

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 02 18 06 002 9

HARVARD COLLEGE

BM   Kranz, Jacob
740   'Ohe! Ya'akov
K78
1858
v.3-4

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

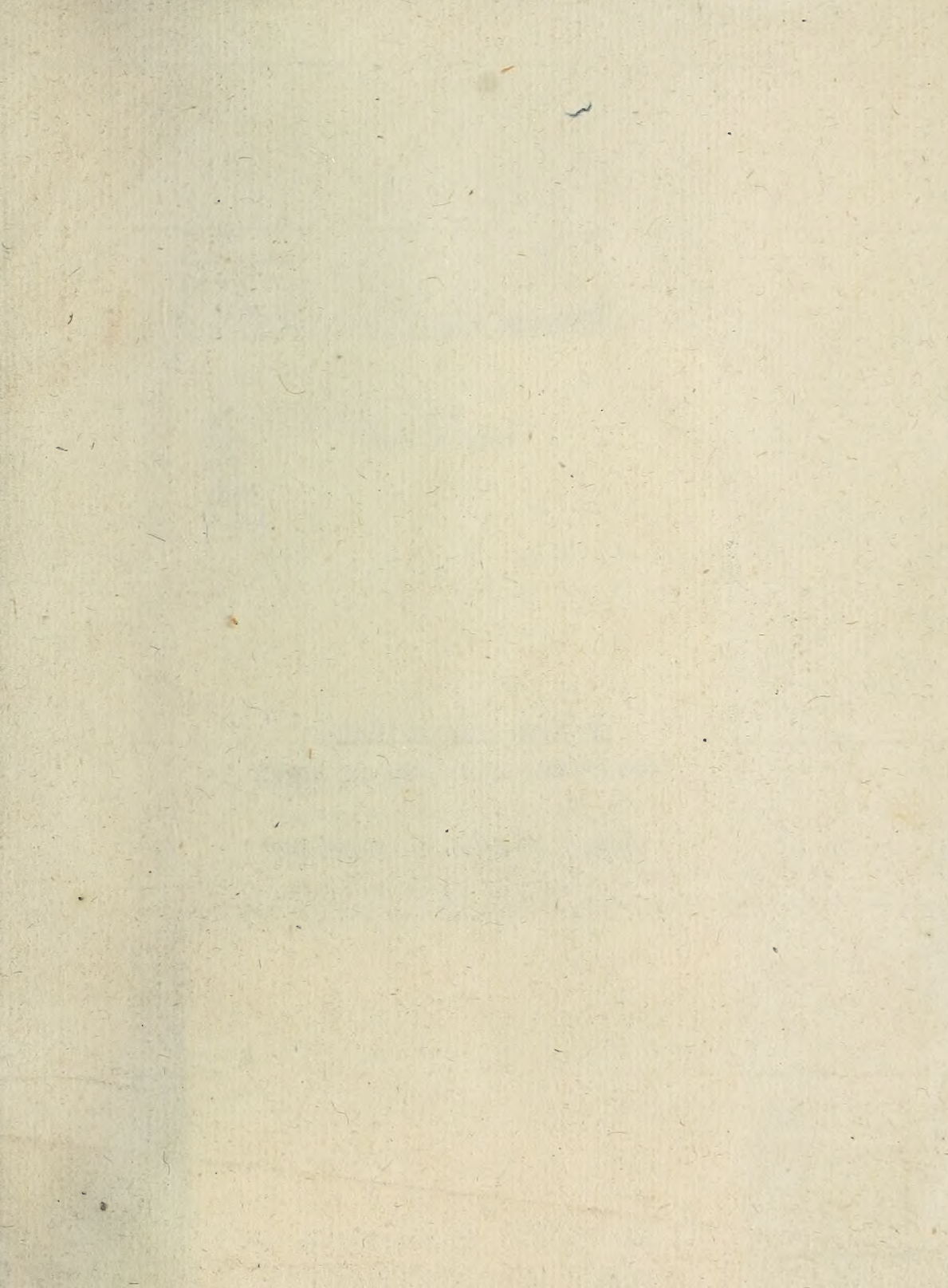

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

<http://www.archive.org/details/ohelyaakov00kran>

ספר

אהל יעקב

על ספר

ו' יקרא

מאת אבי המגידים וראש הדרשנים. אמיץ כח ורב אונים
שפתותיו שושנים. תהלתו מלאה הארץ. צדיק ואיש קדוש.
כבוד מו"ה יעקב דובנא זצוק"ל.

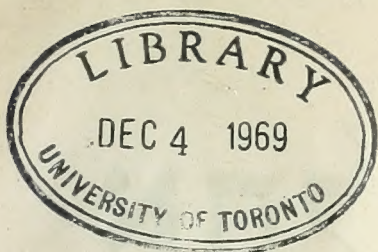
ואנכי הצעיר. אספתי אמריו. לקטתי שושניו. מבין הלקוטים הערבים
אשר השאיר אחריו ברבה. והמה בכתובים תחת ידיו. מעשה חרשים כלם.
לא נראו ולא נשמעו מעולם. מיוסדים בתבונה ובדעת. נעימים לאוזן שומעת.
ובכל כחי נסיתי אהליו. הקימותי יריעותיו. ללאות הנהותי עשיתי עליו. כל
דורשי תושיה תחתיו יתענגו וישתעשעו. מפרי מגדיו יאכלו וישבעו. צדקות ועוז
בעם ישמיעו. יום יום אומר יביעו. אנכי הקטן באלפי ישראל. עבד עבדי דו.

אברהם דוב בערוש פלאהם ע"מ דק"ק סענדטין. וק"ק פיעטקוב.
וכעת אני עומד על חסמרתי וחסמרת הקדש צעיר מולדתי מעזריטש יע"א.

שנת תרכ"ג לפ"ק.

WIEN 1863.

Verlag von Josef Schlesinger.

BM
740
K78
1858

אזהרה V.3-4

מכבוד הרב המא"הב נתו' וידאה הדקטן המפורסם כמס"ו אברהם בערוש פלאהם כ"י
מניד מישרים צק"ק מעזריטש צמדינת פולין צעל המסדר ספרי אהל יעקב על התורה:

אחי ועמי זכרו נא תורת משה קבלת יעקב שאו עיניכם וראו צספרי אהל יעקב על ויקרא צמדנד דברים אזהרה מבאוני זמנינו לאסוד
איסר על המדפיסים מצני עמינו, להדפיס ספרי אהל יעקב על התורה הן כל החלקים הן חלק אחר צלי דסותי, וכעת אשר הרב
עבו' יוסף שלעזינגער כ"י מק"ק פדעסצורב נדצה רוחו לקרב אל המלאכה להעלות את הספר אהל יעקב על ויקרא צמדנד דברים
מחדש על מכצס הדפוס וציקש עמני דסות והודענא על זה, נעניתי לו ונעתדתי לצקשתו להודיק לו כחי וזכותי אשר הצויקו צי
באוני זמנינו הי"ו, ליתן לו דסות והודענא על הדפסת ספר אהל יעקב על ויקרא צמ"צד דברים, מחדש עם איזה הערות חדשות
אשר מלאתי נכון להיות תוספת אהל ולחצנד אל האהל להיות אחר, ואני על משמרתי אעמוד לאסוד איסר על כל שאר המדפיסים מצני
עמינו הן צמדינה זאת הן צשארי המדינות. להדפיס משך עשרה שנים מיום כלות הדפוס הכ"ל הן כמתכוונתו עם הערות חדשות הן צלי
הוספות הערות הכ"ל, והעוצד על דצדי לעדקי' היוי' דרצנן דלית לי' אסותא, ולהסומע יונעס ותצול עליו דצכה:

אברהם בערוש פלאהם מניד מישרים פה ק"ק מעזריטש יע"א.

הסכמת הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם
האב"ד דק"ק ווארשא גי':

מים עמוקים עלה בלז איש ראש הדרשנים ואצי כל
מושלי משלים בחכמה ומוקד השכל בישראל גדול
שמו מו"ה יעקב ז"ל מ"מ דק"ק דובנא. ואיש חכונה
ידלנה הוא חלמיו החכם הנודע צעירים הרב המגיד
ודרשן מופאד מו"ה אברהם בעריש פלאהם נ"י מ"מ
דק"ק טעצטשין. הוא הדולה ונשקה מחורח רבו צספריו
אשר כבר הוליא לאור ועמה קס והמעורר ללקט ולסדר
עוד יחד החלקים על המחצר דברים והיה האהל אחד
על כל חלקי התורה הקדושה ויען כי כבר אתמחי גברא
צספריו היקרים ורוח חכמים נוחה מהם וגם חיצורי
חלמיו הנתהלך לרגל המלאכה צנתיצות דרכי רבו
צארחות חכמתו כבר הם לנו לעינים ע"כ גם ידי תכון
עמו להעיר לזב אחצ"י המחנדים לסייע בידו ואין
לדיך לומר שחלילה לשום איש ישראל להשיג גבולו לשו
להדפיס הספרים הנ"ל כנחונתם ושלא כנחונתם
לא מקלחם ולא כלם לא צמדינה זאת ולא צמדינה
אחרת בלי רשות הרב המחצר נ"י אר רשות צ"כ שלא
לנעול דלת ח"ו צפני פעלא עבא וכל המסייע בידו
יתצדק צסייעתא דשמיא כנפשות כל צית ישראל ונפש
הצעה"ה יום ה' י"צ תמוז תרי"ט לפ"ק דוב צעריש
מייזלש חופ"ק ווארשא יע"א:

הסכמת הרב הגאון הגדול מופת הדור המפורסם
האב"ד דק"ק מעזריש זללה"ה:

מודעת זאת על פני הצל שגן תורק שם כבוד ידידי
הרב המגיד החכם השלם דרשן מופאד ומפורסם
מו"ה אברהם בעריש פלאהם נ"י מ"מ פ"ק יל"ו זה ימי'
כצירים שלח פארוח צחצוריו הנענינים ארון שנועה הגה
מפיו ילא והעידוהו ציקרת מתק לשונו כי מלז כנעו
ועלח נפשו ודעתו עין ראחה ספריו והאשרהו וצפני
חצורים כבר סונחיו גם על השלשי ועל הרציעי ועל
החמשי בכל לב אצרכהו ידלה מעשהו לפני חלקי יעקב
וזכות רבו הלדיק כ"ע יגן עליו סיובל להוליא לאור
כל שארי חצוריו היקרים והנענינים אל חיד מושכיל על
דבר אונח ולדק והגם כי חצורים יקרים כאלה אינם
נריכים הסכמה אמנם לחסום העוצרים צאחי להזכיר
להם קללח חלקים ית"ש ארור ישיג גבול רעהו שלא
ירום איש את ידו מואחצ"י להעלות על הדפוס את ספרי
אהל יעקב לא כלם ולא נוקלחם גם לא אחד מהם לא
צמדינה זו ולא צמדינה אחרת בלא רשות הרב המחצר
שיחי' דברי המדבר צנצוד החורה יום ג' ט' אייר ת"ר
לפ"ק פ"ק מעזריש הק' אפרים אליעזר לבי הירש
חדל"ס מטיקטין:

הסכמת הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם
רבינו יעקב אורנשטיין זיל אב"ד דק"ק לבוב:

נודע צעירים שמועו הטוב של כבוד הרב המגיד הדרשן
הגדול המפורסם ציטורון מו"ה יעקב זל"ל שהי' מ"מ
צק"ק דובנא ושארי קהלות קודש ומלצר חידושי הערבים
אל חיד כל שמוע אמריו כי נעמו עוד רבים השיב מעון
צנועס ומוקריו כי הולק חן צהצ לשונו מנסבת יראתו
הקדומת לחכמתו עד כי צרוח שפתיו ימית רשע מלז
כל נלוז והנה הרב הלדיק הזה ר' יעקב ע"ה לא נאמרה
צו מיתה כי נשאר אחריו צרכה כמה כ"י ואם אמנם
הוא ז"ל לא כתב חידושיו צדך שיהיו ראויים להעלות
על הדפוס על זאת נחזיק טובה אל חלמיו הוא ידידי
הרב המגיד הדרשן הנחמד ונעי' מו"ה אברהם בעריש
פלאהם נ"י כי יחן עינו ולבו על מורשה קהלת יעקב
כותבה מוסדרה דרשה ומגיה לזאת מהארזי וכחן אשר
נולד חאנה יאכל פריה ומינו דוכי לאחריני זכה לדידי
להנות נחמו וכבר ילא לאור ע"י הרב מו"ה אצרהם
צעריש נ"י הכ"ל ספר צראשית וספר שמות עם כמה
הערות יקרות אשר הוסיף על דברי רבו ז"ל עתה
דעתו להוליא לאור עולם גם על ויקרא צמדבר דברים
וחלילה חלילה לשו צהעלות על הדפוס את האהלים
האלה לא כלם גם לא אחד מהם בלא רשות הרב מו"ה
אצרהם צעריש נ"י אר צ"כ לא צמדינתו ולא צמדינה
אחרת והעוצר הוא צנלל ארור מסיג גבול רעהו ולהשומע
ינעם וחצורא עליו צרכה טוב דברי אלה לכבוד החורה
ולוומיה יום ז' עש"ק ל"א לספינה שנת תקל"ח לפ"ק
יעקב אורנשטיין:

סכמת הרבנים הגאונים המפורסמים שרי התורה
בעלי מפרשי הים ישמרם צורם וגואלם:

אם אמנם עוד לא חזו עינינו צנועס ומכחי קודש
אשר ילא מפה מפיך מרגליות הרב הגדול הנודע
צשערים מו"ה יעקב מ"מ דק"ק דובנא זל"ל בכל זה
הלל צאזינו שמועו שמועו הטוב כי כל הגה וכל מאמר
אשר ילא מפיו אין ערוך לו ולו דומיה תהלה גם צעיינו
ראינו החצורים היקרים אשר העלה ואשר הביא לפנינו
כבוד ידינו הרב המגיד הדרשן המופאד מו"ה אברהם
דוב נ"י עם כמה לילים ופרחים אשר הוסיף צהם
ויעש גם הוא מוטעמים כאשר יאהבו חכמי לב אשרי מי
שיאחז ויחזיק בידו יתצדק צגופו ומאודו וארור האיש
אשר יעשה צדון להעלות על מכשש הדפוס גם אחד
וון האהלים האלה לא כלם ולא נוקלחם לא צמדינתו
ולא צמדינה אחרת אם לא צרשות הרב מוהרא"ד צעריש
נ"י אר רשות צ"כ: יוא א' ל"ג לוועמר תקל"ח פה לבוב:

הק' מרדכי זאב איט'נגר

הק' יוסף שאול הלוי נאטענזאהן

פתח האהל

ג"כ לשון צינוני. כוטע יולר. כי הוא ית' כוטע ארזן ויולר עין ומקיים צאדם כח הראות וכח השמע וכל שאר הכחות בחמימות:

ועדות נאמנה כתב בעל דרך אמונה ז"ל (בשער הראשון) כי הדבר המחייב ועלמות דבר מה. ההכרח שיתחם וידמה באיזה עך אל הסבה אשר מתנה יחויב. כמשל האור הנמשך מן השמש. ומבואר הוא שאין ערך ויחס לשום נמצא עם השם צ"ה. א"כ אי אפשר שימשכו ומכו על לך החיוב. אנוס הכל צרלן רולה להטיב וחפץ חסד עכ"ל. וגם כי הדברים ישרים למולאי דעת. ואין ערך ויחס אל שום נמצא עם השם ית'. עכ"ל לנעבור כי נפש האדם היא ונחלב ספיר אצני נזר. מתחת כסא כבודו ית'. עליו יליץ נזרו. צהלו נרו עליו ראשו. וגם האדם על הארץ מתחת זרחה הוא שם. כי הופקד צידו נפש מרוחו אפו ית' ושורש פורה ראש כל בושם המדות. והוא נלך מועשי האלילות הביא אלוך צידו. הלא מנסות לו צלצבו ומקדשי השם. הוטבע בנפשו כח המדות העליונות מיד המאליל ית' נגזרו. כי הנפשות נרוח אפו נולדו. הציטו אליו וכהרו. יש להם כח טבעי כח הצן וכח האב. ע"כ לא תנוח ולא חשקוט נפש האחת אשר נחלת שפרה עליה. ויצא חבל לה בנעימים מנועם ציו החכמה העליונה. בלתי אם תורת חסד על לשונה. להפיק תבונה ומקביר הלב לעשות חסד עם סצריה נקטיצים להשיעו הסדשות והנלורות אשר רחש לבס. מתדרי כליותו ומשכיותו. יוליאורם אלינו וכדעה אותו. כי בצד עלינו חסד אלקים מעולם עד כי עליר צמלין לא יוכל החכם בחכמתו. גם בגור בצבורותו. כמאמר אליהו בן צרכאל (אירוב ל"ב) אענה און אף חלקי אחוה דעי אף אצני כי ונלאתי מלים הליקחני רוח צטני. הנה צטני כיון לא יפתח כארבות חדשים יצקע. אדצרה וירוה לי כו'. וצדדרי הנביא ע"ה כתוב לאמר (ירמיה ח') פתיחני ה' ראפת חזקתני וחובל הייתי לשחוק כל היום כלו לרעג ליי כי מדי ארצר אצק חומס וסוד אקרא כי היה דבר ה'

ביום ברא אלקים מעיני שמים. ברום עולם כל לצאות מחיים. ויורו להם קרנים. גם הארץ האירה מכבודו צעדי עדים. ומכל אשר באפיו נשמת חיים. צרכנות אלפי הנמלאים. וכל המוני הנצבאים. כבוד ה' יתנו קול מבין עפאים. בין עלי דעין. ציערות הצטן. שמה יחסו צלל דליותיהם. יחפרו אורכל מאשר תמלא ידיהם. ואלה מזה אל שדה מישור אל כר נחצ או בין הרים יהלכון. למחי דשא ופרחי נועם לאכלם ילקוטון. והאלקים עשה את כל אלה ללורך האדם צחיר הנצבאים. תרומת הנמלאים. נתן עליו מהרור. נשמת חיים ומיו כבודו. כי ישתרר גם ישתרר בכל המעשה אשר עשה אלקים. והכל ברא ככדצת רוחו ורלונו. כי מדרך הטוב להטיב. והחסיד להחסקר. כמאמר (תהלים פ"ט) כי אמרתי עולם חסד יצכה:

וכמו השחר עלה בחתי אל המליאות תהלה. כמו אשר צעת ה' ברכונו לחדש העולם. להראות את יעפת זהרו צעליל לארץ. את הכל עשה יפה רק בצדבה וחסד. כן וכן חסד אל כל היום. ונר אלקים חופש כל חדרי הצריאה. משמים הביט ד' על גוי ואל אדם יחד לא יגרע לדיק עיכו מועשי ידיו כלם גם דגע. מגבהי מרומי עד מהומי הארץ*) כי אם יזייר העדר השגחתו ית' גם רגע אחת מן המליאות. הלא יגיע כל צטר יחד. ושמים כעטן נמלחו. והארץ כבגד תבלה. וכמו שכתבו דבוחינו ז"ל בספר הזוהר (צראשית כ"ה צ') עובדין דקוב"ה לאו כעובדין דצו"ד. צו"ד עביד עובדי' ואגמר ליי. אבל קוב"ה עבד עובדין ולא אגמר להון. דכתיב (ישעיה מ"ב) כה אמר ד' בורא השמים ורטיהם רוקע הארץ ולאליה נוחן נשמה לעם עליה. לא אמר ברא שמים רקע הארץ נתן נשמה. אלא אמר בורא רוקע נוחן נשמה. בכל שעתא ושעתא בכל יומא ויומא. וכלסון הזה מלאנו בגמרא (יומא ע"א א') נוחי' שיים יתן לך שיים. היינו שהיה נוחי' שיים צהורה. רגע אחר רגע. בכל נשימה ונשימה. וכאמר (תהלים ל"ד) הוטע ארזן הלא ישמע אם יולר עין כו'. הזכיר

*) מ"ה יקרו לי צוה רגזי פי אחי הרצ מו"ה עמיה פלאהם נ' צנאור מאמר (דברים ד') יודעת היום והשנות אל לצנך כיד' הוא האלקים צמים מעל ועל הארץ מתחת אין עוד כי הנה אם לרזון אמר אני דליתי את ד' שמואל ציום השנת צק"ק קראקא ושעון אומר אני דליתי את ד' שמואל ציום השנת צק"ק ויולנא עוד לא נוכל להחליט כי יש סקר דגריהם כי הלא יוכל להיות כי לרזון דאה את ד' שמואל לנדא צק"קאק ושעון דאה צוילנא את ד' שמואל אשכני ואין צדריהם מיוחס מן הסקר וגם אם יתקוף שעון ויאמר כי אותו ד' שמואל אשר דליתי אני הוא הוא ד' שמואל לנדא עכ"ל עוד אין להחליט כי יש סקר צדדרי כי הלא אפשר כי לרזון דאה אותו צננת חזון ושעון דאה אותו צננת נחמי ואלל אם שעון יאמר כי אני דליתי את ד' שמואל לנדא צויתו ויס אשר אתה אומר שדלית אותו צקראקא דליתי אני צוילנא זה ודלי סקר זה שניאר ככתוב ואמר ני לא נמדת צו"ד מרת הקצ"ה רק וידעת היום פי' גם היום הזה בעלמו והשנות אל לצנך כי ד' הוא האלקים היינו גם כי דאה צענינו מעשה מרת הרחמים וזה עינו דואות ענין מרת הרין לא יעלה ולא יצוא צמחצתכס כי התחלפות הפעולות נמשך מפועלים מתחלפי' אשר כחו ומדתו של זה פשוטה מזה לא כן דגריהם רק כי ד' מרת הרחמים אשר דאה זה נמקום פלוני הוא האלקים אשר דאה זה נמקום פלוני וגם צמקום פלוני ועל הארץ מתחת גם כי שני מקומות אלה רחוקים מאד זה מזה כגובה שמים על הארץ לא כאותי שהוא בעל גסם התפתח צמקום אשר צעת היותו צמקום היום אינו כפלא צמקום אחר אבל הקצ"ה אינו נתפס צמקום ח"ו וא"כ גם היום הזה עלמו אשר אתה דואה צו רחמים בעלם היום הזה רואה צו אחר צמקום פלוני אלמוני מרת הרין וגם צמקומות רחוקות צמקום מעל ועל הארץ מתחת אין עיד אחר והצן:

פתח האהל

והגורות הנעלמות (ע"ק"י באור הכוזבי בל"א מלאשון) כי אנחנו בני אדם קלבי יד. מה כחנו ומה השנחנו להשיב השנה בחלקות. אם לא ע"י מה אשר נבחנו חסלה הכחות אשר נבטחוטינו. כמאמר (איוב י"ט) ומצדאי אחזה אלוה. ואחר אשר נחפש בכל בתי הנפש בכל חדרי משכיתי. לדעת מה שאלחה ובקשתה. מה חפלה בעעמה כל ימי היותה פה עזמי בארנות החיים. יבוקש הדבר וימלא כמאמר החכם בספר המדות (בשביעי מעשירי) וז"ל הנה ירא' כי התצניגי' מחלטים במין כו'. היינו כי המינים מלד החלופות והשתנות זה מזה יהיה השלמות כמו כן. ממינים שינים ישלימו ארום. כי שלמות הנבע"ח הוא שונה משלמות הלזחים. ומשלמותיהם ג"כ שונים. הנומה ישלם בטעם וריח ומראה ומשלמות טוב הארץ. מנונה ממטר. והנבע"ח השלמותי מזון הלתמים. והמדבר ישלם מנבע"ח. וכן חעניגי החיים שונים זה מזה חיש הראות לא יחענג בעינג השמע וכן להיפך וכן יוצדלו התענוגים החתרי' מתענוגי השכל כי בתענוגי השכל אין בה לא אכילה ולא שחי' כענין שזכרו ז"ל בתענוגי עיה"ב (ברכות י"ז א') אבל מאהבת החכמה יתיחרו בעסקיהם התרעים והעיונים והנדל באשרו זה תכל הנמלאים כי הבעלי חיים לא יסתחפו בהשכלה אבל יש צו חיים ועינג אלקי המזותק לשכליים הנבדלים:

וכבר כתב הרב מהר"י אלבר ז"ל (בשני וסלישי) השמחה בכל דבר תהיה בהחכמה ואנחנו נמלא השמחה והעדנות במעט המוטג מן הדברים העיונים יותר גדולה ואין שיעור תכל שמחה וזו רחיה שיעקר חכמית האנושי הוא נחלה בחלק העיוני מן הכח השכלי כו' שכל נמלא ובסוף יותר להמשך אל דבר המתחם אל לודתו המינית ואל חכמיתו המיוחד לו וזאת האדם נכסף יותר להמשך אל המוחשים הנכבדים החקים העיונים והנפשיים יען המת מתחסי' אל לודתו. לא כן שאר המוחשים הם מוחסחים יותר אל המורגשים החמריים הנסים שאינם בלתי להעמיד הנוף בהווייתו הזמנית עכ"ד הטורחים: — ועתה הגד אם ידעת בינה מאין היה אל האדם כח החשוקה הזאת ומי שהיב עזו נכפשו לדרוך ולנקש המטעמים האלה הנכבדים עד כי ירעז ויכסוף לשלול ארום כל הימים לא ייעץ ולא יגע בע"כ תאמר כי כחות האדם כאלבר והמאליב ג"ם בעל הכחות כלם כי כל מה שנמלא חתנו מהכחות והמדות לא היה מליארום אפשר אם לא היו נמלאים כלם יחד אלל הנורא ית' בחכמית השלמות כי אין על דבר מלויירק מה שהוא חקוף על המלייר (*) וכמאמר (תהלים ל"ד) הנוטע ארץ הלא ישמע

ה' לי לחרפה ולקלקל כל היום. ואמרתי לא אזכרו ולא אדבר עוד בשמו והיה כלבי כאש צוערת עלור בעלמותי ונלחתי לכלל ולא ארכל. והנה מאמר כי מדי הדבר אזעק חמס הוא כדברי הספר החזום. אבל הסכת ושמע. כי הנה כבר כתב דבינו יונה ז"ל (במס' ברכות דיש פרק אין עומדין) וז"ל כשהדברים טובים בעיני האדם יש לו חשק לאמרם. ומתוך שרואה ארום נאותים אינו מנקש עת ראוי שיוליא מפיו דבר דבר בעתו ויאמר ארום לפעמים בלא עתה ואין מעלתם נכרת כו' ע"ס. ומה גם הנביא אשר עת בוא דברו ית' אליו אז עלור במלין לא יוכל. והוא תוכרת לדבר ככל דברי המחזה. אכן הנביא הלא גם הוא בן אדם הוא. ובאין ספק היה לו עסקים לדבר עם אנשים. כאיש יחר פני דעהו. ובתוך הדברים הנה פתאים דבר ד' אליו. ויפתח את פיו כסרצ חדה ויתן בקולי קול עזו וזעק חמס וסוד על הנמלאים את ד' ית'. עד כי לעיני העומדים שמה היה נראה כמחנע והיה כמחשק בעיניהם. וזה הדבר שאמר פתייתי ד' ואשת חזקתני ומכיל הייתי לשחוק כל היום כלי לועג לי. וביאר ואמר כי מדי הדבר. ר"ל כאשר הדבר עם אנשים כדברי איש אל דעהו. הנה נפחע פתאים אזעק חמס וסוד אקרא ועי"כ היה דבר ה' לי לחרפה. ולקלקל כל היום וקיסר ואומר. ואמרתי לא אזכרו ולא אדבר עוד בשמו והי' כלבי כאש צוערת עלור בעלמותי ונלחתי לכלל ולא ארכל. וכמאמר (איוב ח') ועלור במלין מי יוכל (עיון עינות מים ל"א ח' הרגיש קלת מזה): — וכבר הפליגו חכמי לב ואמרו אם היה נכח האדם לעשות לו כנפים. ולעוף שמים. למעוני שחקים. לעלות ולראות הנמלאים העליונים בטעם קדר לבארוחיהם. ומשטרם ותנועותיהם לא היה מתענג בהשגחה. ולא היה מחאפק בשמחה. עד שיצו הנה לספר לאוהביו את אשר ראו עיניו. עד יתן אומר המבשרות נכח רב הנמלאים היקרים ההם עם הפלאים הנוראים הנכבדים. כי רוח היא באנוט לא העלור כח לסגור לקראת המייתה וחשוקתה. להרוך חידושים חתיו. לבלי יראו החולה. דק להודיע לבני אדם זולתו. אשר הנשילו אשכלות חזונתו: — והרב מוסקאטו ז"ל ביאר בזה מאמר החכם ע"ה (משלי ל"ח) דברי אגור בן יקם המושא. ר"ל אלו הם דברי מי שאגר ואסף דברי חכמה בלבו והקיא ארום מלבו והודיעם אל אחרים לתען הקל מעליו המושא. כי כמאס כבר כדו מתנו ולא יכול להחאפק מהודיעם אל הזולת:

והנה כבר הנאחתי דברי הפילוסופים (בס' ויקרא ה' ב') כי מן הפעולות הנבלות חודענה הכחות הפנימי'

(*) בדי' דבני בענין נכדו זה זכור לזכור מה שפסעתי מפי הגלון ר' אליעזר חר"לם נ"ע על מאמר החיפתי (איוב ד' י"ז) האנוט פאלוס יורק אם פועטהו יטוד נבר כי הנה נבר ספרו ז"ל (ויקרא דבס י"ג) באלנסויר פוקדן בר היום חפתי ליי

פתח האהל

החמורה וזכל כחי על משמרת אעמודה לחורה ולחשודה
 צללה אחמוד לשבת ופרי' מחוק לחכי עד כי גם אחרי היותי
 בסנדך המוקסי' תחת שואה ומקרים קשים ככתוב בזהקדמ' **א**
 אשר לקשר דברים כי הזמן הצורך השביעי מוריס
 והמלאכה עלי גדולה מה שאני לריך לזלע את מעשי
 לגמור ולהשלים כמה דברים יקרים אשר טפחתי ורציתי
 בימי הנעורים צעזרת צורא רוח ויולר הרים אשר
 הגדתי ואשר השמעתי צחוך קהל ועדה בשבתות וצומעדי'
 כלם מלאים חכמה ודעת נעימים לרוחן שומעת ועור
 אינם ערוכים צסדר נכון כושפט ספר אשר יקריב
 המקריב על מכשם הדפוס אהה ד' היה עוזר לי וחדש
 כא כנשר נעורי למען אורכל להשלימם ולהוליאם לאורה.
 אומם להשלים חצורי מור'ר הלדיק נ"ע ראייתי ראשית לו כי
 הוא ז"ל לא כתב חידושו כי"א למזכנת עלמו כל זר לא יצורא
 בהם יקרא בהם כקורא צספר החתום כי אינם רק רשימות
 ולקוטים כפי שנתחדשו לו עד כי הרואה עתה ספר ערוך
 ומסודר ורואה את הרשימות מהלקוטים אשר רשם הוא ז"ל
 לא יאמין צסום אופן אשר מיריעות מכתביו עשייתי את
 האהל הנכבד הזה כלול צסדרו צסדרת קודם אשר רק
 זכותו היה עמדי למלא את ידי לפרוש את האהל הנכבד הז'
 על כל חמסה חומסי חורה אשר כבד כמו נושא הייתי
 צעלמי אחר המקרה הרעה אשר קרני צדרך שנת
 המעשר הלא היא כתובה בזהקדמה אשר לקדר דברים
 אשר ילא לאור זה ג' שנים וגדולים מעל שמים שקדי
 צציונו צסמנים להשאירני צחיים צצכות אצותי הקדושים
 וצצכות מור'ר הלדיק נ"ע למען עלהו לא יצול והי' פריו
 פרי קודם הלולים יזהירו כזהר הרקיע למושכילים
 ולמלדיקי הדבי' ככוכבים צחתי לפניהם חידושים נעימים
 כדשם למחוק על כל פרטיות החורה יגידו ישמיעו מפי
 מחצרת ערוכה ושומרה מפי ספר נחמד ונעים כלו
 מנחתקים וכלו מחמדים ועל פחחיו כל מגדים :

ואתה גואלי חי רוחך טובה שלא יסע לעצדך הקיימתי
 ומחייני ליראה את שוך לשצבע נעימות מתורתך
 חדש כא כנשר נעורי ימי מגורי ואהיה צדיא אולם
 לתורתך ובצורתך כל הימים עד עיינו החזינה ארמון
 על משפטו צבוי כמו רמים דברי אלה יוס' ה' ל"ג לעומר
 שנת נהלתו **לא יעזוב** פ"ק מעזריעט :

הק' אצרהם דוב צעריש פלאהם מ"מ פ"ק הנ"ל

כו' וכבר כתב מור"ר ז"ל דברים יקרים צענין זה צספר
 המדות (צסטי מעטר הדעת) ולכן כל אשר יכסוף לו האדם
 צהכספ' טבעיית חסך גם צו הצורא ית' צעלמו אצל ציותר
 שלמות וצחכלית הלחרון היינו צלורות הדברים הנכספי'
 לא צחמריהם כמו טציאר הרצ הרת"ג ז"ל צס' יקוד
 החורה (צחמטי ממנו) וצזה יתייטר אמונת אומן שלא
 נצרא העולם אלא צסציל החורה שנקראת ראשית וצסציל
 ישראל כו' ואין להקצ"ה צעולמו אלא ד' אמות מן
 הלכה צלצד ויפה אמר החסיד ע"ה (תהלים קי"ט) לולי
 תורתך טעשוני אז אצדתי צעניי ר"ל כי צראתו את
 עלמו כי הוא נקי מנכסיו לא יטעום טעם מכל
 העוה"ז וחמודותיו א"כ מה תכלית אל מליאתו והווייתו
 אם אין לו מהם הנאה של כלום ערום ילא האדם מצטן
 אמו וערום יטוב טמה אף הוא השיב אמרים לעלמו
 הלא עיני רואות כי כל יטעי וכל חפלי רק לטעום
 מטעם המלך ית' מוטעמי המושכלות האלקיות אשר
 צבחורה הטעורה צע"כ כי זה הוא תכליתו אשר כוון
 צו יולרו להטיב עמו צמליאתו ולתכלית נכבד זה שלחו
 אלקים הנה אל השארתו והללחוהו הוא מה שאמר לולי
 תורתך טעשוני ר"ל אלולא זאת מה אשר אני רואה את
 עלמי קסור צעצותות אהבה צסרצרות גצלות טעשוני
 החורה והמלוה אז אצדתי צעניי כי מה האדם ומה
 הודו ולכן לעולם לא אטכה פקודיך כו' ואמר לי קוו
 רטעים לאצדני המה חוטצים לאצדני ולכלותני אצל אני
 עדותיך אצצונן וצסחצוננתי צבחורה אני רואה היפך
 דצניהם ולשוא שמרו תקותיהם אשר קוו לאצדני כי
 הלא לכל תכלה ראייתי קץ הכל עומד לכליון והפסד
 לא כן החורה רחבה מלוחך מאל צלתי צעלח תכלית
 וא"כ אשר היותי קסור צדבר הצלתי צעל תכלית לא
 אהיה נאצד ח"ו אצל חיי עולם היא לנו תקיימונו
 ותחיינו וסוכת שלומה חפרוש עלינו :

בבל הדברים האלה וככל החזיון הזה אמרתי לנפשי
 הנכאה זאת נחמתי צעניי כי אמרתך חייחתי
 לולי תורתך טעשוני כו' כי מיום נפקחו עיני לדעת
 ולראות העמל אשר תחת השמש פגעי הזמן כחרוני
 רדפוני ומלאוני הסיגוני המה מרו ועצבו את רוחי לא
 נחתי ולא שלחתי וכל המוקרים הרעים הרבים לא יכלו לי
 לצבוח אט האהבה ולהפטר הצרית אשר כרתי עם החכמה

שמעון הלדיק אמר צדיק אלקי שמעון הלדיק כי ע"י הצצונותו צלדקתו
 ואמר על אחת כמה וכמה יגדל כח זה צצעל הכחות העליון ית' צסמקור עלמו לכן יפה אמר צדיק אלקי שמעון
 הלדיק ובהם חיוב כל תלונתו היה כי צעניי עלמו היה לדיק תמים ולכן פער פיו ואמר (ס ט') אשר צסערה ישופני והרבה
 עלני חסם קן תנאות עלי ימלא כו' עד שובתי ארתו אלויהו ואמר לו (סס ל"ה) הואת חשבת למשפט אמתת לדיק מאל
 על זאת שאל אותו התימני הבד נא אם אפסד זאת סיבה האדם יותד לדיק מלדיקו של עולם הלא כל העוז וכל כח המדות
 המטובות אשר צלדם המליוודות צלצו ונפטו אינם צלתי מה שגאלל לו מאת המליווד העליון צ"ה וא"כ אם אתה יש צדיק
 יותד מלשד יש למעלה מאין לידך נגדו איפה לקטת היום חמודות כאלה וזהו שבתפלא ואמר האנוט מאלוה ילדק וכל אפסד
 סיבה צמליות כן סיבה המליוודות צלצו ונפטו אינם צלתי מה שגאלל לו מאת המליווד העליון צ"ה וא"כ אם אתה יש צדיק
 אשר צבאדם הוא דק מה שגאלל עליו מלמעלה מאת הצורא ית' ואין על המליווד דק מה שהוא על המליווד ואין וכל היקף
 המליווד צדדים אשר על המליווד לא נמלאו ועי' לזה מה שכתבנו צספר אהל יעקב ויקרא ה' צ' ותמלא סס צדדים ערבים
 יתעלה יום ויגל עינים :

ה' צבאות עמנו כישגב לנו אלהי יעקב סלה

פ ת י ח ה

לפני כבודו ית' ולא יקדימו עוד לאלילים אין צם מועיל. כמאמר החורה (ויקרא י"ז) ולא יזבחו עוד את זמניהם לשעירים אשר הם זונים אחיהם - והזהיר עוד (שמות כ"ג) זונח לאלהים יחדם זלתי לך' לצדו. ומקור דבריו אלה נובע ממעין היוגא מצית ד'. מפי דבוחינו ז"ל (ויקרא רבה כ"ג) ר' פנחס צסס ד' ליי אמר משל לכן מלך שגם לבו עליו והי' למווד לאכול צמר ככלות וטרפות. אמר המלך זה יהי' תדיר על שלחני ומעלמו הוא נדוד. כך לפי שהיו ישראל להוטי' אחר עבודה זרה כמלרי'. והיו מציאי' קרבניהם לשעירי'. דכתיב ולא יזבחו עוד את זמניהם לשעירים כו' עד אמר הקציה יהיו מקריבים לפני ככל עת קרבנותיהם צאהל מועד והם נפרדים מעבודה אלילים. — אמנם כבר יש מן השואלים הלא נח הקריב קרבן. וקין והבל הביאו קרבנות. צטרם הוחל לקרוא צסס אלהים אחרים. צטרם זבחו זמניהם לשעירים. לכן נראים דברי הרמב"ן ז"ל יותר קרובים ונ"ס צטרם הקרבנות (והוא מוצא צספר החנוך נוזיה ל"ה) וז"ל צעבור שמועטי בני אדם נמרים צמחצבה וצדבור וצמעשה לכן לרה השם יתצדך שאם יחטא האדם יביא קרבן ויסמוך ידיו עליו כנגד המעשה. ויחודה צפה נגד הדבור. וישרוף צאש הקרב והכליות שהם כלי המחצבה והחאה. וכרעים נגד ידיו ורגליו של אדם העוטי כל מלאכתו. ויזרוק הדם על המוצח כנגד דמו ונפשו. כדי שיחשוב האדם צעשותו כל אלה כי חטא לאלקים צגופו ונפשו. וראוי לו שיספיד דמו וישרוף גופו. לולא חסד הצורא ית' שלקח מידו חמורה וכופר שיהי' דם הקרבן חמת דמו כו' * — ולי

זה ספר תורת הכהנים ועבודה המקדש והקרבנות גדולים חקני לצ לא ידע אנוש ערכם. ונפשו לא חצוא צקודם. כי כעי ארחות החכמה וררכי השכל לא יקובל על הלב לחשוב כי החוטא ישוב להיות כלה צעיקו ית' ע"י הקרבן. כי לא יתכן שיהי' ענין הקרבן כמו קסם ועונש אל החוטא על חטאתו אשר חטא. כי הקסם ראוי להיות כפי גודל מעלת מי שחטאו לו. ואמר אשר החטא הי' נגד מעלת העליון ית' הצלתי צעל חכלית ראוי שיהי' גדול עונו מנשוא. ואם נאמר כי הקרבן הוא דמות מחיה. גם דעת זאה מצוראת הצטול. כי הוא ית' אינו נריך אל דבר. ולא חסר לו דבר. עד שיצוא הנצח והמחודש ממנו שימלא ונחסוריו ח"ו. וכבר נאמר צביטול זה (תהלים נו"ן) לא על צצחד אוכיחד כו' לא אקח מציתך פד כו' אם ארעצ לא אומר לך כו' האוכל צמר אצירים כו'. וכמו שחראה צדברי דבי' מהופרטי' ז"ל אשר צקשה נפסם לנגוע צליכור החכמה צדבר הקרבנות. וכזרו אחר. הודו ואמרו בי האדם קלר ידים מהניע עדי'. ואצי החעודה הרמב"ם ז"ל צספר המורה כתצ את אשר נראה לדעמו. ואלה הם דבריו (בל"צ מלשטי) מלפנים חצבו כל עמי הארץ שהאלקים יחפוץ צקרבנות. ויגדלו צעיניהם המעשים האלה. וידמו צלנצם כי צלעדס אין דת ואין עבדות אלקי'. ואלו קס צביא ציונים החלה ויאמר לעס הארץ לא יחפוץ אלקי' עולה וכליל. לצ טהור נצחר מוצח. הלא אז כל העס אמרו פה אחד להרנו. לכן לא דלחה חכמתו ית' לצטל את הקרבנות. והשאינם לדורות. אך לרה ואמר להקריבים

* ובגד מלתי אורה צקונטרס הספסוים (אנ"י י"ג צ) צוסי צאור מאמר חז"ל (פיטס ס') צסס גדולים נמוכי רוח לפני הקצ"ס. שנתן צסב"ק קיים אדם מקריב עולה סדר עולם צידה מנחה סדר מנחה צידה. לול מי פדעמו סללס מעלס עליו הנחונ כללי הקריב כל הקרבנות כלס. שצאמר צנחי אלקים רוח נצצרה ולא עיר ללא סין סחולתו נח"סס סצאמר לך נסדר ונדס אלקים לא חנה. וסנה מלנד כל סתמייות אשר זכרו בספרים ול יס להציעוד עור על סס ססייתו ז"ל ולא עיר ללא סין סחולתו נח"סס. שאינו דק סצצרה הנגזר. ואין צוה סן ססנה נגד ססנה העיל אצ ספלינו סחלה ססוא כללו הקריב כל הקרבנות כלס. אמנם לפי דברי הרמב"ן ז"ל ססננו יחצורו קרבנים וסס אצ נעים כי עיקר הקרבנות והועלתם לפעול כלו ענליהם ספלות רוח ועטי לרק, כי צמחיית. סקרון עיר וסס יס סס עמו סיס ראוי להיות נסחט וכן נחמו וקטרות חכלו וססס וסארי סעגודות כלס יס לו לנייר כי סיס סיס רללי לספטיש עורו מעליו ולנחחו לנחסיס ולסעדינו על העינים ועל האס. ומעסה סיס סמניא עולס לסנליס ספליס סעודו סס סיס

החוטא. כי אם האדם חטא צהמה מה חטאה. ועל נקלה תתעורר נפש החוטא צדאוחו צהמה צעלח חי כערכו. נזונח כעוהו. והיא נשחטת ונמלה דמה. פשוטה ונתוחה כליל לאישים. מה שהיתה מחמתו ית' על האדם להתחקד עמו לקחת צהמות חמת נפשו. והנה כל זאת אם החוטא הי' שוגג. לא אם הי' מזיד. והטעם צזה. כי האדם הוא מורכב מרגו ונפש. והרגו מלך דדיפתו וסקידתו צדצרי' חמררי' ותארת המדומות הוא מנש כצהמה. כמו שנאמר עליו (תהלים מ"ט) נמשל כצהמות נדונה. היא מלילה כוללת כל התארת הנמשכות מלך החושים אם החממך צהם לתור דק אחר הדצרי' הצהמיי'. כצד הוא נמשל כצהמה. אשר זאת היחה עלחו הנדיצה ית"ש צתתו אלינו החורה היקרה להאיר עיינינו צארר החכמה שלא תלך הנפש אחר משאות שוא והצלי הדמיונות אשר יתארה הגוף כ"א אחר השכל התוררי המכלכל

מה יקר' דצרי נצחיתו ז"ל (חולין ה' א') ומס ולא כלכס. להוליא את הכותי. ומה ראו חז"ל לדרוש כן. מה מני יהנוך אם נפרש הפסוק כפשוטו אם איזה ומס ירלה להקריצו. כי ודאי לא יקרצו כלם כאחד. ואל תחונה על לשון הכחוצ אדם כי יקריצ ומס. ולא נאמר אדם ומס. כי יקריצ. כצד מאלכו כמה ומקראות נודצרים כן. והיא מדה הל"א מל"צ נוד' דר"י הגלילי מוקדם שהוא מאוחר צענין. כמו (שמואל א' ג') ונד אלקי' טרם יכצה ושמואל שוכ צהיכל ה'. ומחפרט ונד אלקי' טרם יכצה צהיכל ה' ושמואל שוכ (קידושין ע"א צ') ועי' צלשון למודי' מחד צולאטו ז"ל כחצ כן צמאמי. (דצרי' ג"ג) רוכצ שמי' צעזרך וגארתו שחקי' תיקונו רוכצ שמי' וצנאוחו שחקי' צעזרך. אדם כי יקריצ ומס קרצן. אדם ומס כי יקריצ. אמנם אחר הדצרי' והאמות האלה אשר הצהמו' צאה צמוקי' החוטא. וכל הנעשה אל הצהמה ראוי הי' לעשות זאת אל

קרצן אחר און צברו להשרט המדה הזאת צקדצ לצו צלתי כפי ערך הצנתו והצצונותו צקדצן שהצוי, וההצצונות תבי' צמה צחינות מתחלפות צפונות ויתר כפי התחלפות המעשים הנעשים צהקדצנות, כי המקריצ עולה יש צקדצנו שחיטה כפשטה נתוח הערבה והקטרה וכדומה מן המעשי', מה שהם עילות גדולות להכניע נפש צעליה צחצנו עם נפשו כי הוא נמנו הי' דלוי מליות נשחט ונתוח לנתיים אצל און כמעשים האלה צהקדצת המנחה, וא"כ יק חילוקי' דעים צחובלת הקרצן ופשוטו, כל קרצן לפי צחינתו. לזה כערך הקרצן עולה אשר העלה ואשר ציאו, ולזה דק כערך המנחה, וזהו צצונן טעהמ"ק קיים אדם מקריצ עולה שצד עולה צידו, כלומר הוא משיב חובלת גדולה צפעולת עולתו כפי ערך הפעולה הדלוייה אל העולה, אצל אם לא הקריצ דק מנחה שצד מנחה צידו, ולא יותר, א"כ יקנה כל אחר ממתד הכניעה לפי השתדלותו הפרטית, אצל מני שדעתו שפלה עליו מעלה הכחוצ כאלו הקריצ כל הקדצנות כולן, ומה מתקו עתה דצדיהם ז"ל צמה שסיימו ואמרו ולא עוד אלא שאין תפלתו נמאסת, כי הנה המציא קדצנות על המוצח אינו יכול להציא צלתי אותם הדלוי' להציא עתה, אם עולה עולה, ואם חטאת, חטאת וכאשר יציא חטאת יתירה היא נמאסת, כמאמר (ישעי' א') למה לי רוצ צחובים יאמר ד'. אצל אותה אשר רוחו נצנרה, הנה הוא חסיצ כאלו הקריצ כל הקדצנות כולן עם תפלתו ואפע"כ אינה נמאסת, והצו. — הוא שאמר הכחוצ (ויקרא ו') אל את אהבן ואח ציו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המוצח כל הלילה עד הצוקר, ואחר הציאו ללוות על כל פרטי הקדצנות השלים ואמר זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת כו' אשר לזה ד' את משה ציוס לותו את צני ישראל להקריצ את קדצניהם כו', והמאמר תסולל הצאור עד מאד, כי הוא מתחיל ואומר זאת התורה כו' אשר לזה כו' וקיים ציוס לותו כו', שלא יתכן להצד כן צלתי צצ' סוגי לוויי', לאמר אשר דצד זה נלטה צאותו יוס אשר נלטה הדצד הצ', אצל צדצד אחד לא יתכן לומר דצד זה נלטה ציוס לותו הדצד הוא צעלמו, אצל צארר הדצדים כי מיוס צרא אלקים אדם על האדן יראים כי יצד רק רע והוא מעותד לחטא, הנה כצד חסרו דאה והכין לו אופני התיקון אי' איופא יתדלה פני ר', אשר ע"כ עי' אחר לוחות השניות שחורו ישראל לכמות שהיו קודם ת"ת, ונעשו מרוד לילה' ר' ורובמתו, נוח ית' על מעשי המסכן והמוצח ועצודת הקדצנות, למען אם יקרה את האדם מקרה צלתי טעור ויהי לו הקום לתקן הבעות צהציאו את עולתו ואת מנחתו, החטאת והשם כו', וכמו הן היום גם כי אין לנו צית המקדש ולא מוצח וקדצנות, עכ"ז צצד טונו ית' השאיר לנו צרה, צם נוכל גם היום למלוא כפרה לכל עון ולכל חטאת, כמאמר דז"ל (סיף מנחות) מ"ד זאת התורה לעולה כו', שכל העוסק צתורה אינו לדין לא עולה ולא חטאת, ינמרדש (שמות דנה ל"ח) קחו עמכם דצדים כו' לפי שישאל אומדים עניים אנו ואין לנו להציא קדצנות, אמר לכם הקצ"ה דצדים אינו מנקה כו' ואני מוחל לכם על כל עונותיכם, ואין דצדים אלא תורה כו' וכל דצדיהם ז"ל מנודרי' צפקדא (תהלים קט"ו) זאת נחמתי צעניי כי אמרתך חייתיני. — ומעתה הנה צפ' ויקרא נכתצו ונתצארו כל חלוקי' הקדצנות והמנחות על כמה העמים פרטיים. ולכל יתחמץ לצצם אחרי שמעם כל תורת הקדצנות האלה לאמר אם תיקון החטאים האלה תהיו אך צהקדצנות הים. מה תהא עליהם כשיחצו הצהמ"ק, ולא יביא מוצח וקדצנות, אי על זאת צא הכחוצ להרעינו צמה שצליע ואמר זאת תורת העולה ר"ל בלומר והעוסק צפרדת עולה, הוא עולה, כי בלמוד הוא העולה, כאלו הקריצ צפועל, וכאלו הוא העולה על מוקדה על המוצח, ומצאד ואומר כל הלילה עד הצוקר ר"ל כל ימי משך החודצן. עד יאיר הצוקר הכצד צמהרה, ולכן ככלותו לכתוצ משפטי כל קרצן, חזר ואמר זאת התורה לעולה למנחה ובצדויהם ז"ל כל העוסק צפרדת עולה כו', אשר לזה ד' את משה צהר סיני, ציוס לותו את צני ישראל להקריצ את קדצניהם צפועל, לזה ד' את משה ציוס ההוא על המלמד והעסק צפרדיות האלה כי המה צנות מעולות לעהר נפש האדם עד שאינו לדין לא עולה ולא חטאת. —

מה שכתב רבינו הרמב"ן ז"ל הנה דברים קרובים אל השבחנו. כי האדם ע"י הקרבות יוכל להחדק בו יחי ע"י מה אשר יחזקו בהוועים הנעשים בצע"ה מרגיש כמוהו ישבור לבו בקרבו. ויכניע את עלמו לאמר הלא המעשי' האלה הו' גריבי לעשי' בגופו צעלונו וצערו. ואז ע"י הקרבות יעלה המקריב לרצון לפני ה'. כמאמר (מהל' כ"א) זכחי חלקים רוח נשברה. חונם הנראה להוקף דברים בזה בהזכיר דבריהם ז"ל (צילקוט ראה) כי אם אל המקום כו' לשכנו חדרנו ובאת שמה. דרוש ואתה מולא. באיר הדברים. דע כי כונו אשר קיום החורה נפשו הוא רק ע"י הלמוד. כאמרם ז"ל (בבא קמא י"ז א') גדול תלמוד שמיא לדי מעשה. לא זאח לבד אשר באין למוד לא ידע מה לעשות. אבל גם לא יוכל לעשות מקצת ידיו הלז כי ברע המה. והיח"ר כחו עז לא ירף מן האדם כ"א ע"י עסק התורה. כמאמר חז"ל (בראשית רבה כ"ב) אם בא יגדך להשחוקך דחהו דברני תורה. וזה אשר השיב רבא להאי לדוקי (שבח פ"ח שאמר עמא פזיחא דקדמיתו פומיכו לאודניכו.) ברישא איבעי לבו למשומע אי מליחו קבליתו כ' אמר לו חנן דסגינן בשלמוחא כתיב בן תומת ישרים תנחם. היינו כי נכח למודנו ועסקנו בתורה לשמה נזכה לקיימה באין עסק. לא כן הלמוד שלא לשמה לכן לא היו האומות ראוי לקבל התורה. כי אלמיהם לא יעיוול הלמוד. וזהו אשר קרא עליהם וסלק בוגדים יסדם. וכמו שאין בנו כח לקיים אם לא שיעזבו עסק למודה. כמאמר (מגילה דף ו') יבעתי ומלאחי

המכלכל מעשי האדם וחנליחו 'מראש ועד סוף להנחילו החיים האמתיים הנלחיי'. ומעתה האדם אשר עבר עבירה צמוד. הלא גם הגוף גם הנפש היו צמטל הזה. ושניהם חטאו. ואז איך יחן בעצורו בהמה כי אין לה נשמה. לא כן אם עבר צשוגג הלא אז לא חטא כ"א הגוף. לכן התחמד עמו יחי שיבא בהמה תמורת גופו. וישל לשני בני אדם שהיו להם צנד צשוחפוס. ואין צרלונם לקלקל. הצנד משלמותו. אז יקח אחד מן החנות כחורה שהיא שיה כמו חיי הצנד ויחן לחבירו צעד חליו המגיע לו. ואז נאשר בידו כל הצנד צשלמות ואינו לריך להפקידו. וזהו מאמר אדם כי יקריב מכס קרבן. כלומר חלי קרבן לא כלו. היינו גוף בלא נפש. צעבור היות חטאו צשוגג ולא נגע החטא על הנפש. אז יביא בהמה. ומן הצנד ומן האלון כו'. וממילא הוא מווליח את הכוחי מן הכלל. כי הוא צעשיתו את אשר שגא ד' הנה חטאו פרח צכולו. כי גם נפשו יודעת מחטאתו. ואין די לו צבהמה. וכאמרם ז"ל (שבח ס"ט א') השז מידיעתו מביא קרבן על שגתו. אינו שבמידעתו אינו מביא קרבן על שגתו. וכמו שנאמר עליו (ישעי' מ') ולצנון אין די צער וחייחו אין די עולה. כי הוא לריך להיות נשרף הגוף והנפש. ולשריפה כזאת אין לצנון מקפיק. כי הנשמה אין לה חרופה על העלים צאש צעוה"ו. רק צביהגם. וזהו ולצנון אין די צער. וגם וחייחו של היער אין די עולה. כי המה רק גופות לא נשמות. — וכבר יש מי שביאר זאת צמאמר (מייכה ו') צוה אקדם ד' כו' האקדמנו צעולו' צעגלים בני שנה. הירלה ד' צאלפי אילים צרצבות נחלי שחן. האחן צכורי פשעי פרי צטני חטאח נפשי. ירלה כי הנביא ע"ה עשה חצנון צנפשו כי אין לאדם צוה להתדלות פני חלקיו. והקרנן אשר האדם מקריב וירלה לו לכפר עליו אינו רק נדבה וחמד הצורא יחי עליו אבל שיהי הקרבן מוגד עלמו כדאי להתדלות על ידו היא ננד השכל. ועשה חצנון על זה ואמר צוה אקדם ד' אהך לחלקי מרום. האקדמנו צעולות כו' הלא אינם שלי. כי הצורא יחי צדא אחום. ואם אומר לתח קרבן ממה שהוא שלי צאחמ. היינו פרי צטני אשר הולדתי אני. אומר כוחפלא הלא האחן צכורי פשעי (וכי יהי') פרי צטני חטאח נפשי. כי צנד אמרו (נדבה לא) שלשה שוחפים יש צאדם הקצ"ה ואציו ואמו. אציו מוציע הלוצן כו' והקצ"ה נוחן צו נשמה. וא"כ גם אם גוף צני וחוניוחו הוא צלי. אבל נפשו אינו שלי. ואיך אם כן אוכל להתדלות צחונרייתו חחח נפשי ונשמות. וזהו האחן צכורי פשעי (וכי יהי') פרי צטני חטאח נפשי. כלל הדברי' כי ענין הקרבות ופודם אין ציד האדם לצוא אל חנליחם. ודלו מואכום נעו. אבל

הנהייה

* צאור זה ע"ד משל לידיו גדול סביב צעיר וקנה בליס דנים מכל בלי מלאכה להשליס לכל מיני צעל מלאכות. ויהי צה אחד להשליס מפנו בלי. אם לו לך צני ועלה על העליה כי סס הצחתי בלי זו. ויעל וינקט ויחפש ולא מלא. נא לפני ויאמר כנד עפתי וינעתי צחפס החופס ולא מלאחי. ויאמר לו א"כ לך אל הפותח. לך נא אל בית העלי' וילך ויחפש כל היום ולא הלא ויהי עיף ויגע עד פאה ויאמר אליו הצדיק הנה הכלי עוהה על השלחן ויחפלא מהל על הצדיק מדוע לא נחן לו תינף ויאמר לו

הנה

הנה צכה המעשים האלה אשר נעסוק בהם עד כי אין שעה ושעה שלא יהי' נעשה זה חזילת של מלוח. על ידם נזכה ונחעלה לראות עיזו וכבודו ית' וכמו שכתבנו (צקול יעקב למ"ד ז') צביאור מאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בחוכם. כי ע"י עסק המטען בעלמו זכינו לכל הכבוד הזה שיטרה שכינתו בתוכנו. — הוא שאמר חז"ל (ילקוט פקודי) ויצרך אותם משה אמר להם יהי רלון שחטרה שכינה צמעשה ידיכם. ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. כסבל הדברים האלה העיר אותנו על ז' בחינו'. ועל ז' קוגי פטרלות.

א' כי מעשה ידינו כוננה עלינו. כי אם לא נעשה לא יהי' עשוי. והשנית כי כל עיקר עסקינו צמלות צניכה תכונן עלינו שנהי' ראויים להתדבק בו ית'. וזהו ומעשה ידינו כוננהו. מאמר כוננהו מוסב על הנועם שהזכיר בתחלת הכתוב. כאלו אמר אשר מעשה ידינו ועסקינו צמלות העשי' הוא יכונן עלינו את נועם העליון ז"ה *

וכדבר הזה דמוחו וללמו הי' עליית ישראל צרגל. כי אם לא היו עולים לא היו מגיעים. אל מה שהגיעו להתדבק בנועם הוד כבודו ית'. אצל צמוח ההילוך כמאמר (שיב ז') מה יפו פעמיו בנעלים צח נדיב. וצמדש (צמקומו) צחו של אברהם. ואברהם מלאנו צו שחן לו סכר על כל פסיעה ופסיעה כן צמכר ההילוך וזכות העסק צחיקוני ההילוך וההשחוקקח לצוא אל ירושלים כמשתט הולך דרך לנוהז חפלו

הנדיב דע לך כי צממת רלוני להטיב אל כל הדיך. אכן איפוא אדע אם אתה לדיך, אכן עתה אחרי ראותי רוב עמלך וביעתך שיערתי צנפתי כי מצין אתה ויקר הכלי ורצ לרכך אלי, ע"כ נחתי לך, וזהו ינעתי ומלאתי חמיון. כי הלומד שלא לשמה הוא לא יחפון ציניעה, כי אינו דורש כ"א עוצת עלמו, ולמה יתעמל צזעת אף, אצל האיש המייגע א"ע על דברי תורה, הוא לו אות חמת על צדו צמורה צכל לז כי כותן כפשו עליה, ומצין יקר הודה ותפארתה אז מן השמים ירחמוהו להשפיע לו שפע התורה והחכמה וצנקל ימלאהו, וזהו ינעתי ומלאתי חמיון. כי ע"י היגיעה שקדמ' ימלא לו ית' דרך מליאה למלא מליאות מצוקשו (ועי' צקי לר' ז').

הגה"ה

* וצמקום אחד מצנודינו המתקנו מאמר זה עם מה שידענו ההצלצין האדם וצין צעלי החיים האלמים, כי כל הנצדאים דעתם ותשוקתם מכוונת אל קיומם וחיותם, כי תאומם וק כנדדים הראוי' אליהם להשאיר קיומם ושגלים מה שמזיק להם ורואים להרחיק עלמם ממנו, לא כן האדם כי תאומת ותשוקתו גדולה אל הדברים המזיקים אותו והמפסידו' חיותו. כמו הקנאה והתאוה והכבוד שמוליאים את האדם מן העולם. וכמו שזכרו רבותינו ז"ל (אבות דר' נתן פי

ט"ו) אצל צוא ודאה צגדי או צעלה כיון שהוא דואה את הנצד הוא חוזר לאחוריו וזהו מאמר (תהלים קמ"ז) הצע ימין ודאה ואין לי מכיר אצד מנום ממני ר"ל איך אורכ להמלט מעלמי, שלא אזיק א"ע, כי כל הנצדאים כאמנים על עלמן, והאדם גם על עלמו אינו כאלמן והכה כל מעשי המטען ועבודתו וסבלתו להדיק השפעה ועוז על כל הנצדואים ואם אנהנו לעלמנו איך אנו צמחים שלא נעשה עמנו דע, כש"כ לאחדים כי הקצ"ה מסד אלינו קיום כל הנצדאי' כמאמר (תהלים ח") כל שפה תחת רבליו וכמצואד צדרי דז"ל צספר הזוהר (מקן קל"ה ז') על מאמר גם את העולם נתן צלצם. כל עלמא וכל עוצדן דעלמא לאו אינון אלא צלצהון דצני אדם דאמשיכו עוצדן עיניו כו', ועל זאת התפלל מדע"ה ואמר ויהי נועם ד' אלקינו עלינו, ר"ל נועם ומתן עונות כל הנצדאים יהו' מסוד צידונו, כי אנהנו המדיקים שפע ונועם' עונותיו ית' אל כל הנצדואים, לכן התפללו תחלה ומעשה ידינו כוננה עלינו, שלא נדע לעלמינו, ואז ומעשה ידינו כוננהו, את הנועם הכוזב.

היו צכלל הגניצה. והי' הצעל העגלה מרצה לצכות יוחר מצכיית הקוחר' ושאלו אותו על עילת צכייתו כ"כ. ויענה ויאמר דעו אחי כי הקוחר. העשיר מלד טוב מזלו יתמלא הפסדו צאין ספק. והשז ישיב לו הגבצ שצעתי' על מה שגבצ. אם לזמן קרוב ואם לזמן רחוק עכ"פ הוא לא יפקיד אצל הפסד שלי הוא דבר מועט לא יזכר ולא יפקד. זה שקדו לנו צסדר ההגדה אשר גאלנו וגאל את אבותינו כו' כן גיענו למועדים ולרגלים אחרים כו'. וישנחים צצנין עירך כו' ואכלל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו'. כי אין חסר כי אם שלנו. כי גם אשר אמרינו לרלון כאלו הקצנו

פתיחה

הצעה"צ צוא וראה כי אני כבר עשימי כל הרעום חוך כחצ הגדול הנעשה ציינו, הא לך הכותלים והדלחות והחלונות והקורות ואתה אם רלוך מוכל להעמידם ולהרכיבם כל אחד במקומו הראוי לו. ויאמר לו הצעה"צ נבל. ונה תעשה עם הכחצ קטן הנעשה ציינו ראשונה. הנמשל הקצ"ה אחר אל משה צעודם צמלרים צדרך כלל (שמות ג') צהוליאך את העם ומלרים העצרון את האלקים על ההר הזה. ואח"כ כאשר עמדו צמעמד הר סיני אז ציאך הקצ"ה ע"ד פרט כל פייטי העצורה. ומעתה הנה העוש' מעש' העצורה צשלמות. אבל צדוחו רמיה. כי כוונתו צה אל מה שומפיק עובתו. העוצד הזה הוא מקיים את אשר נאמר צסיני. אבל לא מה שנאמר לנועה צמלרים. שנאמר שם העצרון את האלקים כו'. וזהו כי לא צדרהי את צצוחיכם ולא לוייתים ציום

הוליאית אותם מארץ מלרים על דצרי עולה וצח. כי אם את הדבר הזה לוייתי אותם לאמר שמעו צקולי והיייתי לכם לאלקים כו' והלכתם צכל הדרך אשר אלורה אחכם. ר"ל אשר אלורה אחכם צעמיד ע"ד פרט צמעמד הר סיני *) והוא ג"כ מאמר למה לי רוב צצוחיכם יאמר ד' כו'. גם כי מצרו חפלה אינני שומע כו'. דע כי זאת הצטיח אחרו ד' ית' לקבל ומאחרו מנחה וכסך. אך אם הם צאים ומלון. אז הנה ארוצים. ואם לא יקבלם צהכרח כציכול. כמאמרם ז"ל צמדדש (פיש ויקרא) אם תהיו מקריצי' מלון יהי לריח נחשת. ואם לאו לאישי. והסימן על זה כי מהכרח אינו רולה לקבל רק מה שכתב לנו צצורתו. לא יותר מזה. וכן התפלה שהיא צמקום קרבן. גם כי נאמר (איוב ל"ו) הן אל כציר ולא ימאס. עכ"ז אומר

* ובגד כתצנו כצדים האלה (צקול יקעב ל"א צ') על מאמר הנציא צסם ד' (ישעי' כ"ח) הכזה יהיה לום אצחרו. כי גם ענין היום והתענית גם ענין הקרבנות, לא צחר ד' צעצוד עימותם, כי לא צחר ית' צעיינו הנופית. רק צעצוד היותם סצה ומצוא אל ההכנה והתשובה. כאמרם ז"ל (צדקות ו') אגרא דתעניתא לוקתא, וצזה הרווחתו תשובה כנונה על קושיית דציו המהרס"א ז"ל על מאמר (צדקות ל"ב צ') אחר ד' אלעזר גדול התענית יותר מן הלקה, וקשה כי צפרק קמא אחרו אגרא דתעניתא לוקתא, עכ"ל, אבל הדבר מוצן עמד ע"ד חייט צא אלל עשיר ומצקש ממנו שיתן לו צגדים לתקנס, ויפן וירא כי שלמים הם אינם לריבים תיקון, מה עשה החייט המתין עד אשר יאלו כלם מן הבית, ואז הלך ויפתח כל התפירות מן הצגדים, וכאשר נתודע הדבר לצע"ה צנתמלא עליו חמה ויאמר להומו ולאצרו, ויען החייט ויאמר צי ארוני העון עתה תנה אותם על ידי ואתן אשר שחתיו, ויקח הצגדים ויעש אותם צצוקנס הראשון, אח"כ הלך הצעה"צ וישלם לו צעד מלאכתו זאה, הנה התשלומי' האלה ודאי תאמר שאין לקרוא אותו סגר מלאכה רק לוקה גמורה. הנמשל כל העלות אשר האדם עושה ואח"כ הוא מקבל סגר עליהם, זה נקרא סגר מלוא, לא כן התענית שאינו מלוא כלל, רק כאשר קלקל נפשו צצחאותיו אז מתקן צתעניתו, ומי צקש זאת מידו, וא"כ אגרא דתעניתא אינו רק לוקתא וצצן. — וצצקולות המללו: מאמר זה ע"פ משל עני הו' דופק על דלתו העשיר לאמר עלי לצי דוי לחם לא אצלתו כל היום, גם אצצורה צלילה, עתה הסג כח אצ נפשי הבלה, ויכעס עליו ויולו להכותו מכה רצה על סהקין אותו מעתה, למחר הים י"ז צצתמו, ויתעבה גם העשיר, ויהי לעת ערב קרא את העני לציתו לאכול עמו לחם, כי ציום התענית הרגיש היעז לעד העני, וזהו אגרא דתעניתא לוקתא, היא שאתרנו כי סגר התענית אינו צעצוד התענית עצמו. רק על מה שהוא מקבל עליו להצדיק מעשיו מעתה, וליישד דרכיו, וזהו הכזה יהי' לום אצחרו ויך ענות אדם נפשו כו' הלא זה לום אצחרו פתח חרונות דשע כו', והצנים צצדיו מאמר הן ציום לומכס תמלא חפן, משל לעני שקנה עז והציא אותה לציתו ואשתו העניה נתמלאה שמחה וגיב כי יהי' לה חלב לפדנס צנים האומללים ותמחר ותקח בדה על ידה ותלך לחלוצ העו, ולא נתנה חלב כל מאומה, וכספכה שמחה לאבל, והתחילה מייללת עליו, ויאמר לה צעלה הלא צהכרח להמתין מעט, להכניסה לריח, לתת לה תצן ומספוא ולתת לה מנוח מעט אח"כ תוכל לחלוץ צטה, הנמשל, כי הנה אומרים למה למנו ולא רחית עינוי נפשו ולא תדע מה פעלנו עם היום, ע"ז הוא משיג הן ציום לומכס תצקוד תיכף למצוא חפצם, התעצבו כח מעט עד אשר אלהה מה פצל התענית צכס וכי תשובין מאו, וזהו הן ציום לומכס (דלונכס כי) תמלאו חפן וכל עלצנים הצדדים אשר אתם מתעצבי' ומצקשים ומתפללים עליהם תצנוטו, כמעשה הסוגם את דעהו שמכיריו שלם צו ציום, הלא זה לום אצחרו פתח חרונות דשע כו' הלא פרום לדע צלחן ועניים מרורים תציו צית כו', ר"ל אלהה תחלה עם פעל צכס התענית, אם הו' סצה אל תיקון המעשים וליישד הצרות לפתח חרונות דשע, להצביע דעבים למצניש ערומים וכדומה מן המע"ט, והדמיון צזה, צן כפר צא לדוד צמלון אחר, ויהי צלילה הלכי צצמותיו על סדה צצואות, וזוה הסר לקחת אותם אל הדיר שלו וילך הכפרי וישאל מפי שכניו מה לעשות צזה לפיים את הסר, ויספרו לו לאמר ככד קרה כן לאיש פלוני ויקח צירו מתנה בוט לוקד ויציאהו אל צית הסר, וצזה הוליא את שלו מתחת ידו. וילך גם הוא ויקח בוט לוקד ויציא אל צית הסר והסר לא הו' צציתו הניח המתנה על השלחן והלך אל הדיר ולקח צצמותיו אח"כ כתודע הדבר אל הסר והו' עליו קוף גדול, כי הצויל הזה לא ציקש מאומה מאת פני הסר ולא התהפך לו, בה פניו לא דאה, והעיקר הוא הצקשה והתחונני' אשר יצדר דס. — הנמשל עיקר היום להכניע הלב כמאמר לז' כצדד ונדכה אלקים לא תצוה (תהי' נ"א) קחו עמכם צדדים וסונו אל ד' (הושע י"ח) אשר היום מועיל לנו, והאוויל חושב כי צלום לצד יספיק לו, וכל היום הוא הולך צטל, ויצד צדדים המצוי' חטא, וצא ליבוש את הקצ"ה שיעבה לו צלום תעניתו, זה שהוכיח אותם ואמר להם הן ציום לומכס תמלאו חפן, אתם חושנים כי הוא חפן, יקר מלד עצמו, וכל עלצנים חנובוט, כנוגס את דעהו על המביע לו ממנו, וככ"ל:

אורו צקצר פנים יפות באהבה וחוץ. והעד כי העני
אינו מביא רק מנחה והנחוב ועלה עליו כאלו נפשו
הקריב. וזהו לווה לי רוב זכתיכם יאמר ה'.

והוא הענין בעלמו שהחרעם הנבי על הלוים והעני
(ישעי נ"ח) הכזה יהי לום אצחיהו יום ענות
אדם נפשו כו'. כי גם החעני' אינו דבר הגדרש צעזור
עלוותו. כ"א צעזור פעולתו וכגולתו כי האדם כאשר
יחטבה יכניע חמרו אשר מומנו ממשכים כל החלוח
וכאש' האר' ירגיל נפשו להחענות ישיג מן הלוים נ"ר
הרבה יותר מאשר ישיג מן האכילה צחסבו עם נפשו
כונה טובה כפולה ומכופלת צלה לנפשו ע"י החדחקו
מתלות העו"ה. ור"כ אין לו לבקש שכר על מה שלא
אכל ועל מה שאינו עושה דעה לנפשו. והדמיון הזה
לחינוק רוכב על המקל ברחוב. ואציו מבקש מומנו
לאמר חבל בני מומעשי' כאלה. והא' לך ג' גדולי' ומה
לך לטעות כזה. וציוס מחר צקחתו המקל לרכוב עליו
נתן לו ג"כ ג' גדולים. פעם נסע אציו למחקים על
משך זמן רב. והנער היה עושה מעשהו באין מומה
ומעבד בידו. ובכל יום אשר לא עשה סכלות זאת
כתב לעלמו על פנקסו שמיניע לו מאציו ג' גדולים.
וירבו הימים ואציו צא לביתו צא לפניו עם פנקסו
וחצע אחרו. צעד כל פעם ג' גדולי'. ויאמ' לו אציו
וכי אפש' צידי לחת לך צעד כל פעם ג' גדולי'. הסיב
הנער ואמ' דע אציו הלא לאמונה כי אציו מוזלזל המקח
כנגדך. כי רק בעצורך אעשה זאת ואציו עוזב את מקלי
צעזור ג' גדולי'. אבל ללל איש אחר הייתי דורש עשרי'
צעד כל פעם. וכשמוע האב את דבריו חרה אפר ואמר
לו נצל. כאשר היית נער ורך הייתי מופייע אותך שלא
חעשה שעות כזה. והיום הזה אשר כבר נהיית לאיש
גם אם יתנו לך כל כסף אשר צעולם אין לך לעשות
זאת ואחה נצל חקש עוד שכר על שלא עשית נבלותך.
זה עלמו חסונת הכחוב על שאלת' לתה למנו ולא
ראית כו' השיב ואמ' הן ציוס לומכם תמלאו חפץ. אמר
כמתפלל וכי דבר חפץ הוא צידכם לבקש שכר על
העדר העסק צדצרים הבהמי' הכזה יהי לום אצחיהו
יום ענות אדם נפשו. ר"ל גם בחעניית מלד עלמו אינו
חעניית. אם אינו פועל פעולתו וכגולתו. וכמו שכח
הרב המורה ז"ל (ג'ל"ב משלטי) כי עגינים כאלה (גם
החעניית גם הקדצנות) הם מועשים הבלתי מכוונים
לעלום. והם אך תחזולה לבוא על ידם אל הכוונה
הראשונה כו'. וכמאמר (שנואל ח' ט"ו) החפץ לך
צעולות כשנווע בקול ד' הנה שמוע מוצח טוב להקטיב
ונחלב אילים. והאמנם עוד לי דצרי' צזה לא אחתמה
פה להאריך בהם אבל תמלאם כי חקשם צפרשיות
הצלות לפנינו. ואלקיס אמת הוא יורנו. ובאמתו ידריכנו.

אמר גם כי חרצו חפלה אינני שומע. משל לאחד
שעשה החקשרות עם דעהו שיביא לו סחורה בכך
וכך זהו' וזה הביא לו הרבה יותר מונה שדיבר עמו.
ואם הסחורה אינה מן המוצחר. די לו שהוא
מוקבל מידו כפי המדובר. ויותר ממה שהחייב א"ע
ודאי לא יקבל. אמנם כאשר הסחורה משא חן
צעניו אז יקבל יותר ויותר. וזהו לווה לי רוב זכתיכם
כו'. וכן גם כי חרצו חפלה אינני שומע. וזהו
אשר חלק המאמר לשתיים. וצפדשכם כפיכם אעלים
עיני מכם כמעשה מוכרת. שהוא מוקבל וצעניו לא
יציט צו אבל כי חרצו חפלה יותר מהחייב. אינני
שומע כל מלומה.

אמנם עוד יותר נוכל להמחיק מליחת מאמר למה
לי רוב זכתיכם כו' עם מ"ש צעל עקידה ז"ל
(שער מ"ח) צענין הקדצנות. כי באמת מרומם אלקינו
ית' נעלה וכשא מלחשוב עליו שהוא מקבל קדצן עולה
רצח. רק יען כי זה טבע בני אדם ישמחו כי ישחוקו
לבוא צלל אדונייהם ולהביא חסורה לפניהם. ומאהצת
ד' אותנו החיר לנו זאת ונחן לנו כמה חלוקי קדצנות
כאלו המקריב מביא חסורה לפני אדוניו. והוא מקבלו
באהבה וז"ל הקצ"ה הכחיב על עלמו מעשי המשכן
ועזודתו והקדצנות כאלו ישיג ויקובצ לו מהם שום
טובה כו' ע"ש. כי האריך. ומעשה דע כי טבוד האורחי'
יהי' על צ' פנים ומחלפי'. אם צרצוי ואם צחציצות.
וזה יהי' כפי החלפות האורחים. כי אם יכניס אורח
עני לביתו דעב ללחם ולמא למים. אותו ראוי לכבד
צריצוי אכילה להרצות לחם ולהביא לפניו קערה
גדולה עם ירקוח. וחתיכת צטר. גם אם חושיצוהו
צשפל המושצות לא יתן לצו לזה כל מלומה. כי אין
עינו ולצו רק אל הלחם להצביע דעזונו. כושפט.
לנפש דלה ורעבה. לא חתי' חלוחו כי אם לתלוחת
כרסו. לא כן אם חכנים לציתך איש אפרתי. נכבד
גדול ומפורסם. שאינו לדיך אל מה אשר חתן לפניו.
רק אחה חקשהו ע"ז צכל אוח נפטך. אז יהי הכבוד
הראוי אליו צחציצו' לקצלהו צהוד והדר לא צרצוי
הכמות רק צרצוי האיות. הקערה חתי' קטנה לא
גדולה. אבל חתי' של כסף או זהב ובה יהי' מעט
ונקחת מעט מנדנות. ולהושיצו צדאש וכדומה
וועניני יקר וגדולה. זה שהתפלל הכחוב ואמר אמת
כי נעמי לך צזה להטות אליך חסד עד כי לצבך ידונה
כאלו אני מתירח חלנך ומוקבל חסורה מידך. אבל
עכ"ז הלא עליך לדעח כי מלך גדול אני. ואוחי ראוי
לכבד צרב האיות. לא צרב הכוונה. ציהר היראה
וחפארת האהבה. לא שיהי' הכיבוד צקדצנות רבות
וגדולות צכמותם. כי אלל אורח נכבד יהי' רצוי הכוונ'
לזא צאפרו ואין אללו רק רצוי האיות איך מוקבלי

פרישת

ויקרא

ויקרא אל משה. מדרש. מה בין כביאי ישראל לנצואת זלעם וחבריו. אמר ר"ח ז"ח אין הקצ"ה נגלה להם אלף בחלי דבור. כונה דמימר ויקר אלקים אל זלעם. אבל כביאי ישראל בדבור שלם. שנאמר ויקרא אל משה. אליהם נגלה זלילה זשעה שדך בני אדם פרושים זה מזה. דכתיב (איוב ד) זשעיפי' ותזיונות לילה זנפול זכדומה על אנשים כו'. באור זה דע כי מליאות הדברים מהם זעלם ומהם זמקרה. כמו המים מליאותם זעלם וראשונה זיומים וזנהרות. ועלם מליאות האש הוא באזניים. וזעלים וזיערות. שם מליאותם זעלם. ואם תמלאם זזהולת ומהקומות הם שמה אך דרך מקרה. כן התורה ונועם ההשגה זאלקות. אלל העם הנזכר הוא זעלם. כנאמר (תהלים לג) אשרי הגוי אשר ד' אלקיו העם זכר לנחלה לו. מורה כי עלם תולדותנו להיות משכן לאלקותו ותורתו. ואם המלא תמלא אלל הזולת. הוא אך זנוקרה. כנאמר (שם נ"ח) זוררו רשעים זרחם כו'. לכן הזולת אם תראה זו דבר טוב לא תראנו זלחי ע"ד וקרה אחר אשר השזיע נפשו ממשאלותיו החמריי' זיכיר גם את הזכור כל טוב העולם. לכן נאמר ויקר אלקים אל זלעם. לא כן העם הנזכר אשר הדבק זד' שהי' דזקומו עלמייית. כאשר זלעם זעלמו הודה ואמר (זמדבר כ"ג) ד' אלקיו עמו כו' כרע שכב בארי וכלביא ווי יקימו. לכן היתה הקריאה קריאה שלמה. וגם זיוס. משא"כ זלעם וחבריו נגלה אליהם דק זלילה זשעה שהם נוחים ומחאותם.

במד"ש ד"א אז זכרת זחזון לחסידך. מדבר זמוסה זנדבר עמו זחזון וזכור זנא' פה אל פה אדבר זו ונראה ולא זחידות כו' עד כל ישראל עומדים לפני ה' סיני ואומרני' אם יוקפים אנחנו לשמוע כו' ומכולם לא קרא הדבור אלל למוסה. שנאמר ויקרא אל משה. הנראה זכוונת הדברים ע"ד מאמרנו ית' (שמות י"ט) הנה אנכי זא אליך זעצ הענן זעבור ישמע העם זדברי עמך וגם זך יאמינו לעולם. והוא

ע"ד משל לשר גדול שהי' לו זעירו איש א' שהי' זעיניו חזיב וככד עד מאד. והי' יודע לדבר עם השר זכל הלסונות שהי' השר מדבר זכן. פעם אחד זא השר הזה אל העיר והלכו כל מושבי העיר לקראתו וזכורם הי' גם האיט הזה. וישא השר את עיניו וירא את האיט הזה וידבר אמו. אבל דיבר אמו זלשון זכטי המדינה. ויחפלא האיט עד מאד. מרוע לא דיבר עמו זשפה לכרי' לזעזית או ארמייית לרפית וכדומה הלא השר יודע כי שומע זעבור גם לזוכית זרות. ויאמר אליו השר הלא תדע כי זזה גליתי היום הפלגת אהבתי אומך. כי אם זכרתי על דל זשפתי שפת מלכי' או ערבי' לדבר עמך. לא הי' יודע אל ההמון רוב אהבתי אומך. כי מה אשר אני מדבר עמך ולא עמהם כי ידעתי כי הם אינם מצינים שפת ערבי. אמנם עמה אשר פתחתי פי זלשון המדינה ועכ"ז אין אני מדבר כ"א עמך. ידעו כלם כי זברתי דק עמך מאשר יקרת זעיני וככדתי יותר מכל ההמון. וזהו ממש נאמר הנה אנכי זא אליך זעצ הענן זשהשללות עד גדר אנושי זעבור ישמע גם העם זדברי עמך. ואז גם זך יאמינו לעולם אחר כי יתברר להם זזקומו ונפלאותה לי אהבתך. וזהו אז זברת זחזון לחסידך זה משה זנדבר עמו זחזון וזכור. שנא' פה אל פה אדבר זו ונראה ולא זחידות. כלומר לא זגדולות ונפלאות מהשגת כח אנושי. וכאמר ז"ל (שמות זבה ה') קול ד' זכח ומלמד זנגלה לכל אחד ואחד לפי כחו* ועכ"ז מכולם לא קרא הדבור אלל למוסה שכו' ויקרא אל משה.

מד"ש ד' החנומא פתח יש זהב ורז פנינים וכלי יקר שפתי דעת. הכל הציאו נזכתן למשכן זהב ה"ד וזאת המדונה אשר תקחו ומאחם זהב כו'. ורז פנינים זו נזכתן של נשיאים. דכתיב והנשיאים הציאו כו'. וכלי יקר שפתי דעת. לפי שהיתה נפשו של משה עגונה עליו ואמר הכל הציאו נזכתן למשכן ואני לא זכרתי. אמר לו הקצ"ה חייך זדבורך חזיב עלי

* ודע כי הודש הזה מוכרח תמלת זכח שהיא זקודה פתח תחת זכ"ת. מה שהי' לריך לנקד טו"א. אם לא להודות על כח הידוע לכל. ולכן יפה אמרו זנגלה לכל אחד ואחד לפי כחו.

כאלה ואחר אשר יתגדל ימאס באלה החמודות ומגבל נפשו בהם. ויבחרו בכלים נאים למראה. יחמוד השחוק והטיוול וש"ד שאין בהם עונש. ובהחגדלו עוד ויחד ימאס גם באלה ויתאווה לכבוד ולחפארת מה שאין בהם חכלית בלתי כבוד וזדומה. וגאה וגאון יתנוססו בקרבן מרצים ההבל. ואם רלוונד לחקור למה נחן ית' בלב הנער ובטבעו לאהוב את ההבלים אשר אין בהם עונש. אומר לך דע כי יושכן האהבה והחמדה הוא בלב. ותולדות החמדה השמחה והאבל. השמחה בהשינו חומדתו. והאבל בהעדרה. יאהב את מי אשר יתגנה לו. יסגל ויתעב את מי אשר יקחנה ומיד. וכמו כן הכעס והרלון הער והתענוג החמלה ולכזרות וכל המדות כלם יחעוררו באלם ויתהוו בלבו ע"י הכלים. ועילת הדבר כי כל פעל ד' למענהו. למען יהיה יתקום השראה ומליאות לכל המדות בלב האדם להסתכל בהם ועודו עד אשר בהגיעו אל ימי הבינה אז יהי צו הרגל המדות להשתמש בהם בעבודת צוראו ית'. והדמיון בזה לאנשים יקרות אשר מליאיתם מעבד לים והצא לקנותם מלך מרחק והיא ירא ודואג עליהם פן יאבד מהם להיותם קטני הכמות ורבי האיכות והנזק בכל אחת ונתן רב. זאת העלה אשר יבחרו לשצן אותם שיהי קבועים בעץ או צעופרת למען ישמרו עד צואו לציורו. ואח"כ יקחם משש ויעשה להם משבחות זהב וכסף. לכל אבן משבחת הראוי' לו. כן הדבר בנודות כי הצורא ית' ליייר אותם בכח נפש האדם צנען אמו. לא תהוה צראם ח"ו כי אם לעבודתו ויראשו. האהבה לאהוב את השם וחוררו. השגאה לשיגא את הרע בעיניו ית'. וחולדות האהבה והשגאה נגררי' אחריהן. וכלם לעבודת הקודש נתנו. אבל זמן שימוסם באלם לעבודת הקודש כראוי להם איננו בימי עלומיו. כי האדם נולד וצא לעולם לא ברעת ולא בתבונה. כונשפט אפרוח. ומחי יעשה הקיסועין אשר הקצ"ה דורש מואתו אשר למענם נטע צו הכחות והמדות האלה בנפשו. אך כאשר יגדל וכאשר יהי' לאים ואחר אשר ישלים עמיו בחכמה ורעת איך להשתמש בהמדות היקרות האלה. והנה אם לא הי' האדם נשחושט בהמדות האלה זמיוס הולדו עד יום עמדו על דעתו האמתיה שיש ציניהם מרחק רב. ושנים הרבה. היו נאצדים ונוטו מעט מעט. ולא הי' נשאר מהם בלב האדם מאומה ולכן פס הצורא ית' יחדך בלב הנער רעיונות לאהוב את הצליו. ולשגא את קלסו. למען ית"גל בהן יבחולדותיהן בילדותו. ולשגא צעת עמדו על דעתו יהיו המדות נכונים ומוזמנים לו. היינו כי הוא ית' עשה ויכוונן המדות האלה תוך משבחות של בדיל ושל עופרת. כי גם התינוק כאשר אציו יעקם פניו עליו הי' ותיירא. ופועלת צו מרת היראה. ואח"כ כאשר יראה איזת הכל מן הפתחיריס וחלתי

עלי יוחר מן הכל. שמוכלס לא קרא הדבור אלל למהש. ויקרא אל משה. הדברים פשוטים כי צאו רז"ל להציננו מאין גדול חלקו של משה יוחר משלהם. כי יש מחכה שהוא דבר נחמד ועכ"ז יש באפשר להשיגו. יהי' גם בקושי ובכבודות. אבל המחייגע עליו ישיגהו. כמו זהב וכסף. אמנם יש דבר דחוקה השגתו גם אחר המניעה. שאין לו מליאות בעולם. כענין הנאמר (קהלת ד') יש אחד ואין שני. זה שאמר הכתוב יש זהב ורצ פנינים. ר"ל האף אמנם כי דברים נחמדים הם. עכ"ז יש ויש ממינס בעולם. גם זהב גם פנינים. אבל וכלי יקר שפחי דעת. כי שפחי דעת חמודים ויקרים עד כי אין מליאות אל מי אשר יקבל וישמע דבר מהצורא ית' כי"א משה לבדו הגיע אל ועלה זמח עד שחיה' החורה נקראת על שמו. כמ"ס (מלאכי ג') זכרו חירת משה עבדי כו'.

מדרש (פ' צ) אדם כי יקריז ווכס כו' זה שאמר הכתוב הן יקיר לי אפרים כו'. עשרה נקראו יקרים. החורה והנצואה כו'. החורה מנין שנאמר יקרה היא מפנינים כו'. הסכלות מנין שנאמר יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט. ובהשקפה ראשונה הדבור כמו זר. איך יחנן להחליט על הסכלות כי הוא מן הדברים היקרים שנצראו בעולם. — אמנם דע כי כצד נחבאר מללנו מאמר המלך החכם ע"ה (משלי א') עד מחי פחים תאהבו פחי כו'. לא אמר למה פחים תאהבו פחי. או נודע. אבל אמר עד מחי. אשר נוכחתי שאלתי ניכר היותו מחליט על הפחיות. כי ראוי לאהוב. דק שאל ואמר עד מחי פחים תאהבו פחי. כי ראוי עכ"פ להגביל זמן עד כמה. והדבר פלאי. כי באותו אין ראוי לאהוב פחיות מכל וכל. אמנם יפה בארנו זאת (קול יעקב דיש קהלת) כי הפחי אשר התמוכר אל הדברים החמודים אללו. גם הוא יש לו חקיה שחועיל לו החכמה והמוסר באמור לו כי הוא תועה בדעתו. והדבר אשר הוא אהוב וחומד הוא מואס ומחועב. והקנה בזה. יען כי החומד הזה כבר עבר בין חברי החמדות. כבר ראה כמה דברי' אשר חמד אותם וואד והחליט היותם טוב ומועיל. ואח"כ נגלה לו בעלמו טעותו. וראה והבחין כי מואסי' ומתועבים הם באמנו. אז נקל בעיניו לשמוע לקול מוריו הנוסקלים עלחו בדבר מן הדברים אשר הוא חושק ומחאהו. באמנם לו. כמו שטעיה בזה והיית חוטב כי הוא טוב וישר והוא שקר. כן תלמין כי גם החמודות אשר אהב מנאש עתה גם הנה ונהבל יחד. כמו שאנחנו רואים האדם בהולדו אינו אהוב כ"א שדי אנו ליכח ונהם. ואחר הגמלו משהיקה ויניל א"ע לאכול. אז הוא מואס בשדי אמו. ומחיק אותם חכלית ההדחק. ואז הוא צוחר במשחקים אשר אין בהם עונש. לרכוב על המוקל. ולומר עליו כמה נאה קום זה. וכדונו' מהצלי'

אהל יעקב

אלקיו. האהבה לאהוב אותו. ולאהוב תורה ועולות
 ומע"ט. ושלמה המלך ע"ה אחרי ראותו בני אדם צאים
 בשנים. יזקינו ויזקינו. וכסלג ילבינו. ועוד הם רובצים
 על המקל. התפלל עליהם ואמר עד מתי פתים תאהבו
 פתי. לאמר אמת כי נתחלה הי' הכחות מקודרות כך
 למען תת מקום אל תחנותם ואל מושבם שיהי' להם
 על מה לחול. אבל עתה כבר הגיע עת דודים לשמש
 המדות האלה את הראוי אליהם. ובזה כבר אמרנו
 לפיכך טעם נכון על ואלמר חלמינו ז"ל* (במדרשי
 קהלת) אין אדם מת וחזי תלותו בידו יש לו מנה מצקס
 תאחי'. יש לו מתתי' מצקס ארבע מאות. (עי' אהל יעקב
 ח"צ סוף פ' בשלח) אשר נה' מאד יתחנן לבצ אים על
 עיקר

וחלקי נחל הוא מתורה וחומר אותם. ושתמשת צו
 מדת האהבה והתשוקה. וכאשר יוכל ללכת ברגליו יחמוד
 ונקל לרכוב עליו. ישמח במליאותו. ויתאבל על העדרו.
 ואח כל אלה ידו ית' עשתה למורא וקום אל הכחות
 המדות אשר בנפש שיהי' להם על מה לחול. וזה להם
 מקום תחנותם כל הדרך הארוך ההוא עלידה וצטן
 עד אשר יצא לכלל שנים הראויי' לעבודה. ואז יסיר
 הפחות וישים סגנים תחתייהם. ר"ל ילקט ויקצץ המדות
 האלה ויפשיטם מתחנות עור או שק שהיו משוברים
 בהם. ויעשה להם מעטה כתנות צד ומשבלות זהב
 טהור קודש לד'. לקחת כל מדה ולהשתמש בה את
 הראוי אליה בעלם וראשונה. היראה ליראה את ד'

* והתנוון עוד דבריו החכם ע"ה כי פתח דבריו האירו במאמר חכמות בחון תרונה ברחובות תפן קולה כו' נפתחו
 שערים צעיר אמויה תאמר עד מתי פתים תאהבו פתי וללום לזון חמדו להם. אשר לדעתי ביוון דבריו אלה אל מה שאמר
 אצו ההסיד ע"ה (תהלים כ"ו) ד' אורי וישעי ממני אירא ד' מעוז חיי ומני אפחד בקרוב עלי מדעים כו' אחת שאלתי מאת ד'
 אותה צקס כו'. דע כי הבורא ית' צרא את האדם עולם הקטן ע"ד זריחת עולם הברזל. אשר תחלת הוויתו מארבע יסודות
 והרכיב מליאותו וצרא צו מרה אדומה לעומת האש. הם לעומת הדוח. הלחה הלבנה לעומת המים. המרה השחורה לעומת
 העפר. וצרא צו חמסה חושים. ומבם נמשכים ומסתעפי' כל התאוות והחמדות אשר צאדם צעה"ו. והאלקים עשה את האדם
 יסד צארך. שיתכבג עם החושים כמעשה הרויפ' החכם המרכיב סגים מחולפים בסגולותיהם והלוקים במשקליהם. משקל גרה
 מזה. ובאוסר מזה. כן הרכיב הבורא ית' את האדם בחושים שונים אשר בהם יתקן הנהגתו. ובמו אשר האזנים החילוניים
 הנדלים נצדאי' צו ע"ד כלל. ר"ל העינים לראות צהס'. לא שהם מיוחדים לראות רק דבר זה. כי ע"ז הוא צעל צחורה לראות
 כל מה אשר יזמנן לנגד עיניו. לראות המדלות. לשמוע הקולות העדצות. לעשום המעמיו'. וכן כל החושי'. כן החושים
 הפנימי' נצדאי' אך צורך כלל. כמו כח האהבה נעוע צלל. אבל לא נדעם צו צמוג הרכנתו מה שיאכזב. ומה אשר ישאל.
 כ"א שיצחור לו לעלמו הדברים הכבדים לאהבה אותם. וכן כח הרחמים והחמלה והאכזריו' הענוה והנאורה הרלון והכעם וזולתם
 מן המדות אשר כבר המה בכתובים וסודרים (בספר המדות אשר יעדנו להוללו לאור עולם אייה) כי אין דבר שאין לו מקום.
 והאדם יש צלצו הצחורה עליהם להשתמש בהם כפי אשר יצחור. ודע כי כמו שאין כח צעינים לראות פנים ואחור. ולאזני' לשמוע
 צ' קולות. כן אין צאפסר אל הלצ לאהוב יותר מאהר. כי האהבה באמתית שהיא מ"ד המעלה לא תקום ולא תהי' צשים.
 כמ"ש החכם במאמר הח' מספר המדות. ומעתה הנה משפט האדם המשביל כך הוא. ע"ד עשיר עושה משתה ושמחה. ויילח
 להומין את הקרואים. והצית קטן מהביל המוני צ"א המתאספים ומתקצני' לשמוע קיל שדים ושרות. וצעל השמחה דואה אשר
 צטרם יתאספו וינאלו המנויים לסעודה. יתמלא הצית מאגשים רקים הזוללים. כמשפטם צשמעם כליו זמר המה יגיעון לאכול
 וימכרו הציתה להיות טן הראשונים. וצע"ב מוכרח הצעה"ב לרחותם אחד אחד ולפנותם לתת מקום אל הקרואים אשר יצאו.
 כן הדבר צהאדם אשר נצרא עם הרצה חושים וכחות הנלצים אליו להשלמת עבודתו הכבדת. הידאה לירא את ד' אלקיו. האהבה
 לאהבה אותו ית'. לאהוב חכמי התורה. וכן כל שארי הכחות. רק האדם כבר נאמר עליו (איוב יא) ועיר פרא אדם יולד. ולפתח
 העאת רונץ. כי האדם מנעדויו הוא דיק משכל לא דעת ולא תרונה צו. והכלים רקים. ומתמלאים אמתחותיו וכל כליו חפני'
 עוה"ו. כי הכלים מתמלאי' מעולם. כמו היראה לירא ולפחוד משצט הדודה צו. לירא מבגז ורולח והזולת מהמקרי' השולטי'
 צעולם. ודעה"ה צראותו כי עת דודים הניע. התוד הכבדת להכניס צכליו הפנימי' החכמה והאמונה הידאה והאהבה. ולא מלא
 מקום פניו להם. כי כלם מלאים מעסקי העוה"ו. התחיל לרחות אותם. צצענותיו. ואמתלותיו. לאמר ד' אורי וישעי. וא"ב
 תמי אירא. הלא ד' מעוז חיי. וא"ב ממני אפחד. והארץ צאמתלותיו עד אשר פיכה את לבצו מכל ידאות חלוניות. אז הכניס
 צלצו את היראה הכבדת האמתיות. ואמר אחת שאלתי מאת ד' כו' צנתי צצית ד' כל ימי חיי כו' זה שאמר דעה"ה על המתעלם
 מזה. ואינו נוחן דעתו לטהר את לבצו וכל כלי נפשו. במליץ עליו צמלינותו הנפלאה חכמות בחון תרונה. כי כחותיו מלאים
 מהצלי עוה"ו ואין מקום אל החכמה לשבין כבוד צקצצ לצו. תוך המדרים הפנימי' ולכן היא עומדת בחון ומקוכנת. וצעיר
 אמרה תאמר. כי אם היתה החכמה צחדרי לצ האדם פנימה כבר לא הי' מן הדרך להעיר ולעורר את האהבה. אבל כל עוד
 אשר האדם נאחו צסנך צקריני עוה"ו ונהגלו. לא תמלא החכמה קן לה צלצו. וחכמות בחון תרונה כו' תסוצי לתוכחתי
 כו'. והנן.

אהל יעקב

הכחות האלה. וד"ק) כלל הדברים כי הנפש אין לה שציעה לעולם. והוא בגלל החוזר בכל אדם גם בחכמים ומחוכמים המולאים חכמה למדי. אמנם מהראוי לדעת ולחקור על איזה אופן יבוא שהנפש השלם בכל כמו שלמה ע"ה שגם הוא עיניו לא תשצעה ויותר יפלא ע"פ הכלל אשר כלל דוד המלך ע"ה דברו על סוג האדם בכלל באמרו כי אראה שמיך מעשי אלצעותיך וגו' מה אכוש כי תזכרנו כו' ותספרהו מעט מאלקים (תהלים ח'). לומר כי יש דברים פרטיים שנעלמים מעיני כל חי. שלא ישיגם שום אדם גם אחר היגיעה והעמל הרב. כמו ידיעת עלמותו ית' עד כי גם נודע"ה לא השיגו. כואמר ופני לא יראו. והרמזין ז"ל כחצ על מאמר (שמות ל"ג) כי לא יראני האדם וחי. גם המלאך המתואר חי גם הוא לא יראני. וכן כמה חקים כמו פרה אדומה ודומיה עד כי גם שהע"ה בחכמתו הנפלאה אמר (קהלת ז') אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. והשלטה שאמר עליהם (משלי למ"ד) שלטה הנה נפלאו ממני כו'. שאין המאמר יולא מפשטו שלא ידעם באמת. ומי לא ישתוקק לדעת את אלה. ושלמה העיד על עלמו כי עסק בחכמה להשיגם ולא עלתה צידו. אף כי מטרם שם לצו לחקור עליהם ידע כי יד' עשתה זאת לטחוס ולחטום חזון מדברים אלו שלא נדעם. עכ"ז לא מנע ולא חדל מלחקור עליהם. כי גם זאת מאת ד' לבאות יראה שתי' התשוּקה נפש לחקור אחר הדברי' הצלתי ידועים. כהוראת מאמר כל זה נקיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ר"ל גם כי מראשית כזאת ידעתי שהיא רחוקה ממני עכ"ז לא חדלתי מלעסוק באלו הענינים כי ד' פעל כל זה צטצע אנושי. וראוי א"כ לתת טעם על מה נתן ית' הכח הזה באדם השלם בכל שיעמול לרוח לחקור על דבר שיועד שלא ישיגו. ומלאכו

מאומת. כי הכח ההוא ישמר את חקו. וזהו הנה אשר ראיתי אני עוז אשר יפה. כלומר ראיתי ענין עוז ויפה צבריאת הכח ההוא לדברי תורה להגות בהם צלי שציעה וצאין קץ ולעמוד בקוד ד' העמוק ומני ים ולראות עוז בעמלו. כי הוא חלקו. וזהו ב"כ מה שאמר הלאה (שם ו' ג') אם יוליד אישמה כו' ונפשו לא תשצע מן העוזה כו' כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא. מאמר וגם הנפש כו' הוא כמו ועוד רא' כי גם הנפש לא תמלא כואמר דבותינו ז"ל צמדרש ע"פ זה. משל לעירני שנשא צח מלכים אם יביא לה כל התענוגים שבעולם אינם חשובים אלה לבלום. לונה לפי שהיא צח מלכים. כך הנפש אלו הבאה לה כונה ונלות ומע"ט לא תמלא ומה. לפי שהיא צח מלך ית"ש ואין קץ לתשוקתה הנפלאה. והמודה הזאת היא גזולה ציד האדם מן הנפש. כי ללורך הנפש נטעית' כה זה צעזר החורה שהיא ב"כ עד אין קץ. ולכן גם הנפש לא תמלא. כונו. הרעב ללחם. ואוכל דברים שאינם משציעים. אשר כרסו מלא ונפשו רעבה. (והמשכיל יצין כי גם הגארה אשר באדם הנה היא גם היא רק ע"ד החלוף והחמור הכי הוא מומד הכח הנטוע בנפש צעזר קיומו והשארתו הנלחשית. הוא מחליפהו על ענין אחר. כי כבד אמור ח"ל (סנהדרין ל"ח) לפיכך נבדא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר צטצילי נבדא העולם ועל צ' אלה על התארה ועל הגארה אחר החכם ע"ה (משלי כ"א) דום עינים. ורחצ לצ' כר רעבי' חמאת. כלומר כי הנה צצחירתם הרעה העו הכחות האלה דרך עקלתון אל חמאת. אשר צעלם וראשונה נטע צו יתצרך כחות כאלה להשתוקק לחורה ומלוח. ושיאמר צטצילי נבדא העולם. ע"ד הנאמר ציהרשטע מלך יהודה (דברי הימים צ' י"ז) ויבנה לצו דברכי ד'. אצל הנה צזדון לצם יחליפו וימירו פעולות

דבותיו ז"ל צדדיהם הקדושים להעיד את האדם על רוצו אולתו וסבלתו שאינו עושה חצון על מדותיו ועיניו אם המה מכוונים אם לא. לאמר הלא הצצון נא כי עושה עדים מלך נפש. עוז מראה עינים צולה אף הנה יותר טובה של מעשה גופם של מעשה אינו גדול ב"כ כמו התשוקה אשר העין דואה. וה"כ הלא התשוקה יותר גדולה מן העלם המנוקט. וה"כ. תוכל להאמין כי גם זה הכל. המופת הבני הוא מה שבערנו עליו. מדוע לא תשצע נפשו גם אחר השיגו תאוותו כי אחר שיבי' צידו המאחיס יולה ארצע מאות. אבל הנה מזה יצחן אמתת הענין. כי עוקר כח התשוקה הוא רק צעזר התורה. ולכן הים מהלורך אלו ית' לנטוע התשוקה צאופן נפלא ב"כ צלי בצול וצלי תכלית למען תבי' מדת התשוקה נמדדת אל התורה. כואמר עליה אדוכה מאדן מדה ורחצה מני ים. כי כן דלוי אל התורה שחתוסף התשוקה עם תוספת הסגנו כיו שצדקו למעלה. כי לולא כן הים תיקום אל האדם אחר אשר ילמוד פדק אחד אי גם הלבנה אחת לאמר נבד שצעה לה נפשי. לא הלמוד יותר. כי נבד שצעתו. לכן הים ההבדל לנטוע כח התשוקה צאופן שלא יוכל להשציע נפשו. למען ישתדל צתקיה אחר שקיה ובמאמר רחצה מלודן מאד. ולכן אם הי' האדם הולך צכח התשוקה הוצאת אל התורה. לא הי' מולא צתורה שציעתו. ואדר ביותו סד ונכסתול צתענוגי בנוף יתחייב ב"כ מאמר אורב כסף לא ישצע כסף. כי הכח הנטוע נכנס לא יטהר את טעב פקודתו אשר הפקד עליו. לצלי ימלא את שציעתו. צעזר התורה האדוכה והדחנה לאין תכלית. וזה שגארו ז"ל אורב כסף לא ישצע כסף. והסצה לוח. כי אורב תורה לא ישצע חורה. ובסכל הזה ישגה צאלתו. ויחליף וימיר הכח הנפלא הזה אשר חנכו וילרו ית' ויחמש צו אל ענין פחות. ואורב כסף הנה לא ישצע כסף. וכמה החפלא החכם הנצמד הזה ע"ה צתקום אחר (משלי יז) למה זה מחיר ציד כסיל לקנות חכמה ולצ' אין. כלומר הכח היקר והנפלא אשר נתן לו ית' לקנות חכמה מהירו. הוא מחליף אותו על ענין הצל ודעות רוח: והענין אמת וישר ללצ' מנין צחכמה.

הרבה ונצטע נפלאות ונחורתו והם החכמות שזכינו
 צטט הרמז"ן. וזהו יקר נחמה ונכבוד סכלות ונעט")
 ר"ל הסכלות ונעט יקר ונכלס כי הוא הנוציל את
 האדם אל הינועה והעמל ועי"ז הוא מולא כל היקרים
 שצבולס (דבר זה כבר נרמס צספר קול יעקב תכ"ו
 א' חנן הנפחי ידי עליו עוד הפעם צעצור דברים
 יקרים שנחמדשו ונחוספו עמה צע"ה):

בדרש עשרה נקראו יקרים כו' החורה והנצואה
 כו' הצן וישראל. ישראל חנן שנאמר (ירמי'

ל"א) הצן יקר ל' אפרים כו'. ציוקר ישראל עומדי
 לי צנוהג שצעוים אלף בני אדם נכנסין למקרא.
 יולא מהן מלה. מלה נכנסין' למשנה יולאים מהם
 עשרה. עשרה לחמוד יולא מהם אחד. הה"ד אדם
 אחד מאלף תלמידי. אומר ר"י אומר הקצ"ה ציוקר
 ישראל עומדי' לי. משפחות משפחות של בניס משפחות
 משפחות של ערוצ. הוי ציוקר ישראל עומדים לי.

הצן יקר לי בכל מקום שנאמר לי אינו זל לעולם.
 לא צעוה"ז ולא צעוה"ב. צנהנים כתיב וכהנו לי
 בישראל כתיב כי לי בני ישראל כו'. ור"מי להשעורר
 מה היתה כוונת ר' ילחק צצאור וואמר הצן יקר
 לי אפרים כו' עד שהוקיף ואתר בכל מקום שנאמר
 לי אינו זל לעולם לא צעוה"ז ולא צעוה"ב. והנראה

צזה בהקדים ונאמר היודש (צ"ר מ"ג) אל תירא
 אצרים אנכי מנון לך. אומר אצרהם רצש"ע כרת צרית
 עם נח שאיך מכלה את בניו. עמדה וקניגלתי מולת
 ונע"ט יתד מתנו ודחחה צריתי לצריתו. תאמר
 שאחר עומד ונאכל מלית ונע"ט יתד מתנו ותדחה
 צריתו לצריתי. אומר הקצ"ה מנח לא העמדה מנינים
 של לדיקים אבל מחד איני מעמיד מנינים של לדיקים.

ולא עוד אלא צשעה סיהיו צניך צאים לידי עצירות
 ונעשים דעים אני רואה לדיק אחר שזהם ומכריעו
 עליהם שהוא יכול לומר למדח הדין די. אני נועלו
 ומכפר עליהם. ועם דרכנו נעמוד עוד לצאר ונאמר
 הנביא ע"ה (ישעי' כ"ד) ושמי כדכר שושחיד ושעריך
 לצני

ומלאנו ראינו טעם הגון לזה ע"פנאמר ונפרש יולא
 מפי הרמז"ן ז"ל בהקדמתו לפי' החורה. כי אומר כי
 יש בחורה מקום לעמוד על כל החכמות. דהיינו
 איך נמתקין את הסדרל ואיך כל צדיה חיי. ואיך
 היא נחעצרת וזמן עזרה וקיומה והפסדה וכלס
 נרמזי' אס צלותיות התור' ואס צהנקודו' וכבר מלאנו
 צדי יהושע שידע מן התור' כמה ינוי עצירו של נחש
 (צבורת ח') וכן כל החכמות יש להם רמז בחורה.
 וכבר ספרו ז"ל על ר"א ור"י שידעו כמה עיפי' יש
 צים (הודיות יוד א') וחלילה לומר כי חקרו על
 אלה העניני' ע"י ספרי' חלונים וכדומ'. כי לא הוחר
 להם לפנות לצס ולצלות זמנס צענינים כאלה כ"א
 להנות צתור' ולחזות צנועס ד'. רק ידיעחס והשנתס
 צדצרים האלה הוא צכלל ונאמר ר' מאיר ע"ה (אצות
 ו') כל העוקק צתור' לשמה זוכה לידרים הרבה.
 כי סוף הכבוד לצוא שנגלי' לו רזי תורה וכל החכמות
 והידיעות ונעמה צצין זה ע"פ משל לאחד שצפל לו
 צירושס צית ונקרבו שהי' עשיר ונפגל אבל העלים
 מעיני כלס עשירו וסגולתו. ולא דלה שידע הזולת
 שהוא עשיר. מה עשה הטמין כל אולדתיו צחורי
 הצית. וצונחלות עפר. ולקוף מת צלא מלין. ולא
 הי' יכול ללית על ציתו. ולא ידע איש את קצורת
 עשירו. וגם היוכס שהוא לא ידע אחר מה צצית.
 ליינים נאצד אל היורש חפץ. ושס פניו לצקס החפץ
 צחורי עפר וכפיס. ונודי חשס מלא מתמון יקר ומכסף
 ונחנצ ואת החפץ לא מלא. וחפר צנוקוס אחר ומלא
 עוד נעמויני ונקתרים עד כי טרס מלא החפץ הנאצד
 לו מלא כל המעמוינס אשר הטמין צעוה"ב. ולצקוף
 מלא החפץ שלו. והי' החפץ ההוא יקר צעיניו מאד
 צאמרו כי אך על ידו עשה לו את כל הכבוד הזה.
 הנחשל הקצ"ה נתן נעט סכלות לצני אדם וצעבור
 זה נפשו משחוקקת יומס ולילה לעמוד על אשר יחסר
 לו. ועי"ז הוא חופש כל חדרי החורה אולי ימלא מה
 שלבו חפץ. ונודי עיונו וחיפישחו זוכה ומולא דברים

(*) אומר הכותב גם כי הנדמים נכונים עם כל זה לא אחרול את מתקן מה שיש בנאמחתי עוד
 ציאור נחמד על מאמר נפלא זה מפי אדמו"ר הרב מו"ה אליה' נ"י מו"ל דפה ונ"יע לטין המודש עשרה
 נקדלו' יקרות החורה והנצואה והסכלות כו' החורה מנין שנאמר יקרה הוא מפיניס סכלות מנין שנאמר יקר
 החכמה ונכבוד סכלות מעט. דע כי דברי חכמה נעיים נהרנס אל' ונאזים צחמים אסר לין צירוש נא ונלך
 ונחשם צחמס קבלת על פסוה זה. וגם לטון המודש סס יקר נחמה ונכבוד סכלות נעט זה חשס שאמר אס צדיה ינאל.
 ס דבר אחר יקר נחמה ונכבוד סכלות מעט זה אלי' שחשס נעילי' העמל' ונאזירה כס היודים סליו סס סחמיס וצחמיס
 סל דע כי נחמיס נאלו לציוה לו סלה נכבוד אשר מדעיה אשר נוד ונעטבו לליט ססר וסיה חיה צרהים נדוליס על
 ישראל ונחה סמינס ססה נכפי עליהם. ואך כחאמר עמה לו וך עוד שאמר אס נעיליה ינאל ס' ונחה חיהה אס פיה
 על ואת דבר סליל לנעונו ס' ואת סיה כ"ס מרוד לצויתו וינח ס' על יסרלל כ"ס סלליך דל על דלחת אס צדיה
 ינאל ל'. כי מדעיה עס כמעט דופס חנס סמינס ונעמיס ונחך סוד מן סלנס. יו או דבר אסר צו סנענ עמיס ונחש
 ינחה. ונל ללית יספר וך ורמקן כי ע"כ יולט כל בניו. וינח ינאל ל' ינחס ונחס מן סניר קוד. כי כלס אסר סיה
 נקרה ועומד סיה סחמיל ונחפסט כ"ס ויקבל עליהם רוח רח על כעורה. וסיה וסנענ מ"ס חלורה נעילי' נעמיס. ע"כ אסר
 חשס לין ענה סחיה דק לסננים אס סלנצ המעיסם נהננול רח דוד ועומד סהך כעומד לנען סול לויס דרוח סחה ס' ו
 וס סכמינו ליננו סול יוד סחיה מרוד סכלות מעט זה מכה סלוד לס נעילי' ינאל ס' אסר לעמי סנצוה סיה

אהל יעקב

לאצני אקדח וכל נצולך לאצני חפץ. הנה הכפיל דבריו צורך כלל לאצני חפץ אחד אשר כבר הזכיר הפרכים. ונקדים לזה עוד צורך מאמר (שם ת"ג) מאשר יקרת צעיני נכבדה ואני אהצתיך. דע כי חציבות וחציבות דבר יין הדברים תהי' לאחד מצ' פנים. א' לטבה אמיתית. הב' לטבה כוזבית. כמו התאנה וכרומה והפירות המוחקות והערבות צעמון אשר חציבותם יחמת עלמותם. כי צעמותם יש חציבות הנעימות כי הם מחקים יותר וכל הפירות יש סיהי' זו חציבות לא צעבור יקר עלמותו. כ"א צעבור מעט מליאותו. וכן ידמון אז אהב את צנו ומחצו מאד צעבור טבה אמיתית. כי צנו מעילה ומעוט צמלות יקרות. ויש אשר יחצו את צנו והוא מחוסר שלימות. צעבור כי מתו לו כמה צנים. והוא לצדו נשאר לו לכן הוא יקר צעיניו. וההבדל כי אם חציבותו וחציבותו נוספת מעלותו. אז גם אחרים יחצו אותו ומייקרים שמו. והוא נחמד צעיני חציבותו. לא כן אם חציבותו אלל צניו נחצת קטה מזלו. א"כ אין חציבות הנער צו צעלמו צלתי ע"י חציבות אשר חוץ מוננו. ע"י רוב צניו שנתו. הם המייקרי' אותו רק אלל צניו לא אלל זולת הנמשל כי הנחנו חסודים ויקרי' אלל צניו שצשנים נ"כ על שני פנים. אם צהינותו לדיקים וחתימים בכל חלקי השלמות אז יהי' חציבותו צעבור הנעלות טוונות אשר אללנו ויש סיהי' החציבות רק ע"ד הנזכר במאמר הנודרש הנז'. יקרים אתם לי. אלף צני אדם נכנסי' למקרא ויולאים מהם רק משה. ומה כו' עד אדם אחד מאלף מלאחי וע"ד שאומר' על חינוק שאצין אהב אותו ומחצו אותו מאד לאמר כמה נחתי לרופאים צעבורו כמה פזרחי עליו במחלתו. לכן הסבה האחת אין צנחה לכצו חציבות רק ללל האצ. כי הי' לו צנים ומחר. לא אלל אחרים. כי הם רואים אותו כמו שהוא צעלמותו. וצעלמותו אין צו נאומה מן החציבות. וזה שהוכיחם ואמר מאשר יקרת צעיני נכבדה אז רק ואני אהצתיך. לא כן אם זניח לחציבות ונ"ד נעלות טוונות אז תהי' נחמד ונעים צעיני כל הצריות וכמאמר (משלי ע"ז) צללות ד' דרכי איש גם ארוביו יסלים אחרו. והנה דבותיו ז"ל אומר (צדאשית דבה ס"ג) ודבקה אהבת את יעקב. כל שהיתה שונעת קולו היתה מוספת אהבה על אהבתו. צורך זה כי דבקה ע"ה צאהצחה את יעקב לא היתה הסבה כי

צא לה צקוסי וכבדות ע"י לעד הריון ועי"כ אהבה אותו רק מלד כשרון מעלותיו. ועי"כ כמו שנחוספו מעלות ושלמות ציעקב צניו יום יום כן אמו הוסיפה עליו אהבה יום יום. עד כי כל שהיתה שונעת קול יעקב מלפף בחורה ושלמות הית' מוספת אהבה על אהבתו. וזהו מאמר הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כאומר חן דעתך וחוקר נא באיזה צחי' הם אללי צאהצחי ארחס. אם מלד יוקר גדולך. וקוסי מליאותן. כדברי המאמר המוצא במדרש שלפנינו אדם אחד מאלף מלאחי. או אם ילד שעשועי. ר"ל צעבור היותם צעלי מעלות ומדות טוונות. כילד שעשועים. והוכיח צמופת ואמר כי מדי דברי צו זכור אזכרנו עוד. ר"ל בכל עת אשר אני מדבר עמו אני מוסיף אהבה על אהבתו. צע"כ הוא ילד שעשועים. ולכן רחס ארחתנו נאום ד'. אני צעלמי. לא כמו שהי' צמלרים שנאמר שם (סיר צ') קול דודי הנה זה צא. ע"י שליח צא להם רק קולו של דודי. וכבר מוצא במדרש (צמקומו) צעעה שאמר משה לישראל הקצ"ה גואל אתכם. אמרו לו היכן הוא. ולמה שלח אלינו שליח. והשיב משה מלג על הדברים שאין אתם נגאלין רק צזכות אבותיכם. לכן מוכרחת הגאולה להיות ע"י שליח (עיינן על הדברים האלה באורד צקול יעקב י"ז א') אבל כאשר נוכה להשיג שלמות המעלות ומדות חמורות ויהי' חציבותו נוספת עלמותו. כילד שעשועים אשר האהבה מחוסף יום אחר יום. וזהו כי מדי דברי צו זכור אזכרנו עוד. ע"כ הוור מעי לו רחס ארחתנו איני צעלמי. וזהו נאום ד'. כלל הדברים כי הפלגת ענין יהי' אם מצלמו ואם נעניןהפכו. כי יש דבר סיהי' יקר מלד חציבותו העלמית. ויש סיהי' יקר רק נוספת כי אין דוגמתו צמנו וצמקומו. א"כ כל הנמלא מוננו הוא חציב ויקר צעיני המשיגו. אמנם ההבדל ציניהם כי הדבר אשר חציבותו מלד חציבותו צעלמותו לא יאצד חציבותו גם אם יציאורו לתקום אחר. או צזון אחר אשר יש מניין דבר זה הרבה לא כן הדבר הב' כי רק הזמן או המקום גורם חציבותו הוא שאמר הכתוב צשצח חורחנו הקדושה (תהלים י"ט) הנחמדים מזהב ומפז רב. הוראחי צמלת רב לאמר כי חיכל לצחון חמדת החורה לעונות הרבה זהב ופז אשר רבויים הוא טבה להתעבי' חציבותם. כמאמר (מלכים א' יו"ד) אין כסף לו נחשב צימי שלמה לנאומה. לא כן החורה כי אפילו כל הארץ חתולא דעה וכלם יהיו חכמים

נדאה הדור כמו סבלות כמאמר החכם (משלי י"ז) גם איני ללדיק לא טוונ, כי אין יתן אל חכם לצב לדיק ישר כמורו להתאכזר כ"כ על אנשים מצני ישראל, אבל הקצ"ה חשבה לעונה לענין יקר וכבד עד מאד, יקר מתורה וכזואה, כי זאת היתה הינה להחיות יום רב מישראל שלא יתפסט החולו בכל המעון, וכן הדיור אחר שפירשו חז"ל שהמאמר מוסב על אלי' ז"ל הוא נ"כ על הכוונה הזאת כי גם מעשה אלי' ז"ל היה נראה צעיני הצריות לענין סבלות צעה סקנן אשיים מצני ישראל ושחטם אל הנחל ואללו ית' היה ענין יקר וכבד והבן :

שית' נסכח כל סדרי המקרים וההערכות של עתה. כמאמר (ישעי' ס"ה). הנה עבדי יאכלו ואחם חרעבו כו' אשר המחנך בלחץ יחנך בחלקי לחן כו' כי נסכחו החרות הראשונות וכי נסכחו מעיני כו' ולא תזכרנה הראשונות ולא תעלינה על לב. וגם צדקם יגיע אל החרו הנכבד הזה אחר החמי' צקום ישיגי עפר ויטיו. החפלא ג"כ ואחר ואיד ימות החכם עם הכסיל. כלומר הכי יכול להביא עמו את הכסיל לעמוד עמו צפני המשפט. אשר בגלל הרטע הזה יחשנן הוא *). וההגדל הנ' כי הלדוק האמתי אשר חשיבותו ועלמותו הנה גם אחרים יסחופפו בגלל זכותו. כל ימי היומו בחיים. כמאמר ברוחניו ז"ל (צ"ר ע') חונה מלאך ד' קצב ליראיו לסיצנים ליראיו. אבל הנדוק אשר לדקחו נראית רק נגד זדון רשעי דורו. ולא יזכר זכותו בלתי בהקדים זכרון פשעם וחטאיהם. כי הם המחשבים אחר. א"כ איכנה יגן עליהם. זה אשר הנביא יח' לאברהם אבינו ע"ה. אל חירא אברהם הנבי מן לך. אחר אברהם רשע"ע כרח צריח עם נח כו' ורחמה בריתי לבריחו כו'. אמר הקב"ה כו' אבל ממך אני מעמיד מנינים של לדיקים. שיהיו לדיקים ויהי' יכולת צדקם להגן על אחרים ג"כ. ונח נפלא זה לא הי צדק נח. כי הי' לדיק רק בדרותיו. ופיך הי' יכול להגן עליהם. וזהו מנח לא העמדותי מנינים של לדיקים. אבל ממך אני מעמיד מנינים של לדיקים ולא עוד אלא אפילו צעפה שיהיו בניך באים לירי עבירות וועשים רעים אני רואה לדיק אחד שצדק שהוא יכול לומר למדח הדין די אני נועלו ונכפר עליהם. כלומר גם צעורו בצערה השמימה ויהי' נכפר מנין חבדת אגשים חטאים יעמוד ג"כ באותו חשיבות אשר הי' חשוב בהיותו פה בארצות החיים. וכמו אשר הבין עליהם צדקותו בחיים כן גם אח"כ כאשר אני נועלו לשמים הוא נכפר עליהם. וכל זה כללו ז"ל במאמרו יח' אנכי מן לך. כלומר גם צעת חקרקז אילי החלונן בגלל ידי. עב"ז יהי' שכרך הדנה מאד.

וביערה המשך המאמר כך הוא: הן יקיר לי אפרים. ציוקר ישראל עומדי' לי. צורה שבעולם אלה בני אדם כנכסי' לעקרא יולא ונהן מאת. מאה נכסי' למשה יולאי' מהם עשרה. עשרה נכסי' לחלמוד יולא מהן אחד. היי אדם אחד מאלף מלאחי. היח הנחי' האחת וין החשיבות בעצור קוטי הווליות ומעוטו. וכמאמר מאשר יקרח צעיני נכבדת כי כניכול הוא יח' אומר עלינו כאשר יאמר האב על בנו כונה פזרחי עליו כונה נחתי לרופאים בשבילו. ונא ד' ינחץ ע"ה

חכמים ומלומדים הנה עוד ויקיפו ציקר החורה והחשיבותה וכבר התילו ברוחניו ז"ל (צ"ר כ"י) וידגו לרוב. מה דגים הללו גדלין צמים כיון שיורדח טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בלמאון. כך ישראל גדלין בחורה וכיון שהם שומעי' דבר חדש מן החורה מקבלי' אחרו בלמאון (עיין אהל יעקב שמוח ט' א'). ומעתה יפה הפליג הכתוב בהנחתו ושמוי' כדכד שתשותיך ושעריך לאבני אקדח. וגם שיהי' מנין הזה הרבה מאד עב"ז לא יאחד חשיבותם. אבל בהיפך הנה חשיבותם רבה מאד. וזהו וכל גבולך לאבני ספך שיחעננו גם רואיה בכל ספך לבס. והוא ג"כ ההגדל צין לדיק גמור לדיק שאינו גמור. כי הנדיק שאינו גמור מהלויך לחפש ולצקט לו מקום מיוחד שיוכל להיות רשום ומלויין שמה לאיש נדיק. כאמנם ז"ל על מאמר ונח איש לדיק חמים הי' בדורותיו (צ"ר למ"ד) בדורותיו הי' לדיק ואלו הי' דבורו של משה לא הי' לדיק. כי צין אנשי' פחותים גם צמעט לדקות יחשנן ציניהם ויהי רשום לאיש לדיק. לא כן הנדיק האמתי עליו נאמר (במדבר כ"ג) הן עם לבדד יסכון ונגוים לא יחשנן כי גם צפני עלמו בהיותו לצדד. יש לו חשיבות ופאח יוקר עלמותו. וההגדל ציניהם. כי גם כאשר הוא יח' נועל הנדיק האמתי מן הדור יעמוד חי לפני ד' באותו חשיבות אשר הי' לו בהיותו צעור"ז. לא כן הנדיק הנ' בהיותו נכפר ממקום הרטע יאחד חשיבותו וכמה הורה על זה החכם מכל אדם במאמרו הנכבד (קהלת צ') כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם כו' ואיד ימות החכם עם הכסיל. אשר לדעתי נוקרא זה מחובר אל מה שאמר חחלה ודאיתי אני שיש יחרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך. ד"ל אמת כי חוכל לשפוט על יוקר החכמה וכשרון מעשים מפאת הערכתם והבחנתם נגד רטע ככל אשר אלל הכסילים והרשעים. כאשר יבחן מעלה האור ויחרונו נגד פחיתות החושך. אבל אחר וידעתי גם אני שנקרה אחד יקרה את כלם. כלומר אין צוה אושר והנלחה לצקט ולחפש יחרון לעלמו ע"י פחיתות זולתו. כי זאת לא יוכל להשיג בלתי כל עוד היומו פה צעור"ז. ויושנן בין הכסילי' והרשעים. ומה יעשה אח"כ כאשר יהי' נכפר וועמסה. וזהו כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם. וכי לעולם יהי' זכרונו עם הכסיל גם יחד. הלא צעור"ז אין שם בחי' הלטורפות. ולא יעדיכו עוד אה זה המעולה נגד זה הפחות. וזהו בשכבד הימים הנאים הכל נסכח. ד"ל כי כנר מוחלט על הימים הנאים לעמיד כאשר ד' יח' יחדש עולמו

*) ומאמר יודעתי גם אני שנקרה אחד יקרה את כלם והאמתי אני גללו נח יולא חחיתו. היי ון חיי חסדן המוסר. ויש מה דמים נקרא עי' נכפר לטון לחוים *). למד וא"ו ענין יח' וז"ל נקראו כסיה. נורו אשר נכסי' האמתי בדור אשר יבחן המאמר בלעד. ע"פ. ועי' חתינות עולם נבאורו על הל"א מל"ח חיות דרתי' *). למד ונח' נוספו ז"ל.

אהל יעקב

מן לו מעין צרכותיו. מה שלא חייב כן אל הזולת. הממענגי כפלי כפלים. אבל הנה ידענו כי החכמה תחייב את האדם להצדיל בין הטוב האמתי ובין הטוב הנדומה. כמשפט הקושר המשכיל לא יתן עיניו על קשורות יפות הלצב כארץ למראה אבל יצדקם בטוב עלמותם אם טוב יקבל. כמ"ש דהע"ה (תהלים כ"ז) אחת שאלתי כו' שצתי צצית די כל ימי חיילחזות צנועם די ולצקר צהיכלו. ואם יתמלאו משאלותיו וישיג הטוב מאחר יתי יטיב מטובו גם לאחרים. כמאמר (שם ל"ד) גדלו לדי אחי ונדרוממה שמו יחדיו כו'. ואז יערב השבח והפאר לחי עולמים אשר ויפארים אחרו על עוצותיו. לא כן הרשעים אשר כל שעשועם צעניכי הבל אין צם מועיל. והצא לטמא פוחתי לרמ"ש אם לללים הוא יליץ (יומא ל"ח) כי טובתם קללה צאמת להאציד כל זכר למר. כמאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאצידו. וכבר המלינו ז"ל (צרכות וי) כל שהוא מין קללה אין מוצקני עליו. וכאשר הרשעים ישיגו טובה אשר צאמת היא להם רעה גדולה והם ישצחו ויודו עליה הוא סכלות ואולת גדולה. ואיך יערב לו ימי הצרכה על הקללה. כאמרו ז"ל (מגילה ל"ח א') אינו צדין שיהיו בני מתקללין ואני מחצדך. וזהו כאה לקדוש רק פאר מקדושים. וזהו מאמר (תהלים כ"ח) די עזי ומניגי כו' ויעלוז לצי ומשירי אהודנו. לא אמר וצטיר אהודנו. להורות כי מהטוב שהשגתי עד כי אשירה על הלחת עלמי מזה אהודנו ואשצחנו גם אחרו יתי. וההיפך נאמר בהרשעים (שם פ"ד) עוברי צעמק הצבא מעין ישיחורו. כלומר אשר דראוי אליהם לצכות על טובתם וע"ז גם צרכות יעטה מורה*) ולעניניו כאמר עוד צבאור מאמר נאה לקדוש פאר מקדושים. ע"ד שאמר המתורר ע"ה תהלי'

נאמר אמר הקצ"ה ציוקר ישראל עומדים לי כו'. עי פצלו וצאו צישראל צ' קוגי החשיבות גם יחד. א' כי קר נחן צעורינו וכמה הרבה עלילותיו ונפלאותיו צכח גדול וציד חזקה משפחות משפחות של כנים משפחות משפחות של ערוצ. אמנם החשיבות הזה אינו רק צעורה"ז (*). וכל חציבותם הוא רק מקצת המקום והזמן. אבל לעתיד כבר נאמר שצכר הימים הצאים הכל נשכה. ונאמר כי נשכחו החרות הראשונות כו'. לזה הוסיף ואמר צכל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם. לא צעורה"ז ולא צעורה"ב. כי חשיבות ישראל גם צעלמותם. וזה יועיל גם צזמן העתיד. והדברים נכונים למצין.

בדריש (פרשה צ') אמר ר' יהודא צר סימון מושל לאחד שהי' יושב ועושה עטרה למלך. עבר אחד עליו אמר לו ויה אחה עושה. אמר לו אחי עושה עטרה למלך. אמר לו כל ויה שאתה יכול לקצוע זה אצנים טובות ומרגליות קצע. ומרגלין קצע. מרגליות קצע. למה שעתידי לינחן צראשו של מלך כך אמר לו הקצ"ה למשה כל ויה שאתה יכול לשבח את ישראל שצח. לנדלן ולפארן פאר. למה שאני עחיד להחפאר בהם. שנאמר (ישעי' מ"ט) ויאמר לי עבדי אחה ישראל אשר צך אחפאר (**). ולצוא אל צבאר המאמר נזכיר תחלה את אשר כחצנו למעלה (פ' צטלח לו"ו א') צבאור מאמר (תהלים ק"ד) אשירה לדי צחיי כו' יערב עליו שיחי כו'. גם מאמר הפייטן נאה לקדוש פאר מקדושים. והכוונה צזה לחת טעם על מה אשר יחד ית' אחישראל וחייב אחם להתפלל על הטובות וההשפעות וגם להודות ולצרך על כל דבר ודבר. כמאמר רז"ל (צרכות וי) צכל יום ויום

(* כי כל עוד אשר השוטנה צין החוחים כל חשיבותה מסנת המקום. כמאמר (הושע יו"ד) כעננים צמדנר מלאחי צאל כמולא עננים צארן ליה וערבה אז העננים חסונים גם אם אינם טובים כ"כ. אמנם לעתיד כאשר יהפוך ית' אל יעמים טפה צרודה לקדוש כלם צסם ד' ויתקיים מאמר (ישעי' י"א) כי מלאה הארץ דעה את ד' כו'. מה יועיל עוד החשיבות מסנת המקום או הצכן. אם לא חשיבות מוד מלמותם. כמאמר (זכרי' צ') וכלו דבים אל ד'. ועכ"ז ושכנתי רק צחוק.

(**) אמר הכותב לא אחרול מהזכיר פה את אשר כתנתי כבר צסיפדי הככד שמן המור (צו"ד לשלטי) מאשר יקרו צעיני הדגדים ומה עונים הם לאהלי יעקב. וז"ל סם. דע כי צנר מנזר צפילוסופי' כי מן הפעולות הגבלות תודענה הכהית הפנימיות. והצורות הנעלמות (עי' קול יהודה צאור הכוזרי צל"א מדאשון) ואמרו עליו ית' אם היוצו נסתד מלד עלמו נבלה הוא מלד פעולותיו. כמאמר לא מלאוהו ולא ידעוהו אך ממעשיו הכרוהו. אשר לעצם זה אמרו דבותינו ז"ל (צ"ד א') צו"ד תחלה הוא מוציר את שמו. ואח"כ מוציר שצחו. אבל הקצ"ה אינו כן אלא משצדא עולמו אח"כ הזכיר את שמו. שצאמר צראשית צרא ואחר כך אליקים. והצאור צמפדסים כי לצ האדם לאדם צבכרתו ויויעתו הוא תחלה אל עלמותו לצד ללד מה שהוא איש. כי הוא מה שיורה שמו עליו. ואח"כ יוצא להכיר מקרו. ותוארוו אשר ינשאו עליו. ויתרצו צו מסאומניות או הקניטים. וצדנדי דהע"ם שהצאו ז"ל. וענורתן תרצני. כי תחלה הכיר שהוא דוד לצד. ואח"כ היה דועה לציו. ואח"כ מנגן לשאול. ואח"כ מסכרו. ואח"כ מלך. אבל הוא ית' אינו כן. כי אין סוס מנזר להכיר אותו ולרעת אחרו מלד עלמו ומתותו. כי זה שמו לעלם. אמנם אכחנו מכירי' מעשיו ועולם נפלאותיו והם יעידו ויגידו על אמתת מלימותו ולכן

אהל יעקב

(תהלי' כ"ד) חשדיו וסבי' ציתך עוד יהללך כלה חשדיו העם שככה לו חשדיו העם שד' חלקיו. כי הגה תקובלים חלג הסיוע צלתי בהקדים לי צ' הקדמות. ה' בהצונן ציונה צני חום כלשר יספר אחד צשצח שהיתה דירתו שמה עם העשיר יחדיו כי שהי יונה נכנס

ולכן דמו צהמר גדלשית גרל ומה' חלקים לאדות כי כך הפתחוונות צמעס גדלשית הוא הסילם חסר ציונו יצונו ית צו עלה געלה לרעת ולכטיב כנוד עליון גורל בוד ולחיות צנועמו. כמחמד שזו מרום עיינס כו. ונגד צימד דנינו הצחון מהד' חכירה וללה' חממד (ישעי ו) מלא כל הארץ כבוד ד'ל כללות הכמותים חסר הארץ מלאה חסם יצונו ויחיו ויפסחו כבודו של בעורל ית'. וכוז מלא כל הארץ. כלודת המלאה של כל הארץ זה הוא ציונו וזהו הפתחוונות צממלאי החקן ככל הסונים מדוממים ומלמה' ג'כ. כמנודל צמפדי בעשיו' מפעילת הפעלות חסר צמחוני' צאנני האקרה וסזוכס ובסכיד לכלס כחית יקרות מסיקרות צמכמה כפי סנולת ארחות והנמות החודס שאמרו עליה (צ'ר ח' יצוחד סקידו דל' ח' ח' וזר צני קוצ'ה לפצדי עלמה אשנה צאוריחא ינדה לי' כו). וצנומה כנר תמא צמנו דנר כמלא צנדנו דויל (ציוס כ'ס) חנינה מיוצ הנליכון דרשיו. וצו תיחס יכוסע את הארץ. וצמנרדים סרנך וכוזחד חסר צני יתן קול דגרים חיצד המנפדו. דרת המעלה העליון ית'ס. כמחמד (תהלים ל"ט) ועזו מלך. כלומר עם גדול עיזו ותקמי עז כי מי יוכל לרין עם סחתיך. מהנו עכ'ז הספט חסנ'. וכעד. אתה כוננת מישידי. מעפט ולירק סמנלא ציעקב הלא אתה עשית וצשנת צו. כן כמה הדגרים חסר כללו דו'ל צגלית קצרות צמפר הויסר (פקודי סס) כל איטון צוויץ דלעילא ארתיך לין לחתא. לזען חסר מאלס הפעונו' הפסודדים למטה ילמוד הארס דעת חמה לכסד לזוכו של עולם. וכנר אמרו (ועידוין ק) אלמלא לא נחמה חידה סיוס למדים ניעות מחתול גול ממלה עדיות מיונה כו'. כי הצע'ס נועשו צמס כל סכחות וכל סחית סכליות צמחידה סמחודס דק נועשו ח' ח'. וכל נחמה וכל מין מעשית וצמס צמח סוטי'ס כלי יצי סיוחו לאחויסונו ולא יצדני. וכחסר הוא המחמד עולם קטן. כי הוא חסך צמפיו כל כחות מע'צ'סן וחלופיסן וצוטי'סן. כי חודס תליס לשמ צמרות וצמכסס. כענין כדמפס ובכחונות. לורס על היסדים. להחמור על צונדוס וכדומה כל סמרו המדות. כמנלא עיו'ס צנדדי המנרדים ד'ל ולכיות העולם הנוכחי זה הסער לד'. חסר דרך הסער הוא ודרך הסילס סיוס. יוכל סארס לעלות על סר חרוס סגנת סלקות כי סכמרה חלגנו ככל החולרים חסר צמחרו ית' לדמותו אל דנר דנר סמנטי דיו. כמחמד וינד סניוליס ארתה (כוסע י'צ) וצמדס (צ'ר כ"ז) גדול כחן של צניוליס סמדות מורס לונוד. וכחמד יצמס הארס לנייד לעלמו צמחרו ית' כנר יס לפניו דנר לשער על ידו ענין הנוודס: כמחמד (עמוס צ') חרי' סלג. ומזי ענדו דרך עיו'ס וצמחונותיו צמרות ספרו' קכל יוכל לנייד לעלמו הלא ספרו' סוס אינו דק חסר מצדויו צני' קלס. וצמרות' גדולה ורנס כ'כ. על סרת כמסו וכמה הנודה ית' צעל סכחות כלס וחלי צמרותו סול לאין ערך ותצית. וכחמד יצמס הארס למדת ולכסיד לקרתי וצמחרו ילמחתי עם על סניוליס סלקו'י סללה יס לפנינו סעדים יקדים. דרך צס ננוא חל הפתחוונות לרעת ענין סלקו'ס וינד חודתי. וקצת דרניו קודס. וכוא חסר חסר נעמיד על ציוד מחמס ד'ל (סנת קל'צ ג') זה חלי וצמרו סמח'ס לפניו צמרות. חנא סחול חיצד סיו דומס לו עם סיה' דרוס חף חסר דרוס כו'. וכוא חן אדות סיוחרו דו'ל חלת וצמרו חן סכמפל סמרה כו'. חנל למחת סמלוד צמ דלעתי הוא ע'ר סרהו דו'ל (יומא ס'ו ח') וצמנת חסר' חלקין סיסיס עם סיסיס מחלסנ על יוד. סיסיס חרס קודל וסונס כו' כמה יפי' דרניו כמה מחוקקים מעשיו. עליו סמחוד חיצד ויסחי ח'ע' וצמד לו ענדו חסר יסדלל חסר נך סמפד. וכדלון צמס ע'ר מחמד סמסוד ע'ס (תהלים קח'ע) סונו דל. סיד חרס סמלחן צמסל סיסיס. וכוא ע'ר סמחלנו צמדס (פ' עקו) מעסה דל סמעון ון סעח סלקה חמור חסר סמממל חסר סלני סמחיונו ומחלי צו'לון עונס חסת. סלך וכחידה לו. וקדל עליו אוחו סיסע'ע'לו צריך חלקי סמעון ון סעח. סיו סמחונתי סל צו'ר חסר יונס חודת סל סקצ'ס. כי סיסמעלל כוס סס זאת סיסס לו למחר צורך חלפי סמעון ון סעח. ולא חסר צורך סמעון סעח. חנל סיסמעלל כוס סמחון וחמד סלל חרס כוס צמחונותו הוא דומס חלי. ואל כל סיוס סמנדרי'. וצמין סיסס לו קודס יקדס ילוח סמחוס מפניו'. חס לא לסיחו צעל נפס יקרה. חליס סמנוד מליון ית' סמלד עלי (דודיס ל'צ) כי חסר' עשו יעשו חול סמלח. וח'כ חס צמון קטן זה סמנוי סחוי. ומל'ס חמנס כנח. ח'ס צורך חלקי סמעון ון סעח. סעח. כלומר על חסת כמס ונעס גדולה וכפילס ומספולס סמחונס וקקודס ומחפדות וכססיס צמחוד עונו חולי חלית וצלי. סיו וצמד ססיסו ד'ל סמחונתי סל צו'ר חסת עונו חמחתי סל סקצ'ס כי ע'ר סמחונס סמח'ס וצמחוד צו'ר' צמלונס לסר סמחונתי חסר סלח ויחר עו' לסיחיו ועל סכחוק כלס וקוד כלס. וכן סמרו ו'ל (צירלד רוס'י'צ) חליסוד סמח'ס סמח'ס חלי דל סמעון סרנך חסר צורך חלקי סמעון חודס. ע'ר סממד סמסוד ע'ס (תהלים ל' ח') יצונו יצמנו חס'ו וצו'ר חליסוד חס'ו יצו'ר. דל כלוד ע'ר סמחונותם צמחוס סל צמח'ס ית' יצונו ויצמו ויצמדו על חסת כמס ונעס חנל כ' סכח' סלח' וצמחוד עלמו.

נחמדים. ראוי להאמין על הצנחו והערכחו יקר
 חפארת גדולת עשרו של פלוני. לא כן אם הוא עני
 והוא משתמש רק בכלי חרס פחותים מאד. אז אם
 יראה אצל צעה"צ פחות סבכלים יפליג צעצחו עד
 מאד. כן התהלה והשבח לחי עולמים בלה מלח
 אוחו אשר הוא נושא וגותן צתירתו של הקצ"ה והוא
 יולא ונכנס אל צהת"ד תמיד והוא מבקר בהיכל החכמה
 והתושיה. ראוי לו להאמין כי הוא תמיד צבכודו
 ותפארתו וראוי לו לספר צעצחו. כי הוא מיודעני
 לא כן אוחו אשר כל עסקיו בהכלים מאין יכיר גדולת
 צוראו. ומה הוא השבח אשר ישבחה. ועוד שנית אם
 הוא משחיה אליו צתקנת. כמאמר (שבח קל"ג ב')
 מה הוא רחום אף אהה רחום מה היא חנון כו'. ובמדרש
 (צ"ד ע"ז) אין כאל. ומי כאל יסוכון הנאים והמבוגחים
 הדבקים צמדותיו והולכים צדרכיו ואז כוכל לשפוט
 עליו שהוא מצין להצדיל צין הקודש וצין החול. זה
 אשר סדרו לנו חז"ל צ' פסיקים אלו קודם השבח היקר
 הזה תהלה לרוד. אשרי יושבי ציתך. היינו היוולא והנכנס
 אלך הוא הוא אשר עוד יהלליך סלה. כלומר יש
 צידו לשער ערני תהלתך. צ' אשרי העם שככה לו.
 ר"ל אשר גם להם דמיון המדות העליונות. אז הם
 חלק הנמשך אחר הכל. ומעשה נמתיק ממך (תהלים
 ק"ו) הושיעני ד' אלקינו וקבננו מן הגוים להודות
 לשם קדשך להשתבח צתהלתך. דע כי יש להקצ"ה צ'
 ומך

כונן תהלות מה שהוא מתהלל בהם על ידינו. א'
 מה שנאמר (ישעי מ"ט) יסדלל אשר צך חכבא. כי
 הרוחה הועלתו טיבות ומדות החמודות אשר צימדלל
 הנאמר עליהם כי חלק ד' עמו. כי הם רק אפס קלחו
 מן החלק אשר חלק ד' לעמו. כס"כ איך יערוך גדולתו
 יחצרך ומדותיו לאין קוף ותכלית. אשר ממנו נאללו
 המדות האלה. כמו שספרו ז"ל צאלכסנד' מוקדון
 (ויקר' רבה י"ג) כד היה חמי לכ"ס הלדיק את' צרוך
 חלקי שמעון הלדיק עוד ספרו ז"ל (דברים רבה ג') מעשה
 צר' שמעון צן שטח שלקח חמור אחד מיסמעאל אחד.
 הלכו תלמידיו ומלאו בו אצן טובה אחת. הלך והחזירה
 לו. וקרא עליו אוחו היסמעאלי צרוך חלקי שמעון צן שטח.
 הוי מאמונתו של צר"ד אהה יודע אמונתו של הקצ"ה
 יען כי מלימות המדה הזאת צרצב"ש צעצוד היווחו
 חלק וחבל נחלת ד'. א"כ יפה נאמר עליו יסדלל אשר
 צך תתפאר. כי על ידי שלמות מדותיו וסאך מעשינו
 יתעלה ויתהלל סם הצורח ית' אשר ממנו נאללו
 הכחות והמדות האלה *). הסיו הב' מן התהלה
 אשר יתהלל ית' על ידינו. כאשר נספר ח"ו מדרכיו
 הטובים. וצגודל חסדו הוא נושא עין וסובל עלצונו
 ומאריך אפרו (עיין צדברי הגאון כ' משה קורדווארו
 ז"ל בצאורו על מאמר נושא עון צק' תומר צבורה) כמאמר
 (כחמי' ט') אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה
 אלהיך אשר העלך ממלרים ויעשו כלנות גדולות בו

הכחה החמודית האלה. צ"כ יוכל להעריך ולגזל ולבאר סלך המדות צהמאלי עלתו ית' אהים צבעדיך עוד אור כבודו
 ית' אלהי יתחד צוללים והיחד צבדים. כמי אצרהם יתק ויעצו פ"ה. אשר צבניש צבם נפי מה ססס צ"כ יתום מלחית
 מנינה הירופתם ותפארתם. וסם סם הם עם צודל מעלת קדושתם הוי דק מנון קטן משוינו אפי ית' המאליל הכחות הטולחית
 האלה. אז כהם וכהם יטולים לשער אור כבודו ית' לאין טיעוד ילאין קוף ותכלית. לכן יסם סמלך הכחיו וצבר. זה אלו.
 כחמד אפי פערך הוד אלקיתו נמד ית' נכפי. סם מנפתי חסום אלקי. ויהי צידו לעלות על סולם הכחיה לשגד ית' המדות
 העליונות ע"ז יעט מן סמטת אשר צוד. ואיסי. וכאשר אערך עוד לאמר אלקי אפי. ר"ל כאשר נעמיסבי עוד על סמית
 הקדושים. אז וחדומתבו. לנפי' היחד צבים מעל צבם לאין ערך ותכלית כלל. (ועי' עוד צערי' המדות נכפי לשער הכחיה
 סספר המדות יוכני ד' להוליוו צמברה לאורה) והענין עמוק ודק ללל הצין צכהתם.

*) ויתקן נכחית עוד נכחית: אהם (קדום סלך הקדושים ע"ד סכחניו צב"ה (ק"י ר"ג ה') נאלד חסד חת סכחני
 אלה ד' אהה אהם כי כל עסדי העולמי ערנים נחלתן אמת דריות נכפי אהם. וסדר אשר יעלל סם נעמי סלך נוד
 יתולט מאר (כסלי כ"ז) נה סמטת מנו יספ. ויה יכולל הסחוקן אל כל סילל ותכנה וטולים אי אהם אהה אשר יסויג
 פפני ויאלל חליתו לא יערד לו אהה מני אפי האחד כי נחלים. ואם נחלים סמנת הונר יודו אל' חתן כמי סמית
 הונר לוספי. ד יספן לו כי יודע סח"ו יתאמני. ואלי יקם אלה ד' סוסלת סמט קודר כי נחלים סל' לו. כמי סמט
 אהם וליקים אהים נגלי אפני כל העליותיים. א"כ איך יערד לו ית' סכחלים. יתקן ענין כל טויות עורו סוכהסמית
 כהן יסלל יקם ססוקך. כי קן עמט טויות עיסוי לטיות טויות לוס ורמים לוס: כמי סכחלים לסייעו דרבים סיל לסייעו.
 חניסם. מלים סמט לוס כמי ציו כחילוס לחיל אשר ע"ז כל וצורקיו דה עוד כלל יודל סני סני או סרו סלויב.
 סמילת אהם ולא יערך סמט לו אהם כי אלו יסויג לו דעם סמילתו. וסמט צעריו סכחות יס' סכחות ואלקן לשער
 סנטרן נאלד סלך סיו לוס' כי טווי כי לעולם (ובלל סמול וסילן) סלך סמילת' לול סמית יוסם וסמט וסמטם
 סל' לא יסררש לעולם. ויהי אהה סלחתי סלח ד' אשר אהה אהם נס לעולם לא סכחסמיתו עמט וס' אהם (אם יקום
 סלך סקדוטים:

אהל יעקב

ולאלאיהם לשלח צעול גדולם. להכין להם דרך חיייהם. וכל מקבל טובה יכניה ויחייב א"ע להודות אל מי אשר עשה עמו טובה. כמו צן יכבד אב. ועצד אדוניו. והמקבל יודה את הנותן. ועכ"ז יתעורר להודות להצורא ית' המאליל הכחות החמודות האלה לצני אדם. כמ"ש החסיד ז"ל צה"ה (צרכיעי מרציעי) ואם ישלם על יד אדם ונהם יודה הצורא יתצרך כו' ויודה למי שנעשה על ידו כו'. וא"כ כל השצחים אשר המקבל יודה וישבח את הנותן. כלם נמשכים ופונים למעלה אל מאליל המדות האלה. וזהו הנהולל צרוב התשצרו'. כלו' כי כל התשצחות אשר צפי המהללים ומודים אל המטיצים עמהם כלם אך כבודו ית' ונהולל זהם (וזהו ג"כ אל ההודאות) כי הוא הוא ית' המנהג עולמו צחסד וצרייתו צרחמים. וכן אוחם הכחות האלה צנפסחום:

במדרש (פ' צ') האצות קיימו החירה עד שלא נחנה והם עשו אותה מאליהו. לפיכך אהבם הקצ"ה אהבה גמורה כו'. עליהם הכתוב אומר אשרי חמימי דרך ההולכים צתורח ד'. וראוי להתצונן מודע רק עליהם כאמר פסוק זה ולא כאמר על כל הלדיקים שמישירי אורחותם. עוד ראוי להצין מה ענין המעלה שקיימו את החורה עד שלא נלטוו. הלא כבר קצבלו (צבא קמא כ"ז א') גדול המלווה ועושה נו' והנראה לדעתי כי הדברים נמשכים אל מואמרם ז"ל (אצות ג') כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת כו'. וא"כ המלווה ועושה כבר יודען שלא יהי' לצבו שלם צעשיית המלוות כי הוא עושה אותם רק מיראת העונש המגיע אל העובר על מלוות החורה. לא כן מי שאינו מלווה. צלתי כי צחום לצבו הוא מעורר את עלמו ומחייב א"ע לעשות. ודאי קדמה רוחו הנדיצה אל המעשה. ולכן את האצות אהב הקצ"ה אהבה גמורה. כמו שהם היו לדיקים גמורים ושלמים צאהבצחם וחמימותם. זה שאמרו ועליהם כאמר אשרי חמימי דרך שמעלום

ומנך לא מנעת מפייהם כו'. ומצורא צמדרש (שמות מ"א) שהיו מקריצין התן לפני העגל ועכ"ז לא מנע יתצרך מפייהם את המון. אמנם ההצדל צין צ' סוגי התהלות האלה וחלופי זמניהם. כי צזמן שישראל הולכי' צצרירוח לצם הרע ח"ו ומחללים את שמו ית' ועכ"ז לא יעזוב את חסדיו מעלינו וסוכן אהנו צחוד ממאחננו. אז יתהלל ויתרומם שצחו וחקדו. אבל השצח הזה מטפיל חותנו. כי כל עוד שמפליגי' לספר הפלגת גנותנו עוד יותר יתגדל ויתהלל חסד ד' וטובו. אמנם כאשר ישלח ית' עזרנו מקודש ומלין יסעדנו. וישיב את שצותנו ויקצבלנו. ונהי' מן היוצבי' לפני ד' ונהי' נושא ונותני' צמדותיו החמודות מה הוא דחום כו' וכבודו יתצרך יהי' ונהולל ע"י פאר מדותיו. אז גם אהננו נהיי' מפוארים ונהוללים ע"י תהלותיו ית'. כי כל אשר יפליג המהולל לספר צצח ישראל ופאר מעלותיהם. אשר הם רק חלק מן הכל. יותר ויותר יתגדל ויתהלל צעל הכחות כלם לאין קץ ותכלית. וזהו הושיענו ד' אלקינו וקצבלנו כו' להודות לשם קדשך. וגם להשצח צתהלתך. כי אז נהי' גם אהננו משצחים. כלולים צתהלות אשר יתהלל זהם הצורא ית'. וזהו מאמר המדרש אמר לו הקצ"ה למושה כל מה שאמה יכול לשצח את ישראל שצח. לגדלן ולפארן פאר. למה שאני עמיד להתפאר זהם. שנאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר צך אהפאר. ועם הדברים והאמת האלה נדויח צאור נחמד על מאמר הנהולל צרוב התשצחות. כי לפי דצרינו הנה כל המעשי' הטובים וכל המדות הישרות אשר צצני אדם של הקצ"ה הם שנאללו ומנוה. ואין לאדם רק הצחירה לצדה. ואחר צחירתו צטובה כבר הוא מוצטח מפי רז"ל הצא לטהר כו'. וגם המדות אשר צשאר הנצרכים המה מוטצעי' מיולד הכל צ"ה אשר זרע ואשר נטע חסדיו צעולם. וכן רחמים אל האב לרחם על צנו. ואיש על דעהו. ועל עניינם מרודים. ונטע צצבע הצריות רחמים על חולדותיהם

*) ומה נעמו צזה דצרי מאמר (אצות א) ויהי מורא שמים עליכם. ע"ד שאמר הכתוב (תהלים מ"ה) שמעי צת ורא ובהי אצך ושבחי עמך וצית אצך. דע כי מה שצמלא לדיקי' במודי' ועוב להם. הנה הוא ציוסד לצבו וצתום רוחו אינו חפץ צעשו וצבוד לצבוד עלמו. צלתי להדר סם שמים צעולם. כמנין מאמר (דברים כ"ח) וראו כל עמי הארץ כי סם ד' נקדא עליך וירא סתן. וזהו מאמר י"ע"ה כי לצעצור נסות אהבם צא האלקים וצעצור תהיה יראתו על פניכם כלומר כאשר ציוט איש צפניכם יביע עי"כ ליראה אותו ית'. וזהו וצעצור תהיה יראתו על פניכם כלומר יגיעו ליראתו. ע"י הצחנתם על ענינם צדאותם אהבם וזה ית"מת להם רק אחר נסיתי אהבם. וזהו כי לצעצור נסות אהבם צא האלקים אס אתם נאמנים צעצורתו. ומשל אל שר גדול אשר לו כמה עיירות וצפרים. והוא מפקידי' פקידי' צכל עיר. והם מלוצטים צגדי כסף וזהו להיות לו ליקר ותפארת. ולא יתן התמנות זאת צלתי אל מי שהוא גר צעולם ואין לי קרוב וגואל שתייה נפשו קשורה צנפסו. כי או הוא צעוח שלא יצריה מנכסיו כל מאומה. זהו מתם מאמר שמעי' צת כו' ושבחי עמך וצית אצך. שלא תאהוב כ"א אותו ית' או ויתאו המלך פיך וצדל (צד ל"ט) לייפותך צעולם. להצרות כבודו על ידך צהלחת הלדיקים בהמודים. אשר כל דואיהם ויכדום כי זרע צרוכי ד' הפה. וזהו ויהי מורא שמים עליכם כלומר על יריכם יסונצ מורא שמים אל הרואה אתכם.

שמעלתם בחום לצבם הולכים בחזרת ד' *). משא"כ
 אשר קבלת החיבה. אחר אשר אתה נזית פקודיך לשמור
 מאד. אחלי יכונו דרכי כו'. כי כעת אני נדיק רחמים
 גדולים שיסחרו כוונות לצבנו אל פועל ידני והוא
 שאנ' אח"כ צמה יזכה בער את ארצו לשמור כדברך.
 ולא אמר לשמור דברך. אבל הורה צוה כי העושה
 דבר ע"י הכרח המלווה עליו ולו אין שום חובלת צוה
 אינו נדיק אל הדבר ועישה אחרו להיותו מוכרח לשמוע
 אל המשמיע והמזהיר. אליו ראוי לומר לשמור דברו.
 משא"כ המשמיע דבר עלה. והשומע אחר יחזיקו יסקיף
 וירא כמה הוא נדיק וכתה הוא נחוץ אל הדבר הזה.
 עליו ראוי לומר לשמור כדברך כלומר כמו שיעלמי
 גם דעתי ומסכמת עליו. וזה צמה יזכה בער את
 ארצו לעשות הדבר מחפץ לצבו לשמור כדברך.
 שחורני ותחכימוני הדברים המסוגלים לנפשי (עיין
 ציורי המדות ל"ג משער הדעת לספר המדות).
 ונה נעמו לי צוה דברי דבותינו ז"ל (ברכות י"ז
 א') ראשית חנונה יראת ד' שכל טוב לכל עושיהם
 ללוותיהם לא' כאמר אלל לכל עושיהם לעושים לשונה.
 דע כי דהע"ה הפליג על מלות חרותו הקדושה שהם
 מחוקים מדצט ונפת ל"פ"ס. וגם שאינם מורגשות
 לנפי החומר ולע"ה. בלתי אם לצעלי הנפשות הטהורות
 הוא מפני גשמיות האנשים ורוחניות המלות. אמנם
 אם ישחשפו ויתמזגו ע"י מוולע. היינו בהתבוננות
 בהלדיק הנושא אותם. הלא חתי' חיבחו ומחיקותו
 מוחשת וניכרת גם לע"ה. ויהי' אהיב כחמד ונעים
 צעיני כלם מולד ישרו ונועם מנהגו וענות לרקו כנדוע
 מנדולת מדרכי ושאר הלדיקים. והם ממש כמו מאכל
 ערב מתובל בתבלין. מלך שתוף נפשו וגופו. וראת
 לא תמלא בלתי צעושים לשמה אז יהי' תן השם עליו.
 וראת היחה צלמות אלל האצות הקדושים אשר פחדם
 ומוראם הי' על כל קביעותיהם כי עבודתם היחה
 עבודה תמה ושלמה. ועליהם כאמר אשרי חיימי
 דרך כו' (ועיין מה שכתבנו עוד בצאור מאמר זה
 בקול יעקב כ"ו א') :

ד' מאיר ע"ה (ברכות י"ז) נמור בכל לבנד ובכל נפנד
 כו' עד ואני אהיה עינד בכל מקום. והכלון צוה ע"ד
 הדמיון במאמר (פרשתנו ד') נפש כי תחטף בשונה
 מכל תלות ד' אשר לא תעשינה. ונקדים לזה ע"ד
 מאמר (מלאכי ג') והנחם והאיתם צין לדיק לרשע
 צין עינד אלקים לאשר לא עברו. וכבר התעידרו חז"ל
 (חגיגה ט' ב') היינו לדיק היינו עינד אלקים. אמנם
 דע כי ההדל צין לדיק לרשע הוא דבר נראה וניכר
 לכל. כי זה עיסק בנפשו ומע"ט וזה יזר לבושת.
 אבל צין לדיק לדיק אין היכר במועשיהם. כחלילת
 חז"ל (אבות דר' נתן פ' ל"ז) שנים אוכלין מקערה אחת
 זה טועם לפי מעשיו וזה טועם לפי מעשיו. וענין
 המשל הזה אשר התלילי על המלות כאוכל חבטיל מן
 הקערה ויערב לו טעמו הוא להצינו איך יהיו המעשים
 מוטעמי' למעלה לפי הכוונה אשר צלב. כמאמר דהע"ה
 לשלמה צנו (דברי הימים א' כ"ח) דע את אלקי אביך
 ועבדתו צלב שלם ונפש חפלה כי כל לצבות דורש ד'.
 וחז"ל הפליגו על יומתן צן עזיאל (סיכה כ"ח) שכל
 עוף הפורח עליו מיר נשרף ומקדושת הכל פיר. ולמען
 שלא יפלא הדבר צעינינו הציאו לנו מופת וע"י כאמן
 מהמאכלים וחבטילים. למשל זה אוכל צטר זה אוכל
 צטר. זה עסק בחיקונו והכשרו בנליחתו ונקייחו
 ובישרלו והמחיקו צצטמים הראויי' אל תקון החבטיל.
 וכלה מאכלו ערב ומתוק עד מאד. והשני החבלל
 מכל החיקונים האלה. עד שאפשר שימר לו המאכל.
 ואם ההדל הזה יזדמן צדבר גשמיי שלא יהיה מוטעם
 הטעם ע"י עלמותו כ"א ע"י הכשרו וע"י עמל ועירח
 חיקונו. כש"כ עבדת ציראנו ית' אשר עלמות העבודה
 אין לורך זה כלל אליו ית'. כמאמר (איוב כ"ב) חספץ
 לשדי כי תלדק כו'. א"כ כל חשיבותה לא יהיה כ"א
 בהכשר וחיקון כחות הלצ והנפש לעברו צינאה ואחבה
 הוא שאמרו זה טועם לפי מעשיו. ר"ל כפי מה שעשה
 בחיקון החבטיל והכשרו. וע"ז הצטיח לנו ר' מאיר
 ע"ה נמור בכל לבנד ובכל נפנד כו' וקדם עלמך כו'
 ופורעו והולך כל חלקי השלימות לטהרת הכוונה הנבחרת
 והצטיח לנו אם ישלים האדם כוונתו לפני ד' בכל יכולת
 לצבו. יהיה לרלון לפני ד' שיסמור אחרו מכל חטא
 ושיגנ' ונה שאין ציכולת האדם להשחמור ממנו ע"י
 עלמו. וזהו ואני אהי' עינד בכל ימקום. ומכלל הדברים
 נדע כי בהזדמן לאדם דבר עבירה צטונג. הוא לו
 אוח ומופת כי גם המורה אשר קיים וצעה אינם על
 נד השלימות הראוי למעלה. לכן לא שמרו ד' ית'.
 וזהו שהקדים לאמר נפש כי תחטף בשונה מכל מלות

(*) וזהו אשרי נפשו ידועו צכל לצ ידועו אף לא פעלו עולה צדדנו הלכו. ר"ל אף שלא היו מוולע עולה צדדו עמיית
 המלות. עכ"ז צדדנו הלכו וקיימו המלות מדעת עלמם (עי' קול יעקב כ"ו א').

אהל יעקב

עליו. כלומר הסליחה תהי' לפי גודל חטוקמו והשתדלותו אל הדפוסה. ומעשה נקח דמיון לעשיר שהי' עושה מו"מ שלו על ידי שלוחים. ויקר מקרה להמטולחים כי פשעו צמטמרת הקסורה ונגנז מחס כל קסורחס. והיו צוטים מאר לשזב אל ציחס כי איך יעמדו לפני הקסור. והשתדלו והרצו חחנה וצקסה שיתפטר עמחס כמה יחנו לו צעד ההיזק ויתפטר עמחס שיחנו לו א' למאה. ומשל הקסורה היתה צעך שלשים אלף. ויתפטר עמחס שיחנו לו ג' מאות זהו'. אבל גם זאת היחה יותר מיכלחס. ועשה לה חנינה שיחנו לו כך זה מעט מעט. היינו צכל שצוע יחנו לו זה ג' זהו'. וזה ג' זהו'. וא' מהס הי' דל מאר. וזדמן לו שצוע שלא הביא צידו רק צ' זשו'. והי' מצקס ומתחנן אח פני הקסור שיצבל ממנו הב' זהו' אלו כי צאו לידו בקוסי גדול. ועשה יותר מיכלחו. והשני מלא אח ידו והביא צכל שצוע ארצע' זהו'. יותר ממה שהצטיח. והעוונדים שס דאו אח פני הקסור כי יותר ערצה לו נתינת הראשון גם כי הי' פחות ממה שהצטיח יותר מהשני שנחן יותר ממה שהצטיח. ושאלו ארהו והשיצ כן הדברים. והטעם כי הנתינה גם כי תהי' ככלים ממה שהצטיחו לי הוא כאין וכאפס צעיני נגד ההיזק הגדול אשר עשו לי. רק עיקר התשלומין הוא הצושה שיצביטו מפני. ויחנו אל לצס מהיום והלאה להזרזו צמקחרי כמטפט לאיש נאמן. ואז אקוה כי הם יכולים למלאות לי כל ההיזק צנטיעה אחח. היינו שיתדלו להמעיט ההולאה. ויתאמלו לצחור קסורה היוחר טובה והיוחר מושצחת וצמקח טוב. ויחנו אח לצס למכור ציוחר ריוח. וישתדלו לינוש אח החנוני' על החוצות שכצר נתיאשו מומי. ואס יעשו כן יבא כוהלך ומקורי. וכל זה אקוה באותו אשר הביא פחות ממה שהצטיח א"כ הוא בא לפני צצושה עלומה וצרוח נכאה. לא כן השני. כי הוא הביא יותר ממה שהצטיח ולצו גם צו כאלו צצר מלא לי כל ההיזק. הקרן עם הריוח. וא"כ הלא יהי' קל צעיניו לפטוע שיית אחרי שדומה צעיניו כי מילא כל ההיזק שלי. הנמשל. המוציא קרצן לד'. על דרך האמת הלא אלל הקצ"ה אינו כלום (כמאמר החסץ לד' צעולות) נגד הפגס אשר עשה צחטאו. רק עיקר סמך הסליחה שיוחול לו ד' לצצח הלצ. כשצר וכדכה של המוציא. כמאמר צחמי אלקים רוח נצברה. וא"כ מי שאין ביכלחו להביא רק כצס או אייל. הנה הוא צצושה וכליונה. והצושה הזאח תציאהו להזרזו מעשה להשתחור מעון וחטא. ומעלמו יתמלא ההיזק צבפלים

ד' אשר לא חעטינה. כלומר מה שיקרה אל האדם חטא צצונג הוא לאות ולכאי' כי שנג צכל מלות ד שלא עשה אותס כמטפט הראוי והכנון. לכן לא שמרו יח' שלא יצוה חטא לידו. הוא שאמרו דצותינו ז"ל (פ' ג') כינד אדם לריך להחוודות ערצ ויה"כ. מודה אני כל דע שעשיחי לפניך צדרך דע הייתי עומד והכוונה מוצלחת מאד כמו שאמרנו. לאמר שלריך להחוודות ולומר מי גרס לי לצוה לעשות הרע צעיניך לפי צדרך דע הייתי עומד. משל לאחד שהי' דרכו לקנות גניצות מיד הנצבים והגזונים. והיה עומד צמקוס שהנצבים מלויים שס למען אשר צהזדמן להם גזילה חחח ידם יקנה אותה מהס. פעס הלך אל המקוס ההוא ומדי עצרו פגעו צו הסודדים ולקחו ממנו כל אשר הי' צידו. הי' מחוודה וצוכה לאמר מי גרס לי זאח ונה שעמדחי על דרך דע לכן עלחה לי כך. הנמשל צצר נאמר (תהלים קכ"ה) כי לא ינחו שצט הרשע על גורל הדיקים. צחנאי למען לא ישלחו הדיקים צעולחה ידיהם כלומר שלא יתערצ זר צמעשיהם הטובים. וזהו ג"כ מאמרו (שס יט) שגיאות מי יצין. לכן צקשתי ונכתרות נקני. המחצרות רעות הנסמרות חוך מעשינו הטובים וועורצות צהס נקני אחח מהס לצלי יומלא מקוס להיל"ה לשלוט צי לה חעיאיני צצונג. וזהו מודה אני כל דע שעשיחי לפניך הי' לי זה מסצח כי צדרך דע הייתי עומד *). ומעשה דע כי כמו אשר החטא מורה כי שנג צכל המלות אשר צידו. א"כ גם החטובה דאוי' להיות לא על הסונג לצדו כ"א לחזור אחר כל מעשיו לעטוחס מעשה צאופן באוח ממה שהי' נוהג עד הנה. והדין נוחן כן. כמלילחס ז"ל (צמדכט טיר א') על מאמר ישקני מנסיקות) ד' פנחס צצס ר"ל אחר דנכית לי' חיוי' חבלא מדחיל לי'. כי האדם כאשר יזדמן לו מנכול צצצר אחר יתעורר על ידו להשחור מעשה צכל מעשיו. וכן כאמר (תהלים ק"ל) כי עמד הסליחה למען תורא. ד"ל כי עיקר הסליחה מהקצ"ה על זה הסמוך לאמר כי מעשה חתגדל ירחחו ויוסיף צצמיחרו. ועס דצברו יתצאר לנו צטוב טעס ענין מאמרס ז"ל (יומא פ"ו) גדולה חטובה שזדננות נעשות לו כזיוח. כי מנצחס הוא מנדיל מוראו ופחדו ויזרזו לעמוד וממרת הקודס להרצות צמלות ומע"ט וירצו זכיותיו צכפלים. וזה הכלל כי עיקר החטובה מן האדם היא העלצ והדאנה על חליו כי הי' צככה עלומה ומשתדל מעשה צאמעיל העלולים לצפאוח אוחו ולהלילו מרעתו וזה ונראה לו לכסר

* ומה נעמו לי עזה דצדי הנצוא ע"ה (פיכה ז') מי אל כמוך נושא עון כו' ישיצ ירחמנו יכנוס עונותינו ותשליך צמלונות יב כל רעיהם אפי' רעיהם ולא אפי' חטאתנו כאמרו יכנוס עונותינו. אבל הורה צמאמר חטאס כלות' חטאס של העונות. החעלים תמה חולדות העונות ומסונצות מהן. בי ע"כ לא שמרו ית' שלא יהי' ככסל צחטאים :

לא כן מי שמציא טור גדול ומלאו לצו לאמר העשרתי
 את קוני ועב מן המזבח בלב שמה כאלו הקב"ה הרויח
 ממנו. ולא זאת לבד שלא יזרזו מהיום להטיב מעשיו.
 כ"א עוד יהי קל בעיניו לעשות מה שלצו חפץ. לכן לא
 כאלמה הקב"ה בטור. כי מאמר והקריב מורה שהחוטא
 מתקרב אל הקב"ה והקב"ה מתקרב אליו. ולא כן
 הדברים. כי הוא צא שמה ועוב לב עם השור הגדול
 ולא תערב שמחתו למעלה.

ועם דברינו אלה נוכל להמתיק מאמר הנביא ע"ה
 [ישעי' ק"א] שום אשים בה' חגל נפשי באלקי כי
 הלבישני צבדי ישע מעיל לרקי' יעטני. ונקדי' עוד מאמר
 [בדראשית ז'] ויכל אלקים ציום השביעי מלאכתו אשר
 עשה וישבות ציום השביעי מכל מלאכתו כו'. הנה
 מאמר ויכל אלקים ציום השביעי מורה כי ציום השביעי
 גמר מלאכתו. ואנחנו חלילה לנו לייחס שום מלאכה
 ליום השביעי. וכבר נשאלה שאלה זאת במדרש [ז"ר
 יו"ד] רבי שאל לר' ישועאל בר' יוסי אמר לי' שמעת
 מאביך מהו ויכל אלקים ציום השביעי כו' עד מה הי'
 העולם חסר מנוחה צא שבת צא מנוחה. אמנם גם זה
 לדיך באור. כי המנוחה תתייחס רק אל אוחו שהוא עמל
 במלאכתו. אמנם הנדאה לדעתי כי הדברי' נמשכים אל
 מה שזמלנו בדבריהם ז"ל [שם י"א] ויצרך אלקים את
 יום השביעי ויקדש אותו. כתיב [משלי יו"ד] זרכת ד'
 היא תעשיר ולא יוסיף עלב עונה. זרכת ד' היא תעשיר
 זה השבת. שנאמר ויצרך אלקים את יום השביעי. ולא
 יוסיף עלב עונה זה האבל*). כמ"ס כי נעלב המלך על
 בנו [שמואל ז' י"ט] באור זה ע"פ מאמר החכם ע"ה
 [משכ"כ] דע רע יהמר הקונה וארזל לו אז יתהלל.
 לאמר כי כל המעשי' ראשיתם לעב ויגיע כמו גידול
 צנים או צנין בתים ועבודת שדה וכרם. כלם מייגעו'
 את האדם במחלתו. וזרכה ונחת צדופס. אבל כל זה
 הוא אם המעשים מלתיחס צידו ומחייטו אליו. אבל
 כאשר יראה כי חותלתו נכזבה אז יגיעתו לקללה תחשב
 לו מחלת' עד קופה. וכל זה כלל ית' במאמו' [בדראשית
 ג'] ארורה האדמה בעבורך בעלבוך תאכלנה כל ימי
 חייך. בזעת אפך כו' עד שובך אל האדמה כו'. ר"ל
 האף אמנם כי בתחלת הצריאה הי' מוטבע האדם על
 העבודה. כמאמר (שם ז') לעבדה ולשמרה עב"ז לא
 הי' רק ע"ד מאמר רע רע יהמר הקונה וארזל לו אז
 יתהלל. כי התכלית הי' לזרכה. לא כן עמה אחר החטא

בעלבוך תאכלנה כל ימי חייך. עד שובך אל האדמה.
 וזה שדרשו חז"ל זרכת ד' היא תעשיר זה יום השבת
 ולא יוסיף עלב עמה זה האבל כד"א נעלב המלך על
 בנו. ובהשקפה ראשונה אין לדרך להביא ראוי ממאמר
 נעלב המלך על בנו. כי מי לא ידע בעלז שהוא דאגה.
 ומה ענין זה לשבת. אבל לדברינו הנה כל מה שהקב"ה
 נותן לאדם מן הזרכה עוד הוא לדיך אל הללחה
 שתחייים צידו. למשל מי שהקב"ה נתן לו בן וגידלו עד
 אשר הי' לאיש הנה חס הוא שלם בגופו ושלמות נפשו
 במעשים ישרים ומנהגים טובים הוא רואה אחרית טוב
 בעמל גידולו. לא כן אם יהי' דל בגופו או במעשיו אז
 אין קץ ללער אצלו. וכן בכל החפלים המושגים לאדם
 ציגייעה. ומעתה אם אמנם הכל נברא בששת ימי
 המעשה. עכ"ז עוד היא עומדת צין שתי הקלוות. אם
 ילתיחו ציד האדם יהיו לזרכה. ובהיפך יהיו לקללה.
 שיהיו מייגעין אותו לעולם עד שובו האדמה לכן אמרו
 ז"ל צא שבת צאה מנוחה. כי מה שהי' העולם חסר
 בצריאה. שהיתה עומדת צין ז' הקלוות נשלמה ציום
 השבת. כי זכות השבת להמשיך זרכה והללחה בכל
 מעשה ידיו של אדם. וזהו צא שבת צאה מנוחה היינו
 אחר אשר האדם ייגע את עלמו ויוליא הדבר אל גמרו
 ושלמותו. יהי' לו למנוחה ונחת רוח. וזהו ויכל אלקים
 ציום השביעי מלאכתו כו' כלומר שנתן קץ ותכלית אל
 היגיעה. וזה שפירשו ז"ל ויצרך אלקים את יום השביעי.
 זרכת ד' היא תעשיר עד שלא יוסיף עלב עונה אחרי
 גמרו אותה. לכן הביאו ז"ל משל מדרש המלוי יומד
 בצני אדם. והוא היגיעה ולער גידול צנים. כמ"ס נעל'
 המלך על בנו. ואמר ויצרך אלקים את יום השביעי כו'.
 ר"ל נתן בשבת זרכה והללחה אל כל המעשים שלא
 יוסיף עלב בהם. וא"כ יראה אחרית טוב בכל יגיעתו.
 וזהו כי צו שבת מכל מלאכתו אשר צרא אלקים לעשות.
 וציארו במדרש [ז"ר י"א] אשר צרא אלקים ועשה אין
 כתיב כאן אלא אשר צרא אלקים לעשות. כל מה שהי'
 הקב"ה עתיד לזכרות בשביעי הקדים ועשה צמטי. הנה
 ביארו מלח לעשות כל מה שהי' לו לעשות הקדי' ועשה
 אותו בערב שבת. וזה עיקר המופת על קדושת יום
 השביעי. כי אם היתה השביתה בעבור שלא הי' לו עוד
 מה לעשות. א"כ אינו מוסח על קדושתו שהשבת' תהי'
 מוחייבת צו. לכן אמר הכתוב לא כן כי הי' עוד מה
 לעשות מן הונלאכות אשר אל הצדיאה. רק הקב"ה חלק

כבוד

(*) ונקמה על דרך הפשט ויכל לומר בכוונת מאמר נפלא זה כי המדרש רמז על מה דקיל בשבת אין אכלות נהפך
 ועבר עלה לו מן המנין (מועד קטן י"ט א') כי לולא כן היה לדיך להוסיף עוד יום א' להשלים ז' ימי אכלות כי בשבת לא
 נהו אכלות זה שרטי. ול' המאמר זרכת ד' היא תעשיר יום השבת יוסיף עלב עמה זה האבל כד"א נעלב המלך על בנו
 אבל לא יוסיף עלב עמה זה האבל כד"א נעלב המלך על בנו. ובהשקפה ראשונה אין לדרך להביא ראוי ממאמר
 נעלב המלך על בנו. כי מי לא ידע בעלז שהוא דאגה. ומה ענין זה לשבת. אבל לדברינו הנה כל מה שהקב"ה
 נותן לאדם מן הזרכה עוד הוא לדיך אל הללחה שתחייים צידו. למשל מי שהקב"ה נתן לו בן וגידלו עד
 אשר הי' לאיש הנה חס הוא שלם בגופו ושלמות נפשו במעשים ישרים ומנהגים טובים הוא רואה אחרית טוב
 בעמל גידולו. לא כן אם יהי' דל בגופו או במעשיו אז אין קץ ללער אצלו. וכן בכל החפלים המושגים לאדם
 ציגייעה. ומעתה אם אמנם הכל נברא בששת ימי המעשה. עכ"ז עוד היא עומדת צין שתי הקלוות. אם
 ילתיחו ציד האדם יהיו לזרכה. ובהיפך יהיו לקללה. שיהיו מייגעין אותו לעולם עד שובו האדמה לכן אמרו
 ז"ל צא שבת צאה מנוחה. כי מה שהי' העולם חסר בצריאה. שהיתה עומדת צין ז' הקלוות נשלמה ציום
 השבת. כי זכות השבת להמשיך זרכה והללחה בכל מעשה ידיו של אדם. וזהו צא שבת צאה מנוחה היינו
 אחר אשר האדם ייגע את עלמו ויוליא הדבר אל גמרו ושלמותו. יהי' לו למנוחה ונחת רוח. וזהו ויכל אלקים
 ציום השביעי מלאכתו כו' כלומר שנתן קץ ותכלית אל היגיעה. וזה שפירשו ז"ל ויצרך אלקים את יום השביעי.
 זרכת ד' היא תעשיר עד שלא יוסיף עלב עונה אחרי גמרו אותה. לכן הביאו ז"ל משל מדרש המלוי יומד
 בצני אדם. והוא היגיעה ולער גידול צנים. כמ"ס נעל' המלך על בנו. ואמר ויצרך אלקים את יום השביעי כו'.
 ר"ל נתן בשבת זרכה והללחה אל כל המעשים שלא יוסיף עלב בהם. וא"כ יראה אחרית טוב בכל יגיעתו.
 וזהו כי צו שבת מכל מלאכתו אשר צרא אלקים לעשות. וציארו במדרש [ז"ר י"א] אשר צרא אלקים ועשה אין
 כתיב כאן אלא אשר צרא אלקים לעשות. כל מה שהי' הקב"ה עתיד לזכרות בשביעי הקדים ועשה צמטי. הנה
 ביארו מלח לעשות כל מה שהי' לו לעשות הקדי' ועשה אותו בערב שבת. וזה עיקר המופת על קדושת יום
 השביעי. כי אם היתה השביתה בעבור שלא הי' לו עוד מה לעשות. א"כ אינו מוסח על קדושתו שהשבת' תהי'
 מוחייבת צו. לכן אמר הכתוב לא כן כי הי' עוד מה לעשות מן הונלאכות אשר אל הצדיאה. רק הקב"ה חלק

כבוד ליום השבית' בעצור היות השכחה מחוייבת
 לר'*) וזהו מאמר החכם ע"ה [קהלת ד'] יש אחד ואין
 שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו כו'. הפליג
 לקטר זמי אשר הקללה שלטה במעשה ידיו שתמלא
 לפעמים מי שהוא יחיד ואין לו בן ולא אח. והי' ראוי
 לו שיהיו עסקיו ומעשיו. ועכ"ז אין קץ לכל עמלו. והוא
 מנסה שכל מעשה' אחרי הגמרם הם חוזרים לקלוקלם.
 ולעולם לריכים הם תיקון. ולכן אין קץ לכל עמלו.
 לזה ברא הקב"ה שבת אשר הוא מקור הצרכה שמתנו
 מלא הללחה אל המעשים אשר האדם יגע בששת ימי
 המעשה. וזהו ויברך אלקים את יום השביעי שלא
 ילטוך לתקן עור את מעשיו ולא יוסף עלב אחר לאת
 הדבר. מנח אל הפועל. ולא יתקלקל עור וכמו
 שכתבאר.

הוא שאתרה חנה ע"ה [שמואל א' ב'] ד' ממיית ומחי'
 מוריד שאול ויעל ד' מוריש ומעשיר משפיל אף
 מרומם. וראוי להתעורר בדברים אלה בשנותה את
 טעמה במאמר האחרון מכל המאמרי' הקודמי' שנאמרו
 עם רא"ו העטוף. ממיית ומחי'. מוריד ויעל. מוריש
 ומעשיר ובמאמר משפיל השלימה דבריה צוננת אף.
 והי' די ג"כ רק עם רא"ו החצור. משפיל ומרומם. אכן
 ההוראה במאמר משפיל אף. מרומם לאמר כי הנה
 הקב"ה מדתו הטובה היא לאהוב השפלי' והוא מגביה
 אותם. והגזוהים ישנא וישפילם. וא"כ יהי' האדם
 מתהפך בכל ימי חייו ומגדולה להשפלה. ומשפלות
 לגדולה. כי מי שהוא עני הוא שפל צרוחו ונכנע בלבו
 עד מאד. והקב"ה יגביה אותו למעלה ראש. ויעשר
 ויקום חילו. ויהי' גם רוח וגבה לב כמחפט העשיר. עד
 כי הוא ית' ישנאהו וישפילהו. ואח"כ כאשר יראה
 הקב"ה שפלותו מעפר יריוהו וכן יהי' תמיד מתהפך
 עולה ויורד ועולה. ובע"כ האד' מוכרח לחזור במחפט
 בשני הקלוות. היינו שזהותו עני ושפל בדעתו לא
 יעזוב ולא יטוש שפלותו והכנעתו מוננו לעולם. היינו
 אף בזהותו עשיר גדול. יאחז לדיק דרכו להיות שפל
 בדעתו. ויראה את עלמו עני. כמאמר חז"ל (מס' דרך
 ארץ זוטא פ' ב') זה שיש לו אינו שלו. וכן מלאנו
 בדעה"ה שקרא א"ע עני פעמי' רבות צב' תהלים. גם

כי הי' גדול צמנשלתו והללחתו ואז יוכל להיות עשיר
 ועני צפעס אחד וצזמן אחד. עשיר צנכסיו הרצי' ועני
 ונכנע בדעתו ולצו. ואז יעמוד על מלבו וקיומו. וזהו
 מאמר הנה ד' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. שיהי'
 התרוממות אל השפל צחנאי שיהי' נשאר בשפלותו.
 ויהי' שפל וגם מתרומם. כלל הדברים. כי ההכנעה
 וההשפלי' והלב נשבר אל האדם הוא דבר שאין להתעל'
 ממנו לעולם. ואז יזכה להיות שפל ורם. שפל בדעתו
 ורם במעמדו. ואז ילליח ואז ישכיל. לא כן כאשר יטוש
 ההכנעה מלצו. יעזבהו ד' ית' ג"כ. כמאמר [תהלים
 ק"א] גבה עינים ורחב לבב אותם לא אוכל. וכל תכלית
 היסורים אשר הקב"ה מייסר את האדם צעוה"ז הוא
 ללמד לאדם דרך ענוים. ושהי' לו לב נשבר ודרכה.
 כמאמר [ויקרא כ"ו] או אז יכנע לצבם הערלי. וכי
 תשאלך נפשך למה ההשפלה מחוייבת אל האדם כל כך.
 כאשר יורו מאמרי הנביאים ע"ה אשר מצלעדי הענוה
 והשפלות לא יוכל להתקיים צעולמו. אמנם דע כי כן
 הוא. כי כמו אשר האדם לא יתקיים גם רגע בלא רחמי
 שמים עליו. כי מלד עלמו הוא חלוש הנמלאים. בלתי
 הרחמים והחמלה עליו מלמעלה להשפיע עליו החיים
 והמזון וכל מחסוריו. כן לא יתקיים בלתי עם ההכנעה
 והלב נשבר. כי ההכנעה היא שורש הרחמנות כמו אשר
 עינינו רואות צבוא עני בלב נשבר יתעוררו עליו בלב
 רחמים. וכל יותר ירגישו שפלות דעתו ושבר רוחו
 יתמלאו עליו רחמים יותר. לא כן אם יבוא לפניך
 בגאווה ובגודל לבב. לא תתעורר לרחמיהו ולא תחמול
 עליו. כש"כ נגד מלך העולם ית"ש. יולר כל הילורים.
 אם יבוא אדם לפניו צרום לצרו. איככה ימשיך עליו
 רחמי שמים. הלא מיד יגבור אלקי' צעדו מלחוס ולחמול
 עליו. אז גם עשור לא יעילנו. ורב כופר לא ילילנו. וא"כ
 גם העשיר צעשירים אין קץ אל הרחמים והחסדים אשר
 הוא לריך בכל רגע להמשיך עליו מלמעלה. וא"כ כמו
 שהאדם לריך אליו ית' תמיד רגע אחד רגע. כן מחוייב
 הוא להיות בהכנעה תמידית. וזה שאמר הנביא שוש
 אשים כו' כי הלבישיני בגדי ישע כו'. משל לקצבן הולך
 מעיר לעיר לקצץ כדבות. ומלאה ידו והשיג כמה זהו'.
 ועלה בלבו לעשות לעלמו מלבושי' נאים כמחפט כל
 צעלי

*) ובקרה נוכל לומר בבאור מאמר אשר ברא אלקים לעשות ע"ד שאמרו (בר' י"א) כל מה שנברא בשבת ימי בראשית
 לריבוי עש"י החדל לריך למחוק, המעשים לריבוי להטותן אפי' אדם לריך חיווק ע"ש, הנה מנזאר כי מע"ב הי' לא ע"ד בוד'
 העושה בלי תשמישי, כ"א ע"ד העושה בלי מלאכה (הנקרא נפי הנברות ויארשטאט) כך ברא הקב"ה שזה ימים והם נקראים
 ימי מעשה, כלומר כי נתן בהם פעולות מיוחדות אל כל יום ויום, כאמרו ז"ל (שבת קכ"ט) האו מאן דנחד בשבתא יהי
 נבר הלא תחח ביה. מרא' טעמא דחברי' ב"י אור וחושך וכן כל יום ויום מיוחד בסגולתו, והם פועלים תמיד, והוה כי בו
 שבת שכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות, כי עד לעולם נל אחד יעשה את שלו, כי לולא כן לא היה ראוי לשמות ולקדש
 כ"א שבת הראשונה, כי בו שבת ית' וכלה מלאכתו, במחפט בני אדם כאשר יגמרו מלאכתם יעשו שמחה ומשחה. אבל רק
 יום זה לבד ולמה קבע הקב"ה מכות שבת לעד לעולם. וזה אמר מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות. וא"כ גם שבת
 יפעל פעולתו וסגולתו לעד לעולם ולכן קדשו לעולם.

זעלי מלאכות אשר כפי הזכרה אשר ישיגו ממלאכתם כן יפזרו על מלבושים. למען יהי לכבוד צין אנשים. ויאמר אליו חזירו סכל אל חדמה עלמך לשארי זעלי מלאכות. כי הם גם אם ילכסו צנדי עשיר לא יזיק מאומה למלאכתם. כי צידם לעשות מלאכתם כצראשונה לא כן אתה אשר כל הללחתך צעזור כי אתה נראה צפני אנשים ערום וחסר כל. ע"כ יתרחמו עליך. לא כן אם תעשה לך מלבושי צבור וצנדי חמורות איה איפוא יהי עוד מי שיחפורר לחמלה עליך. ולא יתנו לך כל מאומה. זה שאמר שוש אשים צד' תגל נפשי באלקי. ציאר צזה הדברים שאמרנו כי אחז צב' הקלו'. כי שמח על מדת הרחמים והטוב. ותגל נפשי באלקי. לא העלי' מלכו גם מדת הדין. ונתן טעם לדבריו ואמר כי אני לריך לזה ער מאד. כי הלבישי צנדי ישע מעיל לדקה יעטני. היא מלילה נפלאה על ההכנעה ושפלות הרוח שהם האמלעיי' העלולי' להמשיך על ידם הרחמי' והחמלה מלמעלה. ממש כמו הצנדים הקרועים אלל העני המקבל לדקה. וזהו ומעיל לדקה יעטני.

ובזה יתבאר מאמר ריב"ז [ברכות ל"ד] כשחלה בנו כו' עד הוא דומה כעצד לפני המלך ואני דומה כשר לפני המלך. והוא כמו זה. כי לא מלאנו צמקום אחר ענין עצד ישר למעלה. ולדברינו הנה הדבר תלוי באיכות הענוה. שכבר הי' שפל צעיני עלמו כעצד. ור' יוחנן בן זכאי מרוב גדולתו ובהצנחתו את חין ערכו לא הי' יכול להשיג ענוה גדולה כ"כ. וע"ז הורה צמלח דומה. כי די הי' לומר הוא כעצד לפני כו'. ואני כשר כו'. אמנם על עלמו הי' קובץ ואומר כי הוא דומה צעיני עלמו כעצד לפני המלך ואני עדיין צעיני עלמי כשר לפני המלך. וכבר ידענו כי עיקר התפלה תלוי בתנאי זה. כמאמר לב כעצד וכדכה אלקים לא תבזה. וכן אמרו (ראש השנה י"ז) לשאריית נחלתו לוני שמיים עלמו כשיריים. ויפה רמזו ז"ל ענין כעצד זה צמה שאמר הקרצה בלאן ולא נאמר הקרצה צעור. וכמו שנתבאר. וס"מך ידו על ראש העולה ונרלה לו לכפר עליו. מלח לו נראה כשפת יתר. אבל הנראה כי צזה צא להורות תנאי המיוחד אל המקריב קרבן. כמאמר חכמינו ז"ל [ברכות כ"ג] אל תהיו ככסילים שחוטאין ומביאין קרבן ואינם יודעין אם על הטובה הם מביאים כו' אמר הקצ"ה צין טוב לרע אינם מצחינים ומביאים קרבן. וראוי לדעת מהות החסרון בהעדר הצנחתם צין טוב לרע לענין הקרבן. אבל דע כי ההצדל צין חולי הגוף לחולי הנפש כי חלי הגופות אין רפואת' והללח' תלוי' צדיעת החולה את חליו. כי אף שאינו יודע מהות חליו מאומה. עכ"ז רשות ציר הרופא לרפאות אותו. לא כן חולי הנפש כי זה עוקר ומחלהו וזה שאינו

מרגיש צרעתו. כמאמר [ישעי ה'] הוי אומרים לרע טוב ולטוב רע. וכאמר ז"ל [קדושין מ'] עבר וטעה נעשה לו כהיתר. וזה עיקר ויקוד כל תועה צחורה לא דרך כי כל מרע וכל כלוץ ישר צעיניו. כמאמר החכם ע"ה [משלי י"ד] יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות. ורפואתו היא מה אשר תשוב נפשו אל הדעה הישרה. ותחזור רוחו אל ההצנחה להכיר ולצחון מה הוא לה. אם טוב ואם רע. כי המכה הצלתי נראית מצחון וראי היא על המוח אשר צעלם. והיא מסוככת מאד. ועסק הדופא להוליא אותה ופנים לחוץ. וכל אשר תגדל צחון תחמעט מצפנים. וזהו מאמר (תהלים ל"ב) כי החרשתי צלו עלמי כו'. כי החולה שאינו מרגיש וראי צלו עלמיו. וסכנתו גדולה עד שמתחייב לשאוב כל היום תמיד על מכתו האנושה. וזהו מאמר הקצ"ה צין טוב לרע אינם מצחינים שזה מורה על אמתת דעתם בהפלגה עלומה מלד רוע חפלים שכבר מחליעיו' ואומרי' לרע טוב. ומביאים קרבן. ואיך יהי' הקרבן לרלון. אבל הליק גם אם יקרה לו לפעמים עון אשר חטא. יעיד צעלמו על חטאו. ויאמר חטאתי וישר העויתי. ולבצו יצין חטאו יותר מאשר יצינו אחרים בהורדעם והוא מתורה ומלעער מאד ומצקק רחמים מאת ד' ית' שיסלח לו. וזהו וסמך ידו על ראש העולה. יודה עלי פשעיו לד'. ונרלה לו לכפר עליו. כלומר ישתדל מחלה לפיים את הקצ"ה שיתרלה חליו. כי הוא מכיר בחטאו. ואז יכפר עליו ע"י הקרבן.

וגפ"ש כי מקריב קרבן מנחה לד'. מדרש כתיב כי לא צזה ולא שקץ ענות עני כו' וכסם שלל צזה את חפלתו כך לא צזה את קרבנו. שנאמר נפש כי תקריב. ולצוא אל הצבור נליע מאמר חכמינו ז"ל [צבא קמח ל"ב] כד הוינא זוטרא לגברא. השתא דקטישנא לדרדקי. ובהשקפה הראשונה נפלאה היא צעינינו וחלילה לשדי מעול. ונקדים לזה מאמר [ישעי כ"ט] יען כי נגש העם הזה צפיו וצפתיו כצדוני ולכו רחק מומי לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואצדה חכמת חכמי ובינת כבוניו תסתחד ומה מאד ראוי להחזונן צדבר העונש הזה איכבה הוא מדה כנגד מדה. והנרא' עם ונה שכתבו למעלה [על מאמר עשרה יקרים כו'] כי ההפלגה צדברים תהי' על צ' פנים. אם שחתי' ההפלגה צחשיבות מלד יקר עלמותו באת. כמו הפלגת חשיבות אברהם אבינו ע"ה כי הפליא לעשות גם אם הי' בדורו של משה רבינו ע"ה הי' הוא הצחיר שבכלם. לא כן נח אשר מעלות חשיבותו הי' מלד הפכו. היינו ע"י הלטופות רשעת אנשי דורו. כמאמר [צ"ד למ"ד] איש לדיק תמים הי' בדורותיו. אלו הי' בדורו של משה לא הי' לדיק. וזהו כי לא צזה ולא שקץ ענות עני

עני כשם שלא צוה את תפלתו כך לא צוה את קרבנו
 שנאמר וכפש כי תקדיב. הצט ימין וראה כי הכתוב
 ציאר בעלמו קצת הדבר. במאמרו כי לא צוה ולא שקץ
 ענות עני ולא הסתיר פניו ומונו*.) ונמתיק הענין
 במשל לשר גדול שצא לעיכו וצאו כלם לקבל פניו וצידם
 חשורה. כמשפט להמקצלי פני שר גדול שלא לצוה ריקם
 אבל באו במתנות גדולות. וקבלם השר ע"י שליח. ואת
 פניהם לא ראה. לימיו צא עני גדול והציא בידו מתנה
 שוה דינר זהב. בקש השר לקבלה ע"י שליח. ולא רלה
 העני לתת אותה מידו. רק דחק א"ע וכנכס אל ארמונו
 השר. ויאמר אליו השר מה ראית לדחוק עלמוך אלי. אמר
 לו ידע אדוני כי נותנתי מועטת מאד נגד כבודך והוד
 גאוניך רק בהלטרפות דלות ערכי ושפלות מלצי אשר
 גם הנותנה הקטנה הזאת היא יותר מיכלתי אז תמלא
 חשורתי מן צעיניך. וא"כ לא הי' לי דרך אחר רק לצוה
 ולהתראות בעלמי עם הנותנה. למען יראה צעניי
 וילטקך דלותי אל המתנה אז תהיה חשובה צעיני
 יותר מכל מתנות הנדיבים הנותרצים צעם. וזהו. כי
 לא צוה ולא שקץ ענות עני. ובתנאי. ולא הסתיר פניו
 ומונו (א). ומה יפה צוה מלילת חז"ל [למגיבה ט'] יאי
 עניותא לישראל כורדא קווקא אקסוי' היורא. והוא
 משל זר מאד. וכי לא מלאה ידם לדמות עניות ישראל
 לדבר מוכזב. כוון ספר נאה בכרך נאה. וכדומה. אבל
 כוונתם להודיענו כי יש צעולם צ' סוגי חשיבות. אל
 מולד העלם עלמו טעמו וריחו או מראהו הדל לו.

והיא מעלה הנותנת עם העלם כל היום תמיד. הצ'
 חשיבו' מלך הלטרפות הפכו. הלחם יערב לאיש העני
 מאד כי נפשו רעבה. הצגד להולך ערום ויחף זה כמה.
 וכן למעשים טובים יש צ' סוגי החשיבות האלה. אם
 חשיבות בעלם. כמו מי שאנחנו רואים בו כי הוא יושב
 מוכתר בטלית ותפלין והוגה צתורה ומשים לילות
 כימים. ורודף לרקה וחסד בצב שלם ובנפש חפלה. ויש
 מי שהוא מוטרד בעסקיו מאד. מורדף בלי חשך. ועב"ז
 הוא מקמץ וממלם מזמן אכילתו וממנוחת משכבו ויקח
 מועד למישרים. וקוצע לעלמו שיעורים ללמוד התורה
 ולמע"ט. אשר כפר אפשר שהוא יהי' יותר חציז למעל'.
 אמנם חשיבותו אינו מלך מעשיו כ"א מלך ההיפך. כי
 גלוי וידוע טרדותו. שאין לו מנוח בכל עתותי היום.
 א"כ כמה גדול כח נפש העושה וכמה עלום לרונו
 הטהור. והוא ג"כ ההצדל צין החשיבות שהי' לנו צימים
 הראשונים. וצין חשיבותנו עתה. כי בזמן שהי' בהמ"ק
 קיים וישראל היו שרויי' על אדמתם. הי' נראה יקד
 חפארתנו ושלמותנו מלך עלם הנועשים. לא כן עתה
 בזמן החורבן אם נציט ובצחון צומעמנו על שקידתנו
 בחורה ובמלות. הי תורה והי מורה כו'. ונעשינו דלים
 מאד. רק בהלטרף דלותנו ושפלותנו כמאמר (תהלים
 כ"ה) ראה עניי ועמלי ושא' לכל הטלתי. אז יעלו מעשינו
 לרלון לפני ד'. וזהו יאי עניותא לישראל כורדא קווקא
 אקסוי' היורא**). כי הנה קסוי' היורא אין צו מן
 היופי כי זה דרך רוכצי קסוי' לצחור להם רק שקערונו'

(* ומה מאד יתבאר בזה מאמר (תהלי ע"ט) אל תזכור לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיק כי לזונו מאד, גם
 מה שאנחנו מקדימים לומר בסליחות לא נחמד ולא נמעשים
 סחירותיו להרבה חנונים, ובהגיע זמן הפרעון אשר קצב להם, הוא נוגש אותם לשלם לו חובותיו במטבע הראוי אליו, ובאשר
 ימלא אבל אחד מהם מטבעות אשר יסר ממסקלם הראוי או איזה השתנות צנורתם וירקם הלאה ולא יאנה בהם לקבלם על
 חינו וכעם קרה מקרה לא טובה אל אחד מעבלי חובותיו אשר בעיירות הקטנות, שנתדלדל מאד, ועב"ז התחוק א"ע בכל יכלנו
 לשלם את חינו המגיע ממנו, ובהגיע זמן הפרעון ישמע כי הסוחר צא אל העיר לנגות חובותיו, ומשרתו הולך וסובב בעיר
 לקריא את עבלי החינות, כלם הלכו אל הסוחר והוא לא אנה ללכת כי אחר בלבו הסוחר צא וממרחק ואין אמו יודע עד
 מה ממעמי שכלי, וגם כי אשלים לו את אשר מלאה יד הנה הוא יקדקק עמו כאשר צימיו הראשונים שהיימי עשיר, לכן לא
 רלה לשלם לו עד אשר יצוא בעלמו לביתו ויחאו עיניו את שפלותי הוא דלותי אז יא' כנים על חסרונו ולא יקדקק עמו והו
 אל תזכר לנו עונות ראשונים כלומר בדרכך להקפיד ולהקדק שיהיו מעשינו שלימים מכל לך בלא שום חסרון במאמר (תהלים
 נ"ו) וסניביו נשערה מאד, רק מהר יקדמונו רחמיק כי לזונו מאד, וכל מה שחמא' בידינו קבל נרחמים וברלון, במאמר
 ותהי לרכון תמי- ענות ישראל עמך. והוה מה אשר אנחנו מקדימים לאמר צימי הדין והשגנון לא נחמד ולא נמעשים צאו
 לבניך רק כדלים וכרשים כו'. ויח' לפי דלות ערכנו ושפלות מצנונו ראוי לקבל מידנו כל הנמלא:

(א) והוא שאמרו כאלו נכשו הקריב ולא היה די שיאמרו עליו שקרבנו חשוב ומקובל כקרבנו של העשיר אבל ר"ל החליטו כי
 בהנכר הקריב נכשו להרחאות בעלמי עם מתנות הנתיח כי לולא כן אין נמתנו ממומה מן החשיבות לכן נכתב
 אכלו וכפש כי תקדיב, והוה נקשמו יאר ד' פניו אלך ויחוקך. כי אז ודאי יתן ימונגך אחר כי ישא את בניך:
 (** אחר הכותב לא אהלו את המזכיר את אשר כתבתי אני בחבורי תפארת אדם על מאמר נפלא זה. והוא כי
 היל' לא החליטו בעשייות לא נחא לישראל רק רינום להעיר אותנו כי גם העניות אלהים הוא נאה, כי הנה האיש הישראלי
 הוא מייקך גר עיי מצות התורה לבלי יסלח ידו למה שאינו שלו שלא לעשות רמי', שלא להוות אבל לשמות רק בחלקו,
 ושלמות הישראלי במשמרתו זאת יותר נודעת ויותר יונק לאור האמת בהניט אל עני ונכה רוח רעב ללחם ונמא למים. ועב"ז
 אינו ייבש מגדר אשר גדרה עליו התורה הנה עליו יהל אור התורה וגדרי אזהרותיה ביתר שאת יותר עו. והמשילו זאת לורדא
 סימקא אשופי' חירא. כי לגיוו הסוס אין צו נזה, רק למען היות נרק עושים זאת. כן העניות לישראל להגדיר אותם עיי'
 נ"כ אין צו להם כי צין כך וצין כך הם גדורים נגדר התורה אך למען היות נרק לנגוה ישרה ואתת לרקתם ושמירתם
 ידרי יורה. במאמר (תהלים ס') נחת לי ידך גם להתוסס מפני קושט סלה. ולעמי אמת וישר הוא:

אדמדמות לא לצנות- רק כאשר נוחנים על סוס לבן ורדא קומקא הנה ע"י הפכיות הנוונים כתייפה לבע הסוס עד שהיו נראה נאה- כן הלוחנו קנה לייפוח את מעשינו אללו ית' גם כי אכחנו מלד עלמנו אין צנו מן היופי להיות נחשבים כ"כ- הנה בהלטרף ענינו ומרדנו אז מעשינו לטוב נחשבים [ע"י קול יעקב ז' א' שם כבר נדפס דבר זה אבל תקנתיו עתה לכן הזכרתיו פה] וזה שאלמר צמחה וכפש כי תקריב מעלה עליו הכחוב כאלו נפשו הקריב- והוא מובן מאד כי המציא שור פטס ונחקבל ומנו- הנה נראה מעלת הקרצן בעלם השור וגדלותו ושמנו- כי גרמיו כמעיל כדלז. אבל המציא מנחה הנה חשיבות מנחתו היא גודל עניוהו והפלטת דלותו- ועכ"ז הוא מקמץ מקעודתו מלחם דעבדו שהוא לריך לנפשו ומציא מנחה לר'- הנה חשיבות הקרצן ומעלתו הוא בעלם נפש המציא. כלל הדברים כי יש לנו צ' סוגי חשיבות- ציונים אשר אכחנו שלמים וטובים אכחנו חשופים גם צלי הלטרפות דבר אחר עמנו- וכאשר מעשינו צלתי רלוויי' אז הקצ"ה צחקדו מלרף מעשינו אל דלות ערכנו- ואשר לפי מעמדנו אכחנו רלוויי' למדריגה היותר פחותה- ומה נעמה צזה מלילת הכחוב [הושע יו"ד] כענבים צמדצ מלאתי ישראל. כי המולח ענבים צארץ ליה וערצה שאין בהם טוס פרי אז הענבים ההם חשופים הם צעיניו כמולח שלל רב. גם כי אינם טובים כ"כ- עכ"ז יערצו עליו בהעלותו על לבו כי המקום לא מקום גפן ותאנה. וההצדל אשר צין צ' בהציונות האלה- כי כאשר החשיבות ציקר עלמוחנו- כל שיגדל יקר שכלנו ושלמות חכמתנו ותחוקף צינתנו להשיג יותר- יחוקף חשיבותנו ג"כ עוד יותר ויותר- לא כן אם חשיבותנו מלד מעט ערכנו- אז צהיפך כל- שירחצ לצצנו ויגדל שכלנו ותחוקף חכמתנו תחמעט חשיבותנו כמעטט הילר צהיותו יונק שדי אמו ואין לו טוס השגה אז יערב לאציו כל מעשיו- גם אם יכהו על הלחי ויתלוש את זקנו- אמנם כאשר יגדל ותחוקף השגתו- אז יחמעט חינו- ואציו יקדק עמו כראוי לו כפי שגיו- וזהו שהמליכו כד הווינא זוטרא לבדרא כו'- הנה מה יפה המסילו ז"ל את הצחי' הזאת אל אהבת היונק- ומובן מאד כמו שאמורנו- וזה עלמו כוונת אמור יען כי נגש העם הזה צפיו וחיה יראתם אוחי ונולת אנשי' מלומד'- כי צמון אשר העצור' היא עצוד' שלמ' צחכמה ובהבנת הלצ- אז החכמה היא יעלת חן ופאר העצודה והדרה-

לא כן אם היא רק מלוח אנשים מלומדה- אז החכמה הנמלאת צנו היא קנה עוד להעלות חונה ח"ו- כמאמר קהלת א' כי צרב חכמו' רצבעקס. לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא- ר"ל אני אעשה להם דבר שהי' מעשיהם ודרך עצודתיהם. חשוב צחשיבות נפלא הפלא ופלא. מקצת ואצדה חכמת חכמיו וצינת צצוניו חקתתר- ואז יהי' פלא על מעשיהם- גם אם יהיו מן הקטנות צצקטנות- אחר אשר מעמדם יותר דל ואינם רלוויי' גם לעצודה כזאת- כמאמר [ישעיה כ"א] אין מנהל לה מכל צנים ילדה כו'. וכמאמר [ישעיה שם כ"ט] לא עתה יצוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כו'- כמו המתארח אלל צעה"צ יום או יומי' קודם פכת- לא יצוש אם יתן לפניו קעודתו צכלים פחותי'- כי הזמן יענה את הכל.

ש"ב צקמוך (וצירושלמי יומא פ' יוה"כ) אמר רב ציצי צר אציי כילד אדם לריך להמודות עד צ יום הכפורים לריך לומר מודה אני כל רע שעשיתי לפניך צדרך רע הייתי עומד. וכל מה שעשיתי לא אעשה עוד כיולא צו- הה"ד יעזוב רשע דרכו כו'- ונקדים לזה מלאמר (איכה ג') מה יתאווגן אדם חי גצר על חטאי- נחפשה דרכנו ונחקורה ונצודה עד ד'. רע כי כמו צחולי הגוף יש שרשים וענפים הרצה המסעפים משורש אחד- כמו החצרות מרה אדומה יסוצב מזה כאצ הראש ויסוצב ג"כ אצרת חשק צמאלכל וכדומה מהענפים הנמשכים- כן צחולי הנפש יש עצירות שרשיים- אשר כל א' הוא שורש פורה ראש ולענה לכמה פרטי ענפים המסחעפים מומנו- כי המדות הרעות הנה ארצהה אצות כזיקין- הגארה התאורה הקגאה והצבור- אבל המעשים והענפים והחולדות המסחעפים מאלה האצות רצים מאד- ע"י הגארה יהי' צצדל וחדל אישיים- יחשוב אי"ע חכם מכל אדם. יצזה הצרפעת- ויחרפס. מאן משמוע מוסר- יתעלל צקיום התורה והמלות- כאלו גופו עופרת מוקומו לא ימוש. וע"י התאורה יצוא לבגל ועריות ומאלכות אסורות וכדומה מקוב זה- וע"י הקגאה יצוא אל הכעס והקפדנות אל הנקימה ואל הנצירה ועוד הרצה- וע"י הכבוד יצוא לבקשת השדרה- לתחנאות על הצדיות להלצין פני חצירו (צדדים*)- וכבר אמור דבותינו ז"ל (סנהדרין ק"צ) מי גרם לקרש שיאבד הוא וכל בעדתו עמו אלל מפני הכבוד- והנה האף אמנם כי כל חטא ועון פרטי נרשס למעלה צפני עלמו- כמאמר (ירמיו י"ז) חטאת יהודה כחובה צעט

(*) הוא שם פתחו רוצ (רבים יו א) מעניו ראצין ראצין וכו' היה הדרה. כי ראצין פתח הדרה הוא הדרה רשע אחר נוסף. ואם חתום חתום חתום על רוע המדה אשר נוסף. כי גידעו להחליט לטוב. עניו ובר חסדי ית' אלוין עליו כפי נסאמרו ז"ל (ברכות ל"ב) ג' מקראות בו עד ואשר הרעוהו. מה מעניו ראצין ראצין על כל תצילה עניות לאמר וכד היא שדה סך שרתן ציחמו ואשר הרעוהו. ומה יפלו כל החלומים והמעשים הנעשים ונשפטים וכו' ומה רשע חסד

צעט ברזל צלפורן שמיר כו'. אבל למטה צארן אם יכלה האדם לשוב על כל אחד מן המעשים בפני עלמו. יכלה הזמן והמה לא יכלו. אבל יש דרך ישר לפני איש להשכיל לדעת שורש מדתו הרעה. מולאה ומוצאה. ולשוב בתשובה שלמה על שורש המדה הרעה הזאת לעקרה ולשרשה. כי היא היתה צעוכריו. להיות שורש פורה לכל התולדות הנמשכות ממנה. ואז על נקלה צפור הקצה יקור המקוצצו. והדמיון צזה כי יש חנוכי מוכר קמורה בחנות לאחדים. ויש קומר כללי והוא צמקומות הרחוקות והחנוכי צאים שמה והוא מוכר להם חתיכות שלמות רצות צדרך כלל. ומי מרויח יותר צחתיכת מין קמורה. ודאי החנוכי. כי הוא מוכר קמורתיו בחנותו לאחדים אמה אמה. יעלה ריוח צידו מכל חתי קמורה שצעמתי על ריוח קומר הכללי. וכי תאמר א"כ הלא אולת היא לו אל הקומר הכללי מדוע ימכור קמורתיו ע"ד כלל ולא ימדרס למכור אמה אמה וימכור לאחדיו וירויח הרבה יותר. אכן הקומר הכללי הזה יעשה צדעת. וכל מעגלותיו הוא מפלס. כי הוא יש לפניו פאצריקי' הרבה והרבה אנשים העומדי ועושי' צמלאכה ואם יאמר הוא למכור לאחדיו הלא טרם ימכור חתיכה אחת יהי נעשה ונגמר מזה חתיכות ויותר. איש איש ומלאכתו אשר המה עושים. לכן יותר ככון לפניו לקלוצ לו ריוח מעט מהחתיכה לומען יוכל לפדות הרבה צפעס אחד צדרך כלל. משא"כ החנוכי צצואו לציתו. וקום שאין צופאצריקי'. הוא יחורך וימךוד אמה אמה וימכור לאחדים. הנמשל אחד מות האדם צצואו עם עגלה טעונה ומקמורתיו לעולם הנשמות אשר שמה אין עוד עושים צמלאכה רק את אשר יציאו צידם מן העוה"ז מארלות החיים. אז ימךודו ויחטכו הדין על כל חטא פרטי בפני עלמו. ויהי לצרם קוף. כי לא יציא עוד אליו קמורות צצוקר צצוקר. לא כן צעוד האדם פה צעוה"ז. צחיים חיייתו. והפאצריקה הולכת על אפניה צאין הפסק. אם יאמר לעשות תשובה לאחדים הלא טרם יעהר כעסו

מחטא א' יעשה חצילות עצירות חדשות לצקרים אשר אשר שרשו פתוח אלי כהרי נחלי המדות הרעות לכן יותר טוב לו לשוב על האצות והשרשים. לעקר אותם ולשרש אחריהם. וצטוצו מהם ויתמו המדות הרעות. ומחטאים עוד אינם. כי צאין שורש אין ענק. וזהו מה יתאונן אדם חיגבר על חטאיו. כלומר צעודו חי וצעודו גבר. וידיו רב לו לעצוד עצודתו צמלאכת הפאצריקי'. מה לו להתאונן על חטאיו הפרטיים. צעוד המלאכה הולכת ונעשית. אבל זאת עלתי. נחפשה דרכינו ונחקורה וכשובה כו'. ומאמר דרך יקוצ על המדה השרשיית שהיא דרך ומצוא להציאו אל המעשים הרעים. וכמ"ש הגאון רמ"ח לולאטו ז"ל (צס' מ"י פרק י"א) יותר קשה הנקיית צמדות ממה שהוא צמעשים. כי הטצע פועל צמדות יותר כו'. והוא שאמרו חז"ל (אצות ג') איזהו גבור הכובע את ילכו. * עכ"ל. וזהו נחפשה דרכינו ונחקרו' כו' היינו לחקור על המד' המושכת אחרי' המעשים הפרטיים. והוא הרמוז צמאמר (פרשתנו ה') וכפש כי מחטא ומעלה מעל וכחש צעמיתו היא עציר' פרטיית. אשר צאין ספק קדם האיש ההוא לחטוא צמדה השרשיית לכל עון ולכל חטאת המקתעממנה. והיא תארת הממון. וזהו על אחת מכל אשר יעשה לחטוא צהנה. מורה על האמת שהיא אצ ושורש לתולדות וענפים רצים. והשלים ואמ' וכפר עליו הכהן על אחת מכל אשר יעש' לאשמה צה. היינו עיי' הכהן ועבודתו צקודש יתקן השורש ועיי' יפלו הענפי' מעלמם. וזהו מאמ' המדרש כילד אדם לריק להחודות צערצ יהי"כ מודה אני לפניך כל רע שעשיתי לפניך צדרך רע הייתי עומד. וממנה נמשכו אלי התולדות רצות הנלמחות נקצת'. וזהו וכל מה שעשיתי לא אעש' עוד כיולא צו. ר"ל לא זאת ולא דוגמתו. וזהו שהציא ז"ל ה"ה יעוצר רע דרכו. ומוקצ על המדה השרשיית אשר צנפשו. כי אם יתגבר על עלמו. להפוך מדתו זאת המקצת לו המעשי'. צהכרח צפור השורש יקורו הענפי' כלם. וזהו ישוב אל ד' וירחמנו ואל אלקינו

(* ודע כי מה שהציאו ז"ל שאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל צרוח עיר יש להחזור צו מה זאת להם ז"ל להציא סוף המקרא ומושל צרוחו כו'. כי ראוי להבין חנא הינו אפי' שהוא שואל איזהו גבור, ג' כי מאמר איזהו גבור הכובע את ילכו מורה כי שניהם שקולים, כזה בן זה, ומציא מאמר טוב ארך אפים מגבור מה שירה כי הכובע את ילכו עדיף מגבור אבל רע כי שלשה מדות נמלאות בני אדם הגרוע מאד אשר מיד שעשה לו חבירו רעה ישנם מחניו לעשות צו שפטים, או אם אנטי העיר עשו דבר כנגד השר יכבוש נקם עד דתמה וזה נקרא לוכד עיר (או כל אונא נקרא עיר, כמו שמואל א' כ"ח וד' סר מעליך ויהי ערך. (תהלים קל"ט) נשוא לשוא עדיך) ויש טוב ממנו אשר אם יבעים על אחד ומצער כאש חמתו לענותו ולבלתי, וימכור איזהת התורה הטהורה לא תקום ולא תטור כו' והוא כונש חמת אצו צנברה ובחוקת יהו וזה נקרא גבור או מושל צרוח, אבל יש צו חסרון מזה כי אחר אשר מטעמו הוא כונש ואיש חמה, רק הוא לוחם צנברה זה משפט האדם פעם ינא ופעם ינוכח, ויש לפניו אחריות גדול, אמנם למעלה מזה יש מי שמונו טוב, ואם חבירו מבעיתו לא יעיר חמתו. ולא יבעים מהרה. והיא כאיש אשר לא צומע הוא יתואר ארך אפים, והוא צעות חמיד שלא ינא לרוב מהר זה שאמרו ז"ל איזהו גבור ריל מה שאמר הכתיב טוב ארך אפים מגבור מה הוא גבור. כי אם נפשוהו היותו מתגבר על חבירו ומכניעו היינו לוכד עיר ויקשה הכפל. אם לא כי גבור היינו כונש את ילכו והוא אם נרדף למוש' צרוחו וא"כ יש צבחותו צ' חלוקות טוב ארך אפים נבעו מגבור הכונש את ילכו, כי הגבור אינו צעות, כנ"ל, ומושל צרוחו הוא הגבור הנו' טוב עכ"פ מלובד עיר שאינו כונש את ילכו כלל. והבן :

אלקינו כי ירצה לקלוח. כלומר ע"י שרצו על אצ וטורט החטאים. ירצה מחילה גם על החטאי' כלס המקחעפי' מוננו.

ועס דרכנו יתבא' פה מאמי' הנביא. ע"ה (ירמי' למ"ד) כה אמ' ד' אנוש לשבדך נחלה מכחך אין דן דינד למזור רפאות תעלי' אין לך כו'. מה תזעק על שבדך אנוש מכאובך על רוב עונך עלמו חטאיך עשיתי אלה לך. הנה במלילתו זאת אחז ענין המשל הנז' לאמר כי הלא כל חולי מציא כאב. וכל כאב יש לו חולי ומשל אס יתעפט הדם באדם יתהווה מזה כמה מיני כאב. באצרים הנראים והצלמי נראים. וכן בהקרה איזה הפסד צריא' או צבד יקובצ לו מזה כעה כאצ' אחרים. ומעשה אס יבוא החולה לפני הרופא ויאמר לו הכאב לצד. ויאמר כי ראשו כבד עליו ויחן לו רפואה אל הראש. צעבור זה לא יחלוף הכאב. עד אשר יאמר לו שרש מחלתו מצפנים וירפא השרש אז יתפא גם מהחולדות הנמשכו' מננו. הנמשל מבואר במאמר (איוב ה') כי לא ילא מעפר און כו'. במאמר חז"ל (שבח כ"ה א') אין מיטה בלא חטא ואין יסורין בלא עון. ובבוא אדם לפני ד' ית' וילעק על לרותיו ויסוריו ולא יתורו' על עוונותיו. אשר זה הוא אמתת מחלתו המסבב לו כאב היסורי'. ודאי לא יסור ממנו הכאב. כי איך יסור ויחלוף הכאב כל עוד אשר המחלה קיימת. וזהו אנוש לשבדך, כלומר אל שבדך הנראה מצחוץ יש קבה פנימיית והיא אנושה מאד מאד. וזהו נחלה מכחך עד כי אין דן דינד למזור וביאר הטעם על העדר רפואתו. מה תזעק על שבדך. כלומר מה תפעול או מה תרויח כמה שתלעוק על היסורין אס אנוש מכאובך. על רוב עונך עלמו חטאיך ע"כ עשיתי אלה לך. איכ צע"כ לדיך אמה לתת לב על שורט היסורים מאין נלמחו. ואז צפור השרש יסורו הענפים.

נפ"ט כי חטא' בשגנה כו'. מדרש זה שאמר הכחוצ (קהלת ג') ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע ומקום הלבק שמה הרשע מקום המשפט שמה הרשע ומקום שנעשה מרת הדין צמעשה העגל סס ויגוף ד' את העם. ורוח הקודש לוותת ואומרת מקום הלבק שמה הרשע. ומקום שהלדקתים וקראתים אלהות. שנאמר אני אמרתי אלקים אמת. שמה הרשיעו ועשו את העגל כו'. באור זה. דע כי כבד נבאר בקפר הכוזרי ובאנן עזרא (פ' תשא) כי צמעשה העגל לא היחה כוונתם למלאות תאוות לעבוד אלילים חו'. רק צעבור שהצטיחם משה שיוריד להם מן השמים איזה דרך ישרה ומסוגלת לכונן אליו העבודה הרלוי' צעיני ד'. וכונתו הי' עשיית המשכן שהיא המיישרת יראת האדם כמאמר וממקדשי תיראו. כי סס חניון עזרו. ולכן כאשר הראה

להם השטן דמות מטמו ומטמו שמת משה. החחילן להתחכם צסיקול דעמס והעלו חוח צידם. הוא העגל כי על דרך השכל וההדגל הי' יותר נבחר להם לעשו' איזה דמות ותבנית מן המרכב' העליונה. כמאמר המדרש שמתו אחד ממטטרלמולין שליועשו ארוח אלהות. ותכלית עונס הי' צמה שעשו דבר שלא נלטוו. כמאמר אחרי לצבכם זו מינות. כי אין היכולת צנו לעשות שום דבר עצודה לד' מה שלא נלטוויו עליו. כמו שנאמר צבני אהדן המקודשים ויקריצו לפני ד' אש זרה אשר לא ליה ארוסת. וזהו מאמר שמואל אל שאול (ש"א ט"ו) כי חטאת קסס מרי ואון וחרפי' הפלר. ד"ל כמו אשר המרי היינו צדוהוא עושה היפדרלון הקצ"ה היא חטא' קסס ועון פלילי. כן צהיפך המוסיק' על דבר ד' ועושה דבר אשר לא ליה הוא און וחרפים וכמ"ס הרמב"ן ז"ל צפ' שעיר המשלח. ע"ע. ודע כי הצודה עצודה מלצו הוא גרוע הרצה מהעושה עצירה צכוונה רעה כי העובר צכוונה רעה נקרא רשע. והצודה צסיקול דעתו וכונתו לטוב' נקרא מין ואפיקורוס. ועליו נאמר (משלי צ') כל צליה לא ישוון כו'. כי העובר עצירה למלאות תאוות ויודע כי חטא צידו יש תקוה למפלתו. שצהגיע עליו עונש ישיצ אל לצו כי חטאותיו עשו אלה לו. וצעוונותיו מלאוהו הרעות האלה ויעשה תשובה וצו רפא לו. לא כן מי שחושב שהוא עובר את ד' צמעסיו. אז אין תקוה לאחריתו. כי הוא ודאי לא יחדל מעשות מה שעושה צעבור העונש. אצל צהיפך עוד יוסיק' על חטאתו פשע. כמאמר הנסים אל הנביא כעת הוכיחו אותן על הקטור למלאכת השמים. אונרו (ירמי' מ"ד) ונן אז חדלנו לקטר למלאכ' השמים חקרנו כל כו' וכבד כחצנו צביאור מאמר (דברים ל"א) הן צעורני חי עמכם היום ומורים הייתם עם ד' כלומר הייתם מורים והייתם עם ד' כי כל מה שעשיחם אחרתם נכפסכם כי כוונתכם לשנון הגדול. לכן לא אמר מורים הייתם את פי ד' רק עם ד'. לרמוז להם מה שמצוא' צמוכחות הנביאים ע"ה (ירמי' ז') אשר לא לוייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי וזה צביארו ז"ל כי שלמה ע"ה הי' מתמיה עלמו על גדול הכעס שכעס עליהם הקצ"ה על מעשה העגל יותר מעל כל העצירות ואמר מקום המשפט דהיינו מקום שעשה משה כבד משפט חרוץ צהם צהפילו מהם כשלשת אלפי איש ומילא ידם להרוג איש את רעהו ואיש את אחיו איך עוד יוסיק' ית' ויעניש אותם ודן אותם צמגיפה שנאמר ויגוף ד' את העם. וכי כך היא המודה. ע"ז הי' תשובת רוח הקודש מקום הלבק מקום שהלדקתים יכו' שמה הרשע. כלומר צעבור שעלה על לבם הרשע צמקום הלבק ולכן קשה הפרישה מוננו מאד. כי הם חשבו שהגיעו למדרגה גדולה צעבורתם

צעודתם זאת. לכן לא הועילה להם שום תוכחה אשר הוכיחום אהרן וחור. כי היו חזקים בדעתם כראי מולק [עי' קול יעקב ק"ד א'] וזה שהשיב אהרן על שאלת משה ומה עשה לך העם הזה כי הצאת עליו מטאה גדולה ויאמר אהרן [שמות ל"ב] אתה ידעת את העם כי צרע הוא. וקיסר למושה כל המעשה כאשר היתה ולא חידש לו מאומה להיות לו התנללות בדבר זה. רק מה שאמר אתה ידעת את העם כי צרע הוא. ובהשקפה ראשונה ומה התנללות יש בזה. והנראה כי כבר מצואר מפי חכמי אמת ז"ל אשר קודם חטא אדה"ר ה' העוה"ז עם כל אשר בו רק טוב. והקליפה היתה נתונה צעמקי התהום. וכאשר חטא אדה"ר נתגברה הקליפה למשול בעולם וכל אשר בו. רק לא שלטה על הכל בטהו. כי יש דברים אשר הקליפה בלעה את הפרי לחובה לגמרי. כמו האגוז שהקליפה נקפת את הפרי מכל לך. ויש שהקליפה נכנסת אל תוך הפרי. והפרי נקיק את הקליפה. וההבדל שזכיהם הוא צענין הגשם. שהגשם ירד תחלה על המקיק. ומשם אל תוכו. וא"כ כאשר הקליפה מנחון תקבל היא תחלה השפעת הגשם. וההיפך בהיפך. וכל זה משל כאמון על הנשמות שהיו כלולין בנשמת אדה"ר. והיו כולן זכות ועהורות בלי קליפה ודבר רע כלל. ואחר החטא שלטה בו הקליפה. וכן בכל הנשמות איש לפי ערכו. ויש אשר הרע קוצצו מכל לך מנחון. ויש אשר הרע נכנס אל תוכו. וההבדל זכיהם לענין התוכחה. כי כמו שמשקי השדות שיש השקה מלמעלה ע"י גשמים. ויש השקה צרגלים כגן הירק. כן משקי הנשמות בתוכו'ן ארליות. היינו בדבר על לבם מוסר השכל בלדק ומשרי' או בהתעוררות מן השמים. וא"כ הנשמה אשר הרע בתוכה והטוב נקיק אותה. יש תקוה יותר שתקבל התוכחה. לצעבור כי התוכחה פוגעת את הטוב תחלה. לא כן אם הרע בלע את הטוב והוא קוצצו ומקיק אותה מנחון. עליו נאמר אל תוכח לך כו' [משלי ט"ו]. אל תוכח לך כו'. כי התוכחה פוגעת בהרע תחלה. והוא פולטו ואינו מניחו ליכנס לחוכו. וזה שהתנלל אהרן על שלא עלר צעדם למנוע אותם ע"י תוכחתו ומוכרו שלא יצואר לעשות זאת. ע"ז אמר אל יחר אף אדוני אתה ידעת את העם כי צרע הוא. כלומר כי הרע מקיק עליהם מכל לך. ושיערתו שלא יגיעו דברי תוכחתי אל קרצם צדום פנים וע"כ לא הוכחתי. והיתה תשובת אהרן ממש כתשובת רוח הקודש מקום הלבד שמה הרשע. עוד יתכן במאמר זה שהשיב אהרן למושה. כי הנה נאחזו רואים משמעות הכחוצ שהי' דעתו של אהרן. באמרו 'חג לך' מחר שבחוך כך בלי ספק יצואר משה מן ההר. ומשה לא בא. כמאמר וישיבנו ממחרת כו'. וישב העם לאכול ושמו כו'.

ועדיין לא בא. ולכאורה יפלא על נביא ד' כמנהג שיאמר דבר אשר לא ידע. בצירור. אבל המעיינ במדרש (שמות רבה מ"ב) יראה שאהרן כוון אל האמת שמה נלה באמת לרדת מן ההר ביום המחרת ובדעתו ראה מלאכי חבלה יולאים לחבל את ישראל על מחשבתם הרע'. אמר משה ומה אני מניח את ישראל בלרה והולך. חזר להתפלל לפני המקום. ואהרן שלא ידע מזה תלה האשמה במושה על שאיחר מן המועד. אשר יעדו. ולכן אמר אל יחר אף אדוני. שלכאורה מה עשה למושה ומה חטא נגדו שהי' לריך לפייסו שלא יחר אפו עליו. אבל לדברינו בא לפייסו על שתולה האשמה בו. לאמר אתה ידעת את העם כי צרע הוא. והי' לך להזהר מלאחר ביאתך מן המועד אשר יעדת. ואל צאר דברי המאמר הנז' מקום המשפט כו' עי' עוד בחצורנו קול יעקב [ה' ב' י"א צ' ק"ג א'] כי שם כתבאר המאמר על ככוו. ולא הזכרתיו פה רק צעבור הדברים אשר נשמטו אז בהעמקת הספר הכ"ל. העמקתי עתה. למען אשר עלהו לא יבול.

מדרש [פ' ד'] צרכי נפשי את ד'. ר' יוחנן אמר חמשה פעמים אמר דוד נפשי כו'. מה ראה דוד כו' אלא אמר הנפש הזו מומלא את כל הגוף והקצ"ה מומלא את עולמו. מצואר הנפש שהיא מומלא את הגוף ותשבח להקצ"ה שהוף מומלא את כל העולם. הנפש הזו רואה ואינה נראה אף הקצ"ה רואה ואינו נראה כו'. הנפש הזאת יחידה בגוף והקצ"ה יחיד בעולמו כו' [עי' צרכות יו"ד] הורו לדעת כי הנשמה אשר באדם מושלתה על כל הגוף. ושאינ' אל הגוף שום תנועה ויכולת כ"א ע"י היות הנשמה והכמתה. כמאמר [צראשית צ'] ויילך ד' אלקים את האדם עפר כו' והי' האדם לנפש חיה. הנה קרא אל הגוף אדם. ואח"כ אמר ויפח באפיו נשמת חיים אח"כ ביאר התכלית. והי' האדם לנפש חיה. ולא אמר והי' אדם נפש חיה. הוקיק אות' למ"ד לנפש כו'. ללמדנו כי כמו אשר הנשמה תעמוד בקיומה בלאתה מן הגוף והגוף מוטל צעפר. כן גם צמון חיי האדם אין החיים כ"א בהנשמה כי היא יחידה ושלמה מושלת בכל והגוף אינו רק משרת לשרת אותה בכליו החמריי' להפיק מאוריי הנפש. וכבר דברנו מזה בספר 'המדות' (בשער הדעת וזולתם) כי הרלון והספץ השכלי מושל בכל התאורות והדמיונות. ולכן נאה למושל בכל הגוף שישבח להקצ"ה צעד כלם. והוא כמו מאמר [צראשית רבה ל"ג] אחר בלאד יגשו זה יהודה ויוסף. ורוח לא יצואר זכיהם אלו השצטים. וזהו מנה הקצ"ה יחידה בעולמו כך הנשמה יחידה בגוף. והבן. וכנתיק הדברים עוד יותר וכבאר מאמר מה הקצ"ה טהור אף הנשמה עהורה. כי הנה כבר זכרו צרותי

לצותינו ז"ל [למעלה במקור] עשרה דברים משמשים את הנפש הושט למזון. הקנה לקול כו'. ובמקום אחר [בברכות ס"א]: כליות יועלות כבד כועס טחול שוחק כו'. לצ מזין כו'. וראוי להזין מהות שירות לכליות שקראום חז"ל יועלות. ואח"כ אמרו לצ מזין. אמנ' דע כי חז"ל גילו לנו במאמר הנז' מה הקצ"ה עהור אף הנשמה טהורה. להשמיענו. שלא לחשוב מאמר שאנחנו רואים שהאדם עושה לפעמים הרע או חושב רעה יהי זה מלד הנשמה שהיא מתחפתת ומטוב רע. לזה השמיעו אותנו ואמרו מה הקצ"ה יחיד בעולמו אף הנשמי' יחידה. מה הקצ"ה עהור אף הנשמה היא עלם טהור. וכל הרע אשר באדם בא מלד כלי הגוף. כאמרם כבד כועס. טחול שוחק כו'. רק הצחיר אל הנפש להסכים על זה. כמאמר [רצ"ל למ"ד] ראה נתתי לפניך היום את החיים כו'. את הטוב ואת הרע וצחרת בחיים. וזה נשכיל לדעת טעם יקר על מה שהחמירה התורה מאד צעון הנקי' עד שאמרו אינו טוענין למסית [סנהדרין כ"ט] אשר לכאור' יפלא וכי גדול הוא מילה"ר. אמנ' דע כי אמתת הרצ"ה הוא כמו שאמרנו. אשר הנשמה מכלכל' דרכי' ע"פ השכל ועיון וע"פ התורה אשר יורה. ועל המוסטט אשר יאמרו לה תעשה. ויש לה עזר מפי סופרים וקפריס. וכל כחות הילה"ר אינם בלתי ע"י כלי הגוף. ושרסם מבושר צפי חכמי האמת ע"ה אשר נקצו צסם כח החאוני והכעסני. ומן השרסים האלה נמשכים ומשתעפים ענפים רבים מאד מאד. כמו האהבה והחמורה השנאה והאיבה כו'. אבל אינה כחות חיים משכילים. כי אם צטר ועפר. ויולא מהם כחות דמיונות בלא טעם וריח. והדבור אין צהם לפתות את האדם כדבר איש אל רעהו. רק הם מוגיעין אל הלב. והלב מוזין ומקבל הדמיון אם ירלה. אז יתגבר וישעבד אליו הדבור והעיון והשכל לחשוב מחשבות איך להשיג הדברים לנלא תאומו מהם. והלב אם יתחזק וירלה לדחות את הדמיונות ומתחלת בואם יקל אללו מאד. אבל אם יקבלם עד אשר יכנסו בחדרי לבו יקשה עליו עזיבתו אותם ולהפרד מהם. אשר ע"כ הזהיר אותנו החכם הנבחר ע"ה ומכל משמר כלור לצך כי מוננו חולאות חיים [עשלי ד'] ובמקום אחר המליץ מלילתו הנפלאה [שם י"ז]. ולפני החבלע הריב נטוש. והנסיון יעיד על זה כאשר יורה פטט מואמר (צמרר ט"ו) ולא תתורו אחרי לבצכם כו' אשר אתם זונים אחריהם זה שאמר שהע"ה (עשליט') חמורות בנתה ביתה כו' שלחה נעדרתיה חקרא על גפי מדרווי קת. והשלים ואמר אשת כקילות הווייה פתיות ובל ידעה ונה. הצט ימין וראה איך ציאר לנו היחרון העלוס אשר אל החכמה ון הסכלות. כיתרון האור ון החושך. כי אם החכמה

חובעת את האדם לעשות דבר טוב. הלא חקרא אליו בנועם דצריה. וטעם המלך יתברך וזאחרתו בתורה ובטוב טעמיה מפי חכמיה ודורשיה לא כן התאוה היא מן הגוף שאין בואה. מן מקור לאמן דבור וטענה ואמתלא כ"א כח דמיון לבד. מנתיק צפיו רעה להמשך אחריו ולהמשך. כלי הנפש אחריו. וכל אשר יתחברו אליו כחות הנפש יתגבר ויוסיף עוז בסכלותו עד שיהי נדמה לו לחכמה וליוסר. וזהו מה שהזהיר הכתוב (דברים י"א) השמרו לכם פן יפתה לבצכם כו'. הנה קרא את הרע פיתוי ולא הזכיר את המפתה. להורות שלא תחשוב אותו למפתה אותך בדעת. כי צטר הוא ואינו רק כח דמיונו צחלתו. טרם תככים נפשך להמשך אחרי' וזהו אשת כקילות הווייה פתיות. כוונתו על כלי הגוף שמקבלי' כחותיהם מן המנונה עליהם מלנועלה. כמו אשה המקבלת מן בעלה. כאמרם ז"ל (בראשית רבה י"ד) אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל צרקיט שמכה אותו ואומר לו גדל. כן יש ממונה המושפיע הכחות הללו אל הגוף ואל כל כליו. אשר עליו כוונת חז"ל באמרם הוא השטן הוא הילה"ר כו'. וזהו אשת כקילות הם כלי הגוף הווייה פתיות ובל ידעה מה. היינו שאינם רק דמיונות המחצבי' הרע אל הנפש להטות אליו ולשמוע בקול המייתו. ומעמה יפה החנוירה התורה. מאד צעון האדם המוסית. כי הדבור קשה על האדם יותר מהדמיון. כמאמר [משלי כ"ז] ומתק רעוה ונעלת נפש :

אם הכהן המשיח יחטא לאשמות העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן צקר תמים לר' לחטאת. לצוא אל צאור המאמר נקדים דברי אליהוא (איוב ל"ד) כי אמר איוב לדקתי ואל הקיר מושפטי כו' וארח לחצר' עם פועלי' און כו' לכן אנשי לבצ' שמעו לי חלילה לאל מרשע ורשי מעול. כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימליאנו כו'. הנראה לדעתי כי מה שאמר איוב לדקתי ואל הקיר מושפטי שזהו מן הזרות שיאמר איש שנאמר עליו ירא אלקים וקר מרע. אבל הנראה כי איוב טעה קלח ומטב כי היסורי' אשר צאו עליו לא צאו רק מקצת לדקתו. שהקצ"ה מקפיד עם הלדיקים כחוט השערה (צבא קמא נ"ו א'). ולכן אמר איוב הנה אני בעלמי גרמתי לי שאין הקצ"ה מתנהג עמי ציוטר ומחמת שלדקתי ציוטר. ולכן אל הקיר מושפטי לבלתי לשפרט אחי במשפט הראוי. אל כל ההמון. ע"ז כעס אליהוא מאד לאמר כי צזה הוא ארח לחצרה עם פועלי' און. כלומר הוא נותן יד ואומץ לרשעי כי יאמרו לא יסכן גבר גם צרותו עם אלקים. אחר אשר כל חשיבותו הוא שידקיק עונו כחוט השערה. אבל חלילה לאנשי לבצ לחשוב כך. כי פועל אדם ישלם לו כו'. הנה צה ציאר לו טעם

מספיק על שהקצ"ה מרקק כ"כ עם הלדיקיי. כי כבר יזמן איש הולך דרך והוא תועה בשרה. עיקם את עלמו מן הדרך הישר. הנה האיש הזה לא קלקל לאחרי' מאומה. כי אם לעלמו. וזה שילטוד להקיף ולקצב עד אשר יגיע אל דרך הישר. אמנם בהזדמן ענין זה אל סוחר גדול הנוסע צעשרי' עגלות טעונות משא לעיפי'. כאשר הוא יעקם ורכו ויטע ערך פרסה אחת. כבר פעל בזה אשר גם אחרים יתנו ג"כ ויטו בזהו לא ררך. כי הלא יראו לפנייהם דרך כבושה אשר נעשה ע"י הסוחר הגיל בהתעומו עם העגלות הכבדות. וא"כ הוא קלקל לעלמו. וקלקל לאחרים ג"כ. וזהו כי פועל אדם ישלם לו. היינו מה שיעשה האדם ההמוני. ישלם לו באין עורף. לא כן אדם גדול בהזדמן אליו כי סר מני הקרך. כבר עשה בזה דרך כבושה לרצים. כמאמ' סגנת תלמוד עולה זדון. וזהו וכאורח איש ימליכו אשר ע"כ אמר הכחוז (ויקרא יו"ד) בקרובי אקדש. ואז. ועל פני כל העם אכבד. היינו כי לא ילמדו עוד מזה אחרי ראותם העונש המגיע אותם גם על החטא ועבירה קלה. וזהו שהמטיף אחרינו כי פועל אדם ישלם לו. וכן וכאורח איש ימליכונו. מני שעשה אורח רע ודרך כבושה לרצוי. וראי ראוי אל העונש יותר מן העונש הראוי אל איש המוני. אבל לא כאשר חשבת אתה צעמס עונש הלדיקיי. וזהו כי לא על איש ישים עוד. להלוך אל אל במשפט. ר"ל לא כאשר חשבת אתה כי הקצ"ה הוסיף עוד יותר על משפט הראוי להעניש. עד שע"כ ירהיב האדם בנפשו עוד להלוך אל אל במשפט. היינו לדון. עמו ולטעון טענות על משפטו. רק עיקר הטע' בזה שמתמיד ביותר על חטא גדולי הדור הוא צעבור כי ירוע כצירים לא הקר ויעמד אחרים חתם. כלומר כי ע"י מעשיו יצאו גם אחרים לעשות כמעשהו. וא"כ קלקל לעלמו וקלקל לאחרי' עוד יותר. וזהו אם הכהן המשיח יחטא לאשונת העם. כי הנה יחיד. שחטא והציא קרבן. אפשר שיחקן מה שפגם בחטאיו. אבל הכהן המשיח כאשר יחטא הנה הוא יהי' סבה לאשונת העם כי ממנו יראו וכן יעשו כלם. והוא ממש כנגד שפתח דלת ועולה באורח תצוה של עשיר. וימלא את מחותיו כפי אשר יוכל שאת דקעזב את האורח פתוח וצאו אחרים ובהנות ואצרו וקלקלו את כל האורח. אז גם אם אח"כ יבזה מן הגבצ כפלי' על מה שנגב לא יוכל לנולא את הפסדו. כי הפסד הוא הרבה יותר כמה פעמים על כך הגביצה. וזאת אין צמח הגבצ לשלם. הנמשל מצואר במאמר

סגנת תלמוד עולה זדון. כי התלמוד עשה דבר קטן בצגנה. וכלם למדים ממנו ועושים בצדון. והקריב על חטאיו אשר חטא. ר"ל שיגדיל קרבנו על חטאיו (א). להציא פד' צן בקר. ועכ"ז לד' לחטאת. כי אללו ית' הקרבן קטן ופחות מן החטא. כי גרם לאשונת העם [ועי' קול יעקב ע"ה צ' וצאהל יעקב חלק ראשון ל"ד א' והעתקתי הענין גם פה בצעור הסדרו' שנתחדשן ומתוספו צן] ובהיפך הגורם זכות לאחרים אין קץ אל הכווש הגדול. אשר ירויח על ידיהם. כמאמר (תהלים י"ז) מנתים ידך ד' כו' חלקם בחיים. היינו גם אחר שמתחלקי' מן העוה"ז עוד יש להם חלק במלות ומע"ע הנעשה פה בארלות החיים. ובמקום אחר אמר עליהם מלילתו הנפלאה (שם ל"ב) שחולים בצית ד' גם שהמה שחולי' כבר בצית ד' בעולם העליון במתים חפשי. עכ"ז עוד בחזרות חלקינו יפריחו. וחלקם בחיים. כי יפריחו אחרים והקימו תלמידים. והצן.

מדרש אם הכהן המשיח יחטא כו'. ר' שמעון צן לקיס אזיל לקרתא והוה מתן חד צר נט והוה שמי' אצא יודן דמאן וחס ושלום לא הו' דמאי אלא דהוה מרמה במלות. כד הוון כל עמא פסקין הוי פסק כל קבל כלהון נעלו דשצ"ל והושיצו אללו וקרא עליו ר"ל הפסוק הזה (משלי י"ח) מתן אדם ירחיב לו. בהשקפ' ראשונה נראה שקרא עליו המקרא הזה בצעור אשר הושיצו בראש. וראות עליו מאמר מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו. אבל יותר נראה כי קרא עליו מאמר מתן אדם ירחיב לו לרמוז עליו ממש. היינו כי תלה דעתו בדעת אחרים בזה שיתנו הם. וצזה הנה מתן אדם הזולת ירחיב לו להגדיל ולהוסיף מנתיו. ונפ"ש כי חטא ושמע' קול אלה כו'. מדרש. זה שאמר הכחוז (משלי כ"ד) אל תהי' עד חנם ברעך והפיתית בשפתיך. אל תאמר כאשר עשה לי. כן אעשה לך. אשיב לאיש כפעלך. אל תהי' עד חנם ברעך. זה הקצ"ה שנאמר רעך ורע אביך אל תעזוב. והפיתית בשפתיך. אנתתם כעשה ונשנע ואח"כ אנתתם אלה אלהיך ישראל כו'. כדכתיב ויפתוהו צפיהם ובלשונם יכזבו לו. ובמקום אחר הוסיף המדרש ואמר (דברים רבה ג') לא להניח משה זריות ברקיע שלא. כתחבט בה. ומה הו' אומר. מה פוס סבור וסגור ממלל. אמר ר' אדא הו' רוח הקודש מלמדת זכות לכאן ולכאן. לישראל אמר' אל תהי' עד חנם ברעך. ואח"כ אנתה להקצ"ה אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לך. אשיב לאיש כפעלך. אר"י

כבר

(א) עי' שאמרו רז"ל (פרשתו ב') בקללות לא נאמר ואלה יעמדו לקלל את העם כמו שנאמר בנרכות אלה יעמדו לנכד את העם. אלא ואלה יעמדו על הקללה ר"ל כי בחיי הנרכות גדולה מכל ישראל לכן נקראים העומדים אצל הנרכות בטל קטן אבל גדול. אבל הקללות בחיי קטנה ופחותה נכד בחיי ישראל לכן יתארו העומדים אליהם בעומדים על הקללה כגדול העושה אצל קטן, וכו' והקריב על חטאיו. ר"ל שיגדיל קרבנו על חטאיו:

לאים דרך טוב לפרנסתו ויקרה לו מקר' מאיזה לר
 שידמו והי' לו היזק. ראוי לו להשתמר ולהרחיק א"ע
 מקצ' כזאת ויוכל ללכת לבעה דרכו. אמנם אם גוף
 הדרך שהוא מתפרנס ממנו הוא דרך רע וכלו. אז מה
 לו להתאונן על פרטי ההזיקות. כי הוא לריך לעזוב
 דרכו הנלוז ולבחור לו דרך. אחר דרך טוב אשר יטיב
 לו. כן אנחנו אם היינו מתילצים על דרך טובה ובה
 היינו מתנהגים. אך במקר' הי' החטא שולט בנו. הי'
 ראוי אלינו להתאונן על החטאים אבל אם מתילצים
 אנחנו על דרך לא טוב. אמר מה יתאונן אדם חי בצד
 על חטאיו. כלומר מה לאדם להתלונן על פרטי חטאיו
 כי ראוי אלינו נחפסה דרכינו ונחקור' כו'. וזהו וואמר
 מי יתן מליון ישועות ישראל שיהי' לנו דרך קלול'. הך
 הקודם ופרנס' עהור' אז יגל יעקב כו'. וזהו עלת הנבי'
 עיה (ישעי' א') רחלו הזכו הקירו רוע מעלליכם ונבד
 עיני חללו הרע. והכוונ' ע"ד שכתבנו למעל' צביאר
 וואו' רב ציצי בר אציי. כל רע שעשיתי לפניך בדרך
 רע הייתי עומד. וכל מה שעשיתי לא אעש' עוד כיוול'
 זו. וביארנו כי החטאים אם כי רבים הם אבל ראשית
 חטאת האדם היא הנד' רעה אשר נכפס. כוונ' חננת

ממון אשר צלב מציא' אל הנגיב' ונגיל' ואצני' מרמ'
 והקנת גבול וכדומה מועשי' פרטיים רעים וחטאים.
 ואם יאמר האדם לעשות חסוד' על פרטי מועשי' אחד
 אחר. הנה טרם יתקן פרט אחד יתוספו כונה חטאים
 צפרט אחר. ויכלה הזמן והמ' לא יכלו. לכן יותר טוב
 לחפש ולצקר' אחר שורש הנד' רע' של הפרטים ההם
 להומה ולאצרה. וזהו נחפס' דרכינו ונחקור' כו'. וזהו
 רחלו הזכו הקירו רוע מעלליכם ונבד עיני. והקצבה
 הקרובה לזה. חללו הרע. כלומר ראו נא לעקר ולשרש
 שורש הנדה אשר נכפסה אדם נחפס אל הרע. וזהו
 ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה. כלומר על הנדה
 האחת אשר היא שורש ואז אל כל התולדות אשר יעשה
 לאשמה זה. כלומר עושה. כי ע"י הנד' הרע' נמשך
 לו כל המעשי'.

ואם נפש כי תחט' כו' אשם הוא אשום אשם לר'. דברי
 הכתוב הזה נרא' כשפת יתר ודברי' כפוללי'. אבל
 הנאמן' יחצא' יפה אף נעים ע"ד וואו' החכם ע"ה
 (משלי ר') בני אדם ערבת לרעך תקעת לר' כפך נוקשת
 באומי פיך כלכרת באומי פיך. ובנאמן' הזה יש כפל
 הדברים צמלות שונות. נוקשת. כלכרת. ומה ההבדל
 ציניהם

מעשי' רעים וחטאים אינ' אוכנה ירנשו עוד בין נדק לרשע. והמשל בזה כי כבר ידענו מפי חכמים וידועים טעם על העדר
 הרגשת העין את החויר כי הוא נעבור היות כל האדם משוקע חוק החויר. ואין מנדיל בין העין ובין החויר. והעד אם יהיה
 אדם נשקע נמים עד אשר יעברו ראשו. אז לא יראה המים יען כי הם סמוכים ודוקים וצנינו נאשר לא יראה את ידו
 כאשר יקרב אותה אל עיניו. לא כן כאשר יעמוד על היבשה ויש הבדל בין עיניו ובין המים. אז יראה עיניו את המים. ובמשפט
 הזה יציגו בהעדר ראיית החויר נעבור משוקע בו. כל האדם נכנימו רחוק מן חטאיו הוא רואה ומבין ומרגיש כי זה
 טוב וזה רע. אבל מי אשר התמכר אל הרע נאמרה עליו מלכות מאמר כי אספו עלי רעות עד אין מספר השינוי עונותי
 וכבר אני משוקע בהם ועייב ולא יכולתי לראות. במאמר (קדושין מ') עבר ושנה נעשה לו כהיתר. ואפשר צינינו לקחת דמיון
 על ראוי השכלית מן ראוי נשמיית לא תקום ולא תהיה בלתי אם דבר הנראה הוא נבדל מן עין הרואה. כן ראוי השכלית
 לא תהיה נאדם רק אם היותו נבדל מן הרע אז ירגיש מזה. זה שהתפלל החסיד עיה (תהלים קי"א) לנב עקש יסיר ממני
 אלא תניע קיי למריעה אשר רע לא ארע. והיניחה. והיו השינוי עונותי ולא יכולתי לראות. והיו מה יחזיקו איה מי כבר על
 חטאיו כו' למשל אם סוחר יבוא למרחקים לשחור וישבור סחורותיו. בלחת ירוש' ובאחת יפסיד. אז אם יאנה לדעת חשבון מן
 הסחורות אשר הפסיד נבחרת הוה בריך לעשות חשבון על כל חובות וחתיכה איהו הסחורה אשר הרויח בה ובאיה הסחורה הפסיד
 אבל אם נכלה כל סחורתי אל חוק הים אז מה לי לחשבויות לעמוד על שיעור ההיזק. הלא יחסב חשבון כללי ויאמר כי כל דרכו
 ונשיעתי וכל הניצחיות שהיויה זה הכל הפסיד. והיו מה יחמוק חס' מי נבדל על חטאיו הפרטי' אחר אשר כל מעשי' רעים וחטאים. יותר ראוי
 נחפסה לרכינו כי נשונה בו והוה מאמר (ישעיה נ"ח) קרא נברון אל תשאוך כאשר הים קולד. היינו שאין מהלריך לבעת
 נשפטים ולהגד ולפרוט חטאים פרטיים. אחר אשר כל הדרך הוא דרך. ולו יתפל ממז כאשר אם נבד ינבב מאדם כמה חטאים.
 אז אם ישמר מקרהו לרעהו יפרוט לו כל דבר ודבר נפיע. אבל אם לא נאשר לי מחומה אז מה לו לפרוט. ביה לבלול קולמו'
 לקחו כל אשר לי ילך נאשר לי מחומה. עיד יתכן נחמזר מה יחזיקו אים חי כו'. הנקדים מאמר המזכיר עיה (תהלים קל"ט)
 רחמך רבים די נמשטיך חייני. באור זה רע. כי היום אשר תחב' פני ידו והקניה מוחל יקולה לו ומעינ עמו ומפרנסו.
 הנה כל הנגזרי ויפרחם לי כן איהם הממלטים ידיהם נחבה נבדקת ונמשעים שובים יתקניה מטיב עמהם כבר אמרו
 עליהם חז"ל נחמה אשירי לנ הרחוקים מברקה (ברבות יז כ"ב) כי כל העולם צונין בלדקה והם צונין בנרוע. והוה רחמך
 רבים די. אבל אני אבקש מאך בריך נמשטיך חייני להניע למריעה אלא אטעך להחפרנס מלדקה ויחמים. רק נמשפט ונרוע
 והדמיון בזה לאוין גדול אשר פונתו היתה נריות מאך ויקר מקרה כי נאשר ידו והיה מר לו עד מאך. מה עשה נתיאש
 סידו ולא יעשה השתדלות לרכאות אותה והיה נודד ללחם איה לקנן' מתי' לנסאו. פנע בו אחד מאהוביו ואמר לו אל את
 חך לא חנינש מתלחבך היקרה הלא חיימן נודד חרה נודע לם ולתלה ויחסיפ ענבך בלחית הנבחרת והובל עוד לפרנס
 ויותר נאות לפניך להשתדל ולנפש רופא מומחה וחמון יך אל איתנה. ויחסי על נודד למלחמת הנבחרת והובל עוד לפרנס
 את חזירים עדו טמא היתה עלת הנניח עיה מה יחזיקו אים חי אשר נצונו פה נבחרות החיים יש יכולת צידו לעשות מלאכתו
 מלאכת הקודם ולמה יתעבל ויאבד הזמן. מוטע נחפסה לרכנו כו'. ואם לנך בל עמך נאף לנבנו אל כסים אל אל נשמים.
 כלי' נקס נא שחת הרויח הנחמן יח' לנ שהיר ברה לי אלקים ואז מטיב מעטך ולא חטעך נם לרחמים רבים. רק במאמר
 נמשטיך חייני.

זיניהם. וצמרש (שמות ד' כ"ו ויקר' ד' כ"ה ו') בני
 אש ערבת לרעך זה הקצ"ה כח' דלת ח' רעך ורע
 אצרך אל תעזוב. אבל רע כי ההבדל בין מ'אמ' נוקשת
 ובין מ'אמ' נלכדת. כי יש ב' קונו עבירות בדברי שפתי.
 א' בין אדם למקום עד שאמרו חכמינו ז"ל (יומא י"ט
 ב') הסח שיחה בטלה עוב' בעשה. שנאמ' ודברת עם
 ולא בדברים בטלים ומכסיכ ללכות שהו' כאלו עובד
 אלילי'. והב' בין אדם לחבירו. והס' לה"ר ורכילות. ורע
 כי מ'אמ' מוקש יחכן על הנכסל באצן וראשו ואצרו
 כדרי' עליו. כאבים ומדוכאוי' והרפוא' ל'ה למשוך בין
 אש צטרו. וכדומה מן הדברי' ויתרפא. אכן מ'אמ' כלכד
 יפוצ על אותו שהו' כלכד צידי אחרים כפשו. ותקונו
 והללחו אינו צידי מ'אמ' כי הוא תלוי בדעת אחרי' רק
 לבקש את הלוחלים שיחממו עליו. כן החטאים אשר
 בין אדם למקום הצמיח' בידו לשוב בתשוב'. אבל בין
 אדם לחבירו אין תלוי בו ובתשובתו. רק לפיכך את
 חצרו שיחמם עליו למחול לו. וא"כ מהלורך אליו לתקן
 מחלה את אשר צינו לחצירו לפיכך אותו וא"כ תתקבל
 תשובתו אשר צינו למקום. וזהו המשך המ'אמ' בני אש
 ערבת לרעך זה הקצ"ה. וגם תקעת ל'ר כפך. צינו
 לחבירו. וצי"ר ואמ' נוקשת באמרי פיך. צינך למקום. וגם
 נלכדת באמרי פיך צינך לחבירו. עשה זאת כו' לך התרפס
 כו' לתקן מחלה אשר צינך לחבירו. וזה המשך הפרשיות
 שלפנינו. כי מחלה א' נפש כי תמעול מעל ומטאה
 בשגג' מקדשי ד' והצי"א את אשמו לר' כו'. וכפר עליו
 הכהן כו' ונסלח לו. והעטש אשם הו' אשם אשם לר'.
 כלומ' הלא לא הו' רק מה אשר צינו למקום ואחר אשר
 הצי"א אשמו ונסלח לו. אמנם אח"כ א' נפש כי תמעול
 מעל דר' וגם וכחש בעמיתו במקדון או בתשומת יד או
 בגזל כו'. אשר ציה יש ב' קונו עבירות גם צינו למקום
 גם צינו לחבירו. והי' כי יחטא ואשם. ראשית לו
 והשיב את הגזילה אשר גזל כו'. לתקן מחלה צינו
 לחבירו. ואח"כ ואת אשמו יצי"א לר'. וכאמרס ז"ל (צב"א
 קמ"א ק"י) הצי"א גזילו עד שלא הצי"א אשמו יאל. הצי"א
 אשמו עד שלא הצי"א גזילו לא יאל :

יראה. באור זה בהקדים מאמר (קהלת ז') ציוס טובה
 היה בטוב וציוס רעה ראה גם את זה לעומת זה עשה
 האלקים על דברת שלא ימלא האחד אחריו מאומה.
 ומאמר זה כבר בארנוהו [קול יעקב קב"א ב'] ע"ד
 מאמרס ז"ל [מוצא דרס"י פ' בראשית] ומחלה עלה
 במחשב' לצרור את העולם צמדת הדין ראה שאין
 העולם מתקיים שיהי עמו מדת הרחמים. ולכן העולם
 הזה מתנהג חליו צמדת הדין וחליו צמדת הרחמים.
 ולפעמי' התסקל קור כנגד דור. כמאמר [שבת קכ"א ב']
 ואם הו' לא צא צנו צא כו'. ולפעמים יהי' התסקל
 בחלוק זמנו צו בעלמו. וחליו דין וחליו רחמים וטוב.
 ובע"כ אם תחלתו שלום סופו דין ולעב. או תחלתו לעב
 ויקורין סופו שלום. אבל ההבדל אם תחלתו לעב וסופו
 עושר הנחתו ושומחו כפולה ומכופלת. כמשפט פורים
 אחר תענית אסתר ולהיפך אם תחלתו שלו' ואחריתו
 דין הנה הוא כמתעב' אחר החטונג וזה (משלי י"ד)
 יש דרך ישר לפני אש ואחרית' דרכי מות. כאמ' [אין'
 ח'] ולהיפך והי' ראשיתך מלעד ואחריתך ישנה מאד
 וזהו ציוס טובה הי' בטוב וציוס רעה ראה. כלומ' צומן
 הטוב' והשלוח היה בטוב אבל גם ציוס רעה ראה ר"ל
 הסתכל והחצונן להגלל גם צבוא ימי הרעה והיינו כי
 משא ומקבול משא עניים מרודים לכלכלם מטובך.
 ומשא גם אתה עממס את מדת הדין אשר עליהם.
 והעטס. כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים ר"ל
 מה שצב"א את העני לא צב"א רק בשביל זה על דברת
 שלא ימלא האדם אחריו מאומה. כי העני בכלל את ימי
 הרעה והעשיר יכלל ולא יראה רע כי אז יכפל יבוגו.
 אם ישפל אחר גאונו. — אמנם האופן היותר מעולה
 והיותר נבחר רלה הקצ"ה לזכות את ישראל שהי' הטוב
 והרע מעורב גם יחד. שהי' שולטים בשוה. והו'.
 שיהיו עוקקים צחור' ועבודה ענין שהו' מר לגוף
 ומחוק לנפש. כמאמר (אבות ו') כך היא דרכה של
 חור' כו' ומיי לער תחי' עוד אמרו (ברכות ס"ג) אין
 החור' מתקיימת אלא צמי שמיית עלונו עלי'. ואז נאמ'
 עליו אשריך וטוב לך. זהו מ'אמ' המדרש אותם שלא
 קבלו החור' שנחנה מחוך החשך עליהם הו' אותם כי
 הנה החשך יכסה ארץ כו'. אבל ישראל שקבלו החור'
 מחוך החשך הנה הם יסבלוהו מעט מעט. ויתקיים
 בהם מ'אמ' על דברת שלא ימלא האדם אחריו מאומה.
 רק ועליך יזרח ד' וכבודו עליך יראה :

בפרש"י [סוף פרשתנו] רצנו חושי אותם שלא הצלו
 החור' שנחני מחוך החשך עליהם הוא אומר
 כי הנה החשך יכסה ארץ. אבל ישראל שקבלו החור'
 שנחנה מחוך החושך דכתיב צממעם את הקול מחוך
 החשך עליהם הוא אומר ועליך יזרח ד' וכבודו עליך

פרשת צו

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה מדרש זה שאת הכתוב (משלי יו"ד) שנאה תעורר מדנים שנאה שנתנו ישראל בנייהם לבין אביהם שבשמי היא עורר להם דיני דינים דאמי' ד' שמואל בר כחנן קרוב לתשע מאות שנה הייתה השנא' כדוש' בין ישראל לבין אביהם שבשמים מיום שילאו ישראל מולרים ועד שנה שנתעורר עליהן צימי יחזקאל. הה"ד (יחזקאל כ') ואומי אליהם איש שקולי עיניו השליכו והם לא עשו כן אלא ויתרו כי ולא אצו לשמוע אלי איש את שקולי עיניהם לא השליכו כו'. וראוי להבין הדבר מי כדש השנא' כל הזמן הארוך הזה הלא ידענו כי אין משא פנים לפניו ית'. גם ראוי להתעורר צנה שהוקיף צמאמו מלת איש ואומי אליהם איש שקולי עיניו השליכו ולבוא אל ביאור הענין נזכיר מה שכתבנו כבר על וואמי' (תשא) וכתנו איש כופר נפשו לר' צפקוד אותם ולא יהי' בהם נגף צפקוד אותם וצמדש. כי חשא אמר לו הקב"ה למשה חייבין לי ישראל מה שלוו הייתי שנאמי' כי חשא' כמ"ש כי חשה צרעך. אמור להם שיפדעו לי מה שהם חייבין לי ואשלמה להם. שנאמר (הושע ב') והי' מקפר בני ישראל כחול היס כו'. כלל הדברים ומה שכתבנו בזה (באהל יעקב ח"ג ס"ז ב') כי חשיבות ישראל הוא צב' פנים. אי חשיבות אישי ישראל צפרע כל אחד צפני עלונו. כאשר הוא שלם צמעשו ומדותיו ככל חקות התור'. וגם כי כל ישראל הם מחובדין והם כנפש אחת. כמאמר (ויקר' דבה ד') תני חזקי' שה פזורה ישראל. למה נמשלו ישראל לשה (אחת) מה שה הזה לוקה על ראשו או צאחת מאבריו וכל האברים מרגישים. כך הם ישראל כו'. עכ"ז מה לאור עוד פרטי הנוחצרת הזאת. הם פרטי האישים ומנהלי הכלל אצירי הרועים. הונלך והשרי' והקנהדרין והשופטים הכהנים והלוויי'. וכן הראוי שיהיו ישראל מפוראים וצ' לדדים. היינו שיהיו הפרטים אנשים לדיקים תמימים וישרים. ועליהם הדבר עוד הוד והדר הראשים. מנהלי הכלל. ויתקיים בהם ומאמר (עמוס ע')

הצוכה צשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. ולפי הנראה היו ישראל צלאחם מולרים משוכחים דק ע"ד כלל. כי הי' להם רועים נאמנים משה ואהרן והזקנים וי"צ ראשי המטות. שרי אלפים שרי מאות כו'. והי' הבנין צנוי כמו רמים. צמאמר (שיר א') קודות צתינו ארזים כו'. וצמאמר (שם ב') ודגלו עלי אהבה. כי עשה ית' מכל ישראל צבית נאמן וקרא להם צסם צבית ישראל. וכמאמר למען הקים אומך היום לו לעם. אצל הפרט הלא הי' הרצה פקולת. הערצ רצ' ודוגייהם. אשר לאמר עליהם (יחזקאל ע"ז) ואת ערום ועריה. ואעבור עליך ואראך מתצוסקת צדמין כו'. אצל המעשה הזאת עוד לא השלימה אותם להגיע' אל מעלת מנהלי העדה ראשי כלל העם. ולכן צהצבו על כלל האומה כמו צמציטי' על צבין מורכצ ומחוצר. לעולם יעלו מן לפניו ית'. וההרכצה הזאת והצבין הזה ישצית מעלינו כל שטן ופגע. לא כן צעת המספר. כאשר הם נמנים אחד אחד. אז יתדקו את הכלל למשפחות ולצתים ולגבצרים. ויתראה כל אחד צעת שהיא צפני עלמו ולכן יש לחוש צעת ההי' מופיעת המשטינים. ולזה ית' ואמר כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו כו' ולא יהיה בהם נגף צפקוד אותם כי אז כאשר יהי' נמנים לא הנה הם הנמנים. רק המלות יעלו צמנין כי ימנו רק השקלים שנתנו ישראל לנרצה. וצזאת הקדים להם ית' הרפואה קודם למכה כי כאשר יתנו איש כופר נפשו יהי' להם רפואת תעלה להשלי' מה שיפעול להם המספר אצל ישוצו יעמדו על. ומעלתם שהיה להם צהיותם כלולים צכלל הצבין. — וזהו מאמר המדרש אמר לו הקב"ה למשה חייבין לי ישראל. פי' היחידים. אמור להם שיפדעו לי מה שהם חייבי'. לי ואשלמה להם. שכו' והי' מקפר בני ישראל כחול היס כו'.*) כי הנה לעת כזאת אשר אנשי ההמון צבלתי שלמים המנין מקטין אותנו ומנועי' חשיבותינו. שכו"כ כתחייצנו צכסך כפורי' לכפר על כפשותינו. אונסם לעתיד כבר מוצטחי' אכחכו שיהיה חשיבות כל יחיד צפני עלמו הרצה יותר על

(*) ויומר נראה להחזיק מאמר זה ע"ד משל לגנים שהיו נושאים ונותנים בנייהם, ראובן נתן סחורה לשמעון למאדים מה שהגיע לידו ראובן ראובן. ושמעון התנוני נתן לראובן מעות ג"ב על יד על יד עד למשכון. והיה להם יום קנוע להחאסף ולעשות חשבון על החצרות ועל המעיות ויהי' ביום החשבון הראשון עלה סכום החצורה כמה פעמים יותר על המעות שקבל סיד התנוני. והתנוני הי' אומר להשחיר הדבר תלוי כי אולי לפעמים ירבה סכום המעות על סכום החצורה. ומיפוק דא ברא. והשחיר לא רבה. ויאמר אל התנוני לא כן אחי. ביום החשבון הזה מהנורד אליך לגלם לי מה שאתה חייב לי על החצורות וכן לי מעות כנגד החצורות. ואם פעם יודמן שיהי' סכום המעות עורך על סכום החצורות אשלים ואחזיר לך. הנמשל. צהיותנו צמדבר היה הכלל יותר חזון מן הפרט אמר הקנה"ה למשה דואג אני על פרטי אישיהם צעת ישעו חשבון על היחידים לפרטם. ולכל יאמר שעה שיהיה הדבר תלוי אולי לזמן יאמן יהיה צהפוך (ע"י צפנים) ומיפוק דא ברא. ולזה אמר הקנה"ה לא כן כיא אמיר להם שיפדעו מה שהם חייבין לי ואם יודמן שיהי' עת שיהיה הפרט חזון מן הכלל אז אשלים להם. ויהיה ריות והגלה. ואיחמי עלתה להם כך לזה אמר והיה מקפר בני ישראל כחול היס ועלתה להם זכות היחידים. וזהו והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם. לצטל מהם חשיבות הכלל, יאשרו יחידים אשר יאמר להם בני אל חי: והענין נחמד.

על חשיבותו עתה צין הכלל. כמאמר (ישעי' ס) הקטן יהי' לאלף כו' וא"כ בזמן ההוא יהיה המספר סנה עלומה להגביה- ערכנו ולהדים קדננו למעלה ראש (כמאמר ירמי' ל"ג) עוד חעבורנה הלאץ ע"י מונה- כי כל אחד בפני עלמו יחראה צהורו והדרו. והו והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אחם שהי' המספר מוזק להם. במקום הזה ודרך הזה עלמו יאמר להם צעמיד בני אל חי. וכמו שכתבנו למעלה (רי' פ' משא'): ואם נשים עין ולב על מעמד אומתנו צימי חורבן ירושלים הלא מלאנו ראינו הדבר בהיפך. כל הקללות והחוכחות היו על הכלל. כמאמר (מיכה ג') שמעו לא זאת ראשי בית יעקב וקליני בית ישראל כו' ראשיה צמחר יספטור וכהני' במחיר יורו כו' עוד אמר (שם ו') שמעו הדים את ריב ד' והאיתנים מוקדי ארץ כו'. (א) ולכן לא שלט החורבן רק על קשר הכולל אותם. כמאמר (ישעי' ג') כי הנה הארון ד' לצאת מסיב ירושלים ומיהורה משען ומשענה כו' שר חמשים ונשוא פנים כו'. וגם החמלת החורבן הי' צשריפ' בית המקדש: וחיל כשרים רדפו אחר המלך ויתפשו את המלך כו' (מלכים ז' כ"ה) ואת בני לדיקהו שחטו לעיניו כו'. ובהגיעו אל הפרט אמר ומדלת הארץ השאיר רב עבחים כו'. ממש כמאמר (הושע ו') צדוצם כן חטאו לי. לכן כבודם בקלון אמיר. כי המה"ר שלט רק בהדברים השייכי' אל הכלל ואל כבוד הראשים. וזאת העלה היעולה מאתו ית'. בראותו פרטי אישיהם יש מהם חשובים גדולים. וראשיהם ומנהליהם כוללים אותם בקשר רע לכלימי'. ומרפה קיים בהם מאמר (ישעי' ה') שפטו לא ציני וצין כתי' כו'. עד הסר משוכתו והי' לצער כו'. כלומ' אפרודם מהיות עוד עם כללי. רק אעשה אותם יחידים. וזא' יהי' בהם מי שיהי' לו חשיבות. כמאמר (הושע ז') והי' מקפד בני ישראל כחול היס אשר לא ימר כו'. והמקובצ מזה והיה אשר במקום אשר יאמר להם לא עמי אחם ויחצטל מהם חשיבו' עם כללי. וישארו יחידים. יאמר להם בני אל חי:

וישעתי הנה זאת היתה הסב' אל דורות הראשוני' אשר קדוצ למשע מלות שנה היתה השגאה כבושה בין ישראל לחציהם ששמים מיום שילאו ישראל מולדים עד שנה שנחעוררה עליהם צימי יחזקאל. כי אז הו' החפרון רק צפרעים וציחידים. וזהו שהציאו ז"ל הדא היא דכתיב ואומר אליהם איש שקולי עיניו השליכו- להורו' כי הזהיר רק את הפרט. וע"כ גם כי הי' חפרון גדול אלל פרטי האישים. עכ"ז לא נחעוררה עליהם השגחה והימה כבושה צעבור היות כל הפרטים כלולי'

זה הכלל והכלל הי' נראה יפה ומהודר. ממש כמו בנין העומד בשלמות הדכנתו. גם כי בהצטו אל פרטי חלקי הצנין יהיה בהדכנתו עלים הצלתי שלמים כ"כ. עכ"ז אין לגנות את הצנין. כי בהיותו עשור ומורכב עץ החזק יחזיק הרפה. וכאמרם ז"ל (במדבר רבה ג') חלקים מושיצ יחידים ציתה. ישראל היו יחידים ועשה אותם צית. אמנם צימי יחזקאל כאשר נחפך הענין ונפסד הכלל. אז נהרס הצנין צבורה' עד יחננו חלקים ויראנו צצנינו וישמחנו צחיקורו:

זה קרצן אהרן וצניו. מדרש. כי חלקים שופט זה ישפיל וזה ירים. מדבר צאהרן. צלשון זה הוספל שנאמר וילא העגל הזה. ובלשון זה הוגבה: שאלו זה קרצן אהרן וצניו. והמאמר אומר הצניני. ולצוא אל צהרון נקדים מאמרם ז"ל (ויקרא רבה ג') והנותרת מן המנחה לאהרן ולצניו. ד' חגיגה בר אבא פתח עלה ממחיים ירך ד' ממחיים מהלד- מה גבורים הם אלו שנטלו חלקם ממחת ירך ד' ואיזה זה שצטו של לוי. חלקם צחיים אלו קדשי מקדש ולפונך חמלא צטנס אלו קדשי הגזול. ישצטו צנים כל זכר צצני אהרן יאכלנה. והניחו יחדם לעולליהם. והנותרת מן המנחה לאהרן ולצניו. אהרן זוכה לצנים צין כשרים צין פקולים. שנאמר צריתי היתה אתו. החיים והשלום. הנראה צכוונת המאמר כי בא להשמיענו ענין גדול להוליא מדעתנו אשר אכננו חושבי' כי הכהן אשר יהיה בכל דור חשוב הוא צמעלתו כמו אהרן צדורו. וחשיבותו ע"י עלמו. כי א"כ יקשה מאד הלא אמרו חז"ל (שם צקמוך) ואחננס לו מורא ויראני. הקצ"ה נתן לו צריתו החיים והשלום צשכר שקבל עליו דצני מורה צאימה ציראה צרתח וצז"ע. ומנונו זכו הצנים. ומה יפה נח אהרן יותר מכל כהן אשר צדור. שעובד כל ימי חייו ולא יוחר. אמנם כצד כחצנו (סוף פ' חלוה) צצאור מאמר חז"ל (שמות רבה ל"ח) לעולם ד' דצרך נלצ צשמים. אל תאמר צשמים אלא כשמים כו' אף דצד צדצרת לקדש את אהרן ואת צניו קיים לעולם. שנאמר והיתה לו ולצדעו אחריו צרית כהונת עולם. וציארנו שם כי כוונת המאמר להוליא ההוראה הפשוטה אשר מלת עונם חסוב על החלוקה הצ'. היינו על מאמר ולצדעו. ולא על מאמר לו הקדום. וא"כ אין קיום הצעחת הנלחייית רק צצדע אהרן מדור דור לא צאהרן עלמו. לכן פירשו ז"ל ענין המאמר כאלו נאמר והיחה לעולם לו ולצדעו. כלומר אף שלו קיים לעולם. והוא ע"ד שאלמו צמדדש (רי' אסתר) משה ראש לצניאים אהרן ראש לכהנים. אשר משפט ראשית האמת הוא על דבר שהוא ראש והתחלה

(ח) ונאמר (ירמי' כ"ג) הו רועים מאנדים ומסילים את לאן מרעימי כו'.

סביבת אל המסובב מומנו. שורש ויסוד אל אשר מומנו
 לומה. כמו אז שהוא מתואר ראשון מלך בנו הבא ומכחו.
 וכן הזרע. הוא ראשון ללמחי העולים על ידו. ועד"ז
 ממש הי' מעשה ראש לנביאים. ואהרן ראש לכהנים.
 היינו כי המה היו נכחל נוצע להשפיע להשואפים למוץ
 משרד מצועס. ונצואת מעשה היתה כוללת מה
 שהתנצאו כל הנביאים ואפילו מה שתלמיד ומיק עמיד
 למדש. כי הוא הי' אביהם. כמאמר ז"ל (צ"ע"ה) פני
 משה כפני חמה. כי אור הלצנה והכוכבים נמשך להם
 ע"י השפעת אור השמש. כן הי' משה צענין הנצואה עם
 כל שאר הנביאים. וכן עצודת הכהנים כלם היו נזכרים
 וכעשים בקדושתו של אהרן וצכח זכותו שהאליל עליהם.
 וזהו מאמר המדרש וזה הדבר אשר מעשה להם לקדש
 אותם הה"ד לעולם ד' דברך כל צממים. אל תאמר
 צממים אלא כשמים. אף דבר שדצרת לקדש את אהרן
 ואת צניו קיים לעולם. כלומר גם קדושת אהרן עלמו
 עומדת במרום לעולם. וזהו יחדיו יהיו מואמים הדרש
 עם הפשוט. אל תאמר צממים אלא כשמים. ר"ל קיים
 לעולם כשמים ואיפוא הוא קיים צממים. כלל הדברים
 כי כל כח הקדצנות אשר הקריצו הכהנים צמוניהם
 צדורותיהם כלם היו מכח הקדצנות שהקריצו אהרן.
 מהעולות שהקריצו אהרן כתעלו כל העולות. וכן הזולת
 מהקדצנות. וכמו שהכהן צדורו עומד ועוסק בצעשי
 הקדצן. כן אהרן צהיותו לפון למעלה הוא עומד ומשרת
 ולא חסר ממלאכתו כל מאומה. וכמו שהכהן למטה
 נוטל חלק מגופו של קדצן כן אהרן נוטל חלק מהלפון
 והנעלם. וזה שאמרו ממתים ידך ד'. ר"ל גם כי מתו
 לא מתו אלא ון העוה"ז וזהו ממתים מחלד. כי העוה"ז
 מחואר חלד. אבל חלקם צחיים הכל כמו שהי'. ולפונך
 חמלא צנטס והניחו יתרם לעולליה. והנותר' מןהמנח'
 יאכלו אהרן וצניו. הורו צזה כי ההורא הפשוט' שיאכל
 אהרן או צניו. כי צדור שאחריו לא יקח חלק עור. לכן
 ציאר ז"ל כי צאנות כן הוא. והנותר' ון המנחה יאכלר
 אהרן וצניו. כי גם אהרן יקח חלק הלפון והנעלם. כי
 צכל דור אהרן עומד ומשרת והוא הזוכה ומזכה את
 צניו ומשלו. לא שהם זוכים צעלמו צשכר עצודתם. והעד
 הנאמן ע"ז כהן צעל מוס שאינו מקריצו עכ"ז הוא נוטל
 חלקו. צע"כ כי כלם צאי' ונוטלין רק צצכות אהרן. וזהו
 שאמרו צהשלמות הדצני' אהרן זוכה לצנים צין כשדים
 צין פסולים. א"כ ההכרח לומר כי צאים ונוטלין רק
 צצכות אהרן.

נקראים כלם. וצא המדרש לצאר לנו טעם הדצר.
 ולהציננו צמה הגדיל זכותו לעד לעולם. ע"ז ציאר
 הה"ד כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירי' כו'. והוא. כי
 צבר מצואר (שמות רבה ל"ז מ"א) כי הם צקשו לצנות
 מצצח עם אהרן ולא הניח להם. אמר להם הניחו לי
 ואני צוכ' אותו צעלמי. שאין צכודר של מצצח שיצב' אותו
 אחר. ואהרן נכתוון כדי לאחר הדצ' אמר עד שאני צונחו
 צעלמי משה ירד. אמר הקצ"ה אהרן יודע אני איך היתה
 כוונתך. חייך איני משליט על קדצנותיהן של צני אלא
 אותך. ומאין זכה לכל הצבור הזה. כי לכאורה די לן
 שלא יענש על המעשה אבל לדעתי הי' זה לאהרן כדי
 להצצית מומנו כל נגע וקלון וחרפה. אשר לפי הנראה
 מוקר עלמו לידי חסד כי לעיני הרואי' יש מוקום לחסוד
 אותו. כמאמר (שמואל א' ע"ג) כי האדם יראה לעינים
 וד' יראה ללצצ. וא"כ מי הוא אשר ידין אותו לכך זכות.
 לכן כדי נדיצו נדיצות יעץ לעשות לאהרן ע"ד שאמרו ז"ל
 (ויקרא רבה כ"ז) שע"כ נעשה שור ראש לכל הקדצנות
 למען כדע שלא הי' מומש צדצר. כי אם הי' נעשה צו
 תועבה אין קטיגור נעשה קטיגור. כן ראה ית' כי טוב
 ג"כ לצכות את אהרן לכל הצבור הגדול הזה להודיענו
 כי הצוחן כליות ולצ ראה את לצצו נאמן ועולה לא
 נמלא צו ח"ו. ומלצד כל זה עכ"פ מהראוי שכפי כח
 העגל יהי' לעומת זה כמו של אהרן. וזכותו צקדצנות.
 וענין העגל צבר ידענו כי חטאו קיים צכל דור. כמאמר
 וציו' פקדי כו' וצמדרש (שמות רבה מ"ג) אין לך כל דור
 ודור שאינו נוטל חלק' אחת מעון העגל. וא"כ גם חסד
 אהרן יהי' לעולם. כאשר יורה דמו מאמר וילא העגל
 הזה. כמורה צאלצבע עליו. לזה אמרו צלשון זה הושפל.
 שנאמר וילא העגל הזה. וצלשון זה הונצבה. שנאמר זה
 קרצן אהרן. רומז ג"כ כי הוא עומד קיים צתמידות. וכמו
 "כ לעד לעולם:

ואת תורת זצח השלמים כו' אם על תורה יקריצנו
 מדרש. זה שאמר הכחוצ וצצח תורה יצכדכני
 וצצח חטאת וצצח אשם אין כתיב כאן אלא וצצח תורה.
 למה חטאת צאל' על חטא. אשם צאל' על חטא. תורה
 אינה צאה על חטא. אם על תורה יקריצנו. וצקנווך,
 ר' פנחס ור' לוי ור' יוחנן אמרי לעמיד כל הקדצנות
 צעלין וקרצן תורה אינה צעלה לעולם. הדא דכתיב
 [ירמיי' ל"ג] עוד ישנוע צמקום הזה כו'. קול צשון וקול
 שמוחה כו' קול אומרים הודו את ד' לצאות כו' מצביאים
 תורה צית ד'. ולצוא אל צארר המאמרים נקדים לצאר
 מואמר הנציא ע"ה [ישעי' ע"ג] העם ההולכים צחושך
 ראו אור גדול יושבי צארץ ללמות אור נגה עליהם.
 הרצית הגוי לא הגדלת השמוחה. והקרי לן הגדלת
 השמוחה. וראוי לצאר שלא יהי' הקרי והכתיב מנחשי'
 א"ז

זא"ז. ושניהם יהיו אמת. והשנתי למשפט ע"ד שכתבנו
 למעלה [קוף פ' פקודי] בצאור מאמר [ישעי' ל"ה]
 ופדויי ד' יסובון וצאו ליון צרכה ושמתח עולם על ראשם
 שטון ושמה ישיגו ונסו יגון ואנחה. אשר לכאורה מאמר
 ונכו כו' הוא משולל הצאור. אמנם דע כי השמות אשר
 צבני ארם יזמנו על צ' פנים. א' השומחה על דבר
 קניני. צ' השמחה על דבר שלילי. היינו כי יש שמחה
 צעבור השגתו קנין חדש כי צאה לידו טובה חדשה אם
 שנוגד לו צן זכר. או הכניס צנו לחופה. או הלליח
 צנסיעתו וצא לציתו צריות הרבה ורכוש גדול. ויש שיטת
 רק שלילות הדע. כי הי' עליו משפט מוח. הי' חולה
 והרופאים החייאשו ממנו. ואמרו כי הוא מסוכן צסכנת
 מוח. ותחת מקצות תהפך תזלו וכשאר צחיים. יעשה
 לעלתו ג"כ משהו ושמה. ואולי תהי' שמחה האיש הזה
 עודפת צעבתי' על שמחה הראשון אשר שמחתו צדבר
 קניני. יען כי צבר הי' כפתע צינו וצין המות ונילל
 מרעתו והלך לציתו לחיים ולשלום ראוי לו להרצות
 צשמחה וניל יוחר מתי שהשיג קנין חדש ועוזה גדולה.
 אמנם צהבדל צין צ' צקות הללה המצבצ' השומחה כי
 אוחו אשר שמחתו מקצת רוב גדולה והללחה. לא יפלא
 צעיני שארית העם ששונו כי הלא הארם יראה לעינים
 הסבה המחיבת לשוט ולרנן. והרואה גדולתו יחייב
 שמחתו. לא כן האיש היושב צציתו. לא נעשה עמו דבר
 מהדצרי' הקנינים. לא השגת הון לא השגת כבוד וגדולה
 והיא מרצה לשמוח צהפלגה אשר אם לא מדע לרתו
 הקדומה תהי' שמחתו לזרז צעיניך. כי גם אתה חי
 כמוהו וחיך מפליח לשמוח (א) וזה מאמר [דצרי' ז']
 והיית אך שמה. לא שתקדים לך לרה ובהניח לך תשמח
 כאשר רוב שמחותינו עתה. כמו שמחת פורים אינה רק
 הללה מרעה הקדומת. ומשא מלרים וכדומה. ועד"ו ג"כ
 היתה שמחת ירושלי'. כי היתה צמלור ע"י אסור. וכאשר
 כפל אסור צחרצ לא איש היתה שמחת ירושלים גדולה
 מאד. חבל לא על השגת דבר קניני. רק על שלילות
 הרעה שקדמה. לכן יפה אמר הנביא ע"ה צשירו הנחמה.
 העם ההולכים צחושך ראו אור גדול. כאומר לא אכחד
 מהגיד חסדי ד' הגדולים כי העם שהיו צחושך הלכה

ראו אור גדול. צהללת' יושבי צארץ ללמו' אור כנה
 עליהם. והרצית הגוי. לו הגדלת השמחה. אבל צאמת
 לא הגדלת השמחה כי חין מעמדם ראוי לשמח' כ"א לו
 לצרו. צעבור היותו כצר צסכנת מוח. ותייאש מן
 החיים. זה הכלל כי המופת על השומחה אם היא שמחה
 שלמה. אם היא נדרשת גם אל הזולת ויתצרכו צה גם
 האנשי' הקרואי' אללו לשמחתו. והוא גם הוא אם
 נפשו צחייו יצרך לזכות עוד לשמחות כאלה. כי אוחו
 אשר שמחתו שנוגד לו צן או שהכניס את אחד מצניו
 לחופה. והקרואי' צאים לשמוח את' על ראש שמחתו
 הוא יצרך אתהם ואת זרעם לאמר יושיעכם ד' לעשות
 ג"כ שמחות כאלה והם יצרכו אוחו צכה תזכה גם צצני
 צנים שליטים גם צריעים. משא"כ אוחו אשר ישמח צעבור
 היותו חולי מסוכן. והרופאי' החייאשו ממנו. ואח"כ
 סז לאיתנו ויחי ומחליו. ואחזת מרעיו צאים אללו
 לשוט עמו היאמר להם או ילוח עליהם את הצרכה ככה
 תזכו גם אתם להיות חולים מסוכנים ולהתרפא. או
 היאמרו הס אליו כן תזכה בכל רבע שנה ח"ו. היא העד
 כי זאת היא שמה' צאמת. כי היא נדרשת ומתבקשת גם
 על זמן העתיד גם לו גם אל הזולת. וזאת היא שמחה
 ואינה שומחה (ב). וזהו שאמר לא אכחד כי לו זמן
 הגדלת השמחה. אבל צאמת לא הגדלת השומחה. כי
 אינה רק על הללה מרעה שקדמה. והערר הסכנה.
 אבל הללחה חדשה צעינינו לא דאינו. זה שהצטיח
 הנביא על העתיד ופדויי ד' יסובון וצאו ליון צרכה
 ושמתח עולם על ראשם. ד"ל שמחה מזה הסוג אשר כל
 העולם דורשים ומבקשים אותה (* שטון ושמה ישיגו
 ונסו יגון ואנחה. ד"ל שיהי' לנו שמחה על השגת דצרי'
 קניניים והללחות חדשות כל היום תמיד. לא לשמוח
 על דבר שלילי. על הללה מרעה שקדמה כי ינסו יגון
 ואנחה ולא יהיו צעולם כל מאומה.

ההבדל השני צין צ' סוגי שמחות הנ"ל הוא מצואר
 [ירמוי' ז'] והשנתי מערי יהודה ומחלות
 ירושלים קול שטון וקול שמחה כו'. צאור זה כי אוחו
 אשר שמחתו עם הללה מרעה גם כי הוא מפליג צשמחה
 וניל אבל השומחה עלורה רק צלצו. טמונה צחצו לא
 ישמע

(א) ועליו נאמר (משלי י"ד) לכ יודע מרח נפשו ונשמחתו לא יתערב זר.
 (ב) הוא אשר חזל העציה (תהלים ס"ג) כי שונ חסדך מחיים שפתי וצמחך בן אצרכך בוי ר"ל אמת ב שונ חסדך
 מחיים והשני עד כי שפתי וצמחך. אבל צמחך שיהו העונ העוה רחמי להצחוק חיתי ולקצתו גם על העתיד וכו'. וזהו
 בן אצרכך בחיים על הענין ובשך אשא כפי יי תלה לבקש עיד שינה בוחה אל העתיד:
 * יפה נעמי לי טיה דצרי' המצורר הקסור עיה (תהלים ל"ד) אצרכה את ה נכל על חמדי חלתי צפי. הוא נאמר
 אמת כי חני מוכך את שך ככל מחית אלת מידד לי וצחיה פנים סידמן עד כי חילתי. ויל (ברכות כ"ד) חייב אדם לבקש
 על הרעה כסם אהיו מוכך על הטובה. וזהו חמדי חלתי צפי אצל עבד יי טיה חילתי. אם צרה חללה נכפי צרתיים
 נמורים. או יאמני עניים טיה וצמחתי. כי שמה כוח נדרשת וצחוקת לבלס. וזהו דלו ל"ל את צרתיים שני יחיו (משא"כ)
 אוחו שחיו מוכך על הרעה כו' גם כי חיו נעמתי רחמי לי בן יחיו מתיים לקול דין אמים צחוקת וצמחתי. חל אמים
 לא יצחתי צצמחתי צמוכך אבל בחסדך רחמי אליהם להטער נצרת צחוקת) - מפי חסדך רחמי אמת לקול צ"ל

שמיע בחוץ קולו. כי יבוס ויכלס לשמוח בפני מי שהוא שלחנן ושליו אין מחריד לו דבר וימיו והוא אינו מראה פנים של שמחה. כי הוא ישמח על שנשאר בחיים. וזולתו אין עוד מי שירגן וישוש על עונג החיים. וא"כ אין ימלא אל לבדו להשמיע גם בחוץ קול שסגור כאשר שמייעו השמחים אלי גיל בטובות אמתיות. הלא המון שיריו יהיו לזרז בלפס. וזהו והשבתי מערי יהודה ומחולות ירושלים קול ששון כו'. כלומר עם כי השמחה לא תהי' נעדרת וישמחו לפעמים על הללה מרעה. אבל עכ"ז אם ישמיעו בחוץ קול ששון יהיו לבזו. וזהו שהבטיח על העתיד (יואל ב') ואכלתם אכול ושבו. ר"ל כי טוב התנוידי לא יחסר מתך בשום פעם והללמם את שם ד' אלתיכם אשר עשה עמכם להפליא. ר"ל טובו קניני והללחות מופלגות ונפלאות. ועי"כ ולא יבוסו עמי לעולם.

ההבדל השלישי. כי בבתו ית' לאחד טובה גדולה והללחה עודפת על הזולת מבני אדם. כמו שהיא נחשבת לטובה צעיני המוקבל אותם כן היא נחשבת לטובה צעיני הנותן. לא כן אם חשיבות הטובה צעיני המוקבל צעבור כי נחקיים זו מאמר (משלי כ"ז) ונפש רעבה כל זר מחוק. אבל צעיני הנותן הוא כאין ודבר מועט. ואולי זהו ההבדל בין מאמר (תהלים כ"ז) כי גדול עד שמים חסדך. בין מאמר (שם ק"ד) כי גדול ועל שמים חסדך. כי מאמר מעל שמים יקוב על דבר שהוא גדול באמת. ומאמר עד שמים יקוב על טובה שהיא קטנה מלד הנותן. והיא נחשבת לגדולה רק מלד הכרח המקבל ורלות ערכו. כי העני ישמח גם על טובות קטנות. בהשיגו לחם רעבונו. בהללת נפשו מחרפת רעב. אבל צעיני הזולת לשמחה מה זו עושה. כאשר רמזנו במאמר והשבתי מערי יהודה ומחלות ירושלים קול ששון כו'. ואולי זהו כלול במאמר (שם ע"א) פי יספר לדקתך כל היום ישועתך כו' כלומר כי צעמה אמלא פי תהלה רק בהודאה על הללה מרעה ועל השגת הישועה. כי נושעתי מהרעות והלדות שקדמו לי. לזה התפלל ואמר אבוא בגבורת ד' אלתיים. ר"ל כל חפלי וחשוקתי לככני כי מצענה שפתי תהלה על הגדולות ודבר בגבורת שהונה טובות אמתיות. ואז אזכיר לדקתך לבדך. לא אספר רק הלדות אשר מעשה עמי לשונחי בשמחה בדברים קנייניים. ולא אלעזר להשיג ישועה להיות נושע מן הרעה שקדמה. וזהו ומאמר (שם קכ"ה) אז יאמרו בני הגדיל ד' לעשות עם אלה הגדיל ד' לעשות עמנו היינו שמחי'. באור זה ע"ד צ' עשירים היו צעיר. אחד היה לו בן חכם עד שעלה על כסא רבנות. ויהי כאשר דרש שמו לקראתו אביו ואמו וכל משפחתו וימנו לו ומתנות גדולות. וכל אנשי העיר ברכו את

בניהם יה"ר שמהי' כמוהו. וכן העשיר הצ' הי' זולל וקוצב ויעש נאלות גדולות עד כי נחמיז מיתה. ויהי בטר' הקריב אליו שר החובל קרה מקר' כי נתהפך עליו הדין ופטרורהו וילך לצימו בשלו. וכל בית אביו ומשפחתו התאספו ושוחים עמו עד מאד על הנס הנעשה לו. אכן השמחה הזאת לא יאבו לבדך את בניהם יה"ר שיזכו גם המה לשמחות כאלה. כן אנחנו בזמן החורבן אשר באמר עלינו [ירמי' ט"ו] אשר לחרב לחרב אשר לרעב לרעב כו' וכשיג ישועה והללה מרעה. הנה שמחה בזאת לא יקרה הזולת שהי' גם לו בן. לכן קסר ואמר בהללחת העתיד שמהי' גדולה כ"כ עד אשר יאמרו כל הזולת הגדיל ד' לעשות עם אלה מהנפלאות העלומות עד כי גם אם הגדיל ד' לעשות עמנו כמו אלה ההללחות היינו גם אנחנו שמחים והמשיך תפלתו ואמר שובה ד' את שבותנו מה שאנחנו עמה כאפיקים צנגב, כמו שיזדמן לפעמים מולא מים בארץ הנגב. אשר הזרע זרע בדמעה מדאגה פן לא ילמח ולא יעלה זה כל עשב. וכאשר יקרה אח"כ כי יזדמן אפיק מים בארץ יבשה זאת אז הזרעי' בדמעה ברכה יקלורו. תחלה הלך וצכה ואח"כ בא יבוא ברכה וישא אלוותיו. משא"כ לעתיד כי שמחת עולם תהי' על ראשנו. כמאמר ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואכחה כלומר שהאכחה לא תקדם עוד אל השמחה. כמו שכתבאר :

ואחר דברינו אלה מה מאד יתבאר לנו ומאמר ז"ל צמד' [פרשתינו ז'] ר' אבא בר כהנא כו' אמר משל למלך שהי' לו צ' מגידסין ציטל לו האחד מצטיל אכלו והי' ערב לו. ועשה השני מצטיל אכלו וערב לו. ואין אנו יודעי' איז' ערב לו ציותר. לא צמה שהוא מלו' את השני ואומר לו כחצטיל הזה מעשה לי אנו יודעי' שהשני ערב לו ציותר. כך הקריב נח קרבן והי' ערב להקצ"ה שנאמר וירח ד' את ריח הנחות הקריבו ישראל קרבן והי' ערב להקצ"ה ואין אנו יודעי' איזה ערב לו ציותר. אלא צמה שהוא מלורה את ישראל ואומר להם ריח נחותי תשמרו להקריב לי אנו יודעי' שכל ישראל ערב לו ציותר כו'. ובערם כבוא אל הצאור ראוי להחשורר ע"ד כלל צעיני הקרבנות שהוא חלק גדול מספרי תורתנו הקדושה כל ספר תורת כהנים. ודבר ד' הי' ציד עצדיו הנציאי' דבר מתנגד לכאורה אל כל המלורה הזאת. הנציא אומר [ישעי' א'] למה לי רוב צחיכים יאמר ד' כו'. עוד נאמר [ירמי' ו'] כה אמר ד' עולותיכם ספו על צחיכים ואכלו בשר כי לא דברתי את אבותיכם ולא לוייתים ציוס הוליא אותם מארץ מלכים על דברי עולה וצח. וכן יש להחשורר ג"כ על ענין התענית. אשר ידענו כמה גדול כח התענית לנחמילה וקליחה וכפרה והנציא קורא ואומר [ישעי' כ"ח]

נ"ח] הכזה יהי' לוס אצחרהו נו"*) אמנם לדרכנו
 יחבאר מאד ע"ד שאמר הנביא ע"ה צחוכחמו (ירמי'
 ז') הנגוז ללוח ונאוף והשבע לשקר כו' ובאח' ועמדת'
 לפני צבית הזה אשר קרא שמי עליו ואמרתם כללנו
 למען עשות את כל החועצות האלה- והדלון הזה כי
 הפרעון הסווצות יש צ' סוגים. יש יצוא אל הקומח
 לשלם לו צעד סחורותיו ויתן לפניו את כל הסך המגיע
 לו ממיטב כספו צמטצע יפה עוצר לקוחר ויש אשר
 יציא אל הקומח החנללות לאמר כי נסדף ציחו וכל
 אשר לו- רק מלדקהו ואומן רושו לצלמי היות לזה רשע
 כו' אסף וקצץ מנגדיו וכליו הסדופי' וכל יחר הפליטה
 וציא אל הקומח שיקבל זאת מידו על חוצו והוא מנקש
 מאחו צבכי ומחזונים שהי' חסוצ ומקובל צעיניו כאלו
 שלם לו כראוי צמטצע טובה- והקומח צמטעו את דצדיו
 נכמדו רחמיו והצטיח אותו לאמר דע ידידי כי טוב לי
 הפרעון הזה כפרעון של פלוני שחנן לי מיטב כספו-
 והנה אם אמנם אמת הדבר כי יהי' הפרעון הזה נכון
 ומקובל צעיני הקומח- עכ"ז תראה הדבל גדול כאשר
 הקומח יטיב עוד סחורות צעבור החזונים- זה אשר
 פרע לו צכקף מלא מזומן- יחפוז הקומח למח לו עוד
 סחורה צהקפה על דעת כן שיחן לו אח"כ כאשר עשה.
 לא כן הצ' כי אם אמנם עשה כשר הדבר לפניו הוא
 רק מקצת ההכרח ממה שקרה לו עשה. צהכרח הוא
 מקבלהו על העצד- אבל צאלה ההחנללות לא יאבה ולא

יחפוז לקחור עמו עוד צימי' הנבי' ג"כ ע"ז האוכך-
 וזה ההצדל צעלמו צין העושה מלות ומע"ט- ועושה
 מלוה כמאמרה. הוא מקובל צעיני ד' על העצד וחפז
 צהלדקו גם על העמיד- לא כן המקריצ קרצן על חטואחו
 ועל חוצו שהוא חייב להקציה לו שהוא מענה את עלמו
 צמענית. גם כי צהכרח יהי' פרעון הזה מקובל על
 חוצו. יהי' רק על העצד- אבל על העמיד לא יאבה
 ד' עוד לקחור עמו. והוא שהתפלא הכחוצ ואמר
 הנגוז ללוח ונאוף והשבע לשקר כו' וצאחם ועמדתם
 לפני צבית הזה כו' ואמרתם כללנו כבד יש לנו ריוח
 והללה מחוצו' הראסונו'. למען עשות כו' כלומר למען
 עשות עוד צעמיד ג"כ את כל החועצות האלה- כמי
 שנושא משא על כתיפו ויש צללונו לקחת עוד משא
 אחרת- הוא הולך אל מקום מוסחר ומניח שם את המשא
 אשר עליו למען יוכל אח"כ להדים גם משא האחרת
 לחמה על שכמו- כן היו חושצי לעשות מו"מ עמו ית'
 לחטוא ולהציא קרצן להקל משא החטאי' ומעליהם וזהו
 ואמרתם כללנו- למען עשות מחדש- וזהו ג"כ צעיני
 התעניית. גם כי הוא מקובל צעיני ד' הוא רק על
 העצד- אבל הכזה יהי' לוס אצחרהו- היש על דעתיכם
 שאצחר צו גם על העמיד להעמיד המו"מ על זה- הן
 ציום למוכס תמלאו חפז- ואחם חפלי' לצלות כל ימיכם
 צמו"מ זה. זהו מאמר שהע"ה (משלי כ"א) עשה לדקה
 ומשפט נכחד לד' מזנח. ד"ל על העמיד יותר יבחר
 ית'

*) יעשתי במקלות אצוני בהמשך הימים נבחר נכון על ראשית הדבר קרא נרון אל חמסד כספי הרם קולו יתבר
 לעמי פסעם ולבית יעקב טעמם. יחיתו יום יום ידרסון כי נני אשר לדקה עשה כי למה נמו ילא רחית כו'. הכזה יהיה
 נים אצחרהו כו'. הנה מה שאמר ית' אל יעשי אל חמסד מורה כי יעשי עיה היה נרצנו למסך חזע עיה טעם אצחרי
 זול (ינחית עיה ח') כסס אצחיה למר דבר הנשמע כך מיה שלא לימר דבר שאינו נשמע. לכן אמר לי ית' קרא נרון אל
 החסד. רק כמסר הרם קולך יהוד לעמי פסעם ולבית יעקב טעמם והאזיר לפניכם קחט טעמים מה הם יחיתו יום יום
 ידרסון כו'. ולבאורה מה עין ים כיה ומה ענין החוכמה סוכות על פניהם אבל כחור החסד עים מבל לאחד מנאדך צבית
 גדול לבחר ואמר לו דע חייני כי לבני נחמן וכל יאשי וכל חפני לשלם לך מה שאני חייב רק חן נניו מאימה. ע"כ מה
 שם נכחי לעשות חשפה ספתי נח אל אתת ההכנות הלא שחר גדול חמה שלמי נח למקיימת החסד חולי נכמד חסן
 יוכה חייני נכדתי ויש הדבר נעוני הסוחר כי ידע חיתו ליום מנן צמחיות עם ואמן רוח יחנן לי נפיעה למקיס פלני
 וישע ויבוח והסוחר קבל נחה רוח מן המסחר. והסן לפני נאעיה חחרת. ויהי כי הקיפו הימים ויה הולך הולך וישע נעסקי
 הסוחר פסעם ננחילו לביתו מן הדבר נח אל בית הסוחר וידבר חיו משפט וחפלה ויאמר לא ידעתי חיד חשפה מה למסדך
 הלא זה נמה אשר חני עיסק נמסחרך וישע נדרנים ולא יצרת משולם לתת לי שכרי חיד יחית לך להיות נכנס עבר שכרי
 הסוחר נספיע חת דבריו ויענהו צמעה רק לך לביתך יאני אטיה לביתך חלק חת כל המטע נך משני. המטלה הלא לבית
 הסוחר קחט חת אשר על הבית לאמר קים נח ועשה חמני כמה טעע לי מאח חקיס היה וחלק חנו ליום חיתו לשלם לי
 היום היה. והחיס עומד סחפה יחחרים ומחפלה מאד חכני נעלם מאח חריתי כי חיס היה חן חמני כל חמשה חיד
 חלק חללו ויחד חטע אותה. האם אפועל צזה דבר. ויען הסוחר ויאמר גם אנכי ידעתי כי לא תפעול מאימה חמורי לי חוכני
 חבל רמה נח חת הקיול היה הלא היה חונע חיתי. כי הוח שכח חת כל חמני הנחיל המניע לי שמי. וחוב נוח חללו לחביב
 אותה. והבשילה ניה כי סבור הימים הראשונים כמה היה חייב לי חו חמלה ממה ילא יעם דעתי ליום אחי. הנחיל כו' יעשי'
 עיה לא ירה לבבת נאלה כי ידע. שלא יפעול חמשה לבניות חסד. ליה אמר לי ית' קרא נרון אל חמסד רק כמסר הרם
 קולך יהוד לעמי פסעם ולבית יעקב טעמם. ילא חחפלה לאמר מה אפעול ניה. מה יעני לי כי דלים הם. ע"ז אשר הלא
 שפע נח יחיתו יום יום ידרסון. הלא הם חונעים חיתי ודעת רוכי יחפזן מידע לא ילחמי נמעיהם. כמי אשר נדקה עשה
 כאלו חני חייב להם. יח"כ נכאר חני אל לבס מה שהם חייבי' לי חו לא ימלתי לבס עיה לחמים חמסם לחביב חיתי. ונרון

ואו"י זהו הכלול במאמר [תהלים למ"ד] ד' אלקי שועתי
 איד ותרפאני ד' העלימין שאול כפשי כו' צערב ילין
 בני כו' הפכת מקסדי למחול לי כו' למען יזמרך כבוד
 כו' הנה דרבניו אלה ציאר לנו כל הדב"ר אשר כחצנו-
 כי עתה בלרתה לי שועתי אליך ותרפאני והי' הרוחה
 וגם יגון ואנחה. כי הפכת מקסדי למחול לי כו'. אבל
 כל יעשי וכל חפלי למען יזמרך כבוד. ד"ל כי עיני לופות
 על טובות אחרות. שיהיו אמתיות בתכלית. לא שחיינה
 רק הללה מרעה שקדמה. כי לשמחה בזאת אין כבוד
 להשמיע אותה בחוץ ובדחצות קרי'. וכמ"ש בצאור
 מאמר והשפתי מערי יהודה ומחולות ירושלים קול ששון
 וקול שמחה. כי השמחה תהי' עלורה רק בלב. וזהו למען
 יזמרך כבוד ולא ירום. וזה רק בהשגת טובה קנינית
 והללחה אמתית. אז יוכל להרחיב פיו ולהשמיע קולו
 גם בחוץ. ולזמור ולרנן. וזהו למען יזמרך כבוד ולא
 ירום ולא יבלום פיו. עוד שנית ד' אלקי לעולם
 אורך. כי כאשר תפיע עלי טובות כאלה שהם הללחות
 אמתיות אני משתוקק אליהם להודות עליהם שמך גם
 בזמן העמיד לעד לעולם. אבל לא כן מה שהעליית
 משאול כפשי. שועתי אליך ותרפאני. מי זה יאצה להיות
 חולה ולהשיג רפואה אח"כ. וכמאמר הכ"ל כן אברכך
 בחיי על העבר וכשמך אשא כפי לבקש טובה כזאת גם
 בעתיד. זה שאמר המדרש. לעתיד כל הקרבנות בטלין
 וקרצן תודה אינה בטלה לעולם הדא דכתיב עוד ישמע
 בערי יהודה כו' קול ששון וקול שמחה כו' קול אומרים
 הודו את ד' לבאות כי טוב כי לעולם חסדו. ד"ל הודו
 את ד' שהוא מטיב עמנו בטובות אמתיות קניניות
 נוספות על הטוב החומדי. וזהו כי לעולם חסדו בכל
 משך הזמן בתמידות. ועל המסד התמידי הזה ישים עוד
 טובות חדשות. וזהו עוד ישמע במקום הזה כו'. מלת
 עוד היא להודות דבר נוסף על הצטחחו חלה והיתה
 לי לשם ששון לחלה ולחפארת כו' אשר ישמעו את כל
 הטובה ועוד דבר נוסף ע"ז כי ישמע במקום הזה קול

ששון וקול שמחה כו' מציאים תודה בית ד'. וזה שאמר
 זובח תודה יכבדני. זובח חטאת זובח אשם אין כתיב
 כאן אלא זובח תורה. למה חטאת באה על חטא. אשם
 בא על חטא. תודה אינה באה על חטא. אם על תודה
 (יצוא ויקריב) יקריבנו וזהו שאמרנו בסמוך משל למלך
 שבאו ארסיו ובני ביתו לכבדו. בא אחר אמר מי הוא זה
 אמרו לו אריסך הוא אמר להם טלו סדורו. בא אחר
 כו' טלו סדורו. בא אחר וכבדו. אמר מי הוא זה. אמרו
 לו לא אריסך ולא בן ביתך אלא בא לכבדך. אמר יהיבנו
 לי כסא וישב עליה. כך חטאת בא על חטא כו'. וענין
 המשל הזה כי באין ספק הארס והגנני מסתמא גנבו
 משל מלך. עד שנתעשרו ואח"כ מתנדבין להביא מחנה
 אל המלך. והוא יודע האמת שכלו שלו. ומשלו יחנו לו.
 לכן אינו משתעשע עם הנותן אבל איש הזה בר מיתרחק
 לכבוד המלך הוא משתעשע עמו מאד. כן חטאת בא על
 חטא שגנב מחלה. אבל זובח תודה יכבדני. ומעשה
 יפה המוליך ד' אצא בר כהנא משל למלך שהי' לו ב'
 מגריסין ביטל לו אחד תצטיל וערב לו ועשה השני תצטיל
 אכלו וערב לו. ואין אנו יודעי' איזה ערב לו ביותר
 אלא במה שהוא מלוה את השני ואומר לו כתצטיל הזה
 תעשה לי אנו יודעין שהשני ערב לו ביותר. כך הקריב
 נח קרבן והי' ערב להקצ"ה. הקריבו ישראל קרבן והי' ערב
 להקצ"ה ואין אנו יודעין איזה ערב לו ביותר. אלא במה
 שהוא מלוה את ישראל. ואומר להם ריח ניחומי תשמעו
 להקריב לי אנו יודעין ששל ישראל ערב לו ביותר. והיינו
 כי הקרבן אשר הקריב נח לא הי' רק לכלל פשע ולהחם
 חטאת מחטא דרור המזבול. וא"כ לא הי' הקרבן רק על
 העבר. ולא באלה חפץ ד'. לעשות מו"מ מענין זה
 לחטוא ולהביא קרבן ולחזור ולחטוא ולהביא קרבן. לא
 כן קרבן תמיד שהקריבו ישראל בא להוסיף קדושה על
 קדושתם. לכן לזה עליהם ואמר את קרבני לחמי כו'
 תשמרו להקריב לי צמוערו.

פרשת שמיני

שם בסמוך. כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר
 לא נמנע משה מלשמש בכהונה גדולה. הה"ר
 משה ואהרן בכהניו. ר' זכרי' בשם ר' סימון מייחי
 לה מן הדין קרא [דברי הימים א' ז' ג'] בני עמרם
 אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים
 הוא ובניו עד עולם. ומשה איש האלקים בניו יקראו
 על שבע הלוי. ובסמוך אמר ד' אלעזר בר' יוסי

ויחי זיוס השמיני. מדרש ר' אבא בר כהנא פתח [משלי
 ע'] [חכמות בנחה ביתה זה בית המקדש. חלבה
 עמודיה שבעה אלו שבע שנים של גוג. דאמר ר"י כל
 אותן שבע שנים מקיפין ידותיהן של סרבות וידותיהן
 של רמחי ושל סכיניו. הה"ר וילאו יושגי ערי ישראל
 ובערו והשיקו צנטק כו'. עי' באור זה המאמר באהל
 יעקב בראשית סי' ז' כי הם ציארנוהו על נכון.]

פשוט הוא לך שחלוק לכן שימש משה צמדך כך ל"ל הגי' כפי הגירסא המלאה בפסיקתא רבתי דרזכהנא פ' י"ז. וגי' זאת מסכמת מאד עם מה שכתבנו בצאור מאמר זה ר"י פ' תלוה ע"י סם ותמלא עונג לכפסך כי הדברי' מאירי' ושמיני.

שם בסמוך. בר קפרא פתח קרי' בתורה חכמות בנתה ציתה זו תורה. חלצה עמודיה שצעה אלו ז' ספרי תורה. דע כי כמו אשר אדם לריך לצית. והוא דירתו התמידית. ולא יספיק לו בלעדיו. וכאשר הוא יולא וצא למו"מ והזולת מהעסקי' כמו לטייל וכדומה הלא לערצ ישוץ ויצוץ לציתו. ושם ימלא מנוח ומרגוע לכפסו ושם הוא משומר מכל נזק. לא כן בהיותו מתמרר צארץ או עומד בחוץ לא ימלט מוקרי' מתרגשי'. קור וחוס. גסס ושלג. ואחריות מצריות המזיקות מהדורקי' והטורפי'. כן החכמה יש לה צית נאמן אשר שם יהי' דירתה בקציעות והיא התורה. ושאר חכמות נקראי' חכמות חלוניות. יען כי כל מה שיוכל להשיג את האד' צהייתו מוץ לציתו יוכל להשיגו משאר חכמות. כמ"ש הר"ת בצפנ' הישר [שער השלישי] רז"ל חכמות האפיקורסי' והמניעים אשר אינם מאמינים בתורה הקדושה זהו מפני רוע חכמתם כו' כי לא תחמר האמונה מפני הלצ רע לצד אלא מפני למוד חכמות רעות, עכ"ל הערב. כי התורה היא חיי הנפש ונוזנה להשביעה אותה מטובה וישרה. ומעטרת אותה חכמה ותבונה. ומלצפת אותה צהור. והדר כל המדות טובות ויראה טהורה ודעות ישרות ומצדך אותה מכל דעה רעה ודמיונות שוא ומדוחים ומצדנות רעות אשר הם תכונה רעה בנפש. ואחר אשר תטהר מכל הרעות האלה ודאי היא מוכשרת ומוללחת לקבל כל החכמות צטוב וצמיטידיס. וזהו חכמות בנתה ציתה זו התורה. כי היא לאדם כמו מגדל עוז וצית חוסן רב. משא"כ החכמות החלוניות כאמר עליהן [משלי א'] חכמות בחוץ תרונה. ר"ל מי שהוא ריק ונחכמת התורה ועוסק בחכמות חלוניות הנה החכמה תחן קולה ונה לי פה. למה זה אני עומדת בחוץ וברחובות וצעיר וצפתחי שערים אונתה תאמר כו' תשובו לתוכחתי כו' כי באלה מה וואד נקל לאדם להשתמש בהם ויפול בפה יקוש. כי אין כח החכמה הזאת שליט צרות ונפש. כ"א בצדדי' שהם חוץ לנפש. אם צעניני הגופות ואם צעניני' זולתי'. אבל בחכמות התורה נאמר (תהלים י"ט) תורת ד' חמימה ונטיבת נפש.

ויאמר אל אהרן קח לך עגל כו' ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ד'. ילקוט. אמר משה לישראל יצוה עגל ויכפר על מעשה עגל. תדעו שנחללה המקום לכפר על עונותיכם. עזירה שאתם מתייראים כצד נצחה לפני המקום. שנאמר לזבוח לפני ד' [כאלו כחיז לזבוח] שנצח כצד. והלצר פלא. מאין נתוודע להם. הדבר הזה עד אשר יצטיחו ויאמרו עליו תדעו שנחללה כו' עזירה שאתם מתייראי' כו'. ונקדים לזה מאמר [ישעי' מ'] כל הצטר חליר וכל חסדו כלין השדה יצט חליר ככל לין ודבר אלקינו יקום לעולם. ובמשל הזה צא הנציא ע"ה לצאר לנו ענין כצד. להורות אותנו ולהאיר עינינו להמצוין מן הנראה אל הנסתר. כי הנה אל הלוואח יש צ' זמנים. יש לו זמן שהוא נחוצר ויש לו עת שהוא תלוש. וכל הימים אשר הוא עומד נחוצר. אל השורש אשר צארץ געור. הוא הולך הלוך וגדל. ועושה צדים וישלח פארות. לא כן בהיותו תלוש ימולל ויבש. הולך ומתמעט. כן צין המדברים יש כח פנימי צמתנותיו אשר יחן וישפיע אל זולתו. אם יתן צעין יפה ומגודל אהבתו וחסדו יהי' דבר המצנה ומוללה ציד המקבל. וכאמרם ז"ל צאיצו [צבא צמרא ע"ז] מעשה ידיו צרבת. מלמד שכל הנוטל פרוטה מאיזו מצצרך. ולהיפך הזהיר החכם ואמר [משלי כ"ג] אל תלחם לחם רע עין. וכן למעלה מזה הענין כל מלות התורה יש לעושיהם צ' אופנים אם הם מחוצדי' אל שרשיהם או לא. כמאמרם ז"ל צמדרש [ר"י תרומה] נושל למלך שהיתה לו צת יחידה צא אחד מן המלכים ונטלה. ציקס לילך לו לארלו וליטול את אשתו. אמר לו צתי שנחתי לך יחידית היא. לפרוש ממנה איני יכול. לומר לך אל תעלה איני יכול לפי שהיא אשתך. אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אלליכם כו'. כך אמר הקצ"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול כו' אלא ככל מקום שאתם הולכים צית אחד עשו לי שאדור צתוכו שנא' ועשו לי מקדש כו'. ואם אונם לא צחתי בצוד ד' להצין חכלית הדצדי' הנכצדי' האלה. אבל צמה שהורשונו נחצוין ציקוד הענין כי צא להורות לנו כמו מי שיש צלכונו לעשות לו פדקם לנטוע צתוכו כל מיני מרגים ומיני צשמים הגדלים צמדניות הרחוקות ואם יקח איש מן הנטיעות האלה לנטוע אותם צארץ הזאת שאינה מגדלת פיירות כאלה חתי' ומלאתו לריך. והעלה לזה לקחת את הנטיעה עם האדמה

(*) וזהו כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ר"ל לא כי ד' יתן לך חכמה שחשוק עמה צמה שחצור אותה לא כן כ"א כמאמר והיו הדברים האלה כו' על לנכך ישחמש את החכמה רק אל התורה האלקית. וזהו כי ד' יתן חכמה. אבל רק מפיו דעת ותבונה. פעילת החכמה לא היה רק אל הדעת והתבונה אשר מפיו ית' לא זולת :

ועוז לקיימה ביתך שאת ויתר עז. ועמה יגדל כח העושה אחר העשי' יותר ממה שהי' לו קודם. כמאמרם ז"ל [לצרות ד'] הלומד על מנת ללמד ומספיקי' צידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. וזהו ולא אותי קראת יעקב. והעד. כי הלא יגעת צי ישראל. ואולי זהו מאמר (דצני' י"ח) לא תלמד לעשות. ודרשו ז"ל (סנהדרין ק"ח א') אבל אתה למד להצין. ולכאורה יפלא מדוע תלה הדבר בלמוד. אם על הלמוד לא הזהיר כי לא הזהיר רק על המעשה א"כ הי' לו לומר למוד ולא תעשה. אבל האמת כנו אשר למוד המלואה וכוונתה נותנת כח ואומץ לקיים המלואה. כן למוד התועבות אולי יציאנו לעשות. אם לא שיכוון צעת למוד עניני המכסף שלא לעשות. וזהו שהזהיר לא תלמוד לעשות. המורס מדצנינו. כמו שעיקר המלואה וחיותה מקצת כוונת העושה לעשות רלון המלואה. כן עיקר חיות העצירה כוונת העושה למדוד בהארון אשר ליה עליה. אשר ע"כ עונש של העושה צנוג הוא יותר מעונש העושה צמיר. ומטע' זה עלמו אמרו (יומא כ"ט) הרהורי עצירי' קשין מעצירה. ולהיפך מיתת העצירה היא החרטה והדאג' והעלב על עשייתה. וע"כ כאשר ראה משה ע"ה דאגת ישראל ועלצונם ויכאתם מן החטא התנחם ואמר להם כמצער טוב תדעו שנתרלה המקום לכפר על עונותיכם. והמופת כי הלא העצירה שאתם מתייראים כבר נצחיה לפני המקום. ומקצת יראתכם אשר אתם יראים ודואגי' עלי'. וא"כ אחר אשר אתם יראים ומתעלבי' וראי היא צניחה לפני המקום והקרצנות אינם כ"א להעצירה ולהאצירה ולמוחות אותה מכל. והענין יקר.

ויאמר משה זה הדבר אשר ליה ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד'. מאמר זה כוכל לצארו ע"ד שכתבנו בצאור מאמר דז"ל (שבת קכ"ז) אמר ר"א נדת צו"ד אין קטן יכול לומר לגדול הנתן עד שאצוא אללך. ואלו בהקצ"ה כתיב ויאמר אל כח תעבור מעל עבדך. והמורה מנה שכתבנו בצאורו (באהל יעקב בראשית ל"ח א') כי המקובל והמאומ' אללנו מפי קדמונינו ע"ה ובראשם הרב המור' ז"ל כי הוא ית' נעלה ומרונו' מכל השינויי' והתנועות והעתק מקום. וגם כי מלאנו דאינו בספורי הכתובי' וירא אליו ד'. ויצוא ד'. אין הכוונה שהקצ"ה נעתק וקר מוקומו. וצא להתראות אל מוקם ונלכז מי שנחאה אליו. אבל כל התקרבותו ית' והתגלותו אל האדם תלוי אך בהתקרבות האדם אליו ית' כמאמר (סיר ו') אני לדודי ועלי תשוקתו. כלומר תשוקתו ית' אלינו הוא דבר התלוי צדינו. ולכן בדבר התקרבות אדם לאד' אין הקטן יכול לומר לגדול הנתן עד שאצוא אללך. כי תסוב שאלתו על פעולת זולתו. היינו שלא יניש ממוקומו ושיעמוד על עמדו עד אשר יצוא אללו.

ובדצני' כאלה הוא פוגע בצבורו. ואלו בהקצ"ה כתיב אל כח תעבור מעל עבדך. יען כי כל שאלתו תסוב על השואל והמבקש עלמו. לאמר שהי' הוא ית' בעצרו שלא יהי' נעתק ונעזב מדבקתו צו ית' ע"י עסקיו עם האורחי' שצאו לציתו. וזהו מה שספרו ז"ל (בראשית רבה י"א) טורנוסרופוס הדשע שאל את ד' עקיבא מה יום מיתים. אמר לי' ומה גבר מן גוצרי'. ר"ל כי הוא המפלא איך יתכן צו ית' שיטנה לעלמו זמן מן הזמנים. הלא לפניו ית' לא ילוייר טום שינוי וממורה ע"י השיב לו כי באמת אין השינוי רק מאתנו. בחוספת עבודה וקדושה אשר אכחנו ומקדשים אותנו למטה (עיין קול יעקב ל"ד א') וכן ג"כ הענין צשינוי מקום אשר הוא ית' ישכון כבוד במקום מן המקומות. ההכרח לומר כי מקום זה מקובל יותר אל השכחה קדושה להעיר ולעורר את העוזה עד אשר יזכה לראות כבוד השכיני'. וזהו מאמר דז"ל (צילקוט ראה) כי אם אל המקום כו' לשכנו תדרשו וצאת שמה. דרוש ואתה מולא. ר"ל ע"י העבודה אשר תעבור במקום הזה המקובל לעבודה תזכה למלוא. אם תדרשנו ימלא לך. וזהו ויאמר משה זה הדבר אשר ליה ד' תעשו. וראו וירא אליכם כבוד ד'. היינו כי המקום מקובל לעבודה. ובעבודה תזכו שיתגלה לעיניכם אשר לא ראיתם מחלה. כי צה תפקחה עיניכם לראות כבוד ד'

ובילקוי' (במקומו) זה הדבר אשר ליה ד' תעשו. אמר להם משה ארתו ילה"ר העצירו מלצבכם. ותהיו כלכם ציראה אחת ובעלה אחת לשרת לפני המקום. כשם שהוא יחיד צעולם כך תהי' עבודתכם מיוחדת לפניו. ואם עשיתם כן וירא אליכם כבוד ד'. ולצוא אל צאור המאמר נקדי' לצאור מה שאמר הנביא (ישעיה ח') כי כה אמר ד' אלי צחזקת היד ויסקני מלכת בדרך העם הזה שאמ' לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר כו' וגזכיר עוד לזה מאמר (איוב ט"ו) כי עדת חקך גלמוד. דע כי חז"ל אמרו (סנהדרין כ"ו א') חזקי' אמר שמה ח"ו נטי' דעמי' דקוצ"ה צתד רוצא כו' צא נביא ואמר לו קשר רשעים הוא. וקשר רשעים אינו מן המנין. ואיה איפוא נמוז פה שהוא קשר רשעים. ומה גם כי צע"כ צא למעט שאין קשר רשעי' נקרא קשר גם לדבר הרשות. בעבור כי רשעי' הם צארי המעשים. וראוי לעמוד על טעם הענין. כי אין מהלורך להזהיר על זאת שלא ישמע לרשעים צמה שהם מתאספים לעשות דע כי אז הריצוי הוא חסרון יותר כמאמר (הושע ד') כרוצם כן חטאו לי. וא"כ צע"כ תסוב מלילתו על כלל המון הקושרי' שאין קשר רשעים קשר גם לדבר רשות. ועילת הדבר לא ידענו למה ומדוע. והנראה בצאור הענין ע"ד מאמר שהע"ה (משלי כ"ח) נקו

נכו ואין דרוק השע. החחיל במאמר נכו לשון רבים. וקיים בלשון יחיד ואין דרוק השע. אבל הנראה כי החכם ע"ה צא להודיענו מה צין קשר חכמי' המתוועדי' לעשות דבר וצין קשר רשעים ונחאספיי'. כי אסיפת חכמים משפט כל אחד מהם להתייעץ עם נפשו לדלות בתבונתו מים עמוקים מעלת לבו. לשקול הדבר בפלס חכמתו אם צד וישר עלתו. וכאשר לצבו צין כי לא נכון הדבר מפיו יענה ויאמר שומעו כל חכמים מלי ויליע עלתו לפניה' כאשר עם לצבו. אכן משפט חכמת כסילי' לא כן הוא. דה משפט כלם ללכת כל אחד אחד עלת חציו. לאמר אחד כי רבים והמוני צני אדם מסכימי' לדבר זה. ודאי הוא ישר ועוז וא"כ אינו מכריח א"ע ואינו מטריח את נפשו ודעתו לחקור בתכלית הדבר. ואז גם כי הדבר נעשה באסיפת אנשי' והסכמת המוני' המונים אבל באמת כלם הולכים לחומום לא דעת ולא תבונה בהם רק כשועלים כו'. וא"כ אין ראוי מנה שדאינו רבים מסכימים לדבר זה. וזהו מאמר כי עדת חנף גלווד. *) וקרא חנף אל אחו שהולך אחר עלת אחרים בלא דעת עלמו. ומיאר אותו בלמוד. יען כי כלם קטורים בדעת האחד שוגג ומטעה אחרים. מתס כאותו שמחמיל לצרוח צבהלה. והרואה אותו שהוא רץ במרולה ולועק יפחד גם הוא וישא את דגליו לדרוך ולטעה קלה ינוסו כלם. ועיקר רדיפת כל הדרופי' נשען על הדרוך הנאשון. וזהו נכו ואין דרוק. דשע רבים הם אשר ינוסו ואשר יצרחו ואין דרוק גם את אחד מהם. וזהו מאמר ישעיה ע"ה בה אמר ד' אלי בחזקת היד. כאותו שצא על חציו ציד חזקה להחזק עמו. לקחור טענותיו. כי הי' טענה אל ישעי' הלא כבר יש לי להטות אחר רבים וכן אחר המונים מצני אדם. על זאת אמר אלי בחזקת היד ויכרני מלכת בדרך העם הזה לאנור לא תאמרו קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר. ר"ל לא התחבר אל אנשים כאלה אשר כל אחד ההכללותו עמו כי ע"כ הוא מסכים בעבור דאחרו כי רבים מסכימים. וא"כ אין הדיבור ראוי על טוב הענין הנדרש. הוא הדבר והוא הענין מה שהקצ"ה ארצה

אנשים כצירים ורובה צדוץ אסיפתם. עד שאמר בהם (איוב כ"ח) הן אל כציר ולא ימאס. עד שאמר חז"ל (צדקו מ"ט"ז) צלשה אומר נצרך. בעשר' אומר נצרך אלקינו. במאה אומר נצרך ד' אלקינו. צאלף כו' צריבוא כו'. וכפי מרבית אסיפתם כן יגדל השיבותם. וכל זה הוא בעבור כי עם רוב אסיפתם וקצולם ישקיף וירא ית' כי כל ההמון הגדול הזה טוב כוונתם וקור עלתם קולע אל מטרה אחת. וכאמרם ז"ל במדרש [סוף שיר השירי] כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וקורין קריאת שומע בכיוון הדעת בקול אחד דעת אחת ועם א' הקצ"ה אומר להם היושבת צננים כשאת' נקראים חצרים וקוראים (קד"ש) חצרים. כלם יחד. אני ופמלי' שלי מקשיצים לקולך השומיעני אבל כשישראל קורין קד"ש צטיירק הדעת זה מקדים וזה מאחר ואינם מכוונים לצד ודעתם. דוח הקודש מלווחת ואומרת צרח דודי. עכ"ל המדרש. והצדדי' היקרים והנעימים האלה ראויי' הם לכחוצ אותם על לוח לצבו שיהי' לזכרון צין עינינו כל היום תמיד כי אין חפץ לד' במתפללים וקוראי' אחד א' זה מקדים וזה מאחר. רק אם יטושכס אחד לעבור עבודת' כלם יחד ואז הן אל כציר ולא ימאס וכל עוד שיצב קצולם ואסיפתם יוקיפו ציקרס צעיני ד' ית' עם השקפתו וממון שבתו כי אנשים כצירי' נופות נפרדות נפשותיהם נוטלוצות ויחד חוצרות אחת אל אחת צעל' אחת ודעת אחת ובמחשצ' אחת כאומר (דברי הימי' א' כ"ז) ונוי כעמד ישראל נוי אחד צארץ וזה היה מאמר נרע"ה אחר נעשה המשכן בהקהל כל העדה יחד ועיניהם היו נשואות ולפנות להשראת שכינת כבודו ית' הזהיר אותם ואמר להם זה הדבר אשר לוח ד' תעשו בלומר מהלורך לכם לייחד לצותיכם ולעשות מלומיו ית' אך למען שמו ולמען ינחת צם. וזהו אשר לוח ד' תעשו. וביארו ז"ל אותו ילה"ד העצירו מלצבכם ומהיו כלכם צירא' אחת ובעלה אחת לשדת. לפני המקום כלומר כל כוונתכם לא תהי' רק לשדת אותו ית' כשם שהוא יחידו בעולם כך תהי' עבודתכם מיוחדת לפניו כלו' אך ככוונה לעשות

*) ובחוק הרחוק מספר ה' (כ"ו וכו' כ"ח ב' ב') כתבנו עוד חזק קמת. כי ידענו אשר הדיבר המוסכם עם מלתי וקריית המוסים רבים היו עמר מקובל ונאמן מהדיבר המוסכם פחדם פרוני. אבל זה אינו מלתי עם המוסים החזירים על הדיבר אין מוסים אל הולא רק להעמוק בתכלית ונחתה הענין הטוב היו עם לתי. לא כן עם המוסים. על הכני צני כל אחד כפי עיניו השנין צבנו. להסיק תועלת ענתי. או לללא עתהימית. הלא זה אין להפטי על הדיבר המוסכם מוסים יחד על המוסים שזים פרוני. וזהו כי עתה חקף ללמוד. כי כל אחד הוא שיהי' ישימת צעום קשבתו מהשכחת מוסים ולתם. ומה יתנו לו עים הדיקם ויל (אמר פון ד') שני הית' המחדקן ית' ליה בתלמם הקדיה מלתי לתם. סומרו יחדקן פל כו'. וכל שמונו עלה ללתי מיל על דבר חמת יענות הקדי. הלא כי כאשר עסקו בתורה ית' ללתי. כל כבוד עמו יכסר ילתי צבנו ועי. הלא חן הענין רק לגור החמת. הקדיה ילתי לתם ללתי החלום לאמת אל חיות לא כן עם עסקים עלה ללתי ה' כל חזי עורך לענוי רק להחיק. חז דברי סלמי. וצנו עמית נכמו לרדת אל עסק עורי מניתי חלי חקו עמר רק בתים ומו יתנו כל אחד רק להחיק חז ענוי חז חכמם חתורו ה"ה מלתי חז ויתו יכול חללי עלה ללתי חל על דבר חמת וענות חק כי ללתי כן חן הענין לתם חזרת חכמים כ"ה מנה עמית. וכו'.

לעשות ניר לפניו ית'. ואם עשית' כן וירא אליכם כבוד ד'. ענין זה כבוד כתבתי בחלק הא' פ"ה צ' והעמקתיהו גם פה צעבור הדברים שנתחדשו ונחוספו עתה צ"ה: עוד - יחנן צבאור זה צהזכיר דבריהם ז"ל (צרכאשית רבה ל"ד) לריקים לבס צדשות. רשעים הם צדשות לבס. והרלון בזה כי זאת נחלת עבדי ד' ולדקת' כי יומי נעוריהם גם עד זקנה ושיבה דעה אחת והנהג' אחת מנהלת אותם כי אינם חרים אחר שדירות לבס התאווני ולא אחר הכעסני כ"א אחר חפץ השכלי. והשכל נמשך ונקשר במשפטי התור' וא"כ כל ימי חייו אשר הוא חי הוא אחד במנהגיו ודרכיו. כמאמר (סיר ר') אחת היא יונתי תמתי. אחת היא לאמה רומז על הטבע שגולד' עמו. ברה היא ליולדתה רומז על הרגל תשפתי. כמצאור צדבני הראשונים ז"ל וכלם מתנהגים ע"פ חפץ הקצ'ה ותורתו החמודה. וכמו אשר האדם יחירי צמחצתו והנהגתו. כן כל ישראל אם כי הם רבים צנופותיהם הם קשורים ומאוחדים זל"ז מלך רלוונס הטוב כי כלם מנהג אחד ודרך אחד להם. ולא בצלד הדבקים בד' אלקיבו חיים כלנו היום המתאחדים עמנו יחד צעולם אבל גם המתים טכזר ממו ועצרו מארלות החיים האלה חלקם בחיים. את אשר ישנו פה ואשר איננו פה. כי עוד היום יאיכו עינינו צאור תורתם וחכמתם ודעתם כאשר נביט אל ספרי קדשנו אנחנו רואים אותם רשונים צשמותיהם מורים אלינו דרכיהם ואור נתיבותיהם כאלו הם חיים ועומדים לפנינו זה עתה. לא כן הרשעי' כי כל אחד אינו מתאחד במנהגיו. אבל הוא חלוק צמעשיו מיום אל יום. כי אמתול ראינו אותו שוחק ופניו רלויי'. ועתה הוא נעלב מלא זעם ועצרה. קולו כנחש ילך. לשונו כאש לרצח. פעם אוכל למוכזיר. פעם שוחה סיכור. פעם מפקיר עלמו וביחו מופני כבוד המדומה. כס"כ שלא יתחדרו שנים יחד. וכס"כ הרצה מוהם. וכס"כ המתים הכל נשכח המה ומעשיהם ומנהגיהם כעופרת צמים ארירים. כמולילתם ז"ל שאומרים אלקי אברהם אלקי יחחק כו' שמה אומרים אלקי כמודד. ולכן יקר משפע מנהגם זה ונחייב סיראה עליהם כבוד ד' כמי שהוא יחיד צעולמו כך עמו יחירי'. אבל כל זה צלכת' אחר התור' והעבודה. לא כן ההולכים אחר ילרם. וועעתה הנה כל הדברים האלה כלולים צנואונרו הנכבד שאמר להם זה הדבר אשר לוח ד' תעשו וירא אליכם כבוד ד' הנה צא להצינסהטעם המוחייב סיראה אליה' כבוד ה' צעבור יושר ומנהגם לעד לעולם וכלם מצטלים רלוונס מופני

רלון העליון ית' ואם כי רצי' וכן שלמי' הם עכ"ז כלם כאחד יחשב. וזה צביאר הילקוט אוחו ילה"ר העצירו מלצבסם. ותהיו כלכם ציראה אחת ובעלה אחת לשרת לפני המוק' וכסם שהוא יחירי צעולם כך תהי' צעודתכ' יחירית. וכמאמר ז"ל (צרכות) אחם עשיתוני חטיב' אחת צעולם כו' ואם עשיתם כן וירא אליכם כבוד ד': אמנ"ט עוד יותר נעמיק צהצנת דברי המאמר שלפנינו. כי צאין ספק היה למה רצינו ע"ה דבר נכבד צמאמרו זה לישראל. וכלל צו תנאי גדול צעודת אלקי' עד שהיה מהלוךך אליו להעיר את לבס עליו. ויתצאד לרעת' ע"ר מאמר ז"ל (סיר א') משכני אחרך נרולה. וצמדש (צמוקמו) ר' יוחנן אמר ומה שהכנסת אותנו אל ארץ טובה ורחצה אחרך נרולה. צאור זה. הנה כוונת ר' יוחנן ליישב מאמר משכני. הלא אותו אשר הוא רץ ורודף אחר דבר אין לורך למשור אותו. אבל דע כי לפעמים יזדמן שיהיה מהלורך למשור את הרץ ואת הרודף כמו תינוק אשר יש לפניו צית הקספר וצית המשח' ושניה' צדרך אחד התינוק רץ שיגיע אל כוונתו. אל צית המשחה. ואציו מושכו להציאו אל צית הקספר וזהו מה צביאר. ר' יוחנן. משכני אחרך נרולה. ומה מהלורך למשור את הרלי' לזה אמר ומה שהכנסת אותנו לארץ טובה ורחצה אחרך נרולה. ר"ל כי היינו רלי' צעבור להגיע אל צית המשחה. ואנחנו מצקטי' מאתו ית' משכני. היינו ליישר לצבנו אחריו צאמת וצתמים לטהרנו ולהמשיכנו לדצקותו ית'. וזהו וכאשר הציאני המלך מדרינו נגילה ונשמחה צך. ולא ציופי ולירי הארמון כי הכהן הגדול צבואו אל הקודש פנינו אם היה נותן לצבו צעת ההיא להשתוות' על המראה אשר ראו עיניו הצית ציפיו. היה מועל צהקדש. אבל על כל יופי וחו הצהמיק והכלי שרת תכסה אהבה. וזהו נגילה ונשמחה דק צך כתינוק אשר לא ראה את אציו זה כמה. ולימים זכה לראות את אציו. והוא יושב צבי' אשר אין כמוהו ציפיו והדרו וליריו הנפלאי'. והתינוק צבואו שמה וראה את אציו לא פנה אל כל יופי הצית ולא הרגיש בכל הודו והדרו. וזהו מ"ש ר' אצין (צמדש שם) זה היום עשה ד' נגילה ונשמחה צו. אין אנו יודעין צונה לשמוח אם ציום ואם צהקצ"ה. צא שלמה ופירש נגילה ונשמחה צך. צהקצ"ה ר"ל כי צכל מקום אשר יש שם אהבת ד' אין אהצ' אחרת תורגשת ומוחשת אם אהבת מוקום ידוע ואם אהבת הזמן. כלה תחת לעיק ההעל'. ינחו יסקונו. אם אניות אבה יחירי יחלוספו*) וועעתה יתצארו דברי הילקוט הכ"ל. כי צא מרע"ה

(*) וצוה יתצארו דברי הכתוב (דברי הימים א') כיט) וישמחו העם על התודנם כי כלם בלב שלם התנדבו לר' וגם יוד המלך שמה שמה גדולה. הורה צוה כי שמחתם לא יהיה על שחמלא חבלם כי בקרוב יבנו הבית אבל שמחתם יהיה פה אשר וכו' לעשות שמה גדולה להחנך לר' ועיני צשמחתם היו צשמחים גם את לב הור מלכם. לא כן אם היה כל שמחתם

מדעיה להורות לעם ישורון יקוד ושורש העבודה שלא יתערב בה שום מחשב' אחרת רק שחמר ונעשה דלוננו- ולא חקנת פעולה אחרת לא זאת לצד להיות נזה' ממחשבת הכבוד להתפאר ולהתהד' בה אבל גם כוונ' שהי' אחתית למעל' להטיב אל העובד אם צעוה"ז ואם צעוה"ב- כמאמר (דב' ו') ולדק' תהי' לנו כי נשמור לעשות כו' כאשר לוננו- רק צעבור כי כן לזה עלינו- וגם כי כוונתו ית' בהמלות להטיב אלינו כמאמרו תחל' וילוננו ד' לעשות את כל החקים האל' כו' לעוב לנו כל הימי' כו' אבל אלל העובד הוא פתיחות גדול תהי' המחשב' מה שחיה' היא מוליא' את העובד מנרד עבוד' ד' אל צחי' עובד את עמנו- כי העבד הנאמן לא יתכן שיטמור וישרת ויכוון בעבודתו אל ענין- כי ראוי ונכון לו לעשות רק לזון אדוניו- כאשר אמר וכאשר לזה ואז הוא נקר' חמים צמעשיו- כמו שהורו ז"ל במחק שפתס (נדרים ס"ג א') עשה דברים לשם פעלם ודבר זהם לשמם וקוף הכבוד לצוא- היינו מה אשר הקב"ה רולה יצוא לך ממילא- רק את' קום ועשה ואין לך דעות לכוון עבודתך בעבור ענין אשר יערב אל לצד*) וקח לך דמיון עה שחברו הכמינו ז"ל (פירי כרך ב') עש' לה סגדל בסביל שלא חמלוק- פרס עליחו עלי- מפני הזבונים כסדה- זה הכלל כל שהוא ללרכ' אינה עבוד'- כן גם צעבורת האלקים ית' כל אשר תעבור ותעש' ללרכי עלמד אינה עבוד' כמאמ' עושי דברו רק לשמוע בקול דברו- וגם נה הקב"ה יש לו כוונ' בעבוד' זאת שהיא לעובת העובד- אבל אחת מה לך אל החקירה אחת עשה מה שחמד לך ית'- וזהו מאמ' מדעיה אותו ילה"ד העבירו מלצבנ' ותהיו כלכם צירא' אחת ובעלה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחיד בעולמו כך תהי' עבודתכ' מיוחדת לפניו היינו שלא תהי' רק עבוד' עבד' לא לשחק בזה תועלת עלמד ועבודתך. ואם

חששו כך ויר' אליכם כבוד ד' כמאמ' הנז' וקוף הכבוד לצוא. אמנם עוד נשאר לנו לצאר מאמ' אותו ילה"ד העבירו מלצבנס כמדבר חל דבר ידוע- וכמורה באלנב עליו מה מנו יהלוק אם יאמר העבירו את הילה"ד מלצבנס. ולכי אומר לי בזה ע"ד שמלאנו מאמרם ז"ל (קוב' נ"ב) לעתיד מביא הקב"ה הילה"ד ושוחטו לריק' דמ' ולהם כהר רשעים נדמ' להם כחוט השערי'. והדבר נראה כמו זכ- איך יתכן שהי' הילה"ד נדמ' צניס שונים אבל דע כי משפט הילה"ד עם פחוייו את בני אדם אינו שזה בכלם- אבל יצוא לכל איש לפי מהללנו כי אל איש המוני יצוא הילר ויפת' אותו לאכול ולשחור' ולהשחכר ולעסוק בדברי הוללות- וכל זה זיפשו יכזר מחוכו כי אם ירלה האד' רק להביע רק אל גמר הענין הלא ימאסוהו כשקץ והעכבר ועליו המלילו ז"ל (שם שם) מתחלה הילה"ד דומה לחוט של צוכי' לא כן ילה"ד של חכמים העוסקים בתורה ועבוד' הקטני' והפחותי' שבה' מפחה אות' לעשות מעשיה' שלא לשמה- והגדולי' מהם הוא מקיט ומריח אותם לעשות על מנח לקבל פרס צעוה"ב- והיותר גדולים יש לו דרך חזק ואמץ לשלוט גם עליהם. בזה שמצביעי' את הנשמה (נדה למ"ד) תהיה לדיק ואל תהי' רשע ואפי' כל העולם כלו אומרים עליך לדיק אחת תהי' צעניך כרשע- וזאת ידענו מכל גדולי הלויקים היקרים המקולא"י בפז שהעבירו עלמם לעפר ואפר חולעת ולא איש ולא צשפתי מרמ' חיו נאמר זה מפיה' אבל לפי גודל השגת' הבינו קלורם בעבור' עד שאמר החקיר ז"ל (תהלים כ"ז) לולא האמנתי כו'. ובנמרא (דברו ד') למה נקוד על לולא כו' אבל אינו יודע אם יש לי חלק עמהם אם לא. ועל ילר כזה אמרו לריקים נדמה להם כהר גבוה- כי טענת' נדרם אמת ועליה' נאמר (משלי ה') בלהבת' חשנה חמיד'**) כי בלמח המה לריקים וישרים תמימים

צבל

נעבור הית' ענין הית' קרוב וענין נורמה. חיבה היא עינים שמה כחח לעיני ידיו. אשר פנר ידעו כי הית' לא יענה הית' רק שלמה בנו. ויקר הית' כחח תחת ידם להקל נכטרו ילהרות לפני שמה ענין אשר קולה תחנן לו. כחחיים ז"ל כל מי שהיה רוצה לקבל את הית' היה יושב ארבע יונה הית'. חמרתו בית ד' נלך (ע"י יושבתי שקלים פי ב') לכן דיוק הכתוב ויחבר ושמתי העם על הכתובים כי בוד' אלם התירו לו. וכל שפתח הית' על כי ישי' למטה גולה ויקרה כחח לעשות אחת בלג אלם. לזאת. וגם הפלך דיוק שמה שמה גדולה :

(*) יתו שחבר (תהלים קנ"ג) נרכו יי' מלאכיו עיניו כח עיני דברו לשמוע בקול דברו. אשר רמזתו יל פדוהו הדרים על ישרו לח על המאקנים. ויה' לשני (ויקרא רבה א') בזה הכתוב מדבר אם בעלמנים הכתוב שירר יהלח בנר נאמר ברבו ד' בל גמול. הן חינו שירר אלם נחמתיים. והנביר ניה' כי מאמר נגורו כח כי מורה על זבורת העוהים גם כי כח עיניים נדמה וישרים ושאקים פועלת כל עונה ופועלת כי הכל להנלחם ולבל חיים. הבינו כחח עינים דברו רק לשמוע בקול דברו היינו רק בעטו שהקניה אשר כן :

(**) ימלי' זה הית' שחבר בינה דבריהם (ויקרא רבה ד') עורה יקרים יז נשלם יתו' מהם הסבלות. ויהי' מאמר יקר שחכמה מלוננו הית' עש' כי אין כח ויאל' כוח להחיק כל איש אשר יוכח מפני ילהרש' את עמו. ויה' דבר זה נאמר (תהלים כ"ז) חסד ורחמים תושע' וינחמה (שליח) אל בני אדם מהם עוהים ודמת ימנעון עינים נורמה. כי הית' נח אליהם ויפלה להם גיול יקרים והכלים עשירה. ויפחת חתו. ויהי' חק יתקן כשירי. ויבד' הם מלוננום אות. חה פני הסבלות לכלי יתקון הדיק מעלתו ויקר חפלתו. והוא ענינו עלמו כרשע :

ככל מעשיהם. ובעיני עלמם הם כרשעים. וזהו מאמר
 משה רבינו ע"ה אחרי ראותו אותם. צבחי נפלאה
 בקדושה וצטורה ועמדו כלם צדירות להחזק פני
 המלך הכבוד ית"ש. אמר להם אל תדמו בצפכם אחר
 היותכם צדירינה גדול' כזאת שאין אתם מחיראי' עוד
 מהילה"ר ואין לכם עוד להשתמר מפגיעתו. לא כן
 הדבר כי עוד נהפוך הוא. כי שלכם גדול מכלם כי אם
 יכניס בלצכם הרהור גאו' משהו נפסדה כל עצרתכם
 כמאמר (שמות כ'). ולא העלה צמלוח על מזבחי.
 וזהו מאמ' זה הדבר אשר לזה ד' תעשו ולא תעלו על
 לצבכ' טוס דעיון אחר וזהו אוחו ילה"ה. העצירו מלצבכ'
 רמז להם לאמר גם אם נקיים אתם מן הילה"ר הרגיל
 בהמוני בני אדם. עכ"ז הזהירו צארתו הילה"ר הניוחד
 אליכם אל רוס מדוגתכם. ותהיו כלכם צעלה אחת
 וירא' אחת כו'. ומעתה נמתיק מאמר הגמ' הכ"ל הללו
 זוכים והללו זוכי' כו'. עד כי יפלא צעיני שארית העם
 הזה גם צעיני יפלא. וענין כביית הלדיקים איך יוכלנו
 לכבוש הר גדול כזה כי ישערו צעלמם כי לא היה זה
 צבח ידם צלחי צבח עליון אשר מלא ידם לכבוש אותי.
 אשר ממנו ית' לא יפלא דבר. וא"כ יהי' שלול מזה
 תפארת עושיהם וכח זכויותיה'. אבל הקצ"ה ברוב
 חסדיו נוער כפיו מזה. כאלו לא עשה כלום ותולה הכל
 צבח ידם. לאמר כי כחם ועולם ידם עשה להם את
 החיל הזה. כמשפט מאמרם ז"ל החול' צבוח אחרים
 חולין לו צבוח עלמו (צרכות יוד') לאמי כי הגדיל
 לעשות. וזהו ואף הקצ"ה מתפלא עמהם כו' גם צעיני
 יפלא (וכמ"ש למעלה סוף פקודי) וענין פליאתו ית'
 מצואר מאד כי פעולתה להחליט מעשיה' להם. כמאמר
 הנ"ל החולה צבוח אחרים כו'. אמנם כל זה הוא על
 חמיהת הלדיקים כי הקצ"ה ישאיר הפליא' צמקומה.
 לא כן בחמיהת הרשעים האריך לא יוכלנו לכבוש חוט
 השער'. והמה רולים ג"כ לתלות הדבר בו ית' שנתן כח
 ביד הילה"ר כל כך. ואם הקצ"ה יתפך עליהם המלונ'
 הלא יתחייבו לאין מרפא. אבל כבר ידענו מפי חז"ל
 (ברכו' ל"ג) שלש מקראות אלמלא לא נכתבו נחמוטטו
 כו' ואחד מהם ואשר הרעותי א"כ מלאנו דאינו כי
 הקצ"ה צמקו מצטל הפליא' שהם מתפלאי' ותולה
 צעלמו. לכן יפה דייק הכחוש ואמר כי יפלא צעיני
 שארית העם הזה. אשר חואר זה מורה תמיד על
 השרירים צעם. והם מעט מן המעט. עליהם אמ' והי'
 כי יפלא צעיני שארית העם הזה גם צעיני יפלא. לא
 כן הפליאה השנית לא יחפלא ית' עליה. כי הם יחפלא

חתהפך התלונה על הרשעים. איך לא היה להם יכולת
 לכבוש גם חוט השערה. ויתחייבו. והקצ"ה חס על
 מעשה ידיו. לכן על פליאת הרשעים לא יחפלא. והבן.
 וצוה יחזאר לנו מאמר נפלא והוא :
במדבר (יש פרשתנו) חכמות צנתה צימה. זה
 הקצ"ה שצרא את העולם דכתיב צי' ד'
 צחכמה יסד ארץ. חלצה עמוריה שצעה אלו שצעה ימי
 צראשית כו'. שלחה נערותיה מקרא. זה אדם וחיה.
 על גפי מדומי קרת. שהגזיה אותם וקרא אות' אלהות.
 הה"ר והייתם כאלקים. ואחר כל השבח הזה מי פתי
 יסור הנה. הם הניחו דעתו של הקצ"ה והלכו אחר
 דעתו של נחש שצביל כך חקר לצ אמר' לו כי עפר אתה
 ואל עפר תשוב. וראוי לעמוד על כוונת המאמר בדרך
 כלל. ודרך פרט יפלא מדוע לא העתיק המדרש לשון
 המוקרא כמו שהוא (משלי ט') מי פתי יסור הנה חקר
 לצ אמרה לו. לכו לחמו בלחמי כו' עזבו פתאים וחיו
 כו'. והמדרש נוקיים כי עפר אתה ואל עפר תשוב'
 ונקדים לזה מאמר רחצ"ע ז"ל (סוף מכות) רלה הקצ"ה
 ליכות את ישראל לפיכך הרצה להם חורה ומלות.
 שנאמר כו'. וזה לריך הצבונות ושום שכל.מה השמיע
 אותנו רחצ"ע ע"ה צמאמרו זה. אמנם הענין יחזאר
 יפה עם הלעת חקירה אחת. דע כי צכל מוקוס הדיבוי
 משובח והמועט מנונה. ויש דבר צהיפך. אשר הרצוי
 דע לו. והמועט משובח. למשל אם יקנה אחד כלי או
 חפץ שהוא רק נחם אחד והוא של כסף או של זהב. כל
 שהוא יותר גדול יהי' יותר חשוב. אבל אם תראה חפץ
 מורכב ומוכלל. ממה חלקים ונתחי' דקים. כמו מורה
 השעות וכדומ' מן הכלי המורכבי'. אשר רק עם שלמות
 כל החלקי' הוא כלי אחד. ואם יהי' נחמד אחד מהחלקי'
 או יתקלקל או מתכונתו או יהי' נעמק ממקומו. יהיה
 נחמד פעולת הכלי מכל וכל. א"כ רצוי החלקים הוא
 קצה רצה לקחיתו והפסדו. ומעוט חלקיו הוא קצה
 גדולה להאריך קיומו ולהמשיך שלמותו. וצלל' וצדנות
 הזה צרא הקצ"ה העולם ומלואו מורכב מחלקים דקים
 נפרדים. אשר צהיות החלקים בהרכבתם וצקטורם יהי'
 שלום. וכן לורת האדם שלמותו וקיומו הוא צשלמות
 חלקיו רמ"ח אצרו וטס"ה גידיו. וכך אנוכו מברכים
 אשר ילך את האדם צחכמה כו' שאם יפתח אחד מהם
 או יתחם אחד מהם אי אפשר להמקיים אפילו שעה
 אחת. ואם הי' האדם נברא נחם אחד צעלם פשוט הי'
 יוחד מוחזק להחקיים צהמנך קיומו כי הרצוי היא
 חקרונ') הוא שאמרו חז"ל צמדרט (צ"ר למ"ד) הפוך
 רשעים

(*) אשר הבינה לא אהדול מהזכיר פה מה שכתבתי בספרי הנכבד שכן המור (ברביעי לראשון) צבאור מאמר המצנה (אבות
 ה') נעשה מזהות נכח העולם ויהי' תלמוד ליסר ובלא נמאמר חמד יכול להברוא אלא להביע מן הרשעים שמאנדים את
 העולם שנכח נעשרה חספמות וליהן שבר טוב ללדיקים כו'. וכבר נחשורר רבינו מהר"ל מכרמי' ז"ל נבי' ד"ח שזה דומה לאדם

רשעים ואינם זה דור המצול. זא להורות כי כל מי שעסקו בחטאות אשר כל שלמות האותו אינו זלתי זהיו העולם ומלואו זשלמותו וטובו. ונפשו עם כל חלקיו ונחתיו זשלמות. אז ישלים חלו. אבל כחירת זנינו והפסד הדכזתו יותר עלול אליו מאשר הוא ראוי אל הקיום כי זכהכח כל מורכב סופו להחפרה. וקחירתו יש לזכות רבות עד אין נוספר. לא זאת לזד שאם יחסר נתח מנחתיו חלק מחלקי הדכזתו או נחח מנחתי העולם יחסר כל שלמותו ויאזד כל שנחחו ושלוחו. כי אם גם זהיו החלקים שלמים. דק משונים זקדר זמניהם. או מקומותיהם הראוי לפרטי זכאיהם זכי יעשה הפסד והכליון. וכן ה' הפסד דור המצול כי לא נעשה זמהוני דבר חדש תחת השמש דק ירד משם זלא זמנו זבלא שיעור הראוי לתקומו. ועל ההיפך אמר וזיח לדיקים יעמוד. זה נח וזניו. זאור זה דע כי כמו אשר העולם ומלואו האדם עם גופו וחלקיו. כלס מורכזים מחלקים שונים כן גם החורה גם המשכן והנוקדש כלס מורכזים הסממה פרטי חלקים ונחתיס ידועים. וא"כ ה' ראוי כמו כן זכהכח אחד מהס יתזטל כלו. אבל לא כן גמל ד' עלינו. כ"א גם כי שלמות הלדיק הוא כאשר יקיים החורה כלליה ופרטי חלקיה. אכן מי שחסר לו פרט אחד מחלקיה עכ"ז לא הפסיד

אח מה זצידו ושכרו אחר על החלקים אשר קיים ועשה. אחד המרצה ואחד המועיט. זה למד מקרא שכר מקרא זידו. זה למד משנה שכרו יוחי. יוחר מזה זעלי גמלה. ומעשה מה אשר הדצה הקצ"ה חורה ומלות אין זזה סבה ח"ו לקרב את ההפסד ולכזב את החורזן והחקלה כמשפט ומורכב מנמה חלקים רבים ונחתי מחלפים. דק זהיפך זעצור כי דלה הקצ"ה לזכות את ישראל ולהדכות זשכרם ולהעניק לכל אחד ואחד כפרי מעלליו. לכן הדצה להס חורה ומלות. וכל אחת היא טובה זפני עלמה. כש"כ זכהכזרות כלס. ומה נאור זזה דדדי המשורר ע"ה (תהלים מ"ה) למנלח על שושנים לזני קדח כוי. ד"ל כי זא לזכח את הקצ"ה על שהדצה לנו חורה מנחתי הדצה ממש כמו השושנה שיש זה עלים הדצה מחולפות זנוונים שונים. ושלל חלמה כי כמקרה המורכב גם היא יקרה אותה. וא"כ הדדוי הוא חקדון גדול אל מי אשר השלים הכלי היקרה הזאת אין זידו מאומה. לא כן הדבר כ"א גם אם רחש לזי דבר טוב. ד"ל גם אם יעלה דק על לזני מחשבה טובה לזדה. אומר אני מעשי למלך. יעלה גם זאת לרלון לפניו ית' וכאלו עשיחי זפועלי. והמחשבה הטובה אשר זלזי זכר נלטרפה למעשה לטוני. כש"כ מה אשר העלחי על דל שפתי ודברתי זלטוני. הוא יוחר חטוב עד שהוא שט סופר

זאמר נית זה זינל לנתינו זמאה דינון. וחסר עליו חלק. כדי שאם חסדך אח ניתי ישלם לי חלק. כי הוא אך דיק נקמה וזכטט מעוקל. ותולה ללל מרשע. ואינ מה זה שחמרו יהלל זמחמר אי יניל להנרקות חלל להפרע מן הרשעים נ"ו. חלל דע כי שחמר נעשרה שחמרות נכח העולם גם להורות כי האדם נכח מזרות חלקיות. מזרות טובה ממזכטטס מחלפים יס כי חסר. יס כי דין יזכטט. נכח ואזריות. נהב וענייה. ואין להנעלה. שמה יענן. קניה ימרה. שפך וזרועו. וזכטטת לזימות ונכח רב אשר כל המדות חלה יקוי איהם מספר עשרה (ע"י מרזיש) נכרות נית מ' דיה הגולה ז' מע"ב והנוטה (י) ופמיס ג' חוק ופקודנ להזיק לזחתי זיל. וזל דע שכל עניני ההנהגה והסדר הן כל ענין הספיות. וכללים נכל הנאיהם ועניניהם נעשר ספיות. כמו המזנת הקמלה מן החסד. והשלשה מן הגנויה נ"ו. אשר אל המורה נידך חיים לשמש זמדות. ונחפניהם. לרסם על העני. לטעום על המורה. להנע שפני חכמים. להעני נוד לזים וזכטטת (קהל ג') לכל זמן כוי עת להכונ עת לטוה כוי. זה שחמרו נעשרה מזמרות נכח העולם. רומז על ע"ס (לזעת האניע נ"ס אשר החמים פרק א' והרומ נן נלאו נ"ס דרך זמניה דף ה'. והשללית נ"ס אהנת לזין דרוס נ') וזאל וזאמר וזה תלמוד לומר חיה למיד נוסך מה נמיס החיים יעש יחסי חלל נהכרע מן הרשעים כ"ו. דע דא ינחן זדבר נעמיס הנזירים לטוני. חסם ענמ כטני. וענמ מורכב. אמר נא על חיה ענמ יקרה המעירה יותר על הכטט או על השורכ. ודקי חמרו כי שמית השורכ יוחר קרה. כי לרזני חלקיו פרטיי הוא עלול להקולל והפסד. לא כן ענמ הכטט שמותו וקומו יותר נטוה. כי חן נן רוק ענמ ח'. ומעשה הקוי ענמ על מי מהשורכים מניע ענמ שמירה יותר. חס אל האמר ואל המזיק והטקיים נקייט ענמ כטני. או אל המזיק והטקיים ענמ מורכב. חמרו יותר אל הטקיים ענמ מורכב. כי לרזני חלקיו ופרטיי ונחתי נקן עליו טועה עינים להחיקו זלמיות. איכ ענני עידך על זכר שמירת ענמ כטני ימעשה דון זנעמך אל מי מהמספידים מניע עינז יותר. חס אל המספיד ענמ כטני. או אל המספיד ענמ מורכב. חלל הכטט וחמרו כי אל המספיד ענמ כטני מניע עינז הייחר עינז. כי הכקר זינו דבר הראוי לזמור ולחטקיים נקייט יחיו המזיקו והפסידו. לא כן המורכב כי הוא עלול אשר אל הכסד. ושמירתו קרה. ימעשה נכר עלה נידך העיפר שחמרהה הימניה זרזני הטנה. כי חס היה זירת חיים זמירות ענמ כטני. ירשע ענין יקיקל. לא היה חסדו להחלס מן הרשע כדי רשעיו אחז מרס יקיקל. ענין זננר נית. וכן אל חיון לא היה מניע עינז כני על שמירתו. כי לשנור חטוב ורשעיו ונחתיי לא יחס דקה אל המקייטו זלמיות. כי קומו רמי עקל אשר. אכן רשעה נחמתי יח לנרות חיו מורכב חלקים רבים מזרות מחלפות. עד שחיים הוא עולם קין. איכ לרזני המזיק והחלפים יקטן עתה עינז הרשע. וכן עיל ועידך ענר חייק אשר היניל נח להחיקו זלמיות. וזל ואלא נעממר ח' נ"ו חלל להפרע וזי מיהיה חסר להפרע מן הרשעים זמזדקין את העולם שגורא נעשרה מחמרות. ולזין ענר עני לזיקים וטקיים חס העולם שגורא נעשרה מזמרות. והענין יקר למנין דעת :

קופר מהיר*) וזה ימרון החכמה מן הסכלות. כי עסקי צעלי תורה אם יזדמן להם איזה מחסור צעניניהם. וגם אם לא יחסר אחד מהנחמין רק יתהפך עליו מעמדו ויעחק ממקומו ומזמנו. אצל זכרם המה דלו מאנוש נעו. וזהו הפוך רשעים. אם יזדמן להם איזה התהפכות ואינם עור. אצל וצית לדיקי' יעמוד. גם כי צית לדיקים גם הוא חפץ מורכב. ומה יפה אף נעים דרשו צמאמר שלפנינו חכמות צנתה ציתה זו החורה סלבה עווריה שצעה אלו שצעה ספרי תורה. ושצעה ימי צראשית. התצונן נא כי רצוחינו ז"ל המשילן זאת אל מי שעשה צית אכסני' והנין צן כל מיני מאכל ומשקה. עד כי גם אם יצוא גדול שצגדולים וירלה להתענג צדסן נפשו ימלא סם כל אשר תשאלנו נפשו. ועכ"ז גם אל דלי הערך אשר אין צידם כ"א אגורה אחת גם צעצורם ימלא להם פח צגם ומעט ליר ובללי' וכדומה. למען יוכל להשיג איש איש לפי ערכו ולפי אשר תשיג ידו. וזהו חכמות צנתה ציתה. ומהות החכמה גם כי ראה והתקין אותה ית' שהי' האדם על מדריג' נפלאה מאד כעלה ושיחענג זה לעצד' ולשמר'. עד שיתקיים צו מאמר תורת ד' תמימה כו'. וא"כ מזה יפול לצד אדם לדאוג ולחשוב אם יחסר לו דבר אחד מן הכלי יקר המורכב הזה. אצל מנוס ממנו ח"ו. לזה אמר כי לא כן הענין. כ"א גם אחר קלקולו יש לו תקוה להתנהל כפי מודיעתו הקטנה. וזהו חסר לצ אמרה לו לכו לחמו בלחמי. וכי תאמר אם כן מה איכפת לי צקלקולי אחר כי יש לי תקוה גם עתה. לזה אמר לא כן הדבר הם הניחו דעתו של הקצ"ה שקרא אותם אלהות הי' האדם חי לעולם. אצל עתה כי עפר אתה ואל עפר תשוב. כלומר וא"כ הלא גם עתה יש לפניך הצדל גדול צין הדל והעשיר.

מדריש זה שאמר הכתוב עם חסיד תתחמד כו' ד' יהודה פתח קרי' בצצרהם אצינו ע"ה כיון שצא בחסידות הקצ"ה צא עמו בחסידות. וצצעה שצא צעקומות הקצ"ה צא עמו צעקומות. אימתי צא צעקומות שצעה שאמר ואנכי הולך עריכי ונה כחיז לא יירשך זה כו'. ענין העקומות שהי' לצצרהם ע"ה צזה

אחשוב כי הוא מה שלא אמר הדבר שהי' לריד לדבר. כי ראוי הי' לו לומר תן לי יורש. והוא לא עשה כן כ"א הכריח הדבר מהפכו ואמר צן ציתי יורש אותי. ואין זה כמדובר צתמימות והכ"מ גדולה מאד. כאשר דמזו ז"ל (צראשית צבה ס"ט) אין זה כ"א צית אלקים מלמד שהראיה הקצ"ה צהמ"ק צנוי ומרד וצנוי. וצהשקפה הראשונה הוא נגד הפסע. שהוראתו להחליע אין זה כ"א צית אלקים. אצל כוונת המאמר כך הוא. כי יש הצדל גדול צין מאמר זה צית אלקים. וצין מאמר אין זה כי אם צית אלקים. כי אם יאמר האומר זה צית אלקים. ההוראה צזה החלטיית כי יודע הוא ואין ספק לו כי ודאי הוא צית אלקים. לא כן אם מכריחו מהפכו לאמר שאין זה דבר אחר. ומכאן זה מוכרח לומר שהוא צית אלקים. ההכרח לא יגוש כ"כ להחליע על אמתתו. כי אולי אין זה ענין אחר גם לא צית אלקים. לא כן אם הי' יודע ודאי שהוא צ"א הי' מאמת ואומר זה צית אלקים. והי' זה יותר קרוב לשמוע מלשמוע דבר המוכרח מן הפכו. צעצור שאין זה דבר אחר צע"כ הוא מוכרח להיות צ"א. ולכן אחר שלא החליעו לדאי. ודאי הוא מנסת כי ראה ג"כ חורצנו. כן הדבר בצצרהם. כי אם הקצ"ה הי' אומר לו צנך יירשך הי' הדבר מאומת יותר ממה שנאמר לו. לא יירשך זה. שההוראה כי עיקר הצצעה האמתית כי זה ודאי לא יירשנו. כי אם אשר ילא ממעיך אפשר שירשנה. וזה הי' לו מדה כנגד מדה צעצור אמרו ואנכי הולך עריכי והנה צן ציתי יורש אותי.

שם צסעוד. וצגמרא (מגילה י') כל נקום שנאמר ויהי אינו אלא לרה. והי' אינו אלא שנתה. אולי יתכן להנחיק הדבר כי נאמר ויהי הנה שורש המלה יהי. והוא לשון עתיד. רק הוא"ו מהפך המלה מעתיד לעצד. ומאמר והי' הוא להיפך. כי מלת הי' הוא לשון עצד. והוא"ו מהפך המלה מעצד לעתיד. והנה זה דרך צני אדם כי ענין דע יאצה האדם להיות חפשי מנוני. ומשתוקק על הרע המעורר לצוא עליו לאמר מי יתן והי' העמדי כצד עצד וצטל מנוני. וההיפך דצד שנתה יאצה וישתוקק גם אם הענין כצד עצד יתארה ויאמר

*) וצילי יהי מליטת ממזר (תהלים י"ט) תורת ד' תמימה מצינת נפש. עדות ד' נאמנה מחבימת פתי כו' עד צגמרא עקב רב. והרמז צזה לצמר החורה הצמירה אשר נהיות כלי יקר זה בצלמותו עם כל פרטי חלקיו ודאי אין ערוך אל טובו ויקרו וזהו מור' ד' תמימי עם כל פרטי נחמה ודאי מצינת נפש. אכן דע שלא תדאוג לאמר אם לא עלה צידך להשיג כל פרטי חלקיה אין צידך מצימה. לא כן הדברים. כי גם עדות ד' נאמנה מחבימת פתי. הי' חלק אחד מן המלות שהם לצברון הנשים שועט פתי פסח על סם שפסח. מזה על סם שלא הספיק כו'. פקודי ד' ישרים כו'. משפטי ד' אמת כו'. הנה פרט כל חלק כפרט לאמר שלא תדאוג על החורה שהי' חסן מורכב מחלקים רבים מאד אי"ב אין צה חבינות רק חבינות הרבוי לא חבינות כפרטי החלקים. אצל גם כל חלק וחלק יש לו סעולה גדולה ונפלאה. וסועל סעולתי וסעולתו. אכן למען שלא יתעבל החסד ילא יאצה להשתדל עוד בחירה להשיג חבינות הרבוי. לזה אמר מלילה לי מעשות זאת גם ענדך וזהו צהם צגמרא עקב רב. אני משתדל כפרטים ואני וזהו צהם למען אונל להשיג גם חבינות הרבויים.

מי יתן שיהי העבר עתיד. לכן יפה עשה המניח הלשון אשר הלל לרהורעה אחד זה מלת ויהי מלה המהפכת מעתיד לעבר. כי כן תשוקת האדם להיות הלכה העתידה כבר עבר שיהי פטור ממנה. והי' אינו חלל שמחה מלה מהופכת מעבר לעתיד. כי כן המספט בדבר שמחה להתאורות צענין גם אם כבר עבר שיהי ושיהי' צעתי [ועי' בחבורנו קול יעקב רי' מגילת אסתר כחצונו שם דברי' אחרים. ואחת תבחר].

ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ד' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד. מדרש [פ' י"ב] אמר משה לאהרן. אחי צקיני כאמר לי שאני עתיד לקדש את הבית הזה ובאדם גדול אני מקדשו. והיייתי כבוד שגא' או צי' או צך הבית הזה מתקדש. ועכשיו שני צניך גדולים ממני ומתך. ומה מאד ראוי להתבונן לפי מה שדרשו ז"ל (מעניית ד' א') על מאמר (ירמי' י"ט) אשר לא לוייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי זה ילחק צן אברה'. כי מעול' יקר צעיני ד' המותה לחסידיו. ולא ישר צעיניו ית' שיקריצו צן אדם לקרצן. וא"כ ראוי אלינו לתת לב להצין מה לורך החינוך צמיחת צני אהרן עד כי הוא ית' גילה זאת מתחלה למשה שהא עתיד לקדש את הבית הזה ובאדם גדול הוא מקדשו*) והנראה נכון צעיני בהבנת ענין זה ע"ד משל. לשר גדול בנה עיר והוסיצ שמה כמה אנשי' קומחי' ורוכלים. וראה להדר ולפאר אותה בכל מיני פאר ויופי. להמשיך אליה נהרות ואגמים. ויעש להם גשרים ומעברות. ונטע בהם עץ כל פרי כרמי' וזיתי' ורמוני' מור ואהלות וכל מיני בוש'. עד שלא יחסר דבר ליוצאי' מכל לרכי האדם בארמה. והי' ככלותו כל מלאכתו צתיקוני העיר המהוללה הזאת שאל את פי חכם אחד לאמר הלא חכם אתה התבונן נא צעיניו התיקוני' אשר עשייתו אשר טפחתי ורצייתי היש עוד מה לעשות ולא עשייתו. כי זה כל ישעי וכל חפלי לצלי יחסר זה כל מלומה וכל אשר צידי לעשות בכחי אעשה. ועתה הגידה לי ואשמע. ויען החכם ויאמר הלא רופא אין

צעיר הזאת. וכי אפשר לדור צעיר שאין זה רופא. וישמח השר מאד אל קול דברו. וישלח ספרים אל כל בתי חינוך הרופאים לאמר שלחו לי את הרופ' היותר גדול והיותר מלומד מכלם והרצו עלי מאד מוהר ומתן. ואחתה. ויכתבו אליו כי יתן כך וכך לשנה וישלחו אליו מארץ רחוקה רופא חכם שאין כמוהו בכל המדינות כי יתלא ידו לרפאות כל חלי וכל מנה עד רכדוכה של נפש. ויכתבו לו כי יצא צמוד זיו באחד לאחד יצא צטח לשכון כבוד צעירו המהוללה. ויהי בהשמע הדבר הזה צבית השר וצבית כל יושביה. שמוחו מאד לקול השמועה. עד אשר צעת קרצו הימים אל עת בואו כתאסכו ובאו כמה שרים ורוזני' מכל הערים הסביבות וכל חסדיהם נקבלו. באו אל העיר הזאת לקבל פני רופא חכם כמוהו. והקול נשמע מדהרות הירח אצירי הרלים אשר לפניו כי הוא נוסע וצא לפניהם ויקרו וישתחוו לו וישמחו עמו עד מאד. והי' הם שואלים ומצקטי זה מחפש וזה דורש איה איש חול' להציאו לפני רופא חכם זה. ויען אחד ויאמר ראשי ראשי כבר עלי' ויקחו אותן להגישו לפני הרופא. ויאמר איש אל אחיו כמה גדול' ההלחת האיש החול' הזה כי הוא בא ראשון אל הרופא הגדול הזה וראי יתאמץ בכל עוז להשיבו לאיתנו עד מהרה להגדיל שמו במקום שאין מכירים אותו. והי' כי הגישו אותו אל פני הרופא. לזה הרופא להציאו אל ציחו למען יוכל היטב להשיגו עליו ולעבוקו צו ברפואות. ובצזז עליו הולאות גדולות בכמה מיני סומי' יקרים ולימי' אחרים מת תחת ידו. ותהי מהומה גדולה צעיר וכל השומע ילחק לו. וכבאש ריחו צפני כל ההמון הגדול הזה. ויקרא אליו השר ויאמר אליו הגידה נא לי מה הי' ענין מיתת האיש הזה. הלא לא הי' חולה כל כך. ואם הי' באמת מתחו אנוסה הי' לך להצין ולמנוע עלמך צעק רפואות רבות כאלה ללא חועלת. ואיך הקלת בכבודך כל כך עד כי גם עלי לבי דוי. ויען הרופא צחכמו ויאמר אל השר דע ידידי כי אני צחצונות כפי צבותי אל האיש הזה את אשר הסיבותי.

כי
*) עיר ראוי להצין מאד שגור הייתי חי בו אז כך עכשיו אני יראה שהם גדולים ממני ומתך. כי הנר זה קשה לאמר הלא כבר נחמד (הנריס ל"ד) ילא קם נביא עיר בישראל נמשה בני היגוריה כי הוא ע"ד מאמר (קהלת ד') ונפת אני את השמים עכנר שמו מן הקיים אשר המה חיים עדנה. והרטן בזה ע"ד שפירו ז"ל (מועד קטן כ"א ב') משעה ומחו בניו של ר' עקיבא נכנסו כל ישראל והספידים הספד גדול. בשעת פטירתו עמד ר' עקיבא על ספסל גדול ואמר אחיו בני ישראל אחי בני חמי' מניח את הנבל כבוד ששפסם. כי ראה כי ירעה מיתת בניו לביה את הרבים לכן לפי שאמר חמלה יאמרו אני ילמדה כי יהיה דמעת העשוקים ואין להם מנוח. אלי המחים נוצרותם יתנו ועשק מהם. כי אם היו נחיים עד כי ילבישו זכום היו מסגול' הרבה מלות ומעיט. וראה דמעת העשוקי' האלה שאין להם מנוח. המעט ואמר כי ים למלאת נחמה העניים. ויחא כי ע"י מיתתם ירחו רבים ויראו ויקונו עליהם והחיים יתנו אל לנס להשיג דרכם ללכת חצרו י' כחרי ונמו מנסת המיתת הכולל אשר יהיה עליהם והמנה את הרבים צבית הרבים חלי' נ. ויהי ונפת אני את השמים כבודי וחי' מן החיים אשר היה חיים עזרה. בלומר הלא השמים ירחו הרבה מנסת החיים ונחמה חיים ג"דוח והמה מסוליס מניח ישעיהו רק ע"י המיסר יע"י המיתת אשר החיים ע"י מיתת העשוקים הכול לכן יפה מאד היה עכשיו פני הלא שהם גדולים ממני ומתך. כי כמה יאספו ומה יעריבו מדרגתם ע"י צבית הרבים שיהי חלי' והם. ויגדל המעט נ.

כי אנכי ידעתי ושמועתי כי קול הקדיה הווייה כי בא דופא לגבולנו רופא חכם נשוע בארלנו. עד כי ימלא ידו לרפואת ולחצוש ולהעלות ארוכה ומרפא אל כל חלי ואל כל מכה. גם אם חרצ חדה של מות מונחת על לוארו הרופא בחמתו אותו יחיה. א"כ מי יודע עד כמה סכנות יציאו את עלמם מהיום. מי יודע עד כמה יצטיחו נפשם להיות בסובאי יין בזוללי צער לאכול אכילות בקוח ושתי שלא כדת. ושאר מעשים המזיקים והמפסידים חיי האדם. ויסוככו עלי כי אענה את הכל. וא"כ יסבצו לי להיות מונה עם המותחים יותר מעם המוחיים. כי מי יודע אם לדברים כאלה יועיל רפואה. לכן חכמתי עמדה לי לעשות את זאת צעת צואי הנה להזהיל את ההמון לאמר אל תצטחו צרופאים ולא תאמינו בהרפואות. כי מי רופא גדול מרופא זה אשר שמועתם ולמי כל חמדת סגולות הקמים וכל לרי גלעד ורפואות רבות כאלה וכמה טרח והשמדל צרפואות לאיש הזה ולא עלתה צידו. א"כ אין לנו כ"א שומר נפשו ירחק ממונו. הגומל אחר כי נתן ית' תורה לישראל ויכונו את בית ישראל להיות לו לעם. ראה אלקים כי טוב להכין להם גם רופא חכם אשר יוכל לרפאות לאיש איש נגע לצבו. מטאמו ואשמתו. ומאגה פן יחטא ואש'. טוב שיהי' רופא צעירם לבקש מאותו שירפאנו והכין להם ג"כ בית תעלה עם כל לרי גלעד. המשכן והמזבח והקרבתות. מטאות ואשמות צמים ועולות מנחות ונסכים. והכהן יעמוד וישרת להעלות ארוכה ומרפא אל מחלת החלאים המזדונוים. וכאשר נשלמה מלאכת הצית תעלה הזה. ונתמלא יד הרופא לכהן ולשרת צקודש ותקהל כל העדה צשומחה על הרופא היקר הזה. ועל הקמים היקרים הנכבדים. עד כי הי' מקום להם לחשוב ולאמר כי ויהיום אין לורד עור אל האדם להזהר בעלמו כל כך. כי גם אם יקרה לו מקרה חולי הלא הרופ' החכם ירפא את הכל. כאותם שאמר אליהם הנבי' ע"ה (יכוני ז') אל חצטחו לכם אל דברי השקר לאמר היכל ד' היכל ד' יהיה. והיה נקל צעיקה מלהזהר צשמירת נפסם. ולהוליא הדבר הזה מלצ ההמון שלא יצטחו בהרפוא ולא בהרפואו ולא תהי' מטאת המטאי' גדולה מהכפרה. לכן סיבצ לנדב ואציהו שהיו חביבי' מאד צעיני אלקים ואדם. וציום החינוך עלמו נפגעו צעבור דבר קטן. והמדה ד' לא נשא פני אהרן הכהן ולא הצית המוקדש הגין עליהם. הנה על זאת אומר ית' בקרובי אקדש. ועיי"כ ועל פני כל העם אכבד. ומעתה החצונן נא כמה הפליגו פעולתם צדבר מיתחם, כמה הפליגו הינאה והחרדה אל כל ההמון הגדול הזה צאותה שעה. ומאותה שעה והלאה לדור ודור כל אשר יזכור את אשר קרה להם ירעד ויחרד. ועוד להם חלק

צישורון ונחלה צישראל. ובמקדש ד' עד עולם. וזהו מאמר משה דצינו ע"ה סבור הייתי או צי או צד הצית הזה מתקדש. ועכשיו שני צניך גדולים ממני וממד. ונמתיק הדברי' ע"פ נושל. לשני אחים דרים צעיר גדולה. אחד עשיר וצעל נחלה גדולה שהי' מתפרנס ממנה צריוח כמשפט קליני העם. והשני הי' לו צית קטן נחלה דלה מאד. והי' מתפרנס צרוחק. ליונים נשרף צית העני. ולא נשאר ממנו כ"א אור מולל מאש. והי' כל עובר עליו ישרוק. על דוע מזלו. לאמר צמה יתפרנס זה העני מעתה. וצעבור גדול החמלה על עניו ומרודו נכמתו רחום עד כי כל הבא שמה הי' נוחן לו איש איש אשר נדבה רוחו עד כי קצץ על יד הון ועושר מן הנדבות שקבל. ליונים אחר לו אחיו העשיר צנה לך צית כמוני. ותתפרנס יתמו צריוח. ויאמר לו חלילה לי מלצלע נחלת ד' אשר נתן לי רחמים וחנינה. אלל כל עובר ושב ורוא' חורבן ציתי אשר מזה ארויח יותר ממה שחשיג ירך הכנסה מצית גדול שלך העומד קיים. וזהו שהשיצ משה עכשיו אני דואה שהמה גדולים ממני וממד. כי עתה אחר אשר קרה להם כזאת כמה גדולים הם עתה צצכות הירא' ופחד ואימה אשר הפילו על כל ישראל וכמה גדול צצות' צמה שהם מצבי' את כל ישראל צצכיר' המוקר' אשר קרה אות'. וזהו נורא אלקי' ממוקדשיך ממוקדשיך. וישור עתה הקדי והכתיב לכוונה אחת. **מדרש** [שם צסמוך] ד' ילחק פתח ממלאו דצריך ואוכלם ויהי דצריך לי לשטון ולשמחת לצבי כי נקרא שמך עלי ד' אלקי לצאות (ירמי' ע"ו) א"ר שמואל צד נחמן זה הדבור נאמר לנושה צסיני ולא נודע לו עד צבא מעשה לידו כו'. סבור הייתי או צי או צד כו'. ועכשיו שני צניך גדולים ממני וממד כו' אהרן שמת וקבל שכר כו'. הנראה צתכלית כוונת המאמר עם מה שנליע עוד מאמרם ז"ל צמקום אחר [ויקרא דבה כ'] ר' יודן פתח אם על פיך יגביה נשר [איוב ל"ע] אומר הקצ"ה לאהרן על מיתר פומך הייתי משרה שכינתי על גצי הארון. משם חפר אוכל משם הי' נוטל אוכל של כל ימות השנה. לנרחוק עיניו יציעו ומראש השנ' הי' יודע מה צקופה. ואחר כל השבח הזה ואפרוחיו יעלעו דם. ראה אפרוחיו מנענעין צאדמה ושחק. אלל וצאשר חללים שם הוא. צאשר חללים נדב ואציהו שם הוא השכינה. ולצוא אל הצאור נחזור אל דברי המשל הנ"ל כי השר הוא אחר אשר צנה העיר וככלותו את כל המלאכ' צכל מיני פאר ויופי. לא מלא שמה מים. ויחפור צארות רבות ואין צהם ויטל אחר אומן חכם ארלי חכונתו תעמוד לו למלוא מעין ומוקור מים נאמונים. כי לולא כן תהי' כל מלאכתו לריק. ויצוא החכם וילך הנה והנה צכל פינות העיר וצרחו צותיה. ויאמר אל

השר דע ארוני כי צלד זה ואלל פינה זאת אמלא מקור מים ואחר ימים ידועים תרא' אותם. וזה לך האות שהם מים נאמני' אשר לא יכזבו כי צבואם יבואו צדעש וצבא גדול עד כי יוכלו לפרוץ פרץ גם צחומה נשגבה. ויאמר אליו השר על הפחד החומ' לא אדאוג. אבל האנתי מי יתן וארא' אם כנים דבריד ואשיג מים להספיק לאנשי העיר. והאומן הזה עשה צחכמתו מה שעשה עד כי לימתי אחדי' עלה הפורץ פרץ מים כבידי' שוטפים עד כי פרץ נחל מעם גר ויהרוס בית חומה גבוה והפילה לארץ. ויבוא צעל הצית לפני השר וילעק על סצרו הה כי צאו מים שוטפים והפילו בית תפארתתי. וישמח השר מאד לקול דבריו עוד זה מדבר וזה צא ולעק על בית שלו שגבל ג"כ. גם השלישי גם הרביעי. והשר יושב וסומק ולבו עוצ עליו מאד. והמה עומדים כמשחא' ומחריש ומתפלא איד יחנן שיטוח השר בהפקד גדול כזה שהפקידו. ויען השר ויאמר הלא לכם לדעת כי אין עיר צלא מים גם אם תהי' גדולה שבעתי'. וא"כ למה לא אשמח הלא החכם אמר לי סיומן זה מתחלה. ועתה צבואו כבר יש מופת בידי כי לא יחסר מים צעירי לעולם. והמים המה מים נאמני' אשר לא יכזבו. הנמשל כי הוא ית' אשר לעשות לו משכן וכלים וישרה שכינתו צו. כמאמר [שמות כ"ה] ועשו לי מקדש ושכנתי בחוכם. ונתן סיומן על אמתת ההצטחה שישרה שכינתו צו בקרובי אקדש. ועתה כי נשלמה המלאכ' וראו כי צא האות והמופת. כי נתנו נדב ואציהו בקדצתם לפני ד'. אז אמר אהרן מה מאד יעלוז לבי אחר כי צנינו אל אשר צלפיתנו לפניו. וזהו מאמר המדרש ואחר כל השבח הזה ואפרוחיו יעלעו דם. ראה אקרוחיו מנענעין צאדמה ושחק. אלא ובאשר חללים נדב ואציהו שם הוא השכינ'. כי עיי החללים נחצבר לו כי השרה ד' שכינתו בצית הזה. ובאש ד' צא ובאש הוא נשפט. וזה שדרשר' ילהק מאמר נמלאו דבריד על אהרן. כי שח כאשר ראה שחקיים הסיומן וזהו נמלאו דבריד ואוכלם א) והי דברד לי לשטון ולשמחת לצני. והעשם. כי נקרא שמך עלי ד' אלקי לצחות. והקצ"ה כצבורו צא לשכון כבוד בחרנני.

האז ויאמר הלא מזה אצחון כי אחת גדולה השגתך יותר מכלם. ע"כ את חצריך לא הכה רק אוחך לצד. כי אחת יש לך לב להצין ולהסכיל יותר מהם. הנמשל נדב ואציהו עשו חטא קטן ונפגעו בקדצתם לפני ד' וימתו. ואהרן לא צכה. ועוד שמה. כי מזה הצין גדול לדקתם. כי צהם נתקיים מאמר (תהלים נון) וסצביו נשערה מאד. וזהו נמלאו דבריד ואוכלם והי דברד לי לשטון ולשמחת לצני כי נקרא שמך עלי כו'.

מדרש (שם במקור) אמר ד' יחנן כל אותן שבע' שנים שצנה שלמה בית המקדש לא שחה צהן יין. כיון שצנאו וכשא' צחי' צת פדעה אותה הלילה שחה יין והיה שם שתי צלוצומאות אחת שמה לצנין בית המקדש. ואחת שמה לבת פדעה. אמר הקצ"ה של מי אקבל. של אלו או של אלו. צחותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים. הה"ד (יחמי' ל"ב) כי על אפי ועל צמחי היחה לי העיר הזאת. א"ר הלל צד הילני כזה שהוא עוצר צמקום המטונק ועוקס חוטמיו. ומה מאד ראוי להצין מאמר הקצ"ה של מי אקבל של אלו או של אלו. גם מה לור' להצין ענין המשל שהצ"ה כזה שהוא עוצר צמקום המטונק ועוקס חוטמיו. ולבוא אל הצאור נזכיר תחלה מאמר הנביא ע"ה הגה (ישעי' מ"ט) ומאמר ליון עצני ד' כו' התשכח אשה עולה כו' הן על כפים חקוחך כו'. החצונן צחכמת המשל הזה להעיר אותנו ולהציננו כי צכרון ישראל לפניו ית' הוא ענין תמיד. לא נוקריי. לא כמי שחוקק דבר להיות לו לצכרון והחקיקה היא על האצדי' שאין תשמיש תדיר. אז גם הצכרון הוא דבר שאינו תדיר. לזה אמר הן על כפים חקוחך. וחומותיך נגדי תמיד צאין העלם גם רגע. כי ההצדל צין כל הנצדאים וצין העם צמר לנחלה לו. כי האף אמנם לא צרא ית' דבר אחד לצטלה עכ"ל פעולתם רק צזמן ידוע וצמקום ידוע. כמו כלי תשמיש אשר צצית. שכל אחד ישתמש אך צזמן הלוך אליו. וכמה ימים יעברו עלי אשר לא ציד יקחאו עד עת צוא דצרו הראוי להשתמש צו. לא כן הלצ פי תנועתו לעולם. אשר ע"ז אונרו ז"ל (צ"ר ל"ד) לדיקי' לצם וקפיר צידם. וזה יסוד על כח ההצטחה שהיה צד וראשון אל החאוני והכעסני. ובהעדר הנוחצנה לא ילוייר מליאות התארה והכעס ובאצדים הנצדאים יהי' נרא' פעולת הידים יותר צחמירד' מכל שארי אצדי הגוף. עד שכבר נוכל להוטייל פעולת כל הנצדאים אל פעולת שאר האצדים. ופעולות עם הנצדא' אל פעולת הידי'. שאין שום טלטול צלעדי'. עד שאמר עליה ירע"ה צמליחו

צמלילתו העהורה. (דברים רצה ג') כלה שמים וארץ ואח"כ תכלה אותם. וכבר אמרו ז"ל אין טובה צאה לעול' אלא ששכיל ישראל (יצונו' ס"ב א'). וכפי פעולת' התמידיי' כן עליית זכרונו' לפני הפועל הטוב המשפיע העליון צ"ה ג"כ תמידיי. וכבר מלתי אמורה (בחלק א' ג' א') על מאמר ויהי כי יראו המילדות את האלקים ויעש להם צמים. וצמירש (שמות רצה א') כהונה ולוי' מיוכבד. כללאל מומרים. הנה הפלגו ז"ל שהי' לכללאל זכות גדול למעלה ראש. ועילת הדבר. כי כללאל זכה להיות לוי' ושם צמלכת בית קדשו ית'. ויריו עשו משכן ד' וכליו להשרות זו שכינתו וע"כ כל אימת שיעלה זכרון הצית לפני ית' גם זכרון כללאל יעלה לטוב. ע"ש — ומה יפה אף נעים ספרו ז"ל על צלעם שאמר אל יתרו איתן מושבך ואמרו צמירש (שמות רצה כ"ז) מי הוסיבך אלל איתני עולם. משל ללפור שצרח מן הגייד וישעה על איקונין של דוכס. אמר הלייד למקום יפה צרחת. ולכאורה מאי שנא יתרו מכל שארי הגרים. ומה משל האיקונין פה. אזל לפי דרכינו המשל דומה ממש אל הכמשל. כי הוא נתגייר בזמן שנחנה התורה לישראל. והי' מטיב לישראל צמעמרים. כמאמר (צמירש יו"ד) והיית לנו לעינים. והימים האלה זכרים תמיד לפני ית'. כמאמ' (ישעי' מ"ט) ואנכי לא אשכחך א"כ צמירש ישראל יהיה נזכר גם הוא עמהם תמיד וזהו שהמשילו איתן מושבך כלפור צרחת ויש על איקונין של דוכס.

ואולי זהו מה שאמרו ז"ל (צרכות ל"ב) אמרה ככ"י רצש"ע שח"א לא תשכח לי מעשה עגל. אמר לה גם אלה תשכחנה. אמרה ככ"י הואיל ויש שחכה לפניך שח"א תשכח לי ג"כ מעשה קיני אמר לה ואנכי לא אשכחך. כי הנה על מעשה עגל אמרו ז"ל (שבת פ"ח ז') עלובה כלה מזנה ונתוך חופתה. היינו כי לולא הזמן היקר וגדולת תפארתו בקבלת התורה לא הי' חטא העגל גדול כ"כ. כי הדעה פעמים חטאו חטאי' היותר כבדים. כמו עגלות שעשה ירבעם. ומה שנאמר ביחזקאל מן התועבות והנאלות הגדולות ולא חרה עליהם אף ד' כמו צעגל. זה שאמר הנביא ע"ה (ירמיי' י"א) זית רענן יפה פרי חואר קרא ד' שוך לקול המולה גדולה הלית חש עליה ורעו דליותיו. וכמאמר (מדר' ויקרא) נפש כי חטאו כו' זה שאמר הכתוב מקום המשפט סינה הרשע ינהום שגעשה מרת הדין צמעשה העגל שם ויגוף ד' חת העם. ורוח הקודש לווחת ואומר'

מקום הדרך שמה הרשע. מקום שהלדקתיה וקראתים אלהות שנאמר אני אמרתי אלקים אתם שמה הרשיעו ועשו את העגל. והוא ממש כמו שכחצנו. כי כמו אשר בהזדמן דבר נכבד בזמן יקר יהי' הדבר נדעם ונחקק לטוב צקצת זכרון הזמן. כן בהיפך בהזדמן ענין רע צעת יקר הנה יוקר הזמן ומעלתו יהי' קצה להפליג הרע יתר גדול מאד מאשר הוא. וזהו מאמר (שמות ל"ב) וציוס פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. כלומר כי אחר כל הפיוסי' גילה ית' למשה גדול הסבה אל זכרון חטא העגל. והוא מסב' וציוס פקדי כו' כי הימיו' האלה נזכרים ונעשים צתמידות כמאמר ואנכי לא אשכחך. וזהו מאמר ככ"י הואיל ויש שחכה לפניך צע"כ תשכח גם זכירת מתן תורה. מראגה פן מתוך שחכה תצוא לידי גנותה. לכן הצטיח ית' להתחסד עמנו בחסד כפול ומכופ' לומר כי גם אלה תשכח ואנכי לא אשכחך. והבין*): ומעשה כשצב לצאר ומאמר הנ"ל כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת כו'. ונקדים מאמר (ויקרא רצה א') כל תלמיד חכם שאין צו דעה נצלה טובה הימנו. והדבר זר מאד וכי לא מלאו ז"ל משל אחר לדמות את הת"ח שאין צו דעה. לא להשוותו אל הנצל' אזל בהתצונן מעט הנה דברי חכמינו ז"ל שקוליו' במאזני החכמה והלדק. דע כמו שהמעלות חלוקות אלל צעליהן. ותזדמנה צמדריגות מתחלפות. יש צעל מעל' שיהי' רשום ונודע רק צין שכניו. לא יותר. ואם תגדל מעלתו כן יגדל שמו עד שיהי' נודע גם בחולו' וצרחו' קריה. ואם יגדל ויוסיף צמעלתו עוד יותר יעשה לו שם צין הגדולים הנודעים גם צארץ מדחקים. כן משפט המסרונות. יש אשר חסרונו נודע רק לשכניו גרי ציתו וקרוביו. ומי אשר לו חסרון גדול מוננו הנה יהי' נודע ויחגלה רעתו גם צקהל רב. אזל לפעמיו' יזדמן שיסתתף צעל ומעלה גדול ויתהלך צעולם עם צעל חסרון אשר הצעל חסרון אין חסרונו גדול כ"כ ועכ"ז יתפרס' גנותו צעולם מסבת השתתפותו עם צעל המעלה הגדול'. כמו אשה רעה. היא נודעת רק צין גרי ציתה וצין השכנים. אזל בחולות וצרחות אין מדברים שידברו ממנ'. כי יש ויש צין הכשי' כאלו' וכאלה. אמנם צהזדמן אל האשה הרע' שחיה' משוחפת אל צעל מעל' מופלגת. היינו כי יש לה צעל ת"ח גדול ושמעו הולך בכל המדינות. אז גם האשה הזאת שהי' נודעת על פני כל הארץ גם צאיים רחוקים. וזה לה מוסבת צעלה כי הוא מפורסם גדול צמורתו וחכמתו. והכל מדברי' מוננו ומספרים

* ומה חני מנין מאמר המעיר וירא את ענינו זו פרישות דרך ארץ כמה שנאמר וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. ובהשקפה רחבה לא ידעו חיכנה נרמו במאמר זה פרישות דרך ארץ. אבל לדרכינו הדברים מנוארים מאד. כי המכבד את השר כדבר שהיה משתמש בו חידור. יהיה זכרונו בלב השר זכרון תמיד. ולהיפך מי שמויק וזונר לו כלי שהיה משתמש בה

ומספרים בשבתו. ומתוך שבתו יצואו לירי גנותה. לאמר
 אכל אשתו אשה רעה מאד. אשר לולא חשיבות אישה מי
 הי' מדבר מונחה. מי היה יודע אותה. כן ממש אם יזדמן
 איזה גנות באדם הדיוט מי ידבר ממנו. או מי יספר
 מנאותו. משא"כ הת"ח שאין בו דעה. אם יעשה הוא
 רעה מן הקטנה שבקטנות יתפרסם רעתו למרחוק. כי
 כלם מדברים משמע חמתו ומעלתו. וזה יענה לעומתו
 הלא עכ"ז שרטה גדול הוא. לכן יפה המלינו ז"ל שבצלה
 טובה הימנו. כי הצלה אינה מקרחת רק במקומה
 שהיא לא למרחוק. והת"ח ע"י חמתו ומעלתו הנודעת
 במרחקים. כזכור מעלתו יזכרו גם גנותו במרחקים:
ומעשה נאמר כי גם ענין החטא אשר חטא שהע"ה
אם הי' עושה זאת בזמן אחד ויכל להיות שלא
הי' נזכר אחד מאלף מאשר עשה. רק נזדמן הדבר כי
נשא את צת פרעה צעת אשר השלים מלאכ' בית המקדש.
שהיא עת יקר ומעולה מתמיד בזכרונו. כמאמר ז"ל
(שמות רבה כ"ב) ציום מחונתו זה המשכן וציום שמחת
לבו זה בית המקדש. וציון היקר והנכבד הזה הי' נטפל
לשמוח עם צת פרעה בצילה הזאת. וזהו מאמר היו
שם שחי בלוצמאות אחת שמחה לצנין בית המקדש.
ואחת שמחה לצת פרעה. אמר הקב"ה של מי אקבל של
אלו או של אלו. באותה שעה עלה על דעתו להחריב
את ירושלים הה"ד כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר
הזאת. כלומר להגדיל חמתי היתה העיר הזאת קצה
גדולה. וזהו ממש המשל שאמרנו כזה שהוא עובר במקו'
מטונף ועיקם חוטמו. כי ודאי זה העובר אין לו דרך
אחר ללכת כ"א לעבור דרך מקום המטונף. לכן הוא
מעקם חוטמו. והנן:

בירושלים או במקום אחר. ואחר שהיא נקראת משוש
 כל הארץ ראוי הי' שתגין על האדם שלא יזדמן לער אל
 האדם כל מאומה יהיה חוץ ירושלי' או חוץ לירושלים.
 והנראה כי זה הוא על דרך שולחנו דאינו ברז"ל
 (ילקוט משא) לך רד כי שחת עומך. משל למלך שהי' לו
 כרם ומסרו לארזים. כד הוא ענין חמר טז הוא חמר
 ונה טז חמר' דרמתי וכד הוא ענין חמר טז הוא חמר
 חמר' דאריסי. כך בתחלה חמר הקב"ה והולא את עמי
 בני ישראל כו' וכיון שעשו אותה מעשה מה כתיב לך
 רד כי שחת עומך. חמר משה בין חמאי בין זכאי דיהך
 אינון למה יחרה אפך בעומך אשר הולחת מוארץ מלרים.
 וגם מאמר זה אומר הבינני להעמידו על אופן נכון
 שהי' ראוי לעשות כך. לייחס את הכר' פעם אל הצעלי'
 ופעם אל הארזים. והנראה כי כל הדברי' ההווי' בעולם
 שלמותם וחשיבותם ולהיפך גריעותם ופחיתותם יהי'
 לקצת צ' דברים. א' מקצת הזריעה וההשרשה. ב'
 מלך ההשגחה והשמיר. כמו שענינו בראות בהמולידי.
 כאשר האב או האם חלשים יולידו תולדה חלשה. ואם
 המה בריאים וחזקי' באים גבורתם. יתקיים בהם מאמר
 גבור בארץ יהי' זרעו. והתנאי הצ' להתמיד ההשגחה
 על התולדה לשמור את גידולו. לגדלו ולנהלו במאכלו
 ומשתהו וכל לרכו כראוי אז יתגדל בטוב. וכאשר יהי'
 נעזב והשגחת האומן והמגדל. אז גם אם מלך התולד'
 הי' בריא ושלם. אבל בהעדר השגחה ושמירת השומר
 יפסיד כחותיו עד יתום חייהו. וכן המשפט גם בהלומת.
 כי שלמות הכר' תלוי בצ' תנאים אלה שזכרנו. א' שהי'
 הזרע טובה ובריאה. שתי' הנטיעה רשנה ורעננה.
 כי אך עי"ז יש תקוה שהי' ומה כרם משובח. צ' שהי'
 מקור ביד שומר נאמן שיטגיה עליו לכל משמרת שלמוחו.
 וא"כ מי שהי' לו כרם טוב ומשובח ומסרו ליד ארזים
 והיין רע. זה עדות נאמנה על חסרון הארזים. כי העלי'
 עיניו ולא נהג עם הכרם במשפט הראוי להקפיד לו
 מה שהוא לריך ומה שמחוייב לעשו' לו לא עשה. כן
 הדבר בו ית'. כי הקב"ה כבר אמר ואנכי נטעתיך שדק
 כלו זרע אחת. כי הזריעה והשורש זרע בדוכי ד' הנהי.
 וא"כ ישרים דרכי ד'. כי כאשר ימלא החירוש באשכול

והיין

כפי שמונה בן זכרונה לפניו בכל עת הוא דבר שימושה. יפקיד חומה ואת אשר הפריד אותה בן פרעה הרשע. למשל
 אם היה מטיל את ישראל מחיה מעלה אשר במעלות העבודה לפני ד'. כמו אם היה מטיל אותם מחבלה. הי' זכרון קלקלתי
 בה למעלה בעת הקביע אל הירח יתל החסלה הי' הקניה זכר פעולת הרעה. וכן בכל המעלות הם הי' מטילי הי' חמר
 קלקלתי בעת צוה מן שימושה. חבל נמה שטייל בהם ספור. בארם יול וציר ח' הי' וזירות ויר היתה עליהם בוי ולא יחיי
 יצויין פחיתים למנון ספור. איב כל זמן שהי' הקניה רוחה מה אחד מוטחל אילת שים נשי' יצויים במנוח בדרום (סס)
 על מאמר אם שבתנו בין שפתים נ"י. עד. אחת החפוט עוררתין בוי. הי' הקניה זכר רוע מפעליו של הרשע היה אשר
 לאל הנם הנדול והחבר הנפלא שגשגה עמו לא הי' ישראל. זה נעולם. זה דבר שאין לו הפסק. וזהו יורא את עיניו
 פרישות דרך חרן כמה שזאמר וירא אלקים את בני ישראל ויעש אלקים. כי נראותו אותם ובהנשנו בהם ובפרטיותם ידע וחפור
 כל הנשי' הועשה להם אל שפיתום נעולם. חמר נילת הנשי' היה פרעה שניע אתם מן המעלות.

והיין הוא טוב. הוא קורא אותו על שמו. כדמי שלי לפני. כי מסכת חשיבות הזרוע אשר זרע ואשר נטע יעשה פירות טובות כאלה. לכן אמר והולא את עמי בני ישראל כו' ואח"כ כאשר עשו אותה מעשה הקב"ה מתגלל לאמר שאין זה מסבתי. כי אני עשיתי אל הכרם כל התנאי' הלרביים אל שלמות הזריע'. בלתי כי נתקלקלו ומסבת הארץ. כי רוע הנהגתו עם הכרם הי' סבה להפסד הפירות. לכן אמר ית' למשה לך רד כי שחת עמך. עמך הם ולא עמי. ועל זאת השיב משה צין חטאי צין זכאי דידך אינון למה יחרה אפך בעמך אשר הולאת מארץ מלרים והית' כוונתו בזה אל מה שנולדו ב"מ"א (שמות רב' מ"ג) מה ראה להזכיר כאן יליאת מלרים. אלא אמר משה רצון העולם 'מהיכן הולאת אותם ומלרי' שהיו כלם עובדי טלאים. משל לחכם שפתח לבנו חנות של בושם שזקוק של זונות כו'. עד אף משה אמר כן רע מהיכן הולאת אותם.

ומעתה גם ענין ירושלים עיר הקודש כן הוא. כי ירושלים הצנויה להיות משוש כל הארץ. וכל ההשפעות יצואו אך ומסבתה. כמאמר שבתי ירושלים את ד' כו' צדק בניך בקרבך כו'. וכמו שנחבאר לנועלה באורך (פ' מולדות על מאמר ויתן לך האלקים מעל השמים כו') ומי שהוא משיג רעה הנה הוא עלמו ומסב' רוע ומפעליו המשיך עליו הרע ומקור הרע והציאו על עלמו. ואין חלק לירושלים בהגעת הרעה לאדם. וא"כ מה לה לירושלים שיסב וילטער בחוכה. לכך הי' מחוייב ללאת לחוץ ולהלטער. כן וכן המקדש והיין המה שכי הפכים. כי המקדש כמו רב למלאות שמחה אל כל לב. כמאמר שנחתי באומרים לי בית ד' נלך. והיין נבצר רק בעבור נחם צו אצלים. אל מי שהגיעו רעה לא יוכל שחת אותה כמאמר (משלי ל"א) תנו שכר לאוצר ויין למרי כפש. וא"כ אותה שהולך אל המקדש אשר עם מקור השמחה השלמה האמתית. משוש כל הארץ. מה לו אז לשחות יין. והדמיון בזה לשני הולכי דרכים פגעו זה את זה. אחד הי' רופא והשני הי' כחמוס. ושניהם הלכו לתור בארץ לבקש להם מקום לפרנסתם. והי כי נועדו יחדיו ויאמר הדופא אל הנחמוס הלא כבר נאנו' טובים השנים מן האחד. עתה נלכה נא יחד ובקש לנו מקום נאות לפרנסתנו. אמר הנוצטל אל הדופא ונה לי ולך ללכת יחד. כי אתה תבקש לנווא עיר מלאה חולים אנשים ונטלי' על ערש דווי. הלריכי' לרופא

ולרפואות ואני מבקש עיר מלאה אנשים צריאי וחזקי כראי מולך שיצלו ימיהם באכילה ושתי' ואני אעשה לפניהם מאכלי' יקרים ותהי' מלאכתי מתזכרת בהם. הנמשל המקדש והיין הנה מקומו של זה אין מקומו של זה וכמו שאמרונו. לכן יפה אמר יין ושכר אל תשת כו' בצואכם אל אהל מועד. כי היין לא נבצר כ"א למרי כפש אל מי שאין תרופה למכתו. והמקדש הוא צהיפך ומקור השמחה ומשוש כל הארץ כמאמר (מלכים א' ח') כל תפלה כל תחנה כו' ואתה תשמע השמים כו'. א"כ מקום היין ופעולתו הוא היפך פעולת המקדש. ואין צ' הפכי' ראויים להיות בנושא אחד.*] ועי' בזה עוד משל אחר על מאמר זה. ועי' עוד מ"ש עם במגלת קהלת על מאמר לשחוק אמרתי מהולל כו' ובמדרש אלו בתי טרטיאות ולשמחה מה זו עושה מה טיבן של ת"ח ליכנס לשם]:

מדרש וידבר ד' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם ר' פנחספתח ארזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים חלין. ארזן שומעת תוכחת חיים אלו בניו של אהרן. בקרב חכמים חלין. שהיו בלד המיתה זכו ונתייחד הדבור אליהם ואל אציהם כו'. באור זה. דע כי יש צ' סוגי קוחרתי. יש קוחר אשר כל סחורותיו השיג מאת האומן והצע"מ העושה אותם מחדש. ויש אשר מקחרו צבגדים בלואים מלבושים ישנים. וא"כ גם המקומו שמה הולכים שמה להשיג סחורתם שונות זו מזו. אין מקומו של זה מקומו של זה. כי הראשון משפטו לנכסוע למרחקי' אשר עם מקום הנסחר מסחרו' יקרות כאלה צין עשירי העם וכנעני הארץ. לא כן הצ' משפטו צהיפך. כי צין העשירים לא ישיג מאומה. אבל ילך צעיירות הקטנות ובכפרים צין העניים אשר מלד הכרת עניים ומרודם יונכרו אדרתם צול. כן יש צ' מיני תוכחה. יש שיקבל תוכחה ע"י ראותו שבט אלקי' על המורדי' והפושעים אז ע"י ראותו וימתחם יתפעל בעלמו לקחת מוסר. ויש אשר יקבל תוכחה ויצוא לירי יראה ע"י ראותו והתצונותו צונעלת הלדריקים והחכמוי' ומנהגיהם הטובים והנעימוי' כמו שספרו ז"ל (ויקרא רב' י"ג) באלכסנדר מוקדון כד הוה חמי לרי' שמועון הלדיק הוה אמר ברוך אלקי שמועון הלדיק. כי נחקיים צו ומאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו מומך. ר"ל יצואו ליכאה את ד' ע"י ראייתם והתצונותם

* עירי עממי השיב שמואל אל שאול (שמואל א' ט"ז) פיר. כי שמואל סיפר לו הקושרותי את דבר ד'. ימה קול הבחן ראה כי דבורך שיתרם יחזי. כי חם שמעת בקול ד' למה שומע בקולו למה לך לבקש כפרה בזמנים:

והתצוננוחם צמעלת הלדיק. וא"כ מה לו לאיש כזה ללכת לראות צמיתת אנשים לקבל מוסר. הלא הוא מקבל מוסר היותר נכבד ונאנשים חיים וקיימים ומוסר חכמים וצבונים. וזהו אוזן שומעת תוכחת חיים. בקרב חכמים תלין. יותר נאות לו להתאבק צין החכמים ויקבל מוסר היותר נכבד. וזהו שדרשו על צני אהרן עד שזכו ונתייחד אליהם הדבור. וזהו אוזן שומעת תוכחת חיים. כי התוכחה הז' יאות לקרותה תוכחת מות. אבל התוכחה הא' יאות לקרותה תוכחת חיים. מפי אנשים חיים. ועי' קול יעקב קל"ב צ' טס כתבנו כי ע"כ הוזהרו בית אהרן שלא יזדקקו למתים. כי הם אינם לריכים לתועלת מוסר כזה. וזהו מאמר בקרב חכמים תלין. שהיו צלר המיתה וזכו להתעלות מצחי' מוסר כזה. אבל נתייחד אליהם הדבור אלקי לשמוע קול אלקים חיים. והבין:

זאת החיה אשר תאכלו. מדרש. אמר ר' יודן בר' שמעון כל צהמות ולויתן הם קבוגי' של לריקים לעמיד לבוא. וכל מי שלא ראה קינוגין של עוה"ז זוכה לראותה בעולם הבא. הנראה כי באו רז"ל להעיר את האדם אולי יעלה על לבו כי עוד מלוה לאדם ללכת לבחי טרטיאות ע"ד שאלאנו (צרכות ט' צ') לעולם ירוץ אדם לקראת מלכים שאם יזכה יצחין כו'. לכן הודיעו אותנו חז"ל כי ההולך אינו זוכה לראות. וא"כ איך יזכה להצחין [ועי' קול יעקב רי' מגילת אסתר]: **אל** חשקלו את נפשותיכם בכל השרץ השרוץ ולא חטמארו בהם ונטמט' צם. וצילקוט אס אסחם ונטמא' צהם סופכם ונטמטם צם. הנראה בצוונת המאמר כי הוא ע"ד שכתבנו בצאור מאמר (צראשית) ויפח צאפיו

נשמת חיים ויהי האד' לנפש חי'. כי האד' כאשר הפיח ית' נשמת חיים צאפו הי' זה ע"ד הנופח צבלי אשר פיו פתוח. וכל עוד אשר יפיח צו צדוח פיו יהי נפוח. ובהתינו ילא הרוח. אשר מטעם זה אמרו כל הגשמה תהלל יה על כל נשמה ונשימה תהלל יה. וצנתי' (יומא ע"א) נחיה חיים יתן לך חיים. כלומר שהוא נחיה חיים צהווה. כי הצורה ית' משפיע החיים רגע אחר רגע. וכי תאמר א"כ מה פעל ית' מתחלה צהרכצת האדם אחר שהוא לריך תמיד אל השפעת החיים מאתו ית'. הגע עלמד כי גרגיר הזרע הנתון צארץ הוא נותן אל הלומח לקבל שפעת למיחתו. וצולת הגרגיר לא הי' כח צארץ והמשיך שפע הלומחה. כן הגשמה אשר נתן ית' צגוף האדם היא קצה להמשיך אליו שפעת חיותו וקיומו. וזהו ויפח צאפיו נשמת חיים ויהי האד' לנפש חיה. נעשה מוכן להיות נפש חיה [עי' למועלה פ' משפטים על מאמר וכי ימכור איש את צתו לאמה] ועד"ז צא המאמר הזה להצינו שלא יחשוב אדם לומר מה זאת תעשה לי הנמלה הקטנה אם איניק אותה תוך גופי. היש צה לטמאני. וגם אם יאכל האדם הרב' מהם אין צכלם כדי להזיקו. וצאמת כל צדי' יש לה ממוכה למועלה להמשיך לה חיותה אם עהור עהור ואם טמא טמא. וא"כ כאשר יכניס אדם תוך גופו צדי' טמא'. גם כי לנטה צארץ היא צדי' קלה וקטנה כנמלה. אבל הלא צבד נשתתף צו כח הטומאה מן צדי' זאת להמשיך עליו כח מהממונה עליו להשפיע לה. וזהו ולא חטמארו צהם. מטעם ונטמט' צם. פי' עמם מן המוק' המשפיע להם. ממש כמשפט האדומה. אתה נתן לתוכה חטה אחת והיא מקבלת ממין הזה שפע רב:

פרשת תזריע

אשה כי תזריע כו'. מדרש. הה"ד אחר וקדם לרתיני. אמר ר' יוחנן אם זכ' אדם נוחל שני עולמות העוה"ז והעוה"ב. הה"ד אחר וקדם לרתיני. ואם לאו צא ליחן דין וחשבון. שנאמר וחשת עלי כפד. הנה ציארנו חז"ל אחר וקדם על עוה"ז ועוה"ב. והטע' צזה. כי צהצבונן צוקרא יש ויש הרבה וקראות אשר צחרו צלסון זה. כי המצקס רב ורודף אחריו. הלא הדבר לפניו. כמו (איוב לא) ואחר עיני הלך לבני כו'. וני שערצו דבר והולך ממנו. הנה הדבר מאחריו. כי השליך אותו אחרי גיוו. כמו (תהלים כ') ותשלך רצרי אחריו וצתמט' (פסא פ' ו') לפניו אינו סכחה ושלאחריו סכח.

וכרומה הרבה. וא"כ יפה ציארנו ז"ל מאמר אחר וקדם על צ' העולמות. כי דרך השגת עוה"ב הוא רק אחר הצקסה והיגיעה. כמאמר (לפני צ') צקשו לדק צקשו ענוה ונאמר (משלי כ"ז) נולד תאנה יאכל פריה. והעוה"ז הוא צהיפד. כי כל מה שימייגע האדם להשיגו עוד יותר יהי נעצז ומנו. ולהיפך אם ידן ידו מונו יתקיים צו מאמר (משלי ג') חסד ואמת אל יעצבך. כמו שהי' לאצרהם אצינו ע"ה [צראשית כ"ד] ואצרהם זקן צא צינים וד' צרך את אצרהם צכל. והצורה מן הכבוד. הכבוד רודף אחריו. ולא ללמד על עלמו ילא אלא על הכלל כלו ילא. ולכן ע"ד כלל נחמו סימן על העוה"ז

העוה"ז מן הכבוד. וזהו אחר וקדם לרחמי. כי האדם
 נולד על דעת כן שיהיו פניו קדמה הוא העוה"ז. וישם
 פניו להשיגו ולהגיעו. כמאמר (משלי ד') עיניך לנוכח
 יציעו כו'. ואחור הוא עוה"ז אשר האדם מורה עליו
 לעצוב אותו אחריו ולהתרחק ממנו. כמאמר [קרושים]
 אל תפנו אל האליליני. רק שיהי' עוה"ז אחר מן האר'.
 ואם זכה אדם נחל את שניהם. העוה"ז והעוה"ז:
 עוד יתכן בזה בהקדי' מאמר (תהלים ח') מה אנוש
 כי תזכרו וכן אדם כי תפקדו כו' וכבוד והדר
 מעטרהו ממשיכהו צמעי יריך כל שמה תחת רגליו.
 באור זה כי כבר נתבאר אליו מקור חכמי המורה הק'
 כי כל היקום אשר תחת השמש וכל הצרואי' וכל משפחו'
 האדמה. הם תלויי' צמעי בני אדם. והם עולי' ויורדי'
 עמו. כמאמר וירא ד' כי רצה רעת האר' בארץ [בראשי'
 ו'] כלומר כי מסבה קלקולו נתקלקלת כל הארץ. וכמו
 שכתבנו באורך על מקומו ע"ש. וכמאמר (תהלים ק"ז)
 ארץ פדי למלחה מדעת יושבי בה. וכמאמר הנז' כל
 שמה תחת רגליו. וחז"ל אמרו בספר הזוהר (מקץ קל"ה
 ז') על מאמר גם את העולם נתן בלצם. כל עלמא וכל
 עובדין דעלמא לאו אינון אלא בלצוהן דבני אדם
 דאמשיבו עובדין עבין כו'. וזה הי' כללות מעשי המושכן
 והמקדש אשר נאמר עליו וזה שער השמים. כי צו היינו
 ממשיכי' השפע החיים והצרכה על כל הנצראי' (*). וזהו
 מאמר אתה צחרתנו מכל העמים כו'. לא שהכוונה
 להתפאר בזה שלא צחר בהזולת רק צנו. כי אין זה
 תפארת לאדם להתפאר ע"י גנות חזירו. אבל הכוונה
 ע"ד שר הגוצה מס מתושבי עירו. שלא יגבה מהם המס
 מכל אחד לבדו. אבל יעשה ממונה על המס א' או שני'
 אשר הם ישתדלו בזה לאסוף ולקצץ על יד מכל פרטי
 התושבים. והוא יבקש רק מיד הפקיד אשר הפקידו
 עליה. וזהו אשר צחר צנו מכל עם. וכמו שאמר [עמוס
 ג'] רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן
 אפקוד עליכם את כל עונותיכם. ועל אופן זה נבאר
 האדם מוכלל ומעוטר בחכמה ודעת להחכים ולהדריך
 את כלם. כמאמר (בראשי') נעש' אדם בללתנו כו' וירדו
 בדגת הים כו'. אשר תכבתו יהי' שלמות הנהגת כל
 הצרואים. או בהיפך יהיו יורדי' צו. כי זאת לבד שלא
 יעיצ אותם. אבל עוד זאת לו שיקלקל עלמו מהם
 ומהמונם. בקחתו מהם ובהשתתפותו עוה"ז אל מה

שאינו מוכרח לחייית נפשו. לכן אמר ית' אל אדם כי
 שמעת לקול אשחך ותאכל מן העץ אשר לויתוך
 והזהרתוך להזהיר גם את אחרים שלא יאכלו ממנו.
 ולא זאת לבד שלא תקנת להם. אבל עוד קלקלת גם
 לעלמך. לכן ארורה האדמה בעבורך שלא תקלקל אותך.
 וכמו שכתבנו באורך בפ' בראשית וזהו מה אנוש כי
 תזכרו. התפלל מאר על הפלגת חשיבות האר' צעיניו
 ית' עד כי גם זאת צעיני יפלא מה אנוש כי תצחרו
 אותו להזהיר אותו משפטיך הטובי'. מה הוא ומה חיו
 אדם להבל דמה. ואתה צטורך הגדלת חסדך עליו
 כי תזכרו. ועוד לו גם זאת וכן אדם כי תפקדו כי
 עשית אותו פקיד ונגיד על כל לצאות הצריאה. וכבוד
 והדר תעטרהו עד כי כל שמה תחת רגליו. והנציא ע"ה
 ביאר עוד יומר [ישעי' ז'] ככון יהי' הר בית ד' בראש
 ההרים כו' ונהרו אליו כל הגוים והלכו עמים רבים
 כו' ויורנו מדרכיו. והוראת מאמר ככון יהי' כו' על
 שלמות כוונת הצעל מלאכה כאשר נשלמה פעולת
 מלאכתו ככון כאשר הי' עם לצבו. וכל עוד שאינו רואה
 הפעולה השלמה הנה מלאכתו חסרה. כי עד עתה
 עוד לא צא העול' אל המדריג' המעולי' הזאת שהצטיח
 הנציא ע"ה [ישעי' י"א] כי מלאה הארץ דעה את ד'
 כמים לים מכסים. ועוד לא נתמלא רלון הצורא ית'
 מצריאת העולם כאמרם ז"ל [במדרש אחרי'] כביכול
 הקצ"ה לא שמת בעולמו שמת ד' צמעסיו אינו אומר אלא
 ישמה עתיד הוא לשמוח כו'. עוד תשוב תראה כי כמו
 שאמרנו על הכלל. כי יעקב צחר לו יה. ישראל לקבולתו
 מכל לצאות הצריאה. כן אצחנו ציינו יש נצחרי' שהם
 קבולת כל חמדת בית ישראל. כמו מרעה"ה שמואל ע"ה.
 זה שאמרנו חז"ל (ברכות ל"ג) אטו יראה מלתא זותרתא
 היא. אין לגבי משה מלתא זותרתא היא. ור"ל אלל משה.
 כי באמת היראה היא דבר גדול מאד ועב"ז צדורו של
 משה הי' נקל להשיג היראה ע"י יראתו וקדושתו של
 משה. כי היו מושפעי' ומקבלי' ממנו וממדריגתו. ואני
 בהיותי צוילנא אלל מורי הוא רבינו הקדוש הגאון
 החקיר רבינו אליהו ויווילנא זי"ע שאלתי את פיו לאמר
 איזה דרך יבוא השפע ובאיזה אופן ישפיע הלדיק
 מיראתו גם לבני דרוו. השיב לי משל לכלי גדול אשר
 כלים קטנים קוצצים אותו מכל לך. ואתה תעמוד
 ומשפוך על הכלי גדול עלי הפסק. צע"כ כאשר הכלי
 גדול

(* וחז"ל אמרו (בילקוט סקודי) אמר להם יהי רלון שחורה שנינה צמעה ידוכם והיו נועם ד' אלקינו עלינו ומעשה
 ידיו כוונה עלינו ומעשה ידיו כוונה. הנה נקש שיהי' נועם ד' היינו השפעה הטובה אשר עיני כל בללות הצריאה לופות
 אליה. יהי' הנועם הזה עלינו ומסור בידנו. אבל התפלל מחלה ומעשה ידיו כוונה עליו שלא נרע לעלמנו. כי האדם עם כל
 יקר תפארת גדולתו הוא עלול יותר להפסיד מכל שארי הנצראים. וכמו שמתא' נרו"ל (אבות דרבי ט"ז) אבל בוא וראה נגדי
 אי בטלה בין שיהא רוחה את הנאר הוא לחזרונו. לכן התפלל מחלה ומעשה ידיו כוונה עליו שלא נרע לעלמנו ואז ומעשה
 ידיו כוונה את הנועם הכללי הנזכר. ועי' בסמיחת המסר :

גדול נחמלא על כל גדותיו אז כל מה שתשפוך עוד יגיע אל הקטנים אשר אלהה. אבל כל עוד אשר היא בעלמה לא נחמלאה. כש"כ שלא יגיע אל הסמוכי כל מאומה. וזהו ומאמר [תהלים י"ז] ולפונך תמלא צנטם ישבעו צנים והניחו יתנם לעולליהם. כי הם הסמוכים לו בקרוב יתר מאד. וזהו ומאמר [שם קי"ג] אשרי איש ירא את ד' במלותיו חפץ מאד כלומר יותר מדי. אז גבור בארץ יהי' זרעו כי ההשפעה הראשונה אשר תשפוף ותעבור ממנו תגיע לצניו כי הנה הראשונים אללו* ואם השפעה תתפשט ותעבור עוד יותר. ישפיע כ"כ עד כי גם דורו יהי' דור ישרים יצורך [מאמר יצורך מוסב על מאמר אשרי איש ירא את ד'. כי בעבור זה יהי' מצורך אשר גבור בארץ יהי' זרעו ודורו יהי' דור ישרים] וזה ענין מאמר [ישעיה נ"ג] אכן חליינו הוא נשא כו' והוא מחולל מפשעינו כו'. אשר לכאור' איך יהי' קו המשפט לרון אותנו צעון אחרים. ולפי דרכינו הדבר מוצן מאד. כי הדבר חלוי צנו. כי אם היינו אנחנו מן העובדים השלמים. ליראה את ד' עד צלי די. היו גם הם מקצלי מיראתנו כמאמר ויראו ומך. כלומר ומסבך. וזהו מאמר המדרש [כי רות] ויהי בינוי שפוט השופטי. אוי לדור שפטו את שופטיהם ואוי לדור ששופטיו לריכוי להשפט. והוא צנוחן טעם למה נהי' כדבר הרע הזה אל השופטים אשר הדור שפטו את שופטיהם. אמר כי זה להם בעבור פחיתות' כי השופטי' בעלמם לריכוי להשפט. וא"ל הם גרמו לעלמם שלא היו ממלאין את כליהם יראה וקדושה עד יסליחו גם בני דורם. וכמו שנחבא' בקול יעקב [צמקומו] וכמו שנבאר עוד אי"ה (צפ' נלצים).

ומעתה ג' מדרגות יש צענין הזה. א' המדרגה הנפלאה אשר ד' אלקינו דורש אותה והבטיח אוחנו להגיע עדיה צימים העתידים. שחיה' יראתנו

גדולה כ"כ עד כי אחר אשר תמלא כלי נפשותינו הנה זרם מים כצידים שוטפים יעברו עוד אל חוץ ממנו. עד כי יתקיים מאמר כי מלאה הארץ דעה את ד' כמים לים מכסים. כלומר כמו שהים ומלוואו. ידומם גליו אל חוץ ממנו. המדרגה הצ' זהו היראה מלומלת רק לנפשותנו. להספיק אל חייית ידיו. וכל אשר חוץ ממנו. ילך חשכי' ואין נוגה לו. המדרגה השלישית היא פחותה מאד. שלא זרחה שמש היראה רק בהשירדים צעם. וראשי הערה ומונהיגיהם. ולא מושפע מהם דבר אל ההמון. וכש"כ אל המון לאומים. והיא מדרגה שאין למטה ממנה והמשורר ע"ה דיבר בקדשו על כל ג' מדרגות הנ"ל במאמר שלם [תהלים קט"ו] מה אשיב לד' כל תגמולהי עלי כו' נגדה נא לכל עמו כו' עד כי גבר עלינו חסדו ואמת ד' לעולם. הנה הוא סופר ומונה המדרגות מלמטה למעלה וכוחן תורה על כל אחת ואחת. כי הוא הרועה לאן קדשים מעולם ועד עולם. כמאמר קול למח איש למח שמו הוא דוד בעלמו. ומה אשיב שולחי דבר כאשר אבי על מדרגה פחותה וכל תגמולהי עלי לצדי. ואין צכחי להשפיע לאחרים. והצטיח את נפשו לאמר כי כאשר יזכה לצוא למדרגה להשפיע לכל עדתו נדריו ישא ויבוא ציתו ית' בעולות וזהו נדרי לד' אשלם כאשר אזכה נגדה נא לכל עמו. ואח"כ הי' כמצטר ואומר כי עוד ימים יבואו וימלו ישחו גם כל המון לאומים מנוקד טובו ואמתו. וזהו הללו את ד' כל גוי' שבחואו כל האומים כי גבר עלינו חסדו כ"כ בתגבורת עד שיהי' ואמת ד' לעולם פלו. ומעתה נבוא אל צאור המאמר בנושא חדשנו אחר וקדם לרתי** זכה אדם נוהל צ' עולמות. לא זכה כו' אבל נקדים עוד מאמר (שבת קנ"א צ') אין מי' שולטת על האדם אלא אם כן כדמה לה כבהמה.

שנאמר

* ינמרח (שבת טו ב') כל החומר שלמה חטף אינו אלא טועה אינו יפה כחיו ויהו לעת זקנת שלמה נטו השו אף לצניו כו' ולא היה לצניו שלם עם ד' אלקיו כלכג דוד חביו. ומשני. ההוא כדרינ דרינ רמי כחיו ויהו לעת זקנת שלמה נטו השו אף לצניו ללכת אחריו כו' וכחיו ילך היה לצניו שלם כלכג דוד חביו הכי קאמר השו אף לצניו ללכת ולא הלך. וסאמר הכי קאמר היה קשה מאד כי היה מורה רק להקטין מעט הענין המדינר מהירחתי הראשונה. כאשר היוו בלאום הוד על שחרי התיקום שזכרו עם כמו בני עלי ששהו את קיהן. אז אצל בני שמיאל ששהו יס"ו בעריהם ודין. אבל מה לא כאשר מתיבה משמעות נטו השו אף לצניו. כי נעקר הפטל לגמרי. ואיך מהו הכי קאמר. אבל הנראה כי היה עוד (משלי ע"ה) נרצית ד' דרכי איש גם אינינו ילדים חמו. ויה מניאר במרחק אצל החל (נרצאית רבה ע"ה) אחת היתה ילך נגע זה גוי' על עם חונה מלאך ד' שנינו לירחיו לטובנים לירחיו. כי יש נח ביראת הדין אלעט גם נכסנו (ובמשעה דחמרו של רפני) רק בחתוי שיהיה הוא שלם ויחמים עם ד' אז יקייים בו גם אינינו ילדים חמו. כי שלמות היתה סבה להשלים גם חתום. ומשעה וזה חמרו זיל שלם היה לצניו שלם עם ד' כלכג דוד חביו. כי אלו היה גם כן היה הוא חטף את נטו לעיני את האלילים אשר נתיחן. ועיניו נהיוהו חסר השלימות הנשים השו איחיו ויחו שספרי זיל נטו השו אף לצניו ללכת ילך הוד אצל עכ"ו ככר יש מופת אלא היה לצניו שלם כלכג דוד חביו. כי אם היו שלם כלכג דוד היה מפעל שיהיו נטו שלמים חמו ילך היו שפחית חמו. איך הפתוי והפחיתה לנר היה גיחוי של שלמה ולא יותר חמו ומשעה וזה חמרו הכי קאמר (ש"ה טו שו"ה) יחון

** ונמרח (נדרות ס"ח) חמור למעשה נרצאית וקיים לפיועניית. פיועניית חמרי חלימת פורעניית רחם ויה חמרי חמור נגדולה שחילין מן השו' ונקללה שחילין מן הקטן. נחמלה נחקלה רחם. יחמו נחקלה חיה ילנשוך נחקלה חם.

שנאמר נמשל כזהמות נדמו וראוי לצאר מלת נמשל. איככה ישנם הכתובי' במלה זאת על הנדרכ מן החיי' יותר מהלודק הי' שיאמר נדרכ או נטרף. אם לא כי יש במאמו' זה כוונ' אחרת בטעם ומספיק על דבר ההזדמנו' שיהי' חיי' שולטת בהאדם. שהוא נגד חק הבריאי'. שנאמ' (בראשית ט') ומוראכם וחתכם יהי' על כל חית הארץ. והוא ע"ד תאמ' רז"ל במדרש (פ' נח) הלדריקים לצד צדשותם הרשעים הם צדשות לצם. ר"ל כי האדם כולל צ' חלקי' גוף מלונטה. ונשמה מלמעלה. הלדריקי' נשמתם ושכלם הוא המושל בהם ומנהיג אותם אחר עלתו. אי"כ הנשמה מושלת על כל חלקי הגוף. והרשעים בהיפך. והלדריק צדקתו לא זאת לצד כי ישלוג על גופו. אבל גם על כל חלקי הבריאה. כנאמר (טונואל צ' כ"ג) מושל צאדם לדריק מושל יראת אלוקים. וזה כלל כי אם תראה חכמת אנשים רבים עכ"ז הנה מתנהגי' רק ע"פ המושל. ונמתיק הענין בנמשל לצ' מלכים נלחמים זה עם זה. למשל מדין ומואב עומדים מלחמה מול מלחמה מערכה לקראת מערכה. ומשפט הלוחמים כי ישלחו צבילה ומארכ היינו שר חמשים עם חמשי הולך על הדרכים קציב. אולי יפגע בטוואיו וילכדהו בחרמו

וכאשר יפגע באנשי מלחמה לא יעשה לו כל מאומה. פעם הלכו מארכ מדייני' ופגעו במוואצים. ועמדו עליהם להרוג אותם. לעק אחד מהם ואמר אל תשלחו צי יד. כי מומדין אני. רק עתה אני עבד אלל מואב. אמר לו מה לי לתת לצ על מולדתך שהוא מבית מדין אחר כי אתה עובד אל שונאי נפשי. ומחוייב אתה לעשות אך דבר פקודתם. ובראי לזר תחשבני אם היית פוגע צי הלל את דמי שפכת ארלה. וא"כ כמוני כמוך להרוג אותך. הנמשל החי' מופקדת מחק הבריאה שיהי' מורא האדם עליה. והנ"מ כאשר תפגע החי' באיש לדריק מושל אשר ממשלתו היא בנשמתו הטבורי. שהיא שלטת על כל חלקי הבריאה. אי"כ גם על החי' תעלה וממשלתה. לא כן אם האד' לא הגיע למדריגה להיות מושל והוא רק נמשל. היינו משועבד אל התאוה השולטת והמושלת עליו. אז כל הברואי' שלטי' עליו. כנאמר והי' כל מולאי יהרגני. וגם החי' תשלוט צו. והאדם לא יוכל לטעון ולומר הלל אדם אנכי. כי החי' אנורי' תאמר מה לי צזה כי אתה אדם הלל כבר פשטת את כתנתך כתוכת הפסים והורדת עדיך. ומעליך. להיות אורח לחברה עם מעשי הבהמה והחי'. אז

המשפט

חלל למנוח הכתיב וימח את כל היקים מאדם עד בהמה בריש אדם והדר בהמה. ויש להתעורר בזה אי' מה זאת להם לחולל לחקור פורעניות דמיו. האמר סתם והכל בכלל. כי מה הביא תני' ר' אומר אי' בקרא חסידו כתיב קללת הנחש תחלה עיי' מהרש"א התעורר עיי'. ומי' האם היה קושי' הנמרח ממקראות לצד הייתי אומר אין מוקדם ומאחר בתורה הוא החוק מאד. כי מי מכריז אותו עיי'. ג' כי מעתה הלל קצו קראי' אהדדי כי בקללת הנחש החסיד מן הקטן ובמנוח כתיב בהוקף. מאדם עד בהמה. ויחתן בזה לומר כי במנוח חטא האדם יותר מן הבהמה. כנאמר אם אדם חטא בהמה מה חטאה. אבל הנחש הוא היה המחיל בחטא זה. כי הוא היה המסית. אך לפ"ז יקשה מה הוכיח רבי מהנחש דבקללה מתחילין מן הקטן דלמח שאני החם. כי היה חטא יותר. ויש לומר דדייק מהכתיב בקרא כי תחלה הוכיח את האדם ואח"כ את חיה ואת"כ את הנחש. ובקללה החיל מהנחש. יקשה ממנו' אם הנחש חטא יותר היה ראוי ג"כ להוכיחו תחלה. כמו אחד יש לו ג' בניס. אחד ייסב ולומר רק מנטל למדוד ב' שעות בניס. הב' הוא עו פנים לא יא' פנים לוקן. הני לא יפתח פיו גם להתפלל. וכאשר יבנה החז להוכיחו והני כי את הנחש והפחית שבהם יוכיח תחלה. כן וכן היה ראוי להוכיח תחלה את הנחש. אם לא כי האדם חטא יותר מחיה. ומה יורח מהנחש. כי האדם יביר כפיו של הקצה יותר נוח לו שלא יחטא. ומה נכבדת רק ממנו. והנחש חטא ממקום עמא שורה בנחש כמנחור לירועים. הוא עלול יותר לחטא. ומה ג"כ דברי חז"ל כי לא היה להם לשמוע אל דברי הנחש משעם כי דברי הרג ודברי התלמיר דברי מי שומעין. ומה עכ"פ לא אכלה מן העץ מנכך רק עד אחר כמה שעות שהיה לה עם הנחש כמנחור במקראות אבל אדם צו נאמר וחתן גם לאישה עמה ויאכל. מורה שלא טען עמה כל מחוסרה נדה. הנה לפיכך כי חטא האדם יותר מחטא חיה. ואל חיה יותר מחטא נחש. אי"כ היה ראוי לקלל גם את האדם תחילה. ומה הוכיח רבי דבקללה מתחילין מן הקטן. ר"ל בתחלה מיד בעת החיובו עמו קללו מיד ואח"כ נתקלה חיה. היינו לא בעת החיובו ית' עמה. רק חז"ל. ולנסוף נתקלה אדם ר"ל ג"כ אחר זמן החיובו עמו. רק עתה הנה מורה הקושי' מדוע מבטל כתיב מאדם עד בהמה ואין לומר כי האדם חטא יותר. הלל גם במעשה הנחש חטא האדם יותר. ועכ"ז נתקלה הנחש תחלה. אולם יש לומר כי במנוח חטאו כלם טוב היה לו לאדם למות תחלה כדי שלא יראה גדול הפורעניות כאמרם ז"ל (נבב) קמא סו' אין פורעניות נח לעולם אלא נזקן שיש רשעים בעולם ואינה מחתלת אלא מן הדריקים. אמר אביו טבוחא היא לגביהו דכתיב (ישעי' נ"ו) כי מפני הרעה נאסף המדיק. מי' רש"י ז"ל. שלא יראה בהרעה. או על דרך שאמרו על מאמר יאכלמו פקס הרשעים נתיישרו זמן רב בניס טרם נאקפו והעונים בעופרת ומחו מיד. כן במנוח שכל העולם היה מחים בניס. אם לא ימותו בני אדם תחלה היה להם נצר יותר. אבל במעשה הנחש לא מחו. רק נתקללו. לא שייך זה. אבל בהיפך יותר טוב לאדם מה שנחתר מן הקללה. והי"כ רבי כי חמר בקללה מתחילין מן הקטן היינו דומי' לנחש. בקללה ולא במיתה. ומעתה יפה חקר ואמר יקדם לפורעניות פורעניות דמיו. ר"ל באינה מין פורעניות. אי כמו נחש קללה ולא מיתה הא תני רבי בקללה מתחילין מן הגדל. הקטן. בתחלה נתקלה הנחש. ונלח חיי רבי הייתי אומר דשאני החם ההנחש היה עיקר בחטא זה. כי הוא המסית והמדיח. אבל עיי' רבי מוכח שפיר כמו שכתבנו. ומאני אלא פורעניות דמנוח. ר"ל באותו מין הפורעניות כמו שהיה במנוח. היינו מיתה שהי' טובה לאדם. ונניל ודויק:

המשפט שחמשול החי' צו' וזהו נמשל. היינו אם הנפש
נוטל מן הנוף המושל עלי. אז משפטו כמשפט הנוף
שהוא מחולקתו כחומר הזנהה ולורתה. לכן נדמה
אל החיה ג"כ כזנהה. והצן.

והנה רבותינו ז"ל אמרו [אבות דרבי פי' כ"א] שינה
של שחית כילד. תלמד שלא יסן אדם עד שיטעבור
זמן קר"ט ש"ס יסן עד שיטעבור זמן קר"ט נמלא בטל מן
החורה כל היום. שני [משלי כ"ו] הדלת תסוב על לירה
ועלל על מטתו. ואנחנו לא ידענו ענין המשל מה
הוראתו ורמיזתו כהמשל וכי לא מלא שהע"ה דבר
המתהפך כ"א דלת. גם דברי המאמר צעלמם אם אינם
רק להורות כי עבר זמן קר"ט לא מידע מאומה בצבור
מוליחין את האדם מן העולם. אבל לרעמי הגה חזיל
במאמנם זה באו להודיענו שרש הצטלה והפסקיו כי
מעוטו מחזיק המרובה. כי אם היינו משכימים ומתפללין
הלא נמלא יחול לצבנו ליראה את ד' הנכבד ולעבור
אותו בכל לז עמות היום. כי האדם כאשר יעמוד
בצוקר ויתן בלבו יראת ד' ראשית דעת. ויבילה שעה או
שתי בעבודה. מה מאד יקל עליו עבודת כל היום. כי
לדק לפניו יהלך. ולדרך הזה יסום פעמיו כל היום.
ובהיפך אם כאשר יקום ומטתו יתחיל את היום צעניני
עוה"ז. אח"כ ילך סובב צדך לבו כל היום כל עתיו
ורגעיו. והעמידה ומטתו היא חלוי' במשכבו. כמו
שכתבתי חכמי האמת ע"ה כי אם יסן אדם מדברי תורה
וקרובה נשמתו תעלה למעלה בהיכלי הלידיקים. וקולטת
מלמעלה רוח טהרה. ובבואה אל הנוף תקילהו חפרוש
בנפיה תקחהו ומאמר לו קום נא הגה קול דודי דופק
פחתי לי אחותי כו'. ואז הנוף מתעורר ומתמלא
נעימות עז ותעלומות לא כן הכרוחי' על מעתם. וא"כ
כאשר יקיים האיש הישראלי צעכך ובקומך קרוב שיטיב
מעשיו כל היום*) כלל הדברים. כי אם אמנם מלוה
עליו להנות בחורה כל היום חמיר הגה חכמינו ז"ל
צמד להם בחכמתם הטורה כל נחם טוב וערב אשר
לחורה לחורה. ואשר לעבודה לעבודה עד שתלאנו
ברז"ל (ברכות ה') אבא בנימין הי' כל ימיו מלמעבר
שחיי' חפלתו סמוך למטתו. כדי לקרב השומר אל
הנשמה. כי זאת תורת האדם לקרוא קר"ט צמנה
ושחיי' החפלה צמנה הראוי. ומיכך סמוך למטתו
יזרז לעבודת אלקיו. כמשפט העבד הנאמן להשכים
ולהעריב ולמהר איש צדירות נפלא לקרוא קר"ט

ולתפלל. ואז יקל עליו אח"כ עבודת כל היום. וכי
חמ' איכבה נדע את הדבר הזה כי העבור' אשר על
האדם בכל עמות היום חלוי' צ' זמנים אלה. צעכך
ובקומך. צוא נא אחי וראה כי רבותינו ז"ל בחכמתם
הטורה ותצונתם הרחבה דלה דלו זאת מצאנו מים
עמוקים מדברי שהע"ה שאמר הדלת תסוב על לירה
ועלל על מטתו. כי הגה כאשר נשא עון להביט על
המזרות אשר השער והדלתות קבועות בהם הגה הדלת
הולך וסובב על צ' הליירים. אשר יתד אחד קבוע למטה
ויתד אחד קבוע למעלה ועל ידי צ' הקלות האלה
חיי' תנועת כל הדלת לארבה ולרחה וזה כל גבורת
הדלתות ותנועתם. רק מן ההתחלה והנמט. הגה מזה
חובל להאמין גודל כח המתחיל והנומר. וזהו כמו
שהדלת תסוב על לירה לצד. כן העלל על מטתו. איך
יתנהג צעכך על מטתו ואיך יתנהג בקומו ומטתו על
צ' הליירי' האלה יהסוך ידו כל היום ג"כ. וא"כ יפה
אמרו ש"ס יסן אדם עד שיטעבור זמן קר"ט נמלא בטל
מן החור' כל היום. שאמר הדלת תסוב על ליר' כו'.
זה שהתפאר ית' ואמר (ישעי' נ"ח) אני הוא אני
ראשון אף אני אחרון. כלומר הצט נא אל המתחיל ואל
הנומר מי הוא. אז תדע וצחנת מי הוא המלמדך
להועיל מדריךך בדרך תלך. כי הוא ית' בהיותו ראשון
ואחרון הוא הוא הנקבב את הכל. וזאת תפארת האדם
שנאמר צו נעשה אדם בללמנו כדמותנו. כי חלק לו ית'
חלק יקר כזה שיהי' הוא מוצר הצדואים סגולת כל
הנמלאים שיהי' הוא הנקבב והמניע כל חלקי הצדואי'.
אם להרע או להטיב. כמאמר הזוהר הג"ל גם את
העולם נתן בלצם. כל עלמא וכל עובדין דעלמא לאו
אינון אלא בלצהון דבני אדם דאמטיכו עובדין טבין
כו'. ולכן היתה צריאתו ג"כ בתחלת הצריאה ובקוף
הצריא'. וזהו אחר וקדם לרתינו. כי מלך הנוף הוא אחר
למעשה בראשית. ומלך הנשמה הוא קדם גם למעשה
יוס ראשון (עיין צמ"ר בקמור) ולכן אם האדם זכה
נחל שתי עולמות העוה"ז והעוה"צ כו'. והצן.

עוד באור על מאמר זה תמלא בחלק הראשון [פ']
בראשית ח' צ' ע"ש.

ובסוף הה"ד אשא דעי למרחוק ולסועלי אהן לרק.
א"ר מאיר הלשון הזה משמש שתי לשונות.
לשון שירה על שנתן של לדיקים. לשון דבור על מפתח
של רשעי'. למרחוק על הרחוקי' שנתקדבו אמר ד' נתן
מחשבין

*) ומה יפה אף נעים רמו המסור ע"ה על הדברים
על דרך לא טוב רע לא יסאם. ר"ל כי זה דרך הרשע אשר
נצבנו על מטתו יסדר לו נרעיונו את אשר יעשה למחר בקומו
מן משכבו סך הנאמט והחיענות. ובדרך הזה יבלה אח"כ את
דרך לא טוב. ואח"כ רע לא יסאם כל היום.

מחשבתן לשמו של אברהם אבינו אוחז טבא מרחוק. להצין זה נקדים מאמרם ז"ל (בילקוט תהלים ל"ב) להגיד צבוקר חסדך ואמונתך בלילות. מי גרם להם לישראל לצבא לדידי שמחה זו-האמונה שהאמינו בהעוה"ז שכלו לילות-והמאמר חסד ביאור ואיככה יתייחס ענין זה למזמור שיר ליום השבת. אמנם דע כי האף אמנם מלות שבת כצדה על האדם לשמור את יום השבת ככל מקותיו ומשפטיו. עכ"ז לא תהו לזה אותנו צוראנו ית' לשמור את השבת כי מאחר שלזה אותנו על שמינתו צע"כ כי אפשר בזה האדם לשמרו. כמאמר (דברים ל"ד) לא נפלאה היא ממך כו'. וכאמר (מכילתא) עמי מה עשיתי לך ומה הלאהיך ענה צי. בלתי כי לריך האדם להקדים לעלמו צ' הקדמות-א' לרעת ולהאמין כי הטוב וההללחה בעושר וקנינים לא יגיענו צקצת יגיעתו ושקידתו ורדיפתו אחריהם- כ"א מחסד ד' עליו. ואין מעלור לד' מהושיע ברב עסק או מעט. וכאשר יקבע האדם זאת בנפשו ויאמין בה אמונת אומן יבחר לנפשו המנוחה הרבה יותר מן העבודה. כי אם חפץ צו ד' להלליחו תצוא אליו הצרכה ותשיגהו גם מבלעדי יגיעתו. כמאמר (משלי י"ד) צרכת ד' היא תעשיר ולא יוסף עלב עמה. ורז"ל דרשו מאמר זה (צ"ר י"א) על יום השבת. כי זאת צחי' השבת להמשיך צרכה אל השומר אותה כראוי וצולת התנאי הזה וההקדמה הזאת לא תשקוט ולא תכוח נפש האדם ציום הכבד הזה. אחר כי צדעתו ומחשבתו כי הצרכה תלוי' צמעטיו וצפועל ידיו. וצקצת ידיו אסורות מעשות מו"מ וכל עבודת מלאכה. התנאי הצ'. כי האדם ראוי הוא שיתאמת אללו כי העולם ומלואו הכל הצלים אין בהם ממש. והמה זרי' אללו. ככבריות נחשבים לו. לא ישיגמהם כל מאומה. כמאמר (איוב א') ערום ילחתי מצטן אמי וערום אשוב שמה. וכאשר יתאמת זאת בלבו יהי' צמדריגת יולאי תלרים שהיתה הציוה אלליהם לתשא. כאמרם ז"ל על וישאלום- צע"כ דישראל- ואז יערצ לו יום השבת ותערצ לנפשו המנוחה ויתארה ליום שכלו שבת. ויגיע למדריגה עד כי תהי' לו היגיעה ליגיעת צטר. והמנוחה למנוחה שלמה אשר הקצ"ה רולה צה*). וזהו ממזמור שיר ליום השבת- טוב להודות לה' ולזמור וכו'. כלומר גם כי רחוק מן הנפש לזמר לשיר ולשמוח על המנוחה ושציתה מיתלחכה. עכ"ז טוב להודות לד' ולזמר לשמך עליון. כי אין חסד צזה רק צ' הקדמות- א' להגיד צבוקר חסדך. ד"ל שיתאמת לאדם אשר כל צרכתו ושפתתו אינה מכחו

ועולם ידו ולא מסבת רוב עבודתו. רק חסד ד' עליו. כל היום. וזאת ראוי לו להגיד צבוקר השכם וזהו להגיד צבוקר חסדך. וחסד ד' יספיע לו צרכה צלא עלצ. צ' ואמונתך בלילות. וצביאור צדברי הילקוט האמור' שהאמינו בהעוה"ז שכולו לילות. ואינו רק הכל אין צו מועיל. וזאת ראוי לאדם להאמין גם צטרם יקבים עמו השכל ואח"כ גם לצבו ציץ האמת. וזהו מאמר (תהלים י"ט) עדות ד' כאמנה ר"ל מתחל' מוכרח אתה להאמין צמה שיאמרו לך שרי התורה והתעור'. כי העוה"ז הכל- ואח"כ מחכימת פתי תזכה להצין האמת אבל אם לא תאמין בתחלה לא יעלה צידך דצר צינה. הוא שאמרו (ויקרא צ"ט) וצוח תורה יכצדנני. יכצדני אינו אומר אלא יכצדנני. צעוה"ז וצעוה"צ. ועם דרכו נוכל לתת טעם מספיק על ענין מאמרם ז"ל (סכהדרין ל"ט) כל הנציאים כלם לא התנצאו אלא ליתות המשיח אבל עוה"צ עין לא ראתה וכצר התעוררו ע"ז רצים חקרי לצ אשר צקשה נפשם להצין טעם המעלמות גמול עולם הצא' עד שנאמר עליו עין לא ראתה. גם אנחנו דצרכו צזה צדצרים כמלרים צקספר המדות (צעשירי משער הצטחון) וכפי הענין כאמר עתה כי הערכה והפלגת דצר מדצר יהי' על צ' פנים. או שהאחר גרוע מחצירו ופחות ממנו. או שהאחר מעולה מאד. למשל אם תצוא אל חנות ושם סחורה אינה מופלגת צחשיצות וגם אין לה חקרן. וחנות אחת מוכרת סחורה מלאה חקרנות. ודאי ראוי לקנות אותה שאין צה חקרן ולפעמי' יזדמן שיהיה להצ' סחורה מעולה מאד כלולה צהוד ויופי. אז ג"כ ראוי לקנות את המעולה מפני רוב חשיצותה. גם כי הסחורה אשר צחנות הא' היא סחורה טובה אין צה שום חקרן. אבל המעלות והשלמות אשר בהסחור' הצ' אין לה. לכן ראוי לקנות הסחורה הצ' לקצת רוב שלמותה ומין ערכה וצע"כ מחוייב הסוחר להעיר ולעורר את לצ הקונה להגיד לו היתרון העלום אשר צסחורתו ולצצח לפניו מעלותיה. כי לולא כן למה לא יקנה מסחורה הראשונ' שאין צה שום דצר מהסחרונ'. אבל אם לאחר סחורה גרוע' ופחותה עד מאד. מלאה חקרנות. ואל הצ' בהיפך סחורה מעולה כלולה צכל המעלות- א"כ יזכה השני הזה מצ' לדרי' שיקנה הקונה רק אללו. והתצונן כי הוא אין מהלורך לו לצצח סחורתו צפני הקונה ולהלעי לו חשבון מעלותי'. כי הלא גם מבלעדי הפלגת חשיצות מעלותיה ראוי אל הקונה לקנות אותה ולא לקנות אלל הסוחר הא'. מפני כי אלל

* וחי' כי לבעבור זה צברו הנציאים עיה ב' מלות שבת וצדקה והמה סמוכים צדנריהם זל"ו. כמו (ישעי' נ"ו) כה חסר ד' שמרו משפט ועשו צדקה כו' אשרי אינוש יעשה זאת כו' שומר שבת מחללו. ואמר עזר' (סס נ"ח) הלא פרס לרעב למך כו' אם חשינ משבת רגליך כו'. והעטם כי ב' מלות אלו רק סנה אחת להם המשלמת אותם.

אלל השני אין גם חסרון אחד מהחסרונו' אשר בחסור' הסוחר הא'. הוא הרבר צענינינו. אם הי' העוה"ז טוב והעוה"ב יומר טוב הי' הקצ"ה מראה אלינו טוב עוה"ב והפלג' חשיבותו למען אשר לקצת הפלג' טוב ומעלתו יפנה האד' לעמול עליו להשיגו. לא כן אחר כי העוה"ז הוא מעות לא יוכל לחקון. והעוה"ב טוב ונועמו לאין חקר. אי"כ מה לו להקצ"ה לגלות לנו ולשצח צפנינו מעלת עוה"ב. אחר אשר גם מלצד הפלגת טובו ומעלתו האוי לצרות אל החורה צעזר להכלל ממקרי עוה"ז. אשר כל פדיו שקר ומדומה והצל הצלים. כאשר הוכיח' הנביא ע"ה צפס ד' (ירמיו' ב') כי שמים רעות עשה עמי אותי עזרו מקור מים חיים לחלוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים. בלתי אוחו שכבר נודע לו ונחצבר אללו מרירות העוה"ז אליו נאה להודיעו נעימות עוה"ב. אמנם הנה מרירות עוה"ז אי אפשר לעמוד עליו כ"א אחר אשר יכול תוכל והשב חשיני ממנו המוני מממדיו והצלי. כי מי לנו עוד חכם כשלמה המלך ע"ה והעיד צפסרו שלא עמד על חנופת האות העוה"ז כ"א אחר הנסיון ע"ד שאמרו חז"ל וצמד' קהלת) אלו אחר אחר הכל הכל כו' אלא זה שלמה לזה נאה לומר הכל הצלים. כי הוא אמ' דבריו אחר הנסיון כמו שחוצ את כל זה נקיטי בחכמ'. ואולי כי לצעזר' נכות אוחנו לזה אוחנו יחצרך להחענג בצנחות וימים טובים. ומזה נוכל להתצונן על העוה"ז וכציו ודמיוניו שהם שקר והצל. ואולי כי לזה כוונו חז"ל באמדם (סנהדרין ל"ט) צמקום שצעלי שחוצה עומדים אין לדיקי' גמורי' יכולי' לעמוד. כי הצעל חסוד' תהי' דבקותו צמור' ובמלות באהבה היותר נעימ' ויותר עזה מפני צואו אליה' רק אחר הנסיון צמאות העוה"ז ירא' כי שקר נכב'. וזהו זוכח חור' יכצדני יכצדני אינו אומר אלא יכצדני צעולם הזה וצעולם הבא כי תחל' אחר ולרשע אחר אלקי' מה לך לספר חקי כו' אם ראית נצח וחייץ עמו ועם מלכפים חלקך כו' וסיפר כענין דרך הצעלי תאו'. אמנם אח"כ אמר צינו נא זאת שוכחי אלוך פן אטרוף ואין מלי. ר"ל הזהירים והפחידים צמורא העונש שיגיע עליהם פן אטרוף כו'. אבל ידוע חדעו כי לא זאת הנוחה ולא זאת המרנעה למשוך ידו מן המוני האות עוה"ז ומצבת מורא העונש. פן אטרוף ואין מידי מלי. אבל זוכח תורה ר"ל כי ברורו הגדיבה ונפשו הטובה הוא מעורר את נפשו לחח תורה לאלקים על שהמליט אוחו ונפח הצלי עוה"ז. הוא יכצדני. צעוה"ז וצעוה"ב. היינו הוא יכצדני חורה כפולה ומכוסלת. אי' על מה שהללחיו מן העוה"ז ועל מה שקנה חלקו צעוה"ב. והצטיחו ואמר לו וסם דרך.

אשר חכמינו ציאלו אל תקרי וסם אלא וסם דרך (מ"ב ה') שהוא מעריך פחיתות העוה"ז תחלה. ומעריך כנגדו יקר עוה"ב אראנו ציטע אלקים. והצן. וזהו שאמר מזמור סיד ליום השבת. לאמר אחר כי החענג האדם צחענוגים ומעדיים יראה שאין זהם ממש אז יכול להאמין על כל המוני תלות עוה"ז גם מה אשר לא השיג זה עתה כי כלם תמה מהצל יחד. וע"כ טוב להורות לד'. כמאמר זוכח תורה יכצדני. צעוה"ז וצעוה"ב. וכצאורנו. ופרט את שניה' אי' להניד צוקר חסדך. על הטוב והחסד אשר יהי' צאור הצוקר צעוה"ב. צ' ואמונתך צלילי. על שזכה לצוא לידי אמונ' זאת שיתאמת אללו כי העוה"ז חושך והצל. וזהו מאמר הילקוט מי גרם לישראל לצוא אל שמחה זו. היינו לשמח צהשגת העוה"ב. רק האמונה שהאמינו צעוה"ז שכלו לילות. כי ערבות עוה"ב לא ישיג האדם בלתי אחרי היותו נעזב וכצדל מכל המון מחמדי עוה"ז עד שיהי' העוה"ז נצזה צעיניו נאסם. אבל איככה ימאס צהעוה"ז. רק ע"י האמונה להאמין מאמר התורה המעיד עליו שכלו לילה וחושך.

וכבר מלתי אמורה צחלק הראשון (רי' פ' נח) על מאמר המדרש (רי' פ' לך) עמד נדבית ציום חילך צעת שהכנסת לי כל החיילות והאוכלסים צהדרי קודש כו' לך טל ילדותך. לפי שהי' אצרהם ע"ה מחפחד ואומר מאמר שיש צידי עון שהייתי עובר ע"ז כל השני' הללו. אמר לו הקצ"ה לך טל ילדותך. ומה הטל הזה סימן צרכה לעולם. אף ילדותך סימן צרכה לעולם. וציאלנו סם איככה הי' ילדותך סימן צרכה. אם עבד ע"ז כל השנים הללו. ואמרנו כי אצרהם ע"ה אלו הי' מכיר את ד' מנעוריו. צאין ספק לא הי' מלליח צחוכחתו את צני דורו על חועצותיהם ועל פכיליהם כי לא אלהים תמה. כי הלא נגד פניו יענו מאין נודע לך כל אלה. האם צחנת צנת צמו לדעת מהותם ועילוי יראתם. כמענה הנשים אשר השיצו (ירמיו' מ"ד) ומן אז חלנו לקטר כו' חסרנו כל כו'. אבל אחר אשר גם הוא צמשך מ"ה שנה עבד את כלם וצחן זהם וצמשפטיה' הי' ידיו רב לו להוכיח על פניהם כי הצל תמה מעשי תעחועים. והם האמינו לקול דברו. כי הסכימו ואמרו אין חכם כצעל הנסיון. וכמ"ש על יחורו (צמד' קהלת) אלו אחר אחר עתה ידעתי כי גדול ד' כו' אלא זה יחורו שלא הניח ע"ז שלא עברה. ולכן יפה אמרו אף ילדותך סימן צרכה לעולם. כי ע"י ימי הילדות האמינו לו כלם על הדבר המאומת לו צנכיון. ומעתה מאמר המדרש כך הוא. אשא דעי למרחוק. ר"ל שהי' רחוק ונחקר. כמו שדרשו ז"ל [צרכות ל"ד צ'] על מאמר

שלוש שלום לרחוק ולקרוב. וזהו מאמר ר' מאיר הלשון
 הזה ומשמע שמי לשונות. על שבחן של לדיקים ועל
 בנותן של דשעים ומפלחם. אשר זאת לא ישיג בשלמות
 בלתי אותם שבא מרחוק. וזהו שביאר ואמר מחשבין לשמו
 של אברהם אבינו אותם שבא מרחוק. אשר כל אמונתנו
 על עוה"ז שהוא שקר מוסר על המלמין הראשון ראש
 פנת שצטי יסורון. כי הוא בחן כל אלה ואמר שאין
 בהם ומש.

במד"ש (שם צמורך) אשה כי תזריע כו'. ה"ד
 חיים וחסד עשית עמדי ופקודתך שמרה
 רוחי. צנוהג שבעולם צהמה זו מהלכת דבולה והולד
 נתון בחוך מעיה כמין שק. והאשה זו מהלכת זקופה
 והולד נתון בחוך מעיה והקצ"ה משמרו שלא יפול
 ויומות. הוי חיים וחסד עשית עמדי כו'. ועי' צמד' עוד
 הרצה מזה ההבדל אשר בין הריון האדם ובין הריון
 הבהמה שהוא רק בדרך נס ובחסדים גדולים. ולדעתי
 נראה לפ"ז להצין מאמר ופקודתך שמרה רוחי. ולא
 אמר ופקודתך שמר' את רוחי. למען דעת נני הוא השומר
 ומי הוא הנשמר. אמנם הטעם בזה ע"ד שאלמו ז"ל
 (בראשית דבה ק"ג) ורצ יעבור לעירי. זכה יעבור לא
 זכה יועבר. ולכאורה מאין הוליוו זאת שיהי' נכלל
 בכחצו יועבר והכחצו אומר רק יעבור. אמנם רז"ל
 הוליוו זאת מחסרון קימן הפעול. כי אם הי' הכחצו
 אומר ורצ יעבור את הלעירי. לא הי' נשמע ממאמר זה רק
 כוונה אחת. כי הגדול יעבור את הקטן. אבל עתה
 בחסרון קימן הפעול יש שניהם צמשמע. ורצ יעבור את
 הלעירי. ויש צמשמעו את הרצ יעבור הלעירי. וזה
 שביארו זכה יעבור כו'. ויש צמקרות הרצה כאלה.
 ומעתה הנה הכחצו כותן טעם על משפט צוראנו ית'
 אשר לזה והזהיר את האר' להרגיז שכלו על ילרו. ושלל
 ילך אחר טבעו הפראי כדרך שאר צעלי חיים. לאמר כי
 כמו אשר צריאת הנצראים בהנהגת הטבע אשר נטע
 הצורא ית' בהם אל קיום ישוצו של עולם. די להם
 שיתנהגו כפי הטבע אשר הם צמזג הרכבתם. לא כן
 האדם אשר ילידתו ווליואוחו כפי מה שחייבה חכמתו
 ית' הוא לקיימו שלא כדרך הטבע. לכן לזה והזהיר
 אותו שיעוצז גם הוא מלכת אחר טבעו רק כפי החור'
 והמלו' אשר אלקיו יורנו. וכך אמר לו כמו אשר פקודתי
 שמרה את רוחך שתקיים צד. כך רוחך תשמור את
 פקודתי לאשר ולקיים כל פקודי וכל מלוחי. וגם שניהם
 כלולגי' צמאמר ופקודתך שמרה רוחי. כי על קיום האר'
 הצאיר צו שהפקיד' הוא השומר. והרוח הוא הנשמר.
 ועל קיום החור' ומשמרת האזהר' מורה צהיפק. ואת
 פקודתך שמרה רוחי. הרוח הוא השומר. והפקידה
 הוא הנשמר.

שם צמורך. דבר אחר אשה כי תזריע. ה"ד [איוצ
 ל"ח] איפה היית צידי ארץ כו' מי שם ממדיה
 כו' ויסקר דלתיים ים צניחו מרחם ילא. כשם שיש דלתות
 לצית כך יש דלתות לאשה כו'. ואומר עד פה מצוא ולא
 תוסיף. אלו שלשה חרטים האחרוני'. ופה יעית צגאון
 גליך. צעון גלולך. לפי שהולד הזה כשהוא יולא יולא
 מלא גללין וכל מיני סרוחין והכל מחצקין אותו ומחצקין
 אותו וציוחר אם הוא זכר. והמאמר אומר הצניגי. אבל
 ימצאר על נכון כאשר נשים לב על הרכבת האדם. הנה
 כמו שיש צילירתו שני. הגוף והנפש. כן עסקיו שנים.
 עסקי הגוף אכילה ושתי' וצקפת טרפו ומזונו. ועסקי
 הנשמה צחורה ובמלות ומעשים טובים. ואם חשים
 לצד על צ' עסקים אלה. תראה מפלאות תמים דעים
 איך כל השגת ועסק האדם לקנות החורה ומדומיה
 מולאיהם ומצואיהם הם המעלות ומדות היסרות. ר"ל
 אם יצחור האדם צסקירת החורה הוא לריך לחכמ'
 וחצונה ולצ טהור. ואם ירלה להיות ענו ושפל צרך
 ילטרך ג"כ למדות יקרות המציאי' את האדם לכך. כמו
 להכיר מקומו. להסתכל צשלשה דברים כו' מאין זאת
 כו'. ושמהי' מורא ד' על פניו חמיר. וכאשר ירלה להיות'
 כדי צחונן עני ואציון. לריך להיות רחום וחנון. ושוכא
 צלע. וחתן צממונו. אשר כל אלה מדות יקרות צפז
 מקולאים. וכן כל דבר מן החורה מולאיו ומוצאיו הם
 לדקות ממימו' ויסרו' וכדומ'. לא כן השגת עסקי עוה"ז
 הכל צהיפק. כי פרלים מלאגי' רק ע"י מדות ומכוונות
 מכוונות ופחיתות ודמיונות שוא ושקר. כי אם תרלה
 להתחיל צקיום ויסוד העולם לריך אתה לאהוצ את
 האשה. אשר חז"ל אמרו עליה [צצת קני' א'] כי הוא
 אמר ויהי זו אשה הוא לזה ויעמוד אלו הצנים. אשה
 חמת מלא לוא' ופיה מלא דם והכל רלין אחריה. וכמו
 כן צרלונך לעסוק צחאות אכיל' ושתי' לריך אתה
 לדמיוכו' שוא ומדוחים שיהי' נדמה צעיניך כאלו
 המאכל יקר ונחמד מפז רצ. וציוחר אחר שהכנסת אותו
 אל תוך פיך וכצר כלעם ונמאס איך יערצ עליך וידמה
 צעיניך לערצ ומועיל שאין דומה לו. והכל שקר וכצז.
 כי כלה לרגעי' אחדי' יתגלה ערוחס ופחיתומס. כאשר
 יתעכל המאכל צמעיו. וכן אם יהי' עסקיך להלביט
 אותך מלבוטי כבוד. מתלביט ג"כ גאה וגאון והוד והדר
 עד אשר יהי' נדמ' צעיניך כי עיני כל אליך ישיגחו אליך
 יחצוננו ותהלתך צפיהם. וזיו הדרך הולך לפניך
 כצרכים נוללים לפניהם. כמו קרון עור פני משה. ואם
 תרל' לעסוק צמחלוקת תלביט קנא' ושנא' עד אשר גם
 את העוצ אשר צאחוזת מרעיד מחצבה לפחות וגרוע
 מאד. ויתהפק עליך רוח אחר' לעות אדם צריצו, ושכלך
 ודמיונך יטה אותך עד כי תאמ' על העוצ רע. ותדין

את חצירך לכף חובה. ואם חרלה להשיג קנינים ומפלי המוצאים ומדינות רחוקות. לריך אתה להיות מן המשליכי את נפשם מנגד. לעבור ארחות ימים ובארץ לא עבר זה איש. להכניס א"ע לסכנות גדולות. כלל הדברים כל המרצ' זיניעתו והשגתו כן ירצה סכלותו. כאשר העיר הנציא ע"ה ע"ז במאמר קלר (הושע ד') כרוסם כן חטאו לי. ד"ל כפי רצויים זהשגת הדברים כן חטאו לי בסכלותם.

ומעשה נצין מאמר חז"ל (שבת קנ"ב א') זקני ת"ח כל זמן שמוזקנים חכמה נחוספת בהם. וזקני ע"ה כל זמן שמוזקנים טפשות נחוספת בהן. ראה כי חכמינו ז"ל בדברים האלה כללו הדברי' שאמרו. כי זה כלל גדול כמו שדורך החור' ולומדיה אל הזקנים. כמאמר (אבות ד') הלומד מן הקטני' למה הוא דומה כו'. והלומד מן הזקנים למה הוא דומה כו'. וכמאמר (איו"ב ל"ב) אמרתי ימים ידברו ורוב שני' יודיעו חכמה. כן מהלורך אל יסוצו של עולם קומרי' זקנים. שהם יסחרו את הארץ ויציאו סחורה ממקומות הרסוקות כי המה מצינים יותר צטיב כל סחורה ומכונתה ומולאה ומוצא' ומקומה איה. והקצ"ה ברוב דחמיו משגיח על עולמו שלא יחסר המזג. ומזמין אל השוקדים בלמודי החורה זקנים אשר צטער. שלא ישכחו משערי ליון יודעי כינה העומדים על הפקודים. ללמוד וללמד להצין ולהורות. וכן מזמין ג"כ ללורך יסוצו של עולם קומרי' זקנים אשר יספיעו סחורות לכל חפץ האנשים. אבל אם תשים לבך ליעת המדות המציאות את צ' הסוגי' האלה. תראה יחרון החכמה מן הסכלות כיחרון האור מן החושך. כי החור' והחכמ' הקצ"ה משפיע אותה אל לב לומדיה. גם כי כבר שצעה לה נפשם ולמדו חורה בעבודתם. יתן להם ית' רוח יחירה ושהצ' גדולה עודפת על הראשונ' ללמוד וללמד עוד יותר עד שיקיימו צעלמ' מאמר אדם כי ימות צאהל. וא"כ הנה הקצה המציאה לכך היא גודל יראתם ושהצתם את ד' ותורתו ולא חשבע נפשם עד אשר יתקיים הצטחת מאמר (ישעי' י"א) כי מלאה הארץ דעה את ד'. וכאשר חשי' לבך אל הקצה היוצאה והמניע את הסומר זקן וכציר ימים שיעסקו במסחרים. להציא ממרחק לחמו. הוא גודל הסכלות אשר צו עד אשר ישכח גם רמ"ח אבריו ויומי חייו כי עוד מעט ואיננו. והוא כשאלו ולא ישבע וכל אשר הוא רואה בחיורו

כאלו גזול הוא מידו. וזהו זקני ת"ח הוא מסב' שהחכמ' נחוספת בהם. והקצ"ה צחקרו ומסבז זאת כמו שגאמר בשישי' חכמה כו'. כי כלל העול' לריך לתורת' וחכמת'. ולהיפך זקני ע"ה כל זמן שמוזקני' אם אמנם גם הם מלרכי העולם. עכ"ז מוצאם הוא ע"י טפשות שגחוספת בהן (ועי' עוד צטיורי המדות אשר אל ספר המדות פ' י"ב משער עבודת האלקים) כלל העולה כמו שחציע צצעלי החור' שנתן ית' לכל אר"א כפי כמו וערכו. תורתו וחכמתו. כאמרם ז"ל [ויקרא דעה ט"ו] לעשות לרוח משקל אפילו דברי חורה שנתנו מלמעלה לא נתנו אלא צמדה. יש זוכה למקרא. ויש למשנה. ויש לחלמוד כו'. ויש זוכה לכולן. כמה שידענו מגדולי הליריקי' שנתן ית' בהם דעה כינה והשכל עד כי חלק לשלמה חכמה לכלכל את כל ישראל צחכמתו ורצ מצותמו. כן תראה בהמתעמלים זהשגת עוה"ז. כי האיש הכפרי הנה דעתו ומנהגו אינה רחוקה מן האמת. כי אינו מתחורה צלתי את אשר תשיג ידו לזון את ציתו. ועוצר אדמתו ישבע לחם. יותר ממנו העירכי ועוד יותר הסומדים הגדולים. בהם רצחה הטפשו' מאד להרצו' הון לסחור למרחקי'. וכל זה ללורך יסוצו של עולם. שיהיו ההמוני' מתפרנסי' מהם צעבודתם להיות צעזרתם לעבוד עבודתם. ועוד יותר העוסקים צצנינים. צונים חרבים למו. והיכלי עונג. ועוסקי' צגנות ופרדסי'. אשר לולא זאת לא היו משיגי' כמה אנשי' המוניי' מחיית' ושפעת'. כ"א ע"י פזור הקלינים האלה צעבודה רבה. ירצו עסקיהם למלאות סכר למשמטיה. כלל הדבר כל המרצה צעסק יוכיח אולתו על פניו. כי זה לו אוח אמת על סכלותו ועל טפשותו. וכי ישאלך לצבך לאמר הירלה ד' צעלילות כאלה להנהיג בהן את עולמו. הלא הוא אלקי' אמת. וצחכמה יסד ארץ. ושמים צחצונה. ומנהיג עולמו ע"י שוטים וחסרי לב. כלום חסר מצית המלך ית' להנהיג עולמו להיות מושג שפעת כל ההמוניי' ע"פ ארחות החכמה והחצונה. כמשפט השגת עסקי הנפש החורה והחעורה המוסר והחצונה אשר דרך הקורש להם וצמקלת החכמה יעלו ויבואו אל האדם. כן היו ראוי להיות צכל חלקי העולם אשר צני אדם לריכים להם כי כלם צכלל מאמר [תהלים ק"ד] מה רצו מעשיך ד' כלם צחכמה עשית. כי צצמי' זאת הי' צריאת העול' צכלל צחכמה צחצונה ודעת*) אבל האמת כך הוא.

*) גימט' זה שאלו צתח יתרו צירך חק ושיחה כמו שדובר משה אל השלע ונתן מומיו. אשר אינו ע"פ החכמה כ"א ע"פ גימט' המלך אבל כלל הנריחה לח כן היה כ"ח צירך חכמה צתח עילמו ינה היה מנהיג את עילמו. וצמתי הלא צעמתי כמה דברים אשר הליכתם וקיימם היה צירך חק הרנה מחד רחוק מן החכמה. כמו ענין ציר החיל אלל היס שגאמר (ויגמט' ה') אשר שחתי חיל צביל לים חק עולם ילם יעברתו. וחילי כי ל"ה צנינו חיל צמסום צמירם (ר"י) חקצו. חקצו חקצו יורה צרת. כפלו הדברים צנינו לצין יתיר אלא יקשה למה חלק הקציה החורה והמטיח כעם צורך חכמה יפסם צירך חק. ל"ה אצמתי חק כי קיים העולם ומשך ע"י קיים החורה יפסי אשר העולם יס צו אשר צירך חכמה כל מנהיג. ויש מהם אשר המנהיגים צירך

כי כל הדברים אשר הם על היקוד הראשון אשר לכך
 נצטוו ונתאלו המה מתנהגים ומוטפעים צטוב טעם
 ודעת. לא כן אלה הדברים שזכרנו שאין מלצתם מלצת
 קודם ולא לכך כוונה החכמה העליונה צעת הצדאם.
 כי כלם נחחדשו ונלמחו אחר חטא האדם. שנחקלל
 אדורה האדם' בעצורך וכל הדברי' הכלומחי' מסבת
 החטא כלם הם מתנהגי' שנחחדשו ונחקללו. לכן נחיי'
 בהם מאמר ר' לוי [ויקרא רבה ט"ו] הצרכו' מצרכו'
 את צעליהן והקללו' מקללו' את צעליהן. והראשונה
 לכלם היא הדבה ארצה עלצונך והרונך עלצב חלרי
 צנים כו'. וכל התגלגלות שארי התללות אשר על האר'
 עולות אחריה וסבותיהם וגלגוליהם רק ע"י פחיות.
 מלצד החורה הטורה היא עומדת ככלה צקטוריה
 על אפנה הראשון והיא מוטפת רק צלדק ומטפט
 ויושר. דרכיה דרכי נועם כלם אהובים כלם נכוחים
 וישרים. וצמקום אחר כחצנו צאור יפה אף נעים על
 מאמר רז"ל (צראשית רבה א') כי לא דבר רק הוא
 מכם ואם רק הוא מכם הוא- עוד אמרו לא נפלאה היא
 מומך ואם נפלאה מומך היא נפלאה. רלו בזה לצאר מה
 אשר עיינו רואות כי יש צחורה כמה מלות הצלתי

מוטפות צטכל. ורחוקי' מאד מצינות אדם. ואנחנו אומרי'
 כי הם רק ע"ד חק וגזירת המלך ית"ש עלינו. ורצחיתנו
 ז"ל העירו אותנו כי צלמת המלות כלם נלטיירו שיהיו
 ערבים ומתוקים לנפש האדם ומוטפים אליו צטכל
 וצחצונו' עד שיתענג בהן הדבה יומך על מה שיתענג
 בתענוגי הגוף. אבל זה הי' חלק אדם מאלקים ציום
 הצדאו כי אז קודם שחטא ע"י הנחש הי' לו הוי' אחרת
 ולורה אחרת ודעה אחרת וכפי הווייתו מוקדם כן
 נלטיירו המלות אבל אחר החטא ציום אשנתו שינה את
 טעמו לורחו שכלו ודעתו. והמלות נשארן על לורחם
 הראשונה כי חקח עולם היא. וזהו לא נפלאה היא
 מומך. ואם נפלאה מומך היא נפלאה. ר"ל אחת נפלאה
 מומנה. לא היא מומך. וכמו שיתצאר אי"ה על מקומו
 [ר"י פ' חקת]:

כלל הדברי' אשר כל מה שזכרנו. כלם נכפי' נחחדשו
 ונלמחו ע"יחטא אדם צהחחדש צו זהומת הנחש.
 וכמו אשר למיחחס וון השקר. כן עוד היום מחגלגלין
 וצאים ומוטפים ומונהגי' ע"י שקר. כי לא לאלקי' המה.
 ולא אליהם כוונה החכמה האלקית צעת הצדיאה.
 וזהו אשר שאל ית' את איוב איהי היית. ציסקי ארץ
 הגד

חק. כן חלוקת התורה. יש בדרך חכמה ויש בדרך חק. והוא שאמר ית' על מלות פרה אדומה אני ד' חקה חקתי היינו נבדליה.
 ולעומת זה נזירה גורמי צתורה. אבל עכ"ז אם ידעו משנת להנין טעם הדברים אשר הנהגתם הוא מן לגדר הטבע מזה עלינו
 להתנוון צמעשה ד' כי לא קלרה יד ד' ח"ו מלעשות ענין מנהגו ג"כ ע"ד הטבע. אבל שים הם אשר נפלאו ממנו. א' הענין
 אשר אנתנו צצאורי. ב' בהנהגת גמר התנואה והצורה למזון האדם. כי היא פליאה גדולה כי עיינו רואות אשר כל הוויות
 התנואה צמיתחה וגדולה עד אשר תמור בשגלים כלם מעשי ד' המה. אין להאדם חלק בהם. ולאחר אשר התנואה נגמרת צצדה
 ע"ד שזונה מונצרת אל אכילה האדם או להלבוש עמנו צנידולי. עד אשר אנתנו צועת אפינו מייגעין עלמנו צכמה מלאכות פרטיות.
 עילי' נמספר ארבעים חזר. וכלם הם רק מלאכות המועלות על האדם מלצד מעשי ד' ויד ד' שהיתה עליהם מראש ועד
 סוף. ינס ע"ז יתחמך לצב איש להנין מה זה ועל מה זה. שא נא עיניך וראה דברי חכמיו ז"ל צצמדה (שם צצמוך) אשר אחר
 כל הדרשות אשר דרשו על מאמר חיים וחסד עשית עמרי. וכלם אלויות על צמירת הילד צצמו הוא צצדך חק וגזירת
 המלך. כי ע"ד הטבע לא הי' הילד ראוי להתקיים צמוכה. אחר"כ צצוף הפרשה סיים המדרש ואמר לפי שצעוה"ז אשה יולדת
 צצער. לעתיד לבוא מה כתיב צצטרם תחיל ילדה צצטרם יבוא חבל לה כו'. צאור הדברים ע"פ משל לאחד נתן צמו למרחקים.
 יסולת לה את אשר היא רביה למזונותיה ולכל חייתה ופרנסתה. צומנים ידועים צכל רבע שנה וכדומה. עד אשר יספיק לה
 הסך ההוא שהוא סולת עד אשר יעברו הימים המונגלים. וישלח עוד הפעם. פעם קרה אותה מקרה חולי וצפלה למטה ורצה
 צריבאים ולדברים הצריבי' אל החולה. ולא היה צידה על הולאות. כי אביה לא שלח לה רק את הראוי לה אם היתה שלמה
 צצריביות הגוף. אבל ענין החולי הוא דבר היוצא מן הראוי. אשר ע"כ אין הולאה צואת נכללת צכלל דברי' אשר אביה שולח
 אליה. --- הנמשל הקניה צרא את האדם על דעת שלא יחטא. והי' סדר הבריאה שחוליו הארץ מאכלים הראוי' לאלוהי ונגלים
 הוציאים ללבוש. צאמרם ד"ל על העתיד שצמור הבריאה לאיתנה הראשון (צצת למ"ד) שצתה א"י שחוליו צלוסקאות וכלי מלת.
 כי אז יחזור העולם אל תיקונו כמו שהיה קודם החטא. כי אין כל חשד צצת השמש. רק עתה נרם החטא לצבנז על האדם
 ל"ט מלאכות כמו שצחצנו צקול יעקב (סיף מעילת שה"ש) וצאהל יעקב (ר"ש פ' ויקהל) על מאמר צצת ימים צעבוד ועשית
 כל מלאכתך אשר מלאכתך צצוף הכניי אל האדם לרמו לו כי המלאכות שלך הם. כי כל המלאכות (הלי"ט) היו חסרות
 צצריביות. שלא היה צצדך לא לצרוש ולא לצרוע ולא לצרוג. רק אחר החטא נרם האדם אל עצמו כל הלי"ט מלאכות. כי נחקלל
 צצעת אפך תאכל לחם כו'. ומעתה דע כי גם מה שאמרו חז"ל (שם שם) עתידה אשה שחלד צכל יום. גם זה הי' צעולם קודם
 החטא. צאמרם ד"ל (צריביות רבה ר"ב) צו ציום צצראו צו ציום שצמו צו ציום הוליואו חולדות. עלו למטה שנים וירדו אצבה.
 רק אחר החטא נחחדש הצורה היל' צמיר צצנן אמו צו חרשים. ולכן אין מקום לטבע העולם על זמא. כ"א הצבה
 צצמירי הגדול הוא מפליח לעשות ומצמר אותו ע"ד נם. והוא חיים וחסד עשית עמרי וצמקוחך צצמרה רומי. וע"ז מסיים המדרש
 ואמר לפי שצעוה"ז פ"י אחר החטא נחחדשה הצורה שח"י אשה יולדת צצער. אבל לעתיד אחר התיקון שצמו העולם לאיתנו
 הראשון ויהיה כמו שהיה קודם החטא. מה כתיב צצטרם תחיל ילדה. ולא יצטרך עוד אל גם השמירה כמו עתה. כי עתה עיינו
 רק חיים וחסד אשר הוא ית' עושה עמו צצדך נם.

הגד אם ידעת כינה. במאמר זה העיר את לבבו שיתבונן על הדברים אשר הם מעסקי הגשם. שהמה מיוקדים על יקור נאמן על ארני ראשית המחשבה. ועוד היום הם כאשר היו בזמנה אחר. וזהו הגד אם ידעת כינה. אם אללת לך זרעה ולקחת לך שמן מן הזינה הלא לך לערס טעם-איזה דרך ישכון אור החכמה והזינה רק בזרמות לדק ומישרי' כאשר ה' ותחלה צעת יסדי ארץ. ואח"כ אמר מי שם ממדיה כי מדע או מי נטה עליה קו. רמז לו על קו תורה ואבני זבוח. אשר אחר החטא נחחדש מורצן בעולם ושאל ואמר לו על מה ארניה הטבעו. כמתפלל ואומר ראה נא על מה ארניה הטבעו. הלא הטבעו כלה על שוא וסקר. והטעם. או מי ירה אבן פנתה. ווי השליך אבן נגף אל ראש פנה. אל פנת יקרת יליר כפיו של הקב"ה. הלא הנחש אשר הטיל זוהמתו זו. ולכן משפט הנהגתם כראוי להם. ממקום הטנופת באו כו'.

ועתה קח לך משל על כל זה לעשיר גדול הוי' לו בן. ונתן עיניו לשרך אוחז עם צת איש עני וכאשר נחוו ערו יחדיו לגמור הסיודך. התנו כיניהם שלא יקסירו זה על זה צענין ההתחייבות. שיתן כל אחד לפי כחו. העשי' כפי עשרו. צדים חמודי' ומסוראי'. צדי שבת לצד. צדי יורט לצד כיד ד' הטוב' עליו. וזה יתן לבתו צדים פחותים כפי יכלתו הפחותה. ולא יתקנאו זה בזה. ועל אלו האופנים התקשרו בקשרי התנאים וזה עשה לבנו צדים יקרים ונחמדים מאד. וזה עשה לבחו צדים פחותי' כפי דלת ערכו. ועשו חמוכה. ויהי כי ארכו הימים אל הזוג. שכחו אבותיהם ובית מולדתיהם. והם יושבי' ומניעים זע"ז ביום טובה צימי החג. אשר אז דרך האנשים להחליף שולותם ונתקנאו זע"ז. ותאמר אליו מה לך אישי. הלא לבשר אחד אנחנו. מודע אתה תלבוש צדי חן וכבוד. ואני צצדים פחותי' כאלה עד כי בסקנת הקנאה באו לירי שגאה ופירוד לצבות. ויודע הדבד ברחובות קריה. בא זקן א' ואומר להם אתפלא מאד עליכם איך שכחת' ואיך לא תשימו עין ולב אל ונתלבתכם. אל נקצת בור נקדת' היינו מי ומי אבותיכם של כל אחד וא'. אשר כל אחד הכין לבנו כפי כחו וכפי יכלתו. אם זאת תשימו על לב בכל עת אשר תשלחו יד אל צדיכם ללבוש. אז תסיר הקנאה מלבבכם ולא תעלה עוד על רוחכם. הגומשל כאשר יראה האדם ויביט על הדברי' המשיגי' אל הגוף לרכיו. ועל הכחות המשיגות והמביאות אל הגשמה את אשר היא נבקשת. הם כיתרון אור מן החושך. זה בא בכח טומאתו מלא סקר ונרמה ודמיונות כוזבות. ואלה מזה מן המקדש ילאו ויבואו. מונעין היולא מניית ד'. ע"י כחות קדושות וטהודו'. ע"י יועלי' כאומני' אונתיים

מבקשים האמת והלדק. ותתן חלילה דוסי לאמר מה זאת עשה אלקים לנו. השליט צנפנו מרות רעות ודמיונות שוא ומדומים להדוף ולגרש אוחנו מהקתפה צנחלת ד' לאהוב השקר ולשנוא האמת. הלא חענה ותשוב על הדברים האלה לאמר חלילה לאל מרשע. אבל מעשי ד' לדקו יחדיו זכים ותמימי' וישרים. כמאמר החם ומתום עם תמימים. אבל כחות מנהיגי הגשמה הם כלם על אופן שנצדאו. רק מנהיגי הגוף הם מולדו' שנתחדשו אחר הדריאה. ע"י הנחש וזוהמתו שהטיל בחוה צעקו עמה. והאד' הקבי' על דצריה. ונתמזגו גם צו הכחות הרעות האלי'. וא"כ כל מה אשר חמלא הסנה טוב' ותמימי'. היא מהצריאי'. מתנהגת על משפט' הראשון שהכין לה הצור' ית'. וכל העקלקלו' ועקמומו' נחדשו וילכו ע"י כחות המחדשות. כמאמר (משלי ג') כי תועבת ד' נלוז. ואת ישרים סודו. כי הנלוז הוא סר מדרך הישן אל החדש. ואלל ישרים נשאר קודו אשר נחדשם צהם מאז ומקדם. וכמה רמז על הדברים האלי' אליהוא בן ברכאל כמ"ש (איוב ל"ו) אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן לדק. כמו שאמר הזקן אל הזוג הנ"ל זכרו נא מאין באתם מי אביך ומי אביה. אין מהראוי אל הקנאה שמהי' כיניכם. וזהו אשא דעי למרחוק. כלומר' אזכו' יקר צחי' האדם שהי' בה צעת הצריאי' קודם החטא. ועייכ' ולפועלי אתן לדק. כי הנני רואה מעשי ד' יחדיו הם תמים וישרים. רק האדם עשה מעלמו מה שעש'. אבל מאתו ית' לא תלא הרעות. וזהו ואומר עד פה תבוא ולא תוסיף ופה ישית צנאון גליך. ובא מדרש' ז"ל צעון גלוליך. לפי שהולד הזה כשהוא יולא יולא מלא גללין וכל מיני סרוחין והכל מחצקין ומנשקין אותה. הורו בזה מפעלות הצורא ית' שנתן דמיונות כוזבות לאד' בכל עת ובכל זמן כפי הלוך אל יסובו של עול'. וזה נראה לעין אשר בלאת הולד מרחם אמו והוא מלוכלך צדידיו ודומים. אז כמה גדולה עליו האהבה מאביו ומאמו לאלין ערך. וכל אשר יגדל ויזדכך עד אשר יעלה מכל לכלוך מחמעט האהב' אליו. עד אשר בהגיע הצן לאמלע שנותיו תהי' האהבה מעט מזער. וע"פ האמת הוי' ראוי להיות בהיפך. אשר כל יותר שיגדל הוא ראוי יותר לאהבה. צעבור לחלוחתו ונקיחתו. ואין הדבר כן רק האהבה תהיה כפי לוך הנאה אל האהב' מאת האוהב. וא"כ תראה כי רק הסכלות מנחת את אביו ואת אמו לאהוב אוחו במדה ומסקל כפי לרכו של הולד. ואמר הטעם אל מה אשר הקב"ה מכלכלה טפשות וסכלות. לזה אמר צעון גלליך. הוא זוהמת הנחש. אשר מסבת החטא של אדה"ר נחדש בעול' גזירה חדשה הרבה ארבה עלבונך והדונך בעלצ תלדו בנים. ואי אפשר שיתקיים הולד ויתגדל בזולת

רחמי מולידיו. כי אם לא חטא האד' הי' מתנאי הצריא' שהי' הולד נולד בשלמותו הטוב שלא ילמד אל מגרלי ואומני. כמו שהי' לעתיד עתידה אשה שתלד בכל יום. וכן הי' קודם החטא. כאמרם ז"ל (בראשית רבה כ"ג) זו ציוס נצראו זו ציוס שמשו זו ציוס הוליאן תולדות. עלו למטה שנים וירדו שבעה כו'. וצדין הטיל הקצ"ה ההדיון והגידול עליהם והוא משוער צפלק ומאזני משפט. למשל מי שהזיק את חברו עד שאין בו יכולת לעשות מלאכתו להפרינס אז מחוייב המזיק לתת לו כדי תחיימו כל ימי שבתו בטל מולאכתו. ואם יתרפא בתקלה ויוכל להשתכר מעט. גם המזיק ימעט הכך הקלוב שנתן לו בכל יום. עד אשר יתרפא מכל וכל אז לא יתן לו המזיק כל מאומה. כי יתפרינס מולאכתו כמקדם. כן הדבר בהילד הנולד. כל זמן אשר זוהמת הנחש קיימת והקללי ארצה עלצונך והדונך קיימת והולד יולא לעולם כאפרוח. חלוש ומזוהם ומרוחק מצני אדם. מוטל על אציו ואמו לקבול הזיקו. שיחממו עליו לשאת אותו על שכם. ועל כתף יקבלוהו. וכל אשר יגדל ויוכל לעזור את עלמו מעט. תחמעט ג"כ מעט הרחמי. כלב מולידיו. עד אשר יגדל ויהי לאיש יברכו עליו ברוך שפטרני כו'. וזהו ואומר עד פה תבוא. כלומר כי לא לעולם תהי' האהבה גדול' כ"כ לשאת את עולו על שכום. והטעם ופה יסית בגאון גליך

וצא צאורס צעון גלולך. כי הם גרמו זאת אל הולד שהי' מזוהם ומגולל ורחוק מן הצריות. ואין מהלודך אל המולידיו רק להשלים אל הולד מה אשר נחקר ומנו על ידם.

אדם כי הי' צעור צערו שאת או קפחת כו'. מדרש. הה"ד ככורו לללים שפטי. משל למטרונ' שנכנס' לפלטיץ של מלך. כיון דחמת ומגולבי' חלן דלת (פי' שראת' דלועות ומקלות תולין הי' מפחדת) אמר לה המלך אל תחיראי. אלו לעצדים ולשפחות. אבל את לאכול ולשמות ולשמוח. כך כיון ששמעו ישראל פרשת נגעים. נתייראו. אמר להם משה אל תתייראו אלו לכותיים אבל אתם לאכול ולשמות ולשמוח. שנאמר רצי' ומאוצים לרשע והצוטה צד' חסד יקוצצנו. ולהצין חכלית הענין צזה נראה כי הנה כבר אמר החכם ע"ה [קהלת ח'] כי אדם אין לדיק צארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אשר ע"כ אמרו [חגיגה ה' א'] כל שאינו צהקסר פנים אינו מהם. כי מי יאמר זכיתי לצי כו'. רק ההקסר פנים יזדמן על כמה דרכי'. יש אשר יגיענו עונשי' קשים. רעות רבות ולדות ח"ו. ויש יתיישר צענין קל. עד כי חכמינו ז"ל אמרו (ערכין ט"ז א') עד היכן חכלית יקורין תנא אפילו הושיט ידו לכיס ליעול שלט ועלו צידו שמים"ו ולהצין שאלת הגמרא. עד היכן חכלית היסורי'. אשר לכאור' אין כ"מ צדצר. כי מאן דכאיז

(*) יש יתיישר רק ברשיונו לבד. במאמר (איוב ל"ג) נתלוס בחיון לילה בנסול תרדמה על אנשים כו' אז יגלה חיון אנשים כו'. וכבר מלתי חמורה בהג"ה בחלק הראשון (פי' לך ליה א') בנאור מאמר (ברכות ל"ה) לאדם טוב מראין לו חלוס רע ילאים רע מראין לו חלוס טוב. כל ימיו של דוד לא ראה חלוס טוב כו'. עוד אמרו (סס) תלמא עבא חדוואתא מסתעי' תלמא נישא עלנות' מסתעי'. והכוונה כי הקב"ה מעניש ומייסר את הלקיין ברציית הרע וידועתו. והפסד פועל שיתעוררו לחקן מעשיהם. וזהו מאמר (תהלים ל"א) יפול מלךך אלף כו' חליך לא יגש. רק בענין תביט כו'. ר"ל כל רע לא יגיע עליך רק זח לבד שחמרה הרעה ובענין תביט איתה ותפחד ממנה כאלו היא צבה עליך. ולכן לאדם טוב מראין לו חלוס רע רק להבהיל ולהפחידו וזהו תלמא נישא עלנות' מסתעי'. ר"ל כי החלוס בעלמו הוא הוא הפעולה החכליתית אין עוד אחריו מאומה (ועי' השלמת הדברי') והוא שאמרו ח"ל על מאמר (ישעי' י"ד) עוד היום נבונ לעמוד יוסף ידו הר נח ליון כו' כי אמרו לו בלתי אי אולת האידנא יבלת לי וחי לא לא יבלת ליה (סנהדרין ל"ה א') והטעם שהגבילו האלגטנינים רק על היום הזה. ולאחיב לא יגליח עוד. כי ראו כי עוד לא נשלם גבוית החוב מה אשר ירושלי' חייב. וכאשר יעבור על ירושלי' היום הזה באומה ופחד תיחך כך יופר להם מה שהם חייבים. ויהיו מנוקה מעון. כי באין ספק היה קלוב ומשוער כמה מן הפחד ומגור ראו להם לאנשי ירושלי'. לכן אמרו למלך אשור כי מוכרת אתה לבוא עליהם נטרם ישלמו החוב אשר עליהם. — וזה הדבר ג"כ אשר דבר י' עלי ביד נביאו (ישעי' ל"ו) את מי תרפת וגדפת ועל מי הרימומה קול כו' ותאמר ברב רכני אני עלימי מרום הרים כו' ואנחו מרום קתו יער כרמלו. הכתוב מספר מה שעלה על לב אשור כי יתירי את ירושלי' כי אמר אם כבר הגעתי עד היום וחי אבנוש אומה. כי אם לא הי' רנון ד' לתת את ירושלי' צדי לא היה מלית אומי לבוא על הנה. וזהו שאמר ברב רכני אני עלימי כו' ואנחו מרום קתו כו'. ליה אמר לי כי לא כן הדברים הלך שמעת למרחוק אומה ישמתי כו' עתה הנאתי כו' ובסתך ובסתך ובואך ידעתי. ואת התרנוך אלי. כלומר גם זאת הי' כוונה ממי ומידיעתי. אבל יען התרנוך אלי ושאנך עלה נאני. כלומר הלך אחר אשר הגדלת והרחבת סידך בלשון מדברת גדולות נגד. הפחיד ולהנעת את לב ישראל. נשלם עיין מפלך מני גדוים. א' כי עיין הפחד הגדול שהיה להם מפניך נשאר נקיים מן החוב שהיה עליהם. וכן אתה נשלמה סתך עיין הפחד אשר הפחית אותם דבריו נדפסין למחך את שם ד' נבואת. וזהו יען התרנוך אלי ושאנך עלה בלאני כלומר אחר אשר כבר פשרת סידך למחך ולגדף. ושמתי חמי בלמך כו'. כי בואת נשלמו ישראל צמה שראוי אליהם ואלךך נתמלאה השחה לקבל מה שראוי חליך. וזה הי' משוער להיות נשלם עיין קנה אתה ובשעה אחת. אשר צנני הלקדים יתקיים מאמר (תהלים י') יגמר נח רעשים ותכונן לדיק. וזהו ג"כ מאמר (תנחומ' א') כה אמר ד' אם נלמים וכן רבים וכן נגוה ועבר יבעתיך לא עשך עוד. כי הפחד והשחת אשר עלת על הנה היא תאמר די לכפר עליך. לכן. ועתה אשנור מסהן מעליך ומסורחודך אנתק. והנן. —

דכאיז לי' הוא יודע את מכלוביו. אבל האמת כי חז"ל
 באו לזכר כי יען וציען אין לדיק צארץ שיחי' צעולם
 בלא יסורים. שהמה מכוונים מאתו ית' להישירו
 ולהשלימו להעלותו ממדריגה למדריגה שלמעלה ממנה.
 ועכ"פ ראוי שהיה' הדלל ציון עובר ד' לאשר לא עבדו.
 גם כי שניהם נדונים ציפורים כאומרם ז"ל (ברכות ז'
 ח') לדיק רבע לו לדיק שאינו גמור. רשע ורע לו רשע
 גמור. והי' כלדיק כרשע. וחלילה לאל מרשע כי עכ"פ
 הוא לדיק שא"ג. אם לא כי צע"כ אין יסוריהם שוים.
 ואין משפטם שוה. כי היסורים יזדמנו בזמה מדריגות
 מחלפות. יש נתיימר עד שהוא עני וכואב. הוכח
 במכאוב על משכבו. ויש איש עשיר שבע ורשן. וכאשר
 יחקר מידו איזה דבר ולא יתמלא רלונו. יתן את לבבו
 כי זה לו למזכרת אשר מלמעלה מעוררים אותו
 לפשט צמעטיו. אשר ע"כ נתגלגל עליו איזה הפסד.
 ע"כ אמרו בדרך כלל כל שאינו בהקטר פנים אינו מהם.
 כי מי אשר הקצ"ה צומר צו הוא מקיים צו ואורה צו
 שחרו מוסר. רק חקרו עד היכן חכלית יסורין. ר"ל שלא
 יחסר להלדיק חספן לבצו ושיהי' מלא ברכת ד' ועכ"ז
 יתקיי' צו ואורה שחרו מוסר. לזה אמרו אפילו הושיט
 ידו לכיס ליתול שלש ועלו צידן שנים. גם דבר קטן כזה
 נחשב לו ליסורין. וגם עי"ז יתעורר ויזכור לעלות
 למדריגה הראוי'. ואין מן הלורך להעירו ולהקילו
 צמהלות. צכשיל וכלפות. צנגעים ומכאובות. כי די
 לו גם בדבר קטן. וזהו מאמר המדרש נכונו לללים
 שפטי'. כי לפי נקות עניני' מהלורך להעיר' צמהלות.
 משל למטרונה שנכנסה לפלטיין של מלך כו' כך כיון
 ששמעו ישראל פרשת נגעים נתייראו. אמר להם משה
 אל תתייראו אלו לכוחיי' אבל אחס לאכול ולשמות
 ולשמות. ונחמיק הענין צמשל. לקלצ גידל יתוס צתוך
 ציתו. והנער הי' חכם מאד ולומד צכונה חכמות.
 וכאשר הי' צרלון הנער לעסוק צמשנות. הי' הקלצ
 נוחן לו עלמות קטני' וינלא את אמתחתו עלמות והוא
 עשה צהם צמשנותיו. ויהי צהניע עתו עת דודי'. ויקח
 אותו עשיר אחד ויהי לו לחתן. וילצצ אותו והספיק
 לו כל מחסוריו צמשפט צני הקלניים. פעם הי' העשיר
 מטייל עם הנער. וראה הנער לפניו עלמות קטנים
 מונחים צמשפה וירץ אליהם וילקטם ויאסוף אותם אל
 חפניו. וישאל לו חמתו מה זאת. מה לך ללכת צתוקמו'
 מנוגפות כאלה להרים עלמות מן האשפה. הסיב ואמר
 כי הוא לריך להם לחסנותיו. כמשפטו והנהגתו
 מנעוריו. אמר לו העשיר כל זאת צהיווך צבית איש
 עני. אבל עמה הלא אחת צבית איש עשיר. יש לאל ידך
 לעשות חסנותיך צמתצעות זהו וכסף. ואני חתן
 לפניך ככל חספן לבצך. וזהו חסוב' המלך אל המטרונ'

אלו לעצרים ולשפחות. אבל אחת אם לשפתים יהי'
 צלצבי ענין כעס עליך די לי אם אנרע מאכל אחד ומאכל
 שלחנך אשר הכינותי לפניך לאכול ולשמות ולשמות.
 כך כיון ששמעו ישראל פרשת נגעי' נתייראו. אמר להם
 משה אלו לכוחיי' אבל אחס לאכול ולשמות ולשמות.
 ובאלה יחדאה ויתגלה לפניכם דלונ' וכעסי ולא יחד.
 ועם דרכו יתצאר יפה מאמרם ז"ל צמדש (סוף
 פרשתנו) והי' צעור צשור לנגע לרעת. לפי צצבורה"
 הכהן רואה את הנגעים. אבל לעתיד אמר הקצ"ה אני
 מטהר אתכם. הי"ד וזרקתי עליכם מים טהורי' וטהרתם
 כו'. ונקדים מאמר (שמות ט"ו) כל המחלה אשר שמת
 צמלרים לא אשים עליך כי אני ד' רופאך. ורבים מתפללי'
 אם אין מחלה רפואה למה. והנראה ע"ד מאמר (ירמי'
 י"ז) עקוב הלצ מכל ואנוש הוא מי ידענו. אני ד' חוקר
 לצ וצומן כליות ולתח לאיש כדרכו כפרי מעלליו.
 ומחלה נצאר ענין התפארות התורה כי היא רפואה
 ותעלה. כמאמר (משלי ג') רפאות תהי לשרך ושקוי
 לעלמותיך ועינינו רואות אשר רוב העמולים צתורה
 המה קלידי ומריעי. אבל אמתת הענין הוא כי צצר
 נתצאר צדצרי הראשונים ז"ל כי עיקר האדם היא הנשמה.
 ועליה הקפידה התורה. ני חולי הגוף הוא חוספת
 צעולם. כמאמר חז"ל עד יעקב לא הוה חולשא ויעקב
 החפלה עי"ז (צ"ד ס"ה). ועכ"כ כי ראה שהיה' צזה טובה
 לישראל. ומה היא הטובה. דע כי חולי הנפשות הם
 מיומות עולם מימי אדה"ר כי הכנים צנפשותיו זוהמת
 הנחשי והם עי"ד כלל התורה הגאורה הקנאה וכדומה
 כמה מדות שהם להחזיק את הגוף ולהגדילו. ולהחליט
 הנפש ולהשפילה. והקצ"ה הרופא הנאמן נתן לנו את
 התורה צכללה להדריכנו צירכיה צשלום צתיבותיה.
 להמליא מזור וחרופה אל מחלת הנפשות. להצדיאה.
 ולהחיות. כמאמר (ישעי' מ"ח) אני ד' מלמד להועיל
 מדריכך בדרך תלך. ר"ל אם רק צתחור לעלמד וחדלה
 צנפסך ללכת בדרך טובה אני אהי' לך לעזר ולהועיל.
 וכאשר יפנה לבצו מאת התורה יהי' נשאר עומד צמחלהו
 אשר צו מרחם אמו. כמאמר (תהלים נ"א) ובחטא
 ימותחי אמי. עד כי גם שיצה זרקה צו והוא צמחלהו
 עד מות. ואין רואה ואין יודע. כמאמר (שמואל ז"ל)
 כי האדם יראה לעינים. והקצ"ה צרוב חמתו לצלתי
 ירח מוננו כרח הוא מקצב על הנפש החולנית שיתגלה
 חלי' בדרך השתלשלות על עור צשור. צמקום רואים. ואז
 ירגיש הוא גם כל רואיו. ויוכיחו אותו להחזירו למוטצ
 והדמיון צזה אל מי שהי' יושב צכפר מקום שאין צו
 עובר ושב. ונחלה ונפל למשכב. ואין לו מליל. ובמקרה
 הר שמה סוחר אחד לתח מפסוף לחמוריו. וצא אל
 הצית והחולה צוכה ומחמתן לו השמיעני ידידי כי אני

מאמר אם שמוע תשמע צקול ד' אלקיך והישר צעיניו
 תעשה כו' כל המחלה אשר שמתו במלרים לא אשים עליך.
 כי אני ד' רופאך. ולפני נגלו כל תעלומות. וזה צעלמו
 מאמר המדרש. לפי שצבעה"ז הכהן רואה את הנגעי'
 כלומר אבל המנוגע צעלמו לא יראה בהיותה על הנפש.
 כי עי"כ הי' מהלורך שצבוא צדך השמלשלות על עור
 הצצר. עד שיצבוא אל הכהן. אבל לעתיד אמר הקצ"ה
 אני ונעהר אתכם. שנהי' קרים לתשמעו ימצרך. ויעהר
 וירפא נפשותינו מכל טומאה. שנאמר וזרקתי עליכם מים
 טהורים וטהרתם כו'. אז יקויים בנו מאמר כל המחלה
 כו' לא אשים עליך כי אני ד' רופאך.

עני וכואב. ויאמר אליו הסומר אין עלי לעשות לך
 טובה יותר גדולה כ"א לקחת אותך ולהצילך אל העיר
 וידעו רבים ממכאוביך וצאין ספק ישמלדו צעזרתך
 והללתיך. וזהו ממש מאמר הנ"ל. עקב הלז מכל ואנוס
 הוא מי ידענו. כי אין רואה ואין יודע את אשר צמח
 לזו שישמדל להלילו מחליו. רק אני ד' חוקר לב וצומן
 כליות. ואחר אשר אני יודע חליו מה עלי לעשות. רק
 לתח לאים כדרכיו כפרי מעלליו. פי' לגלות את חליו
 לעיני בני אדם. כדברי המשל הנ"ל. אמנם אם האדם
 הי' נוחן לזו להתעורר מעלמו להשמדל צמורה ומלות
 לרפאות את נפשו לא הי' לריך אל נגעים ואל חלאים
 רעים בגלוי. כי אין אלו רק להודיע לו ולאחרי. וזהו

פרשת מצורע

השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל שירה
 למטה. כן המקטרגי' שלמעל' אשר משפטה לדבר לשון
 הרע על האדם עכ"ז אין כח צידם לצבוא ולדבר ולהלשין
 על האדם. כ"א צמון שיש לה"ר למטה. שמקטרגים איש
 על רעהו. אז ישיב הקטרוג עליהם מלמעל'. והנ"מ צין
 צ' טעמים אלה. כי מן הטעם הראשון יש מקום לצעל
 לה"ר לומר אני אדבר את דברי צפני איש נאמן דוח אשר
 ידעתיו כי לא יכזב. והוא יצטיח לישלל ישמיע הדברים
 מן השפה ולחוף. ואז לא יתוודע הדבר צעולם. אמנם
 לפי הטעם הצ' מה זה יועילנו כי המקצל ממנו הלשון
 הרע לא ישמיע לאחרים הלא העונש על לה"ר אינו
 על הספור והפרסום למטה. כי אם מה שהמלאך יעשה
 למעלה כמעשהו למטה. ויגדיל עונותיו עד לשמים.
 היינו כי המלאך יליע אותם ויביאם לשמים. זה שאמר
 המדרש ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. היינו
 אני אלך ואקטר לה"ר אבל אשתדל שיהי' צאופן ואין
 צרי' יודעת. ע"ז אמר הקצ"ה הוי יודע שאני שולח מלאך
 וקוא עומד אלך וכותב כל מה שאמרה מדבר על חזירך.
 וזהו מאמרו ז"ל למה יקלוף האלקים על קולך. על אותו
 קול שילא ונפיך. כי אחר שילא ונפיך לה"ר כבר נתח כח
 להמקטר לנעלה שידבר עליך. ומעשה דע כי רבותינו
 ז"ל

זאת מהי תורת המלורע ציום טהרתו והוצא אל
 הכהן. ונקדי' לצבא מאמר רבותינו ז"ל צמדרש
 (תלפ פ' ו') אל תמן את פיך לחטיא את צצרך. כיון
 שהפה דובר לשון הרע הוא חוטא על הגוף. שגורם לו
 ללקות. ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. שלא
 תאמר היינו הולך ואומר לשון הרע ואין צרי' יודעת.
 אמר לו הקצ"ה הוי יודע שאני שולח מלאך והוא עומד
 אלך וכותב כל מה שאמרה מדבר על חזירך כו' כי עוף
 השמים יוליך את הקול כו'. והוראת המאמר הזה כאלו
 המספר לשון הרע הוא מוכיח' ההשגחה. לאמר היינו
 הולך ואומר לשון הרע ואין צרי' יודעת כו'. וזה רחוק
 מאד. אבל הנראה כי כבר הפליגו רבותינו ז"ל צעון
 לה"ר עד שאמרו עליו (ערכין ט"ו צ') כל המקטר לשון
 הרע מגדיל עונותיו עד לשמים* ודע כי לה"ר חומר
 עונה יש לה צ' טעמים טעם נגלה וטעם נסתר היינו
 כי כבר מצואר (ערכין טס) לה"ר הורגת שלש'. המקטרו
 והמקצלו ומי שנאמר עליו (ע"ס) אבל עוד יש עלי' טעם
 נסתר. כי כל עניני מעלה אשר בגבהי וכוונתם אם אמנם
 כי הם כצירי כח עד מאד. כנאמר (תהלי"ק"ג) גצורי
 כח עושי דברו. עכ"ז אינם מתעוררים כ"א מהתעוררות
 אשר מלמטה. כנאמר חז"ל (חולין ל"א צ') אין מלאכי

* והטעם בזה כי כבר אמרו (ראש השנה ט"ו) המוסר דין על חבירו הוא נענש מחלה. כי עי"ז מנקרין פנקסו. כי
 הוא מלשין על חבירו ומקטר מימיו. ואומר עליו חסרונות. היפך מאזהרת הנביא ע"ה (זכרי' ח') ואיש את רעת רעהו אל
 תחשני בלבבכם. ר"ל לא תעשה חשבון מחסרונותיו של חבירך. חשבון נא החסרונות אשר נך ותמלא הכנה יותר ממה שממלא
 בחבירך. וא"כ זה המקטר מימי חבירו מקדק"ן עמו לבקר אחריו. אשר לילא חטאו בלידי לא היו מגדלין עליו אשמחו כ"כ.
 כי יר לב האדם רע מעורו. וזה אחר שהוא מגדיל עונות חבירו מגדלין ג"כ עונותיו:

ז"ל אמרו (ערכין ע"ו ב') המספר לה"ר נגעים צאים עליו. ומקור הלה"ר משנאלת הצריות אשר בלבו. אשר הוא מן הדברים המוליאים את האדם מן העולם (אבות ד') ואם הי' יודע המספר לה"ר גדול הרעה והקטרוג שהוא עושה לעלמו למעלה וכמה גדול כח הדבור לכל אשר יבטא על חצירו. לא הי' מקיל לעלמו לפתוח שפתיו לדבר גם על מי שהוא שונא אוחו. כי הדבור הזה אשר הוא מדבר על שונאו לבזות אותו הוא דעה גדולה גם לאוהביו גם לכל העולם. כאמרו ז"ל במדרש (פ' תלח) חשב באחיך מדב' אם הרגלת בפיך לדבר באחיך שאינו בן אמוך סוף גם צנן אמוך חתן דופי. ומה יפה רמז הכתוב ע"ז במ"ט חתלה פיה שלחת צרע' ולסונך תלמוד מרמה. כלומ' אתה אומר בלבבך כי אתה מדבר רק מן אנשי דעי' וחטאים. וזה שקר. כי אח"כ תדבר גם על הטובים וזהו שאמר פיה שלחת צרעה. ד"ל אתה תחשוב לדיר רק מאיש רע ובאמת אם רק תשב. הנה אח"כ באחיך תדבר וגם צנן אמוך חתן דופי. והעונש שלו. כי הקצ"ה מסבב עליו להודיע בעולם כמה גדול כח הדבור. וכמה הוא פועל למעלה. ע"י שמענישו בנגעי' והם מטמאים רק ע"פ הדבור. היינו אם יאמר הכהן טווא יהי' טמא. ואם יאמר הכהן טהור יטהר. כאמרו חז"ל (רי' פרק ג' דנגעים) אפילו כהן עם הארץ ישראל חכם רואה את הנגע ויאמר לכהן משפטה לטהר או לעמא. והכהן יאמר אל המנוגע. כי אין הדבר תלוי ב"א צמאמר הכהן. וזהו זאת תהי' תורת המלורע ביום טהרתו והוצא אל הכהן. ומזה ידע המנוגע ויבטחין כמה גדול כח הדבור ולא יבהל עוד על פיו להוליא דבר רע בשפתיו.

מד"ש (פרשתינו ט"ז) רבנן פתרון קרי' צמרים. אל חתן את פיה לחטיא את צערך. אל חתן רשות לאחד מאצריך לחטיא את כל אצריך ואל תאמר לפני המלאך. זה משה. הה"ד ויטלח מלאך כו'. כי שגגה היא אשר נואלנו ואשר מטאנו. למה יקלוף האלקים על קולך. על אותו הקול שנאמ' ויחר אף ד' צם וילך. באור זה דע כי לה"ר יזדמן על צ' פנים פעם יזדמן שידבר לה"ר על הפחות ומנוו צמעה אשר אפשר שיהי' צו פחיתות וחסרוכות. אבל עכ"ז הדבר ההוא שהוא דובר עליו הוא שקר. א"כ עשה עמו דעה. כי הזיר לדבר עליו שקר. ופעם יזדמן כי ידבר נבלה על מיי שהוא גדול ומנוו הדעה. והוא מוחזק ללדיק חמים. א"כ גם צטרס חבקר והצחון הדבר שהוא חיוני עליו וצטרס ידע חס הוא אונת או שקר. כבר גילה את נבלותו צמה שהרהיב את נפשו ומלא את לבבו לפחוח פיו ולהוליא דעה על איש ועולה כזה. וההבדל בין צ' הסוגי האלה. כי צסוג הא' אשר כל מופעל הרע הוא וזה אשר דיבר עליו שקר. יכול המדבר להחלל לאמר טעימי וטגימי. חשבתי

שהוא אמת. לא כן ענין הצ'. אשר העולה היא איד מלאו לבו לחשוב עליו ענין דופי. כשיכ את שקר העליל עליו אז אין צידו להחלל לאמר טעימי. כי עכ"ז אין מלאו לבו לפתוח פיו עליו. זה שהליע ית' ואמר (במדבר י"ג) לא כן עבדי משה בכל ציתי נאמן הוא. ומדוע לא ירחם לדבר בעבדי צמעה לאמר כי נתחלה בעלילה באמת עליו. וכי תאמרו לא ידענו. עכ"ז אין לא ירחם לדבר בעבדי צמעה. וזהו ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. טעימי וטגימי צדד ההוא. ואני חשבתי כי האמת אחי. עכ"ז למה יקלוף האלקים על קולך. על הקול אשר הוליא מפיך ומה איכפת לך בזה אם אמת או שקר אשר הקצ"ה הזהיר על כל הפנים. והמאמר מוצא מא'. אמנם צמקום אחר צארו חז"ל ענין זה עוד ביתר שאת. והוקיפו חכמה וטוב אל הדברי' שכתבנו. והוא (בראשית רבה ע"ט) צשוט לשון תחבא אמר ר' אחא קשה לשון הרע שמי שצראו עשה לו מקום שיטמן בחוכו. והדברים סתומים וחמומים. אבל יתבאר היטב בהזכיר מאמנו [שמאל צ' י"ט] ומפיצושת צן שאול ירד לקראת המלך כו' ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי ומפיצושת. ויאמר ארובי המלך עבדי רימני כי אמר עבדך אחצשה לי החמור וארכב עליה כו' וירגל בעבדך אל ארובי המלך וארובי המלך כמלאך האלקים כו'. דע כי ההללה מן המלשין אחר אשר הלשין. יהי' על אחד מצ' פנים. אם צהציא ראה על הנלסון לצמותו ולנקות אותו מן הדעה ולצבר כי לא עשה את הרע אשר אמר עליו המלשין. ואם צהציא ראה לפסול את המלשין עד שלא יהי' ראוי להאמין את דבריו אשר דבר ואשר ידבר. ומעתה אחר אשר כבר החמיר ית' צעון לה"ר כמעט יחר מחומר עון השקר. א"כ הוא מזוייק מחוכו. כי אין עוד מן הלורך להציא ראה עליו לפסול אותו מלהאמין צו. כי אין לך עוד ראה גדולה מזאת. לאמר הלא עברת על עון לה"ר. כש"כ שאין אתה נאמן שלא לשקר. זה אשר הליע מפיצושת צן שאול לפני דהע"ה על שאלתו למה לא הלכת עמי ומפיצושת. השיב ואמר עבדך רימני. כי אמר עבדך אחצשה לי החמור וארכב עלי' כו'. ועשה צחמתו לפסול את המרגל עליו לאמר. וירגל בעבדך אל ארובי המלך. לאמר הלא ודאי אינו ראוי להאמין צו וצדדיו. אחר כי נראה בעליל כי עבר על עון לה"ר. וירגל בעבדך כו' כש"כ שאינו נאמן שלא לשקר. וזהו נאמר המדרש. צשוט לשון תחבא. והי' קשה להם ז"ל מדוע לא אמר משוט לשון תחבא. כמ"ט חסתיכני וסוד מרעים מרגשת כו'. לכן יפה צארו אות צ' אשר צמלת צשוט כו' ואמרו השה לשון הרע שמי שצראו ודיבר צפיו והמליאו עשה לעלמו מקו' שיטמן בחוכו. כי מגדל העון של לשון הרע וחומר

החטא אשר עבד. כבר יוכל להטמן צמוכו. שלא יעשו דבריו רשם צלזני הזולת. ותוכל להטמן ולהסתר ממנו להגלל מלשונו. שלא יאמינו לו ולא ישמעו לקולו. אחרי כי הגדיל לעשות לעצור על עון לה"ר כש"כ כי יקל את לשונו לדבר שקר על חבירו. ולא תלערך עוד לבקש ראיות על המלשין לפסול אותו מלהאמין בו כי מני' וצ"י תקתיי' להלדיק לדיק ולהרשיע רשע.

גמרא [ערכין ט"ו צ"ב] זאת תהי' תורת המלורע-המולי' שם דע. כבר כחצנו ע"ז ענין נכון בצאורנו על קהלת על ומאמר הכל כאשר לכל כו' קול יעקב קב"ה א': ו**שחט** את הלפור האמת-מדרש. דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלים נחומים לו ולאצלינו. אלו אצרו של אדם המתאבלים עליו. להצין דברי המאמר נקדי' מאמרו ז"ל (כנהדין לדיק) כל ישראל יש להם חלק לעוה"צ. שאמר ועמד כלם לדיקים כו'. וכבר התעורר צזה הרב בעל מדרש שמואל ז"ל מאין יתעורר הקורא להשתדל צחורה ומלות אחר שכבר הוא מוצטח מפי באומי ארץ רבותינו הקדושים ע"ה כל ישראל יש להם חלק לעוה"צ. וא"כ למה לו לעמול ולהתייגע עוד וכבר כתבנו בו דברי נחלי' (רי' פ' תשא) ועתה נראה כי אין ספק יש צזה מוסר כפלא כי זה כלל גדול מלאנו ראינו בדברי חז"ל (במדבר רבה צ') שהנצי"א בתחל' תוכחתם התחילו צבצח ישראל כוון (ירמיה' צ') זכרתי לך חסד ועוודך כו' קודם ישראל לך' כו' מה ואלאו אצותיכם צי עול כי רחקו מעלי. כי כבר אמר שהע"ה

(משלי י"ט) עללה תפיל חרדמה. ולכן לא עוז להמוכיח להטפיל את השומע כי עי"ז ימאס את נפשו ויתייאש מן העוז הכלחי. ויתעלל עוד מלעמול עליו ויאמר עוד לו עכ"פ לחיות חיי עשה. ואיש כזה אין לו חקנה עוד לא ישמע עוד לקול מוכיחי'. כאותן שאמרו (יחזקאל ל"ג) כן אמרתם לאמר כי פטענו ומטאמינו עלינו וצם אנחנו נמקים ואיך נחיי. לכן באו חז"ל לומר שצחן של ישראל כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא ר"ל יש להם חלק המציאם להשגות עולם הבא ולא אמרו חלק חלק עולם הבא רק חלק לעוה"צ. להורות הכונה שאמרנו. ומהות החלק הזה. דע כי יש צארים חלק יראה וראה אל ד' ית'. וזה נלד מעשי ד' צבחות הכפס צכל צית ישראל מיום עמדנו לפני הר סיני. כמאמר מרע"ה (שמות כ') כי לצבצור נקות אחכם צא האלקי' וצבצור תהי' יראתו על פניכם. והחלק הזה קיים לעד צכל איש ישראל. צתנחי שלא יכסנו ולא יעלימנו מן הכפס צעמאו אותה צדון לבו. כי אז יהי' נעתק מן הכח הנפלא ההוא. כמאמר (תהלי' ל"ו) כאם פטע לרשע צקרצ לצי אין פחד אלקים לנגד עיניו. והעד הכאמן על זה חמלא שכבר לקח אותו הנצי"א ע"ה למופת להוכיח ולצבר דבריו לפני ההמון והוא (ישעי' כ"ז) ואת מי דאגת ותיראי כו' אמי אגיד לך קתך כו'*) והדלון צזה לתת מופת אל המתייאש כי הלא יש יראה טמונה ושחולה צקרצ לבו. כי תראה רוב עושי רעה ומסחירי' עלמם מן הצביות. ומעט הם המעיזי' צהכרת פניה'. אשר חטאתם

נקדום

(* אמר הנותן. הנה הרב ז"ל צמכתנו הנעימים אשר הרשי' לעלמו בלשון קרהה השאיר מאמר דרכיו ראיתי וארפאהו כו' ולשון המדרש ואשלים נחומים לו ולאצלינו אלו אצרו של אדם המתאבלים עליו. ולא כתב בצאור זה מאומה. לכן באמי אצרו למלכות את דבריו נהקדים דברי המלך אחכם עיה (משלי כ"א) שמה ללדיק עשות משפט ומחנה למועלי און. אדם מועה מדרך השכל צקהל רפאים ינוח. והדברים סימנים וסימנים אור הנאור לא ננה עוד עליהם. אמנם דברים עמוקים ועתיקי' השמיע אותנו שהעיה. כי כבר כתב החכם בעל יסוד התורה ז"ל (פ' עשרי') צחמו מופתים על נפש האדם ויקר מעלתה והשארחה. סיים ואמר החרטה על עשות הרע שקוט חוס הטבע יעיד כי הטוב והאמת טבעי נגפש והחוקק בה. עכ"ל. ולדעתי כבר רמז עיז הנצי"א עיה (ירמיה' ב' י"ט) תיסרך רעתך ומאטותיך מוכיחך ודעי וראי כי רע ומר עובך את ד' אלקיך כו'. יראה צזה להעיר אותנו על ההבדל הגדול אשר בין המעשה הטובה ובין המעשה הרעה בעיני אדוניה. ולא להפסיד את השומע בהעיושי' אשר יעז אל העובר בעמק הנכה שהוא עונש אחר המות. כי ישיב ויענה לו חק בשאלו מי יעיד לך. האם היית שמה בעמק רפאים. האם ראית קו לקי משפט ודינס. לכן זה דרך מוכיח חכם ונבון לב שלא יוכיח ויחוקק עדותו אבל צמכתו וכתבתינו יציר כבני השומע את דברי מוכיחו צמוסר חכמה ודעת מן הדברים המתגלים ונתראים לנגד עיניו צבעוה"ז. צעוד צחיים חיותי ויחרי איתחת מוסרו אל השומע. אז גם אם יאמר לו אצ"ב מן העיושים אחר המות יאמין לו גכ". כי כבר היה מוכיח להחיי' והנה צבעוה"ז חמנו הרעו צמסע בעינוים צמשה המלות יש סגולה להמשך אל העושה אותם הרבה עונג צממת הלז. צמאמר שמה ללדיק עמית משפט. ויהיך צעשיתו מן החטאים יכאז לבן יתחרט וידיאוג. צמאמר (איוב ט"ו) קול פלדים צחוינו כו'. כל ימי רשע הוא מתחילל כו'. וכמאמר (משלי כ"ט) נפש חכם רשע מוקש. כלומר ירגנו בלבו מוקש. ואע"ז דאיהו אל חיי שלי' חיי. וזהו תיסרך רעתך כלומר התבונן נח הלא הרעה עלמה שעשית היא מייסרת אותך אצ"כ על פניך. וזהו ימטיניתיך תיכתיך. כי אחרי שקיט חיס הטבע מתחרט וידיאוג. גם מה ההבדל בין מאמר רע ובין ומר. להעיר אותנו על ההבדל צבירנו. וכבר ניאר צזה הגוף רמיע מפתנו ז"ל מאמר (הושע י"ד) כי שירים דרכי' ד' ולדיקים ילבו צם ופושעים יכשלו צם. חז"ל (צמאמר הקיר דין ח"א י"ג) אמר סגולה כפולה ומגיבלת צדרכי התורה. כי הלידיקים ילבו ויחליפו כח. והרשעים גם הם יתפעלו על ידה. כי יכשלו יעמו ויגעו צמאמר כל ימי רשע הוא מתחילל. ומעתה הנה בעסק התורה והמלוה יש ב' מעלות טובות. ערב ושושיל. כי צעה עשיתו המטה יערב לו מאד צעודו פה צברלות החיים. ומיעיל לאמר זמן צעולם הנכפות. כמ"ש הגוף בעל

כקדום הגידו. קיי עליה הכחוז ואמר (ישעי' ג') אי
 לנפסס כי נמלו להם דעה. כמו צנד אשר כלו הפוך
 שחור. מאז אין הלכלוך ניכר בו. אבל רוב אנשים
 בהזדמן דבר רע ח"ו תחת ידם. דרך איש להסחיר עלמו
 מפני הידאה והצושה שלא ידעו הצדיות. גם אם יהי'
 מאותם שחאמר עליהם (משלי י"ד) הון עשיר קרית
 ערוז זה יתן אות ומופת כי לא כהמה עינו ולא נס
 לחה מן הטוב הנמזג בקרב נפשו במעמד הר סיני ולכן
 הלך המרע מחזיים מן הטוב. וזהו ואת מי ראגת
 ותיחאי כי תכזבי. כי צפני אנשים תכזב ולא תגנה
 ערותך כי תירא. ומדוע ואותי לא תירא. וזהו אני אגיד

פרטי

הכרובית זיל נכפל מחמר אני עמל ומקבל שבר כיו. ארנה לימר אני עמל ומקבל שבר נעת
 עמלי. בכחור הכחשיים זיל על מחמר כי שבר מפיה מגיה. כי אני קן לחיי עולם הנח הוא מעלת המושל. והם נהיבך
 רבים לנאר שחת. והי הלא חיסוך רעתך. הלא אתה רואה בעיניך כי יגיע אליך מן היסורים והכחדים מה בעולם הזה.
 ומטוביך תיבדך כלומר מה עממי תוכל להושיא לך חוכמה להוביח על העמיד על העונש שאחר המות (ישו אשר נצויי
 לטן חייסוך כיו תיבדך כיו) והיו שהכפיל ואמר ודעי וראי. כי מחמר וישו מורה החינונית בעתה. ומחמר וראי מורה
 החינונית של עתה. מה שעיני ריחית. ורטיני מה להוביח את הרשע כי כפלים בהכפדו. היבך מן העונר תורה ושומר מזה
 אשר כי שים צדו. ערכ ומושל. הינו המעו והשעשועים וממח הנכס אשר במעשה המטה. כי המול הנכח בעולם הנכסות.
 ולא כן הרשע כי כי שים נכסיו. העונש הרע בעתה. כי כי גם עתה נעת עשיתי המומחה יתממר יתעלב. והיו שהכפיל
 ומר וישו בעתה יראי. ליע כי רע ומר עינך את די כיו. היבך מן ערכ ומושל אשר במעשה המטות. והיבדך מן מושל
 הוא רע. והיבך מן ערב ומר. וזהו כי רע ומר עינך את די כיו. היבך מן ערכ ומושל אשר במעשה המטות. והיבדך מן מושל
 אליך מן לא בעניר שאני מפחיד חוקך. כי המעשים עממי שגלה מן הית. וכמו נבאר מחמר לדיקים ילכו גם כי יבמחמר
 (ירמיה לא) כי אחרי אבני נחמתי כיו. ריל בהורתי מן החטא יחמר מעשה העבירה אז מלך הטבע יתחם ויאמר הה מה עשיתי.
 וכבר נהבני נקיים חמר מתנורינו בניאור מחמר (גנת קניז ח') צמי מיני ריא מרז חיזיה בן עוהיב אמר לי וחוקך חשמנה
 דבר מחזיק לחמר זה היבך לנו כי (ישעי' ל"ג). ובהקפה הראשונה לא ידענו דבר החשינה אשר ישיב רב לריח. וחוקך חשמנה
 כיו. אבל הדברים נעימים ומינינם מאד עיד שכתבו ידע כי ההילך ממקום למקום. מה שגבר חלק יעבר נקרא אחרי. ומה
 שיש לי בלכת נקרא לבניו. כחמס זיל (פחה פי ו') לפני חינו שכתה ושלחתי שכתה. והאדם גם אם שטרס יעשה מעשהו וז
 מעשהו לא היה מניס צדעת הדבר. כי היה רוח אחרת עמו. רוח החזיה והיזר האומר לרע שיש כיו. אבל אחיב הלא יתחרט
 כחמר הקיט החזיה מעשה. כחממר הניל כי אחרי אבני נחמתי כיו ויתחן כמה שגבר וילטער ויתחרט עליו. והי שהסיו רב
 לריח על שאלתו חיזיה בן עוהיב. הינו נכמה לחמר כי הדבר זה אין לריח שאלה. רק חוקך חשמנה דבר מחזיק לחמר זה
 היבך לבו כיו. ריל כמה חלק יעבר עליו יבין מעממי מה הוא הדיק הראוי לבניו כיו. ויבך הענר יאספו על העמיד. והיו
 ענין החמר דכני ריחתי ויתחתי יאכל נחמיס לי ילללתי. אלי אגרי של אדם המתחלים עלי. במכסט חמר
 החטא להטער ולהחבל. וכבר רמז ידעו חיל הדברים האלה נקיים חמר במחמר קבר (תנויה י"ד) שח יאמר אדם מי מעיד
 כיו. אגרי יתיו של אדם קורותיו ובישתי. הית מלינה נבלתה על ננין טובי והכנת אגרי. עיד מחמרס זיל (גנת קניז ח')
 נייס שועי שומרי הנית חלי הנכלים יהללתי כיו. ונכסר היורה (פנחס ר"ח ב') ונתן את הנית חת אגרי ואת עני חינו
 נחמן ועידן וכשרת כיו. והיו שח יאמר אדם מי מעיד כיו. אגרי יתיו של אדם כיו. כלומר הלא יש לנגד עיניו מופת נאמן
 כי נחמן ועידן וכשרת כלם יחמו ויענו. ובעי חיזיה לח חמי מלי חיו. ורי ויחוק חמר חף נשמתי של אדם מעידה כי כאשר
 עיניו ויחיה נקיים למכסט חלקים נייס הכסא היה כמד ויעד על הנכס. חיל ורעט יחזיה. אשר כל אלה הנה חיות נאמתי
 על כח חלקי אשר נכסם אשר צנועה חתיקה והסע נמעשים הטובים ותפודו חמממר נמעשים הרעים והיו שומק מליחס
 זיל מי מעיד כיו והמנין יבין. והי עממי חמר שחת לדיק שחת מסכט כיו. חמר חס חוכיך שחקל מוסר מסכת העונשים
 שחת המות. מסכט הניהנס יבאר שחת ובידוה. ובעמי כי חסיל וחממר וכי המוכיח רחא חת כל אלה. ליה נח החסס הנכסר
 היה יחמר חוכי לא חדר עמך מנהלות ונבלות חמר לח חדע אבל חדר עמך מהדברים אשר חמה יודע יורה אדם בעיניך.
 יח חמה נעמך חכרות נכסך להחמן גם את הועלם. מסכת חיקף ועי מופת הגלוי והנראה למיך. והיו שחמר הלא החטון
 נח יחמה כי שחה לדיק עממי מסכט כי הדיק נעמתי דבר מניה חק יאספט כמה יאספע ונמה יאספט נעמתי ולהוסר
 חרחה ומחה למועלי חן. כי המועלי חן חמר שיעמי העבירה יש נכסס שחה יתקח שבר כחממר כל ימי רשע הית מחבל
 כמו חללים אבני קבר. כי קיל החיים נעמתי יחמר חמר הדבר כן כמר חובל להחמן חס מופת מירך השכל נקל ופחוס
 יח. כי בלין ספק ערוך מחמול חמה נעמתי נכרות יאס כיו. ובעי חיזיה לח חמי מליה חיו. עיב יראי ויעד קיל פחדים
 נאמתי והיו ואת מי דמות יחריי כחומר החינור נח והחטון מי הכפיד חוקך. מי שער עינך דעה. למה חרית ותפתי. וכן
 שחה חמה ריחה כי נעמי חרית עליך להבין כי אני עשיתי חת כי אגיד חקרה כיו והדברים יורים נגנני חמתי

פרטי לטובת הכלל. כמאמר [מלכי' א' ד'] ויתן אלקים חכמה לשלמה כחול אשר על שפת היס. ודרשו ז"ל [ילקוט במקומן] שמתן לו חכמה כנגד כל ישראל שהמה כחול אשר על שפת היס. אמנם לא ישפיע ית' אח הטובות האל' רק אחר הנסיון והמבחן כמאמר (מהלכי י"א) ד' לדיק יבחן. והנה שהע"ה נבחר לד' מכל בני דורו לחתו משביר ומשפיע לכל העולם גם חכמה גם עושר. והצמיחה והנסיון על צ' אלה הוא סובב על צ' הפכי'. כי חכמה יתן ד' אל הדורש והמחפש אחריה. כמאמר [משלי צ'] אם תבקשנה ככסף כו' אז תצין כו'. וההיפך בעושר. כי האוהב ההון והחומר העושר הקצ"ה מונע ממנו. כמאמר (קהלת ה') אוהב כסף לא ישבע כסף. ואוחז לא יתן ית' לסוכן על אולר העושר. והנה הי' מהלורך לנסות את שלונה צ' נסיונות. על החכמה אם הוא משתוקק ומבקש אותה. ועל העושר אם הוא מוחס' בו. ומי כהחכם ית' כי הפליא עלה ואמר לו שאל מה אתן לך. וצוה יבחן על צ' הנסיונות כאחד. כי כאשר יענה תן לי עושר וכבוד. אז לא יתן לו כל תאוה. כי עושר לא יתן לו צעבור ששאל. וחכמה לא יתן לו צעבור שלא שאל. ושלמה ע"ה צטהור לצו ענה ואמר ונתת לעבדך לצ שונע כו'. הנה זה הי' לו לנסיון על שניהם לתתם לו. החכמה צעבור ששאל. ועושר צעבור שלא שאל. וזהו ויטב הדבר צעיני ד' כו'

ויאמר אלקים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה כו' ולא שאלת לך עושר כו' הנה עשימי כדצריך הנה נתתי לך לצ חכם וגבון כו'. זה צעבור אשר שאל. וגם אשר לא שאלת אתן לך גם עושר כו'. כלומר עושר וכבוד אתן לך צעבור שלא שאלת עי' אהל יעקב [צראשית נ"א א'] הארכנו צוה יותר. וזהו מאמר המדרש. טוב ד' לקוויו. יכול לכל. ת"ל לנפש מדרשנו. רק לאוחז אשר ישאל לרכי הנפש. אז ישיג את שניה. לרכי הנפש צעבור ששאל ולרכי הגוף צעבור שלא שאל. אבל צהיפך כאשר ישאל ויתפלל רק על לרכי הגוף. אז לא ישיג כל מאונו. לרכי הגוף צעבור ששאל. ולרכי הנפש צעבור שלא שאל (ועי' קול יעקב ל"ג א' כתצנו קלת צדרך אחר) ועד"ז עלמו אמר שהע"ה צחפלתו [מלכי' א' ח'] כל תפלה כל תחנה אשר תהי' לכל האדם לכל עמד ישראל אשר ידעון איש נגע לצבו ופרש כפיו אל הצית הזה. היינו שיכאצ לצו על נגעיו ועל מחסוריו שאין לו לרכי הגוף. ועכ"ז ופרש כפיו אל הצית הזה. היינו שיהי' עיקר תפלתו רק על קיום צית המקדש על מלכו' שמי' ומלכו' צית דוד. ואתה תשונע השמים כו'.

מדרש ונתתי נגע לרעת צצית ארץ אחוזתכם. וכי צטורה טובה היא כו'. עי' מה שכתצנו צצאורו צקול יעקב ל"ו צ'.

פרשת אחרי מות

והדברי' סתומי' ומתומי'. ומה היא הכוונה המיוחדת אל מאמר הכתוב גם ענוש ללדיק לא טוב ע"י הדרש הזה. ולי הכותב נראה כי הדברי' הסתומים האלה מהלורך לקשרם ולחצרם אל מאמר הסמוך וז"ל תבא לא וחתו צביו של אהרן אלא ע"י שהורו הלכה צפני רצן משה. ויהי' רצון המאמר לצאר לנו כי אחר שנתו צביו של אהרן צעם שמוחה כזאת צחנוכת המטכן והקצ"ה לא חס על כבוד צביהם ועל כבוד אחי צביהם וכבוד עלונם ודאי הי' צהם ח"ו עון עלום זה' צקתו ומתו צעונם. ע"כ צאו רצותינו ז"ל להעיר אותנו שלא נחשוב כן על הלדיקים הגדולים האלה. כי ודאי הי' נקיים מד' ומישראל. עהורים כמלאכי השדת מכל שונן חטא ועון רק ענין אחר כזדמן תחת ידם אשר מתו צו. והוא כי הי' מועשה שצאה שאלה לפניהם והורו והדין הי' דין אמת. לצכות את הזכאי לחייב את החייב לטהר את הטהור כו'. רק דבר ההזדמנות הי' כי משה רצינו ע"ה

אחרי מות שני צני אהרן. ד' שמעון פתח הכל כאשר לכל ומקרה אחד ללדיק ולרשע. דהע"ה ונלך ארבעים שנה וצנה צית המקדש. כצוכדנלר ונלך ארבעי' שנה והחריצ צית המקדש כו'. ומאמר זה כצד נתצאר יפה אף נעים צדדורנו קול יעקב קכ"ד צ':
בסמוך אונ הקצ"ה להרשעים הלדיקים לא שמתו צעולונם ואתם מוצקשים לשמוח כו' עד אף הקצ"ה לא שונח צעולמו שונח ד' צמפסיו אינו אומר אלא ישמת ד' צונעסיו. גם צאור מאמר זה כצד נדפס צחלק הראשון תולדות נ"ח וילא ס"ה ע"ש וינעם לך.
שם ד' אבא צד כהנא פתח לשחוק אונרתי ומהולל אם הדין דחוכא מעורב ונה חדותא ונהני'. עי' צאורו קול יעקב ק"ו צ'.
ובסמוך ר' צרכי פתח גם ענוש ללדיק לא טוב. אומר הקצ"ה אע"פ שענשתי את אהרן ולקחתי שני צביו ומנו לא טוב. אלא להכות כריצי' על יושר.

ישב ג'כ סס. וא"כ ילאה נפיהם ההוראה לפני רבן. ודבר הזה לצד נעשו. זה שאמר ד' ברכי' בצאור נאמת' גם ענוש ללדיק לא טוב להכו' נדיבי' על יוסר. שהכתוב רומז על מקר' בני אהרן. כי אמר הקצ"ה אע"פ שעשתי את אהרן ולקחתי שני בניו ממנו לא טוב. וקשה הדבר בעיני הצדיות. אלא להכות נדיבים על יוסר. ד"ל לא מחו ע"י חטא ח"ו אלא ע"י יוסר ע"י דין אמתי שיאל נפיהם. וזהו סמיכות מאמר תנא לא מחו בניו של אהרן אלא ע"י שהורו הלכה בפני משה רבן.

כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אהכם כו' לפני ד' תטהרו. הנראה בצאור מאמר זה ע"ד מ"ש הנביא ע"ה (ישעי' נ"ה) דרשו ד' בהמלאו כו'. אשר מלח בהמלאו היא מלשון נפעל. ולא אמר בלשון פועל דרשו ד' בהיותו. (מלוי) אבל לדעתי הדבר מכוון אל מה שכתבו למעלה (פ' שמיני) על מאמר וירא אליכם כבוד ד'. כי הוא ית' נעלה ומדומם מכל השינויי' ותנועות והעתיק מקום ומה שחמלא בכחוצי' וירא ד' ויבוא ד'. אין הכוונה כי הקצ"ה נעתיק מתקום ידוע ובלא אל מקום אחר. להתראות אל מי שהוא נגלה עליו. אבל כל התקדמותו והתגלותו ית' אל האדם מלוי אך בהתקדמות האדם אליו ית'. כמאמר אני לדודי ועלי חשוקמו. כלומר חשוקמו ית' אליו הוא דבר החלוי צדיקו. וכן בהכרח נאמר על סגולת עשרת ימי תשובה. שעליהם נאמר מאת' דרשו ד' בהמלאו. ואימות נוד"ה עד יוה"כ. כי הימים מקונלים אל האדם להכניע לבו ולהזהילו עד אשר יתעורר ויתעורר להטיב מעשיו ולחקן את אשך שחת. ואז יהי' לרלון לפני הצורה ית' ואז יהי' ראוי לכפר לו עונותיו. וזהו כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אהבי' כו'. ד"ל לא שיהי' אל הצורה ית' שינוי רלון בעת הזאת. כ"א סגולת היום ועבודתו כך הוא. להביאך אל התשובה לטהר את האדם וכל חטאתיו. ובעבור זה לפני ד' תטהרו. ויאהב אהכם יותר מנשאר הימים. בעבור היוחכם לראוי' לכך אחר העבודה ואחר התשובה המקונלת לכם באותו יום ומעשה יפה אמר דרשו ד' בהמלאו. ולשון כבוד. לאמר כי השינוי הוא אלל המולא. לא אלל הנמלא ית'. והנה דבוחינו ז"ל אמרו [במות מ"ע ב'] כתיב דרשו ד' בהמלאו. וכתיב בכל קראנו אליו. לא קשיא כאן ביחוד וכאן בלבו. והטע' בזה משל למדינה מטאה אל המלך וכעס עליהם מאד. והאמונם כי המלך הוא צדיק רחוק ממקומם הדבה. ישמרו ינהרו יחדו לבחור אנשים חכמים וידועים ונלילים ופוארי' חסוצי' צבית המלכות שלא יעמוד בפניהם ושלא יעבדו שום שמירה ומחילה אשר נשער המלך. וגם המלך ישא פנים אליהם וימחול לכל המקום בעבורם. לא כן אם איש אחר חטא למלך

והוא דל ואציון. אין לו תרופ'. כי איך יוכל הוא לצוא לפני המלך לבקש על נפשו אם מלה מחילות ושמירות יעבדוהו. וגם לא ישא חן בעיני המלך כל מאומה. אמנם אם בהזדמן ב"ה המלך אל עירו והוא מכריז כל מי שיש לו בקשה יבוא לפניו. אז יקל גם ליחיד לצוא לבקש. כי אין שם שמירה ולא מנך וצדיל'. הנתפל'. כל השנה שכינת כבודו בשמים מועל'. וטעמי תפלה נפעלו. וטעמי' וכונה ממוני' אין מניחים ליכנס את השב והמתפלל. אשר ע"כ תפל' יחיד ותשובתו אינה מתקבל' משאי"ב בלפור כי בהם כמה חסוצי' לפניו ית' בתורת' ולקחם אמונתם וטהרתם אין שום מחילה עומדת בפניהם. ויתעלה תפלתם וכן שפתותם בכבוד והדר לפני המלך ית"ש. אמנם בעיית אשר הוא ית' יבוא לשכון כבוד באלרגו. ומשמיע בקול שבו צנים לאיכס שבשמים. ואין שום מחילה מעבד. יכול גם היחיד לשב אל ד'. וזהו מאמר (הושע י"ד) שובה ישראל עד ד' אלקיך. הוא מדבר אל היחיד ואומר לו דע אתה היחיד כי אין זמנך רק עד ד' אלקיך. כל עוד שהוא אללך ורול' בתשובתך. היינו בעיית. כי כשלת בעונך כי אתה חלך מלוכלך בעונות. עד כי עי"כ לא תוכל להצטיח את נפשך כי בשאר ימי השנה חסוצו ותבקש עליו. כי כמה מחילות וכמה מנכ"ה המצדילי' יהי' לנגדך. אבל לרבים אמר קחו עמכם דברי' ושובו אל ד' ולא קבע זמן להם. כי בכל עת משתוח הסני' יש בהם כח לקחת דברי' מלינו' ומעשים טובי' ישובו אל ד'. ואם כי על השמים כבודו שובו אל ד' כי אין מחילה עומדת בפני רבים. מפני כמה לדיקי' אשר ציניהם. אכן אם יאמרו הלדיקים לא נבקש רק עלינו. בעד מעשינו הטובים. ולא נבקש בעד אחרים. לזה אמר ואמרו אליו כל תשא עון. וקח טוב. כלומר מה לך להציע ביד מי העון וביד מי הטוב. כי כלנו כליש אחד נחנו.

ובזה נבוא אל הענין ע"ד משל למלך שחטא אחד נגדו. והושיבוהו במאסר גדוע מאד. ויהי היום והמלך בא אל העיר הזאת אשר הוא אסור שמה. ויתאספו אליו אחרות מרעיו ויבכו לפניו לאמר חמול נא על נפשך העלובה היום הזה. כי בכל ימי השנה אין המלך פה. ולנכוע למקומו אין באפשר בידך. עשה אין אתה לריך אל שום דבר. כי המלך אללך. ובלבד שלא תמעל' אהה. ולא דלה לשמוע אל הצריהם. עד כי נפע המלך לדרכו. באו אליו עוד הפעם צבכי' דבה לאמר הן עמה מחלת נכיעמו והעתקתו מן העיר לא להרחיק. לך נא בצדקו' ורדוף אחר המרדכי' כי השג חסיד והלל תליל את נפשך. ואם לא עכשיו. אימות. וזהו שאמר אל היחיד בידעת ד"ל דרשו כל יחיד ויחיד את ד' בהמלאו פה ומבקש מורך התשובה היינו מדיה עד יוה"כ. וע"כ לא אמר

שובו אל ד' בהמלאו- כי תשובה הוא תואר על המדומה
 כי ישוב ויחקרצ אל ד'. אבל פה האף אמנם כי הוא
 רחוק ומתו ית' הנה הוא ית' בא אליו ואינו לריד רק
 להחזיר פניו אל פני ד' להכניע לו ולבקש מלפניו את
 רחמיו. וזהו דרשו ד' בהמלאו- ואמר אם לא נהרת
 את עלמד בעי"ת צעודו ית' אללך עד כי נסתלקה
 השכינה עב"ז יש עוד לפניכם עלה קראוהו צהיותו
 קרוב- היינו מויה"כ עד הושענא רבה- שאין השערים
 נעעלי כ"כ וקרוב אלינו עוד בכל הימי' היקרי' האל'-
 ואמר על הראשון יעזוב רשע דרכו כי אין מהלורך
 אללו לשוב אל ד' לדרך רחוקה- כי הלא הוא ית' בא
 אללך רק ראה שלא תצרח אתה. היינו השלך מדרך
 מעשיך מעזוב דרכך הרע- ועל הענין הצ' אשר הוא ית'
 נסע קלת מאתנו אחר ושובו אל ד' צעודו קרוב אלינו.
 וזהו וישוב אל ד' וירחמנו. כי עתה ירבה לבלוח אף
 אלמי שאינו כדאי. ולא כן אם יעצור הזמן הנכבד הזה-
 כי לו יתר שאת על כל ימי השנה :

לסבול מרידות הרפואות ולפעמי' ילטוד הרופא
 לחתוך ממנו אצרי' הנפקדי' והנשחתי' עלם מעלמיו
 או צער ומצרו והוא מוכרח לסבול- כמאמר [איוב צ']
 עוד צער עוד וכל אשר לאיש יחן צעד נפשו- ועב"ז יש
 נפקותא גדולה אם הרופא הוא איש חלוש- וחלאים
 שולעי' צו לפעמי'. והוא עוסק צרפואות- כש"כ אם
 חתכו לו פעם אצרי' מאצדיו- א"כ אם יעשה הוא כדצרי'
 האלה אל החולה הצא לפניו- והי' צשמעו את החולה
 ומזעזע תחת ידו ומצבת גודל הכאב. גם הרופא מכיר
 ומצחין צצרון לצ הגונח והלועק- וזוכר את המכאוב
 אשר הי' לו כאשר הי' הוא תחת יד הרופא- וזהעלותו
 על לבו גודל המכאוב אז הוא מאמין להחולה וחומל
 עליו להתנהג עמו לאט לאט. לא כן אם הרופא הוא
 איש צדיא וחזק. אשר לא חלה מעול' על שום אצרי- ולא
 טעם מרידות הרפואות. אז אינו מאמין אל החולה-
 ואינו מצחין צבלותו- והחולה לוועק והוא שוחק או
 כועס עליו- ומכפיל כאבו יתר מאד- זה שאמר על
 כצודכלר הוי שודר ואתה לא שודר. כי הוא הי' רלוועה
 מדרות מאת הקצ"ה לדרות צעם אחר עליו הנציא הוי
 למי שיפול תחת ירך- כי אתה שודר ואתה לא היית
 שודר מעולם- ואין אתה מרגיש צצבל המריד' שילעקו
 ומכאב לצ. ואתה תשחק לנו. כמאמר [ישעי' מ"ז]
 קלפתי על עמי חללתי כחלתי ואתם צידך לא שמת
 להם רחמי' על זקן הצצרת עלך ומאד- וכי מאמר מה
 כ"מלכו ציריעה זאת- דע כי הלא צירינו הוא להעציר
 הרעה הזאת ומצצרינו. לבקש ולחנן את פני ד' שלא
 יתקור אותנו צירי אצרי'- כמאמר דהע"ה (שמואל צ'
 כ"ד

(*) ובמדרש (בראשית רבה כ"ב) וילא קין מלפני ד' ילא שמת. פגע צו אדה"ר אחר לו מה נעשה צדיך אחר לו עשימי
 תשיבה ותישפתי החקול אדה"ר מטפת על פניו אחר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד אדה"ר ואמר
 מזמר שיר ליום השבת. באור זה דע כי הרי"ף ז"ל בע"י כתב בביאור ההבדל אשר בין ראב"ע ובין ר"ע שהוסיף ואמר אשריכם
 ישראל כו' כי ראב"ע דרש מאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאיכם לפני ד' בתנאי אם תטהרו אתם
 מעבירות שנין אדם לחניו. כי אין יוה"כ מכפר רק עבירות שנין אדם למקום. ועבירות שנין אדם לחניו אין יוה"כ מכפר
 וא"כ העבירות אשר בין אדם לחניו מעבנים הכפרה גם על עבירות שנין אדם למקום. כי הנחמו אומר כי ביום הזה יכפר
 כו' לפני ד' בתנאי אם תטהרו אתם מעבירות שנין אדם לחניו. כי אין כפרה במקלת. ובא ר' עקיבא ואמר אשריכם ישראל
 לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אצרכם ששמים. כלומר הלא אב רחום הוא ובחסדו הגדול הוא מכפר גם במקלת.
 וישעיל יום הכפורים לכפר על כל פנים העבירות אשר בין אדם למקום. ומעשה קרוב לימר אשר אדה"ר היה קושב כדעת
 ראב"ע. כי תשא אדה"ר היה כולל ב' הסוגי'. א' בין אדם למקום. כי עבר על מאמר האזהרה ומען הדעת טוב ורע לא מאכל
 טמני. ב' בין אדם לחניו. כי נרם מיתה לעגמו ואל כל הדורות. ואיך אפשר נידו לפיט את כל הדורות. וא"כ התשא אשר
 נידו לחניו שאי אפשר לתקנו ולהשיג כפרה עליו מעכב התיקון עליו גם על חלק בין אדם למקום כי אין כפרה במקלת ומה
 יש נידו לעשות. אמנם כאשר פגע אדה"ר בקין. אשר קין גם הוא הי' לו מקרה כזאת בג'מה ודמותה. א' כי עבר נידו למקום
 כי שיד גם הוא מן השש שבות שנלטה עליהם אדה"ר. ב' בין אדם לחניו. כי עסק דם אחיו ודם זרעייתו וראה אדה"ר את
 קין כי ילא שמת. ואלא אחיו מה נעשה צירנו אחר לו עשימי תשובה ותישפתי. ר"ל כי נעשה לו חסד ע"ד פשרה, לכפר לו
 החלק אשר בין אדם למקום. גם שאין אפשר נידו להשיג כפרה על חלק שנין אדם לחניו. אחר אדה"ר כך גדול כחה של
 תשיבה ואני לא הייתי יודע על כל מה היה קושב כדעת ראב"ע שאין כפרה במקלת. וקין אחר לו עשימי תשובה והיה פשרה צדינו.
 כי לא נעשה משפטי עד מרה אבל תלו לו עד שנעה דורות ובקשר שמו אדה"ר את הדניו מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום
 השבת. ר"ל קבל עליו מיד את קדושת יום השבת כי אחר קבלת שבת ילא עכ"פ מגזירת מאמר כי ביום אללך ממנו כו' כי
 אחר קבלת שבת כבר עבר יום הששי ונכנס לשביעי. והנך.

כיד) נפלה נח ציד ד' כי רצים רחמי וציד אדם אל אפולה. וגם ייחד לנו חפלה מיוחדת על ענין זה (תהלי' קימ) חללני ד' מאדם רע כו' אשר חסדו רעות בלב כו'. וזה משפט גם הטוב שזרופאים לתת עינו ולבו רק על הללחת מעשיו. לרפא את החולה. אבל קבל המרירות אשר יקבול החולה צעת עסקו ברפואו' לא יעלה על לבו מאומה. לא כן אם המרפא חב צנו הוא חומל עליו וחוסז מחשבות שלא לענות נפשו גם צעת עסקו עמו ברפואות. כן וכן תראה צעשותך חשדן מכל סדר החשבות הנה הם אינם מרפאים את נפש החוטא כי"א ע"י יסורי' וסגופים. לא כן הקציה כי הכין לנו היום הנכבד הזה יום קלימה ונחילה בלי שום לער. וזהו מאמר ד' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם איכם שבשמים. ומרפא אתכם בלא שום קבל יסורי'. כי הוא היודע והמרגיש מרירו' ישראל-כמאמר עמו אנכי בלרה. ובמדרש (שמות רבה ז) ראה ראיתי את עני עמי אשר במלרים. אמר הקצ"ה למשה משה אי אתה יודע שאני מרגיש בלעין של ישראל כמו שהם מרגישים. וכיחשאלך נפשו א"כ מי הוא זה ואיזו הוא אשר לא ירלה ברפואה נאמנה ונעימה בלא. ואנחנו רואים כמה יוה"כ עברו עלינו ועדיין לא נטהרנו. וצ"כ יש דבר המעכז כפרתו. ומונע אותנו מלקבל רפואתו. לזה אמר הכתוב כי תנאי אחד יש והוא מעט הכמות ורצ האיכות. והוא מה שאמר כי ציוס הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם. בתנאי אשר לפני ד' מטהרו. כי מחוייבים אנחנו לעמוד מערב עד ערב בקדושה וצטהרה וציראה גדולה כמשפט העומד לפני וולך מלכי המלכים ית"ש. כמאמר [ישעי' נ"ה] דרשו ד' צהולאו קדאוהו צהיותו קדו. יעזוב רעע דרכו כו' וישו אל ד' וירחמהו הוא שאמרו חז"ל צונדרש (בראשית רבה ג') ויהי ערב אלו מעשיהם של רשעים ויהי בוקר אלו מעשיהם של לדיקים. יום א' זה יה"כ. משל לרופא חכם שהי' צעיר ומרפא כל חולה הצא לפניו עם רפואות קלות וערבות רק הי' מזהיר אותם שיטמרו עלמם ונהיוס מונאכלים קשים וכצדים ומכל חנועות כצרות וכדומה מהשמירות. לימים צא אליו חולה והי' צן יחיד לציון ואנו. ולא הורגל מעורו לשמוע נערת חכם. ולא נשא פנים לשום אדם. ויאמר הרופא אין לי יכולת לרפאותו. כי מה בלע צמה שאחן לו ונהקוים. אם לא ישמע לכל אשר אני מלוח ומזהיר אותו. איעלך ראה נח חחלה לתת אותו על יד רופא אכזר. ויוים רבים יתעסק עמו למען יעטום טעם חפבל הסמים המרים כלענה. ואח"כ כאשר חציאהו אלי קלא ישמע לעלתי. ויעש אציו כן. והי' הנער

ומתייבך ציפורים קשים ומרי' עד כי כשל כחו לסבול. ואח"כ הציאו חצוי לפני רופא חכם זה וישמע לעלתי והצין את חין ערבו והמלתו. וישמע לריל חזההחו. והשיג רפואות והללתו. הנמשל הכצ"ה הוא הרופא הנאמן הכין צעודנו רפואה שלמה ונעימ' ומחוקה מיום מחן תורה. הוא יום הכפורים. ובתנאי להיות נשאר מכל אשר הזהיר לעמוד לפניו בקרושה וצטהרה כנז'. ואנחנו לא שמענו לקולו. מה עשה הקצ"ה נתן אותנו אל יד רופא עז אל יד נצודנלנד וחצריו ויסרו אותנו וטעמנו הרבה מהסמים המרים כאשר טעמנו זה כמה לרות על לרות. ואין לך יום שאין קללתו מרוב' מחצירו. ואחר כל זה אם נתאכף ונבקש מאל ד' מערב זה עד למחרתו נהי' זכים ונקיים מכל אשמה ונלוולי מכל רע. וזהו ויבדל חלקים צין האור וצין החושך ד"ל כי הצחירה צירינו שלא לראות חושך צפנינו אלו מעשיהם של רשעים. שלא יורה שצט הרשע על גורל הלדיקים. אבל כאשר לא נזכה. אז ויהי ערב אלו מעשיהם של רשעים. כמאמר אשר שצט אפי. ואח"כ ויהי בוקר זה מעשיהם של לדיקי'. שטוים חטובה. ואז יום אחד זה יום כפור האכזר. כלומר אחד אשר נטעום מן מעשיהם של רשעים אז נקבל את היום הדרוש הזה כאשר ראו לקצנו וירויים צנו כי ציוס הזה יכפר כו'. ואנכי כאשר הגדתי והשמעתי הדברים האלה לפני עדת ד' קודם כל נדדי השלמתי הדברים צמשל נפלא. לחצרת אנשי' שהיו מהלכים צדרך. ויעברו ציון מלולה ונפלו כמה מהם צנהר. ויחחרו האנשים להוליאם ולא מלאה ים. ויחייעלו נכסוע משם עד שיצואו לעיר הסמוכה אליהם. לקחת משם אנשים וכלי הללה ללכת להליל את המשוקעי' הלוללים צמים אדירים. ויהי צנאם העיר רעצם ולנאים דאו נגר פניהם אוכלים ומשקי' וישבו לאכול ולשתות ושכרו סכנת אחיהם הנעצעים. ענה אחד מהם ואמר וצרו נח ופקדו את שנים חמיסם אשר צמלונה איך יערצ לכם עתה לאכול ולהחעדן ציסן נפסכם אם אחינו צצדינו צאו עליהם האים עד צמס יחם כדומן על פני השדה צקוד בקרת הגורא צרעצ צערום וקופר כל. הנמשל. אם יושבי צבית הכנסת המפוארה ונרות דולקות וספרי' לפניכם הלוקחים כל לב וכמה מאחינו הנה הנס נפולוי על פני השדות זה ציער וזה על התר. וזה על הנצעה. וזה על פני המים ונפוס לועת וחין צינלחם להחפבל גם את צהחילה לדיך להחפבל ולהחורדות. היחנן אליו לשכוח יגוס ועלצונס ונחרול מלהחפבל עליהם צחפלה הסדורה וקדמונינו ז"ל להחפבל עליהם בכל שני וחמישי אחינו

צני ישראל הנחונים צלה וצטצה העומדים בין צים
 צין ציצטה המקום ירחם עליהם ויושיעם ויוליאם
 מלרה לרומה ומשעבוד גאלולה מאפלה לאורה.
 ויתקיים בנו הצטחח רז"ל (צבא קמח ל"ב א') המצקס
 רחמים על חצירו והוא לריך לאותו דבר הוא נענה
 תחלה. ומי יתן מליון ישועת ישראל כו':

והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על צני ישראל וכל
 העתה אחת צטנה. הנרצה צכוונת הנאמר ע"ד
 שאמר דהע"ה (תהלים מ"ט) למה אירא ציוני דע עון
 עהצי יסבני. וצגמ' (ע"ז י"ח א') עונות שאדם דס
 צעקציו. וזה לריך צאור. איך יתכן על העונות ענין
 דיטה צעקצ. אמנם הצנת הדבר הוא ע"ד אחד צונה
 צית. והצית צהצנותו היו משתדלים עליו שיהי' צכנה
 צצלמית סכא יחבר לו גם חלה הען מוחלקי הרכצחו.
 עד שלא יהי' צו שום נקצ וחור. שלא יכנס צו רוח מהרוחו'
 הנוצצות. שלא יכניס צחוכו חול ועפר ואצק. וכאשר
 נגמר הצנין על השלמו'. ככנס צעה"ב אל תוכו לדור
 צו. וראו אנשים כי הוא מכניס אל ציתו מכצדות ומטאט'
 הגאומי' לכבד צהם את הצית. וישאלו אותו לאמר הלא
 אתה צנית ציתך צנין שלם צלא שום נקצ וחור. ולמה
 לך למכצדות. וענין ויאמר למה לא תצינו גם כי הצית
 הוא סגור מכל ארצעת לדדיו עד שאי אפשר שיכנס
 לתוכו לא עפר ולא רוח ולא גשם מצחוץ. עכ"ז ע"י
 אגשים הנכנסים והיולאים מן הנמוע הוא שלא יתחבר
 צעקצותיהם אצק ועפר ויכניסו העפר הזה צרגליהם
 ילריך לני למכצדות לכבד את הצית כי לולא כן יתוסף
 עליו מיום ליום עד שיתמולא הצית אשפה. כן וכן הצורא
 ית' נתן הנשמה אל תוך הגוף כמו אדם יושב צצית.
 והסגיר את הגוף קציו קציו צכמה וולות התלויות
 צאצרים החילוניים. כמו מלות התלויות צעיניים. התלויו'
 צאזניים. צפה ולטון ציד ורגל כמו שקדרס צעל ספר
 חרדים ז"ל. וזה הכל למוען לא יכנס אל הנשמה שום
 אצק ועפרודית מהצלי עוה"ז. אמנם אחר כל ההסגר
 הזה הלא האדם צמה שהוא אדם כי אצק עליו פיהו
 הוא מוכרח ללאת מן המלאכתיו ולעסוק צעקקי עולם
 זה. לאכול ולשחות ולישן לדבר עם צני אדם. ואז צלאתו
 החולה אל עקקי הגוף לא יולע שלא יתחבר צו אצק ונעע.
 זה שהמלילו עליו עונות שאדם דס צעקציו. כלומר
 צנחתו מן עבודתו הרפושה לריך חרץ חי אפשר שלא
 יתאצק מעט צעפר ההצלים. ועל אופן זה צרא ית'
 תצובה הרים צדיחת העולם והכין היום הקדוש הזה
 לתצובה ותפלה שינקה האדם את נפשו וזמון לצונן.
 כיו שהצעה"ב מנין ונכצדות לכבד את הצית. וועתה
 חצין מועלמד כי כפי השערתו ית' ולייר לעלמו האופן
 היוחר שלם שיהיו ישראל כולרי תורה שומרי מלוח וכל

הנהגותיהם יהי' צלדק ומשפט. וישמרו א"ע מכל דע.
 עכ"ז אי אפשר לעולם להתקיים מצלעדי יו"כ. שיהי'
 עכ"פ יום אחד צטנה מיוחד צעצודתו לכפר על ציי
 אחת צטנה. אבל כאשר יפצרו דרכיהם וישחיתו מעלליהם
 וראי לא יספיק להם יו"כ אחד. וזהו והיתה זאת לכם
 לחקת עולם. כלומר חק ההכרחי אשר לא יספיק צלערו.
 לכפר על ציי כו' אחת צטנה. אבל כאשר יצרו לחטוא
 לא יספיק להם יום אחד צטנה לנקות עלמם. והענין
 יקר למצין.

עוד יתכן צזה צהקדים מאמר (תהלים צ') אספרה
 אל חק ד' אמר אלי צני אתה כו'. דע כי צהטיב ד'
 לרשעי'. צעיני הצדיות כלם נראה הדבר לענין חק. היינו
 דבר הצלתי מוצן צשכל. וכאשר נשאל את פי המוקצלים
 הטובה. הלא עם כל רשעמם ומטאחם הלא יענו ויאמרו
 למה לא יעיב ד' עומם. וגם כי צעיני אחרים הוא לחק.
 הנה צעיני המוקצל הוא משפט ראוי. כי הוא לריך
 צעיניו. ולרעמו הוא ראוי להללחה היוחר גדולה ונזאת.
 ונהפוך הוא צהלליח ד' את הלדיק ויגדלחו וינשאהו.
 צעיני אחרים יהי' משפט ראוי. לאמר כי ראוי הלדיק
 הזה להטיב עמו כ"כ. כי למי יחסוף המלך כו'. והלדיק
 צעיני עלמו יחסצהו לחק. כי צמה נחשב הוא צעיני
 עלמו. מרוב יראתו וענותנותו נראה לו כי הוא פחות
 מכלם. וא"כ כאשר ישיג טובה מאתו ית' יחסוב אותה
 לחק מאת ד'. וזהו מלילת מאמר (תהלים קי"ט) גם
 ישבו שרים צי נדצרו עבדך ישיח צחקיך. כלומר צראותי
 שרים גדולים ונכצרים יושצים ומתעסקים עומי עבדך
 ישיח צחקיך. כלומר איני ראוי לכל הכבוד הזה. ואינו
 רק חק צלא עעם. ולכן פה צהתחילו לכפר גדולחו
 וחשיצותו צעיניו ית' צרוצ ענותנותו הקדי' ואמר אספר'
 אל חק ד' אמר אלי צני אתה כו'. לאמר כי הוא יחסוב
 זאת איך לחק ולריצ הצלתי מוצן צשכל. ועתה דע כי
 ההצדל צין לריך לרשע. כי הלדיק כאשר יקרה לו מוקרה
 צלתי טהור לעבור גם על ענין קל. יגזור על עלמו כל
 העונשים ע"ד משפט וולדיק את ד' על כל הצא עליו.
 לא כן הרשעים כי אינם רואים חוב לעלמם גם צעשותם
 מן החטאים הגדוליי'. ולוה יצארו על עלמם לומר שהמה
 ראויי לעונש וצהיפך כאשר הלדיק יעלה על לצו קגולת
 יוה"כ. אשר יום כפורים הוא לכפר. יהי' ענינו קשה
 צעיניו ורחוק נוטר מן השכל. כי איככה יקובל על הלצ
 להאמין אשר ניי שחטא צכל ימי השנה יהי' ראוי לכפרה
 ע"י דבר קל כמו ענוי יום אחד. ולא יקבל זאת צנפשו
 כ"א מנצת ההכרח להאמין צונה שכתוב צחורה האלקית.
 כי ציום הזה יכפר עליכם כו'. והרשע הוא צהיפוך.
 כי יחסוב זאת למושפט ראוי. כי מנצת קטנות העצירה
 צעיניו. וגודל הענוי צנפשו. כי הוא מענה את עלמו

מערב עד ערב בלא אכילה ושתיה ושאר עניינים יספוט שפוט כי ודאי ראוי הוא לקליחה וכפרה גם אם עבר על כל עבירות שבחורה ואל"כ מה נקל בעיני הרשע להעלות על לב צעשו וחרו הרע הלא יבוא יה"כ ויכפר ויהי מאותם שאמרו עליה (יומא פ"ה ז') אחטא ויה"כ מכפר אין יה"כ מכפר כי זה דרך ישר לפני אים שלא להעלות על לבו כל ימי השנה שיה"כ מכפר בלתי בעלם יום הכפורים עלמו אז יכריח נפשו להאמין ומצת אמתיות התורה האלקית ויאמין זאת באמין בדבר חק וכדבר הבלתי מוצן בטל לא כדרך הרשעים כי הרשע לקצת קלות החטא בעיניו ולקצת כבדות מענייתו עליו יתקבל על לבו לאמר כי ציום הזה יכפר לי גם אם הדנתי אזי ואמי עכו"ז אני ראוי לקליחה וכפרה זה שהורה הכחוש והיתה זאת לכם לחקת עולם לא לחשוב עלי כי היושר כן הוא רק לדון הדבר לחק ולדבר הבלתי מוצן בטל בחנאי שלא יאומן לך זאת כ"א אחת בשנה כי אחת בשנ' צבוא יום הנכבד הזה אז תכריח נפשך להאמין לא כל השנה והצן.

איש אים מצית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה כו' ואל פתח אהל מועד לא הביאו להתקייצ קרבן כו' עיי' בחלק הא' כ"ד א' כי גם נתבאר הענין על נכון בע"ה.

במעשה ארץ מלרים אשר ישבחתם זה לא תעשו כו' את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו ללכת בהם כו' ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אוחס האדם כו' ולשון רש"י ז"ל ליתן שמירה ועשי לחקים ושמירה ועשי למשפטים לפי שלא נתן עשי למשפטים ושמירה לחקים ולבוא אל עומק כוונת הדברים נקיים מאמר המדרש (דברי רבה ג') דבר אחד שמע ישראל מה ראה לוומר להם כהן שמע ישראל אמרו דבנו למה הדבר דומה למלך שקידש מטרונא בשני מרגליות אצדה אחת מתן אמר לה המלך אצדת אחת שמרי השני כך הקב"ה קידש את ישראל בנעשה ונשמע ועשו את העגל אצרו את נעשה אמר להם משה אצדתם נעשה שעשיתם את העגל שמרו נשמע הוי שמע ישראל והאמור אומר הבינוני ואין מהלורך להעיר בו אבל דע כי העושה הזהרת וזהירו הנה צעת יענהו שהוא תקבל עליו לעשות כדבריו יהי המאמר על צ' פנים פעם ישיב ויאמר אשמע לדברך ופעם יענה ויאמר אעשה כדברך וההצ"ל צין צ' חסודות האלה כי אם הזהרה זאת היא הזהרת ארוניו והוא עבד לארון זה מהלורך אליו להשיב ולומר אשמע לדברך כי אל עלמו לא ישיג שום חועלת מזה אבל בהכרח הוא מועבד לשמוע אל דברי ארוניו. אכן אם האזהרה הזאת היא הזהרת

הרופ' אל החולה זאת עשה ותחי' הוא ישיב ויאמר כן אעש' כי אם הי' יורע זאת חללה הי' עוש' הדבר מעלמו מצלעדי הרופ' והרופא אינו רק כמזכיר את עלתו. לה שיך חלל השומע להשיב אשמע לדברך. שהורה זהה שלא יעש' המרחקת רק צעזור לשמוע בקול הרופ' לבלתי סוד מדבריו. הלא גם מעלמו הי' מסכי' לעשות אם הי' יורע מקבולתה ופעולתה. הוא הדבר והוא הענין שהעם הנבחר אשר צעת מתן תורה היו מזוקקים כנסף מלורפים כזה ער שהיו כלם במדריגת נביאים. כמאמר [דברים ה'] פנים בפנים דבר ר' עמס' אל כל קהלכם כו'. והיו עומדים על סוד הנפש ותכונתה ועי"כ היו מציינים מעלמם מה הם הדברים הנאותים על פגולתה. והיו מסיגים מעלמם את כל התורה מלי הטל. כמאמר אלו קרצנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו. ובאמרו ז"ל (יצמות ק"ג) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. והיו מסיגים מעלמם מה שראוי לאדם לעשות. והפורש מן התורה כפורש מן החיים. לכן השיבו ואמרו נעשה ונשמע. הקדימו נעשה קודם לנשמע. כהמשיב אל הרופא. אבל אח"כ אמרו ונשמע. להורות שלמותם לפני ית'. גם כי מעלמם מציינים כל אלה. עכו"ז מה שיעשו לא יעשו רק צעזור לשמוע בקול ד'. ותחי' יראתו על פניהם. וכל זה הי' קודם העגל. שהיו נפשותם זכות ומלורפות. וצטלם לצד השינו כל התורה והמלוה. אכן אחר העגל כי חזרה הזוהמא. ולא ידעו ולא הבינו עוד הכרח ולורך החורה. כי נתעלם מהם סוד הנפש וענינה. ואיך איך ידעו עוד ואיכנה ישינו כי המלות המה חיי הנפש. ובהפוך הוא כי לקלתם עוד למשא יחשב. כמאמר (ישעי מ"ג) כי יצעת צי ישראל. זה שאמר להם מדע"ה. אצדתם נעשה שעשיתם את העגל. ר"ל נאצד מכס כח נפלא זה אשר הייתם מוכנים לעשות עיי' העדח עלמיכם. לכל הפחות שמרו נשמע. היינו ראו לקיים החורה עכ"פ מלד כי ראוי ונכון לשמוע אל מלות הארון ית". ומעתה דע כי זה ההצ"ל נ"כ צין החקים וצין המשפטים. כי בחקים לא נופל מאמר עשי כ"כ. אחר שאין הנחנו מציינים טעמים ופגולתם ופעולתם. רק שמיעה. כשומע בקול ארוניו. ובמשפטים יחכן יותר מאמר עשי. כי האדם יתעורר אל עשייתם מעלמם נפשו מדעתו. ואל"כ יפה אמר את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו כו'. הנה הייק הכחוש עשי' במשפטים ושמירה בחקים והמשיך ואמר ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה כו' ונתן הכחוש שמירה ועשי' לחקים. ושמירה ועשי' למשפטים. להורות כי באתח חוב על האדם. לראות שיהי' לו גם במשפטים שמירה. היינו לקיים אוחס רק

בעבור כי הקצ"ה לזה כן. ולשמור אותם מסבת מורא
 אדוניו ית' עליו. ובחקים יש לו להאמין כי גם הם
 לטובתנו גם כי אין אכחזו מזינים טעמים ופעולתם הי'
 זה לנו רק ע"י עון העגל. ומעתה יפה כתב רש"י ז"ל
 ליתן שמירה ועשי' לחקים ושמירה ועשי' למשפטים.
 ומה נעמו בזה דברי הכתוב [דברי' ו'] וילונוד' לעשות
 את כל החקים האלה ליראה את ד' אלקינו שזה הכוונה
 הראשונה בהחקים. אבל תדע כי גם הם לטובתנו
 ולחיותנו כיום הזה. ואלל המלות אשר צהיפך. היינו
 מלות השכליות (עי' רש"י על מאמר עקב אשר שמע
 אברהם כו' מלותיו כו'. דברים שאלו לא נכתבו ראוי'
 הם להלכות. כגון גזל וש"ד) שהעיקר בהם לטוב לנו.
 אמר ולדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המלה
 הזאת לפני ד' אלקינו רק בעבור כן כאשר לנו. לעשות
 גם השכליות רק בעבור כי הקצ"ה לזה עליהם ולשמור
 אותם מפני היראה את שמו הנכבד והנורא. והבין.
 אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוי' אשר
 אני ומשלח מפניכם ותטמאו הארץ ואפקוד עונה
 עליה ותקיא הארץ את יושביה ושמתם אתם את
 חקותי ואת משפטי ולא תעשו ווכל התועבות האלה
 כו'. כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר
 לפניכם ותטמאו הארץ. הכתובי' האלה ראוי להתבונן
 בהם מאד. כי בהשקפה הראשונה הלא יתחונן לבד אנוש
 מדוע החמיר עלינו הכתוב בעונשי' יותר מוזה שנגעשו
 הכנעניי' כי הכנעניי' לא נגעשו עד כי עשו את כל
 התועבות. כמו שאמר כי בכל אלה נטמאו הגוי' כו'.
 ואותנו הזהיר ולא תעשו מכל כו'. וזה שורה כי
 הוסיף והזהיר אותנו גם על הנקלת והתועבות.
 והשלים ואמר. כי את כל התועבות האל עשו אנשי
 הארץ אשר לפניכם ותטמאו הארץ. כלומר לא אכחד
 מכם כי הם לא נדרתי פעולתם אל חיקם עד כי עשו
 את כל התועבות האלה. ועכ"ז אליכם אני מזהיר
 להשמר גם מן הנקלת מן הנקלת. וזה לריך טעם. ומה
 גם כי הכנעניי' הלא שתי דעות עשו. א' כי את כל
 התועבות האל עשו כו'. ב' כי דבר טוב לא נמלא בהם
 ולא הי' להם טום זכות שיגן עליהם. כי נעולס לא
 עשו מלה מוולות ד'. אבל ישראל אשר גם הרקין
 שבהם מלאים מלות כדמון. וכאשר יעברו הם גם על
 חלק מן התועבות יהיו הם קרובים אל העונש יותר מן
 הכנעניי'.

שעבר על דברי ד' ולא קדם לאחר טום עונש הכי בעבור
 זה לא נענש אדה"ר בעבור על מלות ד'. וא"כ למה אל
 הכתוב להזכיר לפנינו עונש הכנעניי':
אמנם אחר ההתבוננות בדברי הכתובי' יתבאר מאד
 איך שהתורה בעלמה נתנה טעם לדבריה איך
 אכחזו קרובי' אל העונש יותר מן הכנעניי' כי בהתבונן
 בצני אדם הנה הם מתחלקי' לב' סוגי'. יש שיהי' רך
 המזג וענוג צמוד. כאש' ילטרך לאכול ישאל חמל' מה
 יחנו לפניו. כי לא כל מאכל טוב לו ולא כל משק' ראוי
 לו. וגם המאכל אשר ראוי ונאות לו לאכול מהלורך
 אליו לאכול צמדה וצמסקל. כי אם יוסיף לאכול גם
 מעט יותר וכדי שבעו ישחית נפשו וחייתו. וכן כאשר
 ילטרך לנקוע הלא ישאל חמלה על האויר הנמלא עתה.
 כי כאשר יהי' אויר משונה מעט מהלורך אליו לשמור
 א"ע שלא ללאת החולה. ויש היפך מזה. כי יזדמן מי
 שהוא חזק צטבעו. כאשר ילטרך הוא לנקוע לא ישאל
 מאומה. לא יעלנו הגס והסלג והקרח הנורא הוא
 ילך ויאחז דרכו. וכן כאשר ילטרך לאכול לא ישאל
 חמלה על המאכל. כי יאכל מכל. מכל מאכל יאכל. מכל
 משקה ישמה. ועוד גם זאת כי הוא לא ילטרך למדוד
 את מה שהוא מביא לתוך פיו שיהי' צמדה וצמסקל
 וצטיעור הראוי. כי הוא יכניס לתוך מעיו כמה שיכניס
 והוא בריא וחזק. לא כ"כ מהרה יתראה בו שהוא מקיא
 המאכלי' שאכל. או איזה מאכל הזיק לו. אמנם דע כי
 אם יזדמן אל האיש הזה כי העמיס את בטנו משא
 לעיפה צמאכלי' רעי' וגסי' עד כי חלה ונפל למושב.
 הנה מהיום הזה והלאה הלא כל השמירות אשר ילטרך
 האיש הרך והענוג מאד ילטרך גם הוא לשמור את עלמו.
 כי אחר אשר כבר חלה, וכבר קלקל את מעיו. הלא גם
 כף אחת יתירה אם יקח ישחית נפשו בה. ויפול לסקנה
 גדול'. הנמשל כי א"י ציונים הראשונה הייתה ארץ צריא'
 וחזקה. אמנם העמי' אשר ישבו בה השחיתו העמיקו
 סרה עד כי חלה גם הקיאה אותם וקרבנה ולא יכלה
 עוד החזק אותם בקרבה. ותקיא הארץ את יושביה.
 וכאשר צאו ישראל שמה. הלא צאו אחר אשר כבר נחלה
 ונתקלקל טבע הארץ. וא"כ מהלורך אל הצאי' אליה
 עתה להיות רזיזי' גם ונקף אחת קטנה. כמשפט השמיר'
 שילטרך החולה. כי צועטקט מתעורר ומחלהו לקדמות'
 ויתחיל עוד הפע' להקיא. וזה שהליע הכי'. אל תטמאו
 בכל אלה כי בכל אלה [עם כל הוועשים] נטמאו הגוי'
 אשר אני ומשלח מפניכם ותטמאו הארץ כלומר נחלה
 כח טבע הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את
 יושביה. וא"כ תדעו מעתה ושונדתם אתם את חקותי
 ואת משפטי ולא תעשו גם מכל כו'. כלומר גם ונקלת מן
 התועבות האלה. והטעם. כי את כל התועבות האל

ומלבד כל זה ראוי להתבונן למה לו על הכתוב
 להציא ראי' על העונשי'. ולהליע ולוונד אל
 חטואו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוי' אשר אני
 ומשלח מפניכם כו' ותקיא הארץ את יושביה. וי לא
 האמין לדבריו ית'. הלא אדה"ר שלא קדם לו טום אדם

עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותעמל הארץ כאותו שכבר נתקלקלו מעיו וזהו ולא תקיף הארץ אתכם כו' כאשר קאה כבר את הגוי אשר לפניכם כי גם צמצע מן העומאה אשר תלך מכם ישבו הקלקול לקדמותו. כי כל אשר יעשה גם מכל (כלומר מקלח) התועבות האלה ונכרתו הנפשות העושות כו'. והשלים ואמר ושמתם את משמתי לצלתי עשות מחקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תעמלו בהם אני ד' אלקיכם. והוא לבאר ההתחללות לצל יפול לצד ישראל להתאונן ולהתדעס על הירושה הזאת מה זאת עשה ד' לנו להודישנו ארץ מחולאה ומקולקלה ע"י כנעניי וחבריה'. עד שנלטרך אנחנו אל שמירה גדולה ויחירי' מדאגה פן יהי' הקלקול חוזר וניער. למה לא עשה עמנו כמאמר המד' (צמדבר דבה כ"ג) אמר הקב"ה יכול הייתי לצרוא לכם ארץ חדשה כו'. וא"כ למה נתן ארץ שכבר ישבו בה רשעים וטמאה ויחללוה עד כי הקיאה ארום. טוב עוב היה לנו אם היינו משיגי' ארץ חדש' לא היתי' מקפדת עלינו כל כך. ואין לורך לשמירות רבות כאלה. אי ע"ז צא הכתוב להשיב ולומר ושמתם את משמתי כו' וכמו שנבאר. והוא בהזכיר עוד מאמר (קדושים) ולא תלכו בחקות הגוי אשר אני משלח לפניכם כי את כל אלה עשו ואקוץ צם. ואומר לכם אתם תירשו את ארמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה כו' אשר הצדלתי אתכם מן העמי'. ונמתיק הענין במשל לעשיר הכנים בחו לחופה. ולסוף ראה בחתנו כי דוח זנונים בקרבו. זולל וקובא. ונשחק בקובי'. יושב בבתי עשתאות ועושה כל מה שלבו ספץ וימר לו מאד. ובחו גם היא חתומת במדת נפש עד כי גרשו אותו. ובהכרח נתן לה ג"פ והשיאה אציה אל איש אחר. והאיט הזה לא הי' בעל מעלה. צלתי כי גם חסרונות אין צו. וכל דבר עולה לא נשמע עליו. והיתה אהבת אותו מאד. ומנהגה הי' להזהיר אותו בלאתו מציתו אם להתפלל צבה"כ או לתקן' אחר הזהר שלא תחמהמה ותצוא מיד לצידך. כי היתה דואגת תמיד אולי הלך גם זה אל המקומות אשר הלך שמה בעלה הראשון. וכן הי' דרכה לחקור עליו איפוא היית ואנה הלכת. והי' מלטער ע"ז בפני חותנו. וכדי לפייס אותו אמר אליו חותנו האמין לי כי צתי אהבת אותך רק על דבריה אלה אל חתונה. כי רעיונה יבהלה בזכרה מעשי בעלה הראשון. היא דואגת גם עליך. החמיל האים מתאנח על זה מאד לאמר הו מה עשיתי. שנשאתי חסה שכך עלתה לה. מוטב הי' לי אם נשאתי בחולה ולא הייתה חושדת אותי ולא הי' עולה על לבך דברי' כאלה. אמר לו חותנו למה לא תנין כי הדבר בהיפך. כי אם נשאת בחולה

לא היתה אהבת אותך בעבור העיר מעשים רעים. כי לא שמעת מעולם להלל את אדם צמה שחינו גנז וגזלן או סיכור. כי א צמח יתהלל המהלל חס יהי' צו קנין המעלות והשלמות. ואתה מה קניית מן המעלות. חיו לך מהם כל מתיאה. וא"כ רפה גם רפה עתה הפלגת הללחך שנחמתי לך צתי שהיתה גרושה מאיפה הרהטון שהי' גנז וסיכור ועוד שבר לו מן החסרונות. לכן עתה אהבת אותך ותשמח עמך אך צמח לצד שאין צד מן החסרונות אשר היו בהראשון. הנמשל. אם הקב"ה הי' נותן לנו ארץ חדשה. מי יודע מה היתה דורשת ומקפדת מחתנו. ודאי הי' עינה ולצה שיהי' צנו קנין המעלות וכל חלקי השלמות לא צאופן אחר. משא"כ עתה אשר הקב"ה נתן לנו ירושה. ארץ לפנים ישבו צה סיכורי' ומתועבי' עמאים ומעלולים אשר עשו את כל תועבות ד' אשר שנא. ועתה כאשר ישראל יצאו שמה תשמח עמה' כעל כל הון גם בראות רק העיר החסרונות והיותם מוטללי' מן התועבות יהי' ג"כ די. וזהו לחות המאמר ולא תלכו בחקות הגוי אשר אני משלח לפניכם. ממש כענין הדאגה הנ"ל פן ילך גם זה בדרכי' אשר הלך הראשון. ושלא תאמר א"כ מה זה עשיתי שנשאתי גרושה. ע"ז צא כמבאר. ואומר לכם אתם תירשו את ארמתם. כלומר אתם ודאי תירשו את ארמתם. כי תשמח עמכם באיזה צחי' שחיי. כי עכ"פ לא יהי' נראה צכם החסרונות אשר דאחה בהראשון. וזהו ואומר לכם אתם תירשו את ארמתם. כי לפניכם הוא שידוך הגון מאד. וזהו ואני אתננה לכם לרשת אותה כו' אשר הצדלתי אתכם מן העמים כי צערך הראשונים לא תקפיד הארץ עליכם כל כך. כי נהי' נקראי' קדושים חס רק נשור עמנו שלח יהי' צנו החסרונות אשר הי' חל הראשוני'. וזהו ושמתם את משמתי לצלתי עשות מחקות התועבות אשר נעשו לפניכם ולא תעמלו בהם אני ד' אלקיכם וסמוך לי' קדושים תהיו. שמה הוכיחו רז"ל גם הגורד עלמו מן הערה נקרא קדוש וכל זאת עלתה צדינו בעבור צאנו אל הארץ אשר הם שבו צה מחלה. וא"כ עלינו לשבח מנהיגנו ומודישנו כי סוכב הכל לטובותינו ולחיותנו.

ולא תקיף הארץ אתכם בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם כי כל אשר יעשה מכל התועבו' האלה ונכרתו הנפשות העושות מהרצ עמם. בהסקפה הראשונה יפלא מאד מאמר צמחכם אותה. כי ראוי הי' לכתוב בהיפך ולא תקיף הארץ אתכם כאשר לא תעמלו אותה. כי כן יורה פשט המאמר להנשטה להנטיח את העם היושב צה כאשר ישמרו החורה לא

תקיא הארץ אותם*) צ' מ"ש כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ובכרתו הנכסות כו' איך הוא בנותן טעם על מאמר ולא תקיא הארץ כו'. אמנם הכתובים יתבארו מאד ע"ד עשיר הי' לו בן יחיד והי' מחזיק בציתו יתום אחד למען יהי' אח וחבר אל בנו שילמדו יחד אלל המלמד שהוא מחזיק בציתו. והנער הוא אחר שכבר הי' פה כבן בית- שבע ורסן. התחיל להקל בכבוד המלמד. והי' אוהב לטייל בכל יום בגנות ופרדסים בכדי לזעזע למודו. וכאשר נחודע זאת אל העשיר דחק אותו מציתו ויגרשהו וילך. ולימים אחרים התעשת גם הבן יחיד ההוא ללכת בדרכי האלה. וכאשר שמוע אביו הכניסו החררה ויכהו מכה רבה במקל וברלועה. ואחר שעה או צ' כסוך ממת אביו נכנסו בנו לדבר עמו ויאמר לו אבי הבינני והורני עכ"פ למה יגרע בך יחידך מן הנער היתום הזה. הלא גם הוא עשה את אשר עשיתי אני. ואליו לא עשית מאומה רק הדפתו וגרשת אותו מציתך. הי' לך לעשו' גם עמדי בן. ונודע הוספת עוד לשפוך עלי חמה וצו ומה הנכות האלה בין אליה ידי. וען אביו ויאמר לו הנה היתום האבני הדיתי או ילדתי. רק כאשר היה נרא' לעיני שהוא

הולך בדרך ישר שומע לקול המורה ויושב צצית הספר החזקתיו אללי. עתה כאשר ראינו כי רוח אחרת עמו הולאחיו מציתי וגרשתיהו. אמנם אתה הלא בני אתה. איככה אגרש אותך ומת פני. דע כי כאלה וכאלה אפליא את מכותיך בנזקרי אכזרי ובהכרח תהי' סר למשעמתי כי לא אעזבך עד הקימי מזימו' לבי. להגיע אל האושר וההללחה. וזה המשך הפרשה כמעשה ארץ מלרי' כו' וכמעשה ארץ כנען אשר אני מציא אתכם שמה לא תעשו כו'. כי בכל אלה נעמאו הגוי אשר אני ומשלח מפניכ' כו' ותקיא הארץ את יושביה. ושלא יחשבו ישראל כי הם גם הם צקורם ומאחרי ד' לא יענוט אות' רק צעונש זה לזר. כי הארץ תקיא אותם כאשר קאה את הראשונים. לזה אמר לא בן הדברים. ולא תקיא הארץ אתכם צעומאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפיכ' ר"ל לא תחשבו שגייע אליכ' רק כמשפט שהגיע אליהם. רק כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ובכרתו הנכסות העושות מקרב עומ. ובהכרח ושמת' את משמרתי ולא תטמאו צהם. והטעם. אני ד' אלקיכ' ואיך אעזב אתכם. אבל אייקר אתכם ואייקר עוד ובהכרח תשנוו את משמרתי.

(*) אמר הנותן לא אקדול מלהזכיר פה את אשר כתבתי בניאור הכתובים האלה בספרי הנכבד שכן המור (בא' משני) ע"ד שקבלו מפי חז"ל בהבדל בין המשפט המגיע אל העם הנבחר למשפט שארי העמים. והוא בנמרא (ע"ז ד' א') רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"ב אפקוד עליכם את כל עונותיכם. משל לאחד שנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו מאוהבו ופרע מעט מעט משונאו ופרע בנת אחת. כי הקנייה מאהבתו את ישראל לא יאבה להניח הקוב עד אשר יגדל עד שאזכ לא יוכלו לטבול העונו. רק יפקוד עליהם עונותיהם לנכות מהם מעט מעט. כי הנה באין ספק כאשר יודמן לעם ידוע או לאיזה מדינה שתקלקל הסדר הנאות. לא מתקלקל כל המדינה בפעם אחת בכללה. אבל זה יהיה ע"ד הדרגה. ההתקלה תהי' בשתי מספר ואח"כ יתלקטו אליהם לאחד אחד זעיר שם זעיר שם עד אשר לומן ידוע והיו כולם בענה אחת. ויטו שם אחד לזעזע דרך אחרותם. והנה העם הנבחר שנאמר בהם רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה. יפקוד עליהם עונותיהם ייענוש אותם להחם חמאים. ולנער הקוליס מן הכרם נטרם יפרה לזר הזדון בכל הקהל. כמ"ש החבר ז"ל (נחזי מ"ד לשני) בניאור מאמרם ז"ל ר"ה (י"א) מעביר ראשון ראשון. כי איננו מניח עונותינו להתערב עלינו. ויהיו גורמים לאבדנו לגמרי ח"ו. לא בן אבל הזולת לא יעשה ית' פתנם מעשה הרעה מהרה. אבל ימתין וימתין עוד עד אשר תתמלא סאתם ואז יקיים בהם יגמר נא רע רשעים. כאשר עשה אל האמורי שנאמר עליו כי לא שלם עון האמורי עד הנה. והגיעו עד שהחזיק חולי עונותיו ועקרו כלו (ע"י נחזי שם) והבו מאמר מרעיה (דברים כ"ט) והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתנרך בלבנו לאמר שלום יהיה לי כו'. היינו אנכי חשבה מה שלמי ספק. ואם יהי' עונש הלא לא יהי' רק אחר כמה דורות. על הכלל. אבל שלום ואמת יהיה יומי לזה אמר לא יאבה ד' סלוח לו כי אז יענש אף ד' וקנאתו באיש ההוא. ר"ל העונר עלמו. ורובלה בו כל האלה כו'. יען כי אכל ישראל חן מדתו חן להמתין אבל יבנה החוב בעדוהו באישים פרטיים. — והוא עלמו הענין באזהרת אל העמתי בכל אלה נעמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם ותטמאו הארץ ואפקוד עונה עליה ותקיא הארץ את יושביה. חן שלח יאמר האומר שאין בזה אחריות כל כך. הלא העמים עשו מה שעשו. והאריכו ימים רבים על האדמה. אלפים מן השנים. והחך חמנם כי לכסוף ועקרו כלם. עכ"י עתה נעשה במעשיהם וגם כי הארץ תקיא אח"כ הלא ירבו הימים ויאריכו השנים לכמה דורות. ומה ידאי הו. ע"ז נח הכתוב לבאר לנו אותו ההבדל שזכרנו. ואמר ולא [תטעה לומר] תקיא הארץ אתכם צעומאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפיכ' ר"ל בן הדברים. רק. כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ובכרתו הנכסות העושות מקרב עמם. ר"ל הנכסות העושות הם עלמן יקבלו העונש ח"כ. ויענוו בעונש פרטי ולא ימתין עד תתמלא הסאה לעקור אותה שלמה ולהענישם בעונש כללי. ושמתם את משמרתי כו' אני ד' אלקיכם. ובמאמר הנו' רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה כו'. מאוהבו ופרע מעט מעט כו' — והענין יקר למדין. —

פרשת קדושים

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלהיכם. ילקוט. אמר הקצ"ה לישראל הואיל והקדשתי אתכם לשמי עד שלא בראתי העולם. לפיכך היו קדושים כשם שאני קדוש. ולבוא אל באור הנואמר נקדי' מאמר הכחוז (שמות י"ט) כה תאמר לבית יעקב כו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרת' את צביתתי והיית' לי סגולה מכל העמ' כי לי כל הארץ. ואם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש כו'. המפרשי' ז"ל כבר התעוררו על יחוד מלת ואחם. כי די הי' לכחוז רק וא"ו החזרו. ותהיו לי ממלכת כהנים. והי' הענין מחוזר יפה אל הדברי' שלמעלה. משא"כ עתה שהוסף הכחוז מלת ואחם נראי' הדברים כאלו תחלה דיבר עם הזולת. אבל הכחוזי' יתבארו יפה אף נעים ע"ד שאמר המסורר ע"ה (סיר ז') לכה דודי ללא הסדה נליכה בכפרים. שאמרו חז"ל (עירוזין כ"א) בכופרים נד. ואח"כ נשכי' לכרמי'. אלו ישראל. כי כבר נחבאר כי יש לישראל צ' מדריגות בחשיבות לפני המקו' ית'. הא' אם הם טובי' ושלמים בעלם. והיא מדריגה ועולה עד נואד. כי אז הם נואירי' בפני עלמם. כנואמר הן עם לבדר יסכון. צ' היא חשיבות בהלטרפות כי בהיותם ח"ו חסרי' במועלת' בלתי טובי' ושלמי' בעלם. אז הקצ"ה ונתהקד עמנו לדרך ועשינו נגד הזולת ואז יראה יתרונו כיחרון האור ון החושך כמאמר הנז' לכה דודי ללא

הסדה נליכה בכפרים' בכופרי' נד*) אח"כ נשכימה לכרמים כו'. והקצ"ה לא העלים זאת מישראל. אבל אמר לנרע"ה כה תאמר לבית יעקב כו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את צביתתי והייתם לי סגולה מכל העמים. בזאת גילה ית' אלינו איך הוא מתחקד עמנו לעת הלורך ע"י לרוך זה להעריך אותנו נגד הזולת. וזהו והיית' לי סגולה מכל העמ'. כלומר אני מלדי אצטיח לכם להתחקד עונכם ולי יספיק זה מדחק. אבל ואחם חלילה לכם להתחפק בזה ולסמוך עליו. רק תלאו ותשתדלו שתהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש. שתהיו קדושים באמת צלי לורך ולירוך נגד הזולת. אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל. [עי' קול יעקב כו' א']:

ובמדרש (רש פדשחנן) מפני מה נסמכה פרשת עריות לפ' קדושים. ללמדך כל הגודר עלמו מן הערוה אמה מולא בו קדושה. ההוראה כי בנואמר זה דבר ג"כ ון הענין שאמרונו. לומר כי אותו שהוא מלוי צין שטופי זמה. והוא פור' עלמו מהם ואינו עושה כמעשיהם נקרא ג"כ קדוש. כי באין ספק לא אמרו השבח הזה על ר' שמועון בן יוחאי וחבריו שיחשב להם פרישתן מן העריות. סיהיו נחשבי' לקדושי'. אחר היותם טהורים כמלאכי השרת וכמה רחוק ענין זה מהם וועלוי מדריגתם. אכן הקצ"ה לזה ואמר דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו

* ומה יקרו לי ביה דברי הנאין מהביל מעונתיו ויש בניאור מאמר נרבות לבי ויתמר לין עונתי די ודי שמיני היינו עונה היינו עבירה. אלא מאל אדם נואף אשה על אשה ובר מעשה הראשונה ואחז עונתי ונחתינו. והמאמר שמים מה י עונה על קושיית היינו עונה היינו עבירה. אמנם ידע כי מי אשר לו אשה בעלת מעלות ויש בה גם חסרונות ויש לו משה עמים לטובה ועמים לרעה כעם יבנאיונית. יאחז יומר אומר לעיני איהו יגרסה מנת בניו. יהיה נחשבר כי יבשר אשה ואת ולא תעלה עוד על לבו. גם כי כבר נאמר לא טוב היות האדם לבדו. כבר אמרו המוסלים אמה כי לא טוב. אבל ג"כ לא רע. משא"כ עם האשה אשר יקח הלא נחשבר כי יהיה לו רע רק רע. כמאמר אי מנת אי מנת. יהיה לו מר ממנת לכן כבר נאמר גלמדי. ואם לא יהיה טוב לפניי כחבר יבשר לבדו אבל גם רע לא ידע. וא"כ קרוב הדבר כי יבשר את אשה וישוריה מלבו. אמנם נאמר לא יאבה לבשר נלמדו יקח אשה חרפת וישג אשה רעה מרשעת שאין בה רק חסרונות. ואף היות הבלגה נהלה אל הראשונה כי אז יחזיקו ויתמר הה מה עשיתי קרתי לי את אשה נעורי יאבדו איהו על מסעיה הראשון. בן הדבר חללי כי בהיותם נאין ישראל היה להקניה כניסול מסעיהו עמים מתחלפים עד כי אלה חרתי מעל פניי כמאמר (ירמי' ע"ג) אה מעל פני ונאן. ומה ובלגה חרתי עינים ונשמים. וזה רק נעבור כי הקנה לא נמר אומר כניסול לבשר אשה חרפת אבל אם היה רעיו ית' לנסות על ימן קבר לקח לו חרפת והיה הולך עמהם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ויזף היה קיבל כניסול לבשר את נתי. פתח לי חרתי רעיו ונתי חרתי ביי. משא"כ עתה אם חרפת לא יקח לו, רק כניסול לו לבשר יסכון. ע"כ חרתי חללים כל חירד הוין הוא ומסוקעים בחלו נגר שבת ית' חרתי. ומה יתמר לין עונתי די ודי שמיני היינו עונה היינו עבירה. אלא מאל אדם נואף אשה על אשה ויתר מעשי הראשונה נעבור כי מסעיה חלים לבית נואף אשה חרפת ע"כ הוין ויתר מעשי הראשונה אבל אשה חלקים אמה ואל אדם אשה חרפת לא נשאת. רק עשיתי. וע"כ נחתינו אה העריות לכן יפה נקמה הנכסוי' שחתי ית' לכה דודי ללא הסדה לא על ון בניו תו רק עשה לא נאין ע"כ נלקח נכסויים לית לילה אמה שתי חרחה ההביל. ומה יראה לפרך כפרן מעשיו ונרקותיו למעלה רחם. ויתקצר לבגל את המוקדו את מעשיו מת לנו להשיב את נדתינו ולקצן סורינו. והכן :

כי קדוש אני ד' אלקיכם. וציארו ז"ל במאמר הנז' אמר הקצ"ה לישראל הואיל והקדשתי אתכם לשמי עד שלא בראתי העולם לפיכך היו קדושי כשם שאני קדוש- אשר לכאורה מה נ"מ בטענה זאת שקידש אותנו קודם הבריאה- מה לנו אם אז או אח"כ. אבל עומק כוונת המאמר יתבאר יפה ע"פ משל לעשיר צעיר קטנה ולו בת יחידה ובמר דרעתו ללכת ולתור בארץ לבקש לו חתן מופלג- עד כי בא אל הישיב הגדול אשר במרחקי ויבקש את פני- ראש הישיבה לאמר הרצה עלי ומה ומתן ואני אתן ככל אשר ילוה אדוננו עלי רק לנחור לי חתן כחפץ לבני- ויאמר אליו ראש הישיבה אם תפזר צעורו כך וכך הנה לפניך חתן והוא הטוב והנעולה וכל בני הישיבה אם צטכלו הזך ואם בהתמדתו- כילא יכזה בלילה נרו- והוא משים לילות כיומים בהתמדה נפלאה. ויקחהו אל ביתו ונתן לו בתו. אח"כ ראה העשיר כי החתן הוא מתעלל בלמודו- ולומר צבית המדרש אך טעה או צ' טעות ציום. והי' ונתמרמר עד מאד קרא את חתנו והוכיח אותו ע"ז- ויען החתן ויאמר שאל נא את השמש אשר צצהמ"ד דפה אם אחד ונכל בני העיר פותח ספר פעם אחת בחודש עכ"פ- בלתי אני לצדי גם שאני מתעלל עכ"פ לא יעבור עלי חודש ולא שבוע בלא עסק התורה מעט- וגם אם לא אלמוד כל ימי ואשכח מה שאשכח עכ"ז יהי נשאר צדי הרצה יותר מאשר תמלא בכל בני העיר הזאת. אז אמר לו חתנו מדע בני כי לא על דעת כן לקחתי אותך לחתן. לא לקחתי אותך צעיר הזאת צעור היותך המעולה בין כלם. זכור נא כי הלא אני לקחתי אותך מישיבה של מעלה- בהיותך בין אנשי מעלה- ושם היית המעולה והמוחזר והמתמיד המלווין אח"כ לא אסתפק עתה כאשר אראה אותך ומעולה ונבחר בין בחורי העיר הזאת- אבל צע"כ לדיך אתה להיות מתמיד כאותו אשר שמה בין אנשי קודש נקרא מתמיד. כי שמה לקחתי אותך ושמה בחרתי בך- זאת היא טענת הקצ"ה נגד ישראל הדולים למלוא חן בהלטרפות ערכם נגד הפחותים והכופרים. נגד ההוללים והשיכורים- אמר הקצ"ה לישראל לא כן הדברים. הואיל והקדשתי אתכם לשמי עד שלא בראתי העולם- בערם נראו הפחותים והשכורים האלה על פני המליאות- הנה מאז ונתקדם

קדשתי אתכם לשמי- וא"כ איך תאמרו עתה להעריך אתכם נגדם הלא אז המה לא היו וצית מרזח וצית משתאות לא הי- וא"כ היו קדושים כשם שאני קדוש- וזהו קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלקיכם כלומר כמו שאני קדוש בלא הלטרפות נגד הזולת- ודו"ק.

עוד באור נחמד על מאמר זה כבר נתתי לפניך בחלק הראשון (פ' וישב ל"א א') דורשהו משם וינעם לנפשוך.

קדושים תהיו כו'. מדרש מפני מה נסמכה פרשת עריות לפ' קדושי' אלא ללמדך כל הגורר עלמו מן הערוה אתה מולא צו קדושה- אם תזכרו ראשונות מ"ש כבר (ק"י ד' ב') בצאור מאמר שחורה אני במעשי- ונארה אני במעשי אבותי. והמורס מדברינו שם כי כמו אשר טבע האדם צעיני הגוף ממורג כח האב בגוף הבן. וע"פ רוב טבע האב והבן שוים- כן במעלת הנפש ומקדוה תשוה נפש הבן אל נפש האב ונקל לבן לדיק ללכת בדרכי אביו- אחר שאביו הי' כבר לדיק- וכבר אמרו חז"ל שצטביל סגדרה טרה את הערוה במלכים ממנה זכו נשי ישראל לגדור ערותן. וצטביל שגדר יוסף את הערוה ממנו זכו בחורי ישראל לגדור ערותן. כי מעשה אבות קימון לבנים- ומעשה אבות ירשו לבנים-*) כי צנקל ילכו הבנים בדרכי אביהם הלדיק וישתלשל זכותו על בניו ועל בני בניו לדורותם אחר הצחירה והחפץ- בהחוזר אחר ירושה מאבותיו- וכמו שמבואר במדרש (שה"ש ד') אתי מלבנון כלה עד שאתם עוסקי' צטיע ולבני' קפלתי וגאלתי אתכם. עד תשורי מראש אמנה זה אברהם שנאמר צו והאמינן צד' כי כבר ידענו כל התחלות קשות- וכל ההתחלות יהיו בהכרח קטנים כמות אך אח"כ יהיו הולכי וגדלי- ולא תמלא דבר שיעל וילמח מאין ומאפס ויהי גדול במאד מאד- וישראל עושה חיל צרבע אחת- כמאמר ז"ל הנז' אתמול צטיע ולבנים עכשיו אתי מלבנון כו'. (א) אין זאת כ"א שהי' מה שהי' כבר- כי מעשי אבות כעוררו על הבנים- והעד הנאמן ע"ז הונקרי' הרעי' אשר קרה אותם צמדבר ותיפך אל היפך. כמו כל הנסיונות אשר נאמר וינסו אותי זה עשר פעמים. ממש ע"ד קומר בא למלון. והצב"ה צכרו צקעורה גדולה וצכלים יקרי' נכקף

*) וכבר רמז שהעיה על ענין זה במאמר (משלי ב') מתהלך בתומו לדיק אשרי בניו אחריו ונביו המסיד ע"ה אמר (תהלי קייב) אשרי האים ירא את ד' במלותיו חפן מאד. היינו שהיה חפן ומשתקק באמת בכל איה נפשו להקים את דבני החורה והמזוה. יסויב לו מזה נבחר בארץ יהיה זרעו כו'. וזהו מתהלך בתומו לדיק מאמר בתומו יסויב על ההולך בדרך ממים מעורו בכל חפן לבנו אז אשרי בניו אחריו :

(א) וכמש' בילקוט (תהלים קי"ח) מאת ד' היתה זאת היא נפלאה בעינינו. זה שאמר הכתוב מי זאת עולה מן המדבר משיעבדים צטיע ולבנים ועכשיו לצרבעה גדלים. מצינים ישראל אף אנו תמהים על עלמו ורה"ק אומר' מאת ד' היתה זאת כו'.

לשמוח את עלמך מכל דע. וממילא תשרה עליך הקדוש.
 והדמיון בזה הנוכח מחזירו סוף או תרגומה אשר כולל
 ונתגדל אללו. אם ירלה הגנב להחזירו למקומו הראשון
 אין מהלורך אליו להטפל להשיבה לבית הבעלי רק
 להחזיר הגודמה ולפתח הקשר אשר הוא אסור עס.
 ויפתח הדלת ובעלמו ילך אל מקומו הראשון. כמאמר
 (ישעי א') ידע שור קונהו. כן הנשמה נחלצת ממקום
 נעלה ונסא. ממקום הקודש. והיא כלפור ציד האויל.
 הוא קושר אותה בלרוב הצלי תאות הגוף עד היותה
 כאבן צענתי מלולות התועבות והטומאות. אבל אם
 האדם ינתק מעליה גבורות מוטה ויתיר אותה חפשי
 מקשר הטומאה אשר קשר עליה הלא מעלמה תמסוך
 עלמה למקורה הראשון. כמשפט החלק להיות נמשך
 אחר הכלל. וזהו ושמרתם את משמרתי כו' ולא תטמאו
 בהם כו' קדושי' תהיו. והטע'. כי קדוש אני ד' אלוקיכ'.
 וא"כ קדושים אתם מן המקור. מלידה מצטן. ואין
 עליכם רק להנזר מכל טומאה וחטובה. [עיי קול יעקב
 על מאמר לאינה וראינה בנות ליון כ"ד א'].

מדרש קדושים תהיו כו'. הרח הוא דכתיב (ישעי
 ה) ויגבה ד' לבאות צמשפט והאל הקדוש
 נקדש בלדקה. באור זה דע כי יש להקצ"ה צ' פנים איך
 להתקדש ולהתגדל בעולם. א' מה שאמר (ישעי מ"ט)
 ישראל אשר צך אחפאר. כי הרוחה הנועלות ומדות
 החמודות הטהורות והקדושות אשר בישראל שכתוב
 בהם (דברים ל"ג) כי חלק ד' עמו. מה שהם רק אפק
 קלהו מן החלק אשר חלק ד' לעמו. כש"כ איך יערוך
 גדולתו וקדושתו ית' לאין סוף ותכלי' אשר מוננו כאללו
 הנודות האלה. וכמו שמלאנו ברז"ל (ויקרא רבה י"ג)
 אלכסנדר וקודון כד הוה חמי לר' שנועון הלדיק אמר
 צרוך חלקי שנועון הלדיק. הדרך הב' בהיותם חיו' על
 דרך לא טוב אז יתגדל ויתקדש ע"י הראוהו בהם דינו
 ומשפטיו. כמאמר (תהלי ט') נודע ד' משפט עשה.
 לכן שאל ית' ורשע מאמתו דבר אל כל עדת בני ישראל
 ואמרת אליה קדושי' תהיו. כלומר ראו נא אתם להיות
 קדושים. וע"י קדושתכם תקדשו את שמי. וציאר ואמר
 כי קדוש אני ד' אלהיכם. כלומר כי לפני יש צ' דרכים
 להתקדש בעולם. אם ברחמים ואם בדין ומשפט. וזהו
 הה"ד ויגבה ד' לבאות צמשפט. הוא דרך אחד. והב'
 והאל הקדוש נקדש בלדקה. כאשר תתנהגו אתם בנישרי'
 בקדושה ובעהרה. וא"כ טוב לכם לנחור את החיים
 ואת הטוב. וקדושי' תהיו. וע"י קדושתכם תקדשו את
 השם הנכבד. והנזן.

ויבא נעמו בזה דברי דהע"ה (תהלים ק"ו) הושיענו
 ד' אלוקינו וקצבלנו מן הגוים להודות לשם קדשך
 להשתבח בתהלתך. כי כאשר הקצ"ה יתהלל בעולמו
 ויתקדש ע"י המשפט שהוא עושה כמאמר הנז' נודע ד'
 משפט עשה. אז לא נהלל אמתו. כי מה יתהלל האד'
 צרעה. אבל יתקיים צנו מאמר (ירמיה ג') נשכבה
 בצצתנו ותכסנו כלימתנו. אונם כאשר יתהלל ויתעלה
 ויתקדש שמו ית' ע"י קדושתו ופאר מעשינו הטובים.
 הנה בקדושתו ופאר תהלתו הלא נהלל גם אמתו.
 וזהו הושיענו ד' אלוקינו וקצבלנו מן הגוים להודות לשם
 קדשך. וגם. להשתבח בתהלתך. שכהי' גם אמתו כלולתי
 בהשפחות והתהלות אשר יתהלל בהם הצורא ית'. ועי'
 מ"ש למעלה (רי' פ' ויקרא) במאמר המדרש משל לאחד
 שהיה יושב ועושה עטרה למלך כו'. למה שאני עמיד
 להתפאר בהם כו'. והנזן.

ובסמוך גם בגמרא (ברכות ס' ז') חסד ומשפט
 אשירה אם חסד אחת עושה עמי אשירה צין
 כך וצין כך לך ד' אמתה (כן הגי' במדרש רי' פרשתנו)
 ד' שמואל בר נחמני אמר מהכא דר' אהלל דבר באלקי'
 אהלל דבר. ד' תנחום אמר מהכא כוס ישועות אשא
 וצם ד' אקרא לרה ויגון אמלא וצם ד' אקרא. ורצון
 אמרי מהכא ד' נתן וד' לקח. וראוי להתעורר בכוונת
 כל אחד בחלופי המאמרי אשר הביאו. והקרוז לומר
 כי כל אחד המליא טעם אחר על חיוב קבלת היקורי'
 באהבה. ובאר דבר דבר על אפניו. הנה ד' אחא
 הביא מאמר חסד ומשפט אשירה כו'. באור זה דע כי
 כבר אמור עם הספר קול יעקב באור מאמר [שיר ז']
 מה יפית ומה נעמת אהבה צמענוגים. לאמר כי מדות
 הקצ"ה אינם כמדו' צו"ד. כי מדת צו"ד אם אחד אוהב
 את רעהו. הנה הנאהב אינו משתעשע באהבת האוהב
 בעלם כי אם צפועלות הנמשכות וצאות ע"י אהבתו
 אותו. היינו שהאוהב יגמלהו טובות גדולות לפי
 אהבתו. אבל אם ידע הנאהב שלא תצוהו שום טובה
 מהאוהב אז לא ישמח באהבתו כל תאוה. וכן אם
 יראה הארון את עבדו כי לבו שלם עמו לאהבה אותו
 אבל הוא עושה מלאכתו רמזי' ובעללתי' אז לא יחשב
 צעיני הארון אהבת העבד כלל. כי מה חפלו באהבתו
 אם לא תמלא שום פעולה טובה מההצנז אחת. אבל
 צין ישראל לאציהם שצמשים לא כך היא הנודה. כי
 הקצ"ה חושב לטוב ולמורה את אהבתו אליו. אף שלא
 תלמח לו שום טובה מאהבה זאת. כמאמר [דברי ר'
 ואהבת את ד' אלוקיך. וכן אהבתו של הקצ"ה עלינו
 היא

מזוקקם. וזהו צד' אהלל דבר. רק על דבר הפעולה
הנמשכת מהטובה. ובאלקים ג"כ אהלל דק דבר. על
הפעולה הנמשכת מהדין. ופעולת שניהם הלא אחת
היא. ע"כ נמתי אומר בין כך ובין כך אהלל דבר על
דבר הטובה שיגיעני עי"ז.

ר' תנחום אמר מהכא כוס ישועות אשא וצטט ד'
אקרא. לרה ויגון אמלא וצטט ד' אקרא. הוא
עליו השלוט ציאר אלינו טעם אחר על חיוב הצדקה
על הרעה כמו על הטובה. והוא על דרך מאמר
(דברים למ"ד) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת
הטוב כו' וצחרת בחיים ולמה לא אמר וצחרת בחיים
וצטט. כמו שהתחיל המאמר. אבל יורה בזה דעת
את האדם לאמר גם כי הטוב ראוי לאדם לחפון בו.
כמאמר (תהלי' ל"ד) מי האיש החפץ חיים אהב ימים
לראות טוב. עכ"ז יש הצדל גדול בין חיים לטוב. כי
החיי' ראוי לאדם לפרוט לפני ד'. ולצקס ולומר דבש"ע
חן לי חיים. אבל הטוב גם כי ע"ד כלל ראוי לצקס עליו
מאת הטוב והמטיב ית' לאמר דבש"ע זכרני לטובה.
אבל לא שיפרוט לפני ד' ית' לצקס טובה מיוחדת. לאמר
חן לי עושר או דבר מיוחד מקייני עוה"ז. יען כי אין
האדם יודע במהות הטובה אם תהי' לטובתו. כמו
שתראה הצדל עלום צחפלת שלמה המלך ע"ה בין העם
הנבחר ובין עמי הארלות. כי על העם הנבחר אמר
(תלכי' א' ח') כל תפלה כל תחנה כו' לכל עמך ישראל
כו'. ופרט כפיו אל הצית הזה ואתה תשמע השמים
מכון שבתך כו' ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את
לצבו. כי אתה ידעת לצדך את לצב כל בני הארס. וגם
אל הנכרי אשר לא מעמד ישראל הוא כו' ובא והתפלל
אל הצית הזה. אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית
ככל אשר יקרא אליך הנכרי. הצדל צדבר השתנות

לשון התפלה צב' סוגי הקוראים. כי שהע"ה צקס מאת
ד' צבוא אליו איש ישראל להתפלל על לרכיו. לא יענהו
הקצ"ה על תפלתו כמו שהוא קורא ומתפלל. כי אולי
הוא שואל דבר שזיק לו. לכן צקס ואמר כל תפלה כל
תחנה כו' אתה תשמע השמים ונתת לאיש ככל דרכיו
אשר תדע את לצבו. לאמר לא תענהו כמו שהוא אומר
כפיו וצטפתיו. רק אתה תבחון את לצבו. כי אתה לצדך
ידעת את לצב כו'. וכפי הצחנתך כן תחן לו. וכמו
שנאלנו צד"ל (שמות רבה ל"א) על מאמר זה. וז"ל.
אם יבוא אדם ויתפלל לפניך שמתן לו ממון ואת' יודע
שהממון רע לו. אל תתן לו. ואם ראית אדם נאה
בעשרו. תן לו. שגאמר ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע
את לצבו. משא"כ אותו שיש עליו לחוש שלא יהרדה.
דייק ואמר צו ושמעת ועשית ככל אשר יקרא אליך.
ממש כמו שהוא קורא וכמו שהוא מתפלל. למען ידע
כי שמך נקרא אל הצית הזה. ואם תתן לו בצופן אחר
מי יגיד לו כי מידך היתה זאת לו. ויהי' מהרהר
ומקפחך. כלל הדברים כי אין האדם יודע מה טוב לו.
כי הטובה אפשר לה להשתנות ולהתהפך כקסת רמיה.
אם לפי הזמן ואם לפי המקום. ישתנו הדברים מטוב
לרע ומרע לטוב. וזה דרכם של הלרקים אשר בהגיע
אליהם טובה דאגו ופחדו אולי הוא לרעתם. שיקבלו
גמולם בעוה"ז או הזולת אזהרנות כאמרם ז"ל [צמס'
ד"א זוטא פ' צ'] ואם הטיבו עמך אל תאמר צבציל
מעשי הגוני. הטיבו לי אלא צבציל מעשי שאינ' הגוני'
הטיבו לי. שני ומשלם לשוכאיו אל פניו להאצידו. ולכן
אמר וצחרת בחיים ולא אמר וצחרת בחיים וצטט. כי
הוא ית' יבחר לך את הטוב. לא אתה * (וזהו שהציא
כוס ישועות אשא וצטט ד' אקרא ר"ל על הטובה לריך
אני להתפלל מקצת העדר ידיעתי אם היא לטובתי.
וכמו כן להיפך כאשר לרה ויגון אמלא וצטט ד' אקרא
גם

ג') ככל דרכיך יעוה כלומר ככל חפני לצדך ונתתך אהבתך אותם יהיה המרכז האמיתי אהבת ד' ית'. ונזולת זה לא יכלל שום
עסק. והמופת ע"ז הוא מה שאמרנו. כי האוהב את העוה"ז בעבור ערבותו בעלמותו. או אם יבואו עליו יסורים ימאס בו. כי
הוא היפך רבנו. אבל הדריקים עילת אהבתם את העוה"ז בעבור היותו סבה להדריכם דרך ישרה להגיע למחוז הפסל. לכן
גם צנוח עליהם יסורים המועילים להדריכם באריות יותר ושמרו גם בהם כמו שהטובות וכך שינכרו על הטובה כו' ויברכו
על הרעה. כי כמו אשר הטובה מונחת להשלים חפך. כן היסורים מלמדים יותר ויותר. כמאמר (תהלים קי"ט) ממספיד לא
סרת. ר"ל מסכת מספיד החחוקתי לנלתי סור מן המלוה. וזהו כי אתה הירחתי עם המספיד האלה אתה מורה מטאים
צדק. והיו שם ר"ל לשמות. אפי' רק צד. לא אפני משאח עם הטובה רק עם כבודו ית' זה הוא אפלי ראש שמתי. כמאמר
(תהלים ע"ג) יתני קרנת אלקים לי עוה. ולכן חל נפשי גם באלקי. כאשרו חסר ומשפט אציה צוה. כי גם בטובה רק לך
ד' אומר לא בעבור ערבות הטובה.

* ועם ירכנו נוכל לתת טעם הנון על מה שתקנו הנרכות לנרך ע"ד כלל. ולא לייחד הטובה אל המנרך, כמו
המזיח לחם מן החרן. נורא פרי הגפן. נורא פרי העץ. הלא יותר ראוי היה לנרך שנתת לי לחם להשביע נפשי ונתת לי
נמים לבשת את צערי. כי נרע מנוררת חסונה יותר מנרכה כללית. כמנורר ברזל. ולבני יחשוב אשר ענין זה נכר מנורר
כמאמר (תהלים ק"י) הויו ל"י עוה כי לעולם חסדו. ציאר זה דע כי הטעם בזה שתקנו שתייה התפלה בלבוז דוקא
אשר בהשקפה הראשונה יראה יותר נכון להתבודד בתפילתו כאמרם ז"ל (ברכות יו"ד) ויבט חוקיה פניו אל הקיר. מאי קיר
מקיימת לני. לא שחיל הניחו הבטוב מפשיטו. אבל שאלו ואמרו מאי קיר. כלומר מה ענין חשיבות בקיר אשר הסיב חוקיה את

שארית צארץ לפליטה גדולה. והמכות האלה אשר בין
 ירכם הנה מכוני' רק להעיר ולעורר אתכם בדרך מה
 שיעשה הב' להקיץ את חבירו משנת התרדמה. וכמאמר
 כי כאשר ייכר איש את בנו כו'. שאין כוונת האב אל
 היסורי' לייסר ולהעיק את בנו. רק להסיף מרוצ חמלתו
 הוא סוקד לתקן את דרכיו. ליישר מעגליו. לתת לו
 אחרית ותקוה. ולכן כאשר שלח בלק אל בלעם שיבוא
 לקלל את ישראל לכלותם ח"ו. נאמר בו (צמדצ כ"ג)
 וישא משלו ויאמר לא הביט און ביעקב כו' כלומר
 גם צעת אשר המר"הר שולט בהם אין המכוון
 והמוצט ממנו ית' אל היסורי' עלמם להעיק ולהרע
 ח"ו. כ"א לתקנו להטיב עמו באחריתו. וזהו ד' אלקיו
 עמו כו' הסוקד רק בטובתו. וכמאמר [בראשית י"ח]
 חלילה לך השופט כל הארץ לא יעשה משפט. וכבאר
 רז"ל חלילה לך חולין הוא לך. כלומר לעשות רע עלי
 פעולה טובה תלא ממנו. חולין הוא לפניו ית'. אשר
 ע"כ חייצו ז"ל לדרך על הרעה בטמחה כמו על הטובה.
 וכמו שנבאר במאמר ד' שמואל בר נחמני. באלקים
 אהלל דבר ד' אהלל דבר. אמנם עתה במאמר הנז'
 הוסיפו לקח טוב במילתם הטובה כי יותר ויותר
 ראוי להפליג בטמחה על הרעה שהשיג מאתו ית'. יותר
 על טמחתו בטובה הבאה לו. והוא שאמרו ולא עוד אלא
 כשנתן לא נמלך בצרי'. וכשנטל נמלך בצ' ד-באר זה ע"ד
 חנווני יש לו קרוב עני. ודרכו תמיד להנהות אותו מאשר
 יש לו בחנותו. ומסורותיו יעשה בגדי' לו ולב' צ'.
 ובהזדמן שילטרך העני לגמרו של צג שארי דברים
 הצלתי נמלאים בחנותו. הוא נותן לו מעות שילך ויקנה
 בחנות אחרת. או החנווני עלמנו הולך בין הסוחרים לבקש
 מה שהוא לריף. אשר יותר ראוי להפליג טובתו צמה
 שהוא קונה דברי' שאינם נמלאי' בחנותו. כי הדברי'
 אשר הם אתו עמו ומלוויים אללו לא יקשה כ"כ בעיני
 האדם לוותר לאחרים הלריבי' לכך. הנומשל. הקצ"ה
 בהיותו מטיב. הנה מדתו להטיב. כמאמר [תהלים ק"ו]
 הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו. כי זאת היא הקמורה
 אשר בחנותו ית'. וחנותי את אשר אחון ורחמתי את
 אשר ארחם. וברצ טובו וחסדו ברא מקטרגי' להעלות
 חמה לרון את האדם ולעשות בו שפטים בעצור יתן אל
 לבו לתקן מעשיו להטיבו באחריתו. וזהו ולא עוד אלא
 כשנתן לא נמלך בפמליי. אבל כשעושה דין נמלך. כלומר
 שלא כמדתו. כפיכול כנחפס בחנות אחרת. וזהו ד'
 אלקיו עמו. כלומר ד' שהוא רחמן משתף ובורא ונעורר
 מדה"ד אליו. כי הוא בעלמו אין מדתו להביט בעמל.
 כמאמר (חצוק א') טהור עינים מראות רע והביט
 אל עמל לא תוכל :

איש אמו ואציו תיראו ואת שבחתי תשמורו. אני
 ד' אלקיים. הקרי' הכתוב צ' מלות אלו בפרשה
 זאת וצמה השורו זל"ז. וכנראה כי מאמר קדושים מהיו
 כו' צא להורות שכל התורה ומלותיה הנה קדושים. והיו
 אין להם חלק ונחלה בחון גופות המצל רצת ההצל.
 כי הכחות שהם צבוע אינם רק אל עניני' חמריי' אל
 קיום הגופות. לא לעניני הנפשות. כי אין טוס כח מן
 הגוף מעיר ומעורר על חפץ התורה ומוסרה והיא
 נזכרת ונעשית רק מלך המעוררות הירא' והאהבה אשר
 העיון וההתבוננות וכמו שכתבנו בספר המרות (צפ'
 צ' משער הדעת) וצע"כ לריך האדם להקדים לעלמו
 האמונה. להאמין בד' ובמורמו התמימה. כי האמונה
 היא דבר אשר מומנה ראשית ההתחלה לרצק עלמך ובשרך
 לפשך ומאורך אל התורה והמלות. כמשפט קוחר הבא
 לקחור במדינה רחוקה. אשר באין ספק ילטרך תחלה
 להשתדל שיהי' לו מלון להסמוף צו לאסוף אל מוכו
 סחורותיו. כי לולא כן יבולע כל מסחרו. עד"ז מוש
 הורה לנו הכתוב צמה שהקדים צ' מלות אלה. אחת
 היא כולה גופניית. מלות כבוד ואם. אשר עליה
 מעידי' כלם. כמאמר ז"ל (קידושין ל"א). יודוך ד' כל
 מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך. מאמר פיך לא נאמר כו'
 כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמך חזרו והודו. ובאמת
 קרובה היא אל דעת הנבדאים עד כי כמעט גם הצע"כ
 יש להם חלק במלוא זאת. וכבר דרשו חז"ל [בדראשית
 רבה ק'] עבר משכיל זה חליעזר עבר אברהם. ימשול
 צבן מציט. זה ילחק שצייט את כל א"ה בשעה שהי'
 נעקר על גבי המזבח. והרלון בזה לבאר ענין כבוד
 אב ואם עד היכן המלוא הזאת מוגעת. כי הלא ילחק
 לא שוע מפי הנבזרה מלות העקידה וקבלה באהבה
 רק נאמונתו באציו אמונה שלמה. שוע לקול דברי
 ומוסר גופו וכפשו לשפוך דמו כמים. הנה בזה צייט את
 כל הנקילי' במלוא זאת חלי' בקודש וחלי' בחול. כי
 צ' מלות שבת. ומלוא זאת חלי' בקודש וחלי' בחול. כי
 השציתה בקודש. ולהתענג בתענוגי' ולעדן בדשן
 כפשו היא מן הגוף. ומלוא זאת היא הנחצרת ענין
 אלקי אל ענין הטבעי. ולכן אמר הכתוב בלשונו הטהור
 איש אמו ואציו כו'. לאמר כי ענין זה ראוי ומחוייב
 אליכם מלך טבע אנושיית אשר צכס. כי כן משפט וטבע
 הצן שלא להרהר אחר האב כללי. כמו שענינו רואות
 באמונות ורמות כל העמים אשר מלך הטבע הם אוחזי'
 מעשה אצותיהם צדיהם. כמאמר (ירמי' צ') כי עברו
 איי כתיים וראו כו' ההמיר גוי אלהים כו'. והוא מה
 שאמר ז"ל (ס"ר כ"ז) רעך ורע אביך אל תעזוב. רעך
 זה הקצ"ה ורע אביך זה אברהם. ואם עזבת תן דעתך

שלא תכנס לבית אחיך ציום ארך זה ישמעאל ועשיו ורלוונט ז"ל בזה להעיר אותנו על הדברים שאמרנו. כי ראשית האמונה ועיקר יסודה על מלות כבוד אב ואם. ולשמוע מוסרם. כי ראויים הם שיהיו לחלליהם מקבלי' את דבריהם. כי אין אהבה כאהבת האבות אל הזנים. כי הם מוסרים נפשם ומאדים לגדלם לחנכ' להניעם אל שלמו' הגדנש מאלת האדם. ויערצ להם כל עמל וכל יגיעה כפי אשר חמלא ידם לגמול עמהם טובות לא ישנו אם לא יטיצו. וא"כ בני ראו להאמין כמו שראוי להאמין במוסר אב. וכמ"ס הרמב"ן ז"ל על מאמר ('דברים ד') והודעתם לבניך כו'. וז"ל כי האב לא יעיד שקר לבנו ולא ינחיל אוחו דבר הצל ואין זו מועיל. אשר ע"כ אמרו ז"ל ('צ"מ ל"ב) הוקש כבוד לכבוד המקום. כי ע"י כבוד אבותם יקנו הזנים האמונה לכבוד המקום. כמ"ס למעלה פ' יתרו (על מאמר אמירה נעימה כתיבה יהינה) וכאשר יעלה על לב הנון לצלתי שמוע בקול אביו ואמו. ושלל להאמין למוסרם. אז הוא רשע למוח. כי הוא מורד בהוריו ומשלם דעה תחת טובה. והוא ממשגיב גבול אשר גבולו ראשונים. והוא ממש כאדם הולך צדרכי'. ועוצז דרך הסלולה אשר לנגד עיניו רבים הולכי' בה. והוא הולך נתיבות לא עבר בהן איש. ועליו נאמר (משלי כ"א) אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח. כי קופו לאסוף אל חוכו כל מרות רעות ונשחתות. אחר כי אינו שומע עוד אל הצורך לו הטוב מן הרע. והיפה מן המנונה. וקופו שיגביר עליו הדלות והשפלות להיות עבד לעבדים. ובע"כ יהי' קר למשמעם אשר גם נפשו יודעת מאד כי הם אינם דורשים כ"א להשיג הטוב מתך. להעבירך בקושי ובפחד. וא"כ הלא טוב ליראי אלוקי' אשר יבחרו לשמוע אל איש אחד. אל קול אביו ואמו. שהמה האוהבים האמתיים. דורשים הטוב רק לכפסך. ואז לא תלטרך לשמוע אל הזולת. כי תחמלא חכמה ותבונה ומעלות אשר בהם שדים יסורו. וזהו שאמרו הלא טוב לכם דעך ורע אביך אל תעוצו. אבל אם עוצת חן דעתך שלא תכנס לבית אחיך כו' זה ישמעאל ועשיו. כי לא תשיג עוד אוהב נאמן כמו אביך זהילדך. אבל בהכרח תבוא לירי ישמעאל אחיך אשר חדע את לבנו שאינו דורש כי אם טובת עלמו.

ובגמרא [יבמות ה' ב'] איש אמו ואביו חיראו יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת. תלמוד לומר ואם שבתו חמורו. להנתיק הענין נראה ע"פ משל [הנודע ומפורסם] ג' חברים היו צעיר וגמרו בדעתם לנכוע למדחקי' ללמוד חכמות חדשות ונלורות. והסכימו בדעתם שילך כל אחד במקום ניוחד. כי אולי יזדמן איזה למוד במדינה זו וזה שאינה מזדמנת במדינה

אחרת. ולאחר שנה או שתי יתאספו אל מקום אחד אשר יערו להם. ויהי כי הקיפו הימים ונתאספו ובאו יחד איש פני דעהו. התחילו מוספדים כל אחד את הדרכות אשר למד. זה מספר ואומר אני למדתי איך לעשות מראה שיכולי' לראות על ידה עד כמה פרסאות. ויתפללו מחד על למוד יקר זה. והשני אומר לפניכם אני למדתי חכמה יקרה איך לעשות עגלה ומרכבה שיכולי' לנסוע עלי' כמה פרסאות אף צדגעי' אחדי'. והשלישי גם הוא מוספד לפניכם אני למדתי רפואה יקרה המועלת יותר מכל לרי גלעד והיא מסוגלת מאד לרפאות כל סוגי החולים. ואחר הדברים האלה אחר אשר נקבלו ובאו לידם חכמות יקרות כמו אלה נשא לבם אוהבם ללכת יחד. ויחלכו צאטר התהלכו. ויהי צבואם אל מלון עיף ויגע. ויקח האחד את תיקו מחיקו והוליא את המראה לראות ולהציט בה. וירא מרחוק כי צעיר המלוכה לווחה גדולה בחולות ויחדיו מזההלים ורחופים על דברת צת המלך שפסל' במחל' אנושה ומסוכנת. והרופאי' כבר נלאו ולא יכלו למלוא רפואתו. ויען השני ויאמר אני אעש' ואכין עגלה לצבא שמה צדגעי' אחדי'. והשלישי אמר אני אחון לה תפוח אשר עשיתי בחכמתי להדיח בו ותתפא כדגע. ויהיהם צאים שמה וזה נתן לה התפוח ונתתפאה מיד. ותהי שמה גדולה בחלרות המלך והשרים. והמה מהללים בחלילים לפני החכמי' האלה השלטה אנשים. אשר ע"י שלשחם נתנגלה הרפואה אל צחו היקרה. אח"כ קרא המלך אותם ואמר מה אשיב לכם על גמולכם הטוב. אם אפתח לכם כל אולרות אין די בהם השב גמול על הטובה הגדולה אשר השגתי מכם. לכן גמתי אומר את צתי אחן לאשה לאחד מכם. ואחס שפטו נא ובחרו מכם אחד שישא את צתי. ויהי כשמעם את הדבר התחילו מחווכמי' זע"ז. זה אומר אני קודם. כי אני ראיתי תחלה במראה אלי החודע הדבר. והמה עונים ואומרי'. מה צריך לפעול עם המראה לולא התפוח אשר צדי. וזהו אומר לולא העגלה אשר המלאתי לא פעלתם מאומה. ויהי בהשמע קול ההווכחות לפני צת המלך. פיה פתחה בחכמה ואמרה כן הדבני' כי זכות כל אחד שוה. כי לולא זה מה הי' פועל זה או זה. אמנם הווכוח הזה אי אפשר לבד אוחו אם נדבר ונחקר' אך ממה שעבר. כי צדבר ההזדמנו' אשר עבר עלי' וראי זכות שלשחם שוה. אכן אם נדבר מזמן העתיד אפשר לבד וללנן הווכוח הזה במעט אומר ודבני'. כי על הימי' העתידי' מה לי עוד לראות במראה מה לי העגלה אשר המליא זה. אכן התפוח אשר ציד פלוני הלא אני לריך אליו ערב ובוקר ולהדים כל היום חמיד כי אני רכה וענוה חלושת המזג. וא"כ זכותו גדול משלהם. הנמשל כי רזיל אמרו (קידושין למד' ב') ג

שוחטין באדם. הקצ"ה ואציו ואמו. וא"כ מחקור לקול
 מי ראוי ליחרד יותר. אכן לא אכחד כי מבלעדי אחד
 מן השוחטין לא צלח אל גדר הוי' ומליאות. אבל אם
 לא נדבר ממה שעבר אבל נדבר מהימי' העתידי'. צקל
 יתברר לך צקול מי ראוי להזהר יותר. כי האז והאם
 אחר שכבר הצן צמליאות צעולם אין לו עוד לורך כל
 כך אל צ' שוחטים האלה. אכן השלישי הכי נכבד. כי
 אליו האדם לריך בכל רגע להמשיך אליו טפע חיותו
 ומזונו וסיפוקו. כמאמר (יומא ע"א) מחי' חיים יתן
 לך חיים. כלומר צהווה הוא משפיע החיו'. וזהו יכול
 יהא כבוד אז ואם דומה שצח. ה"ל ואת שצחתי משמרו
 חני' ד' המהווה המליאות גם אלקיכם המשפיע צממירי'.
 והצן. עוד צבור על זה ממלא צחלק הראשון פ' נח
 (כ"ה צ') דורשה ומס':

ההצדל צין מאמר פנה וצין מאמר נטה כך הוא-כי כצד
 נחצאר וצמאמר הנ' והד' מס' השמע] שצכל חנועה
 ילויירו צו ג' בצוליי'. א' מה שממנו. צ' מה שאליו.
 ג' מה שצין (ר"ל מה שצין שניהם) כמו המרחם על
 זולתו. פעם יהי' מלד מעלת המרחם ועוצו. הוא
 הצול שממנו. ופעם מלד המקצל המלטער והמדוכה.
 הוא הצול שאליו. ופעם מלד הקורצה שצינייהם. הוא
 מה שצין (עי' עולת תמיד ריי' ואר"א) ומעשה כאשר
 יתנועע המתנועע אל דצר צעבור מה שאליו. ישמש
 הכחוצ צמאמר נטה. כמו (צדאשית ל"ח) ויע עד איש
 עדולמוי. (דניאל ט') העה אלקי אגך ושמע. (תהלים
 י"ח) ויע שמים וירד. וכאשר תהי' חנועתו לכצח מה
 שממנו. אז יאמר פנה. כי פנה אליו עורף. כמו (שמות
 י') ויפן וילא מעם פרעה. לכן צהכרח דרשו ז"ל צח"כ
 (צחקותי) ופניתי אליכם והפתי אתכם. אפנה א"ע
 מכל עסקי לשלם שכרם. הנה מלאו צזה קלור לשון
 הכחוצ. יען כי מאמר ופניתי יורה על מה שממנו.
 לכן ציארז אפנה מכל עסקי. וכן ציארז ז"ל מאמר
 דוד המלך ע"ה (תהלים פ"ה) פנה אלי וחנני כו'.
 וזה שאמרז ז"ל (צילקוט תהלים כ"ה) פנה אלי
 וחנני כי יחיד ועני אני. וכי יחיד הי' דוד כו' וכי עני
 הי' דוד כו'. אלא אמר דוד לפני הקצ"ה לפי ששמתני
 למלך על צניך עינייהם חלויות צי. ועיני חלויות צך.
 ואני יחיד כנגדו כו'. פי' כי מעשה הוא מוסר השגחת
 המשגיחי'. כי הוא גצוה על כלם. וא"כ יותר ראוי אליך
 פנות אלי לחון אותי צעין השגחתך יותר מאל הזולת.
 והטעם כי יחיד ועני אני. כי המה עינייהם חלויות צי
 שאשגיח עליהם ומי ישגיח עלי אם לא אתה ד' *
 (והשלמת הדברים עי' צאהל יעקב צדאשית צ' א')
 וע"כ יפה הוכיחו ז"ל ומאמר ויפן אהרן אל מרים. כי
 להורות על הצול שאליו הי' לו לומר ויע אהרן אל
 מרים. ומש"כ מאמר ויפן מוסב על הצול שממנו.
 לכן יפה ציארז שפנה מלרעמו שהי' עליו תחלה
 וכרפא ומנו :

והוא

(* והוא שחמו ר"ל (פסחים קיד צ') דלותו ולי יהושע אע"פ שאני דלה מן המלות לי נאה להושיע. וטעם הדבר אינו
 מניח למה. גם כי כפט המאמר יורה כי הדלות יחייב הישועה. ואיך הוא זה. אבל צבור הדבר ע"ד משל לחבורת אנשים
 שוחטים צאו אל בית אבנני. ומנקה' לאכול ולשחות וכל אחד היה אומר לחת לפניו את אשר תחאוו נפשו מן המאכלים
 הערבים המעוני' הנפש. יהיה ציניהם עני אחד מנקש חתיבו לחם להשיב נפשו. והנשיהנ הניח את כלם והלך צמהירות לחת
 לחם לפני העני היה לאמר חתם נחם אלי צנפש צנעה. והעד כי לא תנקשו רק להחענו צמעוניים. אבל עמדו ושמעו כי
 זה מנקש רק לחם להשיב נפשו. זה יורה כמה הוא מדינה צרענ וחוסר כל. וזהו מאמר (תהלים ק"ב) פנה אל חפלת הערער.
 כלומר צריותי יתי' את ההפלות אשר צעלי חיה מנקשים למלאות חוחום ונחום להרצות כבודם וזה אינו מנקש צ"א לחם
 לפי הטף. ויפה הקביה מהם וממהימנם לשמוע לקול הערער. כי צקשו היה הוראה עמומה על דלותו ורעצון נפשו. לכן יפה
 חמר פנה. כפיה ששאר עקמים כי היו יותר ראוי יותר נחין. וכן מאמר אבתי כי (שמע ד' את קולי חמוני כו' מיוסד
 על צינה זאת. והו' דלותי ולי יהושע. כלומר משנת הפלות הדלות אשר בי והמה מלאים כל טוב לי נאה להושיע לא להם.
 ויש צכלל הדברים החזה חף ים זאת. אע"פ שאני דלה מן המלות ואין צי נוח. רק ענין הדלות לצד צנסתו ג"כ ראוי אני
 צינה מהם אלי :

והוא שאמר הכתוב (דברים ע"ז) ופנית בצוקר והלכת לאהליך. להורות שמהי' אהבתם חזקה אל המקום הנבחר הזה עד שמהי' פרידתם ממונו בע"כ. ומה יפה אמר עתה הכתוב (דברי"ל א') ואכל ושבע ורסן ופנה אל אלהים אחרים כלומר כי רק אם יפנה לבצו ממה שממנו. וינח ידו מעניני החורה ועבודת שמים. קופו כי יצוא אל מה שאליו. יצוא לעבוד אלהים אחרים. כמאמר (שם י"א) וקרחתם ועזרתם אלהים אחרים. זה שאמרו חז"ל (שבת קי"ז א') עמידה פרשה זו שתיעקר ומאין כו' ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורעניות ראשונה לשני'. פורעניות ראשונה מאי היא (במדבר י"ד) ויקעו ונהר ד' כו'. שנקעו מאחזי ד' (פורעניות שני' ויהי העם כמתאוונים) כי מי שהוא דבק בו ית' בשלמו' לא בנקל יכנס בלבו ענין זר. לכן הי' מחסרו הגדול ית' להפסיק בין הקצ' ובין המוכרז למען תהיה הקצה קצה רחוקה לבחמי תפסיד כל כך כי באמת אין אחריות גדול מזה. כמאמר [דברי"ח'] וזכרת את ד' אלקיך כו'. ונאמר [תהלים ע"ז] שויתי ד' לגדי חמיר כו'. לכן יפה אמרו אל תפנו אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם. וכוונו בזה ג"כ רק לחקן קלור לשון הכתוב. כי מאמר אל תפנו אל האלילים. הוא הגבול שאליו. ולמה אמר אל תפנו אשר שורש זה הונח על הגבול שממנו. לזה ביארו ומלאו קולר לשון הכתוב אל תפנו מדעתכם. לומר כי ראוי אליכם לשמור מאד הדעת והזכרון לבחמי תהיו נעמקים ונועם הדבקות בו ית'. כי כאשר האדם יהי' נכבד ונעתק ונעזז מדעתו. כאותו שהוא מקיח דעתו מדבר המשמרת שעליו. קופו שיצוא לעבוד אלילים. לכן אסרו להסתכל בדיוקנאות. לבלי יצוא להיסק הדעת. וזהו אל תפנו מדעתכם אל האלילים. והענין אמתו לדעתי:

ואמר (איכה ג') ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה. כאותו שלא יעלה על לבו כי אם הלחם אשר הוא אוכל להשיב נפשו. הרעבה. והמופת ע"ז. כי גם בהזדמן שיאמר לו אדם בקש ממני דבר שאל וממני ואתנה. עכ"ז לא יבקש כי אם לחם ההכרחי. כי אינו יודע ואינו מבחין תענוגו בני אדם יות' מלחם ומים וככו' בשר ערוה. ומעת' כאשר הקצ"ה יעשה קעודה ויהיו נקראים לפני המלך ית' כל נפש נענה וכל נפש רעבה. עניים ואציוני'. וזה הכלל שהקצ"ה מתארה לתפלתן של לדיקי' והוא מולא ומשאלות לבצם. ועכ"ז אם הם כלם עניים וחסדים כל עוב מה ישאלו ומה יתאוו. כמו שאמרו חז"ל על משיח בן דוד שיצוא במהרה (קובה נ"ב א') כיון שראה משיח בן יוסף שנהרג גם שהקצ"ה אמר לו שאל ממני כו'. הוא אומר אינו מבקש ממך אלא חיים. שנאמר חיים שאל ממך. והוא מקולר רוח השואל. וא"כ מה יעשה הקצ"ה עם הנכחי לבצ האלה. כי לא יאצו ולא יתאוו לבקש דבר. אבל בחקדו ית' יוסיז אללם הרשעים הגדולים אשר בכל ימיהם התענוגו בתענוגי דבים וכדברי' לעדן בדתן נפשם ונפשם יודעת מאד הדברים המענגי' הנפש. יודעי' ומבחינים בטובות. וישאל השואל מה אתם מבקשים מן התענוגי'. ואז יחייבו פיהם לשאל לנפשם כל המאכלי' הערצים היקרים וכל משקה יקרה. ואת מה שיבחרו הם יקח הקצ"ה ויתן לבני הלדיקים. וא"כ ישיגת הרשעים אלל הלדיקי' הוח ענין הכרחי. שיבחרו הם בטובות נעימות ויקרות מה שלא יעלה על לב הלדיקי' כמאמר (ישעי' ק"ד) ומעולם לא שמעו לא האזינו עין לא ראתה כו'. וזהו הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו. הנה עבדי ישתו ואתם תלמאו כו'. כלומר כל עיקר ישיבתכם אלל הלדיקי' היא לקצה שחרעבו לבחור בטוב. ועבדי יאכלו העוב הזהו אשר בחרתם. וזהו אלו ואלו יושבים הללו אוכלים והללו רעבי'. הללו שוחים והללו למאים כו'. והנה על אותו שעה חזה המשורר ע"ה ברוח קדשו ואמר פנה אל תפלת הערער (ע"הערה) וגם ולא בזה את תפלתם. היינו התפלה והבקשה אשר הרשעים מבקשים. וביאר מעלמו ואמר תכתב זאת לדור אחרון. רמז כי אין המאמר ניוח' רק לדור האחרון כי אז יתקיים באמת פנה אל תפלת הערער ועכ"ז לא יבזה תפלת המדחיבי' פיהם על משאלותם. כי אם ישנוע ומשאלותם ויתנס להערעד.

אמנם ע"ד כלל ראוי להתבונן במה שהממיר הכתוב כ"כ עלינו אל תפנו אל האלילים. וכמאמר ז"ל אל תפנו מדעתכם. שלא להסיח דעת כל מאומה. שלא לשבת במושב ללים. שזה יכלול כל מיני שחוק והחול. והנה כל הדברים אשר אנוחנו רחוקים מהם. המה על

ז' פנים. והם צדך גזירה מאת הגורז העליון ז'ה. כמו ההרחקה ומאכלות אסורות. מכל טומאה וטועב'. הצ' הוא דרך עלה טובה כמאמר [אבות ו'] כך היא דרכה של תורה כו'. וא"כ יש לחת טעם על ענין מוטב ללים אם הוא דבר אסור מאתו ית' הי' ראוי להזהיר ע"ז בחורה כמו שהזהיר על כל מלות ל"ת. והיו זהירים מאד להשמר מזה. ואם לא כן. למה רמזו לנו למנוע את עלמנו מזה. וכי תאמר כי הזהיר ע"ז הכחוש אזהרה שלמה במאמר מלא אשר לפנינו אל חפנו אל האלילי וכצאורנו. עוד יקשה עלינו השלמת המאמר אני ד' אלקיכם. וכי העוסק בהצלים הוא כופר בעיקר ומכחיש אלקותו ית'. גם חז"ל אמרו [ע"ז מ"ח ז' צ'] יכול שיאמר אדם הואיל ולא הלכתי לטריטיות אלך ואחברה צטינה ת"ל כי אם בחורתי ד' חפלו. וראוי לצאר איך ענין זה תלוי בזה. אמנם דעת לנבון נקל כי כל מליאות האדם טעולם רק צעבור החורה. שיהגה בה יומם ולי'ל. כמאמ' (תהלים א') כי אם בחורתי ד' חפלו ובחורתו יהגה יומם ולילה. לכן ראה הקצ"ה להרחיק מן האדם כל הדברים הממשיכים לבו והמטרידי' אותו*) גם אם הדבר צפני עלמו אין צו טומאה ולא טועבה. עכ"ז הוא שגוף צעיני ד' כי עי"ז הוא צטל מדברי תור'. וזהו יכול שיאמר אדם הואיל ולא הלכתי לטריטיות והוא דבר איסור. א"כ כאשר אעביר זאת מלצי ואצטלהו אהי' חסוב לפניו ית' כאלו עסקתי בחורה ובמלות. כמשפט כל הכופר בע"ז כאלו קיים כל החורה כולה. גם אמרו (קדושין ל"ע ז') יש צאדם ולא עבר עזירה נוחים לו שבר כאלו עשה מלוה. וא"כ הואיל ולא הלכתי אחרי שוא ולא הלכתי לטריטיות אלך ואחגר' צטינה. ת"ל כי אם בחורתי ד' חפלו ובחורתו יהגה

יומם ולילה וא"כ גם אם השיב' צפ"ע אין זה טועבה ולא טומאה. אבל כמה ציטול חורה יש בה. לכן מחוייב האדם להתרחק מזה. כש"כ כמה יש לאדם להתרחק מדבר שהוא צפ"ע טועבה. לכן יפה הזהיר אותנו הכחוש אל חפנו אל האלילי. אל חפנו מדעתכם כי עיקר האזהר' שלא להמשיך לב ולפנות מן החורה. כי המצטל דברי תורה קופו כו'. וכבר אפרו חז"ל על ר' אליעזר בן ערך (שבת קמ"ז ז') ד"א בן ערך איקלע להחם ואימשך צחרייהו ואיעקר תלמוריי. וא"כ על אחת כמה וכמה מה מאד ראוי אלינו להזהר ולהשמר מזה. לצבתי פנות לב על הצלי עוה"ז. וזהו שאמר אל חפנו אל האלילים כו' והשלים ואמר אני ד' אלקיכם. אשר לדעתי כוונת הכחוש היא לחת טעם שלא ישאל השואל אם רגעי הזמן יקרי' כ"כ צעיניו ית' עד שהקפיד על המצטלי' מדברי תורה המה בכלל מוטב ללים. א"כ איך ויתר אל הזולת העוסקים כל ימיהם בהצל ובשוא נחעה. לזה אמר אני ד' אלקיכם. צאור זה דע כי הר"ת כתב בספר הישר טעם ומספיק למה נצראו הרשעים. וכחצ אשר מליאותם ע"ד הלומחים העולים אחר הזריע'. אשר כוונת הזרע דק על החטים וטעב הלמיח' להוליא עם החטים חצן וקט ומזן. כן הצורא ית' הי' הפעל המכוון מוננו צריאת הדרקי'. ומליאות הרשעים היחה מטעב הצריאה. וזהו שתקנו ז"ל יולר אור וצורא חושך עושה שלום וצורא את הכל. ושינו לשון הכחוש שאמר [ישעי' מ"ה] וצורא רע משום לישנא מעלי' [צרכות י"א] אמנם צעיני אחד הוא. למשל צעושה מושה גדולה ציום כלילת צנו. וכוונתו לשמוח דק עם אהציו ואחוזת מדעיו. ועכ"ז צאין מנוס הי' שמה גם אוחו שאין דחו נוחה היענו. ולא ידחהו ולא ידחפוה חול'. כן האמנה

כי

*) ומה נעמו לי בזה דברי יודיו הרב מויה חיים ר"ז נ"י בצאורהמאמר (סוף מכות) ראה הקב"ה לזכות את ישראל לבייך הרבה להם תורה ומלות. משל לעול ימים עלה על לבו לעשות לו מסחר ונסע למרחקים להביא סחורה משם. ויהי כתיבו שמה מאז שם את דודו ומסרפו ויספר לפני דודו כי נא למקום זה לקנות סחורה. והנער הלך לבית מלוגו. וקרובו זה הלך בלש אל הצורנים הסחורות האלה והודיע אותם לאמר דעו כי נא סוחר לפה. ומלוגו אכל פלוגי אלמנוי לכן מהרו לבו חבלו יהיו יקנה מידכם את אשר אהבם. והתחילו ללכת למלוגו והיו אך יבוא ולא זה מאת פיוו וזה נא אכלו עם סחורתיו והוקו בחצר שיער נכפשו כי הצורנים האלה כבר מכרו לו איש איש את אשר היה לו ויולך והודיע עוד אל צורנים אחרים העושים במלחמה והם הביאו אליו עוד זה אחר זה עד כי לא נשאר לפניו עת לנוט מעט מעמלו ובאשר ראה הנער כי חם הסבף ולא נשאר לו רק על הובאות הדרך אמר מעמה אני מוכרח לנפוש לביתי. הלך לבית דודו להפטר ממנו. ויספר לפניו מספר הסחורות אשר קנה כך וכך ממני זה. וכך וכך ממני זה. ויח"כ התחילו כנוט ומתעבד לאמר אבל כל הימים האלה לא נחתי ולא שליחי גם שיה צעיני לא רחיתי מכל העמל והטרחות שהיה עלי. ודודו שמע את דבריו וימלא פיהו שוקו. לאמר דע בני כי אני הסנתי לך כל העמל והטרחות אשר היה לך. כי ירחתי לאמר הנה המקום מקום טריטיות וכל מיני מענוג ומיני שוקו. וחתה עורך עול ימים. והייתי הוצא עליך פן חתן עניך על יופי העניני' ההם ואחצד מעומך וחפור כל רבושך על מהלכות. לכן עקחתי לאסוף חלק כל מקנה וכל קנין למען מהיה טרוד בעסקים וכבדים לפרנסת ביתך ושלא להשאיר לך זמן ללכת ולחור על החריות אשר נעירו ימים ידושו. הנמשל הקב"ה שלח את האדם על פני האדמה שיעשה מסחר וקנין סחורה יסבית אשר רק היים לעשותם מה נצרות החיים. אמנם האדם צנוטו מה כמה יש לדאוג עליו שלא יתן עינו ולבו על כל דבר תהיה וימנה ומיני טריטיות. לזה היחה עולו ית' להרבות עליו מלות רבות למען אשר נטרם יגמור מלוה אחת כבר יש לפניו מנה חרות שני' ושלישית כו'. ונזאת לא ישאר לו מקום וזמן לחור אחר ההבלים. וזהו ראה הקב"ה לזכות את ישראל לבייך הרבה להם תורה ומלות כו' :

כי כוונת הקדוש צדק הוא ה' רק להזמין את
 היריקי אל שלחן הצריאה. עם כל זה בכלל הצריאה
 נבראו ג' רשעים. ואינו דומה אוחס. וזהו עושה
 שלום וצדק רע. ולא יקשה לך למה ברא רע. לזה אמר
 וצדק את הכל. כי נמח הצריאה צדק כלל נבראו גם
 אלו. בדרך הלמחי העולים על ידי הזרע. ובנזי
 ובתאמר (ישעי' ק"ח) כי כארץ חוליה למחה וכונה
 זרועיה חלמיח כן ד' אלהים ילמיח לדקה ותהלה נגד
 כל הגוים. ר"ל אוחס אשר לומיחם וגדולתם בזה להם
 ממילא ע"י כח הצריאה (*). ומעת' יפה אמר הכתוב
 אל חפנו אל האלילים כו' והטע' אני ד' אלוקים. משל
 לנוכע לעיד רחוקה לסחור שמה. והי כלכחו צין
 הכוחרי' וצין החנויות פגע בו אחד ונתן לו שלו' ואמר
 לו דע ידירי כי גם אני מעיר הזאת אשר אחת יושב זה.
 ועתה לא אעזבך ואחה תלך עמי אל ציחי ונתעלפה
 בזהנים ואחה תספר לי משלום אבי ואמי ואחי וכל
 משפחתי מה מעשיהם ועניניהם. ומתעבב עמי שעה
 או שחיס. ויענה ויאמר אם תחן לי כך וכך אדומים
 בעד כל שעה אז אוכל להחעבב אלך. כי זה כונה
 שבעות אשר אני מחזיק בדרך עד צואי פה. וא"כ עשה
 נא חשבון על ההולאה הגדולה אשר עשיתי עולה
 למאות ולא לפים. וכל ההולאות האלה עשיתי למען
 אהי' פה ימים או עשור לסחור להרויח את פרנסתי
 ופרנסת בני ציחי וא"כ עשה נא חשבון כמה אני נוקרה
 להרויח באלה ימים מספר ויעלה לכל שעה כמה
 אדומים. ואחה תאצה ותבקש ממני לאבד השעות האל'

לבעלה. ואם נלוכך לשמוע הנהגת בני משפחתך וענין
 מסחרם ומעמדם. דע כי איש אחד בל עמי לפה ולקחתי
 אוחעל הולאות שלי. ובל לפה ללא לורד. אין לו טוב
 עסק לחקן. הוא יוכל לשבת אחד כל היום וכל הלילה.
 והוא יגיד לך ויכפר לבניך כל אשר תדרוש ממנו. כענין
 שהשיבו הרועים אל יעקב לבניו ע"ה שאמר להם
 הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו. ויאמר להם
 השלום לו ויאמרו שלום. ובמדרש [צ"ע'] ואי פוטטין
 את צעי והנה רחל צחו בזה עם הללן וכו'. כלומר
 היא חוכל לוותר על הזמן ולקסר לך מה שתשאל לה
 אנחנו. הנמשל כי אנחנו חללנו נאמר בראשית ברא
 אלקי' כו' לא נברא העולם אלא שצביל החור' שנקראת
 ראשית ובצביל ישראל שנקראו ראשית. ואם כל יוקר
 הצריאה היחה בעבורנו איך נוכל לוותר להבעל גם
 רגע כי היום קלר והמלאכ' מרובה כו'. ואיך נבלה הזמן
 בהבל. לא כן הדשעי' אשר כל ענין מליאותם פה הי'
 נמח טבע הצריאה בדרך כלל. והם ממש כמותו שנוכע
 למרחקים על הולאות של קוסר נכרי וזר אשר התלווה
 עמו. הוא יכול לצלות זמנו בהבלי'. וזהו אל חפנו
 אל האלילים. ובצאור חז"ל אל חפנו ודעתכם אל
 האלילים. והעעס. אני ד' אלוקים. אשר כוונת
 הצריא' היח' רק שצבילכם. ולמענכם חרדתי כל החדרה
 הזאת.

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיחך
 ולא תשא עליו חטא. בצאור זה ע"ד מאמר חז"ל
 [אבות א'] אם אין אני לי ומי לי וכשאני לעלמי מה
 אני

(*) ומה נעשו לי בזה דברי המאמר ע"ה (תהלים א') אשרי האיש אשר לא הלך בעלת רשעים כו' כי אם בחורת ד'
 סבנו כו' לא כן הרשעים כו' והיא סמך ע"ה האל על איש ב מה שינו. מה עונה ויאמר לו כי היא עשור גדול מסרס
 סחד. אפי' הוא סמך ע"ה על חדר. ויאמר תלוי זה לא כן היא רק עני וצנין. כן נראה לכפרה מאמר הכתוב לא כן
 הרשעים כו' פה תקום למחור לא כן חר מה נשמים יהי נחוק. אמנם ליריני יתבאר סדר. כי הנה נחה יתע חסות
 ניונה הארע הם בעניו החיים. אי נעניו המון והבטולת אשר כי היא סקד על תקות כלל הנשיות. היום נעת הקניד
 הלך יתנדר הנבדל כי יורה את החיים יתו העללים נאמר והקס והמון הוא מסרר ויורה לחור. כן הדיקים כען שרל
 נבנות הנישע יתו אשר כפי יתן נעמי הלחתי כפי הען יתפרי. לא כן הלחתי הרשעים כי אם כען אשר הלחתי רק
 נעת גדול התנועה הכל אפי' חרמו רוח. יתרו כן כי שני ההלכות האלה אשר על כן לא יקפיד רשעים נחמט. אשר
 התקלפו כן העוהו לא יתנו ולא יתמן נניע ויהי חמור (בנזי' א') הכין לו זמנ הקדים קרויזו רל כי עתה נחת הסע
 יתקיים נה כל רבנין יתו יוכל נשמי (קהלת ה') נרנית העונה רע איכילה. גם זו שציו קרוז. ובמאמר (ישעי' לז) כי
 זמנ לתי נבטרה ושנח גדול נחוק אדום כי יורטה קח יקפיד וינסף יעורר כו'. הנה הסמל ויורה את החיים והטיות אל
 הנאים על שיערה גדולה. אשר החמט להחביל ולהנניע גם להלחתי נקרוים רק שכלו מעמס. יתו כי ית כו' ושנח גדול
 כו' עיב וירטה גם קח יקפיד כו'. אבל על העתיד לניח אפי' חרמו נחוק כו' זמנ הקדים קרויזו. רק קרויזו יתבני. כפי
 שציו מוח לניח אל הפסחה כו' הקרויים. לא הילת. בחמור חיל (נבד בחור עיה כו') שזי ועל שקרויה (ישעי' ד') אל
 כיועלי אל עיחי ויפלים אל עיחי. יורעלי אל עיחי כל הרעה לעלות עולה. יורעלים אל עיחי. חן עיניך אל חיל
 הסמנים. יתו וירטה קח יקפיד וינסף יעורר כו' מורה וחין גם סליכה יקרוזו וכל מרה יתו חסם. ועלמה חרמנית
 סיחם קטום ויתו שבתונים כו' כי פי הוא זה יתו הוא קלנן. החננון כי חסנ כי חלקית כענין הנאים אל הנתי. חל'
 היא מה שחזיר החלה כי ית כו' ושנח גדול כו'. אשר שבערה גדולה חן דרך להקפיד. אם נח גם פי על חסו יתו.
 הני מורה ואין גם סליכה יקרוזו כו' לפעמים ידמן שיערה שתי בעליה. ובמאמר השערה נאמר על נעלים חן כל חסמו
 יד עכה כן ההפקר וכל החסן יפלא נכו. שמה יפלא. יתו מורה ואין גם כו'. הני הקרויים. החיים גם לניח ויהי כי פי
 הוא טה ורופו הוא קלנן:

אני הורה צוה כי כצר נאמר (משלי י"ג) הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע. וחז"ל הזהירו מאד ואמרו (אבות שם) עשה לך רב כו'. כי אם אין לאדם מושל אחר כ"א בחינתו הוא מסוכן מעלמו. כי מי יודע היסלוב צדקו. עד ש"כ אמר דהע"ה [תהלים כ"ה] פנה אלי והנני כי יחיד ועני אני. ובד"ל [ילקוט במקומו] וכי יחיד הי' דוד כו'. אלא אמר דוד לפני הקב"ה לפי ששמתני למלך על בניך עיניהם תלויות צי כו'. ואני יחיד כנגדם. וכמו שזכרנו בדרוש הקודם. וזהו וכשאני לעלמי מה אני. אם כצר ידענו (שבתי"ע) אין אדם רואה חובה לעלמו. ובמקום אחר אמרו (צרכות מ"ג צ') את הכל עשה יפה בעתו. מלמד שייפה לכל אחד ואחד אונותו. ולא אמר לכל איש ואיש להורות כי לא ייפה הדרך לפניו כ"א כאשר הוא ביחידות. אבל צהיות איש יחד פני רעהו. יהי עליו נבחיין ונכיר את מעשיו ואת תהלוכותיו. רעהו עליו והוא על רעהו. כי זה חק הטבע אשר האדם על עלמו התארה מנעת אותו עד כי אומר מותר. אבל על רעהו אין התארה שולטת בו. כי מועלם לא שלטה התארה באדם על זולתו. כ"א על עלמו ועל גופו. ולכן יפה אמרו ז"ל שייפה לכל אחד ואחד. צהיותו יחידיו ומה נזרנו צוה דברי המלך החכם ע"ה [משלי כ"ז] אם תכתוש את האויל בנחתך צחוך הריפות צעלי לא תסור מעליו אולתו. ומה שהוסיף בהפלתו זאת גם את הריפות צעלי לא ידענו מאומה מה ולילתו צוה. כי כפי הנדאה אין הפלגת המושל רק על הכתישה. שגם על ידה לא יתפעל להסיר קליפת אולתו. אבל מה לי אם עם הריפות או בלא הריפות. אבל הקטע כא ושמע כי דברי פי חכם חן. עתיקים ועמוקים. כי הנה כצר כזדמן חכם הוכיח בני אדם על רוע מעלליהם. וכאשר הלכו ומת פניו התחיל אחר אומר לחבירו וכי המוכיח אומר שקר ח"ו. וכי נכון תעשה צוה שתצטל צטת. האם ראית בזאת בישראל. ויען זה ויאמר אליו ואתה יש לך הצדל צין צטר וצין הלצ וצין טרפות וכבלות. ויתודע הדבר אל הנווכים והחחיל ונחק ומתפלא לאמר עם כל אלה יותר יחסוך כל אחד להפס צבית יד של חבירו. ובאמתה של עלמו אינו רולה לחפש. כי זה צורך נועשי חבירו. וחבירו צורך אותו. ונעשה יפה אומר שהע"ה בחכמתו אם תכתוש את האויל בנחתך צחוך הריפות צעלי. הוסיף בדברי המושל את הריפות לצאר לנו ענין נכבד. כי הנה התוכחה עם היותה נולדה גדולה הוכח

תוכיח כו'. עכ"ז יש צוה תנאי ג"כ. כאמרו ז"ל (עירובין י"ז א') יכול אפילו פניו משתנים כו'. וא"כ זאת העלה היעולה מפי חכמים להגיד התוכחה אל הכלל. וזה יעמוד צין השומעים ויצין כי אליו כוון המוכיח. ויגיע אליו התועלת בלא ציון ציון מכלים דבר. אמנם כל זה הוא באם ישכיל ויצין אשר כוונת כל המוסר מפי המוכיח רק צדור. וראי ישמע ויחן אל לבו. אכן אם יעמוד צין עדת השומעים המוסר ויאמר אל לבו מי יודע אל מי כוון המוכיח. אולי על פלוגי אלמוני. אז הוא דומ' ממש כאלו תכתוש אותו צחוך הריפות. כי כאשר תכתוש אותו יחד עם הריפו. יאמר אין כוון הכותש עלי רק על הריפות ובהכרח אין דרך צדור כ"א לכתשו לצדו. אז ידע כי את מי כותשין אם לא אותו. וזהו אם תכתוש את האויל בנחתך צחוך הריפות צעלי לא תפעול מאומה ולא תסור מעליו אולתו. ועם דרכו נעמיד על כוונת נאמרו ז"ל (פסחי' ק"ג צ') חמשה דברים לזה כנען את בניו אהבו זה את זה ואהבו את הגזל ואהבו את הזימה כו'. אשר לכאורה יפלא הלא כל מה אשר לזה כנען לא לזה רק מדות דעות ונשחמו'. ואיך הכניס בתוכם מדה טובה. אהבו זה את זה. ולדרכו יתכן מאד. כי הוא לזה להם אהבו את הגזל ואת הזימה כו'. הלא מנשפט הגנב כאשר הוא רואה אדם זולתו שגונב (ועוד גם מומר) וראי ישנאהו. ירחיקהו ויתעצוהו. וכן כאשר יראה בחבירו דבר ערוה יצוהו. כמו שזכרנו. כי על זולתו הוא לופה ומציע ומרגיש היטיב פחיתות העול ורשע כסל. וא"כ כצר אפשר כי הלוואה לא תעמוד לא תקום ולא תהי' כי אז ישפוע גם על עלמו פחיתות מעשיו. לזה הזהיר אותם ואמר אהבו את הגזל ואת הזימה ואהבו זה את זה. היו כלכם צעלה אחת. יעשה הוא ועשה גם אתה ולא תתפעל מזה דבר.

לא תעשוק את דעך ולא תגזול כו'. שהע"ה הזהיר ואמר (משלי כ"ג) אל תגזל דל כי דל הוא כו'. ומה מאד ראוי להתבונן צטעם אזהרתו שאמר כי דל הוא. וכי גזל העשיר נותר. הלא התורה אמרה משפט אחד לכלם. לא תעשוק את דעך ולא תגזול. אמנם לדעתנו הורה אותנו החכם ע"ה ענין יקר נואד והוא בהצניע ונאמר הנביא ע"ה (הושע ד') שונעו דבר ד' בני ישראל כי ריב לד' עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלקים בארץ אלה וכחש ורלוח וגנבו ונאדו כו'*) אך איש אל יבז כו' כרוצם כן חטאו לי כו'. הנה ענין הריב

*) והוכיח מלך חכם פעמים. אך איש אל יבז ואל יוכח איש. לאמר כי התוכחה כנר פסקה מהם. שאין עוד בנייהם יבית נשער. להוכיח את אדם את הטוב ונעינו. אשר אולי היה זה טובה להעיר אותו אל התשובה שימקן מעשיו ורכיבו התקלקלים. אבל הם מנעו עצמם מזה. הולם עכ"ז עוד השאירו מקום אל התוכחה והוא כאשר יבואו לידי מחלוקת או בעת

הדיוט שאמר כי ריב לר' עם יושבי הארץ כך הוא. כי הנה החקשרותו ית' עמנו לאהבה אותנו ולירא מפניו ולשמוע בקולו היא לז' סבות. אחת בחול ואחת בקודש. א' התורה והמלוה חמדה גנוזה שנתן לנו להאיר עינינו ללמדנו יראתו ונועם דרכו בקודש. ב' הוא הלחם אשר נאכל שפע חסדיו הנפלאי. וקדרי השפע גם הם בקודש דרכיהם. כי היינו מזיאים מעשרות ובכורים ושאר קדשים לירושלים להקריב. הצעלי היו מוקרי' אותם ליד הכהן. והכהן עומד ומשרת מניף ומקטיר ומחפלה להוריד ההשפעה מאלוהי הטוב מן השמים. וצוית צעליית הרגל. כי הרגלים הנה זמן קצוע אל הורדת השפע. כמאמר חז"ל. (ראש השני ע"ז א') בארצ' פרקי' העולם גדון כו' צפחה על התצואה כו'. והעולים לרגל צמון שה' צהמ"ק קיים היו כהולכים לקבל פרס מאת אביהם. כי משלחן גבוה קא זכו. מקום הורדת השפע. כמאמר (תהלים קל"ג) כי שם לווה ד' את הברכה. ועוד גם זאת כי צמון הרגלי' היו באים לירושלים להשלים העבוד' אשר עליה' להקריב קדצנו' המחוייבות. הנדרי' והגדבות. ולחזות צנועם העבודה אשר צמקש ד' הכהנים צעבודתם הלויים בדוכנם ישראל צמקשם, ואז קבלו לנפשם ונשמחת מזונה הראוי לה. אהבת ד' ויראה וקדושה עד שאמרו ז"ל (צילקוט וילא) כי מן הצאר היא יסקו העדרים. שמש טראצין רוח הקודש. ונתקיים בנו מאמר (תהלים פ"ד) לזי ובשרי ירגנו אל אל חי כלומר גם הנוף גם הנפש יחדיו ידונו חלקם. *

הריב יאמר כל אחד לחבירו יעריך לפניו חסנון מכל מה שיוצא בו. אבל אם רק אך איש אל יבד. כלומר אם רק יאמר איש מחולקת. או ואל יוכח איש. והבן. —

*) ונגד רמזו במקום אחר (ק"ל יעקב ק"ח) צמקש מאמר אשמה מה ידבר בו אך קריב ליראי יאשי בו אשר ריב גיחורו כי מאמר זה משה רבינו ע"ה אמרו בעת הקמת המשכן. ויל (צילקוט תהלים פ"ה) אשמה מה ידבר האל ד'. בדין הוא מדבר או נרמזים הוא מדבר אשר לי הקנים שלום מי מדבר להם עקמור כי ידבר שלום אל עמי כו'. ומה ראה משה להיות כמסחבך מה בלב הקניה על גניו הלא כבר אמר לי סלחתי בדברך. אבל צמקש הדבר כך הוא. כי הקניה חפץ להקדיק ארצו ולהטיב לנו משונו. אמנם השפעה והטובה שיעלת חמת מבי' פועלת חי (דברים ח) יאכלת יבגשת וברכת. חי (דברים י"א) ואל יבגש ורען ורען אל אלוהים חרורים. יאמרו מדבר שלק נאסו אל מעשיו הקדושים. אחר אשר נבגש משונו טיף יחי' אל הורדת השפע והטוב ויחי' ארצו הקדושים והטוב למורה ולמורה להכסה יבגש יבגש יבגש. כמא' הוי' כי שם טוב ד' את הברכה כו' ואלמר נכ (ישעי' ג) כי מניין רחם מורה ידבר חי מירושלים. יבגש שם נאסו את טיהם להחיות הנוף והנפש גם יחד. וחי נקל יקדש האדם ויחי' טהור גם כאשר יאכל יבגש כי כל מאכל טהור יחיינו מקום קיום יתלבו. וחי מאמר פרעיה אשמה מה ידבר כו' כי כפי ידנו אחר מעשה הטוב אשר מורה אהבת הנוף לפרקיה והקדש עלול להטא. אבל מאת הקניה אשמה מה ידבר כו' יל יאשי לנסלת. עי' הוי' טוב שלק יקדש גם יאכל יבגש ורען ורען ורען כו'. ואל העלה הישנה שחמו יחי' אך קריב ליראי יאשי כו'. הנה מאמר יאשי הוא כולל אהבת כל הטוב הקדש וירבוי. כמו השלל והמשה והמלנים יבגש והחורה והמטת בכל גידורים שם יבגש כמאמר יבגש ד' הוי' חלוי (ישעי' ל"ג) יחי' אך קריב ליראי יאשי ר"ל אהבים הוראה והמטיבה מתחבים ידחי. וחי חסד ואמת נבגש. חסד הוא ההשפעה ויחית הוא הבורה. ליק הוא הכלי המטיב הורה. ואלים הוא הכלי המטיב נרבה. וחי הגלים ידבר יחי' מרקים ויבגש שמה ע"ה ליה. וחי נדק ובלים נקל. ר"ל כי כל דבר יהיה מעורב משהו חי וישונו שפעה. כמו שפחת בית המטיבה. ויבגש הקרננות. ויחא אחר שפחת מלחן המטת יבגש נבגש. ר"ל אחר אשר יבגש ויחלוי ויחלוי זה בית. או יס ד' יחי' הטוב והרעו החן יבגש והטוב המרובה לח ייק מורה חלל בית לפני יהלך. ר"ל המורה וירקח המטת המסחבות כהטק לפני יהלך נאמן ההולכים לפני המאמר למען יחיו מנין נק יחיו יס ד' יחי' הטוב כו' יאשי נק לפני יהלך יבגש יבגש מכל רע וישים לירך פעמי (עי' ק"ל יעקב על מאמר הגולתי שפטי גיחור ל' נבגש. שם מוצא מאמר הזה. אבל המעתיק קילר עד מאד. עי' הדימוי יחי' עליו עוד הפעם):

אוחס. ומרחמם ינחםם ונתן לפניהם כל לרכיהם. אבל אם האב והבן שניהם מודללים. נעים ונדים. ובזואם אל עיר רעבים ולמאים שואלים את אביהם לחם ופורש אין להם ומחלקים ביניהם את העיר. זה צדוק וזה צמזמות ולחזור על הפתחים לבקש מחייתם. אז צן לא ישא פנים לאב. עוד לא ישמע גערה גם כי יחנן קולו לא יאזין ולא יקשיב לקחת מוסר נפיו. אחרי ראותו כי אין פרכסחו ומנוו. הנמשל כי בזמן שצית המקדש היו קיים ואנחנו היינו סמוכים על שלחן אביהם ית'. ונתקיים בנו מאמר ישא ד' פניו אליך. כי היינו מקבלים ההשפעה מידו ית' לדינו. אז היינו יודעים ומכירים הטובה ומצחינים חסדי אבינו שבשמים. לא כן עתה שנפסקה חומת צדק כו'. ואין אנחנו זוכים לקבל ההשפעה אשר הקב"ה משפיע בכל שנה ושנ'. אבל יעמוד רשעים וימלא גרכיהם צד ולחם ומזון. וכל טוב אדוננו צידם הוא. ואנחנו הולכים ומחזרים אחר קצות רחוקו לבקש מזוננו ונחיייתנו. לא כיומים הראשונים שהיו הצמים עולים ומתאספים אל שלחן אביהם בשלש פעמי רגלינו. ובזוא עוד בית אלקים צקול רנה ותורה כו'. עד כי יראו עינינו וישמח לבנו בישועתו באמת. באמור כו'. כי שם ה' מקום המיועד אל הנותן ית' ואל הוקבלו. הנה הכהנים צהקריצם הקרצנות בזמניהם ובמועדיה' ובפרישת שור קונהו. לא כן עתה כי הצנים גלו ומעל שלחן אביהם. וזהו כי ריב לד' עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלקים בארץ. הנה הכתוב

בעלמו מצדד הקצה המסבצת הריב אשר לד' עם יושבי הארץ. שהוא בעצור חסרון ב' דברים המחצבי אותנו אליו ית' ויעשו שלום במדומיו. והם התורה הנקראת אמת. כמאמר (משלי כ"ג) אמת קנה כו'. וההשפעה הנקראת חסד. וזהו כי ריב לד' כו' והקצה אל הריב כי אין אמת. ואין חסד. ולכן אין דעת אלקים בארץ. אשר שם אלקים מיוחד על היותו ית' המשפיע והמכלכל כל החיים. כנודע*). אמתם כל הדברים האלה אין בהם צנות טעם על הריב אשר לד' עם יושבי הארץ. אשר ההוראה במאמר זה כי שני הלדדים מריצים זה עם זה. ואם כדצרינו הריב הוא רק מאחו יתבדך עלינו ואם כן מה צדינו לעשו' וצמה אנו ונקניטים הודו ית'. לזה השלים ואמר אלה וכחש ורלוח וגנוב ונאוף כו'. ר"ל הלא ראוי ה' לקיים בנו מאמר חכמינו ז"ל (ברכות כ"ח) די לעבד להיות כרבו ולהסתפק צחיי לער כמאמ' (אבות ו') כך היא דרכה של תורה פת צומח תאכל כו' ומיי לער תחי'. ולא לעסוק בצצות אשר הקב"ה הזהיר אותנו צתורתו למשוך ידינו מהם. ואנחנו לא כן נעשה צימים האלה שכחנו כי צית מקדש מלך עולמים ית' חרצ. צעורה"ר זה כמה. ואין אנחנו משימים לב רק לפאר צתי מושצינו. היכלי מגדורתינו. ותמיד כל היום שקידתנו להרצות הון צדרכים אשר אסרה התורה. וזהו אלה וכחש ורלוח. וכו'. והרבה לספר גנות פרכסחנו משני פנים. א' אלה. הוא צין אדם לנקום. וכחש ורלוח וגנוב כו' יכלול גם צין אדם למקו' וצין אדם לצברו. למשל אם יתנו מאכלי

(* והנה צה ציאר הכתוב יפה סנת הריב אשר לד' עם יושבי הארץ. כי יעדו הני' סנות העושים שלום במדומיו כמו שכתבאר בהערה שלפני זאת אשמעה מה ידבר כו' כי ידבר שלום אל עמו כו' — ואנוי בספר שמן המור ביארתי מאמר זה על דרך עומק הפסוק וליוקר הדברים אעתיקם פה בקצרה על צההשקה הראשונה אין צבור אל מה להעלות מאמר אשמעה מה ידבר. אבל הסבת ושמה. כי חתלה שאל ואמר. שובנו אלקי ישענו והפר כעסך עמנו להעלות מאמר בנו תמשך אפק לרור ודור. הלא אתה חסוב חתינו ועמד ימשחו בך. והוא ממש כמאמרי"ם מריצים ומתקושטים זה עם זה קודם הצופה. עד שהיו מרימים קול צתרופים ונדופים. אמר להם חכם אחד למה תנוו כי"ב אחד את רעהו. וזכו נא הלא עוד לפני שעה חלבו לרקד זה עם זה. כי ההתקשרות לא תתקן בעבור אומר ודבריו ואיני מה לכם ללול עת רקוד. כן ממש אשר לעיני הקניה כניסול מתעבר עם בני ישראל ומזלזל בהם נוי מוטף עם כבד עון כו'. והמזורר בא ושאל אותו ית' אבל שינוו חלקי ישענו והפר כעסך עמנו. כאומר מה בלע צתרופוי' והנדופים אשר צתרוף את עמך כי"ב. מוטב שובנו כו' והפר כעסך עמנו. והעטם להעלות מאמר בנו תמשך אפק לרור ודור. ובי' יתקון מוסרות השידוך קיו' הלא צהכרת אתה חסוב חתינו ועמד ימשחו בך ויחיוו בלא כמחיל. ונהיה מפוזים ומכרכרים בכל עמו. ולכ חכם ישיביל פיהו לאמר עוד אשמעה מה ידבר כי"ב יי' דבר כו' ממש עי"ב אב שערש את בנו. והיה הולך בכל יום כמה פעמים לבית המדרש לשאל עליו אם ראו את בנו חזר על הלמדים אשר למה צבית הספר. אם הוא מתפלל צנהמ"ד. אם הוא אומר בכל יום ספר מהלים. ובאשר נחודע הדבר אל העיר. הלך אל בית אביו ונביה צתרויות לב ואמר אנו יקירי היום אתה שואל עלי אם למדתי וחזרתי הלמדים אם אמרתי תהלים וכדומה למה לא שאלו עלי איה איה אבליתי. איה איה אף חייית נפשי אדרבה עשה זאת איפו ובחנני וגסני היה נא אתה חתלה לי לבצ. לאסוף אותי אל ביתך. ותראה להספיק לי כל דבר מחסורי. אז רנוני לשמוע מה שדבר עלי ומה חסרון תמלא בני. וזה ממש חפלת החסוד הזה כי לעיני הקניה פורט עלינו כמה חסרונות נוי מוטף עם כבד עון כניסול תורה ותפלה וישועה. איה ציקש ואמר אדרבה צתנוי וגסני שובנו חלקי ישענו כו' ונתן טעם לדבריו אדרבה אשמעה מה ידבר האל די כאומר אני מתחיה מאד לשמוע מה מהחשונות יהיה לקניה לדבר באשר ידבר חתלה שלום אל עמו. ויהיה לנו לבצ. ונהיה סמוכים על שלחנו. אז צין ספק ואל ישובו לכסלה. והחליע ואמר אך קרוב ליראוי ישענו כו' כאומר שאין חסד לנו דבר רק אם יקרב אלינו הישועה או אנטת כי קשה ואמת יהיו נפגעים ולדק ושלים נשקו. אך גם ד' יתן הטוב כו' :

על השלחן והמאכל יהי מלומס לפי היושבי' קצוב השלסן. וזא אם אחד ונהם ירבה לאכול אכילה גסה. צע"כ יהי' הנ' נשאר רעב. כן אנחנו בזמן החורבן הלאוי שיתן לנו ד' ית' פרנסתנו בלמלוס. כי זריוח בודאי לא יתן וא"כ מי האוסף לנפשו עושר וגדולה. ודאי נזיל הוא את אחרים. כמאמר (ישעי' ג') ד' בתפסט יצוא עם זקני עמו כו' נזילת העני צנחיתם. והוא שואל אותם אמרו נא לי מה לכם תדכאו עמי ופני עניים תטחנו. אבל אנכי יודע גם אם לא תאמרו לי. וזהו ויאמר ד' יען כי נבהו בנר' ליון כו'. כי בגובה רוחם היו לריכי' לכסף הרבה להוליא על כמה מיני תכשיטין הנזכרי' שם. תפארת הענקים והשניקי' והטהרונים כו'. וא"כ בהכרח הם תקמלים על העני כי לרכיהם מרובי' להוליא הולאה גדולה על תכשיטי נשיהם ובניהם. וזהו מאמר (עמוס ה') יען צושקכם על דל ומשלת זר תקחו ממנו צחי גזית בניתם. וא"כ נזילת העני צנחיתם. וזהו מאמר (ישעי' ע"ב) מה לך איפוא כי עליית כלך לנגות. מה לך איפוא הוא כשואל ואומר מאין נתגדלת ונתעשרת כ"כ לא משל אחרים. וא"כ כמה נפשות שקועים צנחי גזית אשר בניתם. ובהיכלי עונג אשר רוממתם ולא אחד לצד מת צרעב ע"י חפץ לצבכ' רק להרבות הון ועושר. וזהו חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה. כי אם היית הורג אותם צחרב בכס ידוך. עכ"פ היית מוכיר רוע מופעליך. והיית מתחרע על זה. לא כן עתה הנה אתה חוטא בלא דעת. וזהו מאמר (ירמיה י"ג כ"ז) אוי לך ירושלי' לא תטהרי אחרי מתי עור. כי לא יעל' על לזך את אשר כבר עשית. לכן חעשה ותוסוף עור. וזהו מאמר (ירמיה ה' כ"ו) כי נמלאו צעמי דשעים יסור כסף יקושים הליצו משחית אנשי ילכדו. על כן שמנו עשמו כו'. ד"ל כי לא נתעשרו כ"א מקנה זאת. וזהו שאמר כי ריב לד'עס יושבי הארץ כו' ברובם כן חטאו לי. כלומר אם רלווך לעמוד על השבון חטאיהם. עמוד וערוך חשבון עשרם וגדולתם שהוא כלו מלא חטאים. וזהו כרובם כן חטאו לי. [ע"י

דברים רבה צ') וזהו אל תגזול דל כי דל הוא. היינו. לא שלקחת מידו צידים. רק מה שהוא דל וחסד להס הוא אללך גזילת העני כו'. והבן. לא חשנא את אחיך בלצבך הוכח תוכיח את עמיך ולא חשא עליו חטא. האזהרות האלה הנה סמוכי' לעד לעולם. כי מעמד כל התורה וקיומה הוא רק על החוכמה. היינו שישקוד כל אחד לשמור את חבירו כשקידתו בשמיר' נפשו. כמאמר (משלי כ"ד) ולמוכיחי יעשם כו'. ואמרו (שבת נ"ד צ') מי שאפשר לו למחות ואינו מוחה נתפס עליהם. וזה חלוי צאהבת איש את רעהו. כמאמר (משלי כ"ז) טובה תוכחת מגולה (כאשר היא צאה) מאהבה מקותרת. כי אם היו ישראל כמאמר (שם י"ח) ויש אהבך דבק מאח. והיו כל אחד חושש על חבירו כמו על עלמו. היו מוכיחים זה את זה בדברי אהבה וחקן. ודבריו היו מקובלים מאד אם מקורם מפי ידידו ולאהבו השוקד בטובתו והללחתו. וא"כ לרקו יחדיו שני המאמרים אשר צפי חכמינו ז"ל [שבת קי"ט צ'] לא חרבה ירושלים אלא צשכיל שלא הוכיחו זה את זה. ופעם אמרו (יומא ט' ב') לא חרבה ירושלים אלא מפני שנאת חנם שהי' בה. כי צא אחד וסיבב את הב'. כי השגאה גרמה העדר החוכמה. כי כאשר נבד עליהם פירוד הלצנות וכל אחד שמח בפיוד חבירו. איך יוכיח אותו. או איך יקבל ממנו תוכחהו. כמאמר ד' נרפון (ערוצין ע"ז צ') חמה אני אם יש צדור הזה מי שמקבל תוכחה. אם יאמר לו טול קיסם מצינ עיניך יאמר לו טול קורה כו'*) וזהו לא חשנא את אחיך בלצבך ולא הוכח תוכיח את עמיך. ולא חשא עליו חטא. צאור זה נוכל להמחיק ע"פ משל. יש שיכור השוחה בעלמו. ויתן צכוס עינו ולצו כל הימים. ויש אשר הוא עלמו אינו שותה שיכור כ"כ. רק הוא קורא ומסקה את אחרים. וההבדל ביניהם כי זה נהנה עכ"פ מרעהו. וזה את אחריו הוא מהנה ולעלמו הוא מחסד. כן ממש הנחפס והנענש צעד מעשי עלמו עכ"ז טעם עכ"פ טעם חטא. ויודע הוא כיראוי העונש לבוא עליו. לא

(*) יהו מאמר (משלי ה') נבחת נחרייך נבלת בשרך ואלתך. יאמרת איך נאחזי מוסר וחוכמת נאן לני כי נאעט הייתי נבל רע נחך קהל ועיה. כי הנה כי החיורים האלה מוסר וחוכמה הם רק על נפש אחד ועל דבר א'. היינו כי מוסר חוכמה הוא סגד המוכיח אחר מוסר חוכמתו לפני המושע ואל מליבי המושע הוא מוסר מוסר. כי הדברים מוסרים ומשקיים נפש. ומינים מניארים נאמר אי' (משלי ג') מוסר יי בני אל המאס ואל תקון נחמתו. מוסר ד' בני אל המאס. המאמר זה הוא סגד רק אל המושע שישמע ולא ימאס. ע"כ סגדו מוסר חוכמה מוסר. וחכום סגדו יאמר ואל תקון נחמתו. כי עגד המוכיח נקראת חוכמה. כי הוא מנר דברו לפני המושע. והי נבחת נחרייך כי יאמרת איך נאחזי מוסר נקולל יאמר איך נאחזי מוסר אשר שמעתי מי פני המושע. הרע ע"י וחוכמת נאן לני כי נב לחוכמה את אחרים גם אם היה יכולת ניהי למרות אחר אשר לני לא שמעתי לקול מוסר ולמנצח נח השיבו מני חוס יאמרו לי מי אתה להנניח את אחרים שיוע לא תקננת אתה לקול המוכיח. ועיינ נאעט הייתי נבל רע נחך קהל ועיה כי נבגרת יביה לי חלק נעין אחרים ויהי' נחפס נחמתם. כי החוכמה שמערת את נבלתם אם יאמרו נב ויקיים חתה. כי נבחת הדברים יהיה חלוי כי נאמר (אגות ה') כל המוכה את הרנים כי ינחיק קית מלילת את העונג עליה. כי חת הרנים יהיה חלוי נ.

לא כן אומר אשר חטא הרבים תלוי בו. הנה הוא כזה נהנה וזה חסר וזהו לא תשנא את אחיך בלבבך ולא הוכח תוכיח את עמיתך. כי אם לא תוכיח אותו הלא מי שיש צידו למחות ואינו מוחה נתפס כו"ו וא"כ פלוני אלמוני יחטא ואתה תשאו ותקבול עונו. אבל אם הוכח תוכיח את עמיתך אז ולא תשאו עליו חטא. לא תשאו אתה החטא שעליו. ותסיר עולו ומעל לוארריך. כמאמר (יחזקאל ג') ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו כו' הוא צעונו ימות ואתה את נפשך הללת:

ואהבת. לרעך כמוך. גמרא (שבת ל"א א') ומעשה בנכניי אחד שצא לפני שמי כו' על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחד כו'. צא לפני הילל גיירי. אמר ליה דעלך סניי לחברך לא תעביר כו'*) צאור זה בהקדים ומאמר ז"ל (מכות כ"ג) תרי"ג מלות נתנו למשה צא דוד והעמידן על אחת עשרה. צא ישעיה והעמידן על שש הולך לדקות ורודר מישרי כו'. צא מייכה והעמידן על שלשה. שמאמר (מיכ' ז') הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' רודס מומך כי אם עשות משפט והאבהת חסד והלנע לכת עם אלקיך. חזר יסעי' והעמידן על שתי. שנא' (ישעיה נ"ו) שמרו משפט ועשו לדיקה כי קרוצה ישועתי לצוא ולדקתי להגלות. ולהצין טעם הדבר מודע עזז יסעי' ומסר דבר אחד ומאמר מייכה. כי יסעי' לא הזכיר והלנע לכת כו'. גם מהלורך להצין מאמר והלנע לכת עם אלקיך. מה הוראת מלת עם כו'. אמנם ומאמר עם אלקיך נראה שהוא ע"ד מאמר חז"ל (בילקוט שופעי') תמים תהי' עם ד' אלקיך. לכשתהי' תמים תהי' עם אלקיך. והרלוך צזה ע"ד שמלאנו בדברי חז"ל אחרי ד' אלקיכם תלכו. וכי אפשר כו' והלא אם אוכלה הוא. אלא הדבק במדותיו מה הוא רחום אף אתה רחום כו' (שבת קל"ג ב') וכמו כן מה הקב"ה תמים בנעשיו כך מחוייב אתה להיות תמים. וזהו תמים תהי' עם ד'

אלקיך לכשתהי' תמי' תהי' עם ד' אלקיך. כלומר תהי' דומה לו. וא"כ גם התנאי הזה והלנע לכת עם אלקיך הוא ראוי ומחוייב אל האדם. יען כי גם הוא ית' נאמר צו (ישעי' מ"ה) אכן אתה אל מפתחך אלקי ישראל מושיע. וכמאמר (שבת למ"ד) טוב כעס ומשחוק טוב כעס שכועס הקב"ה על הלדריקי' ומשחוק שהוא שוחק עם הרשעים. וכבר מלחי אמורה צ'ספר המדות (בשמיעי משער התפלה) שזהו הענין צמה שאמרו חז"ל (פסחי נ' א') לא כעוה"ז עוה"צ צעוה"ז אני נכתב ציו"ד הי' ונקרא צא"ד. אבל צעוה"צ נכתב ציו"ד הי' ונקרא ציו"ד הי'. כי הקב"ה כפי הנהגתו כך הוא נקרא. (עי' מדרש רי' וארא) וצעוה"ז הלדריקים ומתייקרים ציקורים. גם כי תוכס לרוך אהבה. כמאמר (משלי ג') כי את אשר יאהב ד' יוכיח. אכן היא אהבה ומקומרת. כמאמר הגז' אכן אתה אל מפתחך כו'. ולעיני' נראה רק שנאה וכעס ח"ו. לכן הוא נקרא לעין ע"ש מרה"ד צא"ד. ונכתב ציו"ד הי'. כי האמת כן הוא כי הוא רחמי' ואהב. אבל לעתיד צמהרה תהי' האהבה אהבה גלו' וכראית לכל. כמאמר (שיר ז') מה יפית ומה נעמת אהב' בתענוגי'. שחיי' אהבה עם תענוגים לא עם יקרוי'. כמאמר (ישעי' מ') נחמו נחמו עמי כו' כל גי ינשא כו' ונגלה כבוד ד' וראו כל בשר יחדיו**). היינו האהבה והחסד יהי' נראה לעיני כלם. לכן יהי' נקרא ציו"ד הי' כמו שהוא נכתב. קריאתו כנתיבתו. וכמאמר (מלאכי ג') ושבתם וראיתם צין לדיק לרשע כו'. כי צעוה"ז כבר יזדמן כמאמר (קהלת ח') יש לדיקי' אשר מוגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמוגיע אליהם כמעשה הלדריקים. כי צעוד אשר העבודה אינה מטוהרה. יזדמן מעשה עבירה אלל הלדיק. ובהיפך מלוה אלל הרשע. וכוונת שניהם אחת היא. וא"כ כאשר הלדיק אין לדקתו בשלמות לא יהל עליו אור חסדו ית' באופן נגלה. ועי"כ גם הלדיק האומתי בהכרח יסתיר ונעשיו ולדקתו. לבלי

(*) וזמן לרובנו אמרנו בזה ע"ד משל לך בשנים היה לו ירושה גדולה ולא ידע מה לעשות צא לפני דודו ושאל ענה מפיו ויעשה צדקה ויאמר אליו אנכי אטפל עמך לעשות מ"מ בעסק ידוע והנא המעות לדי והריוח יהיה למלאין. אח"כ התעמר בו ויכזב ויאמר לפניו כי הפסיד במסחר זה בוי"ב. ובמסחר זה בוי"ב. והנער נראומו אשר נכנסו הולך ומסר. וילך אל איש מכס ושאל ממנו ענה. ויאמר לו מה יועיל לך עמתי. מה זה אומר לך עשך כך או כך. ודודק יבוא ליען עלך ההיפך. ע"כ טרם כל אודיעך דבר א' דע כי דודך נכח היא. והוא שונא אותך ומנסה רעתך. וכל רעונו להאבידך אותך ואת כל אשר לך. ואם תקח הדברים האלה אל לבך ולא תטעה בו עוד לתשוב עליו שהוא אוהבך. אז יקל עלי לכת לך ענה אנכי אדבר ואתה תשמע והבליתי. הנמשל כי בכל מנוה יש התנגדות היצר ובכל דבר עבירה יש תאוה גדולה. והיח"ר מראה פנים באוהב ורע ומפתה את האדם מדוע תענוג דברים מתוקים. כאמרם ז"ל (תנינה ט"ו) אל תאמינו ברע ואל תנעמו בחלוף אם יאמר היח"ר חטא והקנייה מוחל לך אל תאמינו ברע. ר"ל כי הוא מתחפש לפניך באוהב ורע ושוקד בעונתך והנאריך וע"כ אמר לו הילל טרם הכל אודיעך דבר אחד הכולל כל טובתך והבלתתך דע לך כי דעלך סניי. מי שהוא ונא ואורב על ח"ך לחנך לא תעניד. לא תעשה אותו אילך כחא וחכר. זה הוא עיקר מונח האדם בעולמו. ואידך נקל אח"כ שיחוש הוא יזל גמור מה לעשות:

(**) ועי' נפטר הנזכר כתבתי עם בשוירי המדות בשם ידיו הה"ג מויה נחום מהורנדא נ"י שזהו באור מאמר (תענית ל"א) וכל אחד מראה עליו באלנעו כמורה באלנע על הטוב הנגלה. כי עין בעין יראו כי הטוב רק טובו חסד;

לכלי יהרהרו הצריות אחר הקצ"ה כאשר יציב עמו על
 לדקותיו. יפלאו ויאמרו הלא גם הוא מעשהו כן הוא.
 אבל לעתיד כאשר יתבררו ויתלכזו לצות בני אדם לכלי
 היות עוד לז מעורב דע בטוב. כ"א כמאמר הנז' וסבת'
 וראיתם צין לדיק לדעע צין עובר אלקים לאשר לא
 עבדו. כי הנה היום בא כו' כל זדים וכל עושי השעה
 קש וליהט אותם היום הבא כו' וזרחה לכם יראי שמי
 שמש לדקה ומרפא כו'. היינו כי הלדיקים יזהירו כזוהר
 הרקיע. וכליעל כקוץ מוכר. והקצ"ה לא יסתיר מעשיו
 ומשפט הנהגותיו. א"כ גם הלדיקים לא יסתירו עוד
 מעשיהם והנהגותיהם. וזהו שאמרו חז"ל חזר ישעי'
 והעמידן על שתי'. שנא' שטרו משפט ועשו לדקה ולא
 הזכיר הלגע לכת שאמר מיכה. כי גם הקב"ה לא יסתיר
 עוד מעשיו. כ"א כי קרוב יסועתי לבוא ולדקתי להגלו'.
 ולא להסתיר עוד. והענין נחמד.

ומעתה כבאר מאמר מיכה הנ"ל הגיד לך אדם מה
 עוב כו'. אשר לכאורה מלת אדם נראה כשפת
 יחד. אבל לדעתי תלה הכתוב הדבר בחדם וציות
 במקום זה. לאמר כי אם אמנם מאד עמקו מחשבותיו
 ית' וכגזרה שמים על הארץ נפלאים דרכיו ומלותיו.
 מצינת אדם והשגותיו. עכ"ז המלות אשר צין אדם
 לחזירו יש גם ציד האדם להצין בהם כפי הצנח אנושי
 כי טובים וישרים הם. ואם מלך אחד הוה מרים כמה
 נעימים ומחוקי' הם מלך השני. למשל המולא מליאה
 חייב להכריז לנען יבוא צעל האצירה ויקחנה. ואותו
 אשר מלא האצירה הו' עני והמליאה שוה כמה אלפים.
 ואם תשאר בידו הלא הי' מתפרנס מעתה בריוח. והוא
 מחוייב להשיב' אל צעליה. אבל אם תשאל את צעל
 האצירה אזניך תשמענה הפלגת המחיקות אשר צמלו'
 זאת. וכן לא תגזול והכנסת אורחים אם על צעל הבית
 היא כבדה אבל מתוקה היא אלל האורח. וכן כי יחי'
 צד אציון אם אמנם כבדה היא על העשיר מתוקה היא
 אלל העני. לכן צבואו לומר עשות משפט ואהבת חסד.
 אשר העשידי' יציטו צו צפני' זועפות. לכן הקדי' ואוור
 הגיד לך אדם מה טוב כלומ' שאל בא את אדם אחר.
 העשיר ישאל את העני וכדומה. והאדם הזה הלא יגיד
 לך מה טוב המלוה הזאת וכמה נעונה בטעמה וישרה :
ומעתה דע כי אם אמנם כל שלמות אנושי תלוי בזהב'
 ד'. עכ"ז לא תשיגנה יד איש כ"כ. כיא היחידים

השרידים צעם. ולעתים כלם יגיעו אל האהבה השלמה
 כמאמ' (ישעי' י"א) כי מלא' הארץ דעה כו'. ועוד הרב'
 מאמרי' המורי' על שלמו' הידיע' ואהבה את ד' ית'.
 וראוי לבאר באיזה דבר יזכה האדם את ארחו עד יגיע
 לאהבה את ד'. אמנם חכמינו ז"ל כבר העירו אותנו
 ואמרו (ברכות י"ז א') מרגלא בפומי' דר' מאיר גמור
 בכל לבצד ובכל נפשך לדע' את דרכי ולשקוד על דלתותי
 כו' ואני אהיה עמוך בכל מקום. הורו גזה לדנות גם
 הדברים שאין השגחה ציד האדם עכ"ז הצטיחה אותנו
 התורה כי כאשר נמלא ירינו צרכה לעשות את אשר
 ציכלתנו. יזכנו ד' להשיג גם את אשר אין ציכלתנו
 להשיג. ומעתה ראה גם ראה כי אדני התורה נוסדו
 על שתי אהבות על ואהבת את ד' אלקיך. ועל ואהבת
 לרעך כמוך. על ואהבת את ד' אלקיך תלויים
 המלות שבין אדם למקום. ועל ואהבת לרעך כמוך
 תלויי' המלות שבין אדם לחבירו. ואהבת האדם את
 ד' יתברך גם כי דרכה בקודש. נפלאה מאד מהמוגי
 בני אדם. אבל קרובה לבוא כאשר ישלים האדם את
 נפשו צמה שצידו להשלים. היינו כאשר אסף בחפניו כל
 המלות הכלולות צמלות ואהבת לרעך כמוך. ולכן יפה
 אמר הכתוב ואהבת לרעך כמוך אני ד'. לאמר כאשר
 תאהוב את רעך כנפשך תזכה לדעת כי אני ד' ולבוא
 אל אהבתו ית'. אשר על ההיפך אמר ר' אצין (שמות
 רבה א') היום אשר לא ידע את יוסף לומר הוא עמיד
 לומר לא ידעתי את ד'. וזהו מאמר היולל אל הגד
 ואהבת לרעך כמוך זו היא כל התורה כולה. כי החלק
 האחד הוא סבה אל החלק השני והאהבה אשר תהי'
 צד לרעך היא תזכך נפשך אל האהבה את ד' אלקיך (*
 וכמדובר.

וכי תצואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו'. מדרש.
 מתחלת צרייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא
 צמטע תחלה. שנאמר ויעט ד' אלקים גן צעדן. אף
 אחס כשאתם נכנסים לארץ לא תתעסקו אלא צמטע
 תחלה. ר"י דסיכנין צסס ד' לוי פתח הגדלתי מעשי
 צניתי לי צתים נטעתי לי צרמים אוור הקצ"ה למשה לך
 אוור לצבות הראשונים הגדלתי לעשות עם צניכם כל
 ונה שהתנחי עונכם. צניתי לי צתים שנאמר וצתים
 מלאים כל עוב כו'. נטעתי לי צרמים שנאמר צרמים
 וצתים

(* אמר הכתוב עוד מחזיק נענין נאור מאמר הנביא עיה הו'. הגיד לך אדם מה טוב ומה ד' דורש משך כי אם
 עשות משפט ואהבת חסד והלגע לכת עם אלקיך. הוכרחי להעתיק סה מה שאמרתי נבאר מאמר חכמינו ז"ל על פסוק זה
 (בבית ב"ד ח') יהנוע לכת עם אלקיך. זה הננוח בלה יחליף החסד והרמים מפליחים לה כל חכמי'. להלך שיש צדו
 החכמים האלקיים תלה נגיע מה שכתבנו נספר עמן השני (נ"ל כי לאני) נבאר מאמר החכם מלא אדם (החלף ח' ל'
 חסד

ז"ל. (שם בסמוך). אחרי ד' אלקיכם תלכו. וכי אפשר
 לבשר ודם להלוך אחד הקב"ה כו' אותו שכתוב בו כי
 ד' אלקיך אש אוכלה כו'. אלא ותחלת ברייתו של עול'
 לא נתעסק הקב"ה אלא בנטע שאלמר ויטע ד' אלקים
 גן צעדן ומקדם. כלומר תחלה וקודם כו'. אף אתם
 כשאתם נכנסי' לארץ לא תתעסקו אלא בנטע תחלה.
 וכן כל ישוב אי"י היא מלואה. וכאלמר ז"ל [בילקוט
 פרשתנו] הלא תאלמר זקן אני ולא אזכה לאכול מן
 האילן. לכן אמר הקב"ה ונטעתם. והכלל כי ההלמה
 צדיק והזן בדרך ישראל היא מלואה ען המלואה. למלאות

וזימתי אשר לא נטעת. ובהסקפה הראשון הדבר נראה
 כמו זר איך דרשו חז"ל מאמר זה על הקב"ה. ולמה
 עקרו תאמ' הנאמר תפי שהע"ה על עלמו (קהלת ז')
 תרתי בלבי למשוך ציין את צשרי כו' עד הגדלתי ונעשי
 צניתי לי בתים כו'. וכל אשר שאלו עיני לא אללתי מהם
 כו'. ואיכב' העתיקו חז"ל מאמר זה על הקב"ה. אבל דע
 כי דבותיכו ז"ל הצינו בהוראת מאמ' וכי תבואו אל
 הארץ ונטעתם כל עץ ונאכלי' אשר ונאמר ונטעתם הוא
 בדרך אזרהה. כי הכתוב מזהיר את האדם ומלואה אותו
 על עסק הנטיעה. שיזדדו לנטוע כל עץ מאכל וכאלמר

חכמים צדיק אבל ולב כסילים צדיק שמחה. אשר ההוראה הפשוטה מדבריו כי החכמים יבחרו לשבת צדיק אבל. והוא דבר
 מתנהג לחרוץ החכמה. כי החכם האמתו אינו לריך לענין כזה כי גם בשר אהלו ונמשכות מנטו החכמה מנחה ותולהו.
 וכבר כתב מיר ז"ל (בקהל יעקב קל"ז ב' וכו') נכבד זה למעלה סוף פ' שמיני) נבאר מאמר (משלי ט"ו) און שומעת חוכמת
 חיים תקרב חכמים חלין. קרא כה אל המוכחה חוכמת חיים כאלו יש חוכמת חיים אבל באמת יש ויש ע"ד שאמרו (ברכות
 ה') אף היתה חכם שילכו מתנבד עליו יעקוב צמורה נלמו מוטב כו' ואם לאו יבחר לו יום המיתה ולכן יפה אמר שלמה
 און שומעת חוכמת חיים. מפי חכמים ונבנוי שער ההוגי' צמורה ונוועם מוסרה. אינו לריך להוכחת מתים אבל בקרב חכמים
 חלין. יאוב מה לחכם צדיק אבל. אבל ליעתי היה רזון המלך החכם ע"ה לללות לנו ענין נכבד מאד לאמר כי לא לבני אדם
 לשיט כל כך מהרה נבאחם את אחד חגור אזור במתניו. יעוף וידא על כנפי העסקים. יעשה קיל וילית ויחליטו עליו
 לאמר כי הוא איש חכם נודא. אשר שלמה כי אין הדבר כן. כי זה יוכל להיות בעבור היות השעה משחקת לו. יללית באשר
 יפנה. עוד בעבור זה לא נודע כמו אם החכמה והחירות הכו שרשם בלבנו אבל האיש הזה יתנר על אמתו כאשר יזמן
 לו ההיפך מן הקצה אל הקצה. אסון או פגע רח"ל ויחשה ויתאפק ויתנבד במעו חומר. ויהיה לנו כלב הארי לבלי יחל ולבלי
 יתמעג ברעה. אז נודע כמו באמת. בדברי החכם בספר המדות (בשיעור לראשון) המעולה יסבול רעות וררות. לא כללתי
 הרגש הנכבד כיא ליותו איש אמת. הוא שאמר החכוב (משלי י"ד ה') גבר חכם. צעון. כלומר הוא תמיד צעון. ואיש
 העת מחמן כח. כי החכמה תעו לחכם להאמין אי' על להשאר על מצנו הנאמן. ועל ההיפך אמר (שם י"ד) החרפות ציוס נרה
 כר נחך. כמ"ס בספר של סירא (פ' כ"ג) לב סכל על כל זר רוחו נשברה יבהל ויחרד לקול עלה נדף. ולא ימלא עוד ידיו
 ורגליו. אשר עיב חייבו ז"ל (סנהדרין ל"ב ב') אפילו נשעת הסנה לא ישנה אדם מן הרבנות שלו כו' זה אשר תשמיע אותו
 הכתוב לב חכמים תוכל לבחון זור לבנו צדיק אבל. רק שמה תכירו ותבנהו על אמתו ועל חכמתו. ולהיפך ולב כסילים
 צדיק שמחה. כי הכסיל כאשר יזמן אל בית אבל. שמה אין לעמוד על אולחו מאומה. יען כי לשבת התפעלות האבל יניס
 יען בלבנו ויש וירוס ויבלוס כיו שכבר נאמר גם אויל מחרש חכם יחשב (משלי י"ז) ע"כ להביר ולבחון את לב האויל עד
 תבליחו מהנירך הוליכו רק לבית המסחה כי גם יחסיים בו מליות חז"ל (עירובין ס"ה) נכנס יין יאל סיד. וכל דקו ויליא
 שמה. וזהו ולב כסילים יתנר רק צדיק שמחה. וכן מלאתי בספר הישר לר"ח (במדה הששית לשער הששי) צעח יתחדשו על
 הקדם העית או עינות חדשות כו' אך צעח האת ימודע ויתגלה אומן לב המשביל החזק הוא או הרפה. כי אם יהיה חזק
 לא יוכלי כל החרושים לפעול בו דבר כו' ע"ש והו מאמר (תהלים ז') נשקו בר. כי אותו אשר לבו לב טהור באמת נאמן
 צדיק י' יהיה נעץ שחיל על מים אפילו כל הרמות נוסרות בו קלה הטוב או קלה הרע לא יזיו אותו ממקומו. והו נשקו
 בר כי לילך כן יש לחוש עליהם מן יאוף ית' ואז נהגיעם אל הקלוות ותאבדו דרך. אבל אותו אשר לבו לב טהור וזק
 נאמר בו (חייב י"ג) הן יקטלני לו איהל. כי הוא עומד על מצנו הנאמן. והוא מוכן ומוזמן ונאמנה את אל רוחו לכל קלה
 מן הקביות. — הוא שאמר הכתוב (דברים כ"ח) תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה ובטוב לבב כו' ועבדת את אויביך
 כו' ברעב יבלא כו' לאמר חרר כי היה עבדתיך רק עבודה הרגלית ע"ד הנאמר (ישעי' כ"ט) מלוא חרשי' מלומדה וזימתי
 יתנר לעיני הרואים השחת מן השקר להבחין כי זה לבו וידיו אמונים היינו שהא נבסמרו כמו שהוא צנוגלה פמנו וזה אינו
 כן רק לב רחם מן הנגלה הכה זאת יתנר אך בהגיע אל הקלוות אשר או אבדו עצמוותיו ואינו שומר אי' להגביל
 את הדברים הנגלים לעיני חוכם רק ילאו חפשי ממנו. או יעידו על הנסתר אשר בו. כמו שהיה הענין באשורוש כאשר הגיע
 אל קנה השמחה והשיכרות אשר להביא את ותי כו'. או בהגיעו אל קלה ההיפך יחסיים בו מן יאוף ואז ותאבדו דרך. ולכן
 יפה אמר הכתוב הנה אתה אין עבדתיך עבודה ובמאמר הנוכר כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כדודי ולבו רחם ממני כו'
 זה לבם המופת כי בהגיעם אל קלה מן הקלוות או ותאבדו דרך: איכ מה לי עוד שאהי' אני הסנה לבם לעקל עקלקלחכם
 ע"י קנה הטוב שחפשי לבם טויותיו די לבם לעקל ע"י מה שתיגעו אל קלה הרע. והו תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך
 בשמחה ונשיב לבב כו' כאשר הגעת אל קלה הטוב. ועבדת כו' ברעב ובלחץ כו'. וזה המופת הנאמן אשר נתנו חכמינו ז"ל
 על העובד השלם אשר לבבו נאמן עם ד' נסחרו כנגלהו וכל שקיהו עשות משפט וזהנב חסד והלנע לבח כו'. זה הכנסת
 בלה הולית השת לי לבבו תראה אותו כו' עתים מתחלפים מן הקלה אל הקלה. קלה השמחה וקלה האבל. ואינה לא
 יזיו אותו ממעמדו החידי. והוא כמו שהו. זה לו אות לטובה כי שמת אל עלת הקסוד ע"ה נשקו בר. ועליו נאמר והלנע
 לבח כו'. ודוק:

דבר ד' אל האצות ארץ זבת חלב ודבש. לא תחסר כל זה. וכי תאמר אם הדבר כן מדוע כשלו וכפלו אח"כ. הלא כבר נאמר (קהלת ח') שומר מלוה לא ידע דבר דע. אבל דע כי באמת ה' הדבר תלוי בזכוות הנוטע. אחר היותו דבר המסתווה והמתחמד עם התאוה. א"כ מי שהגביר שכלו על התאוה ועשה מעשיו לשם שמים. ה' לו אחריית טוב. לבלות אות' בטוב' והללחה ובשלוה. לא כן מי שעשה כל אלה מלד התאוה ה' אחרייתו לא טוב כי כן משפט החורה (הושע י"ד) לדיקים ילכו צם ופושעים יכשלו צם. וזהו ג"כ מאמר (ישעי' ז') כי נטעת עמך בית יעקב כי מלאו מקדש כו'. השאלה היא כמו שאמרנו לאמר כי אם תתנה על החפץ למה נכשלו בזה. אחר כי ה' עסק עסק מלוה. לזה אמר כי לא כן הדבר הם לא הזדרכו למען הקים כלון ה' בה' רק כי מלאו מקדש. כמו על ראשית המחשבה על מה אדניה הטבעו, כי היחה רק ללכת בחקותיהם. והעד. וחמלא אדלו כסף וזהו ואין קלה לאולרותיו. ואם ה' כוונתם לשם שמים מה להם לאבד זמן לאסוף אולרות עד אין קץ. הלא לשם שמים יותר ראוי לעסוק בקדשי שמים. התורה שכתבה וסע"פ הארוך מארץ מ"ה כו'. ומעשה לא יקשה גם על שלמה איך התפאר עלמו כ"כ בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים. אשר הוא עלמו כבר דיבר בגנות המעשה הזאת (משלי כ"ג) אל תנגע להעשיר. אבל האמת כי שהע"ה התנכל א"ע ואמר מה שהגדלתי מעשי ובניתי לי בתים ונטעתי לי כרמים כו'. לא חלילה למלאו' תאותי כ"א לעשו' ללון קוני בזה. ולכן רבוחינו ז"ל הלכו בזה דרך האחרים לדרוש המאמר על הקציה שאמר למטה לך ואמור אל האצות הגדלתי לעשות עם בניכם כל מה שהתנחי עמכם כו'. וכומו שיתבאר עוד ח"יה :

אמנם בהצטונן עוד צדדי המאמר שלפנינו הלא נמלא כי דבריו הנה כסותרים זה את זה. כי אם הוא מחליט ואומר הגדלתי מעשי כו' הגדלתי לעשו' עם בניכם כל מה שהתנחי עמכם. בניתי בתים שנאמר ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה כו'. אשר ההוראה בזה כי הביא אותי אל ארץ מלא' כל טוב. וכמו שנוקיים שם צמחון ומלמד שלא חסרה ארץ ישראל אפילו קנה חלי. וכמבואר בכתוב כרמים וזיתים אשר לא נטעת. א"כ מדוע ולמה לזה אותם לעסוק בנטע תחלה. כאלו באו אל ארץ חרבה. לא מקום זרע וגפן ותאנה ורנוון. וכיבי עתה לנלאותה. וביותר איך שייך פה ומאמר שלמה הגדלתי מעשי בניתי לי בתים כו'. וכי מהלורך כ"כ להעתיק המאמר מפסועו אם בחור' האלקית עלונה תבואר הדבר. בתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה.

כרמים וזיתים אשר לא נטעתי. אבל לבוא לעומק דברי החכמי האלקי' ז"ל נזכיר תחלה מאמר שהע"ה (משלי כ"א) תאות עלל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות. באור דבריו דע כי כל הדברים המושגים אל האדם צעוה"ז לא תשיג ידו אותם כ"א אחר יגיע' ורוב עבודה. בנעת אפו ובעמל ידו. והיא גזירה הכוללת כל המדברים. בלתי אם אנחנו צדחי' שאמרנו מז"ל [בזכות ל"ה צ'] צעוה שישראל עושין רלונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר ועמדו זדים ורעו לאנכם. וכמ"ס כל המקבל עליו עול חורה כו'. וראוי להשכיל לדעת טעם ענין זה. אבל הסכת ושמע. דע כי כל התאוות צ' קלוות להם. היינו צידם להחיות וצידם להמית. באור הדבר. כי כאשר יאכל כשיעור הראוי אל קיומו להמשיך החיים. אז טוב לו ואם ימלא בטנו יותר מן הראוי יסבב לעלמו כמה מיני חולה או מיתה. ולכן נחן ית' גדר אל כל הצדקאים להמשיך קיומם על פני האדמה. שלא ידברו בנענוגיהם. והגדר הוא קושי ההשגה. כי לא ישיג את מה שהוא לריך כ"א אחר העמל והיגיעה דבר דבר לפי היגיעה הראוי' לו. וזה יעלוד צידו וימנע אותו מלהרבות צו. אם צעור כי לא ישיגו ככל אשר תתאוה נפשו. ואם צעור היותו מוכרח לקמץ שלא לבלות הדבר הרבה צפעס אחת. מפני כבוד השגתו הדבר ההוא. ולכן חס יזדמן אדם אשר הוא עשיג תאוות בלא יגיעה. הלא נערר ומנו מחג ורסן להגביל תאוותיו. ומה נקל אללו לקחת מונחה ע"ה כדי להמ' א"ע. וזהו תאות עלל תמיתנו. ורו"ק. אבל אנחנו עם תורת ד' בלצנו. הלא יש לפנינו גדר אחר להגביל את כל תאות נפשני אך בגבול ידוע ומשוער. א' מסבת החכמי' והיראה אשר הכורא ית' האיר עינינו צהן. כמאמר כך היא דרכה של חורה כו'. כי החורה מרחקת ונתעבת מאד את המתגאל בנענוגי' ומרבה בזה. ומלבד זה גדר דרכינו בצניות כי לא תמלא ידיו להרבות ונשאלות לצנו. כמאמר המדרש (בראשי' דבה ל"ג ויקרא דבה כ"ז) לרקתך כהררי אל. מה ההרים הללו כובשי' את התהום שלא יליון את העולם כך הנלות כובשות את הפורעניות שלא תבוא לעולם. באור זה כי כבר ידענו אשר הארץ אינה שרה בכל מקום. יש מקומו' אשר בהם הרים גבוהים ונצעות נשאות. ויש מקומו' אשר בהם גי ועמק. או מישור. והטעם מבוואר בנחמד (ישעי' מ') מי מרד בצעלו מים כו' ושקל בצלם הרים כו'. שכד ב"ה הבאור במפדשי' ז"ל כי הוא ית' שקל בצלם את ההרים ואת התהום למח הר גבוה והלול במקום חוזק המהום וחקפו. ובמקום שחין התהום חזק כ"כ הקיג עליו ומלמעלה ער"ז ממש ס"ר ית' לפנינו הנלות לפי

עדך התאוות. למשל הלחם אשר האדם אוכל הוא מאכל פשוט להשביע רעבונו. לא תסלובו צו התאוה כי"כ. וגם אינו עלול להזיק כי"כ את האדם כי"כ ע"ד תקרה רחוקה מאד. כי אכל כי"כ עד כי נבקעו מעיו. לכן לא הרצה ית' עליו האזהרות כי"כ מעט. כמו שלא לאכול עבל או צידים מקורצות. לא כן צטר אשר צו נאמר כי תארה נפסך לאכל צטר. שהוא מאכל ערז לכפס תארה. וקסה לפרוש מוננו. וגם הוא עלול להזיק ולהמשיך אל אוכליו חליים רעים רח"ל. גדרה ארתנו התורה צמלות הרצה על ה' לאכל הזה. כמו שחיטה צכבין צדוק. והצדיקה אחר י"ח טריפות. ומליחה. והשמירה מצטר ומלצ וכדומה צצילות מלות ורינים אשר צזה. וכדמיון הזה תמלא כל האזהרות קלות וממורות לכל דבר ודבר לפי ערך קלקולו והזיקו*) ולפי תצורת התאוה צו. לפי הערך הזה צנה עליו רוצי תורה ומלות. שיהיו תלוויי צו לכבוש את הילר ולגדור צעדו. וזהו שהמליצו לדקתך כהררי אל. כי אלולא התור' והמור' הצנויי' על כל מעשה היו מליפי' את הנפש צצוי התאוות. וכמה יורה על זה מואמר הנציא ע"ה [ירמיי' כ"צ] הוי צונה ציתו צלא לרק ועליותיו צלא ומשפט צרעהו יעצור חנס כו'. התמלוך כי אתה מתחרה צארז אציק הלא אכל ושתה ועשה משפט ולרקה אז טוב לו כו'. והכתובי' אין להם מצור ואין להם צאור. אצל לדרכנו הנה הנס וצוצארים ע"ד מאמר התורה (פ' ואתחנן) והוי' כי יציאך ד' כו' עד ערים גדולות וטובות אשר לא צנית כו' השמר לך פן תשכח את ד' כו'. והיינו כי כאשר תצור אל ערי גדולר' וצחים מלאים כל טוב אשר לא מלאה. א"כ הנה הנס כחהוס צלא הרים ומה מאד יש לראוג על צחים מלאי' כל טוב כאלה. וע"כ השמר לך פן תשכח כו'. וזהו מואמר ירמיי' הוי צונה ציתו צלא לרק. תלה הדבר צצין כאלו הגזל ואינו צונה צנין רק עומן וגורז הכסף צאלורו אינו עובר על לא תגזל. אצל הוא הדבר שאמרנו. כי העמיס הקצ"ה ונלות רצות צכל מעשי האדם. אס צונה שהוא עושה להכניס אל חוך פיו. ואס למלצושו ואס לציתו ועקנה קנינו. כעצואר צמדרשי' צא לחרוס כצר הוא מוזהר צלא תחרוס צטר וצחמור יחדיו. צא לצדוע. שדך לא תזרע כלאים. וצלקט

שכחה ופאה ותרומות ומעשרות וחלה. וכן הצונה צית יש צו כמה מלות שהוא מחוייב צהן. מלות מוזהר ומלות מעקה עד כי אין דבר אל האדם שלא יהי' צו כמה מלות. עד כי גם צלכתו צדרך יש עליו מלות שלוח הקן. וכדומה. וכל אלה הם הכוצפי' את הפורעניות ומגיני' על האר' משליטת הילה"ר והוא השטן והמלאך המוח וזהו שאמר הוי צונה ציתו צלא לרק ועליותיו צלא משפט כו'. ודאי יעלה התהוס ויליק ארתו. עד כי לחרצה יהיה וזהו התמלוך כי אתה מתחרה צארז. כלומר התלליח צמעשיך אס רעות צמגורס צקרצס. ואמר ההיפך צמי שעושה מעשהו כפי ארחות התורה. ראה נא הלא אציק אכל ושתה ועשה עם כל אלה ומשפט ולרקה השייכי' אליהם. אז טוב לך. שלא הפסיד נפשו ומייתו. וזהו מאמר שלמה המלך עליו השלום הגדלתי מעשי צניתי לי צחים נטעתי לי כרמים כו'. אשר לכאורה מה זה התפאר צעלמו כי צנה לו צחים ונטע לו כרמים. מה לי אס יצנה ציתו או יקנהו צמחיר אלל אחרים. אמנס הני"מ צבהונה ציתו צעלמו ויצנהו צלדק וצמשפט אז לרק לפניו יהלך. כמאמר (משלי) תומת ישרים תכחס. זהו שאמר שלמה לא האמנתי לעלמי להחענג צתענוגי העוה"ז כמאמר חז"ל (אצות צ') אל תאמין צעלמך. ולכן לא הי' ערז עלי לקנות צית צנוי ועומר. כי מי יודע אס הוא צנהו צלדק וצמשפט. לכן צניתי לי צחים נטעתי לי כרמים. וזהו מאמר המדרש ונטעתי' כל עץ כו' ד"ר דסכנין צסס ד' לוי פתח צניתי לי צחים נטעתי לי כרמים. כלומר כי הי' קסה להס ז"ל למה הזהיר ית' ולוה על הנטיעה. ע"ז אמרו אמר הקצ"ה לך אמור להס לאצות הגדלתי לעשות עם צניכס כמו שהצטחתי לכם. צניתי לי צחים שכלמר צחים מלאי' כל טוב אשר לא מלאה. ולא צנית. וא"כ יש חשס קלקול צזה כמאמר הנז' השמר לך פן תשכח את ד'. וע"כ טוב ויפה לצנות ולנטוע צעלמו. וכי תאמר א"כ למה חדר ית' על הדבר הזה להכניס אל ארץ מלאה כל טוב. לזה אמר הגדלתי מעשי לקיים כל מה שהתנחי עם האצות. שכלמר וצחים מלאים כל טוב כו'. וא"כ אחר שהסס ית' אמר כן אל האצות שלא יכניס את צניו אל ארץ חרבה רק אל ארץ לא תחסר כל צה רוי

(*) וחתה קורח ישר חיו אין כינתו לאמר שלא חתה כוננת החורה רק להנביל חותנו ולגדור בנו בעבור היותו ית' חס על שפיחתי. כי הנסתרות לוי חלקינו. ומאד עמקו מחשבות לורנו ונבהי שמים מה ידע רק כוונתנו לומר מהנגלות לנו ולבנו כי גם וחה פעל ית' עמנו לחיותנו כיום הזה וחה חשמע ותימן מאמר (ברכות ל"ה ב') צעשה ששראל עשין לורנו על מקום מלאכת נעשית עיי אחרים. כי אז אין ארתו לריבוי לגדור ארתו נצבת היגיעה והעמל אחר אשר אלה עשה היותו נצבת מונעת חותנו מהרבות צתענוגים יותר מהרףוי כי די לנו גדר החורה. וזהו שהמשיך ואמר (ישעי' ס"א) ועמדו זרים ורצו חנוכס כו'. והעמס. וחתס כהני ד' תקרתו משרתי חלקינו. וממילא תגדרו עממיכס מלהרבות צתענוגים. כי את המותר חסרים יהיפך כמין אצין עושים רגווי של מקום מלאכתך נעשית על ידי עממן. מן העמס שאמרנו. והבן. —

דעך ולא תנזול צבאור ומאמר אך קדוש ליראיו ישעו כו'
חקד ואמת פגשו כו' ע"ש בהנ"ה).

לא תעשו עול במשפט צמדה במשקל ובמשורה. עי'
מה שכתבנו בזה בחלק הראשון פתח נח בדרוש
לא מן התיבה. ע"ש וינעם לך.

והנפש אשר תפנה אל האובות ואל היהעונים כו'
והכרתי אותם מקרב עמו. ואמרו חז"ל (בבב"א)
כהני' ומובא בילקוט במקומו) תקרב עמו. ועמו שלוי.
והמאמר סתום וחסום אין חזיונו נפרץ*) אבל צאור
המאמר לרעתי כך הוא. כי כבר ידענו כי מאת הטוב
הנמוך

*) אמר הכותב לא אחריו את מחקי מה שכתבתי בספרי הנכבד מן המור (בכנישו לשלמי) רחמי רחוק אהבה נבואו
ומאמר התיב אלפונד. ולפיך הדברים בעיני רחמי טוב וישר להנינם לפניך פה. ויה לאוני עם הפסק העלים אשר החשירו
עליו רבים מגדולי קדמונינו עיני מדוע לא יעשה החורה החלקית על עיני עיניה ועל עיני הנפש והנלחמה והחזקה. ולא יחזרה
החורה רק מעיני הנלחמה עיני. ויתתי נשמיכם בעתם. ויתתי שלם בדרך יבדומה רוח חורה. וירחמיני י"ל (ברכות ל"ג כו
סנהדרין ג"ט ז') אמרו כל הנביאים כלם לא נחנכו אלא לימות המשיח אבל עיניה עין לא רחבה וכבר נחתי לפניך שעם
יך ונפלא על מחמסם זה נחמיני לראשון מספר המו יבני י"י להנתיני מורה אלו עולם אבל הסבת ומעט את אשר נאמר
תה. — דעת הרמב"ם ז"ל בזה הוא. יען כי החינו' נחמי' לעם הו' והמק' גדול הנלחי מליכום מות העניני העמדה החורה
החלקית הענינים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים הנפשיים
השליטה החורה מהם. ויורה להם מה אסוריהן חלוי חלה הקניני' המדומי' (ע"י רמב"ם הלכות תשובה פ"ו ז' ט') ויבין המאמר
רו' פ' חלק) ודבריו בלתי מספיקים כי אך יתכן ליעד את האדם בדברים המכילים אותו אל התכלית ואת התכלית עממי
להעלים ממנו. יותר רחמי הו' להודיענו מן התכלית והיינו כבר נעזרים על הדברים המכילים אותו אל התכלית. שבהם הטמל
ית' יודע כי הדברים הם שינוע ברכה שלים. מביילים אותו אל התכלית. וכבר ידענו כי מן המשובט י"י להחליט קדומת
הסנה. מספיק מן הסנה אין עוד להחליט משובט כי חרמן עיסק נסנה ואל המשובט לא נה. ומה יעילנו חזק מה שחייב
אותנו הכותב הסנה המכילים אל התכלית (ע"י נב"י העקרים נכ"ה משלמי). דעת הרמב"ן ז"ל (בפ' יצאה) ויה לאוני הערב.
לא היות על אדם שונה נספר מזה אי רעה נעונו ענינה רק נמנעה הוס. ואם יוצא אדם לטבעו אי לחלו לא יספיק כי
מבני דבר ולא יעשו ממנו. אבל כבר כל החורה ושונפה נעונו הכל נשים. והם נפשיים. ויבני לעיני הו' אדם הם מנהגו
אל עולם והם נפשיים עיני נספר נפשיים. ויבני זה הארבע החורה נעונו ולא תנא יעידו הנפש נעולם הנפשות. כי
אלה (היינו יעידו עיניו המה) מביינים. אמנם קיים הנפש והנפשות נזלקים דבר רחמי הוא בחלוקה. אפוא תשוב אל האלקי'
אשר נמנה. עב"ל. וכתב עוד (פ' אצרי והנפאי דברו בהגות מיימיות הלכות תשובה פ"ו ז' ט') וי"ל כי בלחמי ית' ונכרתה
הנפש היות מקרב עמה אי ונכרתה הנפש היות מעמיה. ויה כי נפש החושפת היות נכרת נעונו ואת הנפשות אשר לא
חשתי התיבה קיימת כיו העליון. ולכך הו' חין הנפש היות עינה נה. והעין אשר נה הו' ויכרתה. ישעם זה העין
כי נספת אדם נר ד' אשר נפת נפשי מפי עליון ונפת זהו. במאמר יופת נפשי נפת חיים. הנה הו' נעונו לא תפוח
ואינה מוכנת ויחפרה הרבננה ויהיה לה שבת הו' והספר נמורכנים. אבל קיימה רחמי. והו' עומדת לעד. נקיים בכלי
הנבילים. ולכך לא יעטר לומר כי נכרתה הנפשות יהוה קיימה. אבל יאמר כי נעונו הענינות חתול ויחשף ונכרת מן הקיים
רחמי. והו' חשתי חיל ונכרתה הנפש היות מקרב עמה. ויבנה אדם. והרמן נר כי הכרת אל נפש החושפת ויהוה על קיים
אל הנפשות אל חשתי. וכן עמה שכל נפשים. וכבר ידענו שכל היעודים נעונו הנפשות אי החתרות כלם מן הנשים
הנפשיים. והמשפט להחיות נכר מופתי ולא להנשות נקיים היות רחמי. עב"ל הנה. הנה רע"ה כי מחזר נכר נה
מחזר נפשו מצינו יופת נפשי נפת חיים. חזק נכרת הו' ונפיות קיימת נפשי' לא נפשי' קיימה רחמי מלך ענה
ויכרתה וינחמה נקיים הכללי הנבילים אבל עונפה הו' מה שנוה עליה מחדש על ידי עומתה דברים אשר שנת ד'. ונכרתה
הנפש היות מקרב עמה זה שהעונו אותו חיל נחמי הכל מקרב עמה ועמה שלים. על דרך נאמר האב אשר אל אחד מילתי
אשר הנשים חיות. דע כי נעונו אשר עומת את הדיבר הו' לא אקח איהך עמי אל בית המחתה. הנה מזה נכר העונו הנני'
האחרים הם יבני עמי אל המחתה. כי אם הם לא יבני. חזק נמה העונו חיות. ונמה הנביל חיות מכל נניו. כן אשר
אשר הנחת ונכרתה הנפש היות מקרב עמה. כבר נודע כי לכל האדם ית' אדם. קיימים נקיים חתומי. והנה הנפש מופתי
אלו י"ל ויחפרו הרבנינו הנות דעת הרמב"ן ז"ל וכתב אדם דבר חלוט. כי אם אדם נכרתה הנפש הנפש הו' עמי
יקום להם אי חושפת החורה. אשר אלא ההשפעה דבר מופתי יודע. כמו שהודיעה החורה הנכרת אלדם. רחמי נחתי
לפניך חיים את החיים ואת הטוב כי ונכרת נפשיים. וכן הודיעה החורה מזה הטוב. ויבילת מן הדעות והאחרים שכל
נפשיה. ויעמי נמה כי דבריו הרמב"ן ז"ל חקר. כרתי מוקים. ויבילת העקרים חין לא יעקר. אבל אמר לך הנפש ששאר
אשר מדובר השלך הנפש עינה (משלמי י"ל י"ח) הטע עינה פעולת אה וירע נדקה כבר אמת. כן נדקה לחיים וסדרך רעה
לפיה. הנפשיים חתרו לנחור מלך כן (הו' זה מאד נחמתי זה) מעיני נשים. עי' ויבני נפשות. וית' דבר ר'. ויעמי הנה

הנמור לא ילא כ"א טוב. כמאמר הודו לך כי טוב כי לעולם חסדו. וכמאמר הטוב ומטיב לרעים ולטובים. וזה אשר עיני צמר חדאיכה כי לפעמים יעשה ג"כ רעה לאחר. באין ספק הוא מכוון להטיב לו באחריותו* וזהו ונאמר למען ייטב לך והארכת ימים (דברים כ"ג) אשר חז ל ביארו בעולם שכלו טוב כו'. ובאמת עינינו

רוחות כמה לדיקי' שמטיבי להם גם צעוה"ז. אמנם הדבר כך הוא כי בראותו ית' כשרון לב' הלדיק אשר גם אם ישפיע לו שפע רב טוב לא יסיר תומתו ומונו. ויהי' נשאר עומד בלדקו ויראחו ושלמתו אז גם ד' יתן הטוב. לא כן אם הוא לדיק שאינו גמור אשר אם יעשרנו הנולך ית' עושר גדול ושפע רב טוב יקויים בו וישמן

החסד הנמור הזה יניד לנו את חקירתו אשר עמדנו ואשר עליה גדולי עולם ז"ל. והוא יבאר הספק הגדול הזה בדברי ארזים שאמר. רשע עושה פעולת שקר כו'. כן לדקה לרעים כו' והוא כי הנה השכל יגזור כאשר מרבה לחקור על פעולת המלות ומכללים וספוללים. לזהו מהחלקים אשר באדם הם כינים ופועלים. אם הם פועלים טוב כגולתה אל החלקים החמריי' הגופניי' או אל החלקים הנפשיי' באין ספק ימהר השכל לחת את משפטו ויאמר המלות פועלות יותר על הנפשות מעל הגופות. כי יותר קרוב לימר יותר קרוב להאמין אשר המלות קרובים יותר אל הנפש מקרבתן אל הגוף ואל כל עניניו החמריי'. וזה הוא מה שאין לדיק מופת. כי מה יתפעל הגוף ממה שיקור חכלין בראשו ורועו. או בליית שבגדו. ובנטילת הלובב בידו וכמ"ס מהרי" אלבי ז"ל (נמ"א מרביעי) המורה אמרה כי כל איכול חמץ ונכרחה כו' כל איכול חלב כו' ונכרחה כו'. והוא דבר ידוע שאין חבילת חמץ נכסה והחלב נכל זמן סם מסמי המות שיכרת האוכל בימי עלומיו. באוכל דבר המזיק נטבע. אבל השם נפשו בחיים יודע נפש יבירתו כי כל חלה המביא המה חיי הנפש והכלתה וקיומה. אולם למען השריש הדבר בלב האדם נבדי שיחאמת אללו שהמלות פועלות נכסס ומהי' השמועה ואמנה לו. נא שהעיה להובית זאת מאת עיני הנראה והנלגה. כי יש בדבר המלות פעולה מופת הנראית בפועלתה גם למרחק עיני צמר. היינו מה שהלדקה פועלת בעיני הגופות ובקניני' חמריי'. אשר השכל שפט עליהם שפועלת המלות רחוקה מהם באין ספק. ואם בעיניו חמריי' חלוניים מראה פעולת המלות וסגולתן. כבר יש בידך להובית על פעולתן נכססות מבר קל ומומר. אשר באין ספק המלות בכללם מתייחסי' יותר אל הנפשות ויקר הרוחני מהיחס אשר להם אל קנינים גשמיים. והנה בקנינים חלוניים עינינו רואות רשע עושה פעולת שקר. ההבדל בין פעולה ובין זורע. מאמר פעולה יתכן בדבר הנראה לעין מלאכתו ופעולתו ותועלתו. לא כן הורע שאין עינינו עתה רק כמקלקל חוירה לרות ומפסיד הרועיונים. וזהו רשע עושה פעולת שקר. ר"ל הלא עיניך הרואות אשר פעולתו ועמלו ומלאכתו אשר כפי הנראה הוא עסק הבלתה. נעשה שקר. כמאמר (שם י"ב) לא יחרוך רמ" לידו. עם היותו כבר בידו. ולהיפך חורע לדקה. מה שראה כמפסיד ימחבה. כבר אמת. וישכנח לו השתחרות וריות. כן תוכל להאמין כי הלדקה היא סגולת המייסד. ומדקף רעה הוא סנה למותו. כי כבר ראינו החלפות הסגולות אשר נבדק ורשע וכבר עמדנו על נסיונו בקניני הגוף ומהי' האמונה בפועלתן כנפש מכת קל יזומר. והוא באור יקר. ומעתה חין עוד במקום לשאלת הרב מהרי" אלבי ז"ל שזכרנו. כי אחר אשר המורה הטהורה הודיעה איתנו סגולת מלותיה בדברים שאין לנפש. קל וחומר הדברים שפועלת נכסס עלמה. ודעהו. שוב מלאחי ראיתי להגאון המקובל בעל עבודת הקודש ג"ע (כפ"י י"ז מעבודה). והגאון רבינו ישעי' הורוויץ כ"ע הביא דבריו בספרו עליה דף י"ב) ליד ג"כ להפוך בזכות רבינו הרמב"ן ז"ל מטעם שכתבת. וזה לבונו. אחר כי הטובות הגשמייות ומשבות אחר עשיית המורה והמלות ומתייביות מהם. כבוד שזיעלו להשאיר הנפש נטעם מתמיר במקום ההוא אשר היתה פונה אליו כו'. וקל וחומר הוא. ואם הי' בעל הגמול ית' מייצה הגמול הרוחני בפירושו היה ככל ומוחר גמור. אחר שגדון אותו בק"ו מהיעוד הגשמי. ומעתה חין להשיב על הרמב"ן ז"ל מהנחירה הו' וזכרונה הו' עיני הכרתי. כי ממי ריין אותה. אבל הגמול הרוחני ריין אותו מהגשמי שמה ולא הי' נחירתי כ"א ככל ומוחר גמור. עכ"ל. ישפתי מאד שנומת' להכירו הקדושים. אבל לדעתי כבר ביאר זאת שהע"ה במאמר הנזכר. ונמו שנתאר. —

* כמלכות שאמר (תהלים ל"ד) כי ע"ה דק ישוב משפט כלומר כל עיקר המשפט למען הביא את האדם אל הלקד. וזה באור מאמר (מלאכי ג') כי חני' ה' לא עניתי ואחס בני יעקב לא בליחס. כי הנה יש ב' סוגי מייסרים. יש מייסר מסנת קלפו וזעמו. ויש מייסר מסנת רגונו הטוב בתקנת המייסר כמייסר אב לננים להיטיב אותם אל דרך הטובה. וההבדל בין ב' המייסרים האלה. כי המייסר מסנת רגונו נכנס חין רגונו לכלל מעל אל המנה אשר יבנה. כי יזדמן לפעמים שיכחו מוסר אכזר אשר ימות בו. לא כן אם כל עיקר רגונו נשיות המייסר ובחנתו. שיקח מוסר להיטיב מעשיו. יהיה להכותו לאט לאט שלא להשחיתו שאלו לפלוע בו פלעות ויהי' כי חני' ה' לא עניתי. גם נשמות נכסס מאת משכית אל נשמות מרחמים לנעם. והמופת. ואחס בני יעקב לא בליחס. כי מה עשיתי לנש. הלא רק נבעת אנשים כמאמר (יב"ט מ"ו) יסרתוך למשכית ונקח לא אונקף. אשר עיב שאל המסיד ע"ה (תהלים ל"ד) מה נבע דברי נדתיי אל אמת כו'. כי אז כבר נאמר עליו במתי' חסדי כו' ושוב לא יקח מוסר להשגיל להיטיב. וכן אחרים אשר זה ירכם להתייסר ע"י משפט הרשע כמאמר וכל ישראל ישמעו ויראו. הם גם הם לא יקחו לעלמם מוסר משפטם הנעשה בעולם החצר הנעלם מעין הריאה. והו' מה נבע צעונם אשר נקנה. הלא המתים לא יקבלו מוסר עי"ו. והו' הייך עפר כו'. — ומה אני מנין מאמר (יחזקאל ל"ג) ואחס בן אדם אגור אל בית ישראל כן אמרתם לאמר כי פשעינו ישתחיתו עלינו וגם אחרנו נשקים יחד רחי'. אמור עליהם ח' חני כו' אם אחרון נמות הרשע כי אם נשוב רשע מירכו ויהי. עיני אלהים כך הי' כי הנה יש מקום ודרך קרובה לבחון ביונה לב השייסר. כי אם יאמר להכותו מכות ידועות נבעת קרוב להחליט שאינו מסנת החמה והקנהה רק בהיפך הוא מלמד להועיל שיטיב מעשיו מהיום כמאמר (תהלים כ"ה) עוב וישר ד' על כן יורה חסדים תקבל עוד את אחרים. ומעתה מונן מאמר התיב והכרתי אותו סקרב עמו לא סקניה יעשה זאת מסנת הקלף והזעם. בלמי אם להנדילו מן הכלל ואז ועמו אלוס. אין רע במטורו.

הזדלתי אתכם מן העמי' אז גם הזלתי שלמים ללדיקים
יחסכו כי יש עוד גרועי' מהם. והשלמת הדברים כתבנו
בקול יעקב פ"ד א'.

זאת כמו אברהם ילחק ויעקב משה ואהרן וכדומה
הי' הקצ"ה חוזר וזכור כי צעדך הלדיקי' הגדולים
האלה כלם חסובי' כאין. משא"כ עתה שנאמר אשר

פרשת אמור

על מעשי זולתך. ואח"כ ועפעפיך ייטירו נגדך*) אז
חוכל לשפוט נגד עלמך [וכמו שנחבאד למעלה על
מאמר הוכח תוכיח את ענייתך. ובספר המדות בטעני
משער אהבה] וכמאמר [אבות צ'] איזוהי דרך ישרה
שיצור לו האדם כל שהיא תפארת לעושי' ועוד ותפארת
לו מן האדם. להורות שלא תחשוב שיהי' לתפארת רק
לעין שכלך לצד צעת שתעשה אתה את המעשים. אבל
עליך לבחון את המעשים צעת אשר חזירך עושה אותם
[עי' מדרש שמואל] ומעת' עמוד והתבונן כי קל וחומר
הדברים ומה אם כאשר יראה מעשים הזלתי הגוני'
באדם אחד ידע ויבחון את רעתם וגנותם כש"כ על
זניו אשר יוליד על עלמו וצטרו כמה יכאז לבצו
וכמה יתמרמר בראותו בצנו דרך אולת. ררך עקש ונלוז.
עליו הלא יסקוד בחמלה רבה ויחירה להיטיב לפניו
הדרך. לקיים צו מאמר חנוך לנער על פי דרכו גם כי
יזקין לא יסיר ממנה. וא"כ יפה אמרו כל המלמד את
צנו תורה כאלו קבלה מהר סיני. כי צהר סיני עמדנו
בלא ילה"ר. כמאמר (יצמות ק"ג) ישראל שעמדו על הר
סיני פסקה זוהמתן. וקבלו התורה והמלות באהבה
גדולה ונפלאה רק אח"כ חזרה זוהמתן. ומאז אין לב
האדם שלם לאהוב את התורה בכל לב. מקצת הילה"ר
המחשיך את עיניו צקבאה ומאורה וכבוד וכדומה. ואין
לנו שעה שיהי' לבצנו שלם כ"א צעעה שאנחנו ומלמדים
ומייסדים את בנינו. כי אז לבצנו נכון וכאמן עם
האלקים שע"כ הוא מייסר את צנו להשריש צו רוח דעת
ויראת ד'. וזהו שהציאו ז"ל על שנאמר והודעתם לבניך
כו' וכתב הרמב"ן ז"ל על מאמר זה וז"ל כי האז לא
יעיד סקר לבנו ולא ינחיל אותו דבר הזל ואין צו מועיל.
אבל בכל עז ובכל מאמלי כח יסקוד צטובתו והללחתו
להגיעהו אל האושר והשלמות. ואז הוא ממש צבחי'
כאלו

ויאמר ד' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן
ואמרת אליהם כו'. גמרא (יצמות ק"ד-).
להזהיר גדולים על הקטנים. וזכור לזה מאמר המדרש
(ד' פרשת לו) אמור אל הכהני' ואמרת- ובמלאכי' נאמר
בגזירת עירין פתגמי' ובמאמר קדישין כו'. העליוני' שאין
בהם ילה"ר במאמר אחד יש ד' אבל תחתונים שיש בהם
ילה"ר צמתי אמירות והלואי יעמוד. וראוי לתת לב
על מאמר זה. אם מאמר אחד לא יועיל כאשר יהי' צ'
מאמרים וראי יועילו. הלא לא רחוק מאמר א' מב'
פעמים. וכך הי' ראוי לומר תחתוני' שילה"ר שולט בהם
בדבורי' הרבה והלואי יעמוד. ונקדים לבאר מאמר
רבותינו ז"ל (קידושין למ"ד א') כל המלמד את צנו חור'
מעלה עליו הקצ"ה כאלו קבלה מהר סיני. שנאמר
והודעתם לבניך ולצני בניך וסומך ל' יום אשר עמדת
לפני ד' אלקיך בחורב. ואשר אחזה אנכי בהצנח ענין
זה. ע"ד שאמרו חז"ל (ברכות מ"ג ב') שייפה לכל אחד
ואחד אומנותו. וכבר ביארנו כי ע"כ לא אמרו שייפה
לכל איש. להיות כי ייפה ית' את הדרך לפני איש ואיש
כ"א בהיותו יחידי. והוא יושב צדד. אבל בהיותו איש
יחד פני רעהו יהי' תבחין מואר את מעשיו ואת
תהלכותיו. כי על עלמו התארה מעטת אותו להוליכו
בתוהו לא דרך ואומר מותר כי אנוס הוא מלד התארה
הגוברת עליו. אבל על רעהו אין עמו תארה. כי איך
יתארה ראוץן שיהטט שמעון. כי זה משפט התארה שלא
תשלוט באדם על זולתו כ"א על עלמו. לכן יפה אמרו
שייפה לכל אחד ואחד בהיותו יחידי. אז יערצ לו
מעשהו. אבל כאשר יציע ויתבונן ממונו ולהלאה. ויראה
בצדו המעשי' אשר עשה הוא. אז יעיז לראות צעין
האמת ויבין כי צרע הוא. אשר ע"כ אמר החכם ע"ה
(משלי ד') עיניך לכוכב יציעו. מומך ולהלאה. להתבונן

*) ומה יפה אף נעים בארנו צוה מאמר (משלי כ"א) נפש רשע אותה רע לא יומן צעינו רעהו. ר"ל גם כי זאת נפש
הרשע תחאה לרע בכל חפץ לבנו. עני' לא יומן צעינו רעהו. כאשר יראה ברעהו המעשים האלה ירע צעינו. והו ג"כ מיש
במקום אחר (קהלת י"ח) וגם בדרך כשהסבל הולך לבו חסר ואמר לכל סבל הוא. לאמר גם כי על עלמו לבו חסר מהבחי' כל מאומה.
עני' יאמר לכל כי סבל הוא. כלומר כאשר יראה מעשים כאלה מאת אחרים יענה ויאמר כי זה ענין סבלות והנל ויוביחם על
פניהם. ועי' בשיורי המדות בס' הח' וינעם לך :

כאלו קצלה מהר סיני וזהו והודעתם לצנין כו' וסמין לוי יום אשר עמדת בצורב. היינו כלבש שלם. וזהו להזהיר גדולים על הקטנים. כי אז יהי' לבצו שלם עם החורה. וכמו שנתבאר. וזהו מאמר המדרש העליוני שאין ילהיר שולט בהם במאמר אחד יש די. אבל תחתונים שיש בהם ילהיר בשתי אמירות והלואי יעמוד. רמז על האמירה השני. אשר היא צאה להזהיר הגדולי' על הקטנים. והאמירה הזאת ודאי תהי' במאמר (תהלי' י"ב) אמרות ד' אמרות טהורות. והלואי יעמוד. שיהי' נשאר עומד בלב שלם ורוח נכון כאשר היתה באמנה אחר צעת אשר הורה את בניו. בן יקום וכן יהי' לעולם. והבן.

עוד יתכן שבאור בשתי אמירות והלואי יעמוד. כאשר נחשורר תחלה על מאמר ואמרת אליהם כו'. אשר מלת ואמרת היא מלה מהופכת מעבר לעתיד. עיי הו"א. והלא לא קלר לשון הקדש לכחוצ דבר דבר על אפניו. עבר במקום עבר. עתיד במקום עתיד. אמנם המלך החכם ע"ה ביאר לנו ענין זה במאמר שלם וזה דברו (משלי כ"ה) תפוחי זהב צמטיות כסף דבר דבר על אפניו. דבר הוא המלה. שהוראתה על הענין המדובר. והאופן הוא הצבור. וכמשפט האופן כן יהי' הדבור והלשון לבאר את האופן. כי אם האופן פשוט עבר אחתי או עתיד אחתי. יאמר הכחוצ ג"כ דבור פשוט. עתיד אחתי. אבל אם האופן מדברי' ומתפשטים מעבר לעתיד. או להיפך. יאמר עליו ג"כ מלה המתהפכת. להורות על הענין המדובר. וזהו דבר דבר על אפניו. הוא מה שאמר הנביא ע"ה (ישעי' מ"ב) מי צבם יאזין זאת יקשיב וישמע לאחור. מי נתן למשיב יעקב כו' הלא ד' זו מטאנו לו. כי אם יאמר רופא מומח' לאחר אל תאכל שומים ובללים וכדומה מדברי' החרופי' שמהם תצוא למחלה מקוכח. אם יאמין לו וימנע עלמו מלאכול. ולא יחלה. הגה תהי' השמיעה לפניו. כי הי' נזהר מן העקרה טרם צואה. אבל אם לא ישמע לדברי' הרופא ויאכל ויזיק לו. אם אמנם הרופא לא פעל מאומה בצאצאיו. אחר כי הסכל הזה לא עשה כדברי' עלתו. ואכל וקלקל לעלמו. אבל עכ"ז הלא פעל אל החולה ב' דברים. א' האמונה בדברי' הרופא. וידע מעשה מאין צאה אליו מחלה זאת. ב' כי אחרי הכשלו בעברו את דברי' הרופא אם עוד הפעם יזהירו הרופא על דבר. הלא מהיום יהי' פקוח אזנים. יקשיב ויאזין. יגלור וישמור. ועיי רשי' על מאמר אחרי מות שני בני אהרן כו' עד השני זרזו יומד מן הראשון] כגולא פעולתו לאחריו. להבין אחר עשותו ואחרי עברו על דברי' הרופא ויחלה ויפול למשכב. יחקור לנפרע מאין צאה

לו מקרה זאת. וזהו מי צבם יאזין זאת יקשיב וישמע לאחור. לאמר אחר שכבר צאה עליכם הלכה הזאת להבין עכ"פ לנפרע מי נתן למשיבה יעקב כו' הלא ד' זו מטאנו לו. והם הם השתי אמירות שדמזו ז"ל האמיר' ראשונה להזהיר אחר תחלה שלא יעשה הרע. פן ירע לו באחריתו. ואם האמירה הזאת לא תספיק לו. כי לא ישמע דבר האזהרה. אז מהלורך להמתין ואח"כ בעשותו הרע ויתחרט. אז צהלר לו תאמר לו שנית ולא יותר. ובהאמירה השנית אין מהלורך ג"כ להרצות אליו דברים רק להזכירהו לאמר וכי לא כך אמרתי לך. ומעתה הנה אופן הדבור הצי' ענינו רק להפך הדבור מן העבר לעתיד. לאמר הלא אמרתי אליכם אל תחטאו כו'. וזה רמז במלת ואמרת. מלה מהופכת מעבר לעתיד. גם אתה תעשה מן העבר עתיד. ותזכיר אליו ענין העבר.

מדרש דבר אחר אמור אל הכהנים. הה"ד [תהלים י"ט] יראת ד' טהורה עומדת לעד. אמר ד' לוי מיראה שנתייאל אהרן לפני הקב"ה זכה ונתנה לו הפרטה הזאת שאינה זזה לא ממנו ולא מצניו ולא מצני בניו עד סוף כל הדורות. ואיזו זו פרשת הוות כו'. והדברי' מפליאי' נאמר. מה ענין ההפלה במלוק זאת אשר לאהרן עד שיאמרו ז"ל מיראה שנתייאל אהרן מלפני הקב"ה זכה ונתנה לו הפרטה הזאת כו' למה לא זכה כך בכל הפרטיות אשר נאמרו לאהרן. כמו תרומות ומעשרות וצבורים ומתנות חיה וסוק. וכדומה. מה ענין ההפלה כ"כ בפרשת הוות. הלא דבר הוא. ולצוא אל צאור המאמר נבאר תחלה דברי' הכחוצ שהציאו ז"ל הה"ד יראת ד' טהורה עומדת לעד. ונזכיר לזה מאמר [צרכות לג'] אין לו להקב"ה צעולמו אלא אולר של יראת שמים בלבד. אשר מלת בלבד כבר נראה כשפת יחד. אבל דע כי הנביא ע"ה אמר בחוכחתו (הושע ו') מה אעשה לך אפרים מה אעשה לך יהודה וחסדכם כענן צוקר וכטל משכים הולך. אשר בהשקפה הראשונה לא ידענו ענין המשל השני. כי המשל הראשון חסדכם כענן צוקר הוא מכוון יפה אל הנמשל. להורות על דבר שאינו מחקיים. כמו שזכרו ז"ל (תענית ו"א ב') ענני דלפרי. אבל כטל משכים הולך. מה פחיתו' יש בזה שהולך בצוקר. הלא זה הוא טבע הטל לרדת ולנוח כל הלילה והוא זמן הטל. ובצוקר זמנו ללכת. כי אינו ללורך. אבל דע כי כבר אמרו חכמינו ז"ל בספר הזוהר (צבאשי' י"א ב') אית בר נש דרחיל מקב"ה בנין דיחון בנהו ולא ימוחו. או דרחיל מעושא דרופא או דמוגי' ועל דא דחילי' ויאית בר נש דרחיל וקב"ה בנין דרחיל מעושא דההוא עלמא ועושא דניהנס. ואלין לא עקרין דייראה

אינון אבל יראה דאיהו עקרא למדחל צר נש למארי
 בגין דאיהו רב ושלט עקרא ושרשא דכל עלמין כו'.
 וההדרל בין צ' הינרות האלה- כי הידא אח ד' שלא
 יחסר לחמו או זביאותו או תפצות הרעות והקללות
 אשר הגיעו עליו- ועל ידיהם נתעורר ליראה את ד'
 אשר צידו רוח כל צער איש- הנה צהניח לו מלכותו
 ישחה וישכח רישו- וישכח יראתו- ישמן ויבעט- הנה
 היראה הזאת היא ממש כצחי' העל- שאין העל שוהה
 על פני האדמה כ"א צעחותי לילה וצהיות הצוקר
 ויעבור והנה אינו- כן היראה הזאת לא תשלוט באדם
 בלתי בהיותו מתחשכים- בין נצכי תהומות רעות ולרות-
 וכאשר יאיר ד' את עיניו ותזרח עליו שמש ההללחה-
 וישיג צרכה- אז יסיר יראתו ממנו- וזהו ענין המשל
 וכטל משכים הולך- ולזה הזהיר אותנו דה"ע (תהלי'
 ל"ד) יראו את ד' קרועיו כי אין מחסור ליראיו- ר"ל
 כאשר לא יחסר לכם דבר עכ"ז תיראו מפניו- היא
 היראה האמתית*) אשר קראוהו יראת המעלה-
 תרומותו וגדולתו דאיהו רב ושלט- והירא' הטהורה
 הזאת אינה תלו' בדבר- וע"כ תכון לעד- כי אין לה סב'
 אחרת רק כבוד ד' ואלקותו ורוממותו- משא"כ היראה
 החילונית אשר היא תשותפת ומעורב' בקצת המקרים
 שעליו- מהחולי והעוני ושאר העונשים- הנה התוחלט
 הוא כי צסור הקצה יסור המסובב- כמשפט אל ענין
 התלוי בדבר- בטל הדבר בטל הענין- וזהו יראת ד'
 בהיותה טהורה בלא שום מעורבות רק יראת כבודו
 ית' אז עומדת לעד- וזהו אין לו להקצ"ה צעולמו לא
 אולר של יראת שמים בלבד- פי' למעט יראות אחרות
 המשותפות עם קצות- והנה ידענו אשר יש שלש
 דרכי' לפני האדם איך לרסות את הילה"ר מאלת פניו-

ושחיה' יראת ד' על פניו- והם מצוראים בגמרא
 (צרכות ה') אם רואה אדם שילרו מתגבר עליו יעסוק
 בתורה נלחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמו כו'
 יזכור לו יום המיתה- אשר ע"ז אמר שלמה המלך ע"ה
 [קהלת ז'] טוב ללכת אל בית אצל מלכת אל בית
 משתה- ועכ"ז היא תדרינה פחותה מאד- כי מרוע אינו
 מולא הללה לעלמו רק צבית אצל- ואינו דוחה הילר
 מעליו בעסק התור' והמלות- כאשר פסרו רז"ל (צרכו'
 ל"א) אמרי ליה רבנן לרצ המנוגא כו' לישדי לן מר
 אמר לבו ווילן דמיתנן ווי לן דמיתנן- אמרי ליה אנן מה
 נעמי אצתרך א"ל הי תורה וחי מלו' דמגני עלן- והיינו
 כי רצ המנוגא צדלותו לעורר אותם אל היראה תפס
 בקלה האחרון- ואמר ווי לן דמיתנן- אמרי ל' אנן מה
 נעמי אצתרך- א"ל הי תורה וחי מלו' דמגני עלן- כלומר
 מי יתן והיה כחנו גדול כ"כ שיספיק לנו עסק התורה
 והמלוה (מוקב על קר"ש) וצב' רפואות האלה לצד
 היינו נרפאים ממחלת הילר- ולכן כאשר צ' הסגולות
 האלה אינם אמתו צשלמות- צהכרח אכחנו לריכים אל
 הרפואה השלישית- ווי לן דמיתנן- וטוב ללכת אל בית
 אצל מלכת אל בית משתה- וזה שהעירו אותנו חז"ל על
 שהזהיר ית' את אהרן ובניו שלא יזרקו למתים- והלא
 הוא הדרך אשר ממנו חולאות היראה והמוקר- ע"כ
 ציארז"ל אמור אל הבהנים בני אהרן לנפש לא יטאל
 צעמיו- הה"ד יראת ד' טהורה עומדת לעד- כי הוא
 אינו לריך לבקש לו קצת להעיר א"ע אל היראה ואל
 המוקר- כי כבר הוא מוצטח אשר היראה הטהורה
 האמתית היא תעמיד לעד- וזה שאמר ר' לוי מיראה
 שנתיירא אהרן מלפני הקצ"ה זכה ונתנה לו הפרשה
 הזו שאינה זזה ממנו ולא תצניו כו'- ומה לו ליראה
 החילונית

(*) והוא שאמר (תהלים י"ו) חילו מפניו כל הארץ אף תכון חבל כל תמוט, והנאור בזה שמעתי מפי הגאון מוה"רם מאניש
 נ"ע. לאמר כי ראוי שיהיה מוראו ית' על פניו גם אם היה סדר העולם ומכונו שלא ימוט ואלא יסדר דבר, והיה הכל קיים
 כהו"ו מתמדת. עני' היה ראוי להתיירא מפני כבודו ית' לבד. ובגמ' (צרכות כ"ד ב') אמר ר' יוחנן בן זבאי לחמלדיו יהי רצון
 שיהיה עליכם מורא שמים כמורא ב"ד. אמרו לו רבינו עד כאן. אמר להם. הלואי. חדשו כי כשאתם עוברים עבירה אומר שלא
 יראני אדם. והדברים תמוהים כי עכ"ז יקשה מי יהיה המורה צדו אם היה מברך אותם כראוי. ומה ראיה צמה שאומרים
 שלא יראני אדם וכי צעבור זה די לירא מהקב"ה כאותו המורא אשר לפני ב"ד. גם מאמר שלא יראני אדם אינו מורה על
 מנוקשו ועל תכלית כוונתו. כי רצה להניח ראיה כי בני אדם יראים מבר"ד יותר ממה שהם יראים מהקב"ה. והעיקר חסר
 וראוי היה לסיים ומהקב"ה אינם יראים. והנראה בעיני כי הבנת הדבר הוא באופן אחר. לאמר כי באמת די לאדם לירא מהקב"ה
 כמורא ב"ד. אך נקח דמיון לאחד יושב בעיר קטנה ולו אלק' אדומים. יהיה נחשב לקלין עם. כי עם אלק' אדומים יהיה אפשר
 נידו להתפרנס עם נדיות גדול. אמנם אם יעתיק אהלו לעיר גדולה. אשר צה ההולאה גדולה מאד. הנה עם אלק' אדומים
 צנידו יהיה נחשב לבינוני יען כי לא יספיקו לו על הולאותיו הרייות ואין התקרין מסבת מיעוט הממון כ"א מסבת גודל הממון.
 כי ישיבת כרכים קשה. כן הדבר בענין היראה. כי כלום קטנה ופחותה היא היראה שיראים מבני אדם. לא כן הדבר כי
 היראה מבני אדם גדולה במאד מאד. רק המקום גורם שיראתו אינה פועלת שימנע את עצמו מעשות מה שזהויר אותו ממנו,
 כי יספור איך רק שלא יראני האדם, לא כן אם הית' הירא' הוואת מהקב"ה שאין בזה לומר שלא יראני, כי עיניו משוטטות
 בכל, ולית אחר פניו מני'. איב היתה היראה פועלת הרבה מאד. וזה כוונת מאמרו הנכבד, חדשו שנשעה אדם עובר עבירה
 אישר שלא יראני אדם, וזה אי אפשר אצל הקב"ה, כמאמר (ירמי' כ"ג) אם יסתר איש נסתרים ואני לא אראנו כו' ואיב
 הימה נרכחו אליהם נכחה שלמה, נכחה אמת ואמונה, והבן :

החילונית [והשלמת הדברים עיין בקול יעקב קלי' צ'].

עוד יתכן זזה בהזכיר דבריהם ז"ל [ויקרא רבה ג'] דרית' הית' אמו החיים והשלום ואחנם לו מורא וייראני ומפני שמי נחם הוא [מלאכי צ'] דרית' היתה אמו החיים והשלום. שהיה אהרן רודף שלום בישראל. ואחנם לו מורא וייראני שקבל עליו דברי תורה באימה וזכירה ברחת ובזיעה.*] דע כי כבר אמרו ז"ל (שמות ד' ר' ע' ב') כשישראל עולין גדוליהן ועולין עמהן וכשהן יורדים גדוליהן יורדין עמהן. ומש ע"ד שר גדול אשר למלך כאשר ילך למלחמ' וינלח וילגית. וכל חיל הלוחמים יתגדלו ויתעלו. גם השר הוא יעלה עמהם. ובהיפך

כאשר יפלו במלחמה ונוקשו ונלכדו. אז גם השר נשפל בעיני המלך. כן עם בני ישראל. כאשר מתגדלי' בא"י וצבאמ"ק לריכים הם למלך ושרים וכהן גדול שופטים ושוטרים. ושני הלכא. אבל בזמן החורבן ואנחנו גולים בארץ אחרת ציוס הזה חסרנו כל אלה. לא כהן ולא נביא לא שר ולא שופט.

ומעתה נחמקורה נא במשפט השרים אשר יקחו פרס מאת המלך. זה יקחו רק כל זמן שהם משרתי' את המלך. אז יאכלו בלחמי יחנורו במלבוטיו. יחטטו בתכשיטיו אשר לכסף לכסף אשר להבז לזהב. אחנם כאשר נשלם לו זמן העבדות ויפטרנה ללכת לביתו. אז מסיך

* יבאר נעמיק בהננת המאמר ימחק נפשו עוד יותר בהקדים דבריהם ז"ל (בליקוט חקת) ייבני את אהרן כל בית ישראל, למשה לא נבו אלא אנשים לא נשים מפני שמולח הדון לאמתו, ומשה היה מוכיחם בדברים, ואהרן מיסיו לא אמר להם סרח ולמשה סרחת. ואחר נשלים ונמאור הלך אחי כ"י, וכן מפניו בקבלה ואחנם לו מורא וייראני. ובהקפס רחמיה דבריהם רחוקים מאד, כי יקשה על אהרן איך מנע החוכמה מהנביא, הלא כבר נאמר הוכח מוכיח כ"י. אבל דע כי כי סניי מוכחה יס, כי החוכמה נסה את המוכיח בשער אישר לפני השומעים מוסרו ומאור לאדם את חטאתיו אשר עשה שופר לפני עליהם, ויש מוכחה עוד שאמר הכתוב (דברים כ"ח) וראו כל עמי אהרן כי אם ד' נקרא עליך וירא' שפך היינו כאשר יפוש אחד בפני הדיקן ויע עליו מן הירחה והחודה ויהיה נעזי' עמו כזין יבאם וירגיש נשאו נשול המניחות מפני רוב קדושתו עברתו יראתו ויפשו את כהנדיק, כמו שספרו ז"ל בהלבוטיר מיקדון (ויקרא רבה י"ג) כד היה חמו' ר' שמעון הדיקן אשר נדק אלקי שמעון הדיקן. ובמאמרם ז"ל במדרש (בראשית רבה ע') חונה מלאך ד' סניי לירחי, (סניינים את יראתו כי ננות יראתו ז' היו יבאם הרועים להודיע להם, כרם רחל אמת היתה ולא נעצ' נה צרי' על אם חונה מלאך ד' כ"י. כי נהקיים נה יירא' שפך והרנינו נשלים נשול המניחות כי נכל פחדה על כל רוחיה. ומעתה חנון ההנדל אשר נדברו הפנמים האלקיים ז"ל רחמינו ר'ו ערפין (ערוכין ט"ו ג') כי רחמינו ר'ו אהר חמה אנו אם יש נדור הוא מי עזי' להוכיח הוא החוכמה אשר נסה, ור' ערפין אשר חמה אנו אם יש נדור הוא מי שמקבל חוכמה, היינו יוקבל החוכמה מעמנו כרחמי את הדיקן והנן: ייחי שאמר חונה מלאך ד' סניי לירחי ולא אמר לירחי' כי קדושתו, אבל דע כי יש דיוק שמה נמשעו ימחוק חונה וספרה לעמנו. ויש אשר אמר כל המעשים הוא מלא יראה וישר כי הוא רחמי' על היותו מחסר חק ענינה כפי הראוי לחון ש"ך צ"ה. והנה הירחה את הדיקן שהיה עלו ומשח נטויו לו על נמי' דיקתו אבאר שלא יתפעל הירחה את שמתו לקנא כי דבר. נמי שחינו שחקת נדור עינר שהיה רוחה נעזינו אבל קליני העם אשר כל עניניהם יעסקיהם ותהלכותיהם בתוהם וחבריהם הכל בהסלמה גדולה וראו שחקת נסה כי אינו חפן בהסלמה, ומה לו ילמחרות, אבל כאשר יראה ויפוש פני הדיקן שהיו אשר עם כל דיקתו ונחמיו וישרתו לנו נשבר בקרבו כי ירא ויחד' הליך וירחי' על קרבו בענינה או נאמן נטויו יכחו לנו מנה על מנה ייעשה חסדו ונשאו לאמר הו' את הדיקן היה עם כל דיקתו אשר עשה אנו רוחה אשר נחיל ירחת נכהל כדומו, מה אישר ירא' מה אנו ישה מ"י. ויחי חונה מלאך ד' סניי לירחי' וירחי' המדי' לסניינים את יראתו, כי כאשר יראו יפשו כהדיקן נסה ירא' ויפשה הו' חר' באימה ויפחד נקל להם מחד להתפעל על ידו לחת לנס' לשמים, הו' הנחמה הגדולה והנספלה אשר היתה נאחרת כפי מה שסיפר הכתוב (מלאכי ב') דריתו היתה אתי החיים והשלום, כי נחמי לו מהלכים רק בין החיים. ונפשו שבתנו למעלה ש"ך כי סניי יבקול יעקב קלי' על שחמר (מלא' ט"ו) חוק שומעה חובת חיים נקדו חכמים חלק. ומה לו להיות ירום אל החמים לקבל עיני ירחת העינו. הלא הוא מלא יראה וישרה הטהורה העושה לשר. ואחנם לו מורא וייראני. כלומר כל הכננה הו' נחמי לו נשאו המורא הגדול אשר בלנו עד שעינר וייראני אבל חמרים. כי חמרים אשר הננינו כי נירחמו ויירחמו ויפשו נשומים אם נדיק יה עם כל דיקתו אשר אמר יפחד חפן עיר לא יבא ידו מנחה מירוח שמים עליו נסה לירחי' אהרנו לביחי' לירחי'. ויפשו סניי נחם הו' שחמרה ויירחי' וירחי' הנפלה אלא היתה ירחת העינו רק מפני נדור שני. מפני נדור אלקיהם. הו' סלל נעזי' נשאו עד אלא הננינו מניחות נשאו כל חמרה נשחמו ויפשו מה כ"י. מירח אמת היתה נחמי כ"י נשלים ונמאור הלך אתי ורגיש הדיקן שיקן. הו' ל' מנחה דבריו אהרנו. כי ירחת אשר הננינו למעלה יירחי' מחד. הו' חן מהנדוד ל' להוכיח את חמרים נפיו ונשחמו. וכבר יס' מי שניחר כן שחמר (ישעיהו י"ח) ונפש נדיק יליס יתכונה נמאור לענוי' ארץ. היינו עם הפלית נדיקתו אשר חמרים יראו כי נאח' לנר יפשו חיים נדיקן יוקבלו מוסר ויס' הם לקטט מעניהם נדיקה ועז. ויכונה נמאור אשר כי אל כל היות הירחה חומו והמתקן כי כי יתפעל סניי וישרה מפניו ויפחד עיר יפחת פני יפכה חון נכשו פני כ"י. ויהי נשלים ויפשו הלך אתי ורגיש הדיקן שיקן. ויהי שחמר ה' לקטט חמת כ"י סיניסם נדברום. ואהרן מיסיו לא אמר לליס סרחת. ואחר נשלים ונמאור הלך אתי (וגיה לנר) ורגיש הדיקן שיקן. ויהי

מסיר מעליו הצגדים החמודים ההם והמה נשארם
 צאולך המלך. אכן אם השך הזה עשיר. ומעולם לא
 התעטר בחכשטיים רק משלו הי' הכל. אז צלאתו לחפשי
 ודאי יקח כל צבדיו עמו. הנמשל לפי מה שציארנו לא
 נתן ית' גדולה לגדולי ישראל רק צעזר ישראל. א"כ
 צחורצנס הוסר הלניף העהור מעל הגדולים. ונאצרו
 ממנו המתנות כהונה לזאת אמרו חז"ל על אהרן ע"ה
 כי מתנה זו לנפש לא יעמא צעמיו. לא הי' ענין תלוי
 כלל צהדור. רק ציראתו הגדולה: וזהו שאמר מיראה
 שנתיירא אהרן מלכני הקצ"ה זכה ונתנה לו פרשה זו
 שאינ' זזה ממנו ולא מצניו כו' היינו גם לאחר החורצן.
 כי המעלה הזאת היתה משלו ומצחיכתו העלמית. לא
 מקצת הדור. וכמו שנמצא לפנינו. כי אהרן לא היה
 לריך לעורר את לצבו ציראת העונש ללכת אל צית אצל
 לזכור יום המיתה. כי צו נחקיים מאמר הנ"ל הי
 תורה והי מלוח דמגני עלן וכמו שנמצא למעלה.
 וזהו צדיתי היתה אתו החיים והשלום. היינו המתנה
 הנז' לנפש לא יעמא. כי חיים הוא היפך המיתה. וכן
 שלום היינו הגוף עם הנפש יתלכדו ולא יתפרדו. ואמר
 הטעם מדוע יהי' זה לו צרית עולם. ואמנם לו מורא
 וייראני היינו צעזר מוראו העהורה לא צעזר הדור.
 ומפני שמי נחת הוא ממיד. כן המעל' הזאת לא תפקק
 ממנו צטום זמן.

ודע כי מאמר חורת אמת היתה צפיהו הוא להפליג
 השצח הקמוך לזה צטלום וצמיטור הלך אחי. כי
 לכאורה אין זה חידוש שהי' אהרן רודף שלום והיה
 משנה כמה פעמים מפני דרכי שלום. הלא זה כל אדם
 יכול לעשות כן. אמנ' צאמת הדצר לא כן הוא. כי כאשר
 יבוא הרודף שלום אל אחד מהמתקוטטים ויאמר לו
 דע כי צבידך מתמרמר ומתחרט מאד על אשר הכעים
 אותך ועל אשר הקיל צכצורך וכצור צית אצרך ועתה
 הוא טוקר ומצקט אהצתך. ודאי לא יאמין לו ולא יאזין
 לקולו גם אם הוא איש אמת. צלתי אותו שהוא מכיר
 היטב ומנוסה צכך שאינו משנה דצדיו צטום אופן.
 ומפיו ישמע הדצרי' האלה. יקבל דצדיו עד שיעשה שלו'
 עם צצירו. וזה היה הדצר הנפלא צאהרן. תורת אמת
 היחה צפיהו ועולה לא כמלא צשפתיו. החזק לאיש
 אמת צכל צית ישראל. לכך אם צא אהרן אל אחד ואמר
 לו כך. הי' מלאמין צו אמונת אומן. גם כי היה הדצר
 רחוק מאד מלהאמין. ועי"כ צטלום וצמיטור הלך אחי.
 והדרך לזה. פקח עיניך וראה צמדש פרשחנו צקמוך
 למאמר הנ"ל. שמואל אמר אל שאול קדע ד' את ממלכ'
 ישראל מעליך ונתנה לרעך הטוב מורך. ואח"כ כאשר
 העלה אותו שאול ע"י צעלת ארצ אמר לו ויתנה לרעך
 לדוד. אמר לו שאול ולית הללו מילין קדמייתא

דהוית אמר לי כד הוית גצוי. הוית אמר ונתנה
 לרעך הטוב מורך. וכדין את אמר לי לרעך לדוד. אמר
 לי' כד הוינא גצך הוינא צעול' דסקר והוות שמיע
 מני מילין דרציין. דהוינא דחיל מנך דלא תקטלונכי.
 וכדון דאנא צעולם דקוטטא לית את שמיע מני אלא
 מילין דקשוע אשר לכאור' אין צאור למאמר זה. מה זה
 שאמר צחצוצת שמואל כד הוינא גצך צעלמא דסקר
 הוות שמיע מיני מילין דסקר. אשר מהראוי היה שיאמר
 אמינא לך מילין דסקר. כי שמיעת השומע הוא דצר
 הנמשך אך מדצרי המשמיע. וכמו כן מה שסיימו ז"ל
 וכדין לית את שמיע מני כו'. ג"כ ראוי היה לוונר לא
 אמינא לך אלא מילין דקשוע. כי כאשר המשמיע ישמיע
 דצר אמת ישמע השומע דצר אמת. וכאשר ילא מפי
 המשמיע דצר שקר אז ישמע השומע דצר שקר. ורז"ל
 העתיקו הענין מאת המשמיע וחלוהו אך צהשומע
 אונס דע כי דרך החכם האמתי כי לרופה אמרתו מאד.
 גם צמוקס שמומר לשנות מפני השלום עכ"ז הוא נולד
 על דל שפתיו שלא להוליא דצר שקר מפיו. צלתי כי
 צחכמתו יציע אומר הנושא צ' פנים. ויתן מקום אל
 השומע שיטעה צדצדיו עד שיחצוצ את הרלוי צעיניו.
 אצל אתו עמו כוונה אחרת. וכמו שכתב הגאון רמ"ע
 מפאנו נ"ע [מאמר אם כל חי חלק א' פרק ז'] צצאור
 מאמר [נחמני צ']. ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים
 ואתה אינך חולה אין זה כי אם רוע לצ ואירא הרצה
 מאד. ואומר למלך המלך לעולם יחיה מדוע לא ירעו
 פני אשר העיר צית קצרות אצותי חרצה כו'. וז"ל כצר
 למדונו חכמים צדצדי דניאל כשהי' לפני צכודנלר אמר
 [דניאל ד'] חלמא לשנאך ופצרי' לערך. שכלפי השכינ'
 כאמר כן. וכן אני אומר צדצדי נחמני כשאמר
 ארתחשטא מדוע פניך רעים כו' וכתיב ואחפלל אל
 אלקי השמים. ומה היתה תפלתו. הדצרים עלמס שהי'
 אומר לפני המלך הי' לצו לשמים. המלך לעולם יחי'
 מדוע לא ירעו פני אשר העיר כו' חרצה כו'. וכן
 צאקתר אם מלאחי חן צעיני המלך כו'. עכ"ל. עי' של"ה
 ציאר צזה מאמר כה מאמרן לאדוני. גם לעשו. לכן
 שלח מלאכים ממש שיוכל לשלוח על ידיהם דצרי תפלה
 וגם דצרי רלוי לעשו. עם לצן גרתי. משתמע לתרי אפי.
 כפשוטו לעשו. ולשמים תרי"ג מלות. ויש מזה הרצה
 דצדרי חכמינו ז"ל אצל יארכו הדצרים. ומעתה יפה
 דייק המדרש ואמר הוות שמיע מני מילין דסקר. גם כי
 שמואל לא הוליא שקר מפיו ח"ו. כי הוא לא אמר רק
 לרעך הטוב מורך. ושאול ע"ה היה לו מקום לטעות
 ולחצוצ דצר שקר. כי שאול חצב כפיו מאמר זה כי צידו
 לצחור את הטוב לו ואת היטר צעיניו להמליכו מחמיו.
 וא"כ היה מתנחם כי ימקור המלכות ליד יהונתן צנו.

אבל אח"כ כאשר העלה אותו עיי בעלת ארוב. אז אמר לו צפי' במראה ולא בחידות. ויתנה לרעך לרוד. ולא נתן לו עוד מקום לטעות. וזהו וכרין ראנא בעלמא דקוטטא לית את שמיע מני אלא מלין דקשוט. אבל שמואל ע"ה כלפי עלמו לא הי' דבר שקר בפיו ח"ו גם בהיותו בחיי'. רק בחמתו השמיע דבריו באופן שיספור זהם השומע כפי חפץ לבבו. וזה הי' כמו וגבורתו של אהרן שהי' אומנותו שהוא רודף שלום בין הצריות. ועם כל זאת הפליג מעלתו חודת אמת היחה צפיהו. כי התלמד מנעוריו שלא לדבר רק אמת. ועול' לא נמלא בשפתיו. ועכ"ז בשלום ובמיטור הלך אחי. שלא לדבר שקר ולעשות שלום בין אנשי הריב זו אומנות גדולה וכזרה במאד מאד. ועיי' בחלק ראשון ריש פ' חיי ביתר צאור.

מדרש [בסמוך] אמר ד' יהושע דסכנין צסס ר' לוי טסה שנים היו אותן גחלים עמומות צידו של גבריאל כו'. אמר לו הקצ"ה יש זהם צני אדם שעושים לדק' אלו עם אלו. שנאמר (יחזקאל י"ד) ויבא לכרובי' חצונית יד אדם תחת כנפיהם. מי מעמיד העליונים והתחתונים הלדקה שעושים ציד. הוסיף המדרש על הלדקה מלת ציד. שהי' די לומר הלדקה שעושי'. ואולי כוונת המאמר להורות גם על המדריגה הפחות' מאד. גם כי ידומן שיתכבד הנותן ויתן לדקה מתעורר. וכל מה שיש לו הוא גזל. מה שגזל מאת אחרים. עכ"ז הלא הוא עושה לדקה צידו. כי הוא משיגה ליד העני. והוא עתה כמו שליח ממי שהמעות שלו. כמאמר חז"ל כיחא ליה לאינש דליעבד מלוה צמווני ועכ"פ צידו עושה טובה עתה אל העני. אמנם אלא העושה מלוה לדקה צטהור ידים. ומה שנותן משלו הוא נותן. יחס הבחוב מעשהו אל הלב. כמאמר אשר ידבנו לבו. וזהו שהכפיל הכחוב ואמר (דברים ט"ו) לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך. כי חחלת מעשהו דאוי לבוא ונדרבות הלב. כי לבו נכון עם ד' ופה מדלג המאמר על הנדיבו' אשר בלב. אחר אשר אינו שלו. יקל עליו לפזר ומון אחרים. וזהו ג"כ שאמר דכיאל לבובכדנלר (דניאל ד') חטיף בלדקה פרק ועוסיך צמיתן ענין. לחומר אף כי המומן של גזל עכ"ז מעשה אל העניים טוב וחסד. כי מה לעני אם המומן של הנותן עלמו או של אחרים. עכ"ז עתה הוא משיג הדבר מיד זה שהביא לו. וזהו מאמר מי מעמיד כו' רק הלדקה שעושים ציד. גם היא פועלת הרבה.

קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי אחישי ד' לחם אלהיהם הם מקדושים והיו קודש כו'. וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקדיש קדוש יהי' לך כו'. ובהשקפה ראשונה נראי' הדברים כפולים ומכופלים. וצאין ספק לא בתזה החוד' הקדושה שצ"ח יתר. אמנם לבוא אל הצאור נזכיר מאמר (דברים כ"א) ונגשו הכהני' בני לוי כי צם צמר ד' אלקיך לשחרו ולצרך צסס ד' ועל פיהם יהי' כל ריב וכל נגע. ונקדים לבאר מאמר דבותינו ז"ל צמדרש (סוף תזריע) לער גדול הי' למשה צדבר הזה אמר כך הוא כבודו של אהרן אחי להיות דואה הננעי' אל הקצ"ה כ"ד מתנות כהוג' יכול הוא ליטול. צמתלא אמרי דאכל צהדין קורא ילקה צהדי טולא. והמאמר לריך צאור. אמנם דע כי צבר הצצאר אשר שפע כל קהל ישראל צאה דק עיי שצט לוי עיי עבודת הקודש שעליה. עולותיה' וזבחה' ונשיאו' כפיהם היו כמקבלי' פרס מאת אבינו שצסמים צעצור כל ישראל. וכאשר השלימו מעשיהם כראוי. עשו פרי למעלה להדיק שפע צרכה ורצ טוב לבית ישראל. וראוי הי' להם שיקבלו חלק צטוב הנשפע על ידיהם. כמאמר המדרש (ויקרא רבה ג') ומתים ירך ד'. מה צבורים הם אלו שנטלו חלקם מתחת יריך. ואיזו זה שצטו של לוי. חלקם צחיים. אלו קדשי מקדש כו' קדשי הגבול ר"ל על שם היו האמלעי' אל הורדת השפע לכן חלק' צחיי' היינו צין כלל החיי' היה חלק השצט הזה להעניק אותם כ"ד ומתנות. וכאשר קלקלו מעשיהם גרמו דלות וקללות צעולם. ופרי הדלות הם קטעות ומריבות כמאמר (צבא מלישא כ"ע) כד משלם שערט מכדא נקיש ואחא תיערא. וכמאמר (צדאשית רבה פ"ט) צזמן שהשנים יפות אהבה ואחזה צעולם. וכן הוא אומר ישאו הרים שלום. וצזמן שהשנים רעות גופן של צריות מעלה חטטין ושאין. וכבר ידענו כי הדברים האלה צאים צעון לשון הרע ועין הרע כמבואר (מדרש ריי מלודע. עירובין ט"ו ב') וע"כ היה מהלודך להם להטפל צנגעים. ולרלות כל המנוגע. מכצת החלק והגרס שלהם. כי אם הם היו זהירי' וזריזי' צעצודתם צקודש שחיה עבודת' שלמה כרלונו ית' הלא היו פועלים רצ טוב לבית ישראל בכלל וצפרט. עתה כאשר ננעי' צאים צע"כ צעודתם אינה מטהרה. וזהו שהשיצ ית' על שאלת משה אהרן אחי יטפל עלמו צנגעים. אמר לו הקדוש צ"ה כ"ד ומתנות יכול הוא ליטול*) וזהו מאמר ונגשו הכהנים כו' כי צם צמר ד' אלקיך לשחרו ולצרך

(*) יעריז נובל להחזיק מאמר וכי יספיקי' יתיר לך ומתת ידעת הינו כי נעשה היעשה חתך ויחלל. ס"ס המצב נסלח צווארן לומר כי נני אשר הדיק בהיחיו וין צחיקי' גדל ויסיף חסון בלדקה צסם רעיו היות סוילוח ר"ל נעשיו

ולצדק צמחו. ועל פיהם יהי' כל ריב וכל נגע גם המריבות והקטעות גם הנגעי' ומיני הרעת הכל על פיהם יהיה. כי הם אך פרי הדלות והעדר פרנסת הצריות.

ומעתה נבוא אל צאור הכתובים שלפינו. קדושים יהיו כו' וקדשתו כו'. כי הנה כאשר ילוח השר על אנשי עירו לתת אל אחד מהתושבי הגר עמם כך וכך ככל שצוה לפרנסתו ופרנסת בני ציתו. יהי' הדבר קשה מאד צעיניהם. לאמר אם האיש הזה מלא חן צעיניך להגדיל חסדך עליו מדוע לא תפתח לו אתה את אולריך הטוב ויקח פי שנים. אכן אם השר הזה נבדל מעמו מאד אם בלשונו ואם בעסקיו כי הוא מתכבד ויושב בחדרי משכיותיו וגנזכיו עד כי אין לבוא שעריו. לא להציא לפניו מתנה ולהקריב לפניו אשכר וכן בהיפך אין ציד מי לבגשת אליו לבקש ממנו תשואות חן. והאיש הזה לבדו הוא יודע את לשונו. ומדבר כלשון השר וכלשון עמו. אשר על פיהו יכולים כלם להתקרב את פני השר. אז לא יבדל עליהם משא פרנסת האיש הזה. אבל יערב להם מאד להעניק אותם ומצרכת ידם כי נפשם יודעת מאד הטובה הנפלאה הנמשכת אליהם ומצבתו. כי יחיו בללו. להיותו האמלעי ציניהם וצין השר אם זהצואו לפניו ומנחתם וזהשמיעו אל אזניו תחנתם ומשאלתם ואם צעבור שיקבל מיד השר צעבורם כל חפלי חשוצות'עד"ז ממש צא הכתוב לבאר כי אם יקשה צעיניו את אשר לוח ד' אותנו על כ"ד מתנות כהונה צעבור שהכהן נשא חן צעיניו. כמאמר (תהלים ק"ה) אשרי תצחר ותקרב ישכון חלריך כו'. יעלה בלצנו קושיית קרח ועדתו. אבל אם נעמיד על האמת כי אין ציכולתנו לא שיקובל קרבן מידינו אליו. ולא לקבל מידו ההשפעה אשר צו נחיי. אז יצינו ויבחינו מאד מעלת הכהנים הנגשים אל ד'. כמאמר (במדבר י"ז) והיה האיש אשר אצחר צו ונתהו יפרח והשיכותי מעלי את תלוכות בני ישראל. וזהו קדושים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי את אישי ד' לחם אלהיהם הם ונקריבים. היינו כי הם ונקריבים ומגישים את ד' מידינו ליר המוקום צ"ה. [וגם לחם אלהיהם הם ונקריבים. היא הורדת השפעה למעלה להקריבה אלינו. אבל במאמר וקדשתו לא הזכיר אישי ד' רק כי את לחם אלקיך הוא מקריב] ע"כ והיו קודש. ועוד דע לך טעם אחר שיערב עליך

לתת חן וכבוד אל הכהן. כי הלא כל שפעת חיומד קיומד ופרנסתך וצרכתך והללחתך הכל צא לך רק ע"י האמלעי הזה. אשר הוא כסלם מולצ אדלה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו. היינו כל קוגי השליחות נעשה על ידו. אם זהגישו מנחה בלדקה מלמטה למעלה. ואם בהיפך להריק שפע הצרכ' מאולר העליון ולהגישו מלמעלה למטה. וזהו שהכפיל ואמר וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא תואר על ההשפעה האלקית צדך כלל כי זה נחיי. הוא מקריב ומגיש מידו ית' לידינו. ע"כ קדוש יהיה לך לקדשם ולכבדם במתנות ושאר עינינו וזהו שציאר דהע"ה במאמר הנז' אשרי תצחר ותקרב. שזה נאמר על הכהן שצחר צו הקצ"ה והקריבו אליו. כי על ידו נשיג צ' פעולר' עוצר' א' ישכון חלריך. וא"כ נקל צידינו להקריב קרבן לד' כי ע"י הכהן יעלה הקרבן מלמטה למעלה. צ' כי ע"י הכהן נשיג הצרכה מלמעלה למטה. וזהו שצבעה מטוב ציתך כו': **שור** או כשב או עז כו'. מר' הה"ד לדקתך כהררי אל מה ההרים ראויים להזרע ועושים פירות כך הלדיקי' עושים פירות ומטיבי' לעלמם ולאחרים שנאמר אמרו לדיק כי עוז כי פרי מעלליהם יאכלו. ונבאר תחל' מאמר ד"ה ע"ה (תהלים ל"ו) נאם פשע לרשע בקרב לבו אין פחד אלקים לנגד עיניו כו' און יחטוב על משכבו יתלצ על דרך לא עוז דע לא ימאס. אשר לרעתי כל יקוד מאמר זה ללמדנו דעת ודרך תצונות איך להתרחק ואיך להגלל מילד הרע כי הנה רצותינו ז"ל אמרו שהילה"ד מתחלתו הוא קטן. ואח"כ הוא נעשה גדול. כאומרם (סוכה כ"ג) מתחלה היל' דומה לחוט של צוכי ולצוקף כעצבות העגלה. עד שיהיה קשה מאד לפרוש ולהכזר ומנוו. ואכחנו קצלנו מפי רז"ל צמדש (שם צמנו') עניי מה עשיתי לך ומה הלאימתי ענה צי. אר"י צר' קימון אמר הקצ"ה עשרה צהמות מקרתי לך שלשה עינים צרשותך רז' עינים אינן צרשותך. לא הערחת עינים ולא אמרתי אליכם להתייגע צהרים להציא לפני קרבן מאלו שאינן צרשותך אלא מנה שצדשותך. הה"ד שור או כשב או עז כו'. וא"כ יקש' איך העריח ית' אותנו לכבוש הילה"ד וכל התאוות שהם גדולים וחזקים כמות. והנראה צזה עם מה שכתבנו למעלה (פ' ויקרא) על מאמר הגמ' (צרכות יו"ד) ונה הקצ"ה יחיד צעולמו אף הנשמי' יחיד' צגוף (עי' ויקרא

רצ

בנאורו (משלי י"ב) יתר מרעהו לדיק. משלון זיתו את ארץ נענן. כי זה דרך הלדיק להיות מרגל ומחפש בלדיק מניו מה שיש בו מהמדות הטובות שיעשה גם הוא כמותו. כן נהיסק הפועל רע זה נא לו אם מלד פיתות החינוך מנעוריו עד שהתלמד לעשות רע. או קנא בצחרים הנלתי' במעגלותם והלך הוא וקלקל עוד יותר מהם. ואז בהגיע עליו עונש שלו על מעשיו הרעים. גם הם נריני' כפרה על חלקם. והו מאמר נעשתה התועבה הזאת בישראל. כי באין מנוס יש להרבה מנני ישראל שמן דבר יחלק משע בנשמת האיש הוא ותיקונו יהי' שזפתו גם הם בעונש המגיע אל הקיט הזה. שיהיו משפלים במיתתו. ויגמו חימו נידוים. ובסגל אשר מיתתו יתעורו הרע מקרבם כי השתחו צרעתו. חו ונערת הרע מקרבך. —

רצה ד). והנשמי' ומכלכלת דרכיה ע"י המחשבה והשכל והדבור. ויש לה עזר על זאת מפי סופרים וספרים ע"פ התורה אשר יורה ועל המשפט אשר יאמרו לה תעשה וכחות הילה"ר אינם בלתי ע"י כלי הגוף. ואינם רק כחות רמיונות כמו הקנאה והתאוה והכבוד שאינם רק רמיונות שוא. בלא טעם וריח. והדבור אין זהם לפחות את האדם בדברי שכל וענין חכמה. ואז נאשר יתן אל רעיוניו ואל עשתנותיו לחשוב מחשבה טהורה כמו לחשוב הפסד מלוא כנגד סכרה ושכר עצירה כנגד הפסדה אז כהגדוף עשן כן יגדוף ויהדוף את הדמיוני' אשר עזרו עליו. וימחה את שם מעל לוח לבו שלא יעשו רושם בו כל מאומה. וזה יקל על האדם מאד. ונעמה קטנות הילה וקלותו וגדלו וכבודתו כך הוא. למשל מי שלוחם עם חצירו וחרצו צידו יכולת צידו לכלל את חצירו. לא כן אם חצירו יקח חרצו מידו. אז יכפל כח חצירו עליו ולא יהיה לו מנוח ממנו. הנמשל כי החכם הוא חגור תמיד חרצו על ירכו. כמאמר (ברכות ה') לעולם ירגיז אדם יל"ט על ילה"ר וא"כ בהזדמן אליו התעוררות מכחות דמיוניו' מנח התאווני והכעסני מיד יעשה בחכמתו ויתחיל לעיין במחשבתו שכל עציר' כנגד הפסדה ויגלל כלבי מיד ובקלות מאד אמנם אם תמתי' צפיו רעה עד שתחגבר בו תאוותו עד שילייר אותה צשכלו ויטה המחשבה והדבור ג"כ אל החלואה שישלימו הם את תאוותו. אז נאצרו ממנו כל כלי מלחמתו. וזהו נאם פשע לרשע. ד"ל כאשר הרשע הנציר תאוותו כ"כ עד אשר הכניס התאוה אל כח הדברי עד אשר ינאם כאם וידבר בחטא ופשע. אני מחליט עליו כי אין פחד אלקים לנגד עיניו*) כי החליק אליו צעיניו כו'. ד"ל מתחלתו לא היה קשה עליו להלחם ולעמוד על נפשו כי רק החליק אליו צעיניו ויוכל להעלים עיניו מראות צדע. אבל כאשר דברי פיו און ומרמה כאשר כבר הגיע הפשע אל כח הדברי. אז חדל להשכיל להיטב. און יחשוב על משכבו ואח"כ יחילב ג"כ על דרך לא טוב. ואח"כ רע לא ימאם (עי' למעלה רי' תזריע) והמופתח על זה שכל גדול הילה"ר וחזקו הוא מסבת האדם עלמו אשר יתן לו מקום ליכנס אל דבריו פנימה הלאה הלאה (עי' פרשת צרשית ונה שכתבנו בצאור לפתח חטאת רובץ צסם ארמו"ר הגאון החקיד רבינו אליהו מוויילנ' כ"ע) והעד. כי הלא יש ויש כמה דברים העומדים בדרמו של עולם ואין שליטת

הילה"ר עליהם כל מאומה. כמו אכילת השקן והעכצד וכדומה ומאכלות האסורות. או היחשורר הילה"ר צאדים לחטוא בהקדבנות. שיפגלם או לעשות זהם בכול אחר ואם היה רלון הקצ"ה להכביד העבודה על האד' צאין ספק היה שולט על הכל צשוה. אבל צאמת חלילה לאל מרשע. כי לא צרא הילה"ר להשיק לצריות ח"ו. ולא צרא אותו כ"א לתיקון העולם להמשיך האדם אל הרצרים שהם מוכרחים לקיים העולם. ויאכל וישתה לקיים גופו לצד. וזהו נדקחך כהרדי אל. מה ההרים ראויים להזרע ועושים פירות. כך הלדיקי' עושים פירות ומעייבים. לעלמם ולאחרים. כי לא יקחו מהעוה"ז רק להחיות נפשם ואת היותר יוותרו לפרנס את אחריהם וכל זה יקל על האדם. כאשר יתנהג בצרחות החכמה וכאמרם בצמוד עמי מה עשייתי לך כו' לא הטרחתי עליכם כו' להתייגע בהרים להציא לפני קדצן כו'. אבל כל הצדקות אשר על האדם האדם עלמו עשה לו זאת. וכמו שציארכו. ועי' עוד מ"שכ מזה צפ' פקודי על מדרשם ז"ל כל אלני דאצוהו ואני אמתי לריק יגעתי והצן :

ראה כאמה שסיפר הכתוב בהנשי' המקטרות לחללים אחרים (ירמי' מ"ד כ"ז) ונצצע לחם ונהי' עובי' ורעה לא ראינו. כל המאמר הזה ילא עתק מפיה' היפך מדרכי החכמי' והקצלה אשר רוצ טובה מונעת השלמו' מן האד'. וטוב לאד' אם לא יקח מן העול' רק ההכרחי ואת המותר יחדים. כמאמר (ברכות ל"ג) מלוי כריסא זני צישי. ואלה האנשי' אמרו הלא אנחנו ונצצע לחם ועכ"ז ונהי' טובים כו'. והוא שקר מוצא. כי כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל כו' עד אשריך צעוה"ז כו'. כי גם צעוה"ז יהי' טוב לך. כי זה כלל גדול לא הטרחתי עליכם כו' כמאמר עמי מה עשייתי לך ומה הלאיחיד ענה צי.

מדרש (קמוד להניל) הה"ד עמי מה עשייתי לך ומה הלאיחיד ענה צי אמר ר' אחא ענה צי וקבל שכר. ולא תענה צדעך עד שקר. הנראה צעיני צצאור הדברים הסחומי' האלה. שהמה ע"ד שולאנו צדברי שהעיה' (משלי ע"ז) כל פעל ד' למענהו וגם רשע ליום רעה. היינו כי הקצ"ה עושה שליחותו ע"י רשעים להעניס את הצדיות זהם ועל ידם. והנצצר מדעת אינו דן את הענין כ"א כפי ראות עיניו. וחושב כי זה עשה

*) יתיה יעלה צעיניו טעם נכבד על מה שהחמירה החובה כ"כ נעין החסידים. עי' אצמו"ל (שבתור צ"ה) מ"ה מ"ה לספית. כי תחיה אבר לא העלה וחסר לא הניח את אבר צדק לזו על דל ספתי. עוד לי חקיה. אבל אחי סכר הניחו יין לבי עד אשר ינאם ואם יידבר נצעיני. ישיח גם את אחרי' שלי (אמר נאם סכר כסבר יתיה אל הרצן. חושב כי יין סמו אלקים לנגד עיניו.

עשה לו מה שעשה רק מקצת זדון לבו לצד. ועיניו נשואות וליבות רק לקחת נקמתו ממנו ולא יותר. אבל איש החכם יבין את זאת כי מה שעשה לו זה האיש מן הרעה הי' רק כשליח מלמעלה. כמ"ש דהע"ה (שמואל ז' י"ו) מה לי ולכם בני לרזיה כי יקלל. כי ד' אמר לו קלל את דוד. וענין זה בא עליו מלמעלה רק להעיר ולעורר את לבו לחקן מה שעליו לחקן. וכמו שכתבנו בספר המדות (צ"ד לשער הינאה) כי כאשר יתחדשו על האדם מקרים ראוי אליו להתעורר ולהתבונן כי זעק ד' ישא. ושצט אלק עליו. ועוז לאדם שלא להיות חקר לב לאמר אך זה חלי מעט ואשאנו. ולא יתפעל ומנו. כי אם לא יתבונן בינה לקחת מוסר מענין זה להשתדל לשכך הזעם. מי יודע עד כמה תכבד יד ד' עליו. ע"ש צאורך. וזה אשר ציאר ר' אחא עמי מה עשיתי לך. לא שהמאמר דרך תמי'. אבל הרצוני דרכי אמת לאמר עמי זכור נא מה עשיתי לך כבר מן העונשי ועיי כמה רשעים אשר העירותי עליכם. וזהו ומה הלאחיד עשה נא חשבון על כל הדרכי יגע' אשר אתה עיק ויגע. ענה צי. כלומר תהי' תולה הדרכי צי בהקצ"ה כי אני הסיצותי עליך את כל אלה. ולא תחלה הדרכי באדם לאמר כי הוא עשה לך. וזהו מאמר ר' אחא ענה צי וקבל שכר. כי כאשר יכיר האדם ויאמר כי מד' ילא הדבר יזכה עיי"כ לחטובה לחקן מעשיו ומעלליו ויקבל שכר טוב. ולא תענה ברעך עד שקר. כלומר שלא יתלה הדבר בהאדם אשר עשה לו זאת. כי סקר הוא מעיד צו. כי לא ממנו ילא הדבר ואינו רק שליח מלמעלה. והענין נחמד :

ובסמוך ד' לוי פתח הן אחס מאין ופעלכם מאפע. הן לשון יוני הוא אחד. אמר הקצ"ה אונה אחת אחס לי מאומות העולם. מאין מאותם שכתוב בהם כל כו' כאין נגדו. ופעלכם מאפע כל פעולות טובות ונחמות שהקצ"ה עתיד לעשו' עם ישראל אינם אלא צבזיל פועה אחת שפעית' לפני צקיני ואמרת' נעשה ונשמע. חובצה יבחר צכס. אותה תועב' שכתוב זה עשו להם עגל מסכה מאותה חובצה הביאו לפני קרבן. שנאמר שור או כשב או עז כו'. וטרם נבאר המשכת דבריהם נבאר תחלה מאמר כל פעולות טובות כו' אינם אלא צבזיל פועה אחת שפעיתם ואמרתם נעשה ונשמע. והנראה כי כוונתם ז"ל בזה נמשכת אל מה שאמרו (למעלה בסמוך) א"ר יומי צר' אלעזר עתידה צת קול להיות מופללת צראשי ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יצוא ויטול שכרו. הה"ד כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. והרלון בזה עם מה שכתבנו למעלה (פ' ויקרא). על מאמר המהולל צרוצ התשצחו'. אשר כל המעשים טובים וכל המדות הישרות אשר צבזי

אדם של הקצ"ה הם שנאללו ממנו. והרחמי' והחקדי' אשר תמלא בהנצראי' הנה מושפעי' וצאים מיוולר הכל צ"ה אשר זרע ואשר נטע חקדיו צעולם. וכתן רחמים בלב האב לרחם על צנו. ואיש על רעהו. והמוקבל טובה יורה את הכוחן ויהללהו צטערי'. אבל מידי דצרו צו זכור יזכור להודות את המטיב העליון צ"ה המאליל הכחות החמודות האלה ונטע סגולות יקרות כאלה בלבנות בני אדם. וזהו המהולל צרוצ התשצחות. כלומר כל התשצחות אשר נשמע מפי המהללי' ומרדי' אל המטיבי' עמהם. כלם אך כבודו ית' מהולל בהם. וכמו שכתבנו שם צאורך :

כלל העולה מדברינו הנ"ל כי כל פעולות טובות אשר צבזי אדם וכן השצחים והתהלות אשר ישתצחו בהן צעלי המדות טובות והלדיקי' הסרירי' צעם כלם הם של הצורא המאליל העליון צ"ה. ואין לאדם חלקו המיוחד לו כ"א הצחירה לצדה. כמאמר (דצרי' למ"ד) וצחרת צקיים. ועל השאר כבר אמרו (יומא ל"ח צ') הצא לטהר מקייעי' אותו וזהו מאמר עתידה צת קול להיות מפי"ללת צראשי ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל. כלו' שנשתתף עם הקצ"ה כציכול. כי הוא המאליל והעוזר האמתה הנותן לאד' כח לעשו' חיל. עכ"ז יצוא ויטול שכרו :

ודע כי הדרכי' האלה גם שלא נאמרו בלתי על פרטי צני אדם. עכ"ז חדע כי גם הכלל כיוולא בהן. כי נעמ שקבלו על עצמם לקצול עול תורה על שכתם גם שזה הוא ענין למעלה מוכח אנושי. נעמ ההיא והלאה ד' עוז לעמו יחן. וכבר דנו דהע"ה במאמר מצורא אשר לעתיד יורו גם העמי' אשר כתנו כתף קוררת אל התורה. הנה אז יורו האמת ויאמרו כי אם היו שומעי' ומקצלי' אותה צתחלה. ודאי הי' הקצ"ה ומקייען לקיים אותה. כמ"ש (תהלים קל"ח) יודוך ד' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך. כלומר יודו לך כי אלו שמעו אמרי פיך היו זוכי' ג"כ לסיר דרכי ד'. היינו לקיים התורה והמלות (עי' קול יעקב למ"ד א') כי גם ישראל היו חלושי' לזה המעמד. רק הכותן ליעקב כח הוא נחן להם כח לעשות חיל. וזאת הרויחו לעצמם רק עיי טוב צחירתם שענו ואמרו כל אשר דבר ד' נעשה. וזהו כל פעולות טובות ונחמות שהקצ"ה עתיד לעשו' עם ישראל אינם אלא צבזיל פועה אחת שפעיתם ואמרת' צקיני נעשה ונשמע. כלומר אין לכם חלק צו כ"א הדצור לצד. וזהו מאמר (ישעי' ע"ט) ויאמר לי עבדי אתה. כלומר השפיע צי כח ועוז לעבוד עבודת הקודש. ולעשות כל ונה שעשיתי. ותיאר את ההשפעה הזאת ע"ש אומרה. כי כל השפעתו ית' כן היא כי הוא אומר ויהי :

ומעתה נצוה לצאר המשך המאמר. אך נקדי' מאמר המסורר ע"ה (תהלים מ"ה) שמעי צה וראי והטי אזנך ושכחי עונך וצית אביך כו' וצח לור צמנחה פניך יחלו עשירי עם כו' לרקמות תוצל לנלך צחולות אחריה רעומיה מוצאות לך כו'. אשר רז"ל דרשו מאמר זה (ריש פ' לך) על אצרהס אציוו ע"ה. והנה המסורר ע"ה דיבר הדברי' האלה ע"ד משל ומלילה. ונצין חלל' המשל. ואח"כ נעמיק להתצונן צענין הנמשל. וגם אנחנו נצחור לקרב הענין ע"ד דמיון. לעשיר גדול הי' לריך לקחת אשה. וראה צחולה צעלת מעלות טובות ומסוצחות אלל עניי אחד. וקרא אותה אל ציתו וירצד על לבה שיקח אותה לו לאשה. אבל אמר לה כי הוא לריך מחלה ללמד אותה כל סדר ההנהגה הראוי' לה מעתה. והתחיל מסדר לפניו ויאמר דעי צתי כי נפסך ריקה דלה ועני'. ואביך עני ודל. וכל משפחתך דלים וריקים. דעני' ולמאים וצחוסר כל והי' דרכך עד היום להחניף את השכנים שתי' רגילה אללס צכדי שחוכל לשאל ופהס דבר. אם איזה כלי. או מאכל ומסקה ושאריו חפלים שלא הי' יכולת צידך להשיג. היית דורש ומצקס מהס. ומהיום הזה והאלה אין לך עוד לעשות כאלה. כל כבודך שחשצ צציתך. כמאמר כל כבודה צח מלך פנימה. ולא תלמי מנפתן חלרי ועירודתי החולה. והנערה צשומעה זאת צצהלה מאר. ותאמר איך אוכל להיות שכולה וגלמודה. כאסיר אל צור. הן זה דרך צני אדם להיות מעורר עם אנשי'. ויען ויאמר חלילה לי זאת לסגור היום הזה צציתי אשר לא תראה אדם עוד. כאותם אשר צצתי כלאים הצבאו. רק ההצבל הוא כי עד עתה הי' דרכך להשכים ולהעריצ לדפוק על פתחי נדיבי' כחשכט הדלים. ומעתה יהי' הדבר צהיפך. כי כלס יהיו משכימים לפתחך. זה לדרוס צשלומוך ולהשחשע עמך. וזה יצוה וישאל עמך טובה. יותר ומהה שתייט שואלת ממנו :

הנמשל דע כי אנחנו מוזהרים להיות מרוחקי' מטובות צמניות מרמוויות. ואין מהראוי אלינו לקחת מכרי עוה"ז כ"א ההכרח מה שלא יספיק צלערו. כמאמר כך היא דרכה של תורה פת צמלח מאכל כו' (אבות ו') וכל יסענו וחפלטנו וכל מוחנדרנו ראוי להיות רק כמאמר מטיה ד' (מהלי' כ"ז) אחת שאלתי מאלת ד' כו' שצמי צצית ד' כו' לחזות צנועס ד' כו'. וכאשר חטים עינך ולנך תראה אשר הדבה מנדולי הלדיקי' היו מוכללי' צכל שפע טוב העוה"ז והעושר והכבוד הכל לפניהס. כי כן חפלו ית' להטי' לטובים ולישדים צלצוחס. רק ההצבל הוא צין הלדיקי' והרשעים. מונס כרצרי המשל הנ"ל. כי הרשעים דרופי'

אחד הטוב להשיגו. לא כן הלדיקי' כי הטוב משחוקק אליהס להתלונן צללס. כמאמרס ז"ל צהאצנים שהניח יעקב צחת מראשותיו. זאת אומרת עליינייה לדיק את ראשו וזאת אומרת כו'. וכמאמר ויקס השדה והמערה תקומה היתה לו. וכן אמרו (צילקוט מלכים ח' י"ח) ויחנו לנו שני פדים ויצמרו להס הפך האחד. אותו שעלה לשס האלקי' צא צעלמו אל אליהו. ואותו הפך שעלה לשס הצעל נתקצלו כל ציאי הצעל ד' מאות וחמשי' אים וכלס לא יכלו לצוז רגלו מן הארץ. עד שאמר לו אליהו לך עמסה כי שמו ית' מתקדס גם על ידך. וע"ד כלל אמרו רז"ל (אבות ו') כל העוסק צחורה לשונה זוכה לדברים הדבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי לו. כלומר שהעולם ומלואו דודק אחריו. כמאמר (דברי' כ"ח) וצאו עליך כל הצרכות האלה והסיגור. לא שיהא לך מהלורד לדרוק אחריהס. כהדרוק אחר הכבוד כו'. רק וצאו עליך כל הצרכות האלה מעלמס והסיגור. וכמאמר (צמדצ כ"ו) על פי הגורל תחלק נחלתו. ואמרו ז"ל שהגורל הי' קורא ואומר אני של פלוני. וזהו מאמר (תהלי' כ"א) כי תקדמונו צרכות טוב. תשית לראשו עטרת פז. מאמר כי תקדמונו מורה על האמור כי הטוב יצחר כך טרס צצחור צו אתה וצטרס מחפון אותו. כי זה לשון קדימה צלה"ק צצ' צני אדם והקטן מקדים א"ע לקבל פני הגדול. וזהו ג"כ מאמר (דברים למ"ד) ראה נחמי לפניך היום את החיים כו' ואת הטוב כו' וצחרת צחיים. ונדוע לא הזכיר את שניהס לאמר וצחרת צחיים וצטוב יען וציען כי הטוב יצחר צך. ע"ד כי תקדמונו צרכות טוב. רק חיים שאל ממך. וזהו וצחרת צחיים :

ומעתה מלילת המסורר ע"ה נצבארה יפה אף נעים. שמעי צח וראי והטי אזנך ושכחי עונך וצית אביך. וכל זה למז אל האדם הרולה להתדבק ולהסחוסף צללו ית' שהוא לריך לעצוב כל הדברי' אשר התרגל צהס מלידה מצטן. ולצל ידאוב כי א"כ יהי' נעצז ומשולח וכל. ע"ז ציאר לו כי הדבר צהיפך. ויתאן המלך יפיך. וכדברי המדרש (רי' פ' לך) לייפוחך צעולי. וצח לור צמנחה פניך יחלו עשירי עם כי כל הטובות אליך יצאו. ואתה חשצ ומתלונן רק צאהלי תורה. כי כל כבודה צח מלך פנימה כו' אבל לרקמות חונבל למלך צחולות אחריה רעומיה מוצאות לך :

ומעתה נצאר המשך לשון המדרש אך נחזור אל דברי המשל הנ"ל אשר החנה העשיר עם האשה אשר לקח. ותאמר אליו האשה מדוע לא יאידמן כן צשארני צני אדם להחנות נחאי' כאלה צעת ההתקשרות. ויאמר לה כי מי שנחגדל צין עשירי' אינו לריך לחנאי' כאלה.

כי למוד הוא בכך לחיות חיי כבוד ונחת. לא כן הנערה הזאת אשר בחולדתה היא מצין עניים ונתגדלה צין עניים ודלים ועתה היא עלתה פתאום על גפי מרומי ההללחה ונתגדלה עד מאד. הי' מהלורך אליו להחלמד ולהתרגל בלמודי הכבוד ונימוסי הפאר והיופי. וזהו מאמר הקצ"ה לישראל הן אחס ומאין מאותם שכתוב בהם כל כו' כאין נגדו. כלומר שורש שלכם דל ורזה מאד. ופעלכם מאפע. כלומר כי לשעה קלה העלתי אתכם על כל. רק צעזעור דבור אחד שאמרתם לפני צסיני נעם' ונשמע. וא"כ כפי השורש שלכם הלא אחס למודי לבחור צעזעור עוה"ז. ועתה הלא נכנסתם עמי בצרית. מה שראוי אליכם להיות גוי קדוש. כהניד' תקראו משרתי אלקינור. וראוי אליכם א"כ לעזוב ולמאורם ככל המון הגלי התענוגי. ולא תזכרו בכל טובות עוה"ז ומחמירי. ולא תאמרו כי א"כ תהיו חכמים ונעדרים מכל טוב. ע"ז אמר כי לא כן הדבר. רק הטוב יבחר צכס. לא כאומן אשר עשו את העגל צעזעור היותם נמשכי' אחר העבודה הגהונה צארץ אשר ילאו משם. החושבים כי ההנהגה מקורה ציד מערכת השמים. אשר עי"כ התנהגו מאז לעשות טלסנאות מלורות הכוכבי' והמזלות. ועשו את העגל מכוון למזל שור אשר בהמזלות. כמו שכתב האבן עזרא (פ' תשא). ואלליכם לא כן הדבר. כי כמו אשר הדורשי' אל לבאות השמים ואל המזלות יחפלו להשיג מהם הטוב המיוחד ומושפע מכל מזל ומזל. כן המזלו' יבקשו וירדפו להמשיך שפעתם אל הנזיר מהם ונגדל מעבוד אוחס. כי הם נמשחוקים להתקרב רק אל הטוב אלקיס. וזהו תועבה יבחר צכס. אותה תועבה שכתוב בה עשו להם עגל וסכה. מאותו שור תביאו לפני קרבן :

אמנם דע כי ההצדל צין הרודף אחר הטוב. וצין מי שהטוב רודף אחריו הוא קדימת הזמן. כי אם הצד קצות וירדוף בהם אחר הטוב. יוכל להשיגו במהרה. לא כן ציטועת ד' נאמר (תהלים מ"ג) הוחילי לאלקי' כו' וכאומרם ז"ל (כדרים ק"ג) עשה דברים לשם פעלם כו' וסוף הכבוד לבוא. אכן שהע"ה העיר אותנו כי עכ"ז טוב לאדם להסליך כל טוב עוה"ז מנגד. שלא להתאמן ולבקש קצות לנהר השגתו. ולהקדי' את צואו. וזה אשר אמר (משלי כ') נחלה מנזלה צראשונה ואחריתה לא תבורך. ונמתיק הענין ע"פ משל. לעני שהיה ונהלך צדך לקצן מנדיצי עם והי' מתגורר כמה שנים צדך. נטפל אליו עני שירד מנכסיו ונתדלדל זה

ימים לא כצירים. וילכו שניה יחד. ונתארחו צצית אכסני' אחת אשר הצעה"צ הי' מפורסם למכנים אורח גדול שמו מאד. והיו יושבי' ג' או ד' שעות ומלפני שינתו להם לאכול ולא נחמו לפניהם. ויאמר אליו העני החדש למה אנחנו נחשים וממתינים כל כך. נלך ונבקש את צעל הצית שינתו לנו לאכול. ויגער צו העני הזקן (כי הוא הי' צקי צדצר) ויאמר לו שים יד לפה עד שיקראו אותנו אל הלחם. בתוך כך צאו אנשים קומרים אל הצית. ויתנו קול לאמר מהרו ותנו לנו לאכול ולשחות. וילכו מהרה ושימו לפניהם לאכול. ויתנו להם כל אשר שאלו. והאיש הזה משתאה ומחריט לאמר למה לא אעשה גם אני כן. והזקן קותם את פיו שלא ידבר מאומה. ואח"כ כאשר הלך הצעה"צ לאכול אז אמר אל העניים האלה קומו אכלו בלחמי. וישבו עמו ויאכלו וישתו ויעיצו לצם וילינו צעזעור. ויאמר העני הזקן לחצירו מה זה חרדת עלי לדחוק השעה. ולא כך אמרתי לך שיגיע העת ויתנו גם לנו לאכול. וזה משי' ואומר עכ"ז מרוע נשתחיתו מן הסוררי'. הלא הם מיהרו ובקשו וניתן להם. ויאמר אליו הזקן הלא למחר תראה הצדל גדול צינך וציניהם. וישכימו ממחרת ללכת לדרכם. והנה הצעה"צ יושב עם הסוררי' לחשוב חשבונו עמהם כמה מגיע צעד לחם וכמה צעד צמר ורגים. וכמה צעד יין וסכר. אז אמר לו הזקן ראה עתה אם ראשיתך הי' מלער. היית יושב ומלפה ומייחל לחסדו והתחסד עמך ולא תשמע קול נוגש ותלך ומאמו צלום. ולהיפך הסוררי' שמהירו עלמם לבקש תפקידם. עתה ראה נא את החשבון הערוך לפניהם. הנמשל מצואר צמאמר שלפינו. נחלי' מנזלה' צראשונה ואחריתה לא תבורך. לאמר הן אונת כי יזדמן נחלה המומהרת לבוא תיקף אחר הבקשה. אבל ואחרית' לא תבורך. כי תהי' לריך לתת דין וחשבון על כל טובה שתשיב מנזלות עוה"ז. כמאמר חז"ל (אבות ג') החנות פתוחה והחנוכי עקיף כו' והגבאי' ממזידי' כו'. לא כן הלדריקי' שמואסי' צטובר' עוה"ז כ"א הטוב רודף אחריה'. כמו שכתבנו למעלה. על אחריתם נאמר יבוא שלום ינוחו על משכבותם צלום ואין מנחיר להם דבר. לא ישמעו קול נוגש :

עוד צאור על מאמר המודש הן אחס ומאין כו' עי' קול יעקב מ"ח צ' כ"ו א' ע"ש וינעם לך. **אלה** מועדי ד' אשר תקראו אותם ועקאי קודש כו' ששת ימים תעשה מלאכה וציום השביעי שבת צבתון כו'*) הנראה בצאור מאמר שבת שבתון ע"ד שולאנו

*) ולא אמנע עינ מהצו פה מה ששמעתי בשם רבינו הקדוש הנאון רבינו אליהו מוילנא ז"ע. כי הכתיב החיל לומר חלה מועדי ד'. שהייתה כי רצונו לבחור המועדות. ומה זה שכתב פה ששת ימים תעשה מלאכה. מה ענין שבת לפה. ואמר הגאון

אכל לדרכנו הנה משפט הלדיק והרשע במספר ימי חיייהם ממש ע"ד צ' עניים הלכו יחד לקבץ על פתחי כדביים- לא כפרדו איש מעל אחיהו. וילכו שניה יחדיו- רק אחד הי' חכם והצ' הי' כסיל- ולא נמלא ציד הכסיל מעולם כי אם פרועה אחת אותה אשר נתנו לו עתה והפרועה הראשונה כצד אכל והחכם לא עשה כן- רק הי' קובץ על יד. ובהתאסף אליו מאה פרועו' החליף אותם על זוזי'. והזוזי' על סלעים. ואח"כ החליף את הסלעי' על דינרי זהב- כן הלדיק יעשה צדעת ובהכמה ויבילה ימיו רק בחורה ומלות ויתחברו אחד אל אחד בקרפי עבודת הקודש שעליו עד אשר יעשה משצעה ימים שבת- ומד' שבתות חודש. ומן החדשים יעש' שנים- והכל ע"י מעשי הזמן. כי האף אמנם עלם הזמן חלף ועבר- אבל הקניני' הנכבדים אשר קנה זהם חיים וקיימיו'. ופעולתם עומדת לעד- כי יתחברו הלמוד והמעשה עד שצבילות שנה יש לפניו התורה והמורה אשר אסף בחפניו שנה שלמה ושארי מעשי' עובים ותפלות של שנה תמימה- והוא כמו מי שקונה צעד מאה אדומי' סחורה. הנה נעשה מן הסחורה אדומים אח"כ צבואו אל ביתו. כן מי שהחליף זמנו לעשות מומנו תורה ומלות- צעו"ה הצ נעשה מן התורה והמלות חיים נעימים וזמן נלחי והללחת עולם לא כן הרשע מצלה ימיו בדברים רקים אשר לא ישיג מהם אחרית ותקוה כמו אכילה ושתי' ושארי התענוגי' לעולם אין לו צידו רק העת של עתה*) כמאמר (ושלי יו"ד) ושנות רשעים תקלורנה. ממש כמו שהפקיד אלל אחד ומאה אדומי'. והוא מחזיר לו זוז אחד בכל יום- אח"כ אין לו מכל מעותיו כי אם זוז אחד- וזהו ימי שנותינו זהם שצעים שנה. הוראת מלת זהם כאותו שאומר יש לי פרועות צמאה אדומים. שצע"כ כוונתו שיש לו פרועות סך מסויים עד שיוכל לעשו' מהם ע"י חליפין מא' אדומים. כן הי' מאמר המשורר- אם תרלה להציט על זמן בני האדם על כל הפנים לא תראה צו רק ימים- רק הימים הם אשר זהם תוכל למלוא חשבון של שצעי' שנה- וזהו ימי שנותינו זהם שצעים שנה. ר"ל זהם יכול להיות ע'

שנה אכל לעיני האדם אין לו רק ימים אשר עליהם נאמר (איוב כ"א) יצלו צעוב ימייהם. ר"ל יכלו ימייהם בכליון גמור- וכמו שסיי' הן לא צידם טובים- ר"ל כי לא קנה לוקנין נלחי צימים שעברו- וזהו ג"כ מאמר (שם ע"ו) כל ימי רשע הוא מתחולל ומספר שנים נלפנו לעריץ- ר"ל כי זה משפט הרשע אשר זמן ההווה הוא צעיניו תמיד לנשא- ותחלתו רק על הימים שיצואו. אולי יהי' טובי' מאלה אשר לו עתה. ולאיש כזה הלא אין לו כל מאומה לא ימים ולא שנים- וזהו כל ימי רשע הוא מתחולל- וא"כ ומספר שנים נלפנו ונעדרו מן העריץ(והכחוב הזה מדבר מרשע ורע לו- כי תחלה הי' מאמרו מלדיק ועוב לו) וזהו מאמר אליהוא צן ברכאל (איוב ל"ב) אמרתי ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמי- חלק הזקנה לצ' חלקים: היינו זקני ת"ח וזקני ע"ה. וההבדל ביניהם כי זקני ע"ה אין להם רק ימים. וזקני ת"ח יש להם שנים. וחשיצות הזקנה צנייה"ג"כ על צ' בחי' חלוקות. כי זקני ע"ה אין חשיצותם כ"א צרצוי הדברי' אשר זהם כי הם יכולי' לספר מעשים רצי' ומכמה זמנים שחלפו עליהם אשר ראו צעיניהם כמאמר (צרכות כ"א) ממהדורי מילי- וזהו אמרתי ימים ידברו- זה הוא מעלת הימים- שיש צפיהם לדבר ולספר הרבה- אבל ורוב שנים יודיעו חכמה :

המורם מכל זה כי העליון ית' ליה אותנו לספור מנוחת הפסח חמשים יום. כי מוסק ועד עלדת נעדרו ישראל מנוחת טמאת מלרי'. והי' לריכי' להיות מוכשרי' לקבלת התור' בעלרת- כי שצע שצועות היו לריכי' לטהר עלוים- כוונתו לירדעים- ע"כ אומר וספרתם לכם מנוחת השבת מיום הביאתכם את עומר התנופה שצע שבתות תמימות תהיינה. כאותו שמונה מעותיו ומאסף הפרועות להחליפם על סלעי'. וכאשר יגיע לסלעי' יחליפ' על דינרי'. אבל אם יאכל הפרועו' ויפסידם לא יעלה צידו מאומה. וכל זה נקצת יקר הדברי' זה צעיניו כן הינוים האלה יקרים מאד להכין א"ע זהם לחורת ד'**) ע"כ הזהיר הכתוב ואמר שצע שבתות

(*) וכבר מלתי אמורה בספר המידות (בששי משער היראה) שזהו אשר רמזו ז"ל במדרש (ריי ויחי) ימינו כלל עובר, לא כללו של כותל או כללו של אילן אלא כללו של עוף בשעה שהוא עף, כי חיי האדם המה ממש ע"ד עני. צא אל עשיר וביקש מסנו הלוואה מאה סלעים, והוא ישלם לו בכל שנועה דינר אחד, ובחובה יעלה לו גם רוחים כך וכך פרועות רוחים, והשאר על הקין, והעשיר כנה הליו עורף, וישאלו אותו הלא הוא נותן רוח גדול, ויענה ויאמר היו אולי' אתם משבחתם כי הוא יתן לי בעד חלי דינר שלם, לא כן הדברים, כי כנה הוא עושה לי בעד מאה סלעים יתן לי דינר אף, כי הוא לא יסלק לי כ"א דינר דינר, וערם יבוא הדינר המי לידו יבלה הראשון, כן הדבר נמי' האדם, כי לא יתנו לו מלמולה רק רגעים, רגע אחד רגע, איב אין אל האדם רק הרגע אשר הוא בה עתה. כי העבר איננו, והעתיד סך לא יביאנו, וההוא אשר בין העבר והעתיד אינו רק רגע, אשר ע"ז נאמר (תהלים ל"ט) ותלדי באין נגדך, זהו שצארו ז"ל במאמר ימינו כלל עובר, לא כללו של כותל או כללו של אילן, כי אותו כל עומד כמה שעות, רק כללו של עוף בשעה שהוא עף, עושה בכל רגע כל מה וראשון ראשון נעקר ואינו (וכבר בחבתי דברים כאלה בס' עין המים ע"ש בהמתקת דברים):

(**) ועדו ג"כ דייק הכתוב (פ' בהר) וספרת לך שצע שבתות שנים שצע שנים שצע פעמים. ונחמאי שלא תכלה אותם עיב יהיו קיימים. וזהו והיו לך ימי שצע כו' תשע וארבעים שנה. שיהיו נהוי' קיימת.

שנחות חמימות תהיינה. שלא תכלה ושלח תפסיד יום אחד מהם וזהו שאמרו אימתי הן חמיונו' בשע' שישראל עושין רלונו של מקום. כי אז יהיו גם הימים חמיונים: וקראתם זעלם היום הזה. ד' במקורה. וקראתם זעלם היום הזה. וקראתם דבור בארץ (בהר) וקראתם זעם אלהיכם (מלכי' א' י"ח) וקראת' אחי והלכתם והתפללתם אלי (ירמי' כ"ט) ולבאר מאמר הנקורה נזכיר קלת מאמרי' המדברי' זענין זה. הנה הנביא ע"ה אמר זעם ד' (ישעי' נ"א) התעוררי התעוררי קומי ירושלים אשר שתיית מיד ד' את כוס חמתו כו'. הורה בזה כי הישועה תלוי' אך בידינו. אם אנחנו לא נשקוט רק לבקש רחמי' על כל חמדת ישראל. על הר ליון ששטם. כמאמר (שם ק"ב) אל דמי לכם ואל חתנו דמי לו עד יבונן ועד ישים את ירושלים חלה בארץ. כי איך יסקוט לבנו זעבור חיי לער שאנחנו מושפעים עתה. הלא עוב לנו להרחיב פה בחמנה ובקשה למלאות לנו טובע שמחות את פני אדוננו קדונו ית"ש. ולא יסוג אחר לבנו זעבור זה לחמנו לחס לר הצא אלינו זעלב ויגיעה רבה עד כי נחקיים בנו מאמר זנפשונו נביא לחמנו (איכה ה') היינו זיגיעות הנפש והנשמה והשכל אשר כחות הנפש נחנו באדם רק זעבור עסק התורה והעבודה ועמה אנחנו מעזירי' אותם בפרך לכל עצודות הפרנסה להשיג מחיינתו כיום הזה. לא לעולם הצא. וכדי ציון וקלף אם שפחה תירש גזיית'. ואין דן דינו כי אנחנו רלוני' למעמד נכבד מזה באותו אשר לא ראה עוב מיינו. הו! זכרו זאת והתאוסשו הלא אבינו יולדנו הכין כל טוב רק זעבורנו. ומלפה מאד לפתוח אולרו הנחמד להריק זרכתו אלינו. ומקונן מאד על מניעת הטוב מאנחנו. כמאמר (ירמי' י"ג) ואם לא תשמעוהו במקחרי' חזכה נפשי מפני גוה ובגמ' (חגיגה ה') מאימפני גוה מפני גאוחם של ישראל שניטלה מהם כו'. משל לאחד שלא זכה לגדל זן להכניסו לחופה. והי' לו הון עמק. והי' מרצה חפלה וחמונוני' עד כי זכה לגדל זן מופלג מאד זמעלות ושלמות. והי' אביו דואג מאד להלבישו בגד נאה ומפואר שלא תשלוט בו עין רעה. ומדי שנה זשנה זצוור מן הדרך הביא לבנו זוג זנדים יקרי' והניח אותם באולר. בחדר נשכבו. לנען לא תסורנו עין. כי אמר עד אשר אזכה ויגיע עמו עת דודים להכניסו לחופה אז אפתח אולרי הטוב להלביש את בני חמודות. עד כי לימי' נתמולא האולר מלבושי' יקרים ומעטפות אשר לא שלטה בהן עין. ובהגיע החור הנכבד להכניסו לחופה. וימת הנער על פני אביו. ובמר לבו הי' מושפטו ללכת בכל יום אל בית האולר והי' משחטח על פניו. וזוכה על כל מלבוש

ומלבוש. ועל כל חשיט. לאמר זניכני מי ילבוש הזנדי' היקרי' האלה. ולמי כל אלה לפני. הנמשל כי אבינו זששמים הכין זעבורנו אולר כל כלי חמדה. וכל קגולה יקרה. לא שזפתה עין דואי. כמאמר (ישעי' ק"ד) עין לא ראתה אלקים זולתך. וזעת חורזן בית המקדש אמר הקצ"ה לירומי' (זפתתי' למד' איכה) אני דוונה היום כמי שמוליך את זנו לחופה ומת בחורף חופתו. והקצ"ה הולך זניכול בכל יום אל בית האולר לראות זטובות זנו יחירו אשר הכין זעבורו. וזוכה ומקונן מאד איה זני יקרי' איה זני מחמדי. כמאמר חז"ל (חגיגה ה') זנוקחרי' חזכה נפשי מקום יש ששמו מקחריים. אשר שם נגוזי' וטמונים כל טוב בית ישראל. וזהו מאי מפני גוה מפני גאוחן של ישראל שניטלה מהם כו'. ולזאת זל הכחוב לעורר אותנו מתדומחנו (ישעי' נ"ב) עורי עורי לבשי עזך ליון לבשי זגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כו'. כי כה אמר ד' חנם נמכרתם כו' מלרים ירד עמי זרשאונה לגור שם ואשור באפס עשקו ועמה מה לי פה נאם ד' כי לוקח עמי חנם כו'. באור זה ע"ד ז' שפני' הי' להם זחתי' מפוארי' סמוכים זה אלל זה. ואחד הי' עני והשני הי' עשיר. ויהי כי הקיפו הימים והעשיר תקע אהלו זכפר על כמה שנים. הו! וכל זני זיתו עמו. ואת זיתו השכיר אל שוכר אחד על משך הזמן אשר יש לו לשזת זכפר. ויקח ממנו שכר דירה הרבה מאד וכראות העני מה ששעה העשיר. שהשכיר את זיתו ולקח שכר הרבה ויאמר אל זני זיתו על מה אנחנו נחשי'. על מה אנחנו יושבים פה בחוקר כל. זרעז ובלמא. נעקור גם אנחנו דירחנו. ונקבל גלו' עלינו. ונהי' גולי' ומטולעלי' עד המקור' ירח' עלינו וישיבאוחנו אל זתינו לשלו'. והקבימו כל' לדעתו. ויאמרו לו ומה תעש' לזני' זה עד אשר נשוב זשלו'. ויאת' אליהם אם הייתי יורע זמן הטלטול ואורך הגלות הייתי משכיר הזית לאחרים. כמו ששעה שפני. אכן אני מזעיח את נפשי שיחנני ד' זמהר' יושיעני ושזחתי זשלו' אל בית אבי. ואם הזית יהי' מושכר זיד אחרי' מה אשעה אני. לכן זאת עלתי לתת הזית אל אחד שיזב בו זלא שכר על כל הזמן שנהי' נעי' ונדים. על חנאי אולי ישיבנו ד' זמהרה מחוייב האיש ההוא ללאח מדיחנו גם באולע הזמן ויעש כן. ויושז שם איש אחד והוא וב"ז הלכו כאשר תהלכו. ויעזרו עליהם ימים רבים והמה נעים ומטולעלי' ומאוונה אין זידיהם זמה לזא אל זחיה'. אז החומרר העני הזה עד מאד ויאמר אל זני זיתו. דעו זני כל הנרות והטלטול המר הזה זאין ספק הגזירה כן היחה עלינו ומד' ילא הדבר לא נוכל דבר עליה רע אבל אנחנו מחוייבי' לקבל הכל זשמוחה. אכן על זה יורה לני. על זאת חממרנו מעי.

האז על הצן). המיוחדי לרחם עלינו. עכ"ז למה נגרע
 לצלתי ירחם עלינו עכ"פ צסם חסד אל כל היום. אשר
 נמנו ותפרנסני זכאים וחייבים. וזהו מאמר אלי אלי
 למה עזבתני. הלא אתה זן ומפרנס את כל העולם
 כלו. אשר ע"ז יורה שם אל ולמה נגרע אנחנו מהם
 ומהמונס.

ואולי יתכן עוד בצאור מאמר אלי אלי למה עזבתני
 רחוק ומיטעמי דברי שאבתי. ע"ד נוי שהולך
 לקצץ נדבות בעבור אחר. אשר אם אחד לא ירלה לתת
 נדבה. ישנה נגדו עזות. וירחיב פיו ויאמר לו הלא אני
 איני כוגע בדבר. ואני מעריח עלמי לבקש ולקצץ רק
 בעבור אחרים. ע"ז ממש היתה טענת דהע"ה. אלי
 אלי למה עזבתני שלא לתת לי מענה על תפילתי. הלא
 רחוק ומיטעמי דברי שאבתי. כלומר לא בעבורי אני
 שואג. כ"א לרכי הכלל כדעת ר' יהושע (פסחים ק"ט א')
 כי עלי לבי דוי על בית ישראל ועל עם ד' אשר אין להם
 משען ומשענה זה כונה:

ויותר יתכן בזה ע"ד מאמר [תהלים כ"ז] אחת שאלתי
 מאת ד' אותה אבקש שבתי בבית ד' כל ימי
 חיי כו'. דע כי שאלותינו מאתו ית' שמים המה על לרכי
 הנפש ועל לרכי הגוף. וכל אחת מתפשטת לענקים
 הרבה. אבל ההבדל בין צ' סוגי השאלות. כי בלרכי
 הגוף בהכרח תקדם התשוקה בלב השואל כי הלצ יודע
 את שהוא לריד ואת שהוא מתאוה. אז הוא שואל שאלתו
 מאת הממלא משאלו' הלב. כמו אם יבקש חיים או
 פרכסה ורפואה. בע"כ קדמה אליו הידיעה. כמה הוא
 נחון אל הטובה ההיא ואז יבקש עליה. אבל זאת לא
 שמענו שישאל אחד מאתו ית' שיתן לו לבחפון בפרנסה
 ובחיים זאת לא ממלא לעולם. כ"א את אשר לבו של
 השואל יחפון בו אותו הוא מבקש. אכן בלרכי הנפש
 הדבר בהיפך כי אם יהיה האדם במדרגה במלותיו חפץ
 מאד. אז הוא מאותם שאמרו עליהם [יונא ל"ח צ']
 הבא לטהר ומקיימי אותו. אבל אם לבבו ריק מכל רק
 הוא יודע. כי חסר לו מה. והוא נרגיש כי בע"כ יש
 חסרון בנפשו כי לא יבקש מאת ד' ולא יתגבל על מה
 שהרבה חכמי אנשי השם מרבים תפלה ותחנוני. א"כ
 בע"כ אין לו לב לחפון בנה שראוי לחפון. ויתן מועלות
 בנפשו לבוא ולבקש מאתו ית' שיתן לו לב טהור לדעת
 ולהבחין מה שראוי לבחור ולחפון. וזהו אחת שאלתי
 מאת ד' אותה אבקש. כלומר שאלתי דבר אחר מאת
 ד' ומה היא אותה אבקש. שאלתי הית' שאבקש ושאתגבל
 רק ע"ז שיהי' שבתי בבית ד' כל ימי חיי כו' (*). עוד יש
 הבדל

על שבת נכרי וזר בביתו זה כונה. חסם אין כסף. כי אם
 ידעתי שאמתמהנה הזמן הארוך הזה הייתי משכיר את
 ביתי והשבתי שכר הרבה. ואני מבטחוני לבוא ולשוב אל
 ביתי בימים אחרים כתי לך הדירה ועתה אני גולה
 ומטולטל זה כמה וזה יושב בביתי בחנם. הנמשל בעת
 נגזר מאתו ית' לתת אותנו תחת יד פרעה זמן קלוב
 וידוע. חשב ד' שלא יטעבר עמנו חנם. וגזר שיכלכל אותנו
 מטוב מלרי' כמאמר בשבתנו על סיד הכשר כו'. כי איך
 יתכן שנהי' עבדים חנם. לא כן עתה אין אנחנו מקבלים
 מהם מחייתנו וכל לרכי פרנסתנו ובכוננה היתה כך
 מחמתו ית' בעצו' כי הגלו' הזה הי' בלא זמן קלוב. לאמר
 אולי ישובו מיד. כמאמר היום אם בקולו תשמעו. יגאלנו
 מיד בחנם. ועתה אחר אשר גרמו העונות והאריכו
 הימים ועדיין בן דור לא בא. וכל משך הזמן הארוך
 הזה אנחנו גולים ומרוחקים. יתחם הקב"ה כפיכול
 לאמר מה זאת אשר חנם נמכרתם כו'. מלריס ירד עמי
 בראשונ' לגור סם. והי' זמן מועט. ועכ"ז לא הי' בחנם.
 ועתה מה לי פה נאם ד' כי לוקח עמי חנם כו' :

ובמה התמרמר החסיד ע"ה במאמרו הנכבד (תהלים
 כ"ג) אלי אלי למה עזבתני. וראוי להתבונן על
 השתמשו במקום הזה צסם זה ולא צסם הוי' צ"ה או
 צסם אלקי'. אבל כפי הדבר ע"פ משל לעשיר א' שומר
 עליו צנו עד שחרה אפו עליו כ"כ עד שגרשו מביתו.
 והנער הי' מתגורר מבית לבית למולא לו מקום ללון
 עכ"פ. ולא מלא. ויאמר אליו איש אחד אך שנוע לעלתי
 והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך. והרימה פעמיך
 למקשות עם עניים מרודים ויהי' צעיניך כאלו נולדת
 עני מליד' מוצן. ותאכל לחם. ויעב הדבר צעיני הנער.
 ויהי בהכינו א"ע ללכת ויאמר אל לבו למה יגרע ממני
 העיר הזאת מהתהלך בה מבית לבית אולי יוכל לקצץ
 עכ"פ על הולאות הדרך. וילך ויקצצ את העיר ויתנו
 לו כלם. יותר ממה שנותנים לשארי עניים. ויתן דעתו
 ללכת גם אל בית אביו וילך ויעמוד על הפתח. האז
 כאשר ראה אותו זעק בקול גדול לא צן בליעל מביתי
 התחיל הנער צוכה וראונו אם גרמו עונותי שחסי
 מומי רחמי האז על הצן. אל נא חסיר מומי רחמיך
 וחסדיך הפשוטים אשר בהם אתה ונתחמד על כל צאי
 ביתך וכל דופקי שעדיך. ואין אתה שואל על שום עני
 מה מעשיו והנהגותיו. הנמשל כי אבינו ועולם הלא
 גדלו רחמינו וחסדינו להטיב עוננו בכמה מועלות טובות.
 ביקר וגדולה למעלה ראש. ועתה אם אומנם עונינו ענו
 צנו למנוע מאתנו חסדיו הנפלאי' והרומי' (כרחמי

(* אמר הכותב ואני בספר שמן המור [בשלישי לראשון] כתבתי ע"ז ביאור נחמד על מאמר (משלי י"א כ"ז) שומר טוב
 יבקש רבן ורועש רעה תבואו והמאמר סתום ורחוס. אמנם לדעמי הנאור בזה ע"ד שכתב החכם מהר"ו טעם המלכות שהמשיל

שכחת ולא שאלת לך רק למלוא חן צעיני הכפרי להקל מעליך עול עבודתו וסיוסוף לך צפת צגו. הנמשל מוצן מאליו כי אנחנו שכחנו מעלת קבולתנו יחוס אבותינו ויקר מחלצנו. כמאמ' [ישעי' ס"ג] היינו מעול' לא מעלת צם לא נקר' שמך עליהם. וכאשר הרשע כונן חליו על יתר להשחית אז אנחנו לוועקים אל ד' לאנור הלילנו נא והסר מעלינו מר המות. וזהו תשובת הנצי"א והתפללותו מי את כגונח ומתפל' הוי איך יתכן אליך שתשכח מי אתה ולהיפך ותיראי מאנוש ימות. ותשכח ד' עושהך. ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המליך כאשר כונן להשחית ולמה לא נתת את לבך לבקש את פני אביך להשיבך אל ביתו להיות כושע בד' תשובת עולמים. וזה שאמר הפייטני לרות רבות קצבנו קראנוך ד' כו' פי' עד שלא קצבנו לרות כאלה היינו מחשים וסובלים ולא התפללנו. אבל מאין נמשכת השכחה הזאת אלינו. ואיך נהייתה זאת בנפשותינו להגיע אל היסח הדעת כזה. עד שע"כ בא הנצי"א ע"ה להצטיח אותנו (מזקוק צ') אם יתמהמה חכה לו כו'. אמנם כאשר נחזקונו מעט נמלא ע"ז מלילה נפלאה בדברי הנצי"א ע"ה [ישעי' כ"א] משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל אמר שומר אתא צוקר וגם לילה אם תצטיון צעיו טובו אתיו. וכזין הענין ע"ד משל לעשיר נכצר שהי' חשוב מאוד בחלר המלך ומגודל הקנא' שהתקנאו עליו קלת אנשים העלילו עליו עלילת מות. וישלח המלך לקחת אותו. ויצאו פתאום אל ביתו והוא שוכב על מטתו ויקחוהו ויורידו אותו אל צית הסוהר עמוקה מאד. ובמחשכי הושיבוהו אפל ולא נוגה לו. וצעת שהוליו אותו אל צית האסורים הי' שאל אותם לאמר עכ"פ הגידו לי מה חרי האף הגדול הזה ולא ענו אותו דבר כי גם הם לא ידעו עליו אשמת דבר. ויהי כאשר הורידו אותו שמה נפלה עליו תדרמה וירדם. ויהי כאשר הקיץ משנתו שכח כל המעשה אשר נעשה עמו. והי' חושב כי הוא צדיקו. אשר דרכו תמיד להרגיש אור היום מצין צקיעי החלונות. כמליץ מן החרכים את כלולי השחר. וכאשר לא ראה מואמה אמר כי עוד לא האיר היום. וילט פניו וייטן עוד. ואחר כך כאשר התעורר ויפקח את עיניו לראות אם היום יאיך. והנה חושך קביבותיו. ויתפלא מאד על אורך הלילה הזאת מכל הלילות. והמלך נעלז מאד על אהבו. וראה שאינו מוצא לפניו. אמר ללכת אל המקום שהוא שמה והטה אזנו לשמוע מה מנעשה צדיק הזה. וישמע אותו איך הוא צוכה ואומר אוי לי על שבדי איך ארכה הלילה. הווייתו ויאיר הצוקר. ואקום ממוטתי. ויען המלך ויאמר הוי סכל התחשוב כי אתה צדיקך בחדר משכבך

ועל מנתך. שאתה רגיל לראות ולהכיר בעפעפי שחר. הלא אתה היום אסור אל צור. מקום אופל וללמות. ולא פעם ולא פעמי' הי' יום ואה"כ לילה. ואין לך כ"א להפיל תחינה ובקשה לפני. כי הנני קרוב אליך מאד דבר ואנכי אשמע. הנמשל. כי צימים ומקדם צמון שצית המקדש היה קיים היינו יודעים ומכירים אימתי יאיר היום אשר ילוה חסרו ומדת הרחמים. ואימתי לילה. היינו שלימות הדינין. כי היה אלינו דרכי' לדעת זאת אם מפי הנצי"אים ע"ה ואם ע"י עשן המערכה. ולשון של זהרורית. וכדומה הרבה קימונים. ואז היינו מתעוררים לתקן את אשר עלינו לתקן. אמנם עתה צעת החורבן כתקיים צנו מאמר המקונן (איכה ג') במחשכי הושיבני כמתי עולם. וארותוחינו לא דאינו לדעת אימתי עת רלון. ומתייכשר להרצות תפלה. ואנחנו מחשים הרוזים שוכבים על מטות הדמיון כי כל הזמן הארוך הזה הוא רק לילה והוא הכלול במאמר (ישעי' כ"ו) חצי כמעט רגע עד יעבר זעם. וא"כ יקשה לך איך יזדמן לילה ארוכה כ"כ. וזהו משא דומה. הנצי"א חזה ברוח קדשו שיגיע עת ויהיה דומה. אין פולה פה ואין דורש ומצקס רחמים. רק זאת לצד יאמרו. וזהו אלי קורא משעיר שומר מה מלילה. שומר מה מליל. כפלו שאלחם כמתפלא מאד על אורך זמן הלילה הזה מכל הלילות. ותשובת הקצ"ה ע"ז. אמר שומר אתא צוקר. כלומר הלא טעות גדול יש צידכם. כי לא פעם אחר בא זמן הצוקר להאיר היום שיהיה אפלתך כלהרי'. כמאמר חז"ל (ברכות דף א') ראויים היו ישראל לעשות להם נס צימי עזרא כדרך שנעשה להם נס צימי יהושע אלא שגרם החטא. וזהו אמר שומר אתא צוקר לא פעם ולא שמים היה זמן גאולה. ועכ"ז וגם לילה. והלילה נמשכת עוד. ואין אתה יודע שום קימון מהזמנים שלמעלה. רק אם תצטיון צעיו. כי צד הדבר תלוי. ומה גם צימים האלה ודאי הזמן מקובל מאד לתפלה. כמאמר (דברי' ד') צלר לך ומלאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושפת עד ה' אלקיך.

ואולי יש להמתיק צה מאמר (תהלים כ"ב) רחוק מישועתי דברי שאגתי. ע"ד שאמר במקו' אחר (שם ס"ע) יגעתי בקראי נחר גרוני כלו עיני מיחל לאלקי. כי אנחנו ומקדימים תשובה על שאלת הקצ"ה (ישעיה כ"ו) מדוע באתי ואין איש כו' הקלור קלרה ידי מופדות כו'. לאמר כי הקצ"ה קובל עלינו למה אין אנחנו מתפללין על חורבן צית המקדש. וגם כי אנחנו מתפללים ע"ז כמה פעמים ציום אם בתפלות ואם בצרכת המזון. אבל אין הדברים נאמרים מפי המדבר רק בעצור שכבר למוד הוא צלשונו לדבר כל הקדר והוא רגיל כך. אבל הלצ רחוק מזה. וישראל משיבים

בעבור כי פגע בי בשוק ודיבר עמי. עלה על רוחו לשל
 טאלה זאת. ואם היה באמת רחוק לדבר זה והוא לריד
 לזה למה לא הלך בכוונה מכוונת אל ביתו. וכמו
 שספרו חז"ל אלל יעקב אזינו ע"ה שלכחו חרנה כי
 עבר וקום הקודש ולא שח לבו אל הנוקילה אשר דרך
 זה. אך כאשר הרחיק ללכת זכר את אשר עשה ואמר
 אפטר עברתי על וקום שהתפללו אצותי ואני לא
 התפללתי. ולולא שעבר דרך שם לא היה נחייב א"ע
 להתפלל גלל כן חפלתו ומחירת ע"ש פגיעה. יען כי
 אך פגיעמו במקום הקודש הסבה תפלתו. והיו שקמו
 ז"ל ומאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תפגע
 בו. כלומר הלא אין אתה משולח וזהם לבקש מלפני
 עליהם. זולת וזה שאת' פוגע אותי זהו יומי מדבר דברי
 אליך תמיד. נשאל לך להתפלל עליהם. לכן אל תפגע
 בו כהפוגע הנזכר. והחסרון הזה תמלא בכל תפלות
 שאנחנו מתפללים. לא כן אם היינו מתאספים ביחד
 לקבוע וקום זמן לאמר לנו וכלכה לבקש רחמים מאת
 אזינו ששמוים שירחם עלינו ועל בית וקדשו קרוב
 הדבר מאד שיקבל ברחמים וברלון את תפלתנו. והיו
 ומאמר הנוקרי' להעיר אותנו שלא נדבר על לבנו שיש לנו
 להמתין על עת רלון. כי לא כן הדברים. רק וקראתם
 בעלם היום הזה. בכל עת ובכל יום שאתה עומד בו.
 כמאמר (תהלים ל"ה) היום אם בקולו משועו. והיו
 וקראתם בעלם היום הזה. וקראתם דרור בארץ. אך
 בתנאי שלא תבקש בעבור שמוך כ"א וקראתם שם
 אלהיכם. וכמאמר המדרש הנז' שחפו לערי עומס.
 התנאי הנז'. וקראתם אותי והלכתם והתפללתם אלי.
 שלא תהיה התפלה ע"ד אגב. וע"ד מקרה. רק וקראתם
 אותי והלכתם בכוונה ומכוונת רק אלי להתפלל ולבקש
 רחמים. אז באין ספק אלקים יענה את שלומכם.

בהד"ש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבחון זכרון
 תרועה כו'. גמרא (ראש השנה כ"ט ב') כתוב
 אחד אותם שבחון זכרון תרועה. וכמוז אחד אותם יום
 תרועה. לא קשיא כאן ציו"ט שחל להיות בשבת. כאן
 ציו"ט שחל להיות בחול. באור זה בהקד' מאמר (נחמ"י
 ח') ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם כו' ויקראו
 בקשר בתורת האלקים מפורש ושם שכל ויצינו במקרא
 ויאמר נחמיה כו' היום קדוש הוא לה' אלקים אל
 תתאבלו ואל תזכו כי בזכום כל העם כשומעם את דברי
 החורה. ועניין כזויתם כאשר שמועו את דברי החורה
 יתבאר ע"פ דמיון. לכוחר הכוחן סחורתו בהקפה אל
 החנונים. אשר קלת וזהם לוקמים צוזוזון שושלונים
 חיקף. וזהם שושלונים הוזהלה. וליעום אחרים כאשר
 יגיע וועות לידם ישלחו להקוחר על החוז. אשר
 ומפטום כל זמן שלא יבוא הנושה לציחם עם שט"ח

טצידו אינם דואגים ומאומה. כי זה יעלה על לבו הלא
 כפי החשבון נראה הדבר כי אין אני חייב לו עוד. וזה
 יעשה חשבון הלא אין אני נשאר חייב כ"א דבר מועט.
 לא כן מי שלקח הרבה סחורה בהקפה ולא נחן עליו
 ומאומה. אשר בצדו אל החכות וראה הסחורה סדורה
 ומנוחת לפניו. ולא מכר ומאומה. כל עלמותיו ורגזו.
 חרדה ועלב ולבשו. לאמר הלא כל הסחורות אשר לעיני
 קצוב בכל פינות החנות בעד כלם אני חייב. הנמשל
 מוזן מאד. כי הגדולים והעושים טצידו אל לא יעשו
 חובות כלל. כי זהירים וזריזים הם בכל רגע ורגע.
 כמאמר (תהלים ע"ז) שויתי ד' לנגדי תמיד. וקלת
 שיעשו חובות קטנות אבל יקבעו להם זמני פרעון
 לעשות תשוב'. זה יעש' החשבון עם נפשו. טרם ישכב על
 מוטו. כמאמר (במדבר כ"ג) לא ישכב עד יאכל טרקף. וזה
 יעשה החשבון בכל ע"ש. וזה בכל ער"ח. וא"כ באנשים
 כאלה אין הדאגה והפחד גדול עליהם כי ב'גשמתם אל
 יום הדין והחשבון. כי אם חייבים חייבים רק וועט מון
 המועט. לא כן האנשים הצלתי וועלים על לבם חשבון
 מועשיהם בכל ימי השנה. ולא התחילו לשלם הקפותיהם
 ומאומה. מה מאד יכאב לבם כאשר יקרבו יומי הדין
 הגדול והנורא. אז יפקחו עיניהם ויראו כי הם חייבים
 בעד כל התורה כולה ח"ו. כי לא התחיל לשלם. זה הי'
 דבר הצכי' אשר זכו אנשי הגולה. כי בערם לקח אותם
 עזרא הקופר לשמוע את הדברים הכחוזים. בקשר
 תורת האלקי'. לא ידעו ומאומה אם חייבים הם דבר או
 לא. וכאשר קרא לפניהם בתורת האלקי' ויצינו במקרא.
 אז עשו חשבון כנפסם ורגזו וחלו ואנעו הלא אנחנו
 חייבים בעד הכל. בעד כל הדברים הכחוזים בקשר
 התורה. רק נחמיה אמר אליהם אל תתאבלו ואל תזכו
 (כי יו"ט היה ציום אחד לחדש השביעי. כמ"ש היום
 קדוש הוא לה' אלקים) וביאר העם על התאבלם
 ועל כזויתם כי בזכום העם כשומעם את דברי התור'.
 כאותו קוחר הנוביט בחנותו על הסחורות הנונכות
 קצוב קצוב יעשה חשבון ויאמר הלא בעד זה אני חייב
 ובעד זה אני חייב. ואם צדורות הראשונים כך אשר
 כבר אמרו (שבת קי"ב) אם הראשונים כמלאכים כו'.
 וזה נאמר אנחנו עניי הלאן. אשר אללנו התור' ונוחת
 בקרן זויות. ויש כמה אנשים שלא נגעו בה בכל ימי
 השנה. כמה ראוי אלינו לדאוג ולפחד בצדו יום הדין
 הנורא. אשר מלאכים יחפזון. וחיל ורעדה יאחזון.
 אונסם כל זה אם חל ראש השנ' להיות בחול. לא כן אם
 ראש השנה חל להיות בשבת. כאסר לתקוע לכבוד היום.
 וביום השבת הוא יומא דבי' רעוא דרעוין ולית זעפיין.
 וריכא לא שלע' צי'. ועור אנחנו ומכדדים אותו בנאכלים
 ערבים בער ורגים ווטעוים. ע"כ יפה אמר הכחוז

אחזקתו ואת דלתתו היא אחזקתו דלעילא. וזהו שאמרו ז"ל (ראש השנה ע"ז א') אשרי העם יודעי תרועה אשריהם לישראל שיודעים לרלות את צוראם וזמה צופרי וזולת זמה תחזאר על הידיעה. כלומר זמה הם יודעים שהם לריכים לרלות ולפייס את צוראם. ע"י השופר. כי ע"י קול השופר החודר באזנם על ידו לצד יספיק להם להעיר את לבצם אל התשובה. לא כפרעה שנאמר עליו והוטה אשר נהפך לנחש תקח צידך. וכמאמר המדרש דצדדים לא יוסר עבד. אבל אלינו אשר לבצנו לצד צער יספיק לנו גם רמז קל. היינו צממענו קול השופר אנהנו מתעוררים לרלות את צוראנו. אונם כל זאת היתה צימים קדמונים אשר לבם היה כפתחו של אולם. כמאמר (שבת קי"ג) אם הראשונים כמלאכים כו'. אשר עליהם נאמר ונלאכים יחפזון כי יש להם ההצחני להכיר עלצון האדם צבואו לתת דין וחשבון לפני צוראו. אבל אנחנו יחמי דיתמי. אין אנחנו נכוין אפילו צחמי חמיון. לכן משפטינו אינו חרוץ כמשפט הראשון צימים וקדם. ועלינו ונתכלל הקצ"ה (עמוס ג') אם יתקע שופר צעיר ועם לא יחרדו. לכן לזה ית' על ידי נציאו ע"ה (ישעיה נ"ח) קרא צביון אל תחשוך כשופר הרם קולך כו'. כלומר שלא תסמוך עלמך על תקיעת השופר כי אם אתה קרא צביון להשמיע קול דברים צתוכחות ומוסרים להגיד לעם ה' מה נורא היום הזה. מי לנו גדול ונשואל הנציא ע"ה שנאמר עליו ונשה וזהרן צכהנו ושואל בקוראי שמו (תהלים ל"ע) וזהיותו צעולם האמות והיה חושב שהוא ונתקטע לדין. כאשר העלה אותו שאלו ע"י צעלת ארצ. היה נזהל ונחמד ונאד ולקח עמו את מרע"ה להעיר עליו שלא הניח כלום ונחרתו שלא שנה (חגיגה ד'). וכמה מן הרעד והפחד ראוי אלינו ציוס הדין הנורא איך ניקום ערטילאין קנייה ונלכא. והי תורה והי מורה דונגני עלן. צוטנו ונאד כאשר נזכר בכל ימי השנה שעברו. עבדו צביטול תורה צביטול וע"ע ועוד צכמה עבירות חמורות ח"ו. אשר על זאת התפלל החסיד ע"ה ואומר (תהלים קי"ב) וממעמקים קראתיך ה' כו' (*). משל לעני שהיתה פרכסתו ומעשיר ידוע. פעם גנב ונאת העשיר איזה ונלצוט. ויכעוס עליו העשיר ויקטר פנים

ומנו שלא יתראה לפניו. פעם לחלו הדחק וידע אשר העשיר ומטייל בכל יום צדרך פלוני. והלך ועשה שם מערה קטנה ונכנס שמה. וכאשר הרגיש כי העשיר עובר ומלמעלה. זעק צקול מר הושיעה ארוני חוול נא עלי. ויאמר אלין מי אתה צא אלי ואטיב עמך. ענה ואמר לא אוכל להתראות לפניך מנצחת פני. ויצקסו העשיר כמה פעמים ולא קבל ממנו. לאמר צוטמי וגם ככלמתי ומפניך כי אנכי הוא אשר גנצתי צגד פלוני ומך. ועוד עת' אני לצוט צו. ואיך אוכל עת' להתראו' נגד פניך. וזהו וממעמקים קראתיך ד'. כי אני מנכים עלמי צומצחרי' וצומעמקים שלא תציט צפנינו. כי צוטנו ונכלמנו להרים פנינו אליך. כי אנחנו מלוכלכים צחמאים וערות. רק ה' שמה צקולי תהיינה אזניך קצוצות לקול תחנוני. והעעס. כי אם עונות תשנה יה ה' מי יעמוד. כי מנך רגל ועד ראש אין צנו ומתום. ומעתה נקח דמיון על מעמדנו ציוס הדין הקדוש והנורא ע"ד עשיר גדול ולא עליו עלילה שעשה מקטר צסחורות פסולות. ויתפשהו צצית הסוהר מקום לר מאד. ואפשר כיילא דינו להרוג ולאצד כו'. וצניו וצ"צ צוכים מאד. ויהי כי ארכו לו שם הימים. הורגלו הצני' ולא היה לבם חולה עוד על לרת אציהם הזקן. פעם צא חכם אחד אל הצית ומלא אותם עוטריו על השלחן. אוכלים ושותים ושחמים. צקול המון חוגג. וישפוק את כפיו לאומר לא ידעתי נפשי איך יערצ לכם אכול ושתות. איך יערצ לכם להתענג צתענוגי'. איך שכתם את אצבים אשר הורידוהו מכל עשרו וקגולתו. עד כי גם חייו תלוין מנגד. ואתם יושצים ושחמים. ויחרדו צמר לבם ויצכו הרצ' צכי. הנמשל כל ימי השנה האדם עסוק צקנין העושר והנכסים ומיני תענוג. ועתה השטן עול' ומקטרנ על הסחורות הפסולות אשר הציא צידו. והצ"ד יושצים כסאות למשפט אם יחיה ואם ימות הוא או צניו ח"ו או יעני. ואם צאש ואם צומים. והאדם צעצעו הוא נמשך ועושה כמו שהוא רגיל בכל ימי השכ'. ואינו מרגיש תאווה מה יום נוימים. ואוכל למעדנים. ואין לורד אל המוכים רק להזכיר את העם כי החיים והצנים והעושר והקנינים הכל תלוי צספק. וצטוחים אנחנו כי ע"י השופר הנוערר העם אל התשובה יגציר ית'

(* וכמה יורה על מוסר נפלא זה מאמר חז"ל צומרא (חגיגה ד') רב הונא כי מטי להאי קרא צני. יראה יראה עבד צרבי מכה לראיתי יתקמ ממנו. דכתיב כי תבואו לראית בני כו' כי נכר אמרו דכסו ד' צהמלאו ואימתי צרה וביורה"כ אשר צימים החלה יציא מלבינו הקדוש אלינו לפקוד אותנו לטוב ולהתראות כנים אצנו צמאמר (שיר ב') הראינו את מראיך כו' או לראית צוטה וכלימה אם האב צא אל בנו להשתעשע איתו. ולשים צצנרתו. והבן ההוא מכהו כלמתו. לא יוכל להתיבצ לפני צביו כי הוא הוא לבוט צנדים לזים. וזהו מאמר (ברכות ל"א) מיום שחרב בית המקדש נפקה חמת צבול בין ישראל לאמהם צצמשים. והוא כמו צצנרתו (בבבלי יורה ח' ב') צביאר מאמר אל תמן אל מתחם. שזהו לטובתם. כי יומר נוח להם שלא תפנה לראית צצמשים ולא יביט צקלקולם. ע"כ המלינו ז"ל נפקה חמת צבול כו' והבן :

הי' פסולו בקודש אין הקודש ונקבלו. כי ונישעמוד בלצ
 הותל מתחלה. ולא סם לבז לכוון כלל. כמאמר יחליצ על
 דרך לא טוב. מחנין ליה כו'. וזהו ג'כ מאמר המד'
 חדשו ועשיכם שפרו מעשיכם. כי כבר אמרו (ברכות
 ל"ג) ג' ונקראות אלמלא לא נכתבו כו' עד ואשר
 הדעותי. וכל זה שייך על כל ימי השנה. לא כן על
 התחלת השנה. וזהו חדשו מעשיכם שפרו מעשיכם.
 כמשפט דבר חדש. וזהו אמר להם הקצ"ה אם שפרתם
 מעשיכם כו' עד והופך לכם מדת הדין למדת הרחמים.
 מטעם ואשר הדעותי.

גמ' (עירובין י') אמרו ואלכתי השרת לפני הקצ"ה ו"מ
 אין ישראל אומרי' שיר' לפניך בראש השנ' ויוה"כ.
 השיב להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים
 וספרי נוחים פתוחים לפניו כו'. להצין מלת אפשר.
 גם להצין דעת המלאכים. אשר לדעתם ראוי לשיב
 ולהלל גם ספרי חיים וספרי נוחים פתוחים לפניו.
 הלא דבר הוא. והנראה כי כבר אמרו במדרש (הוצא
 צטור אר"ח סי' תקפ"א) מרת צו"ד הגדון לפני הדיין
 לוצט שחורים ומתעטף שחורים. אבל מדת הקצ"ה
 כשהוא דן את ישראל לוצטים לזנים ומתעטפים לזנים
 כו'. ולכאור' המאמר הזה ומתנגד אל מאמר הגמרא
 שלפנינו מהיפך אל היפך. אמנם דע כי ההפך צין
 דין שלמעלה וצין דין שלמטה כך הוא. כי צין שלמטה
 הדיין יושב על כסא דין והזכות והחיוב בא אך מלד
 הדיין. כי אם ירלה ויחם. יזכה את הנידון. ואם
 יכעוס יחייבהו לא כן צין שלמעלה כי הקצ"ה אל
 אמונה לדיק וישר הוא ורינו ציושר. והשינוי רק ונר
 הנידון. אם יהיה ראוי לזכות או לחוב. וא"כ ראוי אל
 הנידון ללוצט לזנים כי יש ויש ציד הנידון עלמו להטותו
 לזכות כאשר יתקן מעשיו ויפספש במעשיו ויתחונן
 עליהם בלצ מר ויעשה חסודה שלמה. מה לו לירא
 ולפחד מן הדין אם צידו הוא ללאת זכאי. וא"כ אם
 צדון לבז לא ראה לתקן ולטהר את עלונו. הוא
 מוחייב צפטו. כי הוא עלמו סיבז לו טילא חייב
 צדינו. ואין לו להאשים את הדיין*) אבל ראוי לו
 להודות את הדיין ולהלל אותו ומשפטיו כי התיישר
 עני

ית' מר"הר על מדת הדין ויקבלנו בחסדו. וזהו אשרי
 העם יודעי חרועה (תהלים פ"ט) ר"ל מרגישים הטוב
 הזב"ע"י המרועה. החודר לבם ומרגישים אזנס. וזהו ה'
 באור פניך יהלכון. ויחקבל בלון באור פני מלך חיים.
 במדרש (פרשתנו כ"ט) מקעו בחודש שופר. בחודש
 זה תחדשו מעשיכם בחודש זה שפרו מעשיכם.
 אמר להם הקצ"ה לישראל אם שפרתם מעשיכם הריני נושא
 לכם כו' והופך לכם מדת הדין למדת רחמים. באור זה
 בהקדים מאמר הגמרא (ברכות ל"ד א') הקורא שומע
 שומע ומשתקין אותו. ופריך דלמא מעיקרא לא כיון
 דעתיה כו'. אי מעיקרא לא כיון דעתיה ומחנין ליה
 במרזפתא דנפחא. מלת מעיקרא הז' כבר נראה
 כמיותר. אמנם דע כי מלאנו עיקר חיוב הכוונה בקר"ט
 רק בפסוק ראשון. כמאמר רב נחמן לדרי עצרו (שם י"ג
 ז') בפסוקא קמא לערן טפי לא תלערן. וכן בתפלה
 (שם ל"ד ז') ובלבד שיכוון באזנות. והטעם בזה נראה
 ע"ד שאמרו (שם כ"ט א') בטעם שאין אומרים הציננו
 במולאי יו"ט כיון דאתי בתחל' ללותא לא אתי לאתרוגי.
 והדמיון בזה לאחד שהי' חובע לחצירו סך גדול והזמין
 אותו לצ"ד. ואחר כל הטענו' והתכללו' ילא הדין שישל'
 לו מעט מעט. וככל שצוב יתן לו כך וכך עד אשר
 ישלים כל הקך. והנה במשך הימים אם יזדמן אשר
 צצוב אחד לא יתן לו את חקו. יש לו התכללות. אולי
 טכה. ואולי לא היה ביכלתו. ומתחלה היה חושב שהי'
 לו. לא כן אם מיד צצוב ראשון לא נתן כפי אשר
 התחייב. זה יור' על עולם פשיעתו. כי צדון לבז אינו
 משלם. כן אם באולע קר"ט או באולע תפלה לא כיון
 דעתיה. יש עליו התכללות. לא כן בקר"ט בפסוק ראשון
 וברכה ראשונה של תפלה שאין ערדה בהתחלה. אם
 לא במרד ובמעל. לכן אם מיד בהתחל' לא כיון דעתיה
 מחנין ליה במרזפתא דנפחא. כי וראי לא הכין לבז כל
 מאוונה. ומש"כ אם באולע התפלה לא כיון לבז יש לו
 להתכלל כי ילרי לבז התעו אותו והטרידו את מוחצתו.
 והוא צעונו להתפלל הכין את לבז כמשפט. והתחיל
 להתפלל בכוונת הלצ. וא"כ ראוי הוא לקיים צו מאמר
 (צמים ס"ח ז') כל שפסולו בקודש הקודש ונקבלו. לא

(*) כמאמר (עמוס ג') אם יחקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהי' רעה בעיר ותי' לא עשה. כי לא יעשה די
 חלקים דבר כי אם ילה שרי אל עבדיו הנביאים. ויחזירו גריל' וילקטו במקומי' סל לנשיא מדינה עולה למדינת יהודה ויהי' שופר
 לכל בני המדינה מי ששמע קולו היה צולל. ומי שלא שמע קולו היה הניסוח נאים והורגים אותו. כך אם יחקע שופר בעיר
 נביא ועם לא יחרדו אלו ישראל. אם תהי' רעה בעיר יו' לא עשה אין הרבה חפן מיתחם מאלף אם חסדן גמיר תיבא
 באור המאמר. ע"ד שזכרנו בדרוש הקודש. כמאמר משמים השמעת דין ארץ יואה. ועיי' וסקפה כי מדתי ית' אינה נמדת
 ציד הרבה לעשות לחנינו רעה היא משמיר דברים. והקניה נרמזה היא שפרו מעשיכם הרבה. למען יתעורר הדין ויתקן
 מעשיו. והוא משמים השמעת דין והודיע אותו זמן היום הדין למען קדתי להכין עלמנו נטהרה ומשנה וכו' אין יראה
 ועיי' וסקפה. יע"כ אמר הנביא כי עשה אם יחקע שופר בעיר כתי' להעיר את העיניים לאמר הנה יום הדין יבא. ועם

עמו רק הוא עלונו הלך דרך עקלתון. וסיבצ לעלמו
 ללאת חייב צדינו. וא"כ היה ראוי אל המהחייב שלא
 לגרוע כבוד הדיין. ושלא לגרוע כבוד היום. רק לצוא
 לפניו פנים יפות וללצוט לצנים ולהמעטף לצנים
 להתהדר לפני הדיין. והאכל יהיה עמוון בחובו. כסגור
 לצו. כי הרע לעלמו. וא"כ היה ראוי ג"כ לכבוד היום
 לצוא צטיר והלל ותודה. רק הקצ"ה אין מותר להכזיר
 על האדם לחייבו עבודה שמהי' כזרה ובלתי מתקבלת
 על נפש העושה שיהיה אכלו בלצו ואת פיו יונלא שירה
 והלל ותודה. להלדיק הדין ולחייב את עלמו. כי
 ההפכיות קשה מאלד על האדם. שע"כ אמרו רז"ל
 שהינדונין ויחת צ"ד (סנהדרין ו"ו א') הקרובים
 צאים לצ"ד ודורשי' צטלוטם כו' שדין אמת דתם. ואת
 הידיון צעלמו לא חייבו כן שיאמר צפיו אל הצ"ד
 כדברים האלה. וזהו שדייקו ר"ל צולת אפשר. לאמר
 לא אכזר ומכס כי ראוי היה לכבוד היום הקדוש הזה
 שיאמרו ישראל הלל. אכל איך אפשר הדבר על
 האדם. והבן:

הוא מטיב עמו טויות רבות אלה פענוים ככה על מה
 שנתן לו. הנושל כי צמוץ הנכבד הזה נוראש השנה
 ועד אחר יום הכפורים יכול האיש הישראלי לזכות
 לרנץ קדוש' וטהרה. רק שקייים ומאמר לפני ה' מטהרו.
 היינו שיכין לצו צמטוזה ומרטה בלצ שלם. ואם אין
 זיכולת האדם לעשות לו ההכנה הזאת א"כ יאבד
 טובה הרבה צעבור חסרון קל שאין צידו. ע"כ אנחנו
 מתפללין לאמר אקרא לאלקים עליון צראש השנה
 שיעזרנו על ההכנה כדי להשיג הטוב הנפלא ציום
 הכפורים. אשר וצלעדי התחלתי מן האדם אין צאפשר
 שישיג הטוב הוא. וזהו לא גומר עלי וחיינו והושיענו
 שאהיה אני הנותחיל. ונהי יקרו צזה דברי חז"ל (יומא
 פ"ה צ') אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם
 מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם צצטוים. הוכפלו
 הדברים. אונס לדעתי הצאר צזה ע"ד שאמרו רבותינו
 ז"ל (צילקוט תהלים נ"א) הרב כצכני ועונו. למה הי'
 דומה דוד צאומה שעה. לאחד צצא לפני הרופא כו'.
 אמר לו הרופא המכה גדולה והדומים וועעים. אמר
 החולה אל הרופא עול מה שצירי והשאר נושלק. כך
 אמר דוד הרב צצכני ועונו כו'. כלומר ההכנה צבר
 עשיתי. רק אתה הרב צצכני כו' מוש כמאמר החולה
 הנ"ל והשאר נושלק. וועתה דע כי ההצדל צין רופא
 צו"ד לרופא העליון צ"ה. כי רופא צו"ד לא כל החולים
 יכול לרפאו. כי יש רופאים ויודמים לכל קוגי החליים.
 זה רופא עינים. וזה רופא שינים. וכדומ' הרבה נאלד.
 אונס הרופא העליון צ"ה כזר נאמר צו (תהלים ק"ג)
 הרופא לכל תחלואיכי. צ' כי רופא צו"ד וצקש תשלויני.
 עד שהוא אומר המכה גדולה והדומים וועעים. לא כן
 צוראנו

ובעשור לחודש השציעי הזה יום הכפורים הוא כו'.
 נדרש (צראשית רבה כ"ח) אקרא לאלקים
 עליון צראש השנה. לאל גומר עלי ציום הכפורים*.)
 הצראה להצין הונאמר הנפלא הזה ע"פ נושלי. לאדם
 שיהיה לו צן. ורלה עשיר אחד לקחת אותו לחתן. ולתת
 לו נדן סך גדול ומוזנות על שלחנו מנייד. רק שיהיה
 לו זוג צגדים על החתונה. וזה אין צידו גם פרטה
 אחת. ולצו כואצ עליו נאלד. איך צעבור עכז קל כזה
 יהיה נושולל טובות הרבה ונערר ונהון עתק. ואם
 יזדנון לפניו אחד שיצנדז לתת לו הזוג צגדים. הלא

לא יחרו. אין תדעו כי נאזר אם תהי' רעה צעיר ודי' לא עשה זאת. רק אתם עשיתם אותה לכם. והטעם כי לא יעשה די'
 אלקים דבר כי אם גלה סודו של עבדיו הנוניאים ואין מדתו להסתיר דבריו, רק לגלות. וא"כ אחר אשר ידעתם מזה הי'
 לכם להורו. והיו יאם יתקע חל צדיה כו' אם תהי' רעה צעיר ודי' לא עשה אין הקב"ה חפץ צמיחחס. שנאמר אם ארסון
 צמות הרשע. עזר ראיתי פ"י המקראות האלה סגבר וזה בים האצרבנאל ז"ל. ותמה אני על כבוד מורתי איך נעלם ממנו כי
 הצאור הנחמד הזה הוא צאור יולא מפי רבותינו ז"ל צילקוט הנזכר.

* וצמקבלות המתקנו המאמר הזה עם הכתובים הנמשכים הלאה. אקרא לאלקים עליון כו' ישל אלקים חסדו ואמרו
 נכפי צחוק לבאים כו'. התנין צדינו הועימים כי מלאך מליץ הוא להגיד לאדם ישרו. משל לצביון יושב צכפר. והיו מונו.
 ונאמר חייב סך גדול אל הסר. יאמר של לקרוא אותו לביתו ואמר לו מה זה כך להיות יושב אצלי ולא תשלם. והחוב הולך
 הלקי עיול. הלא ידעת כי נקה לא אקרא. עוקר מעליך אפשר. והעני עומד וניכה צמרת נפש מאד. ויאמר אליו הסר ראה
 כי עיר הצמר הזה צעשה עמך כי אמתין לך עוד ימים אחדים אשר בהם תלא ותשתדל אכל השכנים ויעזרו לך שתוכל לשלם
 החוב. מה טובה יעונה צמר לבו. היו על שניו הרעים והצארים. את מי מהם אירוש ואת מי מהם אבקש. הלא אינם רק
 כפריו' בלתי אתה צחוקר החול חס צחמר להושיעני או אועשה, הנמשל כי צראש השנה נאזר יושן ימי' את האדם לדיו
 לשלם צצה כל השנה. ועמיד ונכה כי אין לו לשלם והקנייה מתקשר עמו להמתין עוד ארזה ימים. כמאמר (ריה ט"ז) צינוים
 תלום ועמדים עד יום הכפורים. היו נינה וזומר אקרא לאלקי' עליון צראש השנה לאל גומר עלי ציום הכפורים ישלם
 חסמים ויושיעני. כלומר מה יועילני מה אצחה מרחיב לי הזמן עוד ימים אחדים מיטע הושיעני אתה מאולרך הטוב. כי איך
 תקיה למתן עירה ועני מהעלת הלא נפשי צחוק לבאים אצננה כו'. וצעוה היות השוטה בין החומים אין צאפשר שתהיה צבוד
 יפיה רק ישלם חסמים ויושיעני כו' ישלם אלקים חסדו ואמתו. חסדו הוא חסדי מלך המשיח ואמתו הוא אליהו איש האמת
 (כמש' צילקוט תהלים מג' על מאמר שלם אויך ואמתק) והבן:

חתן זונתך קודש לה' להנזר וכל מחמדי תכל ואז חתי עולה תמימה. אכן מוכתנו הקדושה הזהירה אותנו מאד שלא לבלות גם שעה אחת וגם רגע אחת מזמן החיים כמו שמלאנו בנתי' (שפת קנ"ג א') תנן התם אמר ר"א וטוב יום אחד לפני מיתתך שאלו תלמידיו את ר' אליעזר וכי ארם יודע באיזה יום ימות השיב להם יטוב היום שנתא ימות למחר וכוונת כל ימיו בתשובה. וראוי לצאת מותר הדברים שנתא ימות למחר. כי די היה לומר א"כ יטוב בכל יום. כי הם צעלם אמרו וכי ארם יודע כו'. והנראה כי כוונת ר' אליעזר ע"ה בנאמר זה רק להשלים ולצאת להם את דברי עלתו. שמהיה מקובלת על לב התלמידים. שלא יאמרו קשה להם ענין זה. איך אפשר ציר האדם להתודות בלב נשבר כראוי להתודות והוא בחור כארזים. ולבו שאכן ושליו מכל פחד. לזה אמר עלה הגונה שיחן אל לבו שנתא ימות למחר. משל לאחד שהלך בדרכך לסקור למרחקים. והיה הדרך משושע בגיירות. ונפטר ילא מצינו החולה אקף וקרא את כל בניו וצנחיו וכל צ"צ ליעול רשות ליפטר מהם. והיה צוכה מאד. ויאמרו הצנים מה לך אצינו כי תצכה היום הזה. ויען אותם ויאמר. הלא אם הייתי נפטר מכם לחלוטין היינו שהייתי עומד למות ודאי הייתי נפטר מעמכם בצכיה. וכעת תדעו כי הדרך משושע הוא בגיירות. ורצים הולכים ואינם חוזרים. וא"כ אני דואג פן לא אזכה ח"ו לראות עוד את הוד פניכם. ותהיה הפרידה הזאת פריד' ופטי' עולמיות ואיך לא אצב. הנמשל כי יש לפני האדם צ' זמנים להתודות. א' ציום כפור. צ' לפני נכיעתו אל בית מועד לכל חי. כנאמר רז"ל מי שחלה ונטה למות אומרים לו החודה שכל המומתים מתודים. וציינים הראשונים שהיה העולם מתנהג הנהגה הראויה אל תזגי האדם וכחותיו. והיינו חיים חיים שלמים ושקטים. היינו מקילים בדבר הווידוי והצכיה ציום הכפורים כי עיקר קמיכת האדם היתה על הווידוי אשר יתודה ציום האחרון. לא כן עתה אשר תחת ומצות מתהפכות נהפכו עלינו לירי וגלגלי הסצות ונקדים רעים חרשים וקרוצ צאו לא שערס אצותינו. עד שלא יתעלם גם מאת גפי השכל כי אין האדם צטוח צחייו גם על רגע. כמו שראו עיינו בצנים הללו כמה אלפים מן אנשים חזקים צריאי אולם. אשר צרגע הורד עפר כצודם. ונאזיזה לר יהיה זה צטוח יוחר ונזה. הלא אצ אחד לכלנו. ונני יודע מה יולד יום. זכרו נא כמה אנשים היו עמנו פה צצהכ"נ

והיו אומרים כל כדרי עמנו יחד. ועתה מי לכם פה. וא"כ יש לחוש על הווידוי אשר ציוה"כ אולי היא תספיק לו ללידה לדרך עולם. ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות להיות לך רשות להתודות לפניו כראוי. ע"כ ישיב היום המשונה השלמה אשר גמר בלבו להתודות ציום האחרון. שנתא ימות למחר. כי אין האדם צטוח צעלמו גם על רגע. וכמו שהזהיר שהע"ה (קהלת י"ב) וזכור את צוראך צימיי בחורותיך עד אשר לא יצואו ימיי הרעה. וד"עה הזהיר את האדם על זאת גם צצבור ענין אחר נכצד וטוב לפני האדם. כי אם יטיב דרכיו וועשיו צימיי נעוריו. אז גם הצנים אשר יוליד יתקיים צהם הצטמת הכתוב (תהלים קי"ב) אשרי איש ירא את ה' צמלותיו חפץ מאד צבור צארץ יהי' זרעו דור ישרים יצורך. לא כן אם יעמיד תולדות והוא עורנו עומד צין ההדקים אשר צמלולות ים המאות והחמדות גם כי אח"כ צצואו לימיי הזקנה והשיבה יטיב את וועשיו אצל הצנים אשר הוליד יהיו רשעים גם עד זקנה ושיצ'. צאותה צמי' שהיה מולידם צה צעת ההיא. וגם אח"כ הם לא יטיבו דרכם צצבור שיעיב אציהם את דרכו. כי ילר לב הצנים רע ומעורס. מלידה מצטון. עוד דע מה שמוצאר בגמרא (קדושין מ' צ') לעולם יראה את עלמו ואת העולם חלי זכאי וחלי חייב. עש' מלוא אחת אשרי לו שהכריע א"ע ואת העולם כלו לכף צכות כו'. וזה ג"כ עילה גדולה שיתעורר האדם בכל עת להטיב ולתקן מעשיו. עוד זאת תדע כי אין קץ לחיוב העבודה אשר על האדם לעצור את צוראן. כמו שכתבו הקדמונים אשר החסידים הראשונים היה כל ימיהם בתשובה. כי כל אשר נתוספה השגתם בצבור אלקותו יתצרך נתוסף צלצם חיוב ותוספת עבודה. והיתה להם לדקתם של אמתול לחטאת עד שיחייצו את עלמם לשו צחשונה על שגרעו ועל שקלרו העבודה של תמול שלשום. ואלה החסידים יורשים צ' מעלות. מעלת הלדיק וועל' הצעל חשונה. כאשר רנוז שהע"ה בנאמר (משלי ח') אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותיו יום יום. כי המדריגה הנפלאה הזאת גם אם יחיה איש אלק שנים בכל יום ויום יהיה צעיניו כאלו עתה הוא מתחיל ועתה הוא כנכס לעבודת האלקים ית'. וזהו המשך נאמר המוקרי. יצוא המלך והמון אל הנושחה כו' ונחר אעשה כדצד המלך. זו היא עלת הילר הרע כי עתה צימיי עלומיו יטיב לבו צחעכוגי עוה"ז. ונחר אעשה כו' כלומר יצטיח א"ע להטיב וועשיו צימיי הזקנה. וזה עון פלילי כנאמר

זכר הרע שכתב יחולק דברי היצר הטוב, היינו שהיורה מתחפש ומדבר דברי הנאות' לזכר טוב, כי אלו ראו לומר מאמר ידע כי על כל חלה יביאך החלקים צמשט והולך היצר הרע ומדבר הדברים האלה וכל כוונתו שיתייאש האדם מן החשונה ושלא יתן לבו לתקן את אשר שחת, והשלמת הדברים כנר נרסם בקול יעקב, ע"ש;

כחאמר אל חאמר לרעד זה הקציה (עיין מד' רי' יתרו) לך וטוב ומחד אמן ויש אחד. הלא יש צירך גם היום לתקן מעלליך. ומה לך לרחות ענין יקר זה על זמן טיבוא. כחאמר (אבות א') ואם לא עכשו אימתי. כי מי יודע מה יולד יום. אולי יזדמן לך אשר ומחד אחת ובניך עמי. ואז אין עוד ציד האדם לתקן את אשר קלקל. ולפי דברינו הגל' רמז לו ג"כ החועלת הנפלא אשר אל האדם אם ישא עול תורה בעשוריו. אז ירוח כי בניו יהיו כנטיעים מנודלים בעשוריהם. ויהקיים בו גבור בארץ יהיה זרעו. וזהו ומחד אחת ובניך ג"כ אחי צמחילתי משא"כ אם חאמר לרחות זאת על זמן היקנה והטיבה. ואמר עוד. ומחד אל כל עית ישראל יתקן. כי אם חאמר לרחות התיקון ולעשו לע"ע כחפץ לך. איך לא חמים על נפשות אצוניים נקיים. אולי העולם מחלה זכחי ומחלה חייב. וחצוא אחת ומעשה עבירה להכריע את כל העולם לכך חוצה ח"ו. וזהו ומחד אל כל עית ישראל יתקן. ולכן שב צה גם היים ומחד בו. כלומר למה לך להאביד הזמן ולבלות יום של עתה. הלא יותר תלליה זאם תתן לך גם היום לפשט צמעטיך. ועוד זאת וקדשת' היום ומחד וכצטו שמלותם. כי גם כאשר יתעורר האדם צימי נעוריו לתת זמנו קודם לה'. וללכת צאורח לייקום. יש לו לצחור ג"כ צמעלת הצעה. כי כפי חוספת השגתו יום אחר יום כן יחייב את נפשו בעבודה נוספת על יום העבר. וזהו וקדשתם היום ומחד וכצטו שמלותם היא תואר הצעלי חסוב' המתקדשי' והמטהרי' בכל יום ביתך שאת וית' עז. ובעמדי במקהלות להגיד ליעקב דברי חוכמה ומוסר קודם כל נדרי אמרתי והזכרתי חאמר משה דבינו ע"ה צחפלתו אחד ומעשה העגל. ויחל משה כו' וצמדת (פ' חטא) שנים עמדו כנגד מדת הדין והא' משה. שחאמר לולא משה צמידו עמד צמדן לפניו כו'. עמד צמקום הפורץ. שדחה את השטן ועמד צמקומן. וכיון שחייב עשה חטא העם היה חטאה גדולה נסתלקו כל המקטרגים וחאמר מה לנו לקטרנו מוטב שיקטרנו משה צעלנו ועד"ז ממש ומשפט כל המחודין על מעשיהם ומודים על חטאייהם עי"ז יסחמו המקטרגים את פיהם ויסחלקו מלקטרנו כי יאמרו מה לנו לקטרנו הלא הוח צעלנו חיינו הדברים החל עשימי וכי חאמר מה ירווח האדם צמה שיחודה. דע כי דבר זה כבר ביאר החסיד ע"ה כחאמר (חלהים ו') קורו מוני כל פועלי און כי שמע ה' קול צכיי. הנה כחאמר זה כבר הודיע חוחנו היחדון העולם אשר צטרנו האדם עגונו. על הקטרנו שיקטרנו השטן. כי הדבר תלוי צחנעו' המספר אם הוח יספר לקטרנו אי אם הוח יספר כרצול

ומחאונן על מקרהו המר. לאמר אוי לי מה עשימי. ומחחרט על זה בלב שלם. וא"כ דעו מעשה גם כי הכחוד הקיל עלינו החשובה. כחאמר (נלצים) כי קרוב אליך הדבר מאד צפיד ובלצבך כו' עב"ז רמז לנו כחאמר ובלצבך כי שניהם יחדיו יהיו חמים הפה עם הלצ כי לריכים אנחנו לומר הוידי צרתת ומחללה ולהחאונן בלב מר. אז נרווח הרבה כי ע"י הוידי יסיר השטן מלקטני. ממש ע"ד עשיר גדול הביא מחנה לבנו כחוד' יקרה על זוג צנדים. והי כלאח הנער החול ויחפאד לפני חצרו וקרה לו סהלך סמוך לרקק מים ונסל לחוכו והשמית את צנדיו היקרים. והי ירא מאד שלא ילך אחד מחצרו ויספר זאת לחצרו ויכהו מכה גדולה. מה עשה הקדים א"ע ויזן צמילה וצא לפני חצרו צצניה גדולה ומרה. ואמר אוי לי על צנדי היקרים איך הפסתי. אותם. ויחמול חצרו עליו ויאמר לו חל צדחונ צני יקודי. אני מעשה איחם כדחיים. לא כן אם איש אחד הי' צא לפני החב. והי' חומר לו לא רבות מה חסר עם צנך. הלא הגן צוקום חומר והלקל את צנדיו. הלא היה חצרו כועס עליו מאד. וזה היחה מעלת הנער כי הקדים א"ע וצא צצניה לפני חצרו. אז נחשוררו רחמי החב על צנו. וזהו סודו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול צכיי. קרא אל המקטרגים פועלי און כחאמר הוח השטן הוח הילה' הוח מה"מ וזאת היחה עלת מרעה' כי השתדל לרחות השטן צמה שצמד צמקומו לעעון טענותיו. והיתרון צזה. כי הוח ע"ה לא היה עושה החנועות שעשה הוקטרנו אבל החאונן וצוכה ואומר אכל חטא העם הזה חטאה גדולה. כן אנחנו אחי ורעי למה נעמוד ולמה נחשב עד שיקטרנו עלינו המקטרנו למעלה. הלא טוב לנו להקדים ולומר צפינו. אבל להתחמור ולקונן גם בלבנו איך שגינו ואיך מעלנו מעל צאצינו מלכנו. צצורדאנו יולהנו. ואיך חטא העם הזה חטאה גדולה. כל זה אם הדברים יהיו יולאים מן הלצ צחתימות נמרץ בלב נצטר וכרוח נכאה. לא כן אם יאמרו הוידי כחומר וכמספר דברים. הלא מאד מאד יגדיל החונה ושלחצת הקלף. כחאמר (ישעיה ג') הכרת פניהם וצנתה צם וחשחחם כסודם הנודו כו'. וזאת אשר אמרתי קודם חפלת נעילה. אוי לנו כי פנה היום כי ינטו לללי ערב (יתויה ו') החלילה הזחת נוכל להתליץ עלינו כמו שאנו עומדים אחת. משל ליושב צצית אבודים ועל ימים הקדושים והגודאוי הוליאו אוחו על ערבות. אשר צשנעו קול חקיעה גדולה ציוה"כ יחדד לנו מאד. כי צא עמו וזמנו לדח צוחשכים. כן נשמחנו נחונה צנוף צחשכים. כי צכל יווי השנה איש לדרכו פנה. אחר בלעו ואין דודש

לכפשו*) . ובאלו הימים מתעוררים כולם לקשט עלונם
 צמורת ומע"ט איש איש לפי ערכו לומר ומתפלל ועושה
 לזקה וגמילת חסדים . ובהגיע סוף יום הכפורי אז
 הנשמה לועקת ומתמרמר ומאד אוי לנו כי פנה היום כי
 ינטו לללי ערב . ונמתיק מואמר המקורה . אתהלך ג'
 במוקרה (תהלים מ"ג) למה קודר אתהלך בלחץ אויב
 (תהלים ק"א) אתהלך בחם לבצי בקרב ציתי (שם
 קע"ז) אתהלך לפני ה' בצאלות החיים . ונקדים . משל
 על מעמדנו עתה צעת תפלת בעילה . למלך שהיה לו
 צת ויהי בהגיע פקדה והליע שדוכים לפניו . וממאן
 ככלם . על פ' אמרה הלא יש צו חסרון שהוא רעצתן .
 ועל פלוני אמרה הלא הוא שיכור . עד כי גמר בלבו
 להשיאה אל הנמלא ראשון . ונזדמן כי בא איש כפרי
 והשיאה לו . ויהי כי לקח אותה אל ביתו . אל בית אמו .
 והנה חמותה עשתה עמה עצרות כבדות וקשות .
 כמשפט לכפריות . והיה מר לה ומאד . עד כי כחצה
 אגרת אל אביה ומספר לו את כל מר לבה . ויכתוב
 אליה מי לערך ארבעים יום יצא אללה . והיה כהשמע
 דבר המלך אלליהם פחדו ומאד . וימהרו ופינו את
 הבית . והתחילו להדר ולקשט את בתו היקרה ולעדנה
 ולכבדה . והיה ליומים אחדים באו שרי המלך הפרתמוים
 הרלים לפניו להגיד את באו . והכפריים האלה קדמו
 פניהם בכבוד ויקר . ויאקפו אותם הבית . ולימים עוד
 הקול נשמע כי המלך בעלמו בא . וילאו לקראתו וקצלוהו
 בכבוד גדול . והמלך ראה את כבודו וייטב צעיניו
 למואד . וישב עמה וישמח וישב לבו . והיה צעת התחיל
 להפרד ומונה והכין את עלונו לכניעתו . והנה בתו
 נופלת על לואריו והצד על לואריו עוד . לאמר אזי אזי
 איכה תעזוב אותי איכה תעזוב ילד שעשועך וכל
 חנות ציתך . ויאמר לה מה לך . הלא ראיתי אותך
 בכבוד ויקר . וחצך ותחתן לו ותאמר . דע אזי כי כל
 אשר אתה רואה אך זה היום נעשה . כי שועו שועך
 כי אלי תצא ופחדו ויראו לכפסם . אבל נפשי יודעת
 ומאד אשר עשתה לי חמותי . ואת אשר היא עתירה
 לעשות עמדי . כי רק בהפרד כבודך מעלי תעמוד חמותי
 על יד יומי ובהכרח תשיב אותי אל עבודתה ואל

משאה . לחלוצ אפרה . לפתח ולשרד האדמה . וכדומה
 מן המלאכות אשר לא נסתי בהם . ויפן וידבר עם צעלי .
 מה לך איפוא לעשות כן לבתי . איך לא תכיר בכבודה
 איך לא תצחין את יקר ערכה . כי צת מלכים היא . ויבך
 גם הוא צמרת נפש ומאד . ויאמר גם נפשי יודעת ומאד
 כמה מן הכבוד ראוי אליה . וידעתי גם ידעתי באיזה
 צחינה ראוי לי להסתנה עונה . אכן ציום צואכה עמי
 בקשר הצרית אמרתי בלבי הלא לא נעלם ואת אדוני
 כי איש כפרי אנכי . עני ורל . ומה יש בציתי לכבד את
 בתך היקרה . וחשבתי כי כאשר נחת לי בתך תאלל עלי
 ברכה . כי מלך גדול אתה . ותחלוק לי חלק ונחלה . אם
 על ימין או על שמאל . הנמשל . הקצ"ה רלה לתת התור'
 לאלה"ד ואמרה עליו שהוא רעצתן . כי אבל מן העץ
 ורלה לתת התורה לנח אמרה שהוא שיכור . וישת מן
 היין וישכר כמזכור צמדת באורך . עד כי נתן את
 התורה אלינו . וכלל ימי השנה אנחנו מוזגלים בכבוד' .
 והיא כותבת בכל יום אגרות אל צית אביה . כמאמר
 (אצות ו') בכל יום ויום צת קול יולאת כו' אוי להם
 לצריות מעלצונה של תורה . רק ב"ח אלול בהשמע
 דבר המלך ויתן קולו לפני חילו כי יצא אלינו . אז
 הירא' גוברת עלינו ומגור מקציב' וראו נתן מועלות
 בנפשותינו להתאסף לבתי כנסיות ולבתי מדרשות
 ומתחילים לומר תהלים ותפלות ותחינות ועוסקים
 בתורה ובמע"ט בלדקות וגמ"ח . עד כי בראש השנה
 יצאו הפמליא של מועלה (ע"י זוהר פ' אחרי) ורואים
 בכבוד הבת מלך . וייטב צעיניהם למואד . וביום הכפורים
 יצא המלך הקדוש יתצדק שמו בעלמו . וצא ה' אלקי
 וכל קדושו עמו . ורואה את ישראל כמלאכי השרת .
 כמלאכי ה' לצאות . לוצטים לצנים ומתעטפים לצנים
 ועומדי מערב עד ערב בקדושה וצטהרה . והקצ"ה
 כביכול מקבל כ"ר ונעמו ישראל . אונם אחר תפלת
 בעילה . אשר אז עת קילוק שכינה אז הצביה גדולה
 מואד . אזי יקירי איכה תעזוב אותי בלי חמלה . הלא
 עוד מעט ישיבו אותי אל עבודת פחותות . עוד
 נועט יפשוט מעלי את לבי עדים . היינו היראה
 והדבקות בעבודה ובמעשים טובים . וקרב העת לשוב
 לכקלה

(*) וכבר המלינו במאמר בנפשו יצא לחמו . משל לת"ח וע"ה עשו שחפות . זה יפרנס אותו והיה לו חלק במו"מ שלו .
 וזה יתן לו חלק בעוה"ב מלמד תורתו ואחר כי גמר כחני ההתקוות בנייהם . אשר העשיר אל הת"ח עתה ידירי כרוה דודי'
 חמו יין ונסתה עבר . והי' בנזק נשים ונלא למלאכתו . אתה כבר הכינותי לפניך סוסים מווינים מרכוב עליהם לבוא עמהם
 על יום הדין אשר בעיר פ' . ותמכור אותם שמה . ואני אלק לבית המדרש ללמוד . והיה לשוקו בפי הבריות . כי איך יולת זה
 עם הסוס' ואך יולת זה לבית המדרש . וזה דומה ל' סוחרים שחפים אחד בקי באננים טובות ומרגליו' . וא' בקי בעורו'
 נסוסים וחלפי העשקים זה שודע ומנחן באנני השוהם נסע אחר סוסים . וזה נסע לסחור אנני שוהם . כן הדבר בהנף והנפש
 אשר מנד הטבע רח"ו אל הנף לעמול על דברת לרבי הנף והנפש יהיה כל עסקה ברעויות קדושות במורה ותפלה ועתה
 הדבר בהנף הנף עומד ומתפלל . כרוב ומסתווה . נופל על אפיו . והנפש הולכת אז ומשועטת במקומות המסחר מעבור ארמות
 ימים ממדינה למדינה מעיר לעיר . והכל צעת מעמד התפלה . וזה בנפשו יצא לחמו . מה שאינו להיות בהנף . כי הנף איש
 האדמה אליו ראוי לבקש לחמו ופנותו . והנפש ראוי אליו להתדבק בו ית' .

לכקלה. איש לבלעו מקלהו. ואז הנשמה לועקת מזה
הוי פשטתי את כוחותי איככה אלבטנה. רחלתי את
דגלי איככה אטנפס. כלומר כזר טהרתי מטומאתי
והקידו מעלי את הנגד ס הלואים. ואיככה אשיב ללבוש
אוחס (ע"י קול יעקב כ"ה א') ולבלתי יחדעס הקצ"ה
על הגוף מה ראה לעשות כן לנשמת חלקים חיים. אשר
כל כבודה צת מלך פנימה. יבוא צהתללות גדולה
ויאמר הלא ידעת תחלה כי בני אדם אהנו. עניים
ודלים. וכל עמל אדם לפיהו. אכן אהה אצינו מלכנו
הלא כך נאמר לה' הארץ ומלוכה. האליל עלינו ברכה.
יבחר לנו את נחלתנו את באון יעקב כו'. וכאמרם ז"ל
במדעס (ריש שיר השירים) משכני אחרך נרולה. משכני
אל ארעא עתחא רבתא דאיתקדיאת משכנותא אז
אחרך נרולה. ובתאמר מי יתן מליון ישועות ישראל
כו' אז יגל יעקב כו'. כי כהיום מוטרדים אהנו מאד
צעקקי הגוף ופרנסת האשה והצנים. כי אין לנו לא
מעל השמים ולא השמני הארץ. וכאמר הפייטן לילה
לא יסבכ יומס לא ינוח עד ירדס בקבר. וזהו מ"ש אדם
יכודו מעפר וכופו לעפר נפשו יביא לחמו. דע כי
המתפרנסים הם שנים והמפרנסים גם הם שנים.
המתפרנסים שנים. והם הגוף והנפש. כי שניהם
לדיכיס להשיג מחייתם צעוה"ז. והגוף מתפרנס מאכל'
ושחיה באלו מעבור הארץ. כי גם הוא עפר וון
האדמה. והנפש האלוהה ממומים. היא מתפרנסת
ג"כ בלחם שמים. ומאכל' דביא'. התור' ומלות ומע"ט.
וכמו שהמתפרנסים שנים כך המתפרנסים שנים הם.
היינו כי פרנסת הגוף תצוה ע"י הגוף. ע"י שיעבור
את האדמה ובשאר עבודות להשיג מחייתו. ופרנסת
הנשמה תצוה ע"י חרילות הנפש וכוחותיה. החכמה
והשכל והידע והתצונה. וכל זה היה צהיומנו על
אדמתנו. איש תחת נפנו ותחת תאנו. היינו מתפרנסים
מעסקי הגוף. והנפש וכוחותיה היו פנויים מוצדלים
ומפורסים לעסק התורה והיראה. לא כן עתה בזמן
החורבן. שאין צדינו להתפרנס לא מן הגורן ולא מן
היקב. כ"א ע"י חרשת הלז. כי כל היום יחרוש החורש
ויתהפך בזמיוותו חחת מסנות סוגות עד כי גם
בלילה לא סבכ לבו מלחשוב ומלחקור על פרנסתו מאין
תצוה. וא"כ תיגעיס אהנו את נפסינו צעבור השגת
הפרנסה. ואין שני זרזרים ישנים על דך אחר (צ"ר
ע"ה) כי אם לבענו ונפשו מלא דאג' ואנח' במועלות
קבות הפרנס' אין עוד מקום ומשכן אל החכמה ועסק
התורה לחנוח בלבנו. אשר ע"כ כאמר עלינו (ישעיה
כ"א) שומעי נא זאת עניה וסכורה ולא מייך. כיא
מתעצבות ותחבולות בקבות פרנסת גופותינו. זה

שהפייטן מקונן ואומר הלא אדם יכודו מעפר כאותו
שבא ממחך ואינו רק כעצב אורח צעוה"ז. וגם וכופו
לעפר עכ"ז נפשו יביא לחמו הכי וון הראוי שימש
המוטב את האורח. הלא האורח הוא פחות צמדרינחו
מאד כי מאין מולאו ומוצאו. הלא יכודו מעפר. עוד
מעט ילך לו לדרכו וכופו לחזור אל עפרו. ואין מן
הדין שחיה הנפש היקרה רק כמשרתת אללו. ונכסו
יביא לחמו. כאמר רשב"י ע"ה (ברכות ל"ז ב') מניהין
חיי עולם ועוסקים בחיי עעה. ומעתה תבאר מאמר
המקורה הנז'. כי הוא ית' אמר (ישעיה ק"ב) גדרשתי
ללא שאלוכי מלאתי ללא בקטוני אמרתי הגני הגני אל
גוי לא קורא צמתי. כי האז זה משפטו שהוא מחזיק
בציתו ר"י דוכניא ונותן לו מזונות על שלחנו צעבור
'יד' זו בהנער. והאז קובל בפניו צנו ראה נא ההולא'
גדולה אשר אני מוכרח לעשות צעבורך. להחזיק גם
הפחות הזה על שלחתי. וזהו גדרשתי ללא שאלוכי
נמלאתי ללא בקטוני ואני נותן לרשעים שפע רב והכל
רק צעבורך אל ישראל אומרים אין לרוננו במונהיגים
האלה שהם ידריכו אותנו אל שלח לנו משיח לרקנו
והוא יורנו מודרכיו. וזהו למה קורר אתהלך בלחן
אויב. שהוא מודריך אותי עם מכאובות ויכודים. מוטב
שלח אורך. משיח. ואמתך. אליהו איש האמות (ע"ין
ילקוט במקומו) הנה ינחוני כו'. וזהו המשך מאמר
המקורה למה קורר אתהלך בלחן אויב. מוטב אתהלך
בחס לצדי כלומר בלא מנהל רק בתם לצדי אתהלך
בקרב ציתי. והיכן הוא. אתהלך לפני ה' באלולות
החיים.

ועם דברינו אלה מה מאד יהצאר מאמר הכחוז
(נחמיה ח') ויפתח עזרא הספר לעיני כל העם
כו' ויקראו בספר בחורת האלקים ופורש ושום שכל
ויבינו במקרא. ויאמר נחמיה כו' היום קדוש הוא לה'
אלקיים אל תחאבלו ואל תצכו כי צוכים כל העם
בשמעם את דברי החורה. (וראוי לבאר מה צנו צעת
שומעם את דברי החורה). והחורה כתיב' צמתח' כאמרם
ז"ל (שמות רבה כ"ב) ציום חתונתו זו מתן תורה כו'.
והנראה ציה בהזכיר מאמר (פ' וילך) והיה כי
תמלאנה אוחו רעוח רבות ולרות ועתה השיד' הזאת
לפניו לעד כו'. וראוי לבאר מהות העדות אשר החורה
תעיד לפנינו. אמנם נשוב לדברינו שזכרנו. כי האדם
כולל שני חלקים. גוף ונפש. ושניהם לדיכיס מזון. הגוף
כמו שהוא עפר מן האדמה כן מאכלו ומזונו גם כן
נלח מן האדמה. והנפש כמו שהיא מן השמים. כן
מאכלה לחם שמים. חורה ומלות ומעשים טובים. ומה
עוב ומה נעים שבת אחים בארץ ישראל. אשר אז כל
זון

חזון וכל מחיה אשר לקח הגוף והכניס לתוך פיו
 לפרנסתו הספיק זה לפרנס' הנפש ג"כ כי כל פרוסת
 לחם שאכל האדם היה מלא תורה ומלות כדמון. כאשר
 ילא לחרוש שרה קיים מלות לא תחרוש צבור וצחמור
 יחדיו. זא לזרוע קיים מלות שדך לא תזרע כלאים.
 זא לקלור שדהו קיים מלות לא תכלה פאת שדך כו'.
 לקט שכחה מעשר ראשון ושני ותרומה וחלה וצבורים
 וכדומה כמה מלות אשר צפת. והיה ממש כמאמר
 (תהלים מ') ותרחק צתוך מעי. יהיה מתקיים צנו
 מאמר (שם פ"ד) מה ירדות משכנותיך ה' לצאות.
 נכספ' וגם כלתה נפשי לחלרות ה'. והטעם לבי וצטרי
 ירננו אל אל חי. כלומר כי שני חלקי האדם לקחו
 ערצתם גם יחד. זה התענגמן האכיל' ושמיה. והנפש
 גם היא לקח' ערצתה מהקדוש' אשר בהמאכל שהיה
 מלא מלות. לא כן עתה צמון החורבן כי נעדר' הפרנס'
 גם משניהם. הגוף עוללים שאלו לחם ואין. עניים
 כאנחים ואציונים נאנקים. הנשמה מר לורחת על צטול
 תורה ומלות. אם צאונק ובהכרח מגודל התלאות אשר
 על הגוף. והקצ"ה מנחם אותנו על לרות הגופות
 לאמר כי לרר התכלית יאי עניותא לישראל כו' (חגיגה
 ט') וזהו שאמר כשאל ונתמיה (תהלים מ"ג) מה
 תשחוחי נפשי ותהמי עלי הוחילי לאלקים כי עוד
 אורכו כו'. כאומר עוד חזון למועד ועוד ידיו נטויה
 להטיב לנו צאחרית הימים. ועל זאת אנחנו נושיבים
 ועונים אלקי עלי נפשי תשחוחי. כי נפשי עלי תאצל
 על דלות ענינה ושפלות מלצה. כי היא עניה מתורה
 וממלות וממע"ט. גם הלהם אשר נאכל לחם מגואל
 הוא. כי צטרם נשיגם כמעט לא יחדל פטע. כמאמר
 (יחזקאל ד') ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא
 צגיים כו'. כי פרנסת האדם אינה מושגת עתה כ"א
 אחר יגיעות רבות וטרם יסגל האדם טרף לציתו מוכרח
 לעצור. על כמה עצירות שצין אדם לחצירו. כמאמר
 (הושע ד') אלה וכחש ורלוח וגנוב כו' ודמים צדמים
 נגשו. אמנם ההצדל צין דלות הגוף וצין דלות הנפש.
 כי דלות הגוף עכ"פ הוא ענין מורגש לעלמו ומורגש
 הוא גם לאחרים. כמאמר (רות א') הזאת נעמי. כי
 הוא דבר הנראה לעין וניכר צפני האדם. לא כן דלות
 הנפש שאין האדם מורגש הקלקול וההפסד הנעשה
 בנפשו. ואללו יזמון כי פניו יאירו ויטיב גהה ונפשו
 עליו תאצל מכש"כ בני אדם אחרים ודאי אינם מורגשים
 כמאמר (ירמיה י"ז) עקוב הלצ מכל ואנוש הוא מי ידענו.
 אני ה' חוקר לב כו'. וזהו מאמר (תהלים קמ"ג) הצט ימין
 וראה ואין לי תוכיר אצד מנום ממני אין דורש לנפשי.
 ר"ל כי הזולת אינו מוכיר צי ואני לעלמי ג"כ אצד מנום
 ממני. כי גם אני לעלמי אין אני מורגש מאומה וא"כ

ומכל לר אין דורש לנפשי. כי לא כענין הגוף ענין הנפש.
 כי כאשר יקע אחד למרחקים על יום השוק. וימלא שמה
 אחד מקרוביו ומיודעיו שלא ראה אותו ערך עשרים
 שנה ויותר ישנח עמו שנחה גדולה מאד וישאלהו
 וידרשהו צטלמו וצטלוס ציתו מה מעשיך מה עסק
 פרנסתך. אבל זאת לא שמענו שיסאל אותו מה שלום
 נפשך ונשמתך. אם טהורה היא כמו שנחנה לך. וזהו
 אין דורש לנפשי. כי על שלום הנפש אין דורש ואין
 מבקש. לכן זעמתי אליך ה' כו'. כי אמה לצדך היודע
 ומכיר את חסרוני. חוק וחמול נא עלי.

אכן הקצ"ה הפליא עלה אל האדם שיצחין ויכיר את
 חליי נפשו. ומשל לאחד שהי' חולי מאד. והי' הולך
 ורל בכל יום ומכחות הגוף. ומשמן צטרו רזהו ומחמת
 הרגל האדם עם עלמו ועם צני ציתו שהיה הולך ורל
 מעט מעט לא היו רואיו מורגשים. כי מה שנחסר מדריג'
 אחר מדריגה אינו מורגש לעין. ולאחר ימים כצירים
 עלתה לו ארובה ומרפא עד כי קם מומטו והלך על
 משענתו אמר בלצו כי עתה הוא כבתחלה כאשר היה
 טרם נפל תוך מקרה ומלהו. והלך אל הארנז להוליא
 את מלצויו ללבוש אותם ללאת לשוק. וכאשר העלה
 את המלצוטים על גופו. התחיל ללכות ולהתאונן עד
 מאד. לאמר עתה עיני רואות כמה הוכחש גופי. עתה
 עיני רואות כמה יצשו עלמותי. בלה צטרי ועודי. כי
 ידעתי אשר הצגדים היו ערוכים לי כמדתי. ועתה אני
 רואה כי יש בהם קרח העודף גם צארכם גם צרחצם.
 והם תלוים עלי כפולים ככפולים הרצה. הנמשל כי
 מלות החורה מכוונות ומגודות לכחות נפשנו. שע"כ
 קראו להם חכמינו ז"ל לצושי יקר (עיין זוהר ויקרא
 ק"א א') למשל מלות ואהבת את ה' אלקיך. היתה
 האהבה נטועה צמוג נפשנו. וכן הידאה והקדושה
 והנדיבות וכדומה. כי אם היו המדות האלה נעדרות
 צכח נפשינו איך יתכן לסקור אותנו עליהם. ואיככה
 לזה ית' ואהבת את ה' אלקיך אם אין צאדם כח זה.
 צע"כ נאמין כי הכח ההוא הוא נלר ומטע נאמן ממשעי
 כחות הנפש אשר נטע צו הצורא ית'. כאמנם ז"ל על
 מאמר (מצקוק ג') עמד וימודד ארץ. מדר הקצ"ה כל
 הנפשות ולא מלא אומה מוכשרת לקבל את התורה
 אלא ישראל. אמנם צחלותם צעת שגלו לצבל. והיו
 משוקעים שם ימים רבים ללא תורה. היו הולכים ורלי'
 יום יום. ולא היו מורגשים הפגם הגדול אשר השיגו
 בנפש והחקרון שלא יוכלו למלות לא ידעו ממונו
 מאומה. צלתי כאשר נתרפאו וזכו לישועה ולגאולה.
 ועלו מצבל לירושלים לייסד את הצית היה כדומה
 צעיניהם כי הם אשר היו תחל' טרם גלו מירושלים.
 צאין מחקור כל דברי. אכן כאשר קצן ואסף אותם עזרא

מאן הוא נלח. אלא מאן דכסיז צאיין זידיה אגן יודעין דהוא נלח. כך ישראל ואוה"ע צאים ומקטריגים לפני הקב"ה צד"ה. ולית אגן יודעין מאן נלח. אלא כמה שישראל יולאין מלפני הקדוש צ"ה ולולציהון ואתרוגיהון זידיהם אגן יודעים דישאל נלחו. לפיכך משה מזכיר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם זיום הראשון. והמאמר פלאי. כי למה לנו הידיעה. ומה הוא המופ'. כמה שלוקחים אתרוג ולולב. ונקדים לזה מאמר רז"ל (צרכות כ"ח א') אורח טוב מה הוא אומר כמ' ערמות טרח צעה"צ הזה צשזילי. כמה פת הביא לפני כמה קערות הביא לפני כמה כוקות הביא לפני כל הערמו' שטרח צעה"צ לא טרח אלא צשזילי*). צאור הדצרי' שלא יאמר אדם אחטא ומה לו להקצ"ה צזה הלא לא יגיע לו הפסד מזה ח"ו. כי לא כן הדצרים. כצד אמרו חז"ל (אצות ה') צעשדה מאמרות צצרא העולם כו' להפרע מן הרשעים שמתצדים את העולם כו'. כי זה כלל גדול (ישעיה ג') אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליה' יאכלו. אוי לרשע רע כי גמול דיין יעש' לו. לאמר כי יש הצדל צין לדיק שהוא טוב עס ה' ואינו עושה טוב עס אנשים וצין לדיק שהוא טוב. לשמים וגם לצריות. כמו שזכרו רז"ל (קדושין מ') אמרו לדיק כי טוב. וכי יש לדיק טוב ויש לדיק שאינו טוב. אלא טוב לשמים וטוב לצריות זהו לדיק טוב. ונחול צ' עולמות העוה"ז והעוה"צ. והיא מדה כנגד מדה. כי מי שהוא פועל טוב עס הצריות צעוה"ז הקצ"ה ג"כ נותן לו טובה צעוה"ז. אבל מי שהוא טוב עס ה' ואינו עושה טוב עס הצריות צעוה"ז. הוא לא יוכל להשיג צעוה"ז מאומה. וזהו אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. וכדמיון הזה ג"כ להיפך אוי לרשע רע כו'. כי

שהוא מזרעו של אברהם אבינו. ולכן כאשר היינו לועקים היינו נענים. כי האבות היו ממלילים טוב צעבורנו. לא כן עתה שנאמר עלינו (איכה ד') גם חנין חללו שד כו' צת עמי לאכזר. כצד נאמר עלינו (ישעיה ס"ג) כי אברהם לא ידענו כו'. ואין לנו להשען כי אס על אצינו צשצמים. שנאמר עליו (ישעיה מ"ט) גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך ולא נתעלם ממנה שהזכירו אותנו חז"ל (צילקוט תהלים כ') יענך ה' זיום לרה ישגבך שס אלקי יעקב. אמר הקצ"ה לישראל כשתהיו מתפללין על לרות הצלות עליכם שחפו לערי עמכם. צאור זה ע"ד אחד היה חצוש צמאקר והיה נידון להמיתו. והיה שס זקן אחד וחמל עליו ולקח כל כסף וזהב שלו ונתן משכון צעבורו צכדי שיניחו אותו למרחקים וקצן ממון אולי יוכל לפדות א"ע צכסף מלא. וילא האיש למדינות דחוקות. והיה שס ימים רבים. והיה צרעתו שלא לשו צציתו עור. ויפגע צו איש אחד ויכירהו ויאמר לו הוי צכל איך שכתת את טובת הזקן אשר עשה עמך ואשר חמל עליך להוליא אותך חפשי ממאקר והניח את ציתו ריקס צעצורך ואתה מניח אותו ואיך נותן לצ לפדות את משכונו. ולהשיצו אל נהו: הנמשל. כי כאשר היה עלינו חוצ גדול לפני המדה"ה. חמל עלינו הקב"ה ונתן את כל כלי תפארתו ציד זרים למשכון צעד חוצותינו. כמאמר המדרש (רי' פקודי) משכון ומשכון שנתמשכון שחי פעמים צשזיל עונותיהם של ישראל. ועשה זאת מחמתו הנפלאה שלא נאצד לכליון ח"ו. והיתכן ששכח מלהתפלל על צצורו כי גלה ולהניחו ריקן. וזהו שחפו לערי עמכם. ולקחתם לכם זיום הראשון. מדרש. א"ר אצין משל לשנים שנכנסו אלל הדיין ולית אגן יודעין

(* אורח רע מה הוא אומר פת אחת אכלתי כוס אחד שתינו כל הערמות שטרח צעה"ב לא טרח אלא צשזיל עלמו וצשזיל בני ציתו, והדברים מפליאים מאד, כי אס הנבע"ב קבל את זה בפנים יפות ואת זה בפנים זועפות, א"כ למה אתה יקרא את זה אורח טוב ואת זה אורח רע, וכי תאמר שהנבע"ב קבל את שניהם צבזה ושניהם צעושה, א"כ האורח רע אומר שקר, וכי אין עוד דברי שקר בעולם רק זאת. ומה להגמרא לכתוב דברי שקר, ואס נאמר כי הנבע"ב קבל את שניהם צבזה ושניהם צעושה א"כ האורח טוב אומר שקר, וא"כ אין לדברים האלה מציאות בעולם צלמי שהנבע"ב קבל את שניהם צבזה, ושניהם צעושה, ושניהם אומרים אמת, כי לשקר מה לנו להזכור, רק שניהם דבר אמת צביהם, וכי"ו אחד מהם הוא אורח טוב ואחד מהם הוא אורח רע. ופתרון הדייה הואת כך היא, כי דרך אנשים כאשר יקח אחד אורח הטין לתוך ביתו הוא מכבדהו צמאכלים חמונים ומעדינים לא כשאכל שלחנו צכל יום, ולא זאת לצד שיצין מטעמים לצבד בהם את פני האורח, והוא בעלמו יאכל מה שאכל אתמול, כי א"כ יהיה נראה קנאה צבעודה ולא יאבה האורח לאכול ולא לעשום כל מאומה, ובהכרח ראה להכין סעודה שיאכל גם הוא עס האורח, ואס יש להנעה"ב צנים, בהכרח יראה להכין סעודה יקרה צעבור כלס שיאכל עס האורח הוא עס כל בני ציתו, ועתה לצינה ורצינה ההבדל אשר יודמן בין אורחים, כי אותו אשר לבו ישר וטוב יעשה חשבון גדול כי הנבע"ב פור עליו הרבה, ועושה חשבון ערוך לא מנחם שהנכים לתוך פיו צללד, רק מכל מה שראו עיניו שאלה על השלשן לפני כל בני צית. הלא את כל הפזור הגדול הזה אצבי גרמתי לו שהיה מוכרה לעשות ולפאה גדולה על ידי וזהו שאמר כמה פת הביא לפני כמה קערות וכמה כוקות הביא לפני, לא הוביר מה שאכל, כיא אשר העלה והאשר הביא על השלשן הכל היה הלא רק משנתי. ואורח רע מה הוא אומר פת אחת אכלתי כוס אחת שתינו אינו עושה החשבון רק ממה שהנכים לתוך פיו. אבל כל הערמות שטרח צעה"ב לא טרח אלא צשזיל, אבל האורח טוב מכיר צעושה ואומר כל הערמות שטרח צעה"ב לא טרח אלא צשזיל, והנן נוה כי אמת וישר הוא.

וי שהוא דערק לטמים אפשר שלא יפגע בו דע צעוה"ז.
 כי נמול מעשיו הרעים ישיג צעולם הגמול. ומה לו
 פה להענישו. לא כן מי שפועל דע צעוה"ז אל הצדיות.
 אליו מריעים גם צעוה"ז ממש ע"ד א' הציא סחורה
 למכור על יד. ומשפטו שלוקח אלל קרוביו מעט זעוה"ז
 אשר יש להם ומוציא סחורה למכור אותה צין סחורותיו
 לגמול חסד עומה. וצבוא אדם לקנות סחורה
 מסחורותיו שהם שלו. כוחן אוחס להם צהקפה. לא
 כן אם יקחו מהסחורות של הקרובין. אז ילוה ויאמר
 אל הלוקח הסחורה שיפלט חיבך ונייר. ואומר להם
 טעם הדבר כי אנכי רב אונים וכביר כח להנחין. ואני
 אסבול המתנת המעות. לא כן הדלים האלה. מה הם
 מרויחים מעט מן מעט. א"כ מה כחם לייחל ולהאריך
 נפסה. הנמשל כבר נאמר (ירמי' ט"ו) ה' זכרני ופקדני
 והנקם לי מרדפי אל לארך אפך תקחני. כי רק הוא
 ית' כביר כח להאריך אפו. ועב"ז אמרו ז"ל (צבא קמ"א
 ב' וירושלמי שקלים פ' ה') מאריך רוחי וגבה דיליה.
 לא כן מי שחוט' נגד צני אדם. קלרי יד להנחין. הקב"ה
 יפרע מתנו חיבך צעוה"ז. וזהו מאמר (ירמיה' י'
 ידעתי ה' כי לא לאדם דרכו לא לאיש הולך כו'. ממש
 כמאמרנו. כי אם תקח סחורה מאת עובד אורח. מוכרח
 אתה לשלם חיבך. וזהו אוי לרשע דע כי נמול ידיו יעש'
 לו. וזהו להפרע מן הרשעים שמאצדין את העולם.
 וצעצור כי קלקולם והפקדם נראה פה צעוה"ז.
 יחמלה ג"כ חורבנם צעוה"ז. וכדמיון הזה אפשר לבאר
 מאמר הנזכר ע"ד שמלאנו בגמרא (צרכות ל"ה ב') כל
 הנהנה מן העוה"ז צלל צרכה ופעל וכאלו גזול להקב"ה
 ולכניי. ואמרו שם סקוקם צרכה לה' הארץ ומלוהיה.
 ולאחר צרכה והארץ נחן לצני אדם. וטעם הדברים משל
 לצעל מלאכה עושה כלים. ומשפטו שלוקח דברים
 חמריים אשר מהם ומגולמיה יעש' את הכלים המתולגלי'
 כפי חמתו ודעתו ויגיעחו. ואם יבקש אחד מאחו שיחן
 לו כלי צחנם. יענה ויאמר לו אמת הדברים כי מחוייב
 אנכי לוותר לך מחמתי ויגיעתי במלאכה עשיית הכלי.
 אבל עב"ז הרב החמרי והגולם אשר מתנו הכלי נעשית
 לריך אתה להשיב לי. ואשובה אדא' ואעסוק במלאכתי
 לעשות כלי אחר. הנמשל כבר אמרו מפי סופרי'

וספרים כי מהצרכות שמצרכים להקב"ה על כל דבר
 ודבר מהצרכה הזאת נעש' כל דבר השפע' לכל מין ומין
 מעין צרכהו. והקב"ה כציכול מוותר מלאכתו וחסדו.
 ועב"ז הצרכה שהיא היא הדבר אשר מונה יולד וממך'
 ילמח דבר השפע אל המין הזה ודאי אנהנו לריכים
 להחזיר אל הצעלים ית"ש. ומזה ימשך ויהיה מושפע
 שפע הדבר אל העולם. ולכן אמרו כי הנהנה מן
 העוה"ז צלל צרכה כאלו גזול להקב"ה ולכנסת ישראל.
 וזהו שאמרו להפרע מן הרשעים שמאצדין את העולם
 שכבר צעורה מאמרות. ועד כהיום מתקיים הכל רק
 ע"י מאמרות. ע"י הצרכות וההודאות. והרשעים
 מעבירים הצרכות. וגורמים רוע הסדר בכל העולם.
 וימעתה דע גם כי רז"ל אמרו כי העולם מתנהג ע"י
 יחידי סגולה. ע"י השרידים צעם. צאמרים
 (צרכות ו') כל העולם כולו לא צברא אלא צצביל זה
 וללוות לזה. עב"ז הלא הם אמרו והם אמרו (סנהדרין
 ל"ח) לפיכך צברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר צצבילי
 צברא העולם. וזהו מאמר אורח טוב מה הוא אומר כל
 הטרחות שטרח צעוה"ז לא טרח אלא צצבילי. וצדרך כלל
 כאמר עלינו (ישעי' מ"ג) עם זו ילרתי לי תהלתי יספרו.
 לאמר כי אלה הם עיקר כוונתי והפלי צבריאת שמים
 וארץ. לכן עליה מופל אשר תהלתי יספרו. ועב"ז המופ'
 על הדברים האלה כהיום חמלא מצואר צמאמר המדרש
 שלפנינו. כי הנה צמקום אחר מלאנו מליחם הנפלאה
 (צנודרש קהל' ה') כאשר ילא מצטן אמו ערום ישוב ללכ'
 כצבא. משל לשועל שמלא כרס וצקס להכנס צחוכו ולא
 היה יכול. מה עזר לס חלת יומין עד דכחיש ותשש
 ועאל צהאי נקב ואכל ושמן צעי למיפק ולא יכול. חזר
 ולאים חלת יומין אוחרינן עד דכחיש ותשש וחזר היך
 מה דהוה ונפק. כך האדם כמה דבר נש עליל לגווא
 עלמא כך הוא נפק ערום וכל. ואין חלק לאדם צעוה"ז
 צלתי את אשר לקח לו אל עבודת צוראו יצברך. כמו
 חסליו ולילות ולולב וכדומה. הם הם הפרקליטי'
 ההולכים לפניו כמאמר (תהלים פ"ה) לך לפניו
 יהלך*). וזה אשר הקב"ה מצטר אותנו לאמר כי אנחנו
 המה המנלחים צדין למעלה. וכל העולם מתקיים
 צזכותנו. גם כי יש רשעים גדולים אשר אוכלים וצצעים
 הרבה

(*) יפה יפה אף נעים רוח הברז צרכים האלה דרך ישר לפני אדם כי יס וני אדם שמים היום לחת צדקס נחמן מיהם
 צבירו צחורו עינו רעה נר. רק נעם מתי ויהי ויהי הרב כבר מנחת על צדק. או שחייב מלא מן העולם יהיה מיה
 הצניחה כי כאשר ימות יתנו כר וצד אל העניים. והצחוב לא כן אמר רק צדק לפני יחלה. קודם צילד הוא ילל הצדק
 חתלה וצחוב יום לורך טעמי לריך כל הארץ. והצדל בין הנימן צדקס צדיו ונין הנימן לצדק חתה. חת וצחוב מיה הצניחה
 צחיתו. כי אם נחיי לא נחן ילא אמה להניש נפשו העני עם אם נחן טעם אורחה לענו לא היה יכול העני להסתכל נוכי
 רחה כי רעה עינו נר. או לא יוכל גם היה להסתכל נפשו הצניחה. וה צמאר דעיה (תהלים י"י) אפי צדק אמת צדק.
 אחר כי אפי נחתי נעמתי אפי צמאר נחתי. חיונו צעירי צמים הם צעוה"ז וצצעים יפת. עוב אמה סוף. חיונו צם (ישעי' נ"ח)
 והלך לפניך צדק. והיינו קודם מותו. או כבוד ה' יאסף. שינה צעם אסיפחו לראות צננדו ה'. והנן.

הרצה יותר ממה שחשיב אנחנו. עכ"ז הלא האמת יורה דרכו כי זהם נתקיים מאמר (תל"א) כי תצא זכרה רעך ואכלת ענבים כנפסך שבעך ואל כלוך לא תתן. למשל כאשר תצא אל הבית ומראה שלחן ערוך ואנשים מסובבים אוכלים ושותים ותחלה לרעת מי הוא צעל הסעודה. ומי הוא האורח. הנה יש ויש לפניך שלשה סימנים. הא' כי הצע"ה צ"ל לוקח מנה ומניחה ליום אחר. לא כן האורח כי אין לו רשות רק לאכול זה עתה. לא להניח על זמן שאח"כ. שנית כי הצע"ה צ"ל פושט ידו תחלה אל הקערה שליטת כי הצע"ה צ"ל צידו לצרור לעלמו מנה היפ' צעיניו. לא כן האורח. וזהו ולקחתם לכם. כלומר שתקח מן העולם ד' מינים אלו לעצור את ה'. וכזאת יהיו הדברים לכם. כלומר שיהיו נשארים אלליכם למען לרק לפניו יהלך ללוותו לעוה"ב. שנית למהר ולקחת את הדברים האלו מיד ציום הראשון תיכף אחר גמר החתימה הטובה. שלישי' פרי עץ הדר כו'. ממש כמו צעה"ב שהוא צורר היפה לעלמו. ומש"כ הזולת אין להם זכות צעה"ז. רק כמאמר הנז' ואכלת ענבים כנפסך שבעך כו'. ונזהר מדע ותאמין כי אתה המנלח והעיקר. והלדיק הוא יסור העולם וזהו מאן דנקב צאיין צדיה אנו יודעים דהוא נלח. כלומר גם כי כולם אורכלים צעה"ז ואינו ידוע מי הוא הנולח והלוקח משפט. רק מנה שאנחנו מקיימים מלות השם צ"ה מטוב העוה"ז ולרק לפניו יהלך. היינו שיהיה שמור גם לעוה"ב. מזה יחזרר כי אנחנו הם המנלחים והלוקחים צושפט (ועי' קול יעקב ק"ב). ועם דרכנו מה מאור יתבאר מאמר המשנה (אבות ו') כך היא דרכה של תורה פת צולח תאכל ומים צמורה תשתה אם אתה עושה כן אשריך ועוז לך. והדבר כמו זר צעיני האדם איככה יאמר עליו אשריך צעולם הזה. אמנם דע כי כל הנושאים הנעשים מושותף צהשגתם טוב ורע. למשל הלחם והמים אין בהם ובהשגתם שום ערבות ומתיקות ועידון. והאדם אוכל אותם רק לשבור דעצונו. והוא רק מלד ההכרח. לכן גם הרע מרוחק מונונו. כי כל אוכלי לחם לא ישיגו מונונו ח"ו טום חולי וזקק. לא כן האוכלים לנעדרים צשר ויין. הנושגת מהם נושיג ערבו ועונג כפלה. אכן כמה רעות יזדמנו על ידיהם. וכמה חולאים יסבב האדם לעלמו מן הוואכלים האלה אם לא ישמור חק הראוי לציוולס ותיקונו. כש"כ צהשגת העושר והכבוד צבהכרח יכתחו רגליהם למקומות רחוקות יעברו ארחות יונים ונהרות צסכנות גדולות. עד כי כוכל לוונר לינים ופחים צדרכי העשירות. ומעת' דע כי צדבר הצרכה והצנחח יש צה צ' ענינים. א' להשיג הטוב. ב' השמירה מן הרע. כ' כווסדר צפ' יושב צקחר עליון כו' (תהלים ל"א) ועל אלו השמים יסבו

ילכו אלו השני שמות. כי על מניעת הרע מן האדם לא יתכן מאמר טוב לך. רק אשריך שכללת מן הרע. ועל מושג הטוב ראוי לוונר ועוז לך. ומעתה המאמר כפשוטו לאמר כך היא דרכה של תורה פת צולח תאכל כו' אם אתה עושה כן לא אצטיח אותך להטיב לך צעולם הזה. כי אין כאן מקום לקבל שכר המלות. רק זאת הצטיח לאמר אשריך צעולם הזה. שתהיה נלול מכל דע המושג אל המחזר אחר התענוגים. וטוב יהיה לך צזמן העתיר לעוה"ב.

במד"ש (שם צקמוך) הוא שאמר דוד תודיעני אורח חיים טובע שמחות את פניך כו' אם קיימתם מלות לולב צקקרא נעים כו' עי' צאורו נפ פקודי על מאמר אלה פקודי המשכן כו'. וצקמוך דבר אחר ולקחתם לכם ציום הראשון. הה"ד אז ירכו כל עלי יער כו' אמר ד' אחא אילנות ששוין פירות ואילנות שאין עושין פירות. לפני מי. לפני ה'. למה. כי צא צדאש השנה וציום הכפורים. מה לעשות. ישפוט תבל צלרק ועמים צמיטרים. והדברים לריכים צאור. אצל דע כי הנהגת הקצ"ה עם ישראל עמו אם הטוב שהוא נוטיב עמם ואם היסורים שהוא מייסר אותם את כל אלה יפעל אל עי' השפעה מלמעלה. כי כאשר ימלאו חן וחסד צעיני אלקים ית' להטיב עמם הוא משפיע להם כל טוב עי' עלי העיר והאילנות. ולהיפך נותן ח"ו מלחה צהאילנות וצתצואות וצפירות. אשר מהם ישמללל צאוכליהם חליים רעים רח"ל כמו שכתב הרמב"ן ז"ל על מאמר (שמות כ"ג) ועזרתם את ה' אלקיכם ודרך את לחמך כו'. עי"פ. וא"כ היה ראוי אשר כל שיח השדה ירכו ינחאו כף כאשר ילא לאור משפט ישראל לטובה ולצרכה. כשמחת צעלי המלאכות צעת אשר קליני העיר ורזוניה רולים לעשות שמחת נשואין לצניהם ולצנותיהם. כי אז יהיה לפניהם עבודה רבה צהכנות צגדי הזוג והתכשיטין וכדומה מן הדברים אשר לריכי הכנה. והם יצואו ויעשו ויקבלו סבר הרצ'. לא כן צעת צואו ית' אל הדין. לרון. עוד לא נודע מה יהיה נעשה צדין זה. אם ילא כנוגה משפט להטיב עומה או חלילה לייקדם. אשר אז נאמר (תהלים ע"ו) ארץ יכאה כו'. אכן כאשר אזכיר לפניך מאמר א' מפי צרותינו ז"ל אז מדע ותצחין כי צין כך וצין כך ראוי אליהם לשמחה. גם צקום למשפט אלקים. ועוד לא נודע מה יהיה ואיך יחרוץ משפטם. עכ"ז הנה ירכו ויעלזו. והוא מאמר ד' אחא צמדדש (ריש פ' קדושים) חקד ומשפט אשירה אם חקד אתה עושה עמי אשירה צין כך וצין כך לך ה' אזמורה. וציארנוהו סם כי ונויה וגמורה אשר כל דין ומשפט של הקצ"ה הוא רק מרוב טובו וחסדו. כאשר יחמול האב על בנו צחלותו. וימנע

ומנו מאכלים ערבים שלא יזיקו אותם. ועוד יתן לחוד פיו רפואות מרות כלענה וכל זה מגודל חונתו עליו להצדיאו ולרפאותו. כן וכן יתנהג עמנו אבינו שבשמים ית'. כי בראותו אותנו צריאים בחכמה ודעת ויראת ה' וכל טוב לא יזיק לנו. גם ה' יתן הטוב וארלנו חתן יכולה. אבל בהשקפתו ית' כי ילכו אחר ההצל ואין חכמה ואין דעת אלקים בדרך. הוא מייקר אותנו להיטיב דרכנו ולתקן מעללינו. כמש' (משלי י"ד) ככל עלב יהיה מותר. אי"כ הטוב והרע גם שניהם אלל הקציה מלך החסד והאהבה הגדולה. ואם אללנו הם חלוקים זה למתוק וזה למר. אבל אללו ית' דרך אחד וכוונה אחת לשניהם. ולכן מחוייבין אנחנו לצדק צרכות מיוחדות על הטובה שהחיינו. ועל הרע דיין אמת. כמו שהם חלוקי' אללנו כפי הנאל. כן צרכותיה' חלוקות לפי השמיע. אבל צדדרי הלצ שאין זה נראה לעיני צטר צלתי לעיני כצדור ית' ראוי להראות לצ אחד ושומה אחת לשניהם. כמו שאללו ית' שניהם הם מלך החסד. כן מחוייבים אנחנו לקבל בשמחה את זה כמו זה. וזהו חסד ומשפט אשירה. לא אמר חסד או משפט. לאמר בשעה שאתה עושה עמי דין שהוא אללך חסד ואללי הוא משפט. וזהו חסד ומשפט שניהם בנושא אחד*). וזהו לך ה' אומר' על חסדך ועל חמלתך כי שוקד אתה להיטיב אותי אל כל מעגל טוב. ונה יפה אף נעים בקט דהע"ה ואמר (תהלים ע"א) חרננה שפתי כי אומר' לך. כי לע"ע אשר כל עסקך עמי בעסקי הרופא עם החולה. וגם כי נפשי יודעת מלך אשר היסורים גם הם דק מגודל חסדך. עכ"ז אין כפי ובשפתיה דיון אמת. אבל כאשר תשוב תחיינו ומתהומות הארץ תשוב תעלינו. גם אני אורך כו' ואז חרננה שפתי כי אומר' לך. ר"ל נוסח מלמ' שפתי יהי כמו צעת הזמיר וציוס טובה שונדרים שהחיינו כן וכן חרננה שפתי.

ומקבלים את הטוב מאת ה' לעשות שליחותו אשר אללו ית' הכל על לך החסד. להטיב לנו באהדתנו. וא"כ מה אינפת להו אם אינם יודעים עוד את אשר ילוה ה' עליהם. אשר כי צין כך וצין כך עמין אחד וכוונה אחת לשניהם. וזהו שאלת המדרש לפני מו. השיב לפני ה' כי בא צד"ה כו'. פי' שלא עשה עדיין כלום. רק בא לעשות. ועל זה שאל מה לעשות. ר"ל אם טוב או רע. לזה השיב כי רע אין לפניו כל מאוונה. כי יסבוע הצל בלדק ועמים צמישרים.

ובסמוך אמר ר' אחא כי עמך הקליחה מראש השנה הקליחה ממתנת לך. כל כך למה למען חורא בשביל ליחן איומתך על צדיותך. באור המאמר כי הנה יש כועס על דבר וכעסו הוא כעס אמת. כי חרה אפו מלך על הדבר. ויש כועס רק לפנים. ולהטיל איומה. כמו שזכרו רז"ל (שבת ק"ה ב') לנדרמי אמתיה אאינשי ביתי. ע"ד שכתבו הראשונים ז"ל בצבור ומלמד (קהלת ז') טוב כעס משחוק. בתנאי כי צדוע פנים ייטב לב. שיהיה נראה ככועס. אבל במעמקי הלב יהי טוב. והוא מראה פנים של כעס רק בצבור להטיל איומה שיטעמו להצדיו. וכמו שהזהיר הכתוב (תהלים ל"ז) הרף מאף ועזוב חמ' אל מתחר אף להרע. להורו' שלא יכעס בצבור כי חרה אפו. והוא רואה צעינו שאין חרופה להזיקו. אי"כ יהיה הכעס להרע. פי' שלא ידווח מזה דבר. אבל הכועס להטיל איומה גם אשר הכעס הוא על העבר. אבל כוונתו שיטעמו צעתי. ואז הכעס רק קצה אל הרלוון. וזהו כי עמך הקליחה. כי הקציה ודאי שאין כעסו דק להטיב באהדית. אי"כ גם כי לעיני הרואים הוא נראה ככועס. אבל עמו הקליחה פי' דעמו הלפונה עמו יתצדק. וזהו מל"ה הקליחה ממתנת לך. כי הכעס רק קצה וממתנת אל המסובב. הוא הרלוון והקליחה. הוא שלמד המסודר החסיד ע"ה (תהלים פ"ט) אשרי העם יודעי. חרועה ה' באור פניך יהלכוון. והרלוון צזה ע"ד מלמד (שם ע"ז) אתה כורא אתה ווי יעמוד לפניך מלז אבך משונים השומעת דין ארץ ירא' ושקט'. ביאר לנו בצדדיו חלה כי מדת הקציה לא כומת צד"ה אשר אם יכעס עליך טוב לך להסתר מווננו ציוס אפו. כי לימים עוד יסקוע מזעפן. וכל אשר ירצו היונים ויתחדך הזמן יחונעט

וזהו מלמד המדרש. אז ידכנו כל עלי יער כו' לפני ה' כי בא צדא השנה. גם אשר צעת בואו ית' לנשפט אינם יודעים אם יגיע להם טוב או רע. ומה זה ידכנו. לזה ביארנו ואמרו לא חסדו שהם שומים בהנעת הטוב לנו על ידיהם. כ"א כל שונחם על שהם

* לדעתי זה הוא עומק מליחת ז"ל (שבת קיד א') חליה היה צורך לאף כי כמו שטוב אם אינו בתמימות אינו טוב. כך הרעה אם אינה בתמימות אינה רעה. למלל אם אדם עושה מצוה מהגדולות שבגדולות אם בנינו שימח לי שמה חיה טובה וכבוד אין הטובה בתמימות. כן אם האז יכעס על ננו ויכיר אינו למשפט. שאין בנינה האז להטיב את בנו גלמי אם להטיב ולהצדיו בדרך יורה. לידק המאז לי הכחח החמ. אך הנה ים וצד החסד בין הדיים בין הדיים. והוא החסד. כי לילא החסד הוילת שוכח את בני יצדק נשפתי אל הים כולם על חמלה וחי שפתי ויחזק לעיני חליה היה צורך לאף כי לולא הזהנה לא היה נועם.

יחושעו הכעס. אבל לא כן הדבר צמי שהקצ"ה כועס עליו. כי כבר נאמר (שם קל"ט) אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אצרה. ונאמר (ירמיה כ"ג) אם יסתר איש במקדשים. כו'. ואין טוב לפני האדם רק להתראות לפניו ית' תיכף ושלל להתמהמה. כי כאשר ילא הדין הלא יהיה נמסר תיכף ויניד אל שלוחי הדין. אשר זהם נאמר (משפטים) כי לא ישא לפשעכם. לא כן הקצ"ה שנחשונו מרובים לאין תכלית. וזהו נאמר (ישעיה כ"ה) דרשו ה' בהמלאו. כלומר מה נאמר ראוי אליכ' להשכיל החכמה ודעת כי טוב לגבר לזקש על נפשו צימים הנכבדים האלה צהיתו ית' נמלא צחוכו. ואם התעללות מזה עכ"פ קראוהו צהיתו קרוב צעור שלא נמרחק ממך. וזהו יעזוב רשע דרכו כו' וישוב אל ה'. ישוב ויצוה להתיילצ לפני ה' וירחמנהו ואל אלקינו כי ירצה לקלוח. כי רחמי מרובין לאין שיעור. לא כן צהמסר הדבר על שלוחי הדין וזהו אמה נורא אמה ווי יעמוד לפניך מאז-אפך. כלומר על מה שבעם כבר וזה נתאחר מלפייס וי יוכל לעמוד על נפשו להיללה. ולכן נשמע השונעת דין לזען ארץ יראה כו' כי יהיו חרדים לפייס תיכף. צעור שהקצ"ה צעלמו ויש צכאות לנשפט. וזהו אשרי העם יודעי תרועה. היינו שהודיע להם ית' עת הנושפט ויום הדין: והנ"מ ה' צאור פניך יהלכון. שיחזרו לפייס צעור שהמלך צונקצו. ואי"ש כי יתן מוס צעמיתו כו' כאשר יתן מוס צאדם כן יתן צו. כבר כתבנו צזה דברים נכונים צחלק הא' פ"ה א'. צמדרש. וילא צן אשה ישראלית. הה"ד קביצ רשעים יתהלכון. קביצ לרשעים הלדיקים ונהלכי כו'. ציאור נאמר זה כבר צא צרפוס צחלק שמו' על נאמר (פ' תלוה) ועשית צגדי קודש לאהרן אחיך כו'. ע"ש וינעם לך.

ובסמוך יש קול יולא לעוצה כו' וישמע ה' את קול דצריכם צדצרכם אלי. ונהו הטיצו את אשר דצרו. ר' חייא צר אדא וצר קפרי' חד אמר הטצ' כהטצת נרות. וחד אמר הטצה כהטצת קטורת. והנאמר סתום נאד. אין חזינו כפרץ. אונס הקסצ וסנוע את אשר כבר כתבנו לזעלה. (פ' יתרו) על נאמר ויעכו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה. ויש צ מהה את דצרי העם אל ד'. ויאמר ה' אל משה הנה אנכי צא אליך צעצ הענן כו'. ויגד ונשה את דצרי העם אל ה'. הנה רצותינו ז"ל צגמרא (צצת פ"ז) כבר התעוררו צכתוצים האלה. כתיב וישצ ונשה וכתיב ויגד ונשה. ונה א"ל הקצ"ה לזנשה ונה אמר ונשה לישראל ונה השיצו ישראל לזנשה כו'. ואמרכו צזה דברים נכונים. כי מלאנו ראינו דצרי המדרש (רי' שיר השיבים) על נאמר ישקני ומשיקות פיהו. ר' יוחנן פתר קרי' צישרטי

צשעה צעלו להר קיני. ושל למלך שצקש לישא אשה צת טובים שלח אללה שליח היו פניו שחקות ושיחותיו אינן נשמעות. אמר המלך דומה שאמרה לרוני לשמוע מפיו. כך ישראל היא צת טובים. השליח זה משה. המלך זה הקצ"ה. צשעה ההיא וישצ משה את דצרי העם אל ה'. ומהו ויגד ונשה. אלא ע"י שצאמר הנה אנכי צא אליך צעצ הענן כו'. ויגד משה את דצרי העם אל ה'. אמר לו כך תצעו. ההורא' צעומק הדצרים האלה. כי נאמר וישצ משה עם נאמר ויגד משה עינים אחד. צלתי כי ומחלה צצא משה לפניו ית' ה' צוש להוליא הדבר ומשפתיו. כ"א נמוך שתיקמו ושחיקות פניו ה' ניכר כי דצרי' עלורי' יס צלצו. אשר צאמת גם ישראל היו צושים לומר למשה את דצר התשובה כפי החפץ והרלון אשר צקבור לצם. התחננו ואמרו למשה לשון קלרה נאד כל אשר דצר ד' נעשה. ומע"ה הצין עומק הכוונ' אשר דצרים האלה. אבל הוא ע"ה ה' צוש ג"כ לצאר לפניו ית' עומק מחשבתם. כנאמר וישמע ד' את קול דצריכם. היינו לא שאני אמרתי לו. רק הוא ית' שנוע צעלמו את קול דצריכם צדצרכם אלי. וזהו הרמז צנאמר וישצ משה את דצרי העם אל ד'. מוס כהנושיב דצר הכיתן צכלי כן היו דצרי העם עלורים אחר וכאלו הציא הדצרים עלמס והרצה אותם לפני ד' אבל ונשה לא פירש את דצרי התשובה כפי מה שהי' מצינ צעומק כוונתם. והקצ"ה אמר למש' [אחר שהציא התשובה הנ"ל] הנה אנכי צא אליך צעצ הענן צעצור ישמע העם דצרי עומך. וכאשר שמע משה מפי הקצ"ה צצעלמו וצכצודו יצוא. אז ויגד משה את דצרי העם אל ד'. שזהו ההבדל צין נאמר וישצ וצין נאמר ויגד. כי נאמר וישצ מורה שהשיצ אותן הדצרים עלמס צללמס ודמותם. ומאמר ויגד מורה המשכת הדצרי'. כי תחלה ה' למשה צושה תלהגיד עומק משובתם. אבל אחר אשר שמע מפי הקצ"ה שיצוא צעלמו. אז ויגד משה את דצרי העם אל ד'. וכלשון המדרש כך תצעו ודו"ק.

ומעשה יתצאר יפה אף נעים נאמר הנכסי' אל משה רצינו ע"ה. (דצרי ה') הן הראנו ד' אלקינו את כצודו כו' היום הזה ראינו כי ירצ אלקים את האדם וחי. ועתה לזנה נעות כו'. והכתובי' אין להם צאור. אמנס דע כי המדרגה הנועלה הזאת שזכרנו שויתר הקצ"ה לישראל ונתן להם כל מה ששאלו. כנוללתם ז"ל צמדרש שה"ש (שם צקמוך) ושנועין לינוקא ונה דהוא צעי. וצרגע אחת זכו כלס לזעלת הנצואה. ונה הריוח צזה. אם צשעה קלה הפסידוהו. אבל דע כי ונה שנתעלו ישראל אל מדרגה נועלה

סידר את האדם וחי. ועתה למה נמות. ד"ל א"כ מן המותר הוא להסתכן עלמנו ומעתה כי תחלנו השם הגדולה הזאת. כי בעצור פועל דמיון יש די צפעס אחת לגלות עיני צפר לחזות ומראות אלקים קדושים. עד שנאמר עליהם נפשי יללה בדברו. ויכר עליהם על של תחי' שעתיד להחיות צו את הנתי'. כל זאת הי' מן הלורך בעצור עשות הפועל דמיון. ואחר שכבר נעשה יש לחוש אל הסכנה. וכמו דבר. והדברי יסדים ונעימים.

ומעתה יפה אמר הרב מוה' ילחק יהודא הכהן כ"י בצאור פלוגתתם ז"ל על מאמר הטיבו כל אשר דברו חד אמר כהטבת נרות וחד אמר כהטבת קטורת. כי אותו שאמר כהטבת נרות היתה דעתו כי ישראל שגו צ' פעמים. בתחלה שגו על שהפליגו לבקש דלוננו לדאו' את ונלכנו. ואח"כ שגו יותר אחר שהקב"ה מלא שאלתם מיאנו הם ואמרו אל משה קרב אתה ושמע ואל ידבר עמנו אלקי'. הלא יותר מן הטובה היתה להם אם היו שומעים התור' מפי הרצל לא מפי התלמוד. והיו למדים ולא משכחים. רק עתה צמה שציארו ואמרו הן הראו ד' אלקינו את כבודו ואת גדלו. היום הזה ראינו כי עתיד הוא שירצב אלקים את האדם וחי כו' וכמו שציארו הנה דבריהם האלה תיקנו את כל דבריהם גם מה שהפליגו לשאול תחלה גם מה ששאלו אח"כ. לאמר כי מה ששאלו תחלה הלא הרבה מן הטוב פעלו לנפסם מזה שכבר נתרסם בלצם הפועל דמיון ומה שחזרו אח"כ מדבריהם ואמרו אל משה קרב אתה ושמע. נחנו טעם לדבריהם בתאמר ועתה למה נמות כי כבר יש די בעצור הפועל דמיון. ואין מן הלורך גם לא מן הראוי להסתכן עוד. וזהו שאמר הקב"ה הטיבו כל אשר דברו וכדברי הנ"ד כהטבת נרות. כי כהטבת נרות הלא נתקן דבר שהי' תחלה ונלוכלך ועוזהם. כן הדברים שאמרו למושה בתחלה ואח"כ צמה שחזרו מהם היו הדברים זרי' וקשים מאד בעיני משה. רק עתה צמאמר הן הראו כו' אמר הקב"ה אל משה הטיבו כל אשר דברו. כבר תיקנו צוה את כל דבריהם. וא"כ ההטבת הזאת היא ממש כהטבת נרות. לתקן את אשר לריך תיקון. אכן השני כווצר כי ההטבת הזאת היא כהטבת קטורת. וההטבת הנזכרת בקטורת לא היתה בעצור לתקן את העוזהם. רק ההטב' היתה בהקטורת עלוה. כן דעתו בצאור מאמר הקב"ה אל משה הטיבו כל אשר דברו. כי הקב"ה צא לבאר לו לא כדעתך שאתה ומפלא על דבריהם ומחילי. שע"כ הי' צוה לומר הדברים בפירוש לפניו ית' כמו שזכרנו. וכן כמו זר בעיניך מאמר קרב אתה ושמע. אבל אני אומר לך הטיבו

כזאת הי' ע"ד שמלאנו לחז"ל שאמרו (כדה למ"ד ב') קודם שילא הולך לאויר העולם מלמדי' אותו כל התורה כלה כו'. והאמנם שאינו זוכר ומאוונה מכל הלמוד הזה. עכ"ז הוא פועל התרשמות ופועל דמיון באופן שאם יבחר אח"כ בעמל התורה יהי' נקל אל הלצ ללייר ולקבל את הלמודי' ההם. אחר ההתרשמות הגדול שהי' נתנז צו מלידה מצטן. אשר ע"כ כתב הכוזרי [בעשרים וחמש] בעל התורה המורה הוא טוב מאשר אין לו תורה. כי הוא כבר הקנתהו תורת האלקים מנהג מלאכותי הסקיף צו על מדריג' הגולאחי'. אע"פ שחטאיו בלבלו אותו והפסידוהו. נשאר לו מומנו דשמים ונשאר צאם הבוקף כן כוונה החכמה העליונה להופיע ולהצריק לפנייהם לעיניהם האור היקר הזה. ולהטעימם את מתקן. למען תתעלם החשוק' בנפשומם כי מעתה יהי' כוספם חזק לבקש מה שנחשק מהם מה שכבר הי' צידם כמשפט המורה שנותנים הנחותנים אל הזוג. גם כי מטבע הנהוג שיהי' כסף הכדוני' הולך לאצוד. עכ"ז יחפלו צו להרצות לו עשרת אלפים כסף ויותר. וכל זה למען השאיר צידו התשוקה. ויערב לו כל עמל וכל יגיעה כדי להגיע אל הרכוש שהי' צידו כבר. כדברי האלה שומעתי מפי ידידי הלדיק וחסידי הרב מוה' חיים ר"ז כ"י. והוסקיף חכמה וטוב ואמר כי ע"כ ראתה חכמתו ית' לעשות להם ההכנה המוגזית ע"ד טעוטי' לתיווק צמעי' אמו. למען יתרשמו ויתעלמו בנפשומם השלמות האלה אשר יעד עליהם הנציא ונגלה כבוד ד' וראו כל צפר יחדיו כי פי' ד' דבר [ישעי' מ'] את הכל הקנה ית' אלינו צעת כלילותנו להשלים המוחן הנבחר הזה צעתיד צראש שמחחנו, כמאמר [הושע צ'] והי' ציוס ההוא כו' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד צעלי. ובגמרא [פסחים פ"ז] ככלה צבית חמיה ולא ככלה צבית אציה. וכמו שכתב רבינו מנחם עזרי' מפאנו ז"ל [חקור דין חלק ד' קי' ח'] כי קבלת התור' צמעוד הנבחר הי' רק פועל דמיון. ועל העתיד יעד אותנו הנציא ע"ה [ישעי' יוא'] כי ונלאה הארץ דעה את ד' כו'. ואמרו [שבת פ"ח א'] ושומחת עולם על ראשם. שומ' שמעולם. ד"ל אותו ההתגלות וההשג' המופלגת שהי' להם צעת מעמוד הר סיני אותה הטבה תהי' אללם לעתיד צקיום מתוויד. כאמרו [ע"א ל"א א'] עתיד הקב"ה להיות ראש חולה ללדיקים ולומר עמהם תורה. ולכן יפה שאלו ישראל אחר שכבר קנו בנפשומם ההתרשמות הזה אמרו הן הראו ד' אלקינו את כבודו ואת גדלו. וכזאת ראינו היום הזה כי ידבר אלקים את האדם וחי. ד"ל כבר נחברר אלינו ע"י פועל דמיון זה כי כן יהי' צמון העתיד אשר עתיד הוא

הטיבו כל אשר דברו. ולא שעתה תיקנו את אשר קלקלו. כי גם לנופרע היו הדברים נכוחים וישרים צעיני. וזהו הטיבו כל אשר דברו ולא היה

זהם מעולם שנון דבר הצלתי הגון. לכן יפה ציאר וולת הטיבו כי ההטבה הזאת כההטבה אשר בהקטורת ודו"ק:

פרישת בדר

אז תראה את עשרך וסגולתך ואז תצחון אולתך וקבלותך. כן האדם כאשר יעשה חשבון על זמנו צעוה"ז. והחשבון יהיה על ימים. או גם על שנים. יעלה החשבון למספר גדול. שצעים שנה. שמיים שנה. ואז יהיה צעיניו כאזרח צעוה"ז. אכן אם יעשה מהם שונות ומה גם יוצלות. אז לא יעלה צידיו כ"א ערך י' או י"א שונות. אז יצחון ואז ידע אם הוא חושב אלו גר.

ומה נכבד צזה ומאמר המעורר ע"ה (תהלים ל"ט) הודיעני ה' קלי ומדת ימי ומה היא אדעה מה חדל אני. אשר ומאמר אדעה מה חדל אני אין לו צאור כל ומאוונה. אומנם ענין שאלת דהע"ה היה ע"ד משל לאיש תככים היה שותף עם עשיר גדול ומפני בקיאתו בנמסרים יותר וכן העשיר וכעסקו לרתו היא אשתו העניה שיקנה לה תכשיטין כושפט אשת העשי' לומר הלא שותף אתה כי היא לא ידעה שאין לצעל' שחנות זה רק עשירית וכן הדין. והיא הקניטה אותו ותבד עליך

שש שנים תזרע שדך כו' וצטנה השביעית שבת שבתון כו' וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים חשע וארבעי' שנה. וראוי להתבונן צמה שהאריך הכתוב כ"כ והודיע אותנו ומספר הפרטים ומספר הכולל *) אומנם לדעתי כוונה צזה החכמה העליונה לתת לאדם עלה נדיצה איך יעשה חשבון על שנותיו ועל ימי חייו. משל לעני שהיה נוחזיר על הפתחים זה כמה. וצבואו צימים נעשה צעה"צ צעיר קטנה. והיה מתגאה לעיניהם ומתפאר שהוא עשיר גדול. נטפל לו אחד מבני עירו אמר לו ככל אתה תרגלת בלכתך מציית לציית לעשות חשבון על מה שיש לך. וכל החשבון היה על פרטות. וכאשר היה צידך ערך ג' זהב ויותר היה צידך חשבון כי יש לך שלש מאות פרטות. כן גם אתה תעשה חשבון על וועט הכסף אשר לך והחשבון הוא על פרטות ויפרוץ לרוב. לאלפים ולרצבות עשה נא ומה דינרי זהב. ואז החשבון המוליא אלפיו לא ישאיר גם עשרה.

*) ולא אמנע טוב מאת הקורא. ואלינה עמך מה שמלאתי בכתבי קודש אל רבינו הגאון הקדוש מ"ה אליהו מוילנא י"ע אשר הם עמה ת"י הגאון ר' דוד לורי' מנוחאב. והנני מעמיק הדברים ככתבם ובלשונם. יש בנסוק זה מלות יחירות בהקפה רחשונה. אכן אם היו נותב רק וספרת לך שבע שבתות שנים הייתי אומר שאין מן הלוך למנות רק מנין השמטות לבד. ולא השנים בפני עצמן. היינו כל ראש והתחלת השמטה יאמר היום שמטה אחת ציובל. ובראש השנים יאמר היום שמטה שנים ציובל. אבל פרטי השנים בפני עצמן אינו לריך למנות כלל. לכן כתיב חשע וארבעים שנה. לומר כי לריך למנות כל המ"ט שנה. היינו כל שנה ושנה בפני עצמה. ועדיין הייתי אומר שאין לריך למנות השנים בפני עצמן רק קודם שבאו לכלל שמטה. אבל משבאו לכלל שמטה יאמר היום שמטה אחת. ובאשר יבוא אל ראש השנה ה' יאמר היום שמטה שנים שהם שמטה אחת ולא יסוים לומר שהם שמטה אחת ושנה אחת. או שמטה אחת ושתי שנים (כי אין מן הלוך עוד למנות השנים בפני עצמן) לכן כתוב שבע שנים שבע פעמים. כי שבע פעמים ימנה שנים בפ"ע עד שימנה שבע שנים שבע פעמים היינו בכל שמטה יחזור וימנה השנים בפ"ע. הרי מוכח שריך למנות חמלה השנים בפני עצמן. גם לריך למנות אח"כ כמה שנים הוא בשמטה. וגם השמטות לריך למנות. ועדיין הייתי אומר שאין לריך למנות השמטות אלא בסוף השמטה. וגם שאין לריך למנות השמטות שכבר עברו. אלא אותה השמטה אשר אתה בה. היינו נאשר תעמוד בשמטה שלישיית מאמר היום כיו"כ שנים שהיא כיו"כ לשמטה שלישיית. אבל אין לריך לחשוב השמטות שכבר עברו. לזה כתיב והיו לך ימי שבע שבתות השנים חשע וארבעים שנה. כ"י כל המ"ט שנים אחת כל ימי השבע שבתות היינו שחמנה כל השמטות שעברו וא"כ לריך למנות השבועות והימים גם אח"כ לחזור כמה שנים הוא בשמטה וכל השמטות שעברו. ולכך ארחו קופרים נספיר' העומר מתחלה כמה ימים בעומר. וכמה שבועות עברו. וכמה ימים בשבוע. כי מורה לממני יומי ומורה לממני שבועי. ואנו לומדי' מ"ג וספרתם כמו שבשמטה רביים למנות השבוע בכלל ובפרט כמה הוא בשבוע וכל השמטות שעברו. א"כ גם נספיר' העומר רביני' למנות כן. וי"ל כמ"ס נטור ציה ג' דעות. א' שאין למנות רק הימים והשבועות אינו לריך למנות רק בסוף שבוע. ב' שאינו לריך לחזור ולמנות הימים בפרט כי כבר אמר כמה ימים הם נמספר הספירה. ג' שאין לריך למנות את השבועות שעברו. אלא יאמר היים כך ימים שהם כך ימים בשבוע פלונית. והיו במנהגנו עמה. והאמת כי אקטנו חייבני' מן התורה למנות כמנהגנו היים כך ימים שהם כך שבועות וכך ימים בעומר. ע"כ.

שניהם מוכרחים. אם אמנם זה יחפז להשעותו. השני לא יאזין לדבריו. ולא יקבל ממנו. אחר שהוא יודע בחזירו שהוא גיב מוכרח. בלתי באופן שאמרו. שהאחד מוכרח. ואחד חפשי. והנה אם המוכר מוכרח ראוי להיות המור"מ נקרא מוכר. כי הוא המוליד המור"מ צניעה. ובהיפך כאשר הקונה מוכרח לקנות אז יחולק העסק ע"ש קנין. זה שאמר הכחוז וכי תמכרו מעכר לעמיתך. או קנה מיד עמיתך אל תונו כו' :

ובמדרש וכי תמכרו מוכר הה"ד (משלי י"ח) מות וחיים ציד לשון. הנראה בצוונת המאמר כי בהחזונו צעניני המקנה והקנין הלא המה על צ' דרכי. א' שאותו דבר אשר ימכור לחזירו יהי נשאר ציד חזירו שיקיים אותו לעלמו. צ' כי הקונה גם הוא יקנהו למכור לאחרים. וההזבל כי הדבר אשר הקונה ילדה צו לחשמישי עלמו. גם אם ילדה המוכר להגזים לו להשביח מקחו צענינו. אם אמנם שהוא משקר. עכ"ז אין הסקר ניכר כ"כ מעלמו. לא כן בקוב הב' אשר הקונה גם הוא ימכרהו לאחרים. אז יהי הסקר נראה וכיכר עד מאלד. כי אז יהי צפי המגזם צ' גוזמות הפניות מן הקלה אל הקלה. ומחלה צבואו לקנות החפץ מיד צעליו הוא מגזם מאלד בהשפלתו ופחיתותו. לאמר כך וכך כמה דולה מחזירו דאה נא רוע תוארו ופחיתות ענינו. ואח"כ צבואו למכור החפץ הזה אל אחרי' הוא מגזם ואומר הכל בהיפך השפלה הגבה כו'. אשר אז יתקיים הסקר בחותמו. זהו שאמרו ז"ל וכי תמכרו מוכר. כאשר תמכור דבר שגם הקונה ימכור אותו אח"כ. אז יונלץ על מקח זה מליכת מאלמר מות וחיים ציד לשון. כי תחלה אמר לא תואר לו ולא הדך. ואח"כ אמר בהיפך. ימית ויחי' ויתפוש צעני הקלות. צדויות זה מן השוק הפליג לבזות החפץ ולהשפילו

עליו לאמר הלא שומך אחי. ויש לך חנות מלאה סחורה. דאה נא אשת שומך איך היא מקושטת בחכשיטי' רבים ואני עלובה וספלה צעניך ויהי למחר צבואו אל החנות ויאמר לחזירו העשיר צוא ונחלוק ונעשה חשבון צנינו ויתפלא עליו מאלד לאמר מה ראוי הו' הזה לעשות עמי חשבון ועין העני ויאמ' דע ידידי כי מה אשר אדרוש ממך לעשות חשבון לא למען דעת כמה יש לי רק לידע ולהודיע כמה אין לי תעמוד נא אשתי המרשע' על החשבון צזה ועיניה תראינה ואזנייה תקשנה כי סחורה זאת אינה שלי. וזאת אינה שלי. ולא תחשוב בצפסה שקר. הנמשל כי האדם צראוהו אח עלמו צעור"ז איש חי חיים הצלתי קלוצים לו צזמן. והארץ לעולם עומדת. צא אליו הילה"ר ומקית אותו לחטאי' ולעונות. לאמר עוד רבות צשנים אשר תחי'. ואז תקח מועד לפרוע הקפותיך. והוא מטעה אותו צשנים שלא יהי' לו חיים צשנים ההם. לזה בקש ואמר הודיעני ד' קלי ומדת ימי מה היא. לא למען אדע כמה יש לי. רק למען אדע מה שאין לי. ולא יטעה אחי יילכי כמה שאינו שלי. וזהו אדעה מה חדל אני. הזמן שאני נמנע ממונו מלהשינו (ועי' צשטי משער היראה צספר המדות) :

וכי תמכרו מוכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל תונו איש את אחיו. הנראה בהבנת הכפל. תמכרו מוכר. או קנה. כי ודאי אין מוכר בלא קונה ואין קונה בלא מוכר. אבל לדעתי הורה הכחוז על שני אופני מקח אשר צהם נקל מאלד שתזדמן צניעה אונאה. א' אם המוכר הוא מוכרח למכור * והקונה הוא חפשי. צ' שהקונה הוא מוכרח לקנות. והמוכר חפשי. אז נקל מאלד שיתאנה האחד אחר שחזירו דאה צו איך הוא נחוז לזה. משא"כ אם שניהם חפשיים או

(* ועד"ו נכר השתקנו מאמר החכם עיה [משלי יוד] בן חכם ישמח אל וכן נכיל מונח אמו. אשר ההובאה כי הפעולות הנמשכות מני' ננים הלה לא הוינה חל היריים על משקל אחי. כי כאשר הנן יהי' חכם ומה" שמה. מרצ שמת האב יתור. וכאשר יהי' נכיל לחנה. יהי' היען לאשר יתור. הלא דבר הוא. חלל קח לך משל לנר נחיל צנה עיר חדשה. וקבע עם יודי נחיל צים בלוגי. ועיר על כל החושנים הנמצאים בערים אשר תחת ממלתי שיבואו כלם על היריד הזה ונעשה נעיר חדשה. ונהגורו ופעו כלם עם סחורותיהם הקרובים והרחוקים להקבל ולעמוד על היריד, מדאנה שלא יטול עליהם עונם הקום. ויחוד הנאים הלה צדי ציב סחורים אחרי' מאברי עינות אשר חוסים צלל הילת מהשרים, עמה הורה כי הפעולות אשר תעלינה מן היריד הזה, אם שמת הירוח כאשר יהי' יודי טוב, או בהיפך כאשר יהי' רע, לא תהיה השמה צני' סחורים על משקל אחד. ולא תדער על משקל א'. כי כאשר יהי' טוב או חמורה השמה יתור בהשמות החושנים אשר עליהם יאה הפקדים שם מינורים לניח מאצ"כ כאשר לא יהי' יודי טוב לא יטערו ציב על ההוצאה שטבו צמס, כי היו מינורים יתחייבים לנשוע שלא יקום אחם וציב כאשר ירועו תהי' שמתם יתירה על שמת שארי סחורים. כי הסחורים האחרים לא עמי הוצאות רק עמי בן צניעה, וכאשר יהי' יודי רע, אז יטערו האחרים יתור מן החושנים של ערי הער היל כי הם היו חפשיים יהי' ציים לנחור שלא לנשוע איב הם צענמם ורמו להם ההפך, כן הדבר משם בהשמה אשר נקן חכם, ישמח האב יתור מאחר שמת אחי. כי היל לא נפקדת על שנות סיור רק האדם יחיל כאשר יהי' חכם הלא עיר כן סגלה נער לידע ונער נחיל צים, ויעקר הנשועה היתה נענור יהי' מאצ"כ האב יהי' מינור צדור וכאשר ילדו יתכן יהיה חכם מה מאלד ישמח. ובהיפך נקן נכיל החונה רק לאשר, כי היל נכסה מרה לה על ההוצאות אשר שמת צמס, לא בן האב כי היה מוכרח והנן.

ולהשפילו. וצויות זה מן השוק יהפוך פניו ויפליג
(צטנחו. *)

ולא תוכו איש את עמיתו ויראת מאלקיך כי אני ד'
אלקיכם. ראוי להתעורר מדוע תלה היראה
במלוא זאת יותר ובשאריות מלות. ונקדי' מאמנם ז"ל
במדרש (שם במקור) ד"א וכי תמכרו מוכר כו' אל תוכו
כו'. הה"ד (עמור ט') ובלעם בראש כולם. ר"ש בר אבא
בשם ר' יוחנן משל לקאה שהיא מלאה עונות וני ונקטרב
בה גזל. והדבר כמו זר כי המשל הוא יותר נעלם מן
הנמשל. כי מני ראה קאה שהיא מלאה עונות. וכי
העונות נמדרות במדה או במטורה. כאשר מודרים
דברים גשמיים וחמריים. גם ראוי לתת טעם על מה
שאמרו בגמרא (צבא קמא כ"ד) הני שגזל קאה חטים
עמנה כו' אין זה מצדך אלא מנאץ. ואין הדבר מוכן
למה יהי' עוד מנאץ. מה קלקל בצרכתו יותר ומה
סקלקל בגזילתו. ועם דרכנו נחקור ג"כ למה קצב ית'
הפרנסה ע"י עמל האדם ועסקיו. כמאמר רז"ל [ספר י]
יכול יסב וצטל ת"ל וצרכתיך בכל אשר תעשה. מה
לורך להקצ"ה צעק האדם על הפרנסה. כבר הורה
אותנו במאמר (בראשית רבה א') הכל מודי' שלא נברא
ביום ראשון כלום שלא יאמרו מיכאל הי' מותח בדרמונו
של רקיע ובגזיאל כלפנונו כו'. אלא אנכי ד' עושה כל
כו'. אמנם שהע"ה העיר אותנו במאמרו הנכבד ואמר
(משלי י"א) תומת ישרים תנחם וקלף בוגדים ישרם.
דע כי שהע"ה זא לבאר בזה מה שמלאנו בתורה ב'
פעולות מחולפות בדבר אכילת האדם. פעם נאמר
(דברים ח') ואכלת ושבעת וצרכת. ופעם נאמר (שם
ל"א) ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלוקים אחרים. הנה
מבואר ב' פעולות מחולפות. כי תאמר ואכלת ושבעת
וצרכת כו' מורה כי האכילה היא קבה להציאו לעבודת
ה'. ליכאה לאהבה אותו. ואח"כ אמר ההיפך כי אחר
השביעה יצא לעשות רע צעיני ה'. וכאמנם ז"ל
(צרכות ל"ב) אין ארי כוהם מתוך קופה של תבן אלא
מתוך קופה של צמר. אמנם דע והבן כי יסוד אכילה

ושמיה אל האדם הוא ענין טעום ונזוהמות הנחש כי
האדם לריד לאכול ולהשלים תמורת הניחך. כנודע
מארה"ר. ומטפט כל היקודות להמשך אחר התחלתם
ואחר שרשם אשר ילאו ומשם. והקצ"ה מרוב רחמיו על
האדם יקר שלא יטעום אדם כל מאומה מן המאכלים
אשר צעה"ז צלתי אס יתיגע עלמו תחלה למלא
מאכלו. כמאמר (בראשית ג') בזיעת אפך תאכל לחם.
ובדרך היגיעה קצב ית' מלות הרבה. הולכים על קדר
מעשי האדם. כמו בחריטה יקיים לא תחרש צפור
ובחמור יחדיו. ובזריע' שדך לא תזרע כלאים. לקט
שכחה פאה תרומות ומעשרות וצטרם שביע הלחם אל
פיו כבר מלא ידו לה' במלות הרבה. והם יגיניו על
האדם להמשיך את לבו ונפשו ליראה ולאהבה לקדושה
ולטהרה. כי מוקו' קדוש יהלכו. ולדק לפניו יהלך
כו'. וכמו שכתבנו למעלה (פי' קדושים) צבאר ומאמר
אשומעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אל עמו ואל
ישבו לכסלה. פי' שלא תהיה האכילה קבה להציא
את האדם לידי עון וחטא. והשיב חסד ואמת נפגשו
(תהלים פ"ה) לרק ושלום נשקו. היינו שמהיה קבת
הפרנסה קבה כשרה וגם ה' יתן הטוב ולכן לרק לפניו
יהלך והקצ"ה ישפיע לו וחקוריו מאלו הצרכה הטוב.
כמאמר (דברים כ"ח) יפתח ה' לך את אולרו הטוב
כו'. וזהו ענין שאלת הכתוב (תהלים כ"ד) מי יעלה בהר
ה' ויני יקום במקום קדשו. היינו להשפיע ולהציא אל
נפשו יראה וקדושה ושאריות מרות עובדות. ובאה התשובה
ע"ז נקי כפים ובר לצב. ר"ל אין אמה לריד אל דבר
רק להיות נקי כפים להרחיק עלמך מן הקצות המוצאו'
הפרנסה ומבלעדי ה'. וזהו אשר לא נשא לשוא נפשו
כו' וא"כ ודאי ישא צרכה ונאת ה'. ועם הצרכה ישגי
ג"כ לרק מאלקי ישעו. כי אמת מוארץ תלמח ולדק
מושנים נשקף. וזאת היתה ג"כ בקשת אבינו יעקב ע"ה
(בראשית רבה ע') אם יהיה אלקי עמדי ושמרני בדרך
הזה אשר אנכי הולך ומלשון הרע. ונחן לי לחם לאכול
לשומר אותי וג"ע. היך דאת אמר כי אם הלחם אשר
הוא

(*) והתבונן בסדר לשון האזהרה הזאת איך המשמר לאדם דעת נחן ענה נדיבה שלא יצא אדם לידי אונאה. כי הכחוש
התחיל במדבר עם המוכר וכי תמכרו מוכר. ואח"כ הוכיח את הקונה או קנה מיד עמיתך אל מינו איש את אחיו. אח"כ
אמר במספר שנים אחר היוכל תקנה מאת עמיתך כו' כי מספר תנאות הוא מוכר לך. אריבת הלשון הזה הוא רק למת
ענה שלא תנאו אונאה ליד הקונה. כי כאשר יצא לקנות משה מיד המוכר או יעשה חשבון כמה שנים עברו כבר אחר
היוכל. וכמה ים עוד אל היוכל שינוט וכן יעבר כמה השה שזה על מספר השנים האלה. וכי ישאלך לנכך מדוע מהי' ההשערה
תכל הליקח על השנים מדוע לא יעבר על התנאות היוצאות מן שדה זאת. כי לא כל השדות שוות. יש עדיין צינויות וצוריות.
יש שדה שמה ויש שדה כחמה. תכל באמת ענין זה אין ביד הקונה לדעת. כי מה לו להיות נקי בשל חבירו. אבל בירור
הידיעה הזאת אין אפשר שיהי' תכל אחרים בלתי תכל הנעלים עמך כי הוא יודע מספר התנאות שהוא מוציא מתוך שדהו ואין לפניו הקונה
ענה אחרת רק שיעשה חשבון על השנים ולפיכך יעבר את המקח. וזהו שאמ' במספר שנים אחר היוכל תקנה מאת עמיתך
כו' לפי רוב השנים תרבה מקנתו ולפי מעוט השנים תמעיט מקנתו. ולמה לא אמרתי לך לפי רוב התנאות היוכל מן השדה
דע כי מספר תנאות הוא מוכר לך. המוכר הוא היודע לשער לא אחת.

הוא אוכל כו'. היינו כי כאשר ישנו פרנסתו ומחייחו רק מידו הקדושה ית'. וראי נדק לפניו יהלך ויהיה נשאר מכל דבר רע. ולהיפך אם האדם יבקש לו סבות נשחתות להציא טרפו ומזונו. יגזול ויעשוק. יגנוב ויחמוס. יגזול מחבירו סאה תבואה. אז לא זאת לבד שלא עשה שום מלוא בהשגת פרנסתו. אבל עוד עשה כמה עבירות. כמו לא תחמוד. לא הגזול. לא תשגא את אחיך. וכמו שזונו בא מענין רע. כן יהיה נמשך אל ענין רע. כמאמר רז"ל (ע"ג י"ז א') מתקום טינפת צאו כו'. וכמאמר (יחזקאל ד') ככה יאכלו בני ישראל את לחמת טמא בגוים. ומה מאד מוצאים הדברים האלה במאמר (מלאכי ב') והצאתם גזול ואת הפסח ואת החולה כו' עד וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם וגשא אחכם אלין. והצן.

ועם דרכנו אולי יעלה זידינו כוונה נכונה על מאמר רז"ל [צרכות ח' א'] גדול הנהגה מביטו יותר מירא שמים כו'. שהוא קשה לשמוע עד מאד: אבל נקדי' עוד מאמר [מלא'] ותפשו צו אביו ואמו והולילו אותם כו' ואמרו אל זקני עירו זננו זה סורר ועורה איננו שומע בקולנו זולל וכוזא. וראוי להעמ מדוע יתפשו צו גם שניהם אביו ואמו. ואין די באלה מהם. צו כי אחד מאמר סורר ועורה אין עוד מן הלודך שיאמרו איננו שומע בקולנו. והוא רק סבת יתר. ג' מאמר זולל וכוזא מה הוסיפו עליו מן הדופי במאמר זה יותר על הדברים הראשונים. כי כבר ידענו כי הוא נידון רק על שם קופו כי לפי המעשי של עתה לא היו ראוי למשפט כזה. ואיה איפוא ינישו צו הצ"ד מה יהי' בקופו ומה שיגיע לו מן הדע ע"י זה. והנדרשה כי עיקר הטעם במשפטו הנחרץ עליו כל כך. כי כוונ אשר שלימות הגוף מוסד על רחמי האב והאם. כי יגדלו את בניהם ולא לאהיהם לעיניהם. כן שלמות הנפש תלוי ג"כ אך בהם. כי אביו ואמו ידריכו אותו במישרים וילמדו אותו תורה ויראת שמים. כמ"ס ושננתם לבניך. ולכן רבים הם המקראות אשר הזהירו את האדם לשמוע לקול הוריו (משלי א') שמע בני מוסר אביך [שם ד'] שמעו בנים מוסר אב [שם כ"ג] שמע לאביך זה ילדך ואל תצו כי זקנה אמוך. והצן מוכרח לשמוע מוסר אביו מפני לרכו אליו. שהוא מסיפק לו מחסוריו. כי כל מזונו הוא משיג רק מזונו. והוא מוסר צידו. לכן הוא רואה את עלמו כי הוא מוכרח לקור אל משמעתו. ולקבל את דברי מוסריו. אשר ע"כ רוב עניי' המחזרי' על הפסחתי' בניהם אינם סרי' למשמעתם. אחר כי אינם מתפרנסים' מיד אביהם. אין מוראו עליהם. וכמו כן אותו שהוא למוד לגנוב מביט אביו וללכת אל בתי משתאות לאכול. הוא ג"כ לא יכניע א"ע לשמוע מוסר אב. אחר כי אינו לדיך להחפרנס ממשנת ידו. כ"א יקח צעלמו כל מה שיחאווה. א"כ הלא יהי' פרא למוד מדבר בלין יראה ומוסר. ויהי' משולח ונעזב אל כל חושינות ד' אשר שגא. וזהו הלעגת מאמר הנ"ל. ותפשו צו אביו ואמו כו' ואמרו אל זקני עירו זננו זה סורר ועורה. כלומר בלין ספק יהי' סורר ועורה לד'. והטעם. כי גם אם איננו שומע בקולנו

וזהו שאמרו הרי שגזל סאה חטים כו' וצריך עליו הנווליא אין זה מצדך אלא מנאץ. תשל לאחד שגא אל בית המשתה. והעלו לפניו על השולחן כוונה ויני תצטילין. מה עשה לקח את כל התצטילין והמקחו ועירב אותם ציהד ומלא כרסו מהם והלך וצריך את צעל הסעודה על שהחיה את נפשו. השיב הצעה"ב ואמר לו אם היית יודע את החללים הדעי' אשר הסיבות עליך ע"י המאכלים שנחתי לפניך ואם היית משיג להשכיל לדעת הבכנה הגדולה שצבוא עליך מפעולת האכילה. וראי היית מקלל אותי. רק אחת בסכולותך תחשוב כי זה יהיה לך למשיב נפש ולכלכל את רעבונך. ולכן מצדך אותי. אבל אנכי איככה תערב לי ברכתך אחד שאני יודע לקלול אכילתך. כן מי שגזל ואכל. הקצ"ה לפניו גלוי וידוע העבירות אשר יעשה אח"כ בצוהנות האכילה היא. כי יהיה נמשך אל הרע. כמאמר הנז' וגשא אחכם אלין. ולכן אין זה מצדך אלא מנאץ. ומעשה יפה הוושילו זאת לסאה מלאה עונות. פי' סאה חטים גזל ואכל. ומדי אכלו והשביע עלמו מהם יעשה עבירות הרבה מנסח אכילתו הסאה ההוא. וזהו מי מקטרב עליו גזל. לאמור כי הגזל גרם וסיבב לו כל הרעות האלה הנמשכות לו מן האכילה. ולצוא אל הענין נקדים דברי הושוור ע"ה (חללים קכ"ח) אשרי כל ירא ד' ההולך בצרכיו יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך כו' הנה כי כן יצורך צבד ירא ד' *

(*) אמנם ע"ד הפסג מאמר הנה כי כן אינו מינון. ומלא כי נראה כספת יתר. וכבר שמעתי בשם ממחר אחד שהבינה נשאמר זה כך היא. כי תחילה פורט כל המעלות המושיות אשר יש אל ירא ד'. אשרי כל ירא ד' פ"ו יגיע כפיך כי תאכל כו' אחר כך נספן פייהו כו'. וא"כ כאשר יראה אדם המשתדך אין מהלודך אליו לפוטו פריה הדבני' כי די שאמר אליו צרכותו סויה ירא ד'. ויהי' לו כל הרבות ככלל הגורם האת. ויהי' הנה כי ג' ד"ל אחר שדברו צו היות שמים היא תולדת כ"ס. ית' יי' צריך עור ירא ד'. ית' הכל ככלל. אבל אין זה פוטו המאמר. כי ח"ב פ"ו מהלודך ב"מים הנחמ' וצדק וגר ירא ד'. לא ירא ד' היות שם המאמר. וע"כ רבים יודעו פ"ו היות נקוד ע"מק. כ"ס (מלאכי ב"ה) ירא ד' הנה יראה ומלכ' זה הנה אחר סגנון הלוי' ברוכותי המעט ע"ה הפסג יקרא אליו את המאמר ויגידו שיהי' אחר יגידו ד' בלין יראה טעם יושלים כו'. דבר זה אינו מינון כל חזיתו. כי ה"י ראוי להשתדך אל הרבות גורם (מינון) את' חזיתו ויחמ' רבים

צקולנו עכ"ז הוא זולל וקוצא היינו כי יש יכולת צירו לתלאות מחסוריו וכל אשר שאלו עיניו גם שלא מדעתנו. וזהו איננו שומע צקולנו (ועכ"ז) הוא זולל וקוצא. וא"כ מי יבוקף אותו או מי יכריחו לשמוע אלינו. ולכן ראוי הוא לדון אותו על שם סופו. ומה יפה ביאר הנביא ע"ה הענין שאמרנו (יחמי' ה') ולעם הזה הי' לצ' סורר ומורה קרו וילכו. ולא אמרו בלצבס נירא נא את ד' אלקינו הנותן גשם יורה ומלקוש צעתו כו' עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם. והנה ומאמר עונותיכם הטו אלה הוא כמורה על דצרי' האלה והעונטי' שהזכיר תחלה ובאמת לא הזכיר תחלה מאומה מן העונש ועל מה הוא אומר עונותיכם הטו אלה. אכן במאמר זה בא הכתוב לתת טעם ומספיק על דצרי' הראשונים ולא אמרו בלצבס נירא נא את ד' אלקינו הנותן גשם כו'. שהוא באמת דחוק מן השכל כי גם אם לצבס ריק לירא מפני ד' צעבור היותו רצ ושליע עכ"ז היה להם לירא עכ"פ שלא יתן להם מלוא תאוותם וכל לרכי מחייתם. ע"ז ביאר ואמר אני אגיד לכם סבת הדבר. עונותיכם הטו אלה כו'. כי אם הייתם מתפרנסים מידו ית' ומלפ' לישועתו בהכרח הי' מתקיים מאמר ידע שור קונהו והיו מוכנעים וברי' לנשמתו אבל כאשר לקחו להם דרך אחר להתפרנס מעושי וגזל. לכן מה להם להכנע ולקבל מוקרו. הלא גם אם הקצ"ה לא יתן להם הלא ציר יקחו. וזהו מאמר המשורר אשרי כל ירא ד' ההולך בדרכיו. אשר עינו ולבו רק לשמים. יגיע כפיך כי תאכל כו' אשתך כגפן פוריה כו' צניך כשתילי זיתים קציב לשולחנך. כי אתה עינך ולבך לשמים. וצניך עיניהם ולצבס עליך.

כי הם ונתפרנסים על שולחנך. הנה כי כן יצורך גצר ירא ד' ר"ל זאת היא סבה להצילו אל יראת ד' הנותן והמשפיע והמשביע לכל מי וזה שאמרו גדול הנהנה מייגעו. שהיא הסבה האמתית להציל את האדם ליראה את השם ית' יותר מנוי שמתפרנס מאחרים ורולה להשיג יראת ד' יש צה קולר המשיג ועומק המושג. ונוכל להנתיק הצאור עוד יותר כי מאמר הנה כי כן יצורך גצר ירא ד'. הוא כמו נדמה מלתא למלתא שצדצריו הראשונים הזכיר שצח הצנים המתפרנס' מידי אציהם. צניך כשתילי זיתים קציב לשולחנך. שצב"כ יהיו הצנים סרי' לנשמתו כי פרנסתם ומחייתם רק מידו. כן ליראה את ד' מהלורך שתהי' התחלה צעבור שהוא זן ומפרנס אותו כמו שהקפיד הכתוב הנז' ואמר ולא אמרו בלצבס נירא נא את ד' אלקינו הנותן גשם יורה ומלקוש. וזהו הנה כי כן יצורך גצר ירא ד'. וא"כ הזכיר תחלה המשל ואח"כ הנמשל לצאר לנו כי צולת זה אין לפני האדם דרך אחר אל היראה. וא"כ יפה אמרו גדול הנהנה מייגעו כו'. ולדעתי הוא הצאור האמתי צדצרי החכמים הקדושים ז"ל. וזהו מאמר ולא חונו איש את עמיתו. ועי"כ חגיע צטח. ויראת מאלקיך. כי אני ד' אלקיכם הזן והמפרנס אתכם ואם לא תצקס לך סבה אחרת ועיניך ולבך יהי' רק לשמים. שלא לעשוק ושלא להונות שלא לקחת בחזקת היד. וראי ויראת מאלקיך. והענין נכבד:

ובי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע כו'. ולויתי את צרכתי לכם בשנה הששי' כו' * ובהשקפ' הראשונה לא ידענו מדוע כתבה החזרה וכי תאמרו מה נאכל. הלא אם לא יכתוב רק מאמר ולויתי את צרכתי

ויאמר הנה כי כן יצורך גצר ירא ד'. ומדוע הפסיק במאמר זה והכניסו צאלע. גם מה שהשלים במאמר שלום על ישראל גיב אין לו קשר אל הדצרי' שלמעלה. אמנם מה שנראה בעיני ע"ד הפשוט הקרוב הוא מה שנכתבי בזה בספר שמן המור. ד' יונני להוויאז' לאור עולם. והוא כי כוונת המשורר ע"ה ציר הנכבד הוה הוא ממש ע"ד כוונת רבי יצחק באמרו לו רב נאמן ליברנן מר [תענית ה' ג'] אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לאחד שהי' הולך במדבר, והי' רעב ולמא ועיף. ומלא חילן כו'. עד אמר לו חילן אילן במה אצרכך כו' הרי פירותיך טובות הרי ללך נאה כו' יהי רצון שכל נטיעות שנטעין ממך יהיו כמותך. והענין היה עלמו ביאר המשורר לאמר כי אם יאמר לנכך את הירא ד' אין לו צמה לנכך אותו, כי מה הוא חסר הלא אצני כו' ומה הוא חסר התחכם ואמר הנה כי כן, אשר שהדבר כן, שהירא שמים יש לו כל אלה, א"כ יצורך גצר ירא כשתילי זיתים כו'. ומה ה' מליון, וראה בעוב ירושלים כו', וראה ננים לנניך, כי ננים כבר יש לך, צניך כשתילי זיתים כו' לכן זאת צרכתי וראה ננים לנניך, גם ראה שלום על ישראל, שהי' לך נחת גם מן כלל ישראל, כי נ"ר שלך כבר יש לך, והוא כ"י יקר לדעתי.

* כפסוק וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית כו' ולויתי את צרכתי לכם בשנה הששית כו' כבר כתבנו דברים נמרלים על שאלת רבי' וכן שלמים מה שאמר הכתוב וכי תאמרו מה נאכל, מה יהי' כאשר לא יאמרו מה נאכל, אבל הסבת ושמע מה שנראה לי עוד צוה, כי הנה תחילה אמר הכתוב וכי תאמרו ממכר לעמיתך כו' אל חונו איש את אחיו, במספר שנים אחר היוכל תקנה זאת עמיתך במספר שני תנאות ומכר לך, והנה הקויה ע"ה מאת חבירו ויש עד היוכל כני' או כני' שנים, יעשה הצניך כמה תנאות ויכל להיות בשנים האלו, והנה מוך עשרים ושלוש שנים לא יהי' רק עשרים שנים של תנאות ושלוש שנים יהי' שנת השמטה, אכן אם יהי' המוכר טוען בכני' צ"ד, האם בשנת השמטות לא יאכל, והלא לא יתענה שלשה שנים, וא"כ מה שיאכל הלא יאכל מאשר חוויאז' הארץ, וא"כ, למה לא ישלם לי גם צעד השנים האלו, ע"ז השיב הכתוב ואמר כי טענת

אם מלכא למה נצ"נ ואם נצ"נ למה מלכא אלא אמר
 זמק"י וארזנוניות את מלך עלינו. אבל לדבר הזה
 שאתה אומר לנו נצ"נ אתה ונצ"נ שמך. את וככלא
 שוים כחדא. וא"כ יפה דייק המדרש ואמר שמעת ומני
 מילין דסקר. גם כי שמואל לא הוליא סקר ומפיו ח"ו.
 כי הוא לא אמר רק לרעד הטוב מומך. ושאלו הי' לו
 מקום לטעות כי באור מאמר הטוב מומך הטוב צעיניך.
 היינו אותו אשר יעז צעיני שאלו להמליכו תחתיו.
 אבל האמת כי מעלת וזכות דוד להמליכו הי' צעזור
 שהי' נרדף ומפני שאלו ולא השיב לו גמול כאמרם ז"ל
 (ויקרא רבה כ"ז) דוד נרדף ומפני שאלו וצחר הקצ"ה
 בדוד והבאו' האומתי במאמו' הטוב מומך כי הוא טוב
 ושלם ומקצתך מפני החסרון אשר נצ. כי אתה רודף.
 והוא הנרדף. ושומע ושומק. וזהו שמעית ומני מילין
 דסקר. ר"ל שאלו הי' חושב באור סקר דרברי שמואל.
 וזהו גר וחושב אנכי עונכם. אני ואחס א' מאתנו גר
 וא' מאתנו חושב. והם חשבו בצאור הדברי' כי אברהם
 הוא הגר והונה החושבים. וכלז אברהם הי' ההיפך
 כי הוא החושב והונה רק ונשפט גר להם. כי כבר
 החליע ית' את הארץ לאברהם. וא"כ אברהם לא אמר
 סקר ח"ו. רק אל השומעי' חלק להם כבוד ונתן להם
 מקום לטעות לחשוב בצאור הדברים כפי הנאות להם.
 וזהו ג"כ כי גרים ומחשבים אתם עומדי כי האדם הוא
 כגר בארץ נכריה. כאורח נטה ללון. כמאמר [תהלים
 קי"ט] גר אנכי בארץ כו'. וזהו והארץ לא תונכר
 ללתיחות. ר"ל גם שהכנסתי אתכם לחוכה. אבל לא
 שחשימו כל ענייניכ' ועסקיכם צעוה"ז בקציעות. כמעשה
 החושב והעושה צלו. כי גרים ומחשבים אתם עומדי.
 כלומר צין שנינו אחד גר ואחד חושב. וכאשר אנחנו
 נתפוס בחי' גרים בארץ ותהי' מלאכתנו עראי. אז יהיה
 הוא ית' זהם חושב. כי תורתו ועבודתו הקדושה תהי'
 אללנו עיקר וענין קצע. וההיפך בהיפך [ועיין למעלה
 ד"י פ' חיי. ועתה כחבתי העינין גם פה צעזור דברים
 שנתוספו צו צע"ה].

שיעשה עמו חסד ציוס טובה. אין צו פלא. כמאמר
 [קהלת ה'] ברבות הטובה רבו אובליה וזה משכיל
 אל דל ציוס רעה כי כפשו יודעת מאד כי רעת העני
 היא כפולה על אחת שצע. כי הנה צעת אשר התצואה
 מלוי'. העני ומקס הפרוטה. וצעת שהתצואה אינה
 מלוי'. העשיר ומקס ונליאות התצואה. ובהזדמן
 התצואה לפניו הלא המחיר צירו לקנות ולשלם. אבל
 העני ומקס את שניהם. גם הפרוטה גם התצואה.
 וגם אם ישיג האחד הצ' נעדר ממנו וא"כ העשיר גם
 ציוס רעה ישכיל ויצין כי לעני רע ממנו הרבה יותר.
 וזהו וכי ימוך אחיך עמוך ומטה ידו עמוך. ר"ל גם
 אתה לא תעמוד בקרן אורה של הללחה ועכ"ז תחן
 דעתך להשכיל אל דל וזה הוא' כוונת המדרש וכי
 ימוך אחיך הה"ד אשרי משכיל אל דל ציוס רעה. ויותר
 וכול להמתיק ונאמר אשרי משכיל אל דל כו'. ע"ד נוטל
 לעני שנעשה מלשין ומפני דחקו כי הי' עני גדול ערום
 ויחף רעז ולמא'. וישא עיניו וירא והנה סוחרים נוסעים
 עם סחורות אשר לא כרת. ויאמר להם חמולו עלי
 קלתם היו חכמים והכירו צעיניו כי הוא מציע מאד
 על הסחורות ויתנו לו נדבה הגונה ויצרכם. וילך אל
 שארי הסוחרים ויתנו לו צ' וג' גדולים. וימאן ויאמר
 אין זה כבודי ויצוהו ויכו אותו הכה ופלוע. וילך
 והודיע אל המוכסן ויתפס אותם ואת סחורותיהם.
 אז התחננו אל העני רחם נא עלינו וקח נדבה הגונה
 בכל אות נפטך והוליכנו מן המאסר הזה. אמר להם
 הלא עתה אין אני צידי עוד אין. הסחורה לנגדי.
 הנמול. העשיר נקלצ עליו מר"ה כמה יחסר לו. רק
 זכה הלא פרס לרעז לחמוך. לא זכה ועניים מרודים
 כו' והעני בצואו אל העשיר ויתחנן לו. אם העשיר
 משכיל ומצין כי חסדו זה הוא מוכרח לחסר מרכושי
 הלא יתן מתנה אל העני בצבור מאד והכקיל בצוא
 אליו העני ורולה נדבה הגונה כועס ואומר מה לי
 ולך. כלום מר"ו יש צייניו. והעני הולך וזוכה לפניו
 ית' ע"ד המלשין ומוסר דין. כמאמר והיה כי ילעק
 אלי ושונעתיו כו'. סוף שיפול העשיר לנושכז. וצעת
 ילך לו יחנוף את העני ויתן לו ומקסו שיאמר תהלים
 ויצקס עליו רחונים. אבל אז אין הדבר תלוי עוד ציד
 העני

והביא את הכתב לפני הדי' ויאמר הוקן קראו נא היטב את הכתב אשר נתתי לו. והיה הם קוראים את הכתב וזה
 עומד וצועק על הוקן אז אמר אליו השובט כבר אין לך זכות בבית זה כי כן כתוב בו בתנאי שלא תהי' עו פנים ואין לך עו
 פנים יהול מה כי מה הוא מנבא רק מקום ללון להשלים ימיו וזה עשה עמך טובה גדולה להחיל לך. נחלה גדולה ורחבה
 ויחך תעני נהנו כב חוב כל חסה מן הבית והיו הוא הבעה"ב. הנמשל גם כי הקב"ה החליע את הארץ לאברהם ואמר לו
 לירעד נתתי בו עפ"י נתן זכות אל הנכענים לבנת בארץ ואמר לאברהם ודור רביעי יאובו הנה כי לא שלם עון האמורי עד
 הנה איך יפה אשר אברהם אני מנבא מכם רק דבר קטן נתנו לי אחוזת קבר עמכם כו' ואם תרלו הנה אחס אנשים ישרי
 לב ואני רק גר. ואם לא תרלו הלא אחס עמי פנים וכבר נשלם עון האמורי ואני מארי ביתא' והבן.

העני. כי כבר דינו נוסד ציד צ"ד של מעלה. אם יש לו פרקליטי גדולים יהי גילול. וזהו אשרי ומשכיל אל דל שהוא הכס ורואה אחרי דבר ומאשיתו. הוא מקויה אשר ציוס רעה ימלטהו ד'.

ובסמוך דבר אחד וכי ימוך אחיך. הה"ד מלוה ד' חונן דל [משלי יט] אמר ד' אלעזר כחיב נותן לחם לכל בשר בא זה וחקף לו את המלוה אמר הקב"ה עלי לשלם גמולו. הה"ד וגמולו ישלם לו. באור זה בהקדם מאמר [ישעי נ"ח] אם תשיב משבת רגלך עשות חפליך ציוס קהסי וקראת לשבת עונג לקדוש ד' מכובד כו' אז תתענג על ד'. ונמתיק הבאור ע"פ משל לעשיר גדול הי' לו צ' בניס במרחקי אחד הי' עשיר וא' עני. והאחים האלה לא ראו את פני אביהם זה רבות בשנים. פעם באה אגרת מאת אביה הנביר כי הבן זקונים אשר לו הגיע עתו עת דודים. לזאת השאלנו נפשו להתעלם באהבים גם עם יתר בניו ציוס חתונתו וציוס שמחת לבו. וכחצ האגרת אל בנו העשיר איך הוא מבקש מאד שיבוא הוא גם אחיו על החתונה ולא יחוש על ההולאה הגדולה שיעשה. כי כל ההולאות שיעשה בעבור כבוד אביו ישלם לו את הכל צמיטצ כפפו. והבן העשיר הזה כאשר השיב האגרת הזאת מאת אביו הלך ומהרה אל החנות ולקח הרבה סחורות יקרות ויעש לו בגדים מפוארים ולאשתו ולבניו וילבישם חמודות. והבין א"ע לנסוע. ובערב עלה על המרכבה הזכיר א"ע ואמר קראו לי מהרה את אחי שאני לדיך לו מאד. ויקראו אותו בחפזון וזה עני. קורא ושאל מה רלונך. ויאמר לו מה זה תשאל. עלה אלי על המרכבה ויעל וישב. ויסעו. והיה בקרוב המרכבה הזאת אל עיר ונחוז חפסס. והקול נשוע בצית אביהם כי ציו וצני צניו וכלוחיו נובעים וצאים וילכו המחוחנים עם הכ"ז כנגדם לקבל פניהם צשנחה. וירד וון המרכבה העשיר ההוא. ונלושצ בגדי הוד והדר. והמחותנים שואלים עליו מי הוא ויאמרו הלא זה הוא בנו של הנביר. אח"כ הלך אחריו עני אחד קרוע ערום וחקף. וישאלו עליו ויאמרו גם זה יושב צעיר ונביר אחיו כי אחים הם. והנה מחשים ונוניעים ראש. ויבואו הציתה והמנגן ינגן. ועשו החופה וישתחו ונאד. והיה כי עברו צ' וג' שבעות ויאמר העשיר אל אביו הנביר אבי יקירי הנה עשיתי ככל מלוחך אשר נויית עלי לבוא לשמות חתנו. ואתה הלא ידעת כי איס מוסד אנכי. חייכה אשנית מוסדתי זה חודש ימים. ויאמר לו אביו עשה כטוב צעיניך בני יקירי ומי מוחה בידך. הוכל לנסוע לשלום לציחך. והוא שמע דברי אביו וכמו דוח עגור צעלמותיו על רוב ההולאה אשר הוליה ואביו

הצטיחו לשלם לו את הכל שצעתיו. ועתה הוא רואה את פני אביו כי הוא כמתעלם מזה. וההכרח אכף עליו לשום לדרך פעמיו לטוב לציחו. ויאמר בלבו מה זה אני מחרים ומחאפק. כבר אני מוכרח להיות חובצ צפה. ויבוא לפני אביו והליע לפניו חשבון ערוך על כל ההולאה הגדולה אשר עשה. כך וכך עולה כך הצגדים אשר עשה לו וכך וכך הצגדים אשר עשה לחשתו ולצניו וכך וכך על ההולאות הדרך ויאמר לו אביו עשית לך בגדים. תבלה אותם ותחדש צגגדים אחרים חדשים שחעשה לך. ויאמר לאביו אבל אתה הצעתה אותי אשר כל ההולאה אשר אעשה יהיה על חשבונך. ויאמר אליו. לא תסקר בני כי סקר הדבר הזה. והוא הוליה מחיקו המכתב שהיה לו צכ"י אביו והליע המכתב לפניו לאמר ראה אבי כי האמת אחי. ויאמר לו אביו קרא כל צפיך את דברי המכתב והוא קורא לפניו כי כחוב צו כל ההולאות אשר חעשה לכצווי אטלם לך את הכל. עתה ראה בני אם היית עושה צאונת לכצורי. איך לא זכרת ואיך לא חקת על כצורי כי לקחת עמוך אחיך העני ערום וחקף לבוש קדעים וצלווי הסחבות ולא זכרת להלביש גם אוחו שיהי' לי לכבוד ולמשיב נפש. עתה ראה. כי כל מה שעשית וכל הפיזור הגדול אשר הולאת הכל הי' למענך. ומה זה חדרוש מונגי. הנמשל. כי הקב"ה כציוכול כחצ ג"כ אגרת ערוכה אל האדם כל הולאות שיעשה לנען כצודו יח' צעונג השצח ויו"ט הכל ישלם לו. כאמרו ז"ל (צילה ע"ו ויקרא רבה לנ"ד) כל מונוותיו של אדם קלוצים לו ונ"ה חוץ מה שמוליה צשבתות וימים טובים. וא"כ צע"כ יש אל האדם להשתדל שיהי' לכבוד ולהפארת צעיני אביו צשבתים. ואיכבה יכנום הוא ליום השצת וקושט ומהודר ויאכל לנעדרים. ואחיו העני ישב כמתחבל ויאכל זרעונים. ואם יעשה כן ויתעלם וון העני. הלא יתבדר כי כל מה שהוליה צפזור על החענונים לא צעצור להחענג על ד' כ"א לענג א"ע אז יאמר הקב"ה אי"כ מה לך לדרוש מונגי דבר צעצור ההולאות שעשית וזהו מתק מאמר מלוה ד' מי הוא המלוה לד'. חונן דל הוא הוא פועל אשר גם גוולו ישלם לו. גם מחיר ההולאה שהוליה על עלמו ג"כ ישלם לו. וזהו ג"כ מאמר הנביא עיה' (ישעי נ"ח) הלא פרם לרעב לחמך ועניים ונרודים צצית צית כי תראה ערום וכסיתו. אז ונצטרך לא מחעלם. חגמול לעלמך וישלם לך. חנן צעונג שצח נחן אל האדם סימן ואות אמת אם הוא מתענג על ד' ולא מוענג א"ע הליע לפניו חנאים. אם תשיב משבת רגלך מעשות חפליך וכצרתו כו' מולוא חכך ודבר דבר לגיור עלוונך ציוס נכבר זה ונללכת צצרכים. מלעשות חפלים מלדבר דברים שלא יהיה דבורך של שצח כדבורך

של חול. רק לשמור יום זה בקדושה אז יהיה צידך ארת
וקימתן כי גם התענוגים שאתה מתענג ציום זה הוא
רק צעבור עונג שבת. וזהו אז תתענג על ד' :

ובסמוך ד' פנחס צט"ד ראונו אמר כל מי שנוחן פרוטה
לעני הקצ"ה נוחן לו פרוטות (פי' וכי פרוטו'
יהי' גמולו) וכי פרוטה נחן לו. והלא חיים נחן לו. כילד
היה ככר ציו"ד פרוטות. ועני עומד בשוק ואין צירו אלא
תשעה. ובא אחד ונחן לו פרוטה ונטל ככר ואכלה
ושבת נפשו עליו. אמר לו הקצ"ה אף אתה צשעה שנפטר
מלפספה ללאת מתוך גופך אני משיבה לך. והמאמר
מפליא מאד לז האדם וכי לא מלא הקצ"ה ח"ו לצרכו
צרכו' הצלתי תלוי' בקללה. לאמה שימתין עד שעה
שתי' נפשו מלפספת ללאת מתוך גופו ואז ישיבה לו.
אמנם כאשר תשכיל להצין צעומק הדברים תראינה
עיניך ותעלזנה כליותיך איך דרכי ד' ישרים ונעימים.
והמאמר הזה מלמד אותנו דעת איך הקצ"ה חפץ חסד.
ומגדיל מעשה האדם לעשות קטנה גדולה. ואמר כי
עושה מן הפרוטה כאלו נחן לו ככר. והעשם כי גם
שהי' צירו ע' פרוטות אבל לא הי' יכול לקנותו צהם.
כי הככר הי' ציו"ד פרוטות. ובא זה והשלים לעשרה
מגבלגי' עליו את הכל. וכאלו נחן לו כל הככר. ומן
הככר עושה כאלו חיים נחן לו. והכל צמפט. כי צעה
נפטו עליו. אמנם נחקורה נא צעומק ענין זה. הלא
כבר ידענו כי הקצ"ה יגמול את האדם מדה כנגד מדה.
וא"כ גם אם נאמר שזה שהפרוטה שנתן לו נחן לו חיים
כמה חיים נחן לו. כמה יוכל לחיות בכח ככר זה ה'
או י' שעות וא"כ מוגיע לו מאחו ית' חיים על ירד
שעות. ומה זה לפניו ית' אם יגמול לאיש חיי' על
רבעי' אחדי'. אמנם ווי כהחכם ווי יודע פשר דבר.
כי הקצ"ה צלדקתו יעשה. ואתה תשמע ותצין. כי
לפעמים יזדמן שיקראו את הרופא אל החולה המוטל
על ערש דוי. ויצקשו מאת הרופא שיאמר להם כפי
השערות ומה יהי' מוחלה זה. אם יש תקוה להצריאו
ולהשיצו אל איתנו. והרופא יענה ויאמר אם תצבור
עליו הלילה ויחי' תדעו צטח כי יהי' מחולי זה. ועילת
הדבר. כי הרופא יודע מה מוחלה הזאת עד כמה
תוכל להחגבר. כי יש חולי שצבער ג' ימים יש שתי'
צוערת ח' וע' יומי' ויותר איך כח החולי שולטת. רק
הדבר נשאר עומד על הטבע. ווי מוחגבר על מי. אם
כח האדם חזק וישא וקצול. יחליף כח. יחליץ עלמותיו.
והמוחלה כליל תחלוף. ואם מוגזו חלוטה לא יעלור כח
לנגד החולי הצוערת יבוע ויחלס וא"כ ישער הרופא
אם יתעכז החולה הזה עד למחר צטוח הוא שלא ימות
מחולי זה. ואז אם הי' צאפסרות למלוא לקנות חיים

על ח' וע' שעות וראי היו נוחני' כל אשר להם צעד
נפטם. כי אחר הח' שעות האלה יוכל האדם לחיות
חיים ארוכים עד מאד. הנה זה החקד אשר יעשה ית'
עם האדם. כי אוחן הח' שעות אשר החי' את העני
ההצ"ה שומר אותם וישמרהו ויחייהו צהם עד למחר.
ולמחר יאשר צארץ. וזהו עומק המאמר אף אתה צשעה
שנפט' מלפספ' ללאת מתוך גופך. אז אני משיב לך. וא"כ
ע"י מקסר מעט השעות האלה יוכל להגיע לחיי' ארוכי'
מאד. והדברים עמוקים ואמתיים אל לז מצינ' צחכמה:
ובזה נוכל להמתיק ומאמר [תהלים מ"א] אשרי משכיל
אל דל ציום רעה ימלטהו ד'. אבל נצין תחלה
שאלת דהעיה [תהלים ק"א] יש עולם לפני אליקים.
וציארז"ל [צמר' משפטים] אמר דוד רצון העולמים
יש עולמך. ובתחומא הסיף. תיישר עולמך צטוה
[עשיני' ועניי] אל הקצ"ה אם אעשה עולמי שזה
[ויהיו כלם עשירים] חקד ואמת מן יכלרהו. פי' למי
יעשו ליקה. וראוי להתצונן מה ענין אמת צזה. כי
לתשובת השאלה יספיק להשיב חקד מן יכלרהו. לא
אמת. אבל דע כי רז"ל כבר החליטו ואמרו [אצות ד']
שאיך לך אדם שאין לו שעה. היינו גם כי צכל עת אתה
רוף' את העשיר כי הוא מלליח. והעני רחוק מכל הללחה.
עד שצאמר עליו [משלי] כל ימיעני רעי'. עכ"ז יזדמן עת
שיהי' צהיפך והעני ילליח יותר מן העשיר. למשל אם
תצוא אל יער גדול. תולא צו ארזים גדולים וגזוהים
מאד ורחצים מאד. וממלא נטיעות קטנות נמוכות
ושפלות דלים ורכים. וההצל ציניהם כי צעת שוקעת
אז הארזים הגדולים הם למעלה ראש. והמה משווצים
ומוללחים לכל מלאכת מעשה. לא כן הרכי' והקטנים
כמאמר [יחזקאל ע"ו] מה יהי' עץ הגפן מכל עץ הזמור'
אשר הי' צעלי היער. היקח ומנוו עץ לעשו' לנולאכ' אם
יקחו ומנוו יחד כו'. אכן אם יעמוד רוח קערה אז יהי'
להיפך. כי כל עץ גצוה ומרוצה צענפים יפילהו הרוח
וישצרהו אבל סצכי היער והנעועים הרכי' גם אם
הרוח יסוער צהם על אחת טבע לא ימושו ממוקומם.
הרוח יעה אותם גם לארץ וכאשר יקום קערה לרמונה
הם עומדים על מלצם. וא"כ לרוחם ורכותם הליל
אותם מן הקערה. כן מושש נשפט העניי' והעשירי'.
כי צעת אשר שלוה והשקט צעולם. העשיר מושפע
צשפע הללחה. וכל עוב אלי' יגיע. והעני ממוסר מן
הכל. אבל צעת אשר קערת המדה"ד צעולם אז יקויים
מואמר [איוב ל"ו] יחלץ עני צעניו. ומאמר [יחזקאל
כ"ב] הגצוה השפל והשפלה הגצה. כאשר הי' צעת
חורצן צית ראשון שהשיגו האויצים את לרקיבו ואחרות
מורעהו ועשו צהם שפטי' ומדלת הארץ השאיר כצוראדן
לכורוניים וליוגבים (מלכים צ' כ"ח) מכל זה תראה כי
אלה

אלה שני העמים הם מנהגי' את העולם. והם אמת וחסד וכאשר העול' מתנהג בחסד העשיר מלליה. וכאשר מתנהג באלמת היינו צמדה' אז העמי מלליה. לכן דלה הקציה לזכות זה בזה. היינו צמח החסד יכלכל העשיר את העמי מאלת הללחתו. שאין עתה זמן אל הללחת העמי ובעבור זה כאשר ישמש האמת בעולם העמי יגן בזכותו על העשיר. וזהו חסד ואמת מן יגלוהו. ומעתה כך אמר דוד אשרי משכיל אל דל ביום הללחתו. ובצבה זאת ביום דעה. הוא זמן הללחת העמי ימלטו ד' בזכות העמי.

ובצרה ראוי אלינו לתעורר על דברי רבותינו שאמרו (נדרים מ') אין דל אלא חולה. שנאמר (שמואל ב' י"ב) מדוע אתה ככה דל. ובהשקפה הראשונה הדבר זה מאל. וכי בעבור כי פעם אחר נמלא מלח דל שפי' חולה. עיי' נצאר אין דל אלא חולה. והלא פעמים אין מספר יש במקרא מלח דל ופי' מחוסר מזון ומחי'. אבל דע כי יש בעולם ב' מיני נדיבים המרחמים על עניי'. א' שהוא מרחם על העמי כ"א אחר אשר יצא אללו לדפוק על פתחו ויסקר לפניו את כל מר לבו והוא מתמרמר ומתהנן אליו. ואז יתנדב להטיב עמו. ויש משכיל אל דל. היינו כי בטוב לבו הוא הולך לשאול את פי הדל שיגיד לו מעמדו וענינו. וההבדל ביניהם אין מהלורך לצאר כי כבר הוא מבוחד במאמר שלפנינו אשרי משכיל אל דל. רק הנ"מ ביניהם אם לפעמים יחלה הדל ואין בו כח ללכת לדפוק אל פתחי הנדיבים ואז ימות בלי חמלה. ואין רואה ואין יודע. לא כן המשכיל אל דל ושאל עליו תמיד. אם לא יראה את העמי מלוי לפניו ישאל עליו איהו ודאי ילך לבקר אותו ויירשהו לטובה. ודע כי הצי' מדוח שזכרנו הנה הגם גם למעלה. אחת כנוו שנאמר (תהלים ל"ד) יקראני ואענהו. שנית כנוו שנאמר (ישעי' ס"ה) והי' טרם יקראו ואני אענה. כי הקציה יקרא' והי' דורש טובתו ויסקוד להטיב עמו גם בהעדר קריאתו ותפילתו והנ"מ גי' כנ"ל אם הי' ח"ו עת לרה בעולם אשר אז באמר (איוב ל"ו) היערוך שועך לא צלר. כי אז ננעלו שערי חפלה. אז אם הוא מואותם שנאמר עליהם יקראני ואענהו הלא היטועה רחוקה מנוו. אבל אם הוא מואותם שנאמר בזה טרם יקראו ואני אענה אשר הקציה דורש שלומם וטובתם ימלטהו ד' גם עתה גם מבלעדי קריאתו ותפילתו. ומעתה שפטו נא עם מי מתנהג ית' צמדת יקראני ואענהו ועם מי מתנהג ית' צמדת טרם יקראו ואני אענה. באין ספק צמדה שאדם מודד זה מודדין לו. כי כפי התנהגות האדם לונטה כך מתנהגים עמו למעלה. ואם מדחו לונטה להעלים עיניו מן העניים אם לא כאשר יצא העמי על פתחו

ויתמרמר לפניו. אז יתנדב בעבורו. אז גם עליו ישפטו כן מלמעלה. ואם לא יקרא לא יענה. אמנם מי שהוא משכיל אל דל ואינו מתחין שיצא העמי אליו. רק יקדים טובתו אל העמי. גם הקציה לא ימתין על תפלתו ויקדים אליו טובתו ויטועתו. כמאמר טרם יקראו ואני אענה. וירוח בזה בזה היות ח"ו עת לרה ולא יוכל להתפלל כי שערי החפלה יהיו נעולים. וכמו שכתבנו. ומעתה מאמר דהע"ה כך הוא. אשרי משכיל אל דל. ואינו מתחין עד שיצא הדל אללו ועי' ביארו הנ"מ בזה. עי' אמרו אין דל הנזכר במאמר זה אלא חולה. עמי. וכאז. ואין בו כח לדפוק על פתחי נדיבים ומי אשר ירחו כך שחינו ממתין עד שיצא העמי לבקש מוננו כן יתקיים בו גם ביום דעה ימלטהו ד' גם צעת שלא יוכל להשיג תשובתו עי' חפלה יקויים בו טרם יקראו ואני אענה.

בדרש' ד"א וכי ימוך אחיך הה"ד (משלי כ"ט) דש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ד'. עמד דש עם איש תככים אמר לו חן לי נדקה ונתן לו מאיר עיני שניהם ד'. זה קנה חיי שעה וזה קנה חיי העול' הבא. עשיר ורש נפגשו עושה כלם ד' (שם כ"ב) עמד דש עם העשיר אמר לו חן לי נדקה ונל נתן לו. עושה כלם ד'. מי שעשה זה עמי יכול לעשותו עשיר. ומי שעשה לזה עשיר יכול לעשותו עמי. באור זה. דע כי על מליאות עניים בעולם מלאנו ב' טעמים. א' מה שנאמר (דברי ע"ן) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. לאמר כי כך עלתה במחשבה לפניו ית' שאין העולם מתקיים כ"א על עניי' והטע' מוצן מאד כי נאה לקדוש שיהי' לצ האדם מיוחד אל השם ית' לצרו. אשר עיי' אמרו רז"ל שלא ירד המן פעם אחת בשבוע רק בכל יום. למען יהיו עיני האדם לופות וכלות תמיד אל ידי אביו שנשמים ית'. וזה משפט העמי אשר שצבצבו וקומו עיניו נסורות לשאני' אהין יצא עזרו מתוך חבצת פירשתו כי אין לפניו שום מרהה וקוס גח על לחם דעבדו ולא על צג' לככות ערותו ואין לו להשען כ"א על אביו שנשמים. אשר עיי' אמרו רז"ל (סוטה ה' א') אני את דכה. וכמאמר (תהלים ק"ב) פנה אל חפלת הערער כו'. לא כן העשיר. כי הסכות אשר לפניו ערוכות ומסודרות להצי' פירשתו. והמה מנדילות צינו וצין קונו. כי כאשר חסאל אותו אם יש לך דרך להכין לכי שבת ולרכי יו"ט. הלא ישחק לדברך. כי לרוד הכסף צידו. והעמי כאשר חסאל אותו שאלה זאת. הלא יענה ויאמר אביו שנשמים הלא ישלח עזרה מירי' וכן אמרו רז"ל (צמדים צמ"ב) הנה אין ד' אל יראיו למיהלים לחסרו. זה שצנו של לוי שאין להם חלק ונחלה. כ"א מייחלים לחסרו. שיליח הקציה את ישראל

ישראל והם יקחו הנועש *). עוד טעם שני מלאנו על מלאות עניים בעולם הוא מה שהשיצ ית' אל דהע"ה על שאלתו (תהלים ס"א) יש עולם לפני אלקים. ובמדרש (פי' משפטים) יש עולמך ובתנחומא הוקיף תיישר עולמך שיהיו כלם עשירים אמר לו הקצ"ה אם אעשה עולמי טוה חסד ואמת מן יבלרהו - פי' למי יעשו לדקה. ומאין יזכו העשירים אם לא ע"ה העניי'. ובע"כ הטעמים האלה שאמרנו גם שניהם אמת ולדק. רק ההצדל הוא כי טעם זה שאמרנו שייך רק אם העשירי לדיקים והם מפרנסים את העניים אז מספיק טעם זה חסד ואמת מן יבלרהו. אבל בדור אשר אין העשירי לדיקים אז לא שייך טעם זה. ואז שייך הטעם הראשון לאמר כי העולם עומד על זכות העניים. כחומר כל העולם כלו ניזון בשביל חנינא בני כו' (ברכות י"ז) ולהיפך אם העשירים לדיקים אז יחלש טעם זה. כי אפשר להם להחזיקים בזכות עלומם. ואז שייך הטעם כדי לזכותם ביתר שאת אל נועם הדצקות בו ית'. והנ"מ בין 'ב' טעמים אלה כי אותו הטעם כי לא יחדל אציון וקרב הארץ שצבראו העניי' צעבור אשר כלל העולם לריך להם. שאין העולם יכול להתקיים בלא עניים. עכ"ז אין זה מוכרח להיות עני. ולא זה עשיר. כי גם אם יהי' להיפך יכול העולם להתקיים לא כן אם העשיר מספיק פרנסת העני. והטע' צענייהם כדי שיזכו זה את זה. זה מוכח אותו צחיי טעה וזה מוכח אותו צחיי עוה"ב. אז בע"כ מוכרח שיהי' זה עשיר. צעבור שיעמוד צנאינו לפזר לעניי' ולא כל אדם זוכה למדה זאת וגם העני מוכן להיות עני כי מלומד הוא ויוכל שאת ולא יטיח דברי' כלפי מעלה. וההו מואמר הוהדרש דט ואים חכמים כפגשו מאיר עיני שניהם ד' שהעשיר התנהג עם העני כמשפט לגמול חסד. שהוא מהדר אחד הדל. כאותם ז"ל (שבת ק"ד א') מ"ט פשוטה כרעיי' דגיוול לגבי דלת שכן דרכן של גוונ"ח לרדן אחר דלים. מאיר עיני שניהם מאיר את עיני העשיר בהמשיכו עליו צדכתו והללחתו עוד גם ציני' העתירי' עליו. ומאיר את עיני העני שיהיה

פקוח עיני' לראות הנהגותיו ית' כי הנה ישירים וכחוחי' ומשים על לבו מאמר חכמינו ז"ל (שמות רבה ל"א) אין צרי' שאין הקצ"ה מנסה אותה העשיר מנסהו אם תהיה ידו פתוחה לעניים. ומנסה את העני אם יכול לקבל יקורים ואינו כועס. ואם עמד העני צנאינו ואינו מצעע הדל לע"ל הוא נוטל כפלים. שנאמר (תהלים י"ח) כי אמה עם עני חושיע. וא"כ בע"כ הטעם כדי לזכות את שניהם. ואז כבר מוכרח שיהיה זה עשיר וזה עני. אבל אם עשיר ורש כפגשו ואינו נותן לו. א"כ אין דלותו של עני זה למען שהעשיר יזכה על ידו לקיי' בו חסד ואמת כו'. כי הלא העשיר לא יתן לו. בע"כ מוכרחים לומר הטעם הראשון כי הקצ"ה צדל העני לזכות עמו את כלל העולם. כי אין העולם מתקיים בלא עניים. אבל ע"ז לא יספיק טעם זה רק ע"ד כלל שאי אפשר לעולם בלא עניים. אבל אינו מוכרח שיהיה דוקא זה עני וזה עשיר. כי אם יהי' צהיפך יהיה ג"כ עניים בעולם. ולכן עושה כלם ד' ומי טעשה לזה עשיר כו'. עני יכול לעשותו עשיר. ומי טעשה לזה עשיר כו'. ובי' ימוך אחיך. כתיב ואצד העושר הוא צענין רע. שהשיצ לאותו העני צענין רע. ואמר לי' לית את אזיל לעי ונגים [עושה ואוכל] חמי שקיין חמי כרעין חמי כרקוון חמי קפרון אמר לו הקצ"ה לא דייך שלא נחת לו משלך מאומה. אלא צמה שנתתי לו את משים בו עין רעה. לפיכך והוליד צן ואין צידו מאומה. מכל מה דהוה לי' לא ישבוק לצדי' ונסיב מומא לנפשי'. לפיכך נושה מזהיר את ישראל וכי ימוך אחיך. וראוי להתצונן בצדי' האלה כי אין השכל מקבל כזאת שיקבא עוד העשיר את העני. ויאמר לו חמי שקיין חמי כרעין כו'. ונקדי' מואמר [תהלים ס"ג] כן אצרכך צחיי צעוך אשא כפי. כמו חלב ודסן חצבע נפשי כו'. דע כי רוב צני אדם אין נפסם מתעוררת צהם להתפלל על מעשי ד' מה רבו וכלם צחכמה נעשו. אחר שכבר הורגלו צהם ומעוריהם מלידה מצטן **). אם לא צדאותם דבר שלא ראן מעולם. אז יגיע אליהם מן ההתפעלות עד כי יעוררו א"ע להודות ולהלל אל הצורא ית'ש. אמנם צני

ליון

(*) ובמדרש [פי' משפטים] אם כסף תלוה את עמי את העני עמך. לא עמך הוא העני אלא עמי וכן אמר דוד כי אתה עם עני חושיע כו'. מי הם עמו העניים כו'. עיי' במדרש כי האריך מאד בדבר אהבת הקב"ה את העניי'. אמנם כל דברי המדרש אין בהם די לחזן השאלה אשר שאלו תחלה את העני עמך וכי עמך העני הלא עמי הוא. ולמה נאמר בכתוב את העני עמך. אמנם לרובנו יתכן מאד כי החורה מלמדת לאדם דעת לאמר גם אם יהי' הולך בדרכי תמים עכ"ז יכבד עליו שיהי' חק בו ית' כמו העני. ואיך מה יעשה העשיר שיהי' הקב"ה עמו כמו עם העני. זאת העלה שישאל העשיר להדיק את העני אליו. כחומר [אבות א'] והיו עניים בני ציתק, והקב"ה אינו נפרד מאת העני כל היום תמיד. וא"כ יהי' ענין העשיר את המניח נר על שאלתו. ואלהבת דולק ננר. איך גם השלבת על השאלת עיי' מה שהשלבת ננר והנר הוא על השאלת. והוה אם כסף תלוה את עמי. תרויח צוה את העני פי' מי שהוא עם העני יהי' עמך. עיי' היומך מקרב העניי'. ומעשה לא נא המדרש רק לנאר מאמר את העני. מי הוא עם העני הלא הקב"ה: והנן. (**) וכמו שכתב האין האלגלידו ז"ל בחומר [תהלים י"ט] השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע. יום ליום יביע חומר וליה לליה יחיה דעת. אין חומר ואין דברים בלי נשמע קולם. ציאר ואמר כי באת השמים היקר' מספרים

וּבְמִטָּה גְדוֹל כַּח הַהֲרֹגֵל צִנִּי אֲחִים עַד שֶׁכָּבַד כְּאֹמֶר
עֲלֵיהֶם הַסּוּרָה וּמִסּוּרָה קָטָן וּגְדוֹל . בְּאֹרֶחַ הַדְּבָרִי
דַּע כִּי כָבֵד כַּחֲבָנוּ בְּקִסְפַּת הַמּוֹדוֹ (צְרִיעֵי לַשַּׁעַר אֲהַצֵּנָה)
אֲשֶׁר לֹא כִפִּי וּמַחֲסוֹת הַמּוֹנִי הַאֲנִשִּׁים הַחוֹסְצִים וְרַגְלֵי
כִּי הַעֲשִׂיר מִצְלָה כֹּל יַמּוּי וְשִׁמְחָה וְיִשְׁכַּע נַחַח . שֶׁשָּׂחָו
עַל קִיר הַבַּעַר . וְלֹא יִצְלַח מִמֶּנּוּ שׁוֹם חֲמוּנָה . וְלֹהִיפֶךְ
הַעֲנִי כֹל יַמּוּי יַעֲזָרוּ צִיּוֹן וְצַדִּיק רֹחַ . וּבְאִמַּחַת לֹא כֵן
הַדְּבַר . כִּי אִם תִּחַצֵּה לַחַח לֵב עַל הַעֲנִיִּים תִּמְלֹאֵם עַל
מַעֲמַד הַשְּׂמֵחָה הַרְבֵּה זְמוּנִים יוֹחֵר עַל זְמוּנֵי הַשְּׂמֵחָה
אֲשֶׁר יִזְדַּמְנוּ אֶל הַעֲשִׂיר . כִּי הַעֲשִׂיר ע"פ רֹב יַעֲזָרוּ יַמּוּי
צַעֲלָב . וְעִזְרָה וְכַעֵס עֲנִינוּ . וְכִבֵּד נִזְדַּמְן צַעֲלוֹם הַרְבֵּה
שְׂאֵמְרוּ כְּאוֹתוֹ שְׂאֵמֵר אַחֲרָי אֲשֶׁר סִיפֵר כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְהוֹנֵו
וּכְבוֹלָתוֹ וְרוֹב צִיּוֹן . אֲמֹר (אֲסַחֵר ה') וְכֹל זֶה אֵינֵנו
שׁוֹה לִי כו' . וַיִּגְדַּל צְעִינֵי הַמַּעַט אֲשֶׁר יִגְרַע מִכְּבוֹדוֹ עַד
שֶׁלֹּא יִמְלֹא יִמְלֹא רַפּוּאָה לְמַחְסוֹ . אֲבָל הַעֲנִיִּים אֲנַחְנוּ דְּרוֹאִים
אוֹתָם צַעֲתִים רַבִּים שִׂמְחִים וְעֵלְוִזִּים צְטוֹב לֵב וַיִּמְלֹא
פִּיהֶם שְׂחֹק וּלְשׁוֹנָם רֵנָה . וְזֶה הַסּוּרָה וּמִסּוּרָה קָטָן
וּגְדוֹל . וְכִמוֹ שִׁיתְבָּאֵר לְפָנֵינוּ . דַּע כִּי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אָמְרוּ
(קוֹכָה ת"ו) שֶׁלֹּא כִמְדַת צו"ר מִדַּת הַקְּבָ"ה . מִדַּת צו"ר
כְּלִי רִיקוֹן מַחְזִיק . מִלֵּא אֵינֵנו מַחְזִיק . מִדַּת הַקְּבָ"ה אֵינֵנו
כֵּן מִלֵּא מַחְזִיק רִיקוֹן אֵינֵנו מַחְזִיק . בְּאֹרֶחַ זֶה דַּע כִּי הַקְּבָ"ה
נָטַע עֲרֻצוֹת כֹּל חֲפְלֵי עוֹה"ז עַל סֵדֶה הַהַעֲדָר הַקּוֹדֵם
לְהַשְׁתַּמֵּס . כְּמוֹ עֲרֻצוֹת הַמֵּאֲכָל הֵלֵךְ שְׂרָשָׁה פְחוּחַ אֲלֵי
הַרְעֵבּוֹן הַקּוֹדֵם . כְּמֹאֲמֵר (מִשְׁלֵי כ"ז) נֶפֶשׁ צַעֲבָה חֲבוֹס
נֹפֶת וּנְפֶשׁ רַעֲבָה כֹּל מֵר מַחֲוֹק . וְכֵן עֲרֻצוֹת הַשָּׁמַי'
סִכְתָּה הַלְמַאֲוִן הַקּוֹדֵם . וְכַדּוּמָה כֹּל סוּגֵי הַעֲרֻצוֹת יֵהוּ
דֶק לְפִי הַחֲסִקְרוֹן וְהַרְיָקוֹת שֶׁקֵּדֵם אֶל הַצַּעֲלִים וְע"כ אֶל
הַעֲנִי יִמְתַּק מֵאֵד לַחַם רַעֲבָנוּ אַחֵר אֲשֶׁר יִסּוּגֵנוּ דִּי הַשִּׁיב
נֶפְשׁוֹ . וְזֶה גַם כְּאֲשֶׁר יִמְלֹא מֵאֲכָל מִצּוֹסֵל יֵהוּ אֲלֵנוּ
לְעוֹנָה . וְלֹהִיפֶךְ הַעֲשִׂיר אֲשֶׁר כֹּל הַיּוֹם תְּמוּד אֵין שׁוֹלְחָנוּ
חֶסֶד כְּלוֹם . אֲלֵא כֹל הַמֵּאֲכָלִים הַעֲרֻצִים הַעוֹלָמִים עַל
שִׁלְחָנוּ נַחֲשָׁצִים צְעִינֵנו דֶק כְּמוֹ לַחַם וּמִים אֲלֵל הַעֲנִי .
וְא"כ כֹּל מִי שֶׁהוּא עֲנִי בַיּוֹמֵר הַעִידוֹן מְלוּי לוֹ יוֹחֵר . כִּי
הַלַּחַם יַעֲרַב אֲלֵינוּ הַרְבֵּה יוֹחֵר מִעֲרֻצוֹת הַמַּעֲטָמִי אֲלֵל
הַעֲשִׂיר . וְכֹל מִה שֶׁחֲשִׁיב יָדוֹ לְמוֹעֵלָה מִן הַלַּחַם יַחֲסוֹב לוֹ
לְמוֹעֲדִים

לְיוֹן הַמְּלוּיִנִּי מַעֲוֹרְכִי א"ע וּמַצְרִכִּי כֹּכֵל יוֹם מִאֲהָ
צְרֻכוֹת צִאִין מַעֲוֹרֵר וּצִאִין מִקִּץ . וַיִּחַנוּ שִׁבְחָ אֶל בּוֹרֵא
הַכֹּל ית' עַל כֹּל מִה שֶׁצָּרָא לְהַחִיּוֹת זֶה־סֶכֶל חַי . כְּמוֹ
הַצְרֻכוֹת הַמַּסְוֹרוֹת צִידֵינוּ מַעֲתָ קִימַת הָאָדָם מִמַּעֲתוֹ .
עַל עַמּוּדָחוֹ . וְעַל הַלִּיכָתוֹ . וְעַל לְבִישָׁתוֹ וּכְסוּתוֹ . עַל כֹּל
לְרַכִּי חַיִּיתוֹ . וְזֶהוּ מִה שְׂאֵמְרוּ יִשְׂרָאֵל [צַעֲלָח] זֶה אֲלֵי
וְאִנּוּהוּ אֲלֵקֵי אֲבִי וְאִרְוֹמַמְנָהוּ . כִּי צַעֲתָ הֵיחֵא אֲשֶׁר נִצְקַע
הַיָּם וְגַם לְעִינֵי צַעֲדֵר נִדְּרוּ הַגְּדוֹלוֹת וְהַנְּסַפְלוֹת הַגְּדוֹרָאוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה ד' נַחֲעוֹרְרוּ גַם הַעֲרַב רַב לְסוֹרֵר אֶת הַסִּירָה
וְלַהוֹדוֹת לַד' . אֲכֵן יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ הֵלֵא אֲנַחְנוּ מִיּוֹחֲדֵי
אֲלֵינוּ ית' לְהוֹדוֹת לוֹ חַמּוּד . כְּמֹאֲמֵר אֲבִרְכָה אֶת ד' כֹּכֵל
עַתְּ תַמִּיד תִּהְלַחַו צְפִי [תְּהִלִּים ל'ד] לֹא כְּמַשְׁפַּע הַאֲנִשִּׁי
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִרְאוֹתָם מִנְהַגִּים כְּנִהְגֵי הַטְּבַע אֵינֶם
נֹחֲמִים לֵב לְהוֹדוֹת צִלְתִּי כְּאֲשֶׁר יִרְאוּ כִּסְלָאוֹת חֲדָשׁוֹת .
הַיּוֹלָאוֹת מִהִיקָס הַטְּבַעִי . אֲבָל אֲלֵנוּ כְּאֹמֶר (שִׁיר ז')
חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דּוּדֵי לְפָנַי לךְ . וְזֶהוּ נֹעֵם מִאֲמַרְס
זֶה אֲלֵי . כְּאֹמֶר אֵין זֶה רַבֵּר חֲדָשׁ אֲלֵנִי . כִּי כִבֵּד
הוֹרְגֵנוּ צִלְהָה וּכְאֵלָה מִאֲבֹתֵינוּ . וְע"כ וְאִנּוּהוּ . וְזֶהוּ
אֲלֵקֵי אֲבִי וְאִרְוֹמַמְנָהוּ . אֲמַנֶס הַכִּי"מ זֶה־כִּי כִבֵּד יַדְעוּ
שֶׁהַקְּבָ"ה מַחֲסוּהָ לְחַפְלָתָן שֶׁל לְדִיקִים . וְכֵאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
אֵינֶם מַחֲעוֹרְכִי לְהוֹדוֹת עַל הַיִּשְׁנִים . מִה הַקְּבָ"ה עוֹשֶׂה
וּנְגִידָה צָנוּ לְרוֹת וְרַעוֹת . וְאֲח"כ הוּא מְלוּי אֲוֹתָנוּ לְמַעַן
נִירָה אֶת שְׁמוֹ ית' עֲלֵיהֶם . כְּמֹאֲמֵר בְּמִדְרַשׁ (פ' צַעֲלָח)
כִּי גִידָה ית' אֶת פְּרַעְיָה צַעֲזוֹר שֶׁתִּתְאוּהָ לְחַפְלַת' . שְׂאֵמֵר
[שִׁיר צ'] הַרְאִינִי אֶת מִרְאִיד הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךְ כו' . לֹא כֵן
אִם אֲנַחְנוּ מוֹדֵי וּמַשְׁחִים גַּם עַל הַיִּשְׁנוֹת . אִז הַקְּבָ"ה
מְנִיחַ אֲוֹתָנוּ צְטוֹב וְצַעֲלוֹה . וְאֲנַחְנוּ נִירָה עַל הַעֲבַר .
וְנִקְרַס וְנַחֲפַלְל עַל הַעֲתִיד שִׁיְהִי גַם כֵּן כְּמוֹ הַעֲבַר . וְזֶהוּ
כֵּן אֲבִרְכְךָ צְחִי . מֹאֲמֵר כֵּן מוֹרָה עַל הַחֶפֶץ שֶׁהוּא כֵּן כְּמוֹ
שִׁי' . וְזֶהוּ כֵּן אֲבִרְכְךָ צְחִי . פִּי' עַל זֹאת אֲבִרְכְךָ עַל
שֶׁהוּא עֹתָה כְּמוֹ שִׁי' צִאִין חֲדָשׁוֹת כֹּכֵל *) וְצַעֲמֵךְ אֲשֶׁא
כִּפִּי לְחַפְלָל עַל הַעֲתִיד שִׁיְהִי גִי"כ עַד"ז . וְזֶהוּ כְּמוֹ
חֲלָב וְדָבָר חֲשָׁבַע נְפִשִׁי . וְע"כ וְשִׁפְתֵי דַכּוֹת יִהְלֵל פִּי .
כִּי זֶה מַשְׁפַּע הַמּוֹכִיר טוֹבָה גַם כִּי עַם הַטּוֹבוֹת הַיִּשְׁנוֹת
כִּבֵּד הוּא וּנְרַגֵּל . עַכִּיז תְּמוּד לֹא יַחֲסוּ הַמּוֹזְכִירֵי אֶת ד' :

כְּמוֹהוּ שֶׁל יוֹרֵר צְרָאִית . כְּמֹאֲמֵר כִּי אִרְאֶה שֶׁמֶךְ מַעֲשֵׂה אֲנַעֲמוּךְ כו' . וְכֹמֹאֲמֵר (יִשְׁע"י מ') שֶׁאִז מְרוֹם עֵינִים וְיֵאוּ מִי בִרָא
חֵלֶה בּוֹ . חֵךְ לְצַעֲזוֹר כִּי הַדְּבַר הוּא נֶפֶשׁ שֶׁאִז וְעַד עוֹה"ז כִּי יוֹם לַיִּים יִצֵּעַ אֲמֵר וְלִילָה לַיִּלָּה יִתְהַיְתֵה . עַיִן אֵין
אֲמֵר וְאֵין דְּנִים בְּלִי נֶפֶשׁ קוֹל חַלְחָס . וְאֵין בְּנֵי אֲדָם מִדְּנִים מוֹה . שֶׁכֵּב הוֹרְגֵנוּ זֶה .
*) יִצְחָק יֵה מוֹכֵל לְבַר מַחֲסֵר (מִשְׁלֵי י"ח) כֵּן יִקְרָה לְחַיִּים יִצְחָק רַעֵה לְמִימֵנו . וְיִתֵּן עֵינֵי מַחֲסֵר לְמַעֲלָה וְיִפִּי יִמְלֹא
עֵינֵי אֵין) כְּמֹאֲמֵר (אֵינוֹ ט"ו) עַל לֹא חֲסֵם כְּכִפִּי וְחַפְלָתִי זֶה . וְכַמְדֵּרַשׁ (שִׁיר רִבֵּב) וְכִי יֵם חַפְלָה עֲבוּרָה אֲלֵא כֹל מִי שִׁידוּ
מְלוֹכְלוֹת נְטוּל כו' . כִּי הַסְּלִיחַ נְטוּל וְחַסֵּם הַנְּרִיּוֹת . הוֹה חַפְלָתוֹ עֲבוּרָה . כִּי הַנְּרָה שֶׁהוּא מִנְקַס לְעַמּוֹ הוּא קִלְהָ לְאֲחֵרֵי .
כִּי הוּא מַחֲסֵר מִמֶּם מִמּוֹס . וְזֶה מַחֲבָד בְּקִלוֹס . אֲבָל אֲוִיחֵי אֲשֶׁר לֹא חֲסֵם בְּכַפֵּי חַפְלָתוֹ . זֶה וְנִבְרַכְתִּי יִצְחָק גַּם הַיּוֹלָה ,
כְּמַשְׁפַּע נִרְבוֹת הַטּוֹבָה רַבֵּוּ אֲוִיבֵיהּ , וְעַמְתָּה מִאֲמֵר כֵּן יִקְרָה לְחַיִּים נֶפֶשׁ לְמֵה שֶׁאֲמֵר חַפְלָה , רַעֵה עֵשָׂה פְעוּלַת שְׂקָר וְיוֹרֵעַ
יִקְרָה עַבְרָתוֹ אֲוִיחֵי כֵּן יִקְרָה לְחַיִּים כְּלִיבֵר כֵּן הוּא כֹּל עַמְתֵּי בִּרְשָׁתוֹ וְכֹל הַיּוֹסִיבֵת עֲבוּרָה יִתְהַיְתֵהוּ בְּלִים אִם לְשִׁבְחָה
כֹּה כֵּן זֶה .

למעדנים*) ולכן כאשר יראה העשיר את פני העני ויטיב נדו. כאלו הוא אובל מעדנים כל ימיו. הוא קורא חגר לאמר חמי שקיין חמי כרעין כו'. וכל רלונו לדון אותו שאינו לריך ליעול וכוטל. והקצ"ה אומר לו לא רייך שלא נתת לו משלך מאומה. אלא צמה שנתתי אני לו את תמיס צו עיין רעה. ר"ל אני זכיתי אותו שיערצ לו כל מאכל אשר יאכל להשיב נפשו. ויתערך צכל מה שחשיב ידו והדברים שהמה הכרחיי אל הונשכת החיים. אם אובל ואם תסקה ואם מלבוש. ואתה תכניס צו עיין רעה. לפיכך והוליד צן ואין צידו מאומה. לא מליאות הטוב אשר חלקתי אל העשירים ולא ערצות המאכל אשר חנכתי ואשר זכיתי אל העניי לעדן נפשם כי המה דלים ורקיס מכל טוב ומכבר מעוריהם ולכן אליה יערצ גם הלחם. כי מאכלי העשיר אינם יודעים. לא כן הצן העשיר הזה. כי נחגדל על שלחן אציו שהי' מלא תענוגים. ונפשו יודעת מטרובות ותענוגות בני אדם. לכן יפה נאמר עליו והוליד צן ואין צידו מאומה. לא הטוב והעושר. ולא הערצות והעונג צלחם רעבונו. כי איככה יערצ לו מאכל עניי אחר שהוא נחגדל צין המון התענוגי. וזהו נאמר המדרש מכל מה דהוה לי' לא ישבוק לצרי' ונסיב מומא לנפשי. פי' אך זאת לצד תהי' ירושתו שלא יערצ לו כל מאכל. וישאר לפניו רק הלוואר הרע. ויהי' קרח ומכאן וקרח מכאן [ועוד לנו דברים צזה צקול יעקב קי"ט א'] וזהו שסדרו לנו אכנה"ג ז"ל מוצרך שביעי ומניח בקדושה לעם מודשני עונג זכר לזעשה צראשית. ר"ל כי הקצ"ה שקל צפלס שלא יהי' נערד ערצות ועם המאכלים אשר נתן הקצ"ה צכל אחר. לכן לזה לעמו שלא יתעסקו צתענוגי כ"א צצצחות ובינוי עוצים. וצזה לא יחקלקל אלל האוכל שום מאכל. גם אם יחי

אלף שנים פעמים. וזהו כולם ישצרו ויתענוגו מטרובך. ומענגיה לעולם כצוד ינחלו טועמיה חיים זכר. וזהו לעם מודשני עונג זכר לזעשה צראשית. כלומר שלא ישתנה אללנו שום מאכל מעטמו וערצותו ומ"ש חמדת ימים אותו קראת. כי כצד מצואה צצכמי אמת ע"ה כי צחי' צצת משפיע לכל השצוב שפע צצכה. כמאמר הזהר הקדוש כל צצכאן דלעילא ותתא ציומא רשציעא תליין. אשר ע"כ אנחנו ומצירי' צצת צכל ימי השצוב. היום יום א' צצצת שני צצצת כו'. וזהו חמדת ימים אותו קרא' כי כל הימים חומדים את היום הנכצד הזה. מדרש (שם צצמוך) חני צצס ר' אליעזר נקמתן של ישראל ציר עניים. דחמיצ וקרא עליך אל ד' והיה צך חטא. נקמתן של ארום ציר ישראל. שנאמר (יחזקאל כ"ה) ונתתי את נקמתי צארום ציר עמי ישראל (** ר' אצוהו צצס ר' אליעזר אחר לריכיס אנו להחזיק טובה לרמאין. שאלולא הרמאים צצהם כיון שהיה אחר מהם מרע כו' והוא ומחזירו דיקס מיד נענש למיתה. שנאמר וקרא עליך אל ד' והיה צך חטא וכתיב (שם י"ח) הנפש החוטא' היא תמות. ולפי הדרש הזה ראוי לצאר מלת היא שהיא עתה כשפת יתר כי לפי פשט הוקרא מלת היא נמשכת יפה לדברי החחלת המאמר הן כל הנפשות לי הנה כנפש האצ וכנפש הצן לי הנה הנפש החוטאת היא תמות להורות כי לא יקח כפרו נפש אחרת רק נפש החוטאת היא עלמה תמות. וכמו שקיי' צן לא ישא צעון האצ ואצ לא ישא צעון הצן כו'. אצל לפי דברי הדרש הזה מלת היא אך כשפת יתר כי די היה לאמר הנפש החוטאת תמות. ולצוא אל הצאר צצאר תחלה מאמר והיה צך חטא כי יותר ונהכונן היה ישאמר וקרא עליך אל ד' וחטאת אצל מאמר והיה מורה כאלו הדבר צצד ומזוון לפינך

*) והוה מאמר הקניה לאדם הראשון (צראשית ג') ולאדם אחר כי שמעת לקול אשהך ומאכל מן העץ כו'. היינו אשה מנקס לענג נפשך. לכן אני ארנה לך מענוגים ומעדנים. ארורה האדמה צענורך כו' צועת אשך מאכל לחם. ואז כל מה שחשיב וממלא לתת לחוך פיך למעדנים יחשבו לך.

**) ובקצרה נוכל לומר צנאור מאמר נפלא זה. שכוונתו להשמיענו דבר חדש לאמר גם כי צבר החליט הצכות ואמר [חייב ליה] כי מועל אדם ישלם לו וכאורח אים ימצינו. עד כי נאמר (יחזקאל י"ח) צן לא ישא צעון האצ כו'. עניו יודמנו בעולם כי קניו אצמים שהאחד חוטא וחזירו נענש. א' עונג אשר על ארום. כי אם היו נערכים עיפ מעשיהם לצד היו רחוקי' מן העונש כמאמר [קבלת א'] כי צבר חכמה רב כעם ויוסיף דעת ויוסיף מכאוב. כי צן דרך המדת הדין להעריך המשפט לפי חכמת החוטא ודעתו. אשר נעבור זה ארכו ימי הנענויי. כמאמר (צראשית ט"ו) כי לא שלם עון האמורי עד הנה. אצל עיקר שליטת הדין עליהם נעבור שהם דוחקי' ומחטיאים את ישראל. והוה נקמתן של ארום כלומר מה שהקצ"ה נוקם מהם היו רק ציר ישראל. כלומר על ידו ישראל שהם מחטיאי' אותם. וכמו צן נקמתן של ישראל. כלומר עיקר הנקמה והכעס שעליהם רק נעבור אינם מרחמים על העניימם להחיותם ברעב. אשר עיי' מוכרת העני לחמוס ולגזול להחיות נפשו והעני תליי צמי שנירו להחיותו. ולהרויח לו, והוה והי' צך חטא, ר"ל אותו חטא אשר עשה העני יהי' על שצנורך, ותהיה מוכרת לקבל עונש על חטאתו. והוה מאמר (ישעיה ג') גזילת העני צנחיס, כלומר מה שהעני גזל צנחיס העני על אצין אדם ונחיס לו מחי' והוה מאמר (תהלים ג') מציר עניים מאנקת אנוניס עתה אקוס יאמר ד', והוה מאמר (ישעיה ג') נלכ לריב ד' ועומד לדין עמים על מעשיהם של ישראל היו הסוג הא', והסוג הב' ד' צמפס ינוא עם זקני עמו וצריו ואחם צערתם הכרם גזילת העני צנחיס, וכמו שנחנאר.

הגדול הזה עלי. ואלה שיחשוכה הנדה'ה ויזקקם הדבר וימלא כחוב כי העון והחטא היא אך בחציו לא צו. וד' הפגיע צו עון אחרים. וזהו וקרא עליך אל ד' זהו צד חטא. כלו' הלא החטא כך ולמה חללו יהיה העונש. וזהו שאמרו לריכוס אנו להחזיק טובה לרמאי'. שאלולא הרמאי' שבהם כיון שהיה אחד מהם חובט כו' והו' מחזירו דיקם וניד'הו' נענש. כמשפט הראוי אל הצע'ים עלמו והיה נענש למיתה. וזהו שהצ'או צ' הכתובים הנ'ל שנאמר וקרא עליך אל ד' והיה צד חטא. כלומר בעלמך חענש צעצור חטאחיד ועונותיך. אבל חדע כי אם בעלמך חענש על חטאחיד ודאי יעשו כך דין גמור כמה שכחוב הנפש החוטאת היא תמות. פי' אם היא בעלמה תקבל העונש הלא יהי' משפטה למות משא"כ אם נושאי' ונוחזים רק עם הערב לא יגזרו עליו עונש מיתה רק עונש ממון. שיסבול חבלי עוני :

ובגמרא (בבא בתרא יוד ב') שאלו את שלמה צן דוד עדין היכן יכהה של לדיקה. אמר להם כבר פירש אבא פזר נתן לאציונים לדיקתו עומדת לעד קרנו חרום צעצור (ההלים קי"ב) שאור מאמה דע פי כותני לדיקה יהיו על ג' פנים. א' שיחן הנותן ליד המקבל והמקבל דואה את הנותן והוא תחביש ממנו צ' שיחן לו בדרך הלוואה ואח"כ ישמע ירו ממנו ג' שיפזר מעותיו לפני המקבל טרם צואו. והמקבל לוקט ולוקח אותם כמולא מליאה וענין הסקר. וההפדל ביניהם: כי הראשונה אלי' וקץ זה. כי המקבל תחביש מהנותן. הצי' הוא ענין מעולה שכן נאמר (שם שם) טוב איש חונן ומלואה שמקבל ממנו בדרך הלוואה. אולם בהעטיף הזמן ולא יחבט אותו הלא ידע כי לדיקה ימחה ולא הלוואה. אבל אם פזר נתן לאציונים. לדיקה זאת תעמוד לעד *) ואין למעלה ממנה. אכן המתנדב אשר יתנהב כן ירגז עליו ולה' ד' ויליע לפניו טענות ואמתלאות. א' כי כאשר יסחיד מעשיו הוא מונע א"ע מצדו ויקר. כי לא ידע אדם מלדיקותיו ולא ממדותיו. ואיך יכזרוהו אנשים. צ' יליע לפניו ויאחד כי יש מלוה גדולה לנלות מעשיו. כמו שמלאנו בדברי דוד [ב'רש"י רבה : ה] נתח ליריחך גם להתרסק מפני קושט בלה. צעציל שתקשט מרח הדין בעולם. שאם יאמר לך אדם למי שהוא דולה להעשיר מעשיר כו' יכול אמה להשיבו ולומר לו יכול אמה לעשות

לפניו חונס המאמר יתבאר יפה ע"י שצ'דנו מאמר (פ' נלצים) כן יש פנס שרש פורה ראש כו' והתנדרך צלצצו לאמר שלום יהיה לי כו'. והמורס מדדינו שם כי צעוה'ו' אין העינים על החוטא בעלמו. כי העולם נידון צדק כלל. וכל ישראל ערפים זה בזה. והכל לפי רוב המעשה. וע"פ רוב הדיקים והישרים המה מעונים וקובלים יסורים בעון הדור. שאחרים חוטאים והמה עהורי' ונקיים וכל עולה לא נמלא בהם והמשפט הזה הוא מה שיחודע לעתיד גלוי לכל העמים. כמאמר (ישעי' נ"ג) אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו קבלם כו' והוא מחולל מפשענו כו' וד' הפגיע צו את עון כלנו. זה שאמר המדרש נקמתן של אדום ציד ישראל. פי' מה שראוי לאדום ישראל קובלי'. אשר ע"כ הצטיח הכתוב כי לשחיד לא יהי' כן. רק ונתן ד' אליך את כל האלות האלה על אויביך ועל שונאיך אשר דפוך (פ' נלצים) כי בעלם וראשונה ראיות האלות רק אל החוטאים בעלמם. וזהו צ"כ נקמתן של ישראל ציד עניים. פי' כי העניים קובלים צעה הכלל ומעתה לא יפלא עוד צעיני העשירים מה שהם מוכרחים לקבול עול פרוקת העניים. כי הלא העניים קובלים יותר עול של אחרים. כי מה שאחרים חוטאי' העניים קובלים. וכי השאלך נפסך על עילוח הדבר מפני מה דיבר ית' את ישראל צלולאות הערבות שיהי' זה נענש על הטאיו של זה דע כי זאת הימה מחמתו ית' הנדיבה: כי נדיב נדיבות יעץ להקל חמת המדה"ד ולהקטין העולם ממש ע"ד בעל חוב צרה ונתעלם מאלו מפני צעה"ה הנוסים צו. ונשארו אחד שהי' ערב צערו ונחפס הערב צעצור החובות תחת הלוה. אבל עכ"ז לא ידקדקו עמו שיפרע להם עד פרוטה אחרונה. אחד כי נפסס יודעת מאד כי לא לקח מידם כל מאומ' וצאין ספק יפטרו אותו אם יתן להם למחלה לשליש ולרצעי לא כן אם היו תשיגי' את הלוה בעלמו ודאי לא היו מוותרים לו כל מאומה. כן ממש היח' עלחו ית' צעצור קיום העולם להעלים ולהצדיח את החוטא מנגד עיני מדה"ה. ולהעניש את הערב. ועל הערב לא יספוך המדה"ה העונש כי צעצור קלף אחרי כי הוא אינו חייב מאומה. ואינו נענש כל כך צעצור עון אחרים. אבל כל זאח אם אנהנו מרחמי' על העניי' אבל כאשר העלם יעלימו עיניהם מלחמול על העני' ויקרא אל ד' וילעק לאחר מה זה אני נוסל מפל הדבי. ומה חרי האף

*) וזה כי רמזינו זיל בדרש (סוף פרכשו) נילוו שלח סור בדרך. עמק הפסח חיל' לו טורף יסב לר' עקיבא שיה טאה קינטרין הכסף אשר ל' קנה ל'י עדה אחת בור, נסב יתרון ופליג יתרון לסכרי' ולסחני' ולחילין לענין נאורייתא כי אל' איה כי נס יתרון סון כי אל' נסב סור נתן לאציונים. וזה נכחיה אל' חלה סור נפי עתה הנהה סה טאה נדענו לסור ולסחניא, לקנות סחירו קוין סן הקניני' נתן לאציונים.

לעשות כמו שעשה אברהם אבינו. וא"כ גם אהר
 אם היו מעשיך נראים ונגלים לעיני אנשים הלא
 מתך יראו וכן יעשו לזה השיב אמרי אמת שיאמר
 לילרו. מה שאתה דואג על העדר הכבוד. קדכו חרום
 בכבוד. גם שתיי' הלדקה בכתר. ומה שאתה דואג
 על תרעומת הרשעים על הללחת הלדיקים. אחר מה
 לך בכך. רשע יראה וכעס. ומה שאתה כי עי"כ יתאור
 גם הרשעים לעשות כמעשה הלדיקים. כי מהם ראו וכן

יעשו. ע"ז אחר תארת רשעים תאזר. כלומר אין חפץ
 להקצ"ה שיתארה הרשע לעשות מע"ט בעצור דארתו
 הללחת הלדיק. וכמו שמלאנו מאמרם ז"ל (בראשית
 דב' ע') מפני מה נגזרה מיתה על הלדיקים שלא יהיו
 הרשעים אומרים כלום הלדיקי' חיים אלא שהם מסגלים
 מלות ומע"ט אף אנו נסגל מלות ומע"ט נמלאת עשי'
 שלא לשמה.

פרשת בחקותי

אם בחקותי תלכו ואת מלותי תשמרו ועשייתם אותם.
 ונתתי גשמיכם צעתם ונתנה הארץ יבולה כו'.
 באור זה דע כי כבר כתבנו בקשר המדות (בשמיני
 לשער היראה) כי עניני בני אדם מתחלקי' לכמה סוגים.
 מהם דברים המיוחדים להחיות הגופות או להפקידם
 ולהמיתם. כמו עניני אכילה ושת'. כאשר יאכל האדם
 את הראוי לו ימלא חיים. וכאשר יאכל בשר בזמן הראוי
 ומקום הראוי ושיעור הראוי אז יערב לו ויהי' בריא
 אולם. דגן וסמון. ובשנתו תנאי מן התנאים אם בכמות
 ואם באיכות. יקצב לעלמו חולי או שימות. וכן המור"מ
 אם יעקוק צמור"מ כפי ערכו ואיכותו וכפי זמן הראוי
 לזה ירויח וילליח ואם ישנה חק אחר יפקד מה שצדו.
 ומאלה תקח משל על כל עניני עוה"ו ומה שאתה קם
 מזה עלמו אהר נופל. בהשנות דק דבר אחר מן
 התנאים הנאותי'. כאמרם ז"ל (צ"ר ע') טוב זה
 מלאך החיים מאד זה מלאך המות היינו כי כל
 הפעולות אל הממשיכי' החיי' והמקצבי' המות. יקצו
 ילכו על מאזני משפט ומשמרת ההנהגה וגם כי אכחנו
 לא כדע מה ושיעור ההנהגה. עכ"ז הרולה לרעת
 יוכל לרעת על פי החזרה החמורה כי כבר נסקרה
 אלינו שיעור מוגבל לאמר כי ראוי לאדם להזהר
 בעלמו לבקש מה שיספיק לו בכל עניניו כשיעור טוב
 לבד. ולא לדרוך אחר טוב מאד. היינו שלא לבקש
 מותרות. כי הוא דרך רע זיקים חלים ונזות, זה שרמזו
 לנו ז"ל טוב זה מלאך החיים. מאד. ר"ל כאשר יבקש
 מותרות וסיהי' לו טוב מאד. זה הוא שליח המות.
 ודע כי כמו אשר בעניני הגופות החיים והמות מולאם
 ומובאם ומקום אחר. היינו בשנותו חק מן הדרכי'
 המוחייבים להנהגתו. כן בעניני המלות חיי הנפשות

כלולים בהם צ' הקלוות הנ"ל. כי כל מילה יש לה
 חקים ודינים באיכות עשייתה וזמן עשייתה. והכוונה
 והמחשבה הנאותה אליה. כמו תפלין אם יסקוד בלמוד
 הלכותיה וכל פרטיה וקדוקיה לכל חקותיה לרעת
 באיכות עשייתם וזמן הנחתם והמחשבה הראויה אליה'
 ימשוך לעלמו החיים. ובשנותו חק מחקי המורה אם
 במעשה ואם בכוונה שלא לשמה וכרומה מן השינוים
 ישיג ממנה ההיפך. ולפעמים יזמן אשר אם יגור
 ויתעלם משמור חק הראוי אל המורה מתהפך צידו
 המורה לעזירה. כאמרם (איוב צ') ויהי היום ויבואו
 בני האלקים להתילצ על ה' ויבוא גם השטן בתוכם.
 ר"ל בתוך עדת המזכירים זכות העושים מלות בל גם
 השטן בתוכם ואומר הלא לא מלורה היא רק עזירה
 גדולה. וכמאמר (קהלת ג') במקום הלך שמה הרשע.
 כלומר גם במעשי המלות משותף חלק רע. כי יש בה
 שינויים הרבה.
 ומעתה דע כי הקרים מן הדרך יהיו על צ' דרכי'.
 יש יחי' חובק את ידיו לבלתי עשות שום
 מלורה מן המלות. ויש מן הקרים אשר המלות יעשה
 אבל יהי' נלזו במעגלותיהם. היינו ישנה את חקם
 ומשפטם בשינויים וחלופים. והמזונן מעתה כי הקצ"ה
 כמעשה ידיהם יתן להם. ויעניש אותם ג"כ בעונשים
 מתחלפים. כי כאשר הקצ"ה דואג בצני' אדם שאינם
 עושים כל מאומה מן הטוב. גם הוא ית' יעשה כן.
 ויקפוץ ידו שלא לתת שפעתו כל מאומה. כאמרם ועלך
 את השמים ולא יהיה מער. וכאשר יעשו המלות אבל
 ישנו החקים גם הוא יתבדר יעשה כן. יתן מער על
 הארץ. אבל לא צעת הראוי. ולא במקום הראוי. ויהיה
 המטר עוד קצה להפקיר הלמחים לקלקל התבואות
 והפירות

הלא טוב לך גם בזה לדרוש את ה' ותורתו. ומושיע ימינו :

ובסמוך אמר דוד השנתי ברכות וקללות והצרכות הן מל' ועד חיו'. והקללות הן מוא' ועד התי'. ולא עוד אלא שהן הפוכות. עי' באורו בקול יעקב רי' מגלת אסתר וינעם לך :

ובסמוך תורה קרוי' אבן. וילה"ר קרוי' אבן. תורה קרויה אבן שנאמר את לוחות האבן. ילה"ר

קרוי אבן דכתיב והקירותי את לב האבן מצדרכם. עם דברי המאמר הזה נוכל למלוא כוונת מאמר אחד (קנהדרין י"ד א') פעם א' גזרה המלכות בזירה על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג. מה עשה יהודה בן צבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים. וסמך עם חמשה זקנים כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להם בני רולו. אמרו לו רבי מה תהא עלך. אמר להם הדיני מוטל לפנייהם כאבן שאין לו הפכיים. והדברים סתומים וחסומים. ועם דברי המדרש שלפנינו יתבאר הדברים יפה. כי התורה נקראת אבן והילה"ר נקרא אבן. וההבדל כי התורה היא אבן שאין לה הפכיים. כי אין לנעות מונה ימין ושמאל. והילה"ר הוא אבן שיש לו הפכיים כי זה הוא מעיקרי העבודה לעבוד עם הילה"ר ג"כ. כאמרם ז"ל בכל לבבך צנני ילריך. והיתה חשונת ר' יהודה בן צבא אל הזקנים האלה ע"ד שמלאנו (ברכות נ"ח) בימא דרב חנא בר חנילאי אחריב ואתחנא ע"ז ר"ח. אמר ליה עולא אמאי קא מתחנח. די לעבד שיהיה כדבו. היינו כי גם ביתו של הקב"ה חרב. כן פה האויבים בקשו לבטל רובי חור' מישראל. ובגזרו כל הסומך וכל הנסמך יהרג. ולכן כאשר שאלוהו ר' מה תהא עליך שאינך יכול לברוח. אמר להם הדיני מוטל לפנייהם כאבן שאין לו הפכיים. היינו די לי אם אהיה נידון עם התורה צוה (מפי רב מוח' אלקנה ז"ל בן צחו של מו"ר הלריך המהבד נ"ע). ובגמרא (סוכה נ"ב) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח בו. משל לרומאי מוכר על יריד אבנים של זכוכית לבועים ואומר שהם אבנים טובות. ומוכר אותם בזול. הכסיל חושב זאת למליאה גדולה. וחושף מיד ומשלים. ובצבאו אל איש חכם בלילה. הוא משיב ואומר אמתין עד מחר ואבחון אותם לעיני השמש. ולמחר כאשר האיר היום הרגיש שהמה לבועים. וינסה ויחן אותם אל מים רוחחי' ונשברו ונימחו. כן הילה"ר מקיח ומפתה את האדם אל חטאים. ואומר כי זה מלוה וזה מלוה. הכסיל שומע לו מיד. והיתה עלת חזיל בדרך עלת טובה שלא למחר לעשות כן. אלא אם פגע בך מנוול זה משכהו

והפירות ולשנות את טעמם. ויחקיים בהם מאמר (ויקרא כ"ו) וזרעתם לדיק זרעכם כו'. הוא שאמר הנביא ע"ה (ישעי' כ"ד) והארץ חנפה תחת יושביה כי עבדו תורות חלפו חק הפרו צדיק עולם. המליץ על הארץ מאמר חנפה. לאמר כי תעשה משפטה כמשפט המונק אשר לפי הגדלה לעין היא ברכה. ובאמת היא קללה. וזהו והארץ חנפה תחת יושביה. וען כי עבדו חורות. שלא למדו. ועי"כ חלפו חק. יעשו מלוח אשר כפי הגדלה היא מלוח ובאמת היא עבירה. ועי"כ הפרו צדיק עולם. כי כלם ישנו את חקם. זהו אם בחקותי חלכו. שיהיו עמלים בחורה. ועי"כ ואת מלותי תשמרו ועשיהם אותם באין שינוי כל מלותיה אז ונתחיי גשמיכ' צעתם כל' גם העול' בכללו לא ישנה את חקו.

מדרש' אם בחקותי חלכו. ה"ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדומיך. אמר דוד רצש"ע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה פלוני אני הולך והיה רגלי מביאות אותי לבתי בנסקות ולבתי מדרשות. ה"ה"ר ואשיבה רגלי אל עדומיך. באור זה ע"ד שאמר רז"ל (ברכות י"ד א') הנוחן שלום לחצירו קודם שיסתפל כאלו עשאן צוה. שנאמר חדרו לכם מן האדם כו' כי צוה נחשב הוא. ושמואל אמר צוה חשבנו לזה ולא לאלוק. משל לבעה"ב אשר משפטו היה לקנות סחור' אלל חנוני מיוחד. פעם הל"ץ החנוני וראה כי זה יולא מחנות אחרת וסחור' צירו וירע צעיניו עד מאד. אך עכ"ז יש ציד הצעה"ב הזה להתלל ולומר הלכתי לקנות סחורה הצלתי מלויה בחנות שלך. והייתי מוכרח לבקש אותה אלל חנוני אחר. אכן אם יש לזה כל מיני סחורות באין מחסור כל דבר. אז כעקו כעק עולם. לאמר הגידה לי איזה דבר איננו אללי בחנות שלי ואלל אחר חשיגהו. כן תדע כי אין דבר בעולם שלא יהיה מליאותו ולמיחתו ע"י התורה. כמאמר (שמות דבה ל"ג) יש לך אדם לוקח מקח שדות אין לו כדמים לוקח כדמים אין לו שדות. אבל התורה יש בה שדות ויש בה כדמים. שנאמר שלחך פדדס דמונים כו' כי מליאות כל הדברים ומעולתם הכל בצכות התורה ימלא ה' כל משאלות אדם. וזהו צוה השבחו ליה ולא לאלוק. בזה שיסתפל מה תוכל להשיב אלל אחר שלא תוכל למלוא אוחו אללי. וזה עלמו מאמר דהע"ה לאמר לא זאת לבד כי לדרוש את ה' ואת דרכיו ומשפטיו אני הולך לבהמ"ד כי גם אשר אלטרך לדרוש לרכי גופי. וזהו חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדומיך. בכל יום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני אני הולך להשיג חפלי. ופעמי ישיבוני לאמר

לצית המדרש. ושם אחר תפלתך ואחר שיעור למודך יהיו עיניך זכים ובהילים ושם תנקה את המליאה שהוא כותן לפניך ואם אבן הוא נמוח בו.

ובסמוך: מני צס ר' שמעון בן יוחאי הכנר והמקל כתבו מכורכים מן השמים אמר להם. אם שמתם את התורה הרי ככר לאכול ואם לאו הרי מקל כו' אולי יתכן בזהדי המליה נתנו מכורכים כי הנה העונש על העבירות דע ומר עד מאד. ומי פתי יסור הנה יבחר ברשע ככל. אמרו חז"ל משל לזה ממש ע"ד מי שנותן לחצירו ככר ומקל שיבחר לו אי מהם ואם נותן אותם לפניו כשהם מגולים ונדאים. אז הוא רואה ובוחר הככר. ואם הנה מכורכים ומכוסים היעב. אז ילטרך זה אל הצחנה גדולה להבחין איזה לבחור ואיזה לעזוב. כי אם לא ישכיל על הדבר יעלה בידו ההיפך * כן המלות גם העבירות מכוסים ומעוטפים עד שאין נראה כ"כ אל העין איזה יכסר יותר אל האדם עד כי אסף אמר (תהלים ע"ג) ואני כמעט נטיו רגלי כו' כי קנאתי בהוללים כו'. אם לא המתבונן מאד יתברר לו ההבדל כמו שאמר עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחרייתם כו' וכאמרו: ז"ל (אבות ז') הוי מחשב הפסד מלוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה ואחר החשבון ואחר טוב ההתבוננות יודע כמה רחוק זה מזה. ויצבור במלות התורה. שההולאה צהם דבר מועט. והשכר עלום עד מאד ולהיפך צעבירה התענוג. רק לשעה קלה. ולער העונש גדול מאד. אבל הרשע מנקה העונש ומגל' תענוג הזמני. ועי"ז המאורה גוברת והולך ועושה כתאומו. וזהו אם שמתם את התורה הרי ככר לאכול ואם לאו הרי מקל ללקות בו. שנאמר. אם תאבו ושועתם טוב הארץ תאכלו ואם תונאנו ונריתם חרב תאכלו. באור זה ע"ד מאמר (הושע י"ד) כי ישרי דרכי ה' ולדיקים ילכו צם ופושעים יכשלו צם ** כי הנה הרשע יחשוב בדעתו כי הוא ית' שונא מוחלט אל האדם. כי ע"כ העומים עליו מלות ואזהרות צדות.

שלא יוכל לעמוד בהם ואחר כך יציאהו במשפט אבל טעותו יוצן צמטל לצעל אכנני שהיה פזרן גדול וצכל יום היו לו כמה אורחים ונותן לפניהם כמה מיני מטעמים. פעם ויצוא שמה עני והיה איש חולה. וכראותו המטעמים. אבל גם הוא. ונחלה יותר לאין מרפא. ויאמר על הצעה"צ כי הוא רק פועל דע. ויען צעה"צ ויאמר. שאלו כל את כל המקוצים אם סעודתי וארוחת שלחני היא לטובה או לרעה. ואם אתה איש חולה מה לי צה. לא הכינותי סעודתי לחולים. וזהו ממש מאמר כי ישרים דרכי ה' התורה והמלות הנה טובים וישרים. והעד: לדיקים ילכו צם. ומתריגה למתריגה ויוסיפו אומץ צה וצבא. ופושעים יכשלו צם כי הנה חולים וחוטאים על נפשות וזה הככר והמקל כתבו מכורכי מן השמים. להורות כונו מי שהוא טוב לכל ורואה איש רעב ומתרחם עליו ונתן לו ככר ומקל. שאם אינם מקושרים רק לפדרים זה מזה. יקשה צעיני המקבל הלא אדם טוב הוא. ולמה הוא נותן לי מקל עם הככר. אמנם אם הככר והמקל הנה מקושרים זה צה ומכורכים היעב עד שאין ציד הנותן להפריד זה מזה. אז אין להאשים אותו. כי הוא רואה להעיב אל המקבל שיאכל הככר ויעזוב המקל. כן אין להתפלל על ד' ית' שגרם עונש אל הרשע. כי התורה אחרת אחר. וזה תלוי הככר והמקל כמאמר (פ' דאה) ראה אנכי נותן לפניכם היום צרה וקללה. הייגו שכר ועונש וכל כוונתו ית' לשכר טוב לצרואי הנפש. ואם כי יזיק אל החולה. הנה הוא מקצב קללה לעלמו. וכבוד ד' ותורתו נקי'.

ואת מלותי תשמעו ועשיתם אותם. מדרש. אמר ד' מתא צ"ח אם שמת' את התור' הריני מעלה עליב' כאלו אתם עשיתם אותם (לד"ת שלמן) וכאלו עשיתם עלנכם (קנהדרין ל"ע צ') באור זה צהקדים מאמר (צראשית) כי צו שצת מכל ונלאכתו אשר צרא אלקים לעשות. והרלון צזה שלא נחשוז ונאמר כי שציתת יום השצת היתה צעבור כי כלתה המלאכה שלא היה עוד

מה

* וכבר המליך שהעיה עי' [משלי ב'ן] חות' עליה ציד ענין החות אל מאמר ומשל צפי כסילים. דע כי האדם ישמח לפעמים גם עם החות וקין וכדומה כאשר יוכל לקטוף המסות מהאין ויניח לא יוכל להניע אילו. הוא זורק למעלה את החות על הענף ונקטף המסות ונופל לארץ. והמשכיל כאשר יש לפניו המסות הוא נוטל את המסות ואת החות יעזוב ויניח. והצבור עושה בהיפך הוא לוקח את החות ועוזב את המסות כן כל עיקר המשל אשר ישא המסם על פיו רק למען לבוא על ידו אל הנמשל. לקרב הדבר אל השכל. ואז משפט המסם כאשר כבר יש לפניו הנמשל הוא לוקח ואוסף אל לבו הנמשל ועוזב את המשל. והבסיל יעשה בהיפך. יקח את המשל ויעזוב ויניח את המשל. והו טמם כמו חות עליה ציד שכור כן ומשל צפי כסילי. זה עוזב את העיקר וזה עוזב את העיקר.

** עי' עוד נוכל להמליך בזה ע"ד שכור אחד ה"י יושב צנית המסחה. והתחיל מלעק ואומר כי הנית מתנועע ליכול והם משחקי עליו ואמר וכי משועת אתה איד מתנועע בית חומה נשגבה. והוא מראה לפנייהם הלא ראו והציתו כי אני הולך ומתנועע פעם לצד זה מן הנית ופעם לצד זה. עמד אחד מן המסוצים מנכסאו והלך גם הוא צנית אחת הנה וזאת הנה. ואמר לו ראה נכל. הלא אני הולך ישר ואידך ה"י אפסר זה אם הנית מתנועע. אם לא כי עתה שכור אתה וראשך מתנועע זהו כי ישרי דרכי ה' והרא"ה הלא לדיקי' ילכו צם. רק ופושעים יכשלו צם.

זה לעשות. לזה אמר כי לא כן הדבר כי השניתה
 היחה צבור שהקב"ה חלק בצור ליום השבת. אבל
 לעשות צעולם יש ויש. כי מה שצרא הקב"ה בשבת
 הימים היו רק ע"ה העושה כלים לצעל מלאכה שיוכל
 עמהם לעסוק במלאכתו כן העולם ומלואו רק כלים
 אשר צזיוונם והרכבתם והתמזגותם ילאו פעולות
 חיים לכל. חי ואין להם שניתה ממלאכתם והתנות
 פעולתם ע"י האדם שיעמול בהרכבתם והקב"ה יספיע
 שפעחו העושה להמשיך מלאכות הצריאה ע"י עמל
 אדם שיעמול ויעצוד את האדמה. ושאר המלאכות
 והתמזגות. וכאמרם ז"ל (בראשית רבה י"א) אע"ג
 דכתי' כי זו שבת מכל מלאכתו. ממלאכ' עולמו שבת.
 ולא שבת לא ממלאכת הדשעים ולא ממלאכת לדיקים
 אלא פועל עם אלו ועם אלו. וזהו כי זו שבת רק מכל
 מלאכתו ממלאכתו המיוחדת אליו ית'. יש מאין מאותה
 המלאכה שבת. אבל אשר צרא חלקים לעשות. וכאמרם
 ז"ל (ציר סם) כל מעשי צראשית לריכ"ו עשי'. החדל
 לדיך למחוק. החטים לריכ"ו ליעטן כו'. אפילו אדם
 לדיך תיקון. והנה כמו אשר בכל ימי השבוע פעולתו
 ית' ע"י מלאכתו כן השבת אשר לר' ית' הוא ג"כ רק
 עם שניתתו כמאמר (יתרו) וציום השביעי שבת לר'
 חלקיך לא תעשה כל מלאכה. כלומר. לכן חרא' שלא
 לצבלל שניתתו ע"י מפעליך ורוע מעשיך צעושתך
 מלאכה ציום השבת. ובמלאכת המשכן מצואר הדבר
 יומר (ויקהל) וציום השביעי יהי' לכם קודש. ואז
 יהי' שבת שבתון לר' :

פעולתם הוא מן הצורה ית'. כמיש הדמנים ז"ל
 [צמורה גבוים צע"ב מראשון] כל הכחות הנמלאות
 צנוק כח המושך והמחזיק והמעכל והדוחה עופים
 מעשים טבעיים מבלתי מחשבה והשחכלות. ואין
 הצעלים משיגים מה שיעשו הכחות האלה. עכ"ל.
 וכן המחשבה והחכמה והדמיון כלם כח פעולתו מיד
 ד'. וצרות האדם לחלק להם מקום וזמן ושיעור.
 כמאמר [משלי כ"ג] חנה בני לבך. לי ועיניך דרכי
 מלודנה" (כי רשות ביד האדם לתת מחשבתו לדברים
 נכבדים בעסקי צדקת ד' וחורתו. ויש צידו להשות
 מחשבתו לקצוב צהכלי. וצחלות הגוף. ומה תקח
 משל. על כל הדברים הנעשים צעולם הנפעלי ע"י
 האד' לא חוכל לומר שעה האדם איזה דבר מהתחלתו.
 כי רק עליו ית' כאמר [ישעי' מ"ד] אכני ד' עושה כל
 רק השינוי וההעמקה והצבור והתמזגות זה הוא ציד
 האדם ובחירתו להרכיב ולעשות דבר מדבר. וגם זה
 ע"י כלי מעשה שעה הקב"ה אל האדם. ועל הכל
 נאמר (קהלת ה') גבוה מעל גבוה שומר. וע"ז תיאר
 הכתוב מעשי האדם ויקרא אותם שם מלאכה. כמו
 (ויקהל) ששת ימים מעשה מלאכה. וא"כ הי' קשה
 להם ז"ל מאמר ועשיתם חוהם. כאלו האדם הוא צורא
 המלות ועושה אותם מחדש. אבל אם חתן לבך אל
 הענין. הנה תראה כי הדבר כן הוא כי המלות אם
 אומם כי עליו ית' נאמר (איוב כ"ח) אז ראה ויפקדה
 הפינה כו'. עכ"ז אין המלות פועלת פעולתה ויקר
 הדדה וסגולתה כי אם כאשר האדם יעשה אותה
 משרש לבו הטהור. היינו מבחירתו ומחשבתו להקית'
 ולעשותה. וזה כולל כל עצורו' שהיו במקדש. וכל שארי
 מלות התורה שעיקר כח ופעולת המלות מה שהאדם
 העוצר חשב צהן לשם עבודה ולשם מלוא ואם לא אינו
 רק במחשק בקדשים. וכן צהיפך נעבירות. סוף דבר
 כי עיקר השבח שנסחצח האדם עד שנאמר צו (תהלים
 ח') ומחברו מעט מאלקים וכצוד והדר. מעטרהו כל
 זה נאמר על כי חלק הקב"ה אל האדם שיהי' המלות
 והעביר' מזונג' ועוככים ע"י הסכמות ומחשבתו כאלו
 כלם חולקים כצוד לצעה"ב שלא לעשות דבר בלא
 הסכמתו

(*) והנאמר בעומק המלילה הזאת. ע"ד סתקו נונים. וטוים על פרק נענה בחומה נענה. ומשמים איהם נשאר
 יסודי עליה יצרו נענני עינים אונים. אשר דרך החינים האלה נעם עומם החינים הגלל הם חלי' נאיר. רק הם
 נאחים ע"י החכל אמתלל מלעלה. ולמטה אין להם למען על צמירם כי שיתרם היו נענה אל ארץ מלעלה אל החי
 נחנל ואין להם רק לתת עיניהם על הקינני ועל הנוני' לעומם על צד המלכות. ויהי' חנה בני לבך. לי רחם רח וקאר
 עמך. בקשר חזק שחיו דבק אל חלקים עליון. ולמטה אין לך. רק ועיניך דרכי. חנה מבורה. ראה לעשות הדרכי' נשפטם
 וחקרים. ע"ד משל ע"ז אל כלי המקלה מים שפושם קנה חרובה עד סוף שיכולים לעלות עשה על כל פינה הנני לקלח מים
 אל סקים הנורך. ויהי' העושה למטה אין עליו רק לעסוק בחנועות לאיוב את המים לחינו. ואושר שהיו על הגג היו יבין
 לכדו את מקום הנורך. וזהו חנה בני לבך לי. ואחה עיניך דרכי מבורה. והבן.

הסכמתו ודעתו ורלונו. אם יאמר הן הן ואם לאו לאו. ולזאת ראוי לתארנו צדק הוד והדר. וזהו וכבוד והדר מעטרהו. וזה דבר הפליאה אשר השמיעו אותנו חז"ל במאמר שלפנינו לאמר גם כי אין לך חלק במלוה בלתי דבר קטן ומעט מזערי. כי האד' כפי כחו עשה. ומה האד' ומה חסדו כמאמר (ישעי' מ') וכל חסדו בליץ השדה. עכ"ז מעלה עליך הכתוב כאלו אתה עשית אותי. למשל מלות לילית ותפלין. דברי העומדי' ברוחו של עולי ואם הם מונחים על השולחן אין בזה כל מאומה. אבל אם אתה תניח אותם בראשך וזרועך במלוה עליך. אז המלוה גדולה ורבה לאין חקר. והענין יקר.

הזאת: אמנם לבוא אל הצארי נקדים מאמר (תהלים כ"ו) אלה עשית והחשתי דמית היות אהי' כעורך אוביחד ואערכה לעיניך *) דע כי כבר קבלנו מפי רז"ל שאין הקצ"ה דורש מאת האדם רק כפי מה שהוא. אדם עד שאמר (שמות רבה ה') הקול היה יולא לכל ישראל ואלל כל אחד לפי כחו הזקנים לפי כחו והנשים לפי כחו. ואף משה לפי כחו. וכן הוא אומר קול ד' בכת בכחו של כל אחד ואחד. וכבר כתבנו בצאור מאמר (תהלים ל"ט) בחוכמות על עון יסרת איש כו' אך הצל כל אדם קלה כלומר כאשר תדין את האדם על מעשיו אין אתה מעריך את מעשיו ואת חטאיו לפי גודל חלקותך שא"כ לא הי' קץ וקוף אל העונש המד שהי' ראוי לו. כי צורך מי שחטא לו הלא חטא לאלקים שהוא אין לו סוף ותכלית והיה ראוי ג"כ לענוש את החוטא בעונש בלתי צעל תכלית אבל ברוב טובו וחסדו ית' אינו מעריך את הנצדאים צורך עלמו. כ"א לפי ערכם הדל והפחות וזהו בחוכמות על עון יסרת איש כלומר צורך האדם שהוא רק אנוש אנוש. וכמו שכתבנו לעולה באורך (פ' ויגט) שאין הקצ"ה תוצע כבודו מאת האדם רק כפי כח האדם והשגמו. וכמאמר (קהלת א') כי ברב חכמה רב כעס כו'. כי לולא זאת אין לדיק צעולם שיוכל ללאת זכאי בדינו. כפי העבודה הראויה לצלתי צעל תכלית כמאמר התנאי (איוב ע"ו) הן בקדושו לא יאמין ושמים לא זכו בעיניו. ומעתה הן הן הדברים שאמר הילקוט עמיד הקצ"ה לעייל עם הלדיקים

*) ותין לרבונו נראה עוד להמחיק מאמר זה ע"ד שכתבנו למעלה על מאמר (פי' קדושים) לא תשגו את אחיך בלבבך כו' כי כבר ידענו טעם בני אדם שאין אדם רואה חובה לעלמו שבת ק"ט) ובמקום אחר אמרו (ברכות מג) את הכל עשה יפה בעתו. שיפה לכל אחד ואחד ואומנו. דייק ואמר לכל א' וא'. להורות כי לא ייפה הדרך לפניו כ"א כאשר הוא ביחודיות. אבל כאשר ישנו שנים יחדיו ויהי' בנייהם מעשים רעים ותטא'. אז נהבנת יבחין גנות המעשה הזאת צבת ראותה אותה מאת רעהו. כי על עלמו מסבת החזקה הנוכח עליו יהי' גם השכל במצרת אל החזקה. לבקש לדדי היתר ואומר מותר. אבל איך יודמן שיחזקה זה שיעשה רעהו. ואיך תהי' חזקה באלם על זולמו. לכן אז כאשר יראה צרעהו רעה לבנו יבין ויהי' מנחין מאד גנות המעשה ופחיתותה. וזהו (ירמיה ד') סכמים המה להרע כלומר לדון את סבריהם לבק חובה. ולהטיב בעלמם לא ידעו, וזהו ג"כ מאמר (משלי כ"ח) אנשי רע לא יבינו משפט. כי בידור המבול אמרו חז"ל (בראשית רבה ל"א) לא נחמם גור דינס אלא על הגול, כי שארי עבירות יש להם התגללות שלא ידעו שהוא רע, אבל גול אמתול גולו אללו והבין רעת הדבר עד מאד וא"כ איך יחזיק בל הוא וגול את אחרים, וזהו אנשי רע לא יבינו גם דבר משפט, ומבקשי' ד' יבינו כל והבין — הוא שאמר (תהלים י"ט) משפטי ד' אמת לדקו יחדיו, היינו כי הקצ"ה דן את האדם רק לפי כח שכלו והבנתו, וא"כ יודמן שנים עובדים עבירה יחד ואין משפט עליהם שיהו יחדיו, ויהיו דקו יחדיו, [קהלת א'] כי ברב חכמה רב כעס ויוסף דעת ויוסף מכאוב, כי אין חיוב העונש כ"א מסבת השכל, כי לולא השכל הי' נידון בנהמה. ומעתה כבר אפשר שיהי' הרשע הולך על משענתו ישען על סבלו כמאמר אין אדם עובר עבירה אלא אי"ב נכנס בו רוח שעות, אבל סקר בימינו כי כל זה הי' אם הי' כסיל על עלמו וגם את אחרים הי' דן לזכות אבל אתה הלא סוף שלחת צרעה כלומר כי הוא מגנה את אחרים העושים מעשים רעים, אי"ב נראים הדברים כי לו לב חכם מניין ומנחין בין טוב לרע. ומעתה המשך המאמר כך הוא אם ראתי גנב ומירן עמו כו' הנה חלק הכתוב את מעשיו הרעים לני' חלקים, א' מה שהוא עושה בעלמו אם ראתי גנב ומירן עמו ועם מנאפים חלקך. שנית סוף שלחת צרעה שהוא שונא את העושים במעשיו והוא מגנה אותם ואמר אלה עשית והחשתי כלומר המעשים הרעים שגשה בעלמו כמו שנוכר במעלה עשית ואני הייתי במחשיתו אבל הלהי' מחייב אותך כי כאשר מראה כמעשהי' אלא אחרים הלא תתן בהם דופי אי"ב הלא מניח אתה וזהו דמית היות אהי' כמור, כלומר אתה מדין ומחשב כי ראוי להיות שאהי' כמור כלומר לעשות עמי כניבול כאינו מנין אבל לא כן הדברים אוביחד ואערכה לעיניך כלומר כמו שאתה רואה בעין רעה את אחרים העושים ומתן דופי בהם:

הלדיקים והלדיקוי' תזדעזעו מלפניו. והמקום אומר להם מה לכם שאחם תזדעזעו' מלפני הריני כיוולא זכם. ר"ל שהקב"ה כזיכול יתלם כבודו כפי כח השגת האדם והבן. ומעתה יפה אחר הילקוט או לפי שאני כיוולא זכם יכול לא תהי' מוראי עליכם. ת"ל והייתי לכם לאלקים ואחם תהיו לי לעם כו' ירלה כי עמה יש מקו' שיאמר האדם שלום יהי' לי כי בשירותי לבי אלך. כי אין דעע שלא יהיו מעשיו כפי השגתו. כי טחו עיניו מראות. וכל דרך איש ישר בעיניו אבל שקר צימניו. כי אין דינו כפי השגתו עשה. כ"א כפי יכולתו להשיג אם הי' פונה לזכו לבקר בהיכלו החכמה והחושיה הי' משיג כפי אשר חלק לו צדיק' כאלמרם ז"ל (ויקרא רבה ט"ו) על מאמר לעשות לרוח משקל. וזהו דמייתי היות אהי' כמורך כלומר אמה תחשוב כי ראוי להיות שאהי' כמורך. כלומר שיהי' המשפט אשר אשפוט אותך כמורך עמה במחשך ההשגה. לא כן הדברים כי אם אוכיחך ואערכה את משפטי לבייך כלומר לפי עין השגתך. לא כהשגתה החשכה רק כאורה. וזהו יכול לא תהי' מוראי עליכם. תלמוד לומר והייתי לכם לאלקים ואחם תהיו לי לעם. כי לפי דעת האדם הנז' הי' ראוי להקדים ולומר אחם תהיו לי לעם ובערך זה אהי' לכם לאלקים. לכן הורה הכתוב ואמר והייתי לכם לאלקים. ואחלק לכם צדיקה ובערך זה אחם תהיו לי לעם. (ומה שאמר הילקוט מה לך שאתה מיטמר כו'. כי הם יחשבו להטמיר ולהסתיר עלמם לאמר שהקב"ה לא יראה אותו מחמת שהוא אינו רואה זמקתרים. כמשפט עוף ידוע שאם ירלה להסתיר מעיני הצדיות הוא מעלים עיניו וחושב כי אז אין מי רואה אותו) והבן.

נפשכם. ויש לך אדם שיש בו כל אלה אבל מניח את אחרים לעשות. תלמוד לומר לבלתי עשות שאינו מניח את אחרים לעשות. וקופו להפרכס את צדיתי שיהיה כופר בעיקר. באור זה בהקד' מאמר (צרכשי) וירא ד' כי רבה דעת האדם בארץ וכל ילד מחשבו' לזו רק רע כל היום. הנראה צפי' מלות רק רע ע"ד מאמר הנצי"א ע"ה (ישעי' ס"ו) יען קדאתי ואין עונה דברתי ולא שמעו ויעשו הרע בעיני ובאשר לא חפלתי בחרו. רע כי כמו אשר המלות יש בהם צ' חלוקות. לשמה ושלא לשמה. כ"א להנחת עלמו. כן בעצירות יש ג"כ צ' חלוקות אם להנחת עלמו להתענג בה. או שהוא עושה להכעיס. וההבדל בין שניהם כי אותו שכוונתו למלא תאוהו ולהשיג הנאתו לא יבדור בעצירה בלתי אם ישיג בה ערבות ועונג אבל העושה להכעיס בוחר בעצירה שהיא דלה ורזה לא ישיג ממנה ערבות כל מאומה * וזהו ובאשר לא חפלתי בחרו. ולולא שלא חפלתי לא היו בוחרי' במעשה זאת. וזהו מאמר הכתוב. מתחלה ויראו צדי אלקים את צנות האדם כי טובות הנה. היינו שלא היו עושי' כ"א להנאתן. ולבסוף עלתה להם כי הוסיפו לעשות דברים שאינם משיגים מהם שום ערבות. רק להכעיס. וזהו וירא ד' כי רבה דעת האדם בארץ. כבר רבה דעתו יותר ממה שהי' תחלה כ"א וכל ילד מחשבות לזו פי' ראשית צמירתו בעצירה אינו רק רע כל היום להכעיס. ונוכל להמחיק הדברים עוד יותר כי ההבדל בין לדיק לרשע שניהם אזהבים הטוב לנפשם רק שהלדיק בוחר רק בטוב אמתי שלא יהיה רע אחריו ולא אחר עמו לא כן הרשעים כי הם בוחרים בטוב המעטף ומקובצ. ברע כמאמר (משלי י"א) תלות לדיקים אך טוב (ואין צמנורו רע' מאומה) תקות רשעים עברה. ומעתה הנה ג' חלוקות יש הלדיק חפץ רק טוב. ועוזב את המהולל ומעורבב. והרשע אהב את הרע צעבור הטוב והערב המעורבב. והוא חזמו ומלכודתו. כמאמר (משלי א') כי חנם מזורה הרשע כו' וזהו שהזהיר הכתוב (עקב) השמרו לכם פן יפתה לזככם כו'. כי הנה הרלוון ימשול על כל כחות האדם אבל אין כח הילך כ"א לפחות ולעורר את הרלוון

* ובכר כתננו נבחר שפן המור [נרביעי לשני] זהו באור מאמר [ישיה כ"ה] ולא שמעתם אלי נאם ד' לשפן הכעיסני במעשה ידיכם רעה לכם, והוא ע"ד מאמר [הושע י"ב] הנעים אפרים ממורים, והרלוון בזה להפליג בננות המעשים הלה נכספיהם כמה רצו הו'. כי אינו מצינו ענין אחר ענינים פתורים יעיינו לא יחי' לו חסם אהם ערבות וחושלה רשעים יהי' חלי הרב ע"ה לרשעו ולדיקו יקום נעלמי מאמר [ישיה י"א] כי רשעיו ח' העלוי ונעוין מספרו ז"ל בחרו שחלו לו בליס יש לך הנאה כו' (וסבדורו ק"ג ז) והשיג בליס ארי עשה חלל להכניס את ידיו יהי' הנעים אפרים המעריצים כו' ה' טמט העושה להכעיס לבקר אחר מורים יאמר דברים המעיקים ויחסיק יחי' חלל שיהיה אלי נאם ד' ואין הכוונתו במעשה ידיכם יחסיק לרע לכם כי הקב"ה יחסיקו לעשות רק דברו שיחזור אדם כיוונתם שיהיה רק להכעיס לא למלאות חפן החזיה כי נרע המה.

הלרון ולהטעותו עד שידמה על הדע שהוא טוב
 וא"כ בנחשתו הוא שואף אל הטוב המעורב ברע
 אבל ילכו המסקיות לזה אינו מכוון רק אל הרע וזהו
 וכל ילד מחשבות לבו ר"ל הילד המביא אל התאוות
 אינו מכוון רק דע כל היום * וכמה הוכיח הכתוב על
 ענין זה באמרו (משפטים) כל אלמני ויתום לא תענון
 ולא אמר אלמנה ויתום לא תענון אבל הורה בזה
 מוסר חכמה ע"ד מאמר המסורר ע"ה (תהלים ק"ט)
 יען אשר לא זכר עשות חסד כו' וראוי להתבונן איך
 הסמיך למאמר לא זכר עשות חסד מאמר וירדוף איש
 עני ואציון שהוא מן הקלה אל הקלה גם מאמר
 (ירמיה כ"ג) אציר הלא אכל ושתה ועשה משפט ולדקה
 אז טוב לו דן דין עני ואציון אז טוב לו ראוי ג"כ
 להצין התחלת דבריו אכל ושתה אמנם דע כי כמו מי
 אשר יש לו לב טוב ונפש נדיבה נמשך בנצטרו להטיב
 ולעשות חסד עם הצדיות כן בהיפך מי אשר לו לב
 רע ודחו להרע אל הצדיות ולשמוח בהרע המגיע
 להצירו ומנו כמו שהמטיב ישמח בהטיבו להצירו כי
 כל פועל ישמח כאשר יפיק זמנו ויעשה פעולתו וכמו
 אשר המטיבים לצדיות יזדמנו על ז' פני' אחד מטיב
 בעבור כי ודחו להטיב ואחד מטיב כדי לקצו עי"ז
 לעלמו טובה יותר גדולה וזה ההצדל אללנו צין
 החפץ במלותיו וצין החפץ בשכר מלותיו כן המרעי'
 גם הם יתחלקו על ז' פנים אחד מדיע לצדיות בעבור
 כי לבו רע כל חפלו להעיק את אחרים וא' מדיע
 להגיע עי"ז טובה לעלמו וכמו אשר המטיב ע"ז
 לקבל פרס אינו ראוי להקרא בעל טובה כי לא מאהבתו
 להטיב הוא מטיב כ"א בעבור שיריח טובה לעלמו
 כן המדיע אם כוונתו להדריח טובה לעלמו אינו ראוי
 להקרא רע בעלם אבל המדיע שלא יטיגנו שום טובה
 הוא ראוי להקרא רע בעלם והרע מהרעי"ע ז"ל כתב

כדברים האלה צבאור מאמר (יחזקאל י"ו) לכל זונות
 יתנו נדה ואת נחת את נדניך לכל מאהצדך כו' ויהי
 כך הפך מן הנשים כו' לכן זונה שמעי דבר ד' צבאור
 זה כי המנאפת בעבור האתנן אשר יתנו לה בעלם
 תעקוק בעינין מסחר לפרנס את עלמה והזנות אללה
 אך במקרה לא כן המנאפת השוכרת את המנאף היא
 זונה בעלם זה שאמר הכתוב לכל זונות יתנו נדה ואת
 נחת את נדניך לכל מאהצדך כו' ויהי כך הפך מן
 הנשים כו' לכן זונה שמעי דבר ד' כי ע"כ ראוי
 להקרא זונה בעלם והנה אם נלמד לעמוד על כוונת
 העושה להצירו טובה או רעה אם פעולתו באמת
 בעבור אהבתו ודקותו במדה זאת או הוא עושה
 עתה נגד עצמו והיפך מדתו בעבור היותו שהוא מקוה
 לעלמו בפעולתו זאת יש לפיכך ז' מופתים א' כי
 העושה דבר בעבור השגת היותו ע"ז לקבל פרס
 לפעמים יעשה גם ההיפך מועשהו עתה כמעשה
 הצום יעקוק לפעמים גם כמעשה בורסקי כאשר
 נפשו יודעת ריח אשר ישיג ממזה כן גם הוא צבאותו
 כי ההפכי יקצו לו הללחתו להשיג חפלו ושאלתו
 לא כן המטיב ומדיע בעבור כי נפשו אותה המדה
 הזאת בטבע עלמותה הוא לא ישנה את דרכו לעולם
 לא יחליפנה ולא ימירנה דע בטוב אר טוב ברע והאחת
 מוצאת במאמר [ירמיה ז'] מה מטיב דרכך לבקש
 אהבה ר"ל כי אתה מטיב דרכך לא בעבור צחירתך
 בטוב כ"א לבקש היותו וא"כ כאשר יזמנו צדך ריח
 מן ההיפך הלא תעשהו ג"כ וזהו לכן גם את הרעות
 למדת את דרכיך והצן

ומעתה אם תראה מדיע בעבור לקצו טוב לעלמו
 באין ספק יזמנו שיעשה גם בהיפך לא כן
 אם תראה אותו צתמידות על דרך אחד אז תדע כי
 מדתו הפנימיית כן היא לא יחליפנה ולא ימירנה

והמופת

* ואם יקשה היצר צעניך להאמין לאמר מי פתי יסור הנה נחזור לעלמו ענין שאין בו רק דע להנעים חשים לכן
 לדברי רבותינו ז"ל (ענת ק"ה) כך דרכו של היצ"ר היום אומר לו עשה כך בוי למחר אומר לו לך ועבור ע"ג כן גם צענין
 שאמרנו מעשה כך מתחלה יבוא הילך ויפתה אותו לדבר המעורב בו טוב ורע כמו כי ימתיק בפיו אכילת המאכלות האסורות
 וכדומה דברים הערבים ויפתה אותו לדבר שקר להרוות על ידו הרבה אבל לבסוף ירגיל אותו לבקר גם בדברים של הנבל ואין
 בהם מושל רק לעבור על רצון בוראו ית' ודבר זה מתגלגל מבורא במאמר הנביא (ירמיה ה') שמעו גם זאת עם סבל ואין
 לב כו' ולא אמרו בלבכם יירא כל את ד' אלקינו הנותן גשם יורה ומלקוש צמחו כו' עונותיכם שמו אלה ומטאמיכם מנעו
 הטוב מכם הנה הדבר מבורא מאד כי מחלה צמחו בעבירה בעבור הטוב והערבות המעורב בה וברבות הימים ציטל הרע את
 הטוב ולא נשאר רק רע והוה עונותיכם הטו אלה ומטאמיכם מנעו הטוב מכם והדמיון בזה לאחד שנשא אשה רעה ומנוולת בעלת
 מדות רעות גרועות ופחותות מאד אבל נשא אותה כי נתן עיניו במזמן כי ה"י לה הון עמק מנית אביה ויהי כי הקיפו הימ"ו
 לא נשאר לו כל מזומה מן ההון ואנדר העושר ההוא צענין רע ולא נשאר לו ב"א האשה הרעה הזאת וישאלוהו אחד ויאמר לו
 למה לקחת אשה גרועה כמותה הציב ואמר מפני שה"י לה ממין הרבה וישאלוהו עוד והיכן הוא המעות שלקחת ויענה ויאמר
 מה חממה על אשה רעה כמותה כי ברעמה הפסידה את הכל הנמצא כבר מוכן כי מתחלה יבוא הילצ"ר לפתוח ולהמשיך
 את האדם אל הרע למך אבל ראה כל העושר והטוב והערבות אשר בו וא"כ סופו שימדבק בהנלי הוא בדברים פחותים וגרועים
 שאין בהם כל מזומה מן הטוב רק רע על היום ומה עונותיכם הטו אלה העונות הראשונים אשר בהתחלה ה"י האדם מטעה
 א"ע לאור אחרים צענו הטוב המעורב בהם ומה ה"י סופם ומטאמיכם מנעו הטוב מכם ולא נשאר לפניהם רק רע וכמאמר
 הח"י כך דרכו של היצ"ר היום אומר לו עשה כך כו'.

דק למען ענוחו את הזולת * והעד כי הוא צוח
כל אלמנה ויתום לענות . ומה ירויח מהם לעלמו :

ומעתה נבוא אל צאור דברי הילקוט שלפנינו . ואם
לא תשמעו לי . שירדע את רצונו ומכוון למרוד
צו כו' . אשר כל הארצות שהאריך צעל המלמד דק
לצדד דבריו הראשונים האלה שזכרנו . שכל כוונתם . דק
למרוד צו ולעשות להכעים . ונבין הענין ע"פ משל .
לאחר שהיה דר אלל חנוני והיה שונא אותו מאד . ונא
אחר לקנות מאת החנוני הלך זה ופיתה אותו שילך
ממנו ושלא יקנ' מתנותו מאומה . לאחר כי גם אני צעלמי
אין אני קונה וממנו דבר . דק אלל אחרים . פעם החחילו
צני הבית לדבר אודות האיש ההוא שהיה צרלונו לצוא
ולקנות סחורה מאת החנוני הזה . וזה יושב ושומע
ופטר פיו עליו בנאלות גדולות לאמר מה תדברו מן
הפחות והגרוע הזה . והתחיל לחרפו ולגדפו מאד .
וכאשר נשמע הדבר לצעה צ' כעס עליו ואמר לו לא איש
הדמים . לא מציתי . והזהר צעלמך מלעבור על מפחן
היכלי לעולם . אמר לו מה חרה לך עתה יותר מכל
הימים שעשיתי לך גדולות יותר מזה . כמה סחורות
קניתי מאחרים . ומאסתי צעלך . ענה הצעה צ' ואמר
על מה שלא קנית אללי הייתי דן אותך לכף זכות .
לאמר אולי לא מלאה סחורתי חן צעיניך . וכן מה שלא
הנחת את האיש הזה שיקנה הוא מסחורתי . אמרתי
ג"כ אולי מקצת אהבתך אותו מנעת אותו ממה
שהוא . דע צעיניך . אכן עתה הלא עיני דואות כי
אתה שונא גם אחו . ואל"כ אם אמת היה שאתה שונא
רק הסחורה שלי . אל"כ מה איכפת לך שיקנה שונאך
דבר הרע צעיניך . הלא גם הוא דע צעיניך אין זאת
כי אם צשאת נפשך לא חוכל לקצול שאריות צסחורתי .
אם כן לא לך מציתי . ומה לך פה . וזהו ממש מאמר
הילקוט . ואם לא תשמעו לי שירדע את רצונו ומתכוין
למרוד צו . וכי מאמר צנה יודע איפוא שכוונתו
להבעים ולמרוד . לזה אמר ואם בחוקותי תמאכו כו'
שמואס באחרים העושים . ושונא את החכמים היכדעומה
שנאמר את ד' אלקיך חירא . לדבות ת"ח . ועוד גם לצלתי
עשו' שאינו מניח את אחרו' לעשו' . ואם אמת היה הדבר
שאינו שונא דק המלות . אל"כ אם הוא שונא את החכמי'
ושונא את המלות . מה איכפת ליה צמה שהשונא יטריד
עלמו צדבר שהוא נצח צעיניו . ומה לו בצך מה שיעשה
השונא דבר שהוא שונא אותו . ולמה אינו מניח אחרו'
לעשות

והמופת השני . כי המטיב או מרדע ע"מ לקבל פרס
ולתרויח לעלמו יהיו עיניו ולצו לעשות עסקיו עם
עשירים . כי מהם יותר קרוב להשיג את אשר הוא מצקט
מהיותו מטיב עם העני או מרדע אליו . אבל אותו אשר
כל מעשיו צעבור מרחו הטבעיית הוא ישתדל ציותר
לדרוך אחר העניים . להטיב יראה לעקוק צטובת
העני . אשר צטובתו יחי' את נפשו . ויגדל חסדו
וטובו שיעשה עם העני יותר ממה שיעשה עם
העשיר . כי אינו לדיך כ"כ לטובתו . גם המרדע אם
הוא בעלמו אינו דע דק כוונתו לקצב טובה לעלמו .
יראה וישתדל לעשות עסקיו דק עם עשירי' . אם מפני
אשר מהם יוכל להשיג טובה גדולה . אם ישעוק את איש
עשיר ירויח הרבה יותר מעוסק דל להרבות לו . כי מה
ירצה לעלמו מיד העני אם יקח ממנו גם כל כבוד ציתו .
צ' אם ישעוק את העשיר לא יעשה עם העשיר דעה
גדולה כ"כ כמו שיעשה צעוסק הדל . כי דל הוא צעליו
לאמר (משלי כ"ב) וקצב את קוציעה' נפשו . אבל המטיב
או מרדע כמדחו העלמייית יותר ישעוק עם העני ממה
שיעקוק עם העשיר . כי צרלומו להטיב הנה צהטיבו
עם העשיר לא יגדל חסדו וטובו כ"כ כמו עם העני .
וליהפך המרדע אם באמת יאבה ויצבור דרע צמה שהוא
דע . ישעוק יותר עם העני למען יכפיל דעתו . וימלא
חפלו להריע תרועה גדולה . ואלו הצי' מופתים אמר
דעה"ה . והקדים להציא דאי' כי מדחו הוא דק להרע
וצלי להסקיף אם יקוצב מזה טובה לעלמו . הא' יען
אשר לא זכר עשות חסד כ"א צהיפך . צחמידות יהיו
כל עסקיו ומעשיו דק להרע . ודאי מדחו הטבעיית
כן היא . צ' וירדוף איש עני ואציון . צהיותו דודף .
דודף דק אחר עני ונכאה לצב למוחת . צע"כ יצחן כי
מאהבתו את הקללה הוא עושה זאת .

וזהו ויאזה קללה ולא שהוא חפץ צברכה המושגת
לו מן הקללה . וע"כ יתרחק ממנו . וילבש קללה
כמדו . היינו כמדחו הטבעיית . וזהו מאמר ירמיה
ע"ה . אביך הלא אכול ושחה ועשה משפט ולדקה אז
טוב לו . ד"ל אם כל כוונתך להטיב לעלמך הלא אביך
אכל ושחה ועשה משפט ולדקה והטיב אל עלמו מצלי
שיריע לאחרים . גם אתה מוכל להשיג טוב מצלי להריע
אל הזולת . ואל"כ בעיב הוא . מוכרח כי אין עיניך ולבך
כ"א על צלעך . ועל דם הנקי . ולך דאי להקרא דע
צאמת . וזהו כל אלמנה ויתום לא תענון . כי זה הוא
אות אמת על המענה שאין כוונתו כ"כ לתרויח לעלמו .

* עיין בנאורו חסד לאברהם על מאמר למען ענוחי ונכאמו הרבים יותר אם שנה שנה איתו כי המענה
את העשיר אינו מנעה איתו רק את רכשו לא כן המענה את הדל איתו בעלמו הלא שנה ויתו סכסל אם שנה הלא מענה
איתו וכן אם נעוץ הלא יעקב דק אלי כי מי ישמע אל העני או מי יטה אליו איתו .

לעשות. אם לא כי זהכרח כל כוונתו להפרכס את
 זריתי. ואין השגחה לא זמלות. ולא זעושי המלות.
 כי אם אותי מאסחם לכפור זעיקר. ואך זי הדבר
 חלוי. וכבר מלתי אמורה למעלה (פ' תשא) על מאמר
 המדרש (ויקרא רבה ל"ד) והארץ תעזב מהם ותרץ את
 שזמתייה כו' יען וזיען במשפטי מאסו ואת חקותי
 געלה נפסס. וז"ל יען. הוא עני. והמאמר פלאי.
 ואמרונו שם כי הכוונה בזה דק לתת מופת לעיני העם
 על היוחס מואסים וגועלים במשפטי ה' בשאט נפסס.
 והוא עם מ"ש הגאון בעל מנורת המאור זלה"ה (נר
 א' ר"י חלק ב') אויל. ר"ת. אכול. ושתה. יאמ'. לך. וראוי
 להצין מאמר יאמר לך. וכי מי שהוא אוכל ושותה
 ומתענג בתענוגים אינו אויל. אמנם הנה באמת זה
 כל אדם יודע ומצחק שכל עניני העולם ותענוגיו
 המדומיים המה מהבל יחד. רק עכ"ז תשלוט התאוה
 באדם צעמים אחרים לאכול ולשתות ולהתענג. מפאת
 ילדו הדע אשר בקרבו. ואליו אין מהראוי לקרוא אויל.
 כי ילדו תקפה עליו. לא כן מי שמורה לאחרים ויאמר
 לו לך ואכול ושתה ותתענג בתענוגים. אשר מעולם
 לא מתעורר התאוה באדם להקטית את הזולת שיתעדן
 הוא. אם לא כי תועה הוא מדרך השכל ומינות נזרקה
 זו. והוא ראוי לקרוא אותו אויל. כן הדבר באותו
 שהוא חוטא ומקצת התאוה. כי ילדו גבר עליו לעשות
 דע. הלא ראינו כי כאשר יראה מעשים כאלה ואלת
 אחרים הלא ישנא אותם. גם שאינם עושים רק כמו
 שעושה הוא. לא כן אותו שאוהב הרשעים ומחזק
 אותם ומרשיק הלדיקים הוא לאות ולמופת שהוא אוהב
 הדע בעלם. ולכן יפה אמרו. ואם את משפטי תגעל
 נפשכם שהוא שונא את החכמים. ר"ל שלא יפלא בעיני
 השומע זאת לאמר איכה נדע הדבר הנוסר אל הלז
 ואי איפוא יתברר אשר במשפטים תגעל נפשו. לזה
 באו חז"ל ונתנו סימן. שהוא שונא את החכמים. מה
 שלא יזדמן אל העובר מלד התגברות הילד. כי העובר
 מלד התגברות הילד הלא לבדו יצין מאלד כבוד חכמים.
 ויררוש אהבתם והללחתם. לא כן העובר בשאט נפס.
 כבר הוא שונא ומחלט אל החכמים והלדיקים. אמנם
 כאשר לא ישנא רק הלדיקים שהמה עשירים עור ונקום
 לומר כי השגחה רק נחמת קבאה. לזה העירו אותנו
 חז"ל צוופת צדור ומוחס. והוא. לתת לב על הלדקה
 שהם נותנים. אשר זה משפטם לצחור. דווקא עניים
 שאינם מהוגנים. ומואסים העניים המתשובחים. וזהו
 יען וזיען במשפטי מאסו והמיליו ואמרו יען הוא עני.
 כלומר כי ע"י העני תוכל לבוא על אמתת הדבר שהמה
 מואסים וגועלים בצחורה ובמלות.

וכה מאד יתבאר בזה מאמר הנביא ע"ה (ירמיה ד')

הנה כעננים יעלה וכסופה מרכזותיו כו'. כשומרי
 שדי היו עליה תקציב כי אותי מדתה נאם ה'. דרכך
 ומעלליך עשו אלה לך זאת דעתך כי ימר כי כגע ער
 לצך. דע' כי כבר תקובל אללכו כי הקצ"ה גומל את
 האדם מדה כנגד מדה ואם אמנם כי קלור קלרה יה
 שכלנו להשיג פרטי הדברים כי רבים הם וחלוקים
 ומתחלפים באיכותם ומהותם. עכ"ז ע"ד כלל ידענו
 שכל הדברים לא ילאו מג' עניני אלה. והם מחשבה
 מעשה ופעולה. ועל אלף הג' מקודר קדרי הגמול.
 פעמים יגמול הקצ"ה מעשה נגד מעשה. ולפעמים לפי
 הפעולה. כמאמר. (שבת כ"ג) הזהיר צדק הוויין לו
 צנים ת"ח וזה לפי הפעולה. כמאמר (צרכות כ"ז)
 הרואה שמון זית בחלום ילפה לתורה כו' עד כתיב
 למאור. והזהיר צמזמה זוכה לדינה נאה. הזהיר
 צלילית זוכה לעליית נאה. אלה הם לפי המעשה. וכן
 תמלא כל העונשים אשר הגיעו את הקוטה בכלם היו
 לפי המעשה (קוטה ע' א') ואלל הנחש תמלא שהיה
 העונש לפי המחשבה. כאמרו ז"ל (צ"ד קוטה ע')
 ואיבה אשית כו' אתה בקשת להרוג את אדם ולישא
 את חוה ואיבה אשית צינך וצין האשה. והנה חז"ל
 אמרו (צרכות ה') אם רואה אדם שיקורים באים עליו
 יפשט במעשיו. ואיכות הפשט הוא לבחון החטא
 ע"י העונש. כי באין ספק העונש הוא מדה כנגד מדה.
 כמאמר (תהלים ק"ב) ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש
 כמעשהו. כמו שעשה. כן יהיה הגמול מוכ"מ. ולפי
 דברינו אלה הלא תמלא כמה תלוקים גדולים בענין
 זה. היינו כי אם בא העונש לפי המעשה. קל מהרה
 יחזונו האדם על העבירה. לא כן אם העונש הוא לפי
 הפעולה. אז ההתבוננו עליה קשה מאד. כי הפעולות
 מתחלפות וצאות ממעשה אחת. ויתפרדו לעינינו
 שונים. וקשה ומכלם כאשר העונש הוא לפי זדון הלז.
 והדבר מובן מאליו. ומעתה ראוי לחקור עוד לדעת
 איה איפוא מקום תחנותם של ג' חלוקות האלה. ואיה
 מקום הראוי צו לדונו כפי זדון לבו. ובאיזה מקום
 ראויים העונשים צפני האחרים. אמנם אם תתבונן
 תמלא אותם צמדה וצמקל שלשתם צמקום אחר. היינו
 אדם וחיה ונחש. ממש ע"ד עשיר אחר היה לו שונא.
 ובשכאחו אותו הקיט. לסיעה של גנבים שיגנבו ממנו
 כל אשר לו. והגנב אחר עשותו מזימות לבו נתן הגניבה
 למשרתו שיוליכנו לציחו. כמלא כי הג' אלה כל אחד
 חלוק ומחזירו במעשה זאת. כי המקטית אין לו כי אם
 זדון לבו. והגנב לא היה צכוונתו את אשר היה צכוונת
 המקטית. כ"א חמדת המומן. והשליח אין לו שום כוונה.
 וכאשר בא הדבר לפני הצ"ד לא יוכלו לרון את המס'
 כ"א אחר זדון לבו. והגנב לפי כוונתו שלא כיון
 להכעיסו

ציתי כשדיים - ולא בעלמים - צימי שמונאי וצניו -
 לכלוחם צימי המן כו' כי אני ה' אלקיהם לעמיד לבוא
 (תגילה י"א א') בצור זה בהזכיר מאמר (צ"ר ע"ט)
 אמרו כנ"י רצת לררוני מעורוי אמר הקב"ה ויכלו לך
 משיבה כ"י גם לא יכלו לי. פי' כי הקב"ה הצטיח אותנו
 שלא ימחה את עם ישראל לכלוחנו ח"ו. וכי ישאלך
 לבצך הלא אין רחמים בדין. גם מה שאמרו ברוחנינו
 ז"ל היתה כאלמנה ולא אלמנה ממש (ר"י איכה) ראוי
 לדעת אם רק נדמה לאלמנה למה ילא נואמר זה
 להקדימו צמגילת קינות - אבל האמת כן הוא. ואין
 רחמים בדין. כי אם חתן דעתך על צ' אלמנות אחת
 מת בעלה. ואחת הלך בעלה למדינות הים. ולא נודע
 מקומו איה - גם אשר כי לתכלית לרת האלמנה ממש
 יותר גדולה מלרה זאת אשר לאלמנה חיה - עכ"ז לע"ע
 כזרה אמתה יותר - כי האלמנה ממש כל אשר יארך
 הזמן יקטן אבלה ויהיה נשכח מן הלב. והשנית היא
 להיפך כי כל יותר שיתארך הזמן ותחלטה תוחלת
 ממוטבה. היא מחלת לב ותכאז נפשה יותר ויותר.
 וזהו מאמר (איכה א') נתנני שונמה כל היום דוה.
 וזהו שהקדים בספר קינות מאמר היתה כאלמנה.
 לאמר כי לע"ע קינה היא - ובכל יום ויום תהיה הקינה
 יותר גדולה. לא כן אם היתה אלמנה ממש. היינו
 שוכחים ומחייאשים כבר תלשז עוד לירושלים. וזהו
 רצת לררוני מעורוי אמר הקב"ה ויכלו לך משיבים
 אמתנו גם לא יכלו לי. ר"ל גם זאת לא טובה היא כי מה
 לנו בהשארתנו מדעה אל דעה. אין זאת כי אם לתת
 צנו כח לסבול לרות יותר ויותר. וזהו נואמר (ירמיה
 ח') מצליבתי עלי יגון עלי לבי דוי. ממש ע"ד מי

שמלקין אותו ומניחין אותו להחרפאות למען אח"כ
 יכרהו עוד. הנמשל מה שהקב"ה מניח אותנו למתן מה
 הוא רק למען שאוכל לקבל עוד לרות אחרות. כמאמר
 יעקב אבינו ע"ה ורווח חשימו בין עדר ובין עדר. וזהו
 מצליבתי עלי יגון מה שאני מחליף כח ותחבבר על זה
 עלמו לבי דוי. אמנם ע"פ אמת מזה עלמו יש לנו
 מופת נמרץ. כי רצת לררוני מעורוי גם לא יכלו לי.
 מזה יש לנו אות לטובה כי שומר ישראל ישמרו ויגברנו
 ברחמינו למען יקימו ונחיה לפניו ית' בצור התור
 הנכבד. וזהו לא מאסחים צימי כשדיים ולא בעלמים
 צימי שמונאי וצניו לכלוחם צימי המן כו' וזה מופת
 גמור כי אני ה' אלקיהם לעמיד (השלמת הדברים ע"י
 צקול יעקב קיד א') וכמאמר המדרש (בראשית רבה
 ע"ח) חדשים לבקרים רבה אמונתך. ממה שאתה
 מחדשנו בכל צוקר וצוקר אנו יודעים שאמונתך רבה
 להחיות לנו את המתים. ד"ל ממה שאתה מחדשנו
 בצוקרן של גליו' אמונתך רבה שתגאלנו * וזהו מאמר
 הילקוט לא מאסחים כו' וכי מה נשתייר להם לישראל
 כו' אלא זו ספר תורה. שאם לא היה קיים לא היו
 משונים ומכלם. הגדלה כי חכמינו ז"ל הבינו כי לשון
 ואף גם זאת מורה דבר נוסף על התוכחה. ואין
 המאמר כן כ"א הפכו. לזה ביארו ואמרו כי אף גם
 זאת מן התוכחה. משל לשר גדול שחטא עליו צנו
 ויגרשהו למדינה אחרת. אשר אנשיה שוכאים מאד את
 מי שאינו מצני המדינה. וקפץ ונשבע שלא יחמול עליו
 כאש על צנו. ולא יעה אליו חסד רק כל היום חמיד
 יחאכזר עליו. להדפו ולהרחיקו מעל פניו. והיה הנעד
 מחבור צמדינה הלז לשמה ולציה לקלון ולחרפה.

שיחם עליהם ויתן להם הרוסא על זמן ידוע עד אשר יקום
 אותם עד שיעמדו על רגליהם עב"ם ונתנו לשלך ערובן כמה
 אנשים חשיבים יקרו העיר ירושלים שהיו לו לשמכן עד אשר יצונו את הרוסא לשקמו יבאין סבב כאשר יקרה את הרוסא איה
 סבבה בעיר הוצא ידתי יצרו כל אנשי העיר מאימת המלך. כפי האנשים המשיבנים עניו מה מאד ידתי יצרו מאימת
 סבבת הרוסא. הנמשל כנר מניח ברוח (מדרש א"ר על מאמר מצני אחרך נרילה) נשעה שאלו ישראל לקבל תורה אשר
 להם הקב"ה הניחו לי ערבות והצניו ושיעברו ביקוי העיר ותעניקות של בית רבן ויצו כאשר יקרה מקרה בלתי טהור
 אל העיר הקדושה אז כמה גדולה הסכנה ח"ו על כלל ישראל יבשרט על אותם שם נחשים נחשים להסכן ידתי אלם
 לכרות מעלנוה של תורה.

*) נחור זה והקדים מאמר (תהלים ל"א) בידך אפקיד נפשי כדיתה איתי ה' אל אמת. גם מאמר (סם קל"ו) נפשי אפי
 ממוחלים לניקר שמיים לניקר בני מאמר ניקר היא מושב על בקר ובארת הים. ועוד השאלה קרה הנוח וכן השאלה נ"ב
 ניקר כמאמר (ישעיה כ"א) אמר אשר אחת בקר. וירומיני ויל הוכיחו ניקר הגדולה מניקר זה אשר אמתו מעוררים הסבר
 כסוף הגלות. למשל רחוק היה שאת שבעין מה מנה ורחוק ים לו נשיעה לפני לנשיעה למרחק וכו' וזאת על כלי יחב אשר ים לי
 איה שר הרבה נ"ב מי להניחו יאלל מי יפקיד איתי אמן כאשר במימות יתהפך ויתקיר אלל מי יפקד הכלי הזה שבעין בעל חינו
 ודתי לא יענה לב להפקיד הכלי אלו. כי נפשי ידעת מאד כי כנח הכלי אלו ידתי יקח אותם על חונו. והקב"ה אמתו חייבים
 אליו חוב גדול כמאמר הנחמה סוזה והצניו מקף. וכלילה אמתו מפקידים נפשותינו ביד הקב"ה ויבט הנשמה נפשו. ונפשו
 הית מחיר אותה אליו נניקר. מיה ים לנו מופת נמרץ על עין אחר דעשתה. היינו שלא לדאוג אף יתלנו ית אחר כי
 אמתנו חייב" לפני ית אל כמה שעינו רוחית כי בכל לילה אמתו מפקידים נפשו יתו נפשותינו ינניקר הית מחירי אליו
 ים לנו לנחם על ניקר הגדולה נ"ב. יתו בידך אפקיד רוחי אמתו שמיים לי ים לי מופת ספית איתי ה' אל אמת כי מיה
 נחמיר כי אמת נשל לחינים שונות. ויהו נפשי ל"י מפקידים לבקר שמיים לבקר נחמיר כלומר מנסה וניקר של כל יום שמיים
 ושייתלים לבקר הגדולה ויהו שומר המרדס מדגים לבקרים ממה שאתה מחדשנו בכל ניקר גם לעת כנח אמתו בעלי מופת
 גדולת בעת הגלות. ועכו' אמת מחדשנו לבקרים, להחזיר נפשותינו, אמונתך רבה שתגאלנו והנן.

לימים שמע אציו כי הנער הולך בצנדים קרועים מאד .
 ויעש לו צנדים נאים וחמודים וישלח אותם להלביש
 את בנו . וישאלו אותו אורחיו איך תעשה כזאת להפך
 את השבועה אשר נשבעת להחמיר עליו . ואיככה
 עשית לו עתה מלבושים ושלחת אותם אליו להלבישו .
 ענה הסר ואמר . אבל דעו כי גם זאת עשיתי לו משמרי
 את השבועה אשר נשבעתי . כי יודע אני כי כל עניו
 ומרודו על היותו ניכר צעיניהם כי הוא גר מארץ
 אחרת . ואם לא שלחתי לו את המלבושים הייתי רואה
 עליו אולי ישיג מלבוש מצני המדינה . וכאשר ילבוש
 צנדי המדינה . אז לא יהיה ניכר שהוא גר . ויחשבוהו
 לחושב ויהיה כאחד מהם ויאחזוהו . לכן עשיתי בחכמה
 להלבישו את צנדי כמאז ומקדם למען ידעו ויכירו כי
 הוא נבדל מהם . הנמשל הקצ"ה גזר עלינו גלות
 צמדינות אחרות . כנשדים צמדי כו' . ואולי יעזוב את
 התורה ונהיה כמונו כמותם אחד . לזה הצטיח אותנו
 יתב' כי אף גם זאת יעשה עמנו . שהתורה תהי' שמורה
 צדינו . כמאמר כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א)
 וכמאמר המדרש (ר"י איכה) מפני ירך צדד יסצתי
 (ירמיה ע"ן) אמרה כנ"י נבעה צי ידו של פרעה ולא
 יסצתי צדד . וכשנגעה צי ירך צדד יסצתי . כלומר לא
 אוכל להתחבר עמהם להיות לעם אחד (והשלמות
 הדברים עיין קול יעקב על מאמר לא אליכם כל עוזרי
 דרך (ע"ט א) .

לדור שמה . צהיות הזיווג נכון לפני שניהם כי לישראל
 היה מקור' נאות המוכשר לקיים התורה כמאמר (ישעיה
 ז') כי מליון מלא תורה ודבר ה' מירושלים . ואורח
 דא"י מחכים ומקדש ומטהר . וגם הארץ היתה משגת
 פעולתה מן המלות החלויות בארץ . אמנם כאשר עברו
 תורות חלפו חוק . והתחילו לצקר אחר הצל חמורות
 אשר בארלות זדים וצמדינות אחרות . אז פיזר אותם
 הקצ"ה כל אחד אל אשר תשאנו רוחו למללות שם
 מאותו . כמאמר המדרש (צמדבר דבה ז') ואתכם אזרה
 צגוים אמר להם הקצ"ה לישראל הואיל ואתם רלוים
 בע"ג אף אני אגלה אתכם למקום שיש ע"ג . לכך
 ואתכם אזרה כו' . וזהו אז מללה הארץ את שצמותיה
 כו' וגם הם ירלו את עונם . לאמר כי כאשר יתפרד הזוג
 יהיה נכון לפני שניהם . והדמיון צזה . לעשיר אחד
 שהיה פזרן גדול על מלות הכנסת אורחים . עד
 שהיה מספיק לכל האורחים הזאים לציחו לכלכלם
 די שבעם . והיה לו לזה צית מיוחד . ומדתו היתה
 לתת לכל אורח מאכל הנאות לו לפי מזגו . לפי
 הצחנתו צו . ולפי מה שטיער צו . והיה מראה לכל
 אחד מקום שישב שמה בצעודתו כל אחד לפי ערכו .
 פעם צא אליו איש אחד מלבוש ונועוץ והיה נראה
 צעינו כי הוא איש ענוג . והנה לעת האוכל כאשר
 הקצו על השלחן הראה מקום לאיש הזה שישב
 למעלה ראש . והיה צחת המאכלים על השלחן נמנר
 לפניו קערה עם ארוז . ואח"כ למטה מזה הליגו
 לפני האורחים קערה עם לביצות . למטה מזה קערה
 עם קעניו . למט' מזה קערה עם ירקות . וזה האיש כאשר
 צאה לפניו הקערה עם ארוז הביט וירח כי לא ידע מה
 הוא . וצראותו כי אח"כ מציאים קערות אחרות
 הושיע את ידו למטה עד קלה השני של השלחן
 ולקח עם הכף מן הירקות אשר היו שמה . ואכל
 והושיע ידו פעם שני על ראשי כל המקוצים העוטרם
 על השלחן צעבור הירקות . הביט עליו בע"ה צא
 ואמר לו ידידי קום כא מן הכסא אשר אתה יושב
 להתרחק מן המקום הזה . והאורח מתפלא עליו
 מאד איך יקרה לנדיב כמותו לבייש את האורח
 להרפו ממקומו . אמר לו הצעה"צ ח"ו אין אני
 מבייש את מי . רק אני כל ישעי וכל חפלי לתת
 לכל איש כפי חפצ' לצבו . ואני חצתי עליך כי
 מזגך רך וענוג ואמנתי להושיע אותך במקום זה .
 כי במקום זה דרכי להעלות על השלחן מאכלים
 דקים . אך עתה כאשר ראיתי אותך כי כסאך נכון
 במקום זה ובכפך אשר צירך הושיע ללבוש את
 הירקות . מה לך לשבת פה . קח לך מקום שמה
 אלל הירקות ויהיו מונונים לפניך על יד ימינך .

אמנם ע"ד כלל מהלורך עלינו לתת טעם על ענין
 הגלות . מה ראה ית' לפזר את ישראל ולהגלות'
 מעל פניו . היצטר מה' לענוש אותם צצתייהם צעריהם
 צמוטצותיהם . לא לשלח אותם ולפזרם בארלות אחרו'
 אבל צסום לצ אל מאמרי הכחוצים יתבאר הדבר מאד .
 והוא מה שאמר הכחוצ פה והארץ תעצב מהם ותחך
 את שצמותיה צהשמה ומהם והם ירלו את עונם . וצנביא
 (ישעיה ז') כי נטשת עמך צית יעקב כי מלאו מקדם
 ועוננים כפלשתים וצילדי נכרי' יספיקו כו' . הוראת
 הכחוצים האלה להתחלל צעבור ה' ית' ולהלדיק את
 מרותיו מה שהפריד צין הדצקים . היינו צין ישראל
 וצין ארץ חמדה . אשר מעולם היה זיווג נכבד ז"לז מיר'
 צרא חלקים ארץ ושמים . כאשר דרשו ז"ל על מאמר עמד
 וימודד ארץ (עיי' ילקוט חצוקה ג') אי לזאת צאו
 הכחוצים לצאר כי ענין הפירוד הזה היה ע"ד פירוד
 הזוג אשר גם שניהם אינם רולים להתאחד לדור ציניה' .
 וגועלים זא"ז . אשר אז ראוי לגרש . כן ה' לנו כי הארץ
 הנצחרת היתה צוחרת מעתה לשבת גלמודה . כמאמר
 אז מללה הארץ את שצמותיה כו' והם ירלו את עונם .
 כי כל עוד שהיו ישראל שומרים המלות ראוי היה לישראל

להכעיסו כ"א להרבות ממונו. והמשרת אין צו לא נד ולא כך כ"א המעשה לבריה. וכהיום תמלאו אלו הנ' ב"אם ומה ונחש. כי הנחש חטא במחשבתו וזרון לבו להחטיאם. והאשה לא היה בכוונתה כ"א אל פעולת האכילה. ואל תתיקות המאכל וערבותו. כמאמר וחרף האשה כי טוב העץ למאכל וכי תארה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל. הא לך מצואר כי היא הציטה אל הפעולה הנחשכ' מן האכילה. והאדם לא כיון לסוס דבר. כי האשה הכריחה אוחו לכך כמצואר ברז"ל (צ"ד י"ט) רצון אמרי התחילה מייילת עליו בקולה: רק עכ"פ על המעשה היה חייב. כי ראוי היו לו שלא לשמוע בקולה. והקצ"ה דן את כל אחד לפי חטאו. אל האדם אמר כי שמעת לקול אשתך ועברת על המעשה ארורה הארמה בעבורך. וזה לו מדה כנגד מדה לפי המעשה שאכל מפניה. לכן לא יהנה מעתה לאכול דבר ממנה כ"א בעלבון שאכלנה כו'. והאשה אשר כוונתה הייתה פעולת המעשה. לכן היה משפט' לפי פעולת החטא. וזהו הרבה ארבה עלבונך והרוגך שזהו רק פעולת החטא שחיהיה זוהמת הנחש מעורבת בתולדות האשה אשר תוליד. כמו שתמלא הדברים מצוארים למעלה (פ' תזריע) אבל הנחש כי הזיר בלבו וכוונתו אך להחטיאם ולגרום להם מיחה ולדורות הבאים. עונש שלו לפי כוונתו.

ו**מַעֲהָה** בקל נעמוד על דברי הנביא שזכרנו. כי החטיל לנספר לרות ישראל הנה כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו קלו מנשרים סוקיו אוי לנו כי שדדנו. ואח"כ אמרו כשומרי שדי היו עליה מסביב כי אותי מרתה נאם ה'. והוא ממש כאותו שהוא קובל על שונא ואויב ומספר איך הוא רודף אחריו בכל חלוקי רדיפות שיוכל להפילו. כי כעננים יעלה וכסופה מרכבותיו. קלו מנשרים סוקיו כו'. ואח"כ הוא מוספר ואומר כי יוחר מכל אלה יעיק אותי וידאיב את לבי מה שהוא ומחפאר ואומר כי כל כוונתו במועשיו האלה להטיב עמי ומסבת אהבתו אותי. והוא מחדשם עלי. כדברים האלה קיפר הכתוב כי ה' ית' בניכול הוצל ואומר כשומרי שדי היו עליה מסביב כי אותי מרתה. לאמר כל הלרות אשר הביאו עליהם הנה הקשה מכלם מה שהם ומחפארים לכניי שכוונתם לנקום נקומתי מישראל. והם חובעים עלבוננו מהם כי אותי מרתה על שחטאו לפני. וזהו מולות ומאמר כשומרי שדי היו עליה כאלו אני הורדתי אותם לי לשמור את הש"ה ולשמור את כרמי ולגדור את גדרו. כאשר אמר אשר (ישעיה ל"ה) ועתה המחלעדי ה' עליתי על הארץ הזאת להשחיתה ה' אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה. וזאת הייתה ג"כ מדה כנגד מדה מאת הקצ"ה. כמאמר חז"ל (צ"ו ל"ו)

ו**אֵם** עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אחכם כו'. אם תזכרו ראשונות מה שכחצנו למעלה על מאמר המדרש (ר"י פ' קדושים) ה' נחן וה' לקח כו' ולא עוד אלא כשנתן לא נמלך צד"ד. וכשנטל נמלך צד"ד. ע"ד חנוני יש לו קרוב עני. והוא מהנה אוחו בתמידות מאשר יש לו בחנותו. ובהזדמן שילטוך העני אל דבר שאין לזה בחנותו. הוא נותן לו מעות שילך ויקנה לעלמו בחנות אחרת. או הוא עלמו הולך בין הקוחרים לנקש מה שהעני לריך. אשר יוחר ראוי להפליג בונחו צמה שהוא קונה דברים שאינם נמלאי בחנותו. כי הדברים שהמה אוחו עמו ומלוויים אללו לא יקשה כ"כ צעיני האדם לוותר לאחרים הלדיכים לכך. הנמשל. הקצ"ה בהיותו מטיב הלא מרתו להטיב. כמאמר (תהלי' ק"ו) הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. כי זאת היא הסחורה אשר בחנותו ית'. וחנותי את אשר אחון כו'. אכן ברוב טובו וחסדו ברא מקטרנים על האדם להעלות חמה לרון את העובר ולעשות צו שפטים. בעבור יתן אל לבו לחקן מעשיו ולהטיב מעלליו. וזהו כשהוא עושה דין הוא נמלך צד"ד כהולך ומצקש סחורה מה שאינה נמלאת בחנותו יע"ש וזהו אף אני אעשה זאת כו' כלומר נוסף על הטובות האמורות למעלה אהיה מוכרח גם לעשות זאת. וזהו ויקפתי ליסרה אחכם. נוסף על גמול הטוב הנז'. ו**אֵם** חלכו עמי קרי ולא תאבדו לשמוע לי כו' והלבתי אף אני עמכם בקרי כו'. באור זה בהקדים מאמר (משלי כ"ג) אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ד' כל היום. דע כי אנחנו נקראים עבדי ד' ומשפט העבד להיות נוסף בעול רצו עליו גם אם ארזינו הוא צויד כמוהו. כש"כ עבדי ד' אלקים חיים ומלך עולם. אמנם העבודה חזדמן בצני אדם על צ' פנים. אם על דרך עלם ואם ע"ד מקרה. היינו או שהוא מסעבד עלמו וכל כחותיו להיות למם עובד כל היום וכל הלילה. ויראת ד' על פניו כל היום חמיד. ולבבו לא נח גם דגע מלהיות שוקד ושואף ומחפס לעשות מה שיביק

לרון זכראו גם צלילה לא שכח לבו - כמאמר (תהלים ע"ז) אף לילות יסרוני כליותי כו' וזקומו ממטחו הלא כארי יתנשא ויע שכתו לטבול והיח' זורחח עליו ומקבל עליו עול מלכות שמים - הוא הוא העובד צעלם. כי הוא תמיד צגדר עבודה - או צגדר שמירה - שהוא שומר וזכר ומתחין ומלפ' את עבודתו לעת שתזדמן *) לא כן ההולכים אלע לרגל המלאכה - אשר אם יזדמן להם מלוה תחת ידם יעשו אותה - ואח"כ יסירו דעתם ולצם ורוחם הוזי' טובצים ישנים תרדומת ההעלם מחשוב צענין עבודה ועכ"פ בקראים עבדים ע"ד מקרה - כי כאשר יקרה לפנייהם דבר מלוה הלא מוכנים הם לטבול אותה ולהקימה גם אם היא כבדה על האדם כמו אם לא ימלא צמר או מאכל צמר ידעצ ויטבול - יכוף ילרו ויטבול לעד תאותו - ולא ישחית נפשו בתועבו' אשר שגא ד' - וכאשר יאמרו לו לכפור צעיקר - יכין עלמו למיתה וליסורים ויהרג ולא יעבור - כי מלות אדניו ית' עליו - אמנם אחר שקוט המיית הנקרים המוכזרי' עליו המלות - ולא יפגשהו שום מצטל ומטבי' צרית אלקיו - אינו ראוי שיהיה נקרא אז צעם עבד - כי צעת הזאת לא נראו עליו קיימי עבדות כל מאומה - ולא נראה עליו עול מלכות שמים כל מאומה - בלתי כאשר תזדמן מקרה עליו אז יתגבר כארי ויהי' חרף נפשו למות צעבור כבוד אלקותו ית' - ויכין עלמו לטבול כל יסורי' שיעשו לו - אז יהי' נקרא עבד ד' - וזהו ואם תלכו עמי קרי כו' - והלכתי אף אני עמכם צקרי כו' כי יש שהקצ"ה מטגיח עלינו כאב על צנו תמיד עיני ד' חלקינו עלינו מראשית כו' - וכמאמר הנז' והתהלכתי בתוככם - ויש אשר הקצ"ה כציכול מוקיר ההשגחה התמידיות - ומכיח אותנו אל הטבע רק בהזדמן והתגברות האויבים צאים לכלותנו - הקצ"ה מראה השגחתו וגבורתו ומלינו מידם - אבל ציימים אשר נוכל לחיות בדרך הטבע אכחנו ממש ע"ד הנאמר (ישעי' ס"ג) היינו מעולם לא משלת צם לא נקרא שמך עליהם והקצ"ה כמעשה ידינו יתן לנו - ממש ע"ד מלך גדול שהיה מתנדב לתת מתנות גדולות לכל עבדיו מתנת חנם - צבא יום גנוסי' שלו וכדומ' וכן הימים המזדמני' - והי' לו רופאים תוונחי' ואליהם לא התגבר מאומה - רק צעתים מזדמניים הי' מראה להם עוב לבו וחסדו כאשר פגע צהם איזה מקרה אשר לא טובה אם מאיזה שר ומושל אחר שהי' תופט אותם או רלה ליקרם - אז היה מראה חסדו עליהם להיללם - ושאלו אותם

הכמיו ואוהציו ולמה לכל עבדיך תתן מתנות ולאלה האנשים לא תתן דבר - ויענה צחמתו ויאמר הלא כמשפט עבודתם כן להטיב גמולם - כי עבודתם אותי אינה כ"א בהזדמן מקרה חולי אז יעבדוני - כי יתעסקו בעסק הרפואה - אבל צסקוט המקרה - ולא יזדמן חולה תחת ידם לא יזכרו עבודתי ולא תעלה על לבם - כמשפט הזה יקבלו גם הם מומי - אם יקרה להם מקרה צלתי עהור - אז אשתדל צטובתם להחיש ישועתם - להראות לעיניהם חסדי אדוניהם - אבל צסקוט המקרה אין אני מרא' לפנייהם דבר - כי גם אני איני רואה מהם דבר - לא כן כל עבדי הנאמנים הם קוצלים עול עבודתי צחמידות ראויים גם הם לעשות עמהם חסד צחמידות וזהו אל יקנא לצד צחמאים כי אם ציראת ד' כל היום - ולא צדריך מקרה - וזהו ואם תלכו עמי קרי והלכתי אף אני עמכם צקרי - והצן -

וזכרתי את צריתי יעקב ואף את צריתי ילחק ואף את צריתי אצרהם אזכור כו' - מנה הכתוב את האצות אחרונות - ולא כתב צקדר שהם אצרהם תחלה כו' נראה צעעם הדבר ע"ד הקונה תפוחים או אגוזים והמוכר נותן לו צמדה כוס אגוזי' צעד גדול - אח"כ מצקס הנער ממונו להוסיף לו צ' וג' - וזה שוונע ומוסיף לו צ' וג' אגוזים - והנה נער אחד כלצ שם וראה איך זה מוותר ונותן צחנם ויצקס ממונו גם - הוא שיתן לו מעט אגוזים ויאמר לו שוטה הלא הנער הזה קנה אללי מדה אחת והוספתי לו מעט יתר על המדה כנהוג - אבל אתה לא קנית מאומה - ואיך תצקס הוספה אם אין לך העיקר - כן הדבר אם הכתוב הי' אומר וזכרתי את צריתי אצרה' אף את צריתי ילחק היו צאים גם עשו וישמעאל ויצקסו גם הם לזכור להם צרית אצרה' וילחק שהמה מצניהם - לכן התחכם הכתוב ועשה עיקר מלת יעקב ואמר תחלה וזכרתי את צריתי יעקב - ואף את צריתי ילחק כו' כלומר אוסיף גם זאת - ועתה אין עוד מקום אל עשו וישמעאל שיצקסו הוספה אם אין להם העיקר :

ויותר נראה צזה כאשר נחשורר עוד על המאמר צדריך כלל איך הוא צא צאמלע התוכחה - ואחשוב צעומק הענין ע"ד שמתלכנו צרז"ל (צצת פ"ט צ') מאי דכתיב לנו כא וכוכה כו' עתיד הקצ"ה לומר לישראל לנו אלל אצותיכ' ויוכיחו אתכם כו' אומר הקצ"ה ותלתי' עלמיכ' צי אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילצינו - וכזכיר לזה מאמר המדרש (רי' שה"ט) שחורה אני צמעשי ואלוה אני

*) עליו אמר הכתיב [משלי ח'] אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום - כאותו אשר בא לפני בית השר עם איזה שחורות והשר הי' לו דבר עם אנשים - ונשאר עומד בצדד החילון - אשר בכל רגע ורגע הוא מחכה ומקוה לשמוע דבר ממנו כי הוא קוץ איתו להשתבר בצחיתו - וזהו הירקת מאמר אשרי אדם שומע לי - כ"ל נוטה און ומלפס ודורש ומצקס חסם מחפוש לחייב נפשו בעבודה - וכמיש למעלה סוף סי' צעלה .

אני במעשי אבותי. באר' זה דע כי כבר נאמר (עמוס ד') רק אחכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם את כל עוונותיכם. וטעם הדבר ממש כמספט המלמד שאין דרכו להכות בלתי את החלמיד המטכיל. ועתה 'בזרון לב הוא מחעלם, כן זרע ישראל מלה יקר מחלצת' מחלצ אבני נזר כלולים בהדרת קודש. עלולים הם לפאר מעשיהם מאד. והעד. בהציע אל מעשי אבותינו הקדושים. וזהו שחורה אני במעשי. מה שמעשי כראים שחורים. גם כי נגד הזולת הם לבני. רק מפני ונאורה אני במעשי אבותי. כי מעשי אבותי מאירים ומזהירים כזוהר הדקיע (*). ולכן הכניס הכתוב מאמר זה בין התוכחות. כי גם זה תוכחה גדולה בהציע אל יקר מחלצתו כלו זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הנפן נכריה. וזהו ענין מאמר ועקידת ילחק לזרעו היום ברחמים תזכור. וזהו מאמר (דברים ע') זכר לעצריך לאברה' לילחק וליעקב אבל אל חפן אל קסי העם הזה כו'. הוא הדבר שמתו ז"ל במאמר הנז' לכו אלל האבות ויזכרו אתכם. כלומר העריכו. נא את דלת ערככם נגד האבות אז תדעו ותצחנו באיזה מעמד אתם.

אביו ענו אחריו ואמרו לנו יודעים אותנו ומכירים בן מואד. כי גם הוא ישב פה צבית אסורים באסיר אל בור. כי הוא גנב בן גנב בן גנב של גנבים. אח"כ קראו את השני וישאלוהו לאמר בן מוי אתה. ויענה ויאמר אני היה רב ומורה צעיר פי. ומי היה אבי אבין. ענה ואמר הוא היה רב צעיר גדולה מאד אשר במדינה פלונית. וילא המשפט להקל בדין הגנב הראשון ולהגדיל משפט הגנב הזה השני. והיה מחפלא מאד לאמר למה יהיה משפטי גדול כ"כ על משפט חבירי. ויאמרו אליו הלא חבירך הוא גנב בן גנב מחברת גנבים. אין להאשימו כ"כ. אבל אמה הלא נתגדלת על זרכי אבין הלדיק וישר. ואיך בא ענין זה לידך. וזה עונה אחריו לאמר הנה הלא אני הייתי מכיר גם את את אביו וגנ"כ היה לדיק וישר. אף זה בא ועונה אחריו ואומר הלא אני מכיר גם את את אביו אביו כלם לדיקים וחתימים. א"כ ראוי אתה לעונש חמור יתר מאד. וזהו זכרתי את צדיתי יעקב. כלומר אזכור את אביכם אשר נתגדלתם על זרכי אשר צדיתי היתה אהו. ואף את איש צדיתי ילחק אשר אביו יקר הגזע אשר אתם נלמחים ממנה. וגם והארץ אזכור מה שחטאתם נגד הארץ הנצחרת. לכן והארץ תעזב מהם כו'.

ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא בעלתים לכלותם כו' (**). וצילקוט (במקומו) לא מאסתים כו'. וכי מה נשתייר להם לישראל והלא כל המתנות טובות שניתנו להם נוטלן מהם. מה נשתייר

ומעתה יפה הזכיר הכתוב את יעקב תחלה. ואח"כ את ילחק ואח"כ את אברהם. משל לשני גנבי שנתפשו. ויהי כאשר הנישו אותם לפני השופטים. התחילו לדרוש ולשאל מפייהם מי הם מאיזה עיר מאיזה צית אב. ענה אחד ואמר כי הוא מעיר פ'. וכך שמו ושם אביו. ויהי כי הזכיר לפני השופטים שם

(*) עיר נראה כנאר מאמר שחורה אני במעשי ונאורה אני במעשי אבותי. להורות אותנו כי לא טוב לאדם לכתוב בעבודת האלקים יתר עבודת המשיח ומנהיגים חדים רק לאתו במנהגם של ישראל מכבר ללכת בדרכי אבותינו ואנחנו אבותינו במאפי' אל אבין וינך כו'. והיו שחורה אני במעשי. כלומר באשר אני אביו לי מה לעשות ומתי לעשות בזה אני שחורה. ונאורה אני רק במעשי אבותי. באשר אביו בדרכיהם ואעשה כמעשיהם או אני נאורה לא וילא.

(**) הנט ימין וראה מאמר הנביא עיה בהתייבחו עם ה' ימי' (ירמי' יד) המצום מאת את יהודה אם בדין נעלה נפדך מדוע הבינו ואין לנו מרפא כו' היום נהבלי היום משמיים ואם השמים יתנו רגלים, הלא אתה ה' אלקינו ויקוה לך כי אתה עשית את כל אלה, וראוי לפתעור בקיומו הדברים, מה ענין טענות זאת היום נהבלי היום משמיים אל טענות המצום מאת את יהודה ומה היא הסיבה אשר העירה איתו עתה לחקור חקירת הביולוסופים מאין בא הנשם. אבל דע כי ירמי' עיה בעצמו הפסול הדברים אלו במקום אחר (איכה ה') למה לנפש תשכחו כו' כי אם מאת מאסתו קפחת עלינו עד מאד. ובמדרש [במקומו] אם מילום לית סנר אם קרף אית סנר, מאן דבעים סופו מתרבה, כי זהו ההגדל בין העונן ששרתי מסינת המיאים שהיו יענייתו מיום בעיניו ובין העונן ששרתי מסנת הנשם, כי האחד איך לו תקנה לאמר ארבה עליו אינהים שיפיישו איתו כי מה זה יפיישו אם איתו מיללת לו לעבודתו, לא כן השני אשר בעליו לא פטרו ברא מסנת הנשם, יוכל לקיים בעצמו אני כמעט רגע עד יעבור זעם, ואל ילך ויפייש איתו, ומאן דבעים סופו מתרבה, והוא מה שאמר הקב"ה אל שמיאל [שמיאל אי טוין יחבר ה' אל שמיאל עד מתי אתה מתאבל אל שאל ואתי מאסתו ממלך על ישראל. היינו כי שמיאל עיה חסן בני הקב"ה בנינו בעצם על שאל, והנשם יוכל להקיש עין חפלה ותחוננים שיתבלל ינבא רחמים עלינו, עין השני לו ימי' כי אין זה נשם רק מיום ואם מילום לית סנר, והו יאמי מאסתו ממלך על ישראל. — ומה מאד יומתק נפי מאמר [שמי' יב] ואמרת ניום הווא איך ד' כי אופת כי יסוב אבך ותחמני, ביאור הדברים כי לעת עתה בדין כן יוד לא בא יבצר ענבו ימים רבים מים נלית ישראל מעל אדמתם עד כי ים מקום אל הניסור להתפקד ולומר שננו מאת איתנו השם ימי' חז' אבל כאשר יושענו ה' ויעלנו אז ינעלה למפרע כי לא הו' ביה סינת המיאים רק סינת הנשם, והו' ואמרת ניום הווא איך ד' כי אופת כו', כי אז יתנור האמת שמעולם לא הו' רק נשם, והו' כי אופת כו', יעניו יסוב אבך ותחמני כי שאל דבעים סופו מתרבה, שמיאל אם הו' ביה סינת המיאים, לית סנר — והנה ירמי' התייבחו עם הקב"ה המצום מאת את יהודה אם

נשתייר להם. זו ספר תורה שאם לא היה קיים לא היו משונים מכל העמים כלום * - דבר אחר לא מאתתים

ציתי

ציון געלה נפסך איב מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא וכו', רק על זאת יש לשאול איה איפוא הרהיב נפשו עוז להחזיק רק נבטת הכעס ולהתפלא עי' כן על איכות הגלות אולי תלילה הסכינה הוא סיבת המיאוס, ומה יש לך לדבר עוד אל המלך, כי אם מיאוס לית סנר, אמנם גם הוא חסם ומניא ראוי לאמת את דבריו ולחזק את טענתו, ואמר הוי כהנא הנייס מנשימים ואם השמים יתנו רנבים וכו', והניאור בזה ע"ד מאמר [תהלים ז'] נתת שמחה לבני מעת דגנס ומירושם רבו, והוא ע"פ משל לנער אחד שנעס עליו אביו עד שגרש אותו מבתו ויך הנער אל בית שכו, וישב שמה ב' וגי ימים ואח"כ אמר לו השכן לך מאתי ובוט אל בית אביך ותיפייס אותו וישב איתך אל ביתו ואל שנתו, ויען הנער צחוק אבי לא אלק לפייס את אבי, הלא אביו יבוא אלי ויפייס אותי אך הפרש והתעכב מעט, והשכן שמע לקול הנער והמתין עוד אשה ימים ואח"כ בוא אל ביתי את הנער, או אמר לו הבעה"ג אל הנער מה לך אלי, הלא עיניך רואות כי אביך שאט בך, הנער נמר לבו הלך וילא התולה וברגע שב אל בית השכן ויאמר לו עתה מראה כי האמת איתי שאני יבוא אלי לפייס אותי, כשמוע השכן דברי הנער התפלא ואמר לו היתה נא לי המופת אשר נידך כי נניס דברך, השיב הנער ואמר אני צהייתי בחזק עברתי לפני בית אבי וראיתי סועד סעודת להרים, וישב וסועד בראש ואללו על יד ימינו סועד המלמד שלי, ועל שמאלו יושב הרי"ח וסועד ג"כ, אובלים וזמרים עם אני נימד, ועוד זאת ראיתי כי הצטט שהוא רודה אותי כי עוד הוא מונח על המורה אשר נובח השולחן, עתה ידירי ענה כי אם כדברך שאני שאט כי ומאס אותי עד שלא יהי' לי עוד לבב ואני לא אחי' לו עוד לכן, למה לו להחזיק על שלחנו הרעבתנים ההם, למה לו לברנס אותו בחנם, ולכלכל מכל מאכל שלחנו, וכן מה שנין השבט והרלושה אשר ממע לראשי, אם לא כי כל זה הוא אית לטובה, כי עוד הוא לי לאב ואני לו לכן, ולכן הוא ממזיק אותם ומכלכלם והכל רק צעזעור, וישמור השבט והרלושה גיב צעזעור, הנמשל כי הכתוב אומר [זופטים ג'] אלה הגוים אשר הניח ה' לנשות בם את ישראל, ומעתה כל הימים אשר אנחנו רואים ארומתם ארומת תמיד ניתן להם מאת המלך ית"ש הוא לנו אית לטובה כי עוד הוא אביו הוא מלכנו, ולא מאס בנו ח"ו, כי לולא כן מה לו יתב' אל רעועה מרדות, וחוה ארות מאמרו נתת שמחה לבני מעת דגנס ומירושם רבו פי' כאשר אמה מכלכל אותם יש לנו שמחה, כי בזה אנו יודעים כי עוד ידך עלינו נטו"ו ועתיד איה לקרבוני אליך כננים אל שלחן אביהם — והוה הדבר צלמנו אמר ירמי' ע"ה, המאוס מאסת את יהודה אם ציון געלה נפסך מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא, וכי תשאלו לאמר אולי קבע"ה שאט בנו ומאס אותנו לנכח, ע"ז בא כמתוכנן ושאל רבש"ע הגד נא אמה הוי כהנא הנייס מנשימים ואם השמים יתנו רנבים, פי' מאין הם משינים שפעיהם והללחתם, ומי הוא הון ומפרנס אותם הלא אמה ה' אלקינו, אמה הוא המכלכל אותם צעזעור היותך אלקינו ולכן נקוה לך כי אמה עשית את כל אלה, והענין נכבד.

ואולי יתכן עוד בכוננת המאמר המאוס מאסת וכו' כי הנה צהצט על דל כבודנו ועל רוע מעמדנו ולרות לבנינו אפסר לחצוב ח"ו אשר הקביה שאט בנו ומאס אותנו אבל חי אפסר לחצוב זאת, אחרי שפך קמחו על העלים ועל האבנים על ציון עיר קדש, והוה שהתפלא ואמר המאוס מאסת, את יהוד' אם עינינו רואות כי ציון געלה נפסך ואמר כי כוס מתוך נפסך ודאי לך טוב עלינו לשוב לרמנו, והיסורים שזנחנו סובלים המה רק לרפואה, וקשה עוד מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא, והוסף ויאמר לא נכחתי מצדוני כי ידענו ה' רשענו כו' כי חטאנו לך, אבל אי תנאן לשען שמך כי רב קטד אשה, והוסף עוד טענה אחרת הוי כהנא הנייס מנשימים כו' כלומר באיזה זכות אמה מפרנס עמים רבים וכי ההנבים אמה עובדים להם למה משפיעים להם שפעתם, הלא אמה ה' אלקינו המחיי' את כולם, ולמה נגרע אנחנו מכל ההמון הגדול הוה שאין אמה שואל להם אם יש להם זכות חס לא, וכענין מאמר לא נחמד ולא נמעשים באנו לפניך כדלים וברשים דפקנו דלמך, משל לאב שנעס על בנו ויגרש אותו מבתו, והוי מוכרח להתטורר על הפתקים, והתחכם ועשה החתלה לרמקו על פתח בית אביו העשיר, והוי כנפוי אל פתח בית אביו, ויעק עליו אביו ונחן בקולו לא מניתי, ויען הנער ויאמר דע כי לא צאתי אליך צעזעור היותי בך, אבל צאתי אליך כי ידעתי אשר גדיב לב אמה לתת כדנות גדולות לעניים ודלים הדופקים על דלתותיך, ולמה אנרע אני משאר עניים, והוה לי נחמד ולא נמעשים באנו לפניך רק כדלים וברשים דפקנו דלמך כי טוב ה' לכל המוני צרואיו ורחמי על כל משעיו. * דוגמת אה' אמרו נמרח [שבת קל"ח ב'] מיר כשנכנסו כדמותו לכרם ביבנה עמידה מורה ששמתם משארל. שאמר (עמים ד') הנה ימים נאים נאם ד' אלקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם כו' כי אם לשמוע את דברי ד'. רש"י אומר ח"ו שנשחתה מורה כו'. אבל עכ"ז ראוי לתת לב על מאמר שאם לא ה' קיים לא היו משונים כו'. מה הורו ז"ל בזה. ועוד א"ך הדברים המוים צחתי. והגוריה ע"פ משל לכעל מלאכה שנחמנה לחזר המלך לעשות מלאכתו בתמידות ונתנו לו דירה מיוחדת וארומתו ארומת תמיד. לימים נפל למשכב ומה זמן רב. ונס כי נחמעה פרנסתו מכמות שהי'. עכ"ז לא כלתה לתכלית. והוי בני ציון מוכרים כלים ונכדים להמניא מתחיים. לימים נקפו למכור כלי מלאכתו ויקרא להם אביהם ויאמר שמעוני בני. תלילה לבס מלעשית זאת כי כל זמן שיש צדיה הכלי מלאכה השייכים אל מלאכתה המפוראה. אני ניכר לעינו כלם כי אני בעל מלאכה זאת רק לעשית אני חולה וראוי אנכי לשבת ולחזר בדירה זאת וגם לארומתי וילכלו אותי בטוב לב מצד הרחמנות. לן אן אם אמרנו את הכלים או צמה יהי' ניכר שאני בעל מלאכה ואי יוצאו אותי גם אם הדירה. הנמשל כל זמן שהמורה אללנו אנחנו משונים מכל עם ומניינים להקרח בשם ישראל, לא כן צהעיר המורה ח"ו. והוה יאף גם זאת כהיותם בארץ אייביהם לא מאסתים כו'. וכי מה נשתייר להם חלק זו המורה שח"כ לא היו משונים כו'. והנן. והוא מאמר ר' יהושע בן לוי (אבות ו') בכל יום ויום בת קול יוללית מהר חורב ומהרות ותזמרת ק"י להם לבריות מעלנונה של תורה. משל לעיר אשר נפל שמה חולי גדול מאד עד לאין מרפא כ"א ע"י ריבא היות גדול ואלמו אל מדירה אחת לדרג ולחקור אולי יזמנן שמה רופא מומחה שיוכל לרפאות חולי קשה בזה. ונתייער להם כי הרופא אשר ננית המלך הוא מופלא מאד ובידו לרפאות החולי הזאת. ונאן אל המלך וינקשו מאת פניו

הנמשל מצואר במאמר הילקוט שזכרנו. על עמד
 וימורד ארץ. כי הקצ"ה מדר כל הארלות ומדר כל
 העמים. ונתן מקום מושב אל כל עם ולשון איש
 איש כפי חפץ לבבו וכפי טבע מזגו. כי כל מדינה
 מיוחדת בסגולתה ובתכונתה. זו מוללחת לכשפים
 זו מוללחת לקוסים. וזו נפשי רולחים. והאומה הישראלית
 שקל ה' סגולתה ומזג תכונתה ויקר עיניה כי היא
 מוללחת רק לכבדות. לאמרות ה' אמרות טהורות.
 והמקום הנאות אל ענין נכבד זה אינו רק למעלה ראש.
 צראש פינה. צירושלים וכל גבולותיה מקום המוכשר
 לצבוא' והשג' רה"ק והשגו' מלפני התור' וכל סגולותיה
 ומחמדי. כמאמר ז"ל (במדב' רב' כ"ג) חבלי לי בנעימי
 כמו שהם נאים אל המדינה כן המדינה נאה להם.
 וזהו אף נחלת שפרה עלי. אבל צראותו ית' כי
 פנו עורף אל התורה והתחילו לחלל עבודת מלכס
 צקודש. ובשבתם צירושלים עיר הקודש טנו. כף
 למלרים להשיג משם סוקים ולמקום זה להשיג מוננו
 כשפים וכדומה מן ההבלים אשר במקומות אחרות.
 אז אמר הקצ"ה א"כ מה לכם לשבת פה ולהושיט
 הכף אל קערה רחוקה. לכו שמה ותהיה לכם הקערה
 על יד ימיכם. ואז פיזר אותם הקצ"ה והושיב את
 כל אחד במקומו הראוי לו למליחות חאומו. וזהו
 שאמר כמתחלל ומלדיק דינו ית' לאמר כי נטשת
 עמך בית יעקב. כמו (במדב' י"א) ויעוש על המחנה.
 למה עוד פזרת את עמך למקומות רחוקות. לזה
 אמר כי תלאו מקדם ועוננים כפלשתים כו' ותמלא
 ארצו זהב כו' ותמלא ארצו קוסים ואין קלה למרכבותיו.
 ולכן נגש אותם ית' כל אחד למקומו הראוי לו
 (והשלמת הדברי עי' קול יעקב ד"י מגילת אסתר):
אנכי נראה להעתיק עוד יותר צענין זה עם מה
 שנחשורר עוד על המשכת דבריו בקמורך כי
 נטשה עמך בית יעקב כי תלאו מקדם כו'. וישח
 אדם וישפל איש ואל חשא להם. אשר כפי הצנת
 המפרשים ז"ל הוא מאמר הנביא אליהו ית' אל חשא
 ואל תמחול להם. ובעיני רחוק הדבר שהנביא יקערה
 על ישראל ח"ו. אבל הסכת ושמע את אשר נראה
 לדעתי בזה:

בגברא (סנהדרין ל"ח) מאי דכתיב וישקוד ה'
 על הדעה ויביאה עלינו כי לדיק ה' אלקינו.
 משום לדיק ה' וישקוד ה' על הדעה כו'. עולא
 אמר שהקדים שתי שנים למנין ונושבתם כו'. וראוי
 להתבונן מאד מה טובה חלויה בהקדמת הזמן.
 עד שיסובב מזה לומר שאלולא הקדים שתי שנים
 למנין ונושבתם לא נשתייר עו'. אמנם הדבר יתבאר
 היטיב עם משל למלך שהיה צביתו איש מטיב נגן.

עשה כאשר הקצ"ה עשה זאת להם. עשה זאת
לכוונת העונש וא"כ יתמעט החוב (*). כי יתמעטו
העונות ותתדחה הקלימה. ויתהפך לנו החורבן
לכפרה. וזהו וישקוד ה' על הרעה ויציאה עלינו.
כי לדיק ה' אלקינו. שהקדים שתי שנים למנין
וכונתם. והענין נכבד:

וכבר המללנו עד"ז מאמר דהע"ה (תהלים פ"ח)
נחשתי עם יורדי צור כו'. משל לשני מוזגי
שהיו יושבים בכפר אחד א' צקלהו הא' והצ' צקלה
השני של הכפר. ושניהם נשחרו צעלי חובות אל
הסר ויתפוש אותם צער חובותיהם. ויצקש אחד
חופש לכפשו שיתן לו הסר את המזיגה על שנה החדשה
בהקפה. והצטייח לו שישלם לו את הכל. והשני
נחפס לעבודה. ויעזור עמו עבודה עבד צעד
חובותיו למן התראה החפשי עם העובד הזה.
ויאמר אליו אשיך אחי. כי אתה יום יום יתמעטו
חובותיך. ואללי צהיפך אני הגדלתים והוספתים
יום יום. וזה ממש מאמר נחשתי עם יורדי צור.
כאומר כבר היה עוב מותי מחיי. כי אז הלא יום
אחר יום יתמעט החוב. ופה צהיפך:

מדרש וזכתי את צרתי יעקב כו' הוא שחזקי
אומר [ישעיה ל"ח] הנה לשלום מר לי מר.
מר לי מלפני. מאחז. מר לי מאחרי מתנחה. פי'
כי לא צא חליו רק מקצתם. כי אציו מלפניו הי'
רשע. וצנו אחריו הי' רשע. וזהו ענין בקשתנו
והקר שטן מלפנינו ומאחרינו. היינו שלא יגיע
עלינו קטרוג לא ממה שלפנינו. ולא ממה שיהי'
לאחרינו. אך יותר נראה צזה ע"ד דמיון. יש
הולך עם שומר והשומר הוא לכבודו. ויש הולך
עם שומר והשומר הוא לרעתו. באור זה כי כאשר
עשיר אחד יזמין את איש אורח הגון ישלח משרתו
אל בית האכסני' לצקש את האורח שילך עמו לקעורת
הערב אשר העשיר עושה בעבורו. והאורח יקום
וילך והמשרת הולך עמו. ויש שיצוא כוגש לתפוש
את איש ויתפשטהו וילך עמו להציאו אל בית האכסני'.
וההדל צין צ' המוליכים האלה. כי המשרת המולך
את האורח אל בית העשיר. ומשפט המשרת ללכת תחלה
עם הפנס להאיר לפניו למען הכיין הדרך לפני האורח
שלא יכשל. וצהיפך אותה אשר מולך את אחד להקגירו

צבית אכירים הוא מולך את האיש הזה לפני
והוא ילך אחריו להצטי צו ולשמרו שלא יצרח כו'
ענין השטן. כי קודם שחטא האדם. השטן הולך
לפניו להראות לו שילך למקום פ' ושם ישיג תאוה זאת.
ולמקום פ' ושם ישיג תאוה אחרת. אמנם אחר המעשה
אחר שכבר חטא אז ילך מאחרי האדם עם הרצו כאמר'
ז"ל (צבא צבא ע"ו). הוא השטן הוא הילה"ר הוא
מלה"מ. וזהו והקר שטן מלפנינו שלא יציאנו לחטא.
ומאחרינו. שלא יציאנו אל העונש.

מדרש [סוף פשתנו] כל מי שגורר ומשלים נדרו
זוכה שיטלם נדרו צירושלים הה"ד [תהלים
קע"ז] נדרי לד' אטלם היכן צחלות צית ד' צתוככי
ירושלים הללויה. ואומר הודו לד' כי עוב כי לעולם
חקדו. וראוי להתעורר צזה א' מ"ש מי שגורר
ומשלים נדרו זוכה שישלם נדרו כו'. למה לו לשלם
עוד אחר שכבר שלם. וכבר אין עליו חוב שילטרך
לשלם. צ' מה ואומר שאמר. ואומר הודו לד' כי
עוב כי לעולם חקדו (אמר הכותב) לאשר המאמר
הזה צמדש צקוק הקפר. וכיון צעיני להטלים
דצרי החבור הנחמד הזה צמאמר הנז'. שהוא ג"כ
צקוק הקפר. ודצרי מו"ר המחבר זל"ל לא מלאתי
שיכתוב על המאמר הנ"ל. עכ"ז לצעבור כי הצבור
הנראה צעיני הוא ע"פ הלעה אחת מדצרי הערצים
ע"כ אטלים צזה הקפר הנכבד אשר אני נומן היום
הזה לפניך דע כי כוונת המאמר לצאר לנו דצרי
המשורר החקיד ע"ה. מה אשיב לד' כו' כוס
ישועות אשא כו' נדרי לד' אטלם כו'. יקר צעיני ד'
המותה לחקיריו. אנה ד' כו' לך אצח צח תורה כו'
נדרי לד' אטלם. והדצרים קתומים וחחומים עד מאד. אם
צחתכם וקשורם. ועם צהכפילו הדצרים צ' פעמיה
נדרי לד' אטלם. ומה זה שאמר צמאלע יקר צעיני ד'
המותה לחקידיו. אמנם דצרי המשורר ע"ה יצבאר
על נכון צהקדים מ"ש למעלה (פ' לו) על מאמר
המדש לעתיד כל הקצנות צטלין וקרצן תורה
אינה צטלה לעולם. הדא דכתיב (ירמי ל"ג) עוד
ישמע צערי יהודה כו' קול אומרים הודו את ד'
לצאות כו' מציאים תורה צית ד'. דע כי יש צ'
מיני שמחות. יש ישומ צמליאות עובה חדשה. כמו
שנולד לו צ"ז. או הכניס צנו לחופה. או שזכה

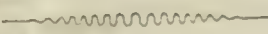
להללחה

(* ומה נכבד צזה מאמר [תבות] מחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך צשמחה כו' ועבדת את אויביך כו'. צרעב ובלמא
כו'. כלומר תכרית צזה כי ע"ז יוכה מן החוב. משא"כ אם צימי ההללחה לא עבדת את ד' הלא הי' חוב עוד מוסיף והולך
הלך וגל עד יגל מנשא.

והללחה בקניניו. ויש ישמח רק על שלילות הרע. שהי' חולה ונתרפא. או שהי' חצוט צבית אסורים וילא חפשי. והנה כל השמחות אשר אנחנו שמחי' צעוה"ז כלם אינם רק על שלילות הרע. כמו שמחת פורים וכדומי'. שאין ענינם צלתי על ההללה מהרעה. ודהע"ה טעם הרבה שמחות מזה הסוג. כי הי' נדרך גדול עד מאד. וכאשר הליל אח נפשו מן הדרוך שח לצו ואמר מה אשיב לר' כו' כוס ישועות אשא כו' לקח צידו כוס לצדך את ד' אשר נדר להודות לד' ית' כאשר ישיג תשועה והללה. ועתה כאשר השיג את היסועה אמר כוס ישועות אשא להודות לפניו ית' ואמר נדרי לד' אשלם. כי כן נדרתי צעת לרה. אצל בא בקובלנ' לפניו ית' ואמר יקר צעיני ד' המות' להקידיו. וא"כ למה יקובצו כן עלי' שאהי' נדרך. וצעת לרה אלטרך לנדור נדרים. שזהו אחריות גדול על הנודר. כמאמרם ז"ל (במאמר שלפני זה) כל מי שנודר ומשהא את נדרו גורם מיתה לעלמו. שכאמר כי דרוש ידרשנו כו' מתוך נפרעים ולא מומתוך. וע"ז הוא תפקט שהקב"ה ירחיק מתנו עניני' כאלה ולא ילטרך להיות נודר צעת לרה. וזהו אנה ד' כי אני עבדך כו' לך אזבח זבח תודה כו'. כלומר חנני צמחות אחרות. לא שאשמח על הללה מרעה. כהצטח הכביא (ישעי' ל"ה) ופרוי ד' ישוון

ובאו ליון צדנה ושמחת עולם על ראשם שטון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. כלומר לא שאשמח על כי הרעה נעדרה מומני. רק שמחה אל טובות אמתיות קניניות וזהו שטון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה שלא יהי' יגון ואנחה צעולם כל מאומה. רק ישמחו על שמחות אמתיות. וזהו שאמרו ז"ל וקרצן תודה אינה בעלה לעולם. כי החטאת בא על חטא. ואשם בא על חטא. ולעתיד כל הרשעה צעטן חבלה. ויחצטל הרע מן העולם. וזהו לך אזבח זבח תודה כו'. נדרי לד' אשלם כו'. כלומר נדרים כאלה תארה נפשי לנדור ולשלם להקריב תודות. לא זולת. וגם בחלרות צית ד' בחוכמי ירושלים. וכמאמר רז"ל שם צמוך טוב משניהם מי שאינו נודר כל עיקר אלא מביא כבשו לעזרה ומקדישה ושוחטה. וזהו נדרי לד' אשלם כו' בחלרות צית ד' כו'. כלומר שנה ידור ויקדיש וישחוט וזהו מאמר המדרש כל מי שנודר ומשלם נדרו. זוכה שישלם נדרו צידושלי'. כלומר עתה נדר נדרים אשר פלו שפתיו ודיבר פיו כלל לו. ובצכות מה ששלם הנדרים הם זוכה שישלם נדרי' צידושלים ע"ד שזכרנו. להקריב תודות. וזהו ואומר הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו. כי אז יחצער הרע מן העולם ולא יהי' רק חסד אל כל היום חמיר. וינוסו יגון ואנחה. וישיגו רק שטון ושמחה צב"א.

ברוך גותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה

השמוטה לפרשה קרושים נ"א ע"ב בסוף הערה בביאור מאמר ואתה בן אדם, וכן צריך להיות וזהו אני מנין מאמר [יחזקאל ל"ג] ואתה בן אדם אמור אל בית ישראל בן אמרתם לאמר כי מטאמינו ופגעינו עלינו ובה אנחנו נמקים ואיך נחי', אמור אליהם מי אני נאם ה' וכי' אם אחרון במות הרשע כי אם צבוט רשע מדרכו ומי', ענין שאלתי כך הי' כי הנה יש מקום וידך קרובה לנחון כוונת לב המיישר, כי אם יאמר להכותו מכות ידועות בשנט, קרוב להחליט שאינו מטיבת החמה והקנאה רק בהיפוך הוא מלמד להועיל שייעיב מעשיו מהיום, כמאמר הכתוב כי עד לך ישוב משפט וכמאמר [מהלים כ"ה] טוב וישר הי' על כן יורה חטאים נדרך, אכן אם השופט ילווה להסיר את ראשו מעליו, הנשפיע נ"ב שכוונת השופט עליו לטובה שיתיישר מהיום להשיב דרכיו, הלא כבר אין לו חיים, השאלה הזאת שאלו והתפללו השואלים האלו, כן אמרתם לאמר כי שפע עליהם שכוונת השופט יהי' רק לטובה, ע"ז השיב ואמר דעו כי אף זאת לטובה גדולה, כי אף צוד חיים אחריהם, ואיך נשפט עליהם שכוונת השופט יהי' רק לטובה, ע"ז השיב ואמר דעו כי אף זאת לטובה גדולה, כי אף אמנם אותו שהומת הוא כבר כמו חללים שוכני קבר לא ישיב עוד את מעשיו, אבל משפטו ודינו יעשה טובה גדולה על כל כולל, כמאמר [ישעי' כ"ו] כי כאשר משפטיך לארץ לךק למדו יושבי חבל, וזהו שהשיב אמור אליהם מי אני נאם ה' אם אחרון ממות הרשע, כמורה בצלבע על אותו רשע שהומת, אין צוה לי חסן כלל וכלל, כי אם צבוט רשע אחר מדרכו ומי' כי ע"ב ישיגו אחרים, כמאמר וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יודון עוד.

תקונים

שורה

דף

צ"ל

ותשמח
 לבאר לנו שלא נחשוב כי אחר
 לא הרחיק
 ועזוב דרכך הרע
 לא בן אב המרפא
 לפי שלא נתן אלא עש"י
 אל סגולתה
 בלי לורך לזרף
 מן המדבר אחר מל משועבדים
 חושק אותם מסנת סכלותו
 עתה נחמר לו דבר
 כדרך מה שיעשה
 הקדשות אשר למד
 ואני יחיד כנגדן
 העושה משתה
 וכבאור מו"ל
 המשותפות בהעסק
 על שלחן אבינו
 ערכין ט"ז
 ולעמיד כלם
 שאין השגתם
 עודי מחזיק
 כי הגנלות אשר בו יעידו על הנסחרות אשר
 בקרבנו ודויק

כ"ח תחוקק ותשמע
 ס"ז לבאר לנו כי אחר
 פ"ו מן העיר לא להרחיק
 י"ג מעזוב דרכך הרע
 ו' לא בן אב המרפא
 כ"ו לפי שלא נתן עש"י
 נ"ו הגאותים על סגולתה
 ל"ה בלי לורך ולירוף
 ה' מן המדבר משועבדים
 כ"ו חושק אותם מהם
 י"ג עת נחמר לו דבר
 ב' כדרך מה שיעשה
 מ"ט הקדשות אשר למד
 נ"ה ואני יחיד כנגדו
 נ"ה בעושה משתה
 מ"ו וכבאור מו"ל
 כ"א המשתפת בהעסק
 ט' על שולחן אביהם
 נ"ח עירובין ט"ז
 מ' ולעמיד כלם
 מ"ה שאין השגתה
 א' עוד מחזיק
 והלנע לכת כו'

ל"ה ע"א	נהערה
" ע"ב	"
ל"ו ע"א	"
" ע"ב	"
ל"ז ע"א	"
ל"ח ע"א	"
" "	"
מ" ע"א	"
" ע"ב	נהערה
מ"ב ע"א	"
" "	נהערה
" ע"ב	"
מ"ד ע"א	"
" ע"ב	"
מ"ה ע"ב	"
מ"ז ע"א	נהערה
" ע"ב	"
מ"ח ע"א	"
מ"ט ע"א	"
" "	"
" "	נהערה
" ע"ב	נהערה
נ" ע"א	נהערה
נ"א ע"א	נהערה
" "	"
" "	"
" ע"ב	"
" "	"
" "	"
" "	"
" "	"
" "	"
" "	"
" ע"ב	"
" "	נהערה
" "	"
נ"ד ע"א	"
נ"ה ע"ב	"
" "	"
" "	נהערה
" "	"
נ"ז ע"א	"

ר"טו ה' ב"ה
 הוא ד"יק
 בענינה
 נק"ו
 בפירוט
 מהגשמי בקל וחומר
 שזה שורות האלה הם מיותר
 ודאי תהי' טהורה
 לו סנה
 ביאר טוהר יראתו
 כיום הזה
 ומניסים את הקרבן
 השפעה למעלה
 יתבער הרע
 אל חדריו

י"ד ר"טו ה' ב"ה
 כ"א הוא ד"יק
 כ"ב בעונה
 כ"ט נק"ו השכליים
 כ"ה הומוני בפירוט
 כ"ו מהגשמי בשמה
 ל"ט וכו' אני מבין כו'
 ח' ודאי תהי'
 נ"ד לו סנה
 כ"ח ביאר נרכים
 י"ז כיום הזה
 ל"ה ומניסים את ה'
 ל"ו השפעה למעלה
 בסוף יתבערו הרע
 ל"ז אל חדריו

נ"ז ע"א	"
נ"ח ע"א	נהערה
" "	"
" "	"
" ע"ב	"
" "	"
" "	"
" "	"
" "	"
" ע"ב	"
" "	נהערה
" "	"
נ"ד ע"א	"
נ"ה ע"ב	"
" "	"
" "	נהערה
" "	"
נ"ז ע"א	"

ספר

אהל יעקב

על ספר

ב מ ר ב ר

מאת אבי המגידים וראש הדרשנים. אמיץ כח ורב אונים.
שפתותיו שושנים. תהלתו מלאה הארץ. צדיק ואיש קדוש.
כבוד מרה יעקב דוכנא זקוקל.

ואנכי הצעיר אספתי אמריו. לקטתי שושניו. מבין הלקטים הערבים אשר
השאיר אהריו ברכה. והמה בכתובים תחת ידו. מעשה הרשים כלם. לא נראו
ולא נשמעו מעולם. מיוסדים כתבונה ודעה. נעימים לאיזון יומעת. — ובכל
כחו נטיתי אהליו. הקימותי ידעותיו. ללאות הגהתי עשיתי עליו. — כל דודשי
תושיה תחתיו יתענגו וישתעשעו. מפרי מגדו יאכלו וישבעו. צדקות ועוז בעם
ישמיעו. יום ויום אומר יביעו.

אנכי הקטן באלפי ישראל. עבד עבדי ד'.

אברהם דוב בערוש פלאהם מ'מ דק'ק שעברשין.
וק'ק פיעטרקוב.

וכעת אני עומד על השוקתי השמרת בקדש צעיר מולתי מעזיטס יע"ח.

שנת ה'ר"כ"א לסיק.

הַסְכָּמַת

הרב הגאון המובהק האב"ד דק"ק ווארשא
וללה"ה:

ועמנו שני צנתרות הורב

כבוד הרב הגאון הגדול מו"ה יצחק מאיר נ"י.

וכבוד הרב הגאון הגדול מו"ה יעקב
געזונדהייט נ"י:

כבר יצאו מוויטיץ ונתפרסם שמו של כבוד הרב
המופלא הדרשן הגדול מו"ה אברהם דוב צערוש
פלאהס נ"י מו"מ דק"ק שעברשין, אשר שנס
מתניו להחזיק בעמוד גמ"ח של אמה, ולהצוי עוול
ויגע בכל כמו ואונו לקיים מילי דרבו, הרב הגדול
הדרשן המפורסם. ככל הפוזות ישראל מו"ה יעקב
דובנא זללה"ה, והוציא לאור עולם ספריו אהל
יעקב על ספר בראשית ובספר שמות, והנה כעת
בא ידידינו הרב מו"ה אברהם צערוש הנ"ל ואייתי
בידי חידושי הורת אמת ליעקב על שאר החלקים,
ויקרא במודבר דברים, כלם אהובים, כלם נרורים,
מלאים מוסר ויראת שדי, והאזהלים האלה משובצים
זהב צמלואותם, וזהב חזונת גבר חכם צעוז, הרב
מו"ה אברהם צערוש נ"י הנ"ל, המה ההערות
היקרות אשר הוסיף בהם, כמעשהו בראשון

הרב הגאון הגדול האב"ד דק"ק פראגא.

כבר האיר פני חבל ה"ה הרב המגיד הדרשן
הגדול מו"ה אברהם צערוש מו"מ דק"ק שעברשין
נ"י, בספר אהל יעקב מרצו המפורסם כשמן
תורק ה"ה הרב הגדול הנודע ביהודה מהר"י
ז"ל מו"מ דק"ק דובנא, דבריו מיוסדים על אדני
הלדק. פשטים ומתוקים כנופת זופים, ואלאים
זיו ומפיקים מוסר השכל, עתה בא נרוך ד'
הרב מו"ה אברהם דוב צערוש נ"י הנ"ל, וחפץ
להפיץ עין אור זרוע לצדיק, הרב מהר"י זללה"ה,
על ויקרא במודבר דברים, להיות אהל אחד.
בנין שלם, על כל חלקי התורה, לזאת מי האיש
החפץ חיים ומנוחת מוסר השכל יעמוד לימין דקדו
של הרב המגיד מו"ה אברהם צערוש נ"י למוען
ימחר ויחיש מעשהו בספרי דני רב, ויזכה לרב
טוב, ומכש"כ שלא לגרום לו היוק ח"ו, שלא
יריס איש את ידו לשבז ולהדפיס את הספרים
היקרים האלה בלא רשותו או רשות צ"כ, לא כולם,
ולא אחד בהם, רק נוצר תאנה יאכל פריה:

דברי אלה יום ב' ו' מרחשון פה פראגא.

ישעיה מושקאט חו"מ קיק הגיל.

ונשני, ורנים נכספים גם לדבריו הטבורים, והנה המפורסמות ה"ז ראי' ולא הסכמה, איננס אמרתי
לתנווך ביד הרב מו"ה אברהם צערוש נ"י ואיניכא חד פסיקא דרחמי להעיר לב אחינו צ"י למהר לקחת
ויידו הספרים היקרים למוענייהו לכס חלק וזכות בהדפסת דברים חמודים הנ"ל, וכן לגדור גדר צעד
השולחים בעולתה ידיהם, אני מוכיר צפניהם לעיניהם היסוד השגת גבול, ארור משיג גבול רעהו,
ולא יריס איש את ידו לשבז להדפיס ספר אהל יעקב זה לא חלק אחד ולא כל החלקים בלא רשות הרב
מוהה"ד נ"י וב"כ ולהשומע יגעם ומצוא עליו ברכת טוב:

באעזה יום ד' ר"ח חשון תד"ר לפ"ק ווארשא יע"א.

הק' חיים דויד זאהן חוסיק הנ"ל. הק' יצחק מאיר בהרב מורי ז"ל.

הק' יעקב געזונדהייט.

ה ס כ מ ת

הרב הגדול גאון יעקב צבי ישורון כ"ש מוהר"ר
יעקב צבי מעקלענבורג ז"י.

ככל שערי תורה נודע לתהלה לשם ולתפארת
המבט הנדיק הדרשן הגדול הרב המנוח מוהר"ר
יעקב זל"ה שחי"מ"מ זק"ק דובנא, ומי זה הישראי
אשר לא שמעה אזנו ומשלו הנעימיו אשר באמצעותם
חתרהה נגד עין השכלי נקודה נפלאה במאמרים
סתומים בין במקראות בין באגרות, וצלי הצטרך
תחלה לרדת לעמקי עיונים להבין אותם, ומנח
משליו הנפלאים ותועלותם שהי' נועירם גם את
המוחשבה ומחזקה עד שמהפעל הנפש והוא נתקע
זה להשתמש גם לעת הצורך לקחת מומנו מוסר
השכל, לכן צוואו ונחזיק טובה להאי גברא יקירא
הלמידו הרב הנגיד הדורש טוב לעמו הרב מוהר"ר
אברהם צערוש פלאהם נ"מ דק"ק פיעטערקאו
וק"ק שעברשין, אשר קם תחת רבו הגדול לאסוף
כל חדושו הנפלאי לחצרות יחד ולהביאם אל בית
הדפוס, הנקראים בשם אהל יעקב, והנה כעת
נוסר מיד תלמידו זה, באורי רבו על ספר
במדבר ודברים, אל יד איש יקר רוח וכו' מהור"ק
להביאם אל בית הדפוס. — ולמען לא יבואו העוסקי'
במלאכת שניים לידי נזקין. לכן אצבור בחומר איסור
דאורייתא את המדפים ואת כל המסייעי' אליהם
כל הקונים אותם, וישמרו לנפשותם מאלות הר
עיצל אשר אלות ישאו על ראש איש אשר ישיג גבול
רעהו, וכבר קדמוני זה גאוני הזמן וגדרו גדר
צעד עושי עולה אלה ואסרו איסר מלהדפיס בין
במודיעה זו בין במדינה אחרת את ספרי אהל יעקב
בין כלם יחד בין חלק אחד מחלקי, צלי נתינת
רשות מיד הרב מ' אברהם צערוש הנ"ל או מיד
צ"כ, ולשומעים יונעם וחנא עליהם ברכת טוב:
דברי החתם ס"ק קעניגסבערג.

יום ב' י"ז למב"י תר"ט ליצירה.

יעקב צבי ב"ר גבליאל מעקלענבורג.

הרב הגאון הגדול האב"ד דק"ק ביאליסטאק.

ישמח לב מנשקיר' לקראת כבוד הרב המפורסם
הדרשן הגדול מוהר"ר אברהם דובצרוש פלאהם
מפ"ק, אשר חלק לו ד' בינה יתירה לדרוש בדברי
אגדה כמין חומר, ויהיז דעתו להפיץ בקרב ישראל
חיבורים נחמדים מהרב המאז"ה הנדיק המפורסם
אזי הדרשנים מוהר"ר יעקב זל"ה שהיה מ"מ
דפה ודק"ק דובנא רבתי. ועתה זכה לגמור כל חלקי
ספר אהל יעקב על התורה, והמה מלאים זיו ומפיקו'
נוגה, וחובה על כל איש ישראל להחזיק לו טובה.
והנה להגיד תהלות הספרים האלה אך למוחר הוא,
כי כבר הרבו לספר בשבח ספריו הקדושי' גאונים
רבים אשר כל בית ישראל נשען עליהם. רק לאשר
הרב מוהר"א דובצרוש הנ"ל אתנו פה, ולאחננו ידענו
יגיעת הרב הנ"ל אשר יגע בסידור הספרים האלו
ללקטם מזין כתבי הרב המוחר זל"ה, אשר לא
סדרים להסמרוז יושגן. ולא יאומן כיוסופד יגיעה
הרב הזה אשר פעל ועשה זכה לזכות הרבים.
ע"כ אמרתי להודיעה בשבטו ישראל, אשר ברצות ד'
דרכי הרב מוהר"א ד"ב הנ"ל להעלותם על נכש
הדפים, בדיון הוא שיטול שכרו שלא ידפיסם שום אדם
בלתי רשותו, כי רבת שצעה לו נפשו עול עד כי
הבינם להיות ראויים להציגם לפני עדת ד'. וראוי
לקיים בו נוצר תאנה יאכל פרי, ויראה טוב צעמלו
לזכות הרבים. אך חלילה לו להדפיס הספרים עד
אשר יעברו בצקורת הצענזוריעכפיפקודת הממשלה
יר"ה. ואז יביאו נדיני עם הקודש את הספרים
הקדושים האלו אל תוך ביתם ויחזיקו בידו הרב
מוהר"א ד"ב למוען יגדיל תורה ויאדיר, ויגן עליהם
זכות תורתנו הק' להתנחך ומשני מעל ככל חפץ
נפש ונפש המדבר לכבוד התורה ודורשי'.

יום ב' י"ח פנחס אב תר"ח לס"ק

רסאל י"ט ליסמן היילפרין אב"ד דק"ק מעזריטש.

ה ס כ מ ת

כבוד הרב הגאון דקק ווארשא זצלהלה.

כבוד הרב הגאון דקק בראד

הנכסה אני מאזכרם מלהיות צעורו ותומכי נפשו
 כי הגדיל לעשות, והתחנך בכל כמו להנחיל לאור הפלומות
 חכמה הנשאר הכבוד הרב הגדול יחד חלקי כשיח מורה
 יעקב זלציה מיה דקיק דובנא ויחד קבלות. ואמרינן
 לפעלא כחא יישר מילי. הוא ניהו כבוד ידידי הרב
 הסריף הרשן המפורח מורה אזכרם צערוש ניי הקיק
 מעזריש צעהמים ספר צריח אצות. וידוע כי סמלה
 למרי' ומינחות לשקיי. ודאוי לכל חיש לצב ונצון דבר
 אשר שותה צלמח דברי הרב והרבי זיל לפסויק שוב
 להרב הסריף מורה צערוש ניי אשר הוא הנצר הוקם
 על. והכפל ואחי כל בני פסאי צטרפות ונדונות להנחיל
 כלי לעשהו. ובשעת כי מוקף לו הניח הרב מורה
 אזכרם צערוש הגיל גיב וקולת ונחמיו אשר סגן ד'
 אותו. לחוק אותם בספר אמור עם הספר חבל יעקב.
 והיו לחבל אחד. ואם כי הדברים לא היו למחאה עיני.
 מוקמינן להו אחוקתייהו. כי שועתי נסיו הרבה מאחרים
 והפצו צעני וצעני כל משכיל. אי לזאת עלינו להסויק
 סוגה להרב מורה אזכרם צערוש הרב ולהיות צעורו
 כמה דאשכר. ומשכיל שלא לגרום לו היזק סיו וכל
 יצונו זמים יעשו לכנוס צנצולו הן בהדפסת ספר חבל
 יעקב הגיל עם ההגהות וההוספות של הרב מוהרי"א
 צערוש הגיל הן צלעם. כלי רשות הרב מוהרי"א צערוש
 הגיל. או גידי דולי. והשווע דלצרינו חלקי יעקב יהי
 צעורו. וזכותו יגן עליו שיהי צהלמס נכונה לשנת
 שקט ושחן. על החורה ועל הענדה.

הנה כבר נודע ונשמע שמע יעקב צווחנה
 העברי. וזישראל הי גדול שמו הרב. הרשן הגדול
 המפורסם מהר"י זיל מ"מ דק"ק דובנא. צעור יעקב
 חי ונשמע קולו צוואו אל הקודש. והוכיח במישור
 והעיתלנות בני אדם לתורה וליראה. וברוח שפתיו
 ימים רשע. ואף אחר התהלכו לארץ החיים ואיננו
 אחנו צעור"ר. עדיין נודע תקפו וגבורתו במילי
 דאגדה עיי חצוריו. ספר קול יעקב אשר הדפיס בנו
 הרב המופלג המנוח מורה יצחק קראנץ ז"ל. מ"ו
 דק"ק מעזריש. וספר חבל יעקב על התורה. וילא
 לאור עיי המסדר והמלקט הרב המופלג החיים
 מורה אזכרם דוב ניי מ"ק"ק מעזריש. ועתה העיר ד'
 אה רוחו להעלות על מכשדפיס שארי החלקי על
 חלקי התורה. ולהגדיל תורה ולהאדירה לתמוך ידי
 עושי מצוה צלמי בזה להעיר לבות אחני להיות
 בתומכי נפסו ליקח כל אחד ספר הגיל למען יציטו
 בדבריו הקדושי להעיר לבם לתורה ולעבודה. ואייה
 כאשר ילא מניה הדפיס חקח גיב ספר אחד בליג.
 ואקוה בכבוד אחני המחזיקי בעץ החיים כייחנו
 ויקום לדברי ונצות זה יתגברו מהיושג שמים. בשפע
 הצלחה עד בלי דיים. ויכתבו ויחתמו לאלתר לחיים.
 אלה דברי הכוהנ לצבור התורה ולוודיה ומחזיקיה.

יום הי כ"א אלול תקצ"ג לסיק סה ווארשא.

נא הקי שלמה זלמן טקק פונן אביד דקיק
 הגיל.

נפשו הכותב יום ר עשיק לסדר והי עקב תישמעון ניי
 ושטר די לך את הברית ואת החסד כו'.
 ישנת תקצ"ו סה קיק בראד.
 הקי שלמה קרוצ'ר.

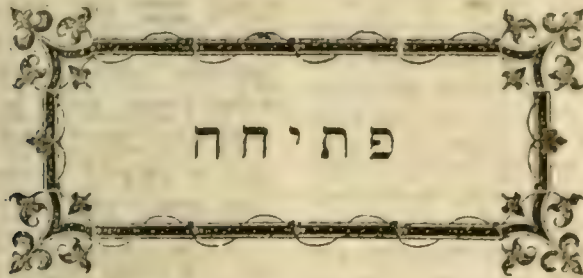
אחר הגאונים הנקונים האלה, הנפיל אזכרתי, גם שאלתי ונקשתי, שלא יוד
 חיש לעשות צעריה להסיג צנולי, שלא ישלח חיש צעולה יוד, להעלית על
 הדפיס ספרי חבל יעקב כלם או מוקמה, בלא רשותי או רשות צ"כ, גם לא
 אחד מהם. והי האיש אשר יבחר ואשר יאבה להחזיר ולהדפיסם ויודיעני, אהן
 לידו אייה הנהות ותקונים והוספות, כי באלו שנדפסו רבו הטעיות נמאד מאלד,
 והשווע ישמע ותצוה עליו ברכת טוב:

יום ד', אסרו הג דוג הטעות. תרי"ט סיק מעזריש.

הקי אברהם בערוש מלאהם מ"מ סיק מעזריש.

ה צבאות עמנו משגב לנו אלקי יעקב סלה

פתיחה

רבותינו ז"ל (במדבר רבה ב') אמרו, וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשנתי, אלו הם הדגלים, התחיל אומר מי יכול ליגע בצני אדם אלו, מזירים את אבותיהם ואת משפחיותיהם, שגמר שכן לשנתי, באור זה, בהקדים מאמר ז"ל (שבת כ"ה) מאיומתי תמה זכות אבות, אמר רב מיומתי הושיע בן בארי, שגמר (הושע ב') ועתה הגלה את בבלותה לעיני מלכיה, וריב"ל אמר מימי אליהו, שגמר (מלכים א' י"ח) ד' חלקי יצחק וישראל היום יודע כי אתה חלקי בישראל, ומה מאד יפלא היך תמה זכות אבות, הלא כבר נאמר ועושה חסד לאלפי, אבל הדבר יתבאר יפה בהזכיר מאמר בלעם (במדבר כ"ג) מה הקיב לא קבה אל גו' כי מראש צורים אראנו גו' הן עש לבדד ישכון גו', באיר הדברים דע כי הנה ארץ המישור ועמק שום שאין בה הרים או יערות ומגדלי גבוהים, או העימד בצד אחד יכול לראות ולהביט עד קצהו השני, לא כן אש יער ולבטן עומד באשנע לא העימד עיד עין הרחוקה, כן הזכות אבות לבנים ובני בנים, רק כאשר התגלגלות הדורות טהורים ונקיים ומתיוחסים אחר אבותם כלו זרע אחת, ואין זרע אחר חוץ ציניהם, אבל כאשר יתערבו זרעם אז איבדה ילכו מעלה מעלה להתייחס אל אבות העולם, ואולי זהו שרמזו ז"ל (עירובין י"ט א') אברהם עומד על פתחו של גיהנם ואינו מניח לבן ישראל ליכנס בר מישראל הבא על הכותיה דלא יצאקרי ל' אם הבן הוא מזרעו, כי אנו כותיה, ואת אביו אינו יודע מי הוא, כי כותיה מופקרת לכל, ונתערב הזרע ומשכי ערלתו, היינו בראת ישראל נושך וניטל מוננו וכתבטל בזרע אחר, וזהו מה הקיב גו' כי מראש צורים אראנו וברז"ל (במדבר רבה כ') כי מראש צורים אראנו אלו האבות, ומגזעיהם אשירנו אלו האמונות, * ר"ל אראנו ואשירנו מראשית מחצבתם מאבותיהם הקדושים עד הדור

*) א"א הנוקד קירא נעים לביעת צנים צענוק דברי רז"ל האלה. עורם נא והתעורר נא על דבר כפלא מדוע נאמר הויבר יין אבות עים אינו ועבר בלתי יולד אחד. הוא אברהם ע"ס. כהוראת נאמרנו כי מראש צורים אראנו. ראש של טהורים. הוא אברהם ראש האבות. כמו שנאמר עליו צדיק צדיק [ישע"י נ"א] הביטו אל לור מולצתם גו' הביטו אל אברהם הניקם. והנאמר הנחבר וכן האמונות נודבר וכל האמונות. והלא דבר הוא וכלו להסתובן צו. ערוע יעזב סתמו את יצחק ואת יעקב. ואינו נודבר רק נאברהם לבדו. אמנם הדבר יתבאר נאל עם ויה סתבתי בספר צריח אבות על הכתוב כחך אברהם על נאמר צעני הסבר יצבו אבותיכם ועולם תרח אבי אברהם כו' וקח את אבותם את אברהם ועצרי הסבר כו'. והאורם והנאמר שם כי הק"ה צרותו לנטוע כרם אז נבאית בית ישראל הייב הכותיה ית' לנטוע אותם על אופן נכבד שלא ית' יחוסם נושך רק נאברהם ולעולם ילא ליעלה מוננו. למען יהיו נקראו רק זרע אברהם אברהם ית'. ולא להתייחס לעולם מאברהם עד נח. שכל הדורות האלה היו נקראו וצאים. והעולם העמוקה על זאת. איבדה יהו' באשר שיפסק היחוס של הדורות הקודמי

פתיחה

הדור הזה ואין מפסיק בהם זרע אחר כל ימינו, וזהו הן עם לבדד ישכון גו', וזהו שאמר בלעם מי יכול ליגע בזנבי אדם אלו, וכירים את אצותיהם ואת משפחותיהם, ר"ל כי בלעם ידע שהאצות יגיעו עליהם, אבל חשב כי ככל העין העיונית והמחשבת ציית ישראל שחלפים נשותיהם, ואז לא יגיעו עליהם האצות, אבל כאשר נשא את עיניו וראה את ישראל שכן שצט שצט לבד, והצוט צדגלים, וראה והבחין עד כמה הם מקפידים שאין מערבני זרעם גם שצט שצט, אמר מי יכול ליגע בזנבי, וכירים הם את אצותיהם, וא"כ הם יגיעו עליהם, וזהו שאמרנו מלימותי תוהו זכות אבות, ונימות הושע בן נחרי, כי לא לחנם היה ד' איתו קח לך אשת זנונים וילדי זנונים, להורות כי כן עשו בני דורו, וע"כ תוהו זכות אבות, כי כבר נפסק חבל הכסף וא"כ נעחקים הם מזהבם:

ואולי זה שאמרנו חז"ל (שפ"ח פ"ז) אמר לי הקב"ה להושע חטאי ישראל, אמר לפניו רבש"ע החליפם באומה אחרת, ר"ל נתון איתם אם הם מערבני זרעם ואז אינם ניכרי"ם אם הם זרע אברהם אז תוכל להחליפם באומה אחרת, אחר שאינם מיוחדים ביחסם, ואם שומרים את יחוסם הלא ראו"י הם להזכיר להם זכות אבות, אינם הקב"ה רצה להחמיר עוונתם גם כי תמה להם זכות האצות, עכ"ז יתן איתם נחסדו, כמאמר (ישעי"ג נ"ד) כי ההרים יושבו והנגיעות תושישנה וחסרו מאתך לא ימוש גו', לכן אמר לי ית' קח לך אשת זנונים גו' ואח"כ אמר לי לנרש איתה, ומיחן לנרשה בעבור שכבר יש לו מוונה בניים, הנם שאין לו בירור על זה שהמה בניו, עכ"ז רוחם עליהם מאחר שכבר נהגדלו אצלו ונקרא"ו על שמו, בן היא ית' אם כי תוהו זכות אבות, ואין הבנים ברורים, עכ"ז

הקדמוני. ראה וסגנון כללית לרובי ית'. כי אצותיו הקדומים היה אברהם ושרה שניהם היו עקרים. יתח ורעק יתח לא היו עקר רק רעק. כמאמר ויעתר יתח ליה' לזכות אשתו כי עקרה היא (ע"י בעל המדרש) וכן יעקב לא היו עקר כל הנשים. כי גם נשים איתם עקרים כדברי חז"ל [בג"ל בתרא קכ"ג] ויהי ד' כי שואה ללא ויפתח את רחמי ובעל עקרה היתה. כי כל האצות היו עקרות. כי הנה האוילד נצטע הוא נקרא אז אל הילד הילד. אינם כל זה היו וכוונת אצותי ית' בעבור הדבר שאמרנו, כי הנה האוילד נצטע הוא נקרא אז אל הילד הילד. ואזי אבד נקרא קצתו של הילד. בציות שהתלבטות הילד רק ונצטע. והוא כל וכו'. איש אביו הילד הוא אב. ואזי אביו ונצטע הלאה כלם הנה אצות גיאלים וקריבני. אינם האוילד בן וסגן היא עקר. אז קח על כל הקץ אל יתם האצות. כי נפסק החבל. ואח"כ גם כי הונן יתח ד' את העקרה הזה ויוליד בדרך נס. גם כי לא עבר וכן אבד נצטע יתח אב אל בני האוילד לו כי זרעו היא. אבל אביו אבד אין לו יתם כל ויחיה עם הילד. כי פה זקן זה כבר נפסק בניו שה" עקר. לכן אברהם ושרה שוללו שניהם ויגויי אהרן אם אברהם היו ויוליד נצטע היו נכבדה הילד הזה ותייתם אל תרח ואל אביו נחמו ואל אביו אביו שרנו ב"י. והוא כל החששיו הלאה וקרא"ו אצות לזרע אברהם. וכן אצותיו של שרה היו אצות גיאלים ונצטע אל הילד הנכבד הזה. לכן עשה הקב"ה שיהיו שניהם עקרים. לזלו וקרא עוררם אצותיהם על הדבר אשר יתן ד' להם. אכן יתח שכבר היו נולדו ויזכרום ושרה לא היו עוד ויחזיקו לנשותיו עקר. רק את רעק להיתם צד בתולד ארענו. היו ויחזיקו שתי" עקרה לטוב לא ישי' לאצותיהם יתם אל בניו ונצטע האם. וכן יעקב ונצטע. כי יעקב נולד צדית לזיוק חובן צד. ונצטע היו צדית לצד ארענו. והנה בעבור שהיו יסגו אצותיהם ויעולם. כלומר איתם אשר ונצטע היו אצותיהם. תרח אביו אברהם ואביו נחמו. אצל ויעברו אלהים אחרים. ילא נחמתי בהם שיהיו להם לאצות. רק יתח את אצותם את אברהם. ר"ל לקחתו איתו להיות להם לאב. ולא ונצטע ונצטע. וזהו ויזכרו את זרעו. ר"ל גם כי הקב"ה הרצה את זרעו. עכ"ז ויתן לו את יתח. הילד הילד לו, נצטע נחמי איתו לו עור נס. לא בדרך טבע. ויתח יתח את יעקב ב"י רק בדרך נחמי. והכל בעבור הטובה הנכבדת. וזהו כי אברהם נחמי ארענו וכדברי המדרש נחמי אביו האצות הוא ויזכות זאת וכן אברהם של הנשים. הוא אברהם לבדו שה" עקר. ונצטע ארענו. אלו האצות. כלומר ונצטע אצל האצות ונצטע הוא. נצטע ויתח. הן עם לבדד ישכון ונצטע לא יחשב. כי כאשר החובות נצטע ארענו ונצטע. וינצטע לך ויתח כי האצות ונצטע היו צדיתם של ית' להם יתם עם אחרים. ואין להם לא נצטע לא קרוב ונצטע צדית נצטע ית' לזרע אברהם חובנו ית'. חמו הן עם-לצלד וסגן גו'. וסגן. ונצטע ית' קר:

פ ת י ח ה

עכ"ז הלא כבר מכוונים הם בשם ישראל, כמאמר (ישעי' מ"ד) זה יאמר לך אני וזה יקרא בשם יעקב גו' ובשם ישראל יכנה, *) וזהו שאמר (שם ס"ג) כי אתה אהבתי כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ד' אהבתי ויאלצנו מעולם שמך, המאמר הזה מדבר על התגלות העת שזכות אבות תמה, אשר אז אברהם לא ידענו ולא יכיר אותנו מי אהבנו, רק אתה ד' אהבתי ע"ד וחסדי מאתך לא ימוש:

ובנביא (שמואל ב' כ"ד) ויוסף אף ד' לחרות בישראל ויסת את דוד בהם לך מנה את ישראל גו', ויחן יואב את מוסר מפקד העם אל המלך גו' שלש אהי נוטל עליך רעב או מגפה או מלחמה, וראוי לדעת מה הי' החרון הזה שהגריך להסית את דוד למנית אותם, וכי בלא זה לא הי' צידו להעניש אותם, וגם למה בחר בשלש אלה ולא מיני יסורים, גם מה ההוראה במאמר מוסר מפקד, אשר רז"ל כבר ההעירו ע"ז בפסיקתא אם מספר למה מפקד ואם מפקד למה מוסר (עי' מד' פרשתנו ב') אבל דע כי רבותינו ז"ל אמרו בנדרש (פרשתנו א') בטעם ערמות חטים, מה החטים הללו נכנסות לאור במנין, כך אמר הקב"ה שיהיו ישראל נמנים בכל שעה, אבל התבן והקש אינן נמנים ולא נמדדי, כמו שנאמר (תהלי' פ"ג) קקש לפני רוח, עיוד אמרו (פרשתנו ד') מאשר יקרת בעיני נכבדת, אמר הקב"ה יקר אתה בעיני שלא נהתי מנין רק לך, משל למלך שהי' לו גרנות הרבה והיו כלם טיטופות כו' לא דקרק במינים, והי' לו גורן אחד ראה אותו נאה אמר לכן ביהו דע כמה כורים יש בו כמה שקים כו', כך ישראל בהם נאמר (ישעי' כ"א) מדושתי וכן גרתי גו', (***) והטעם הזה כי התבואה כל מין ומין ישימו לו מדור לבד, החטים לבד, השעורים לבד, והכוסמין לבד, לכן אפשר למנית אותם, כמה מדות בחטים, וכמה בשעורים וכדומה, לא כן הקש והמוץ מערצ כלם זה עם זה גם מן החטים גם מן השעורים כי אינו מקפיד עליהם, ואיך ימנה, הלא גם אחר שימנה לא ידע כמה מדות מוץ יש מן החטים וכמה מן השעורים, אחר אשר נתערבו כל המיני יחד, כן ישראל באפשר למנית אותם, כי אחר אשר יונו אותם ויגיעו למוסר ידוע אז ידעו כמה הם, לא כן הזולת גם אם ימנו אותם עכ"ז אין לעמוד על מוסרם, כי יש בהם מעורבי ונצלעי מן עמיס אחרים, ויון דתות שינות, ואיכבה נדע מינים, כושפט התבן והקש שנחערב וכל המינים גם יחד, ולכן מנה אותם בפרט ומנה אותם בכלל, כי בזה נבחין שבהם של ישראל למעלה ראש, כי המנין הכללי מורה כי העם הוא מיוחד ומגודר בפ"ע, לא כעמיס אחרים שאינם מקבלים מוסר, כי מה יועיל המוסר לעיוניו אם מוצלעי הם מואזיבי וכשריי וכדומה, אבל ישראל כאשר יעברו תחת המוסר אז

המוסר

(*) ומה יש יתגבר עתה מהאר הכניח ע"ה (ישעי' נ"ו) ואל יאמר בן הנכר הנלוו אל ד' לאמר הגדל יבדילני ד' ועל עמו ואל יאמר ספרים הן אהי עץ יבש. והואמר כחוס וחחוס מאל. ויש ענין מצור הווג הזה דמות ספרים תהי' כדמות בן הנכר. ולדברינו בהערה הקודמת כבר כוונת המאמר הנוכח. כי הנה הנכר ילחוג על שאין לו יחוס ויגנו ולפניו. כמאמר [בגל קו"ח ט"ח] גר אין לו חיים ולינועה. והספרים ילחוג על שלא ישי' לו יחוס ויגנו ולאחריו. וא"כ יתכן שהקב"ה יאסר אותו ויבטל בו. שעי"כ עשה אותו עקר. לתת הפסקה ליחוסו. ע"ז אמר ואל יאמר בן הנכר הגדל יבדילני ד' ועל עמו ואל יאמר ספרים הן אהי עץ יבש גו' עד שם שילם אשר לא יכיר. ובני הנכר הנלווים על ד' גו' והנזירות אל הר קדשי גו' כי ציית צית חפלה יקרא לכל העושים: (***) ומה יתגבר המאמר חז"ל [בגל קו"ח ט"ח] הקב"ה מקפיד ומדקדק עם המדריקים כחוט השערה. ולמה רק עם המדריק ולא עם הרשעים. אבל הענין מובן מאל עם הדברים שהזכרנו. כי הנה כאשר עגלה טעונה ומסירות הרבה תתקרב ותגוף ליכנס אל העיר. הלא יקומו אותם כמה נבא"י הנחזירי' לגבות הונקם. אז צדק וזה תוצק יום ריוס. וזה יבוס וישרוק. אחרים נוספת עגלה עם אהנים ואשפה ותעצור על הגבול עגלים. כך המדריק הנוכח עם סחורות הנעש. יבואו עוררי' וידקדקו אחריו. ואש"כ הרשע כי הוא יפע ויעזב עם עגלה טעונה אשפה:

המספר ומינון מישראל' ברורים, אכן עוד זאת להם כי נמנו גם מיני הפרטי, כל שנט לנד, וזה להם מעלה עידפת, כי גם כל שנט מהם ניכר ונגדל נפ ע, והינם מעורבי' בנהמות הארץ, רק עיי חיפה וקדושין, והגנים מתייחס' אחר אבותיהם, כמאמר ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, כי מלידה ומבטן ה' הילד נמנה אל יחסי' ואל גזעו עד יעקב, ומה נאלו נזה דברי המאמר שאז את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם, ויש נזה כפל הדברים, אבל לדברינו נא המאמר להורות על ז' סיני המספר שזכרנו, ומאמר למשפחותם מורה על מספר הפרטי, כי כל שנט ואנט קרוי משפחה, ולבית אבותם מורה על מספר הכללי, כי אז אחד לכלם, כמאמר (סיר ד') כלך יפה רעיייהי ג', ולכן חמר בלעם הן עם לצדד ישכון ונציייהי לא יתחשב, ועיי'כ מוי מנה עפר יעקב, ראו נא יקר ישראל והאצטופוס צעילם, שאז נא עייניכם ודאו מוי הוא אשר מנה עפר יעקב הוא מספר הכללי, ומספר את רובע ישראל הוא מספר הפרטי כל דגל נפיע, לארצעה הדגלים, ולכן התחכם בלעם צעצרו הנבלה להכשילם בנזות, שעי'כ מויליא יפסיק זכות אבות, ולא יוכלו להמנות, כי זרע אחר מעורב בהם, והוא ית' ברחמי'ו שלח בהם מנפה, ומהו כל הדודים וכל עושי רעה, ולכן נאמר (פינחס) ויהי אחרי המנפה ג' שאז את ראש ג' כי מעתה יוכלו להמנות, ולכן לא הוצרכו לשקלים לכפר, אחר שלא ה' בהם חטא, אבל נפ' תשא אשר המנין ה' אחר העגל, ויקימו לנחק, יכלול ע'ז ג'ע ש'ד, וה' שם כמה מיני חטאי', הוצרכו למחית' השקל, וכן המנין הזה אשר בחומש הפקודי' היו מניני' עיי שקלים :

וְעַם דְּבָרֵינוּ הַלֵּךְ אֲפֶסֶר לְאוֹר כִּי זֶה שְׁאֵמְרוּ חֲזַל (יומא כ"ב ב') ר' יונהן רמי כתיב והי' מספר בני, וכתוב בחול היס אשר לא יימד ולא יספר, לא קשיא כאן בעושי' רעונו של מוקס, וכאן בחין עושי' רעונו של מוקס, אשר לדעת המפרשי' זיל בעושי' רעונו לא יימד ולא יספר, הי' ראוי לכתוב בדיפך, כאן בחין עושי' כו' כסדר הגז' בכתוב והי' מספר בני ג', ולדברנו יתכן כי בעושי' רעונו של מוקס יהי' מספר לבני, אחר שאינם מעורבי', ובחין עושי' לא יימד ולא יספר (*). והנה בימי דוד שהכתוב אמר ויוסף חף ד' לחרות בישראל, יתכן כי אולי הי' דוד זה פרוץ בעריות, ונתקו מוכות אבות, ורעה ית' לנקות אותם, ע'כ ויסת את דוד בהם לך מנה את ישראל, ושכח מהשקלים, ואז אמר לו ית' שלם אני נוטל עליך, נחר לך אחת מהם ואעשה לך ג', ובלם של מין בלי' ומן הטעם האמור, למען ישרו וקיים, כי לולא כן אי אפשר למנותן, בהיות זרע אחר מעורב בהם, וזהו שאמר ויתן מואב את מספר נפקד העם אל הנוגך, ומאמר נפקד הוא ע'ד ולא נפקד ממונו חוש, מוש עד כים מלא מטבעות ובהם כמה מטבעות פסולות, כל זמן שאינם נמנים מונחים יחד כל המטבעות גם הפסולות, אונם כאשר יקחם לספיר אותם בהכרח הוא מודיל ומשליך הפסולות לנד,

כן

(* אכן) גם נמנו יודעת ואל כי יותר נכון לצרר כדעת המפרשי' זיל כי מאמר והי' מספר בחין עושי' רעונו של מוקס. ומאמר אשר לא יימד ולא יספר בעושי' רעונו של מוקס. רק להחיות את דבריהם אבא משלי ומאמר לבני נערים ומחונתי' זה עם זה. זה אמר חין ככל העיר איש עשיר כמו אני. כי כמה כיסים מונחים אצלו חודר שאינו לרדף להם לעניו. ולמד זה שיש לו צוריו עמיו עושר מופלג. ומנינו משינו לו לאמר דע אחי כי נדל אני חין זה נחשב למשיר כל הילומם. כי אחת רחית אבל חנין פוה כיסים מלאים מטבעות. לא אכחד עיקר שיש לו הרבה נעיות. אבל דע כי אבל אני יוקר מונתי' נעורים נעירות. אשר גם יימד אחר מהם עולם נמסרו טענת' על כל האופן העשירות אשר רחית צנית חניך. כי כן משפט הניירות גם כי קטן הוא צמחיו מנה רב הוא צמיחתו. כן הדבר בישראל. כי צאנן שחין עושי' רעונו של מוקס אז יש להם מספר. כסופר ומונה מטבעות א' ז' ג' כו'. אכן צאנן בעושי' רעונו של מוקס חין להם מספר. כי אז כל אחד נחשב לנבלה כו'. כמאמר [הבני' קליט] ולי' ויה יקרו רעיק אל ויה עונו ראשיהם. אפסרם מחיל ירעין. ריל אונה חיים. ועכו לא איכל לדעת ומסרם. כי מחיל ירעין. בהיות א' עולה לכמה אלפי'. טענין נעיות של נעירות :

פתיחה

כן ה' המספר הזה ומספר מפקד, ומספר של חסרון, כי הוא מזה את כלם גם הפסולי' אותם שראוי' להדבילם, כמו שנחגלגל להם אח"כ :

ובילקוט (רי"ג פרשתנו) נשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו ויה"ע נכס, מה ראו אלו להתקרב יותר מכל אומה ולשון, סתם הקב"ה פיהם ואמר להם הניחו לי ספר יוחסין שלכם, שנאמר הבו לר' משפחות עמים, כשם שבני מדי'א, ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, לכך מנאס בראש הספר הזה אחר אלה המצוה אשר צוה ד' גו' בזה סיני, אח"כ שא את ראש צ"י למשפחותם גו', ובשאלו לטעים ויתל העם לזנות, שמחו העמי', אותה העטרה שהי' בידם כבר היא נטולה מהם, נגף הקב"ה את כל מי שנהקלקל והעמיידן על טהרתן, שנאמר ויהי אחרי הנוגפה שאו את ראש גו', ובתקפה הראשונה לא ידענו מה השיז הקב"ה ואמר להם הניחו לי ספר יוחסין שלכם, מה ענין יחוס אל התורה, אמנם לרדכנו המאמר יתבאר על נכון בהזכיר מה שכתבנו כבר (בחלק הראשון מ"ח ח') שנאמר ומאמר רבותינו ז"ל (ילקוט יתרו) ויאמרו כל אשר דבר ד' נעשה, אמרה כנ"י רבון העולם כל מה שאתה מצוה אותנו כבר קיימו אבותינו בו, והדרש רחוק מאד מן הפשט, כי הם ז"ל בארו מאמר כל אשר דבר ד' נעשה כבר נעשה צימו האבות, שהם קיימו כל התורה, ונוי הכרית אותם לפרש בן, ואמרנו שם כי הם ז"ל השאירו מלת נעשה על ההוראה הפשוטה בלתי כי באו לבאר היך מצאו את לבנם להבטיח את נפשם לדבר גדולות כאלה כל אשר דבר ד' נעשה, הלא כבר אמרו אל האמין בעמיק בו, ע"ז בארו ואמרו כי כך אמרו ישראל רבון העולם כל מה שאתה מצוה אותנו כבר קיימו אבותינו בו וא"כ סווק לבס בטוח כי יהי' לאל ידם לקיים כל אשר ידבר ד', כי מעשי אבות סיוון לבנים ומעשי אבות ירשו בנים, וכמאמר נשעה שגדרה שרה אמנו את הערוב אלל אבינולק מוננה זכו כל צנות ישראל לגדור ערותן צינורי', וכמאמר (משלי כ') מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחרי, ומה יפה המליץ הכתוב ואמר (ישעי' מ') קול קורא צמודר פנו דרך ד' ישרו בערבה מסלה לחלקינו כל גיה ינשא וכל הר וגבעה ישפלו והי' העקב לנישור והרכסים לבקעה, מושש ע"ד שאמרנו, כי שהילך בדרך אל איהם עיר, והדרך שום נגדו, אז גם אם העיר רחוקה מוננו הרבה עכ"ז יהי' אפשר לי לראותה גם מרחוק, לא כן אם מפסיק בה הר או גבעה אז לא יראה גם מקרוב, והבו פני דרך ד' גו' כל גיה ינשא גו' והי' העקב לנישור גו' עד ונגלה כבוד ד' וראו כל אשר יחדיו גו', ממש כמאמר שלעם שבה לבאר מה שיז לישראל צנות אבות. והשכל מרחק זאת לצנות קרובי' רחוקי' כמו האבות, לזה אמר כי ישראל ראוי' לכך אחר שאין ציניהם דבר המפסיק כי מראש ועד סוף לא יתערב ציניהם זרע אחר, והבו כי מראש צורים אראנו, אמר על הדור אשר הי' צימו שגבר הי' רחוק מן האבות, עכ"ז הלא מראש צורים אראנו, כלומר בהצטיי אל הצור אני רואה מפולש כל השטח הארוך עד הדור הזה, כמו שהולך בדרך סלול וישר ומפולש מעיר לעיר ואין הר וגבעה מפסיק אשר אז עין הרואה עינתה משער לשער מראש ועד סוף, והבו ויתילדו על משפחותם לבית אבותם, כלומר כי מיד בהולדו טהור לנשפחתו מיד הוא נדבק אל בית אבותיו, ומכל זה נתבאר מעלת היחוס, כי הוא עילה גדולה להמשיך הננים ולצוותם לאחוז דרכי אבותיהם ללכת בנתיבותיהם, לכן יפה השיב ית' הניחו לי ספר יוחסין שלכם בו, ולכן כשאנו לטעים חזרו ואמרו אותה העטרה שהי' בידם כבר היה נטולה ויהם, ויה עשה הקב"ה נגף את כל מי שנהקלקל והעמיידן על טהרתן בו, וכל זה להסיר ולעקר היסוד מזדיל צינינו לדין האבות, וכמאמר (מלאכי ג') הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא גו' והשיב לב אבות על בנים גו' :

במדבר

חונם דע כי הנה כאשר יצא סוחר אל עיר
 ומשרתו עמו, ועשיר א' הזמינו על שלחנו, וישאלהו
 לאמר וזה תאכילני, ויאמר לו דע כי תאכל לשבעה,
 ויצא אללו עם ומשרתו וישבו שניהם על השלחן,
 ויאמר הבעה"ב לא למשרתך קראתי כ"א אותך,
 ביום השני הזמינו עוד הפעם לסעודתו, וישאלהו
 ג"כ וזה תתן לפני, ויאמר לטרא לחם, וחתיכה
 דג, ובשר משקל ידוע, ויהי ביום השני בצואו על
 סעודתו לא הביא עמו משרתו, שאלו הבעה"ב
 מודוע לא בא משרתך אל הלחם, ואם לבעבור כי
 התמול כעסתי עליך הלא התמול הצטחתיך להאכיל
 אותך כדי שבעך, ואם גם למשרתך הזמין אצטרך
 לתת יותר, לא כן היום אמרתי לך דבר קצוב,
 ומה חוכל אתה לוותר לכמה אנשים שתחפון,
 הנמשל הקב"ה הזמין את העם הנבחר לארץ
 הקדושה, ואיך יבקש משה את יתרו להזמינו ג"כ
 אל המתנה אשר יתנדב הנותן ב"ה, אבל כל זה
 הי' אם לא הי' גבולי ידועי לא"י, אבל מאחר כי
 המתנה היא דבר הקצוב במדה לכל גבולותיה
 סביב, כבר יש צידו להזמין את כל מי שירצה, וזהו
 נוסעי' אצחנו אל המוקד אשר אמר ד' אותו אתן
 לכם, במדה ידועה וקצובה, לכן לכה אתנו והטבנו
 לך, והוסיף ואמר כי ד' דבר טוב על ישראל, והרצון
 בזה ע"ד שאמרו ז"ל (ויקרא רבה ב') בקללה
 נאמר ואלה יעמדו על הקללה, כגדול העומד על
 הקטן, כן אמר משה כי ד' דבר טוב על ישראל,
 כי ישראל טפלים אל הצרעה, והצרעה גדולה
 מהם ומהמונם, אי"כ לא יהי' הטוב בצמונם,

וידבר ד' אל משה במדבר סיני. מדרש. זה
 שאמר הכתוב (ירמיו' ב') המדבר הייתי
 לישראל אם ארץ מפלגיה, אמר הקב"ה לישראל
 על שאמרתם למה למה העליתנו ממצרים, וכי
 במדבר הייתי לישראל, וכי במדבר הייתי עמכם,
 היוצא למדבר שמה הוא מוצא שם שלום, או אכילה
 ושת', ואתם הייתם עבדי' למצרי' והוצאתי אתכם
 משם והרבצתי אתכם במטות וכבודות, שנאמר
 ויסב חלקי את העם שהרביצו בדרכי המלכים,
 ולא העמדתי להם ג' פדגונין, משה אהרן ומרים,
 שצרכו משה הייתם אוכלי את המן, וצרכו אהרן
 הקפתי אתכם צענני כבוד, ד' לד' רוחות וא' מהלך
 לפניהם, והי' נוכח לפניהם את הנחשים ואת
 העקרבים ואת הסלעי' כו' והבאר צרכו מרים
 כו', והנשיאים באים ועומדי' על גביו ואומרי' עלי
 באר, אי"כ המדבר הייתי לישראל שמה במדבר
 נהגתי עמכם כו' מודוע אמרו עמי רדנו לא נצוא
 עוד אליך וזהו רדנו לשון משנה הוא הרודה פה
 חמה, אמרו ישראל כשהפה נחשלה צתור וניטלה
 וכן הצתור יכולה היא ליקבע צתור עוד, ואנחנו
 היינו צתור, שנאמר (ישעי' ל"א) ותגור לו
 בירושלים, והגליתנו לבבל, ומה אתה מבקש מומנו
 עוד. והוא אמר אמר הבינני, ואין מן הצורך להעיר
 בו, חונם לבוא אל צאורו נוציר החלה ונאמר
 מרעי' אל יהרו (בהעלהך) נוסעים אנחנו אל
 המוקד אשר אמר ד' אותו אתן לכם לכה אתנו
 והטבנו לך, וראוי להתבונן על הוראת ונאמר אותו
 אתן כו', כמורה באצבע על דבר ידוע ומיוחד,

כי ד' דבר טוב על ישראל, וא"כ אין לך לדאוג כי ודאי יהי' לך ולנו די והותר, אך זהו דרך המכובדים שלא ללכת על הסעודה, כי ללכת אל סעודות הוא משפט עניינים לא כן דרך העשירים, כי מה לו זנהמא דכסופא, ע"כ השיב לו יתרו לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך, אמר לו משה אל נא תעזב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעינים, כי כבר אמר רש"י ע"ה (ברכות ה') שלשה מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכלם ע"י יסורין, ואלו הן תורה וא"י ועוה"ב, תורה מנין שנאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו, א"י מנין שג' כי כאשר ייסר איש את בנו כו' וסמך ל"י כי ד' חלקיך מביאך אל ארץ טובה, הא לך מבואר כי יסורי גלות מצרים היו סבה לתורה, וכמאמר (שמות) זהו יסוריך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על הסר הזה, וגלות מדבר סיני ירושת ארץ ישראל, כאשר יורה סדר הפרשה (דברי ה') וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך ד' חלקיך זה הרבעים שנה במדבר למען ענותך כו' כי כאשר ייסר איש את בנו ד' חלקיך מייסרך כו' כי ד' חלקיך מביאך אל ארץ טובה, ודברי הנביאים מלאנו שהמשילו זאת להריון ולידה, כמו (ישעי' כ"ו) כמו הרה תקריב ללדת כו' (שם ס"ו) צטרם תחיל ילדה צטרם יצוא תצל לה והמליטה זכר כו' כי חלה גם ילדה ציון את צניה, וא"כ כך אמר משה ליתרו, אחר כי אתה היית עמונו במדבר בסבל הדוחק והצער, מזה שהוא סבה להטיב עמונו בירושת הארץ, וזהו כי ע"כ ידעת חנותנו במדבר, וטעמת גם אתה את המדבר הנורא הזה, * ע"כ והי' הטוב הוא אשר ייטיב ד' עמונו והטבנו לך, כלומר הטוב הוא אשר נחלנו אנחנו מסבת היותנו במדבר, והטבנו לך כי גם אתה סבלת עמונו ובעבורינו:

ולבוא אל הענין נזכיר עוד ענין אחד המבואר למעלה (סוף פ' שמות) כי ישראל חשבו על גאולת מצרי' שהיא גאולה עולמית, כמאמר הקב"ה למשה (שמות ג') כה תאמר לבני ישראל אהי' שלחני אליכם, והגלות שאח"כ לא רצה לגלות להם, כאמרו ז"ל ד' לצהר בשעתה, והנה מלאנו בחז"ל (בראשית רבה י"ח). מעשה צאחד צניפורי שמת בנו, יתיב מינא גבי' כו' סליק ר' יוסי למחמי ל' אנפין וראה המין את ר' יוסי שהו' יושב ושחק, אמר ל' אית חספין מתדבקי', לא כך כתיב ככלי יוצר תנפס, אמר ר' יצחק ככלי חרס תנפס אין כתיב כאן אלא ככלי יוצר, כלי יוצר שלא הוסקו יכולין הן לחזור, כלל הדברים, כי דבר שנגמרה מלאכתו ונתקלקל אין לו עוד תקנה, אבל דבר אשר עדיין לא נגמרה מלאכתו יש לו תקנה שישגי תקנה, וכל זאת תמצא מבואר במאמר הנביא (ירמיו' י"ח) קום וירדת בית היוצר ושם אשמייעך את דברי כו' ונשחת הכלי אשר הוא עושה ושב ויעשהו כלי אחר כו' הכיור הזה לא אוכל לעשות לכם צ"י, הנה יסוד כל המאמר הזה להורות אשר כל זמן שהכלי הוא ציד היוצר ונקבלת תקוה אל השגת תיקון ושלמות אחר הקלקול, ומעתה נתבאר מאמר המדרש על נכון, כי טענת ישראל היתה לפי דעתם שחשבו שהגאולה ממצרי' היתה גאולה עולמית, וכבר באו אל גמר ותכלית כל השלמות, ואח"כ כאשר נשברו, חשבו למשפט שאין להם עוד תקנה, כמו פת הנרדה מן התנור אחר האפי', אם נתקלקל אח"כ אין לו תקנה, והקב"ה מטיב לאמר כי הדבר בטעות, כי הגאולה לא היתה כ"א לזמן, והירושה רק לזמן, כמו שהודיע ית' למשה אהי' אשר אהי', ואם תשאל א"כ למה סבלנו צרות במדבר ולמה יסור יסורנו ביסורי' להנחילנו

(*) והי"ה והי"ה והי"ה לנו לעינים, להעיר אותנו עוד כי גם צולת סבל המדבר לא יהי' לו זה כנהמא דכסופא, כי וגייע לו יין הטוב הוא צעור שטיב עם ישראל, צנינוי הקסודרה' והיית לנו לעינים, כי כן נקראי' המנהיגים אשר צדור עיני העדה, ואולי טיב עוה"ב עוד צדרי' סבלתי נזכר' בכתובי', וא"כ וסוייצי' הם להנחותו וינחלתם אשר ימן ד' להם, צענור היותו להם לימורה ויועץ חכם:

ג"כ כי סבל המדבר יסבב להם ירושת הארץ ג"כ לירושת עולם, כמאמר הגו' ג' מותנות טובות נהנו לישראל וכלם לא נהנו רק ע"י יסורין, לכן חשבו שבמדבר הי' להם יסורי', והטעה אותם הדמיון להתעולל עלילות שהם סובלי' רעות ויסורי' ודברו על המן ופשונו קצה בלחם הקלוקל, המבלי אין קצרים במזרים, וכאלה כמה דברי' שהטיחו על המדבר, כמתיישר ביסורי' רעי' ונאמני', ואח"כ כאשר באו אל א"י והוגלו מוונה, חשבו כי אין להם עוד תקוה, כמשפט דבר שהגיע לשלמותו ונתקלקל, לזה משיב הקב"ה המדבר הייתי לישראל, הלא באמת לא נהגתי עמכם במדבר, רק לעתיד שגזרה באמת לירושת ארץ ישראל לירושת עולם בהכרח חלינו להיות תחלה בצער המדבר עטופי' ברעב כו', ומועה המשך המאמר מבוחר נואד, וכי במדבר הייתי לישראל, שצרכות משה הייתם אוכלי' את המן, וצרכות מרים הי' לכם עמוד הענן, וצרכות מרים הי' לכם הבאר, א"כ מדוע אמרו עמי רדנו לא נבוא עוד אליך, מהו רדנו לשון נשגה כו' כשהפת נתגשלת בתגור וניטלת מן התגור יכולה היא ליקבע בתגור עוד, כלומר הלא מתחלה טעות הוא צידכם כי לא הי' לכם יסורי' במדבר, כי נתתי לכם מן ובאר ושליו וכדומה כמה טובות שהשב המדרש, והבין :

ובסמוך. אמר להם נוי יתן לי והייתי במדבר, עכשיו היכן כל אותן הנסים שעשיתי לכם, וכן הוא אומר (ירמי' ט') נוי יתנני במדבר, היכן שהייתי מתקלם, שנאמר (ישעי' מ"ב) ישאו מדבר ועריו חזרים חשב קדר ירונו כו', ושל לנשיא שנכנס למדינה וראו אותו בני המדינה וברחו מלפניו, נכנס לשני' וברחו מלפניו, נכנס לעיר חרבה קדמו אותו והיו וקלסו' אותו, אמר הנשיא זו העיר טובה היא מכל המדינות, כאן אני בונה כס נאה כאן אני דר, כך כשבא הקב"ה אל הים צרח מלפניו, שנאמר הים ראה ויניס, וכן השרים רקדו באילים, בא למדבר קדמה אותו וקלסו אותו שנאמר ישאו מדבר כו', אמר הקב"ה זו העיר טובה היא מכל המדינות, זו אני בונה

נכסו'

להנחילנו א"י, ע"ז משיב ית' ואומר המדבר הייתי לישראל כו', והוא ע"פ משל לאיש חולה והי' בעל דאגה עד מאוד, ובא אל רופא מומחה והימי' היו ימי סתיו, שבהם אין הרפואות מוולחנות, והחולה עומד לפניו ציגון ושבר רוח דואג ונפחד על מחלהו, ויאמר הרופא בלבו מה אעשה לאיש הזה, אם אומר לו המתן והתעכב עד חודש זיו, הלא ימות מומרה ודאגה הגדולה שעליו, ויענה אותו בערומה ויאמי' אליו אל תירא בני אני ארפא אותך, רק בתנאי שתמוסר עמך לירי לקבל כל מה שאעשה לך, ולקבל כל הסמים המרים וסוגי הרפואות אשר אלוה עליך, אז תתחזק ותתרפא, ויאמר הן לו יהי כדבריך, והרופא עשה א"ע בכל יום כאלו הוא נוכח לו סמי' חדשים לבקרים, והאיש הזה בשוא נתעה וחשב בכת הדמיון כאלו הסמים והרפואות מעיק' אותו והי' קשה עליו לקבלה רק בכל כחו התאמץ וקבלם בהכרח, וכל זה שקר הי', כי הרופא לא נתן לו מלאמה, רק מים ושאר ממשקי' ונתן לתוכם איזה טפוס לשנות מרשיהו, ויאמר לו אך נוהר פתח פיך ושמה ותבלעם תיכף ופני הבהלה והפחד נדמה לו שנתן לו דבר מר, ויעש לו כן איזה שבועות ואמר לו עתה לך לביתך כי כבר יש לך רפואה על מחלתך, ובהגיע עת הזנויר, חודש זיו, שלח אליו הרופא שימהר לבוא לפניו, ויבוא לפני הרופא, ויאמר אליו דע בני כי אתה חולה מוסכן כאשר הייתי ואתה צריך לקבל רפואות, כי עד הנה הייתי נורמה כך, ובאמת לא קבלת עדיין שום רפואה, אמר לי החילה והלא סבלתי מרירות הסמים כמה ימים, אמר לו שקר עלה על דמיונך כי לא נתתי לך מלאמה, רק מוסבת החרדה שחדת נדמה לך כך, אמנם עתה כי הגיע חודש זיו, עת המוכשר לרפואה, ואני אתן לך רפואות אמתיות, ותראה ותבחון עולם מרירותם ועוז חריפתם, אז מדע ובחנת מה ענין הרפואות, ותבחון ההבדל בין הרפואות הראשונות בין הרפואות של עתה, הנמשל כבר מוזן ואליו כי ישראל לבעבור שחשבו כי גאולת מזרים היא להם גאולת עולם, חשבו

כנסו ודר בתוכה, התחילו שמחים שהקב"ה דר בתוכו, שנאמר (ישעיה ל"ה) ישוּסוּ מדבר וליה ותגל ערבה והפרח כתצלת. והמאמר פלאי, מה ענין משל זה אל הנמשל, לומר כך כשנא הקב"ה אל הים זרח מלפניו, אם הי' זרעונו ית' שלא יזרח הים לא הי' זורח באין ספק, וכן אם לא הי' חפץ בחורבן מזרי' לא הי'תה מזרי' לחרבה, וכבר התעורר על מאמר נפלא זה הגאון מוהר"ל מפראג ז"ל (בס' ת"י פ' כ"ו ע"ש), אמנם דע כי משפט הקב"ה עם ישראל כאשר הוא רואה אותם חלשים זיראחס ואמונתם הוא מעורר את לבנם ומחזק אותם ע"י נסי' נגלים, כמאמר (שמות ד') והי' אם לא יאמינו גו' ולקחת ממימי היאור גו' והיו לרם גו' וכבר נתבאר למעלה (בפ' בא בשלח) כי כל מה שהפליא ית' לעשות בארץ מזרים לא היו עזמיות העניני' מזווגי' כ"כ בעבור פרעה, רק בעבור ישראל, לרומם קרן אמונתם, ולחזק את יראתם, כמאמר (שמות יו"ד) בא אל פרעה כי אני הכנדיתי את לב פרעה גו' ולמען תספר גו' וידעתם כי אני ד', כי עי"ז נתפרסם כחו ואלקותו יכלתו והסגחתו, וכמאמר (דברים ו') ויתן ד' אותות ומופתים גדולים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו לעיניו, מאמר לעיניו מורה שכל זה הי' מכוון רק לנען אשר עיניו תראינה אלקותו וגזרתו ית"ש,*) והנה כבר ידענו כי

הארצות נתונות תחת מערכת השמים, כמ"ש הרמב"ן ז"ל בצאור ונאמר אשר חלק ד' אלקיך אותם לכל העמים, שכל א' יש לה שר ומזל מיוחד להנהגתה, לזר הארץ הנבחרת עלי' נאמר (דברי י"א) ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה גו', אבל כל שאר הארצות מסר אותם הקב"ה להוצרי שמים יעשו בהם משטרים, אמנם בהזדמן כאשר יבוא הקב"ה כזיכור למחוז ידוע מן הארצות האלה בעבור הכרח עשיית הפלא בזמן מן הזמנים, אז בהכרח אותו השר והמזל יגיח ידו ונעשות את אשר הוטבע עליו, כי אין גדולה לעצד במקום רבו, ויחוייב אז שרוד המערכת, וכן זדון, כל מוקום שהקב"ה בכבודו ובעצמו שמה הטבע בורחת מלפניו, כמו הממונה מאת המלך להשגיח על מוקום ידוע, וטבעת המלך יש בידו, היכולת בידו לעשות במחוז זה ככל אות נפשו אמנם בבוא המלך בעצמו אל המחוז הזה, אז יעזוב שצט המושל מידו, וכמאמר (זכרי' ב') הם כל צטר מפני ד' כי נעור מנעון קדשו, וא"כ הלא הדצר תלוי בהמקום, היינו במהות המקום אשר בא ד' שמה לשדד המערכת והנזל, היינו כאשר הקב"ה בא אל מוקום ישוב, אשר הנזל והטבע צו מוטבע להיות מושפע בכל טוב, ושמה יזדמן חיוב זריחת הטבע, ושרוד המזל, בע"כ יתהפך הישוב להיות מדבר, ובהיפך בבוא הקב"ה אל המדבר, מוקום אשר הטבע שלו הוא

*) וברר כחצו נספר שכן הגור (בראשון משלישי) שזכו צאור מאמר בא אל פרעה גו' הנני מציא נחך ארצה בגבולך גו' ויפן וילא נעם פרעה, והדצר פלאי מדוע בכל שארי המכות לא נאמר ויפן וילא גו' רק בתפס הזאת לזר, הלא ודאי בכל ההתרחות אשר התרה צו אשר אשר כלה לזר את דבריו פנה א"ע והלך לו לדרכו, כי מה לו פה, אמנם דע כי כאשר ישלח אחד את וישרתו אל בית שכוו לנצק מנעו הקפס היזם סך, הלא נבחרם אל המשרת אשר יזר דברי נקשתו לפני העשיר לעמוד ולהתעכב מעט לשמוע החשובה אשר ישיב לו העשיר, אם יתן ואם לא, כי נבחרם הוא לדיך להשיב אל שולחיו דבר, וא"כ איך יתכן לו לזר את דבריו וללכת מיד ולזאת ולפניו, כן הדצר צנעה רצונו רע"י והימנא בכל פעם שהי' שולח אותו הקב"ה אל פרעה להחרת צו שיכלת את ישראל, הלא בכל לב הי' נצקס ויחתקן את פני פרעה שימוס ויחוויל על ישראל להוילאם חפשי וחתת ידו, ונבחרם הי' עומד כעני צפתח שולל שאלתו ויחתקן ויחתעכב לשנוע ויה חשובה ישיב לו, אמנם עשה כאשר הקב"ה הודיע אותו כוד העיני, כי אינו שולח אותו אל פרעה על דעת כן להוילאם עשה, אבל רצונו ית' בייחן פרעה ולא יאצה להוילאם לנען רצות ונפתחו ולהפליא את ויכומו, יפה עשה ונשה אשר שאמר לפרעה הנני מציא נחך ארצה בגבולך ויד ויפן וילא נעם פרעה, כי על חשונתו אין לו מהלוקק להמתין, ודו"ק :

הלא יהיו צריכים לפתות אותו ולפייסו שיאצה
 צזה, לא כן אם מוליכי אותו לטובתו, לכן אמר
 הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר, וזהו ישוּם
 מדבר וניה ותגל ערבה, כלומר שהמדבר ישג
 טובה מזה, ונמתיק הענין ע"פ משל, לשני אחים
 בעיר אחת, אחד עשיר ואחד עני, והי' להם אח
 במרחקים, ובהזדמין לפניו נסיעה לבוא אל העיר
 הזאת אשר אחיו שמה משפטו הי' להתאכסן בצית
 אחיו העשיר, והיו לימים והנה זה האח הג' אשר
 במרחקים נעשה רב ודרשן בעיר, ובהזדמין בא אל
 העיר הזאת ויסר אל בית אחיו העשיר כמשפטו
 כל הימים, וישא חן צעיני ראשי העיר והמנהיג,
 ולא הניחוהו לסעוד על שלחן אחיו, אבל שלחו לו
 מקופת הקהל כל די מחסורו, ומהמאלכי היקר'
 ומשקים חשובי', ויבוא אליו אחיו העני ויאמר לו
 הגידה נא אחי מדוע לא תאצה בי להתאכסן
 אללי, וישאלהו לאמר מדוע היית שותק עד כה,
 ויאמר אליו דע אחי כי עד כה לא הרהיבתי נפשי
 עוז לבקש אותך על ככה, אם אין צכתי לפזר עליך
 מאומה

פן אפשר ערומה והצנתיה כיום הולדה ושמתיה
 כמדבר אשר גם הישוב אלכלו כמדבר, כי אין לנו
 לא מטל השמים ולא נושמי הארץ, ואמרו
 (סנהדרין י"ז) אין צן דוד בא עד שתכלה פרוטה
 מן הכיס, ואין מדבר גדול מזה גם במקום ישוב,
 וא"כ גם הישוב ראוי יהי' לעשות בו נס' לטובה
 אות, הן על זאת באו חז"ל ואמרו כי המדבר גם
 הוא הציג שמחה וגיל כאשר שומע שהקב"ה דר
 בו, שנאמר ישוּם מדבר וניה ותגל ערבה גו',
 פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלצון נתן
 לה גו', וכן מאמר לכן הנה אנכי מפתיה והולכתיה
 המדבר גו' מורה כי מה שזולך הקב"ה אותנו
 דרך המדבר אין לנו שום טובה מזה, כי אלינו
 יערצו הנסים והתשועות גם במקום ישוב, כמו
 שציארונו, בלתי כי המדבר יקבל טובה שיקויים בו
 (ישעיה כ"ט) ושג לצנון לכרמל, היינו שיהי'
 המדבר מקבל זרע ויצמיח ויפריח ויהי' עוד מובחר
 מן הישוב, והוא ממש כמו שמוליכי את אדם
 למקום ידוע כדי שאדם אחר יקבל טובה מזה,

עבד ע"פ ראוי אליכם לירא אחר כי רק צידו ית' לתת לכם ונשאלות לצבכם, והדיווין צזה לאורח נתאכסן
 בצית איש יקר ונפלא צמחיה וכלם צמדות, וצציתו הי' כל מיני ונשקים, וינין ושכר כו', ונזדוין לאורח זה
 שציה את צעה"כ עד תאכל, לומר בא לפייס את הצעה"כ, והתגלל לאור אל ימרה אף אדוני עלי שהקלתי
 צצדו כ"כ כי שיכור הייתי, והי' הושב צעתו כי צזה יפייס את צעל האכסני', אבל לא עלתה צידו, כי עוד
 חרה אפו צו יותר ויותר, לאמר אתמול אינתי אחרים אתאפק על צצריך הנוכערים כי אינך וניין את ונעלת כבודי,
 ולא צינת אדם לך להסביל לרעה עם מי אחת דובר, ונין המעלות אשר צי לא שועת, ואין אנכי ראוי צעיניך
 לצדני, אבל עתה אחר אשר פוך ענה צך כי אחת הושב שיכרות, אם אין צי ונעלה אחרת רק ויה אשר יש לי
 משקים טובי ויקר' הצלתי ונלוי' אלל הזולת, די לך בהם לצדני צעצורם, הנושל ונזאח ונאד צמאחר (ירמי' הי')
 האותי לא תיראו באם די' אם ונפני לא תחילו אשר שתיי חול גבול לים גו', וכי תאורו כי אינכם ונצינים זאת,
 עב"כ הי' לכם לומר יירא את די' הנותן יורה ונלקוש צעתו, והצן. — ודע כי ונשפט האיש אשר ונשמן צצרו
 ירוה והולך הלך ודל והצמח ונתחבר' עד אשר הוא נופל על הנוטה, והוא שולח להציא אליו רופא, הנה צאם
 ונעילתו הרופא ונשודתו על הנודרים סה"י צה ערם נפלו על דושק ערש, הלא הצצה גיל ועונג יבואו, וישצע
 נחה, ואחר אשר יתרגל צזה אז יתעורר להסתוקק לבוא אל צצירות יותר, כאשר הי' ציונים הראשונים, כן אצמנו
 יצדנו כלמים וננעלה היראה הטהרה הפניוית, עד אשר הקב"ה נקש מלחנו ונודריגה התחומה הנזכרת וגם
 זאת לא ונא, כמאורו לכן וננה שועי דבר די', והצציה ונצטר אותנו כי אם נגיע עפ"כ לנודריגת יראה ואהבה
 לענין הייני, צעצור היינו ית' ונפסיק כל לרכנו, יגאלנו ית' גם צעצור זה, ואח"כ וישיענו כי נכסוף ונקוה
 לצוא אל ונעלה היראה הגדולה והרועה, וזה ונלכן עתיד להמזיין, שנאמר לכן הנה אנכי מפתיה גו' ונמתי
 לה את כרוניה ונעם, ואת עווק עפור, ר"ל ונודריגת אצנת עוב"ז עולם השפל, ית' לפתח מקום, כי אחר אשר
 יצדנו לפיתוס ונעט, לבוא עפ"כ ליראה את די' כי הוא הנותן נשם יורה כו' אז יכספו ויחאו ויקונו לבוא אל
 שלמות היראה כיני עולם, צהופיע קוד חלק' עלי אהלם, והצן :

וואוניה, לא כן עתה אשר ארוחתך ארוחת תמיד נהן לך וקופת הקהל, הגה עתה אני שזה עומך עם אחיך העשיר, ויען ויאמר אמת הדברים וטענתך חזקה, כי עתה אתה שזה עם העשיר, אבל כל זה הי' טענה אם עוד לא הייתי קובע דירתי שמה, אבל עתה שכבר ואני מתאכסן בביתו בזה יש לך לזכות ולגנח את אחיך העשיר לעקור דירתי מביתו ללכת לגור אליך, השיב העני ואמר גם בזה זכיתי לבי, כי באין ספק כאשר שולחים לך סעודהך וקופת הקהל הלא ישלחו יותר מכפי זרעך, ובהיותך בבית העשיר הוא זורק המותר חוזה, אבל כאשר תתאכסן אלני ותסעוד וקופת הקהל, הלא אני זכיתי נחי' נפשו מן הנוחר ההוא אשר הותר ונשבעך, הנמשל, כל עוד שאנחנו מזונים בדרך הטבע נוטל השמים ונשמינו הארץ אין אנחנו יכולי' לגור ולהסתופק כ"א במקום ישוב, לא כן לעתיד, שיחדש הקב"ה הנהגתו למעלה וכן הטבע, ויהי' מציאות הכל ע"פ נס, א"כ אללנו המדבר והישוב שיהי' כי למציאות הנס' מה לי הכא מה לי התם, אבל בזה זכה המדבר להיות הוא הנבחר אל הענינים האלה יותר מן הישוב, לזה אמר כי גם המדבר יחי' עי"ז, וזהו ישושים ונדבר וניה ותגל ערצה ותפרח כחצלת, פרוח הפרח ותגל אף גילת ורנן כי כבוד הלבוש נהן לה, כי בהיותם במדבר בימים הראשונים לא הי' אל המדבר חלק כלל מן המזון והמחיה אשר שלח אלינו הפרנס העלוין ב"ה, אנוס לעתיד אשר יהן ד' אתה כרמינו ונש, שיחדש ית' במדבר כח הנמיהה וכה הנוגדל וישאר כן עד עולם, כוואמר (חולין ס') נשמים ויהיבי יהיבי וסקל לא שקלי, וא"כ כבר ראוי לענין זה המדבר יותר מן הישוב, כי ונוותר הטוב שישלח הקב"ה אלינו גם המדבר ישא ברכה, וזהו ישושים מדבר וניה ותגל ערצה גו' :

נותנים לנו שמה כוואחלת המחנים, שמה יכולי' אתם ליהן לנו כגדולה שעשה לנו האלקים במדבר שהיינו חוטאי' והוא מוחל לנו, ואומר לנו והי' מוחיך קדוש (דברי' כ"ג). באור הדברים, כי הגה כבר קבלנו כי גדול כח המוצה את הרבים עד אין ערך, כוואמר (אבות ה') זכות הרבים תלוי בו, ובהיפך המחטיא את אחרים בעשותו אחת ממוצות ד' אשר לא תעשינה וחזירו רואה שהוא עושה ילך גם הוא ויעשה כמעשהו, זה הוא מן הדברים המעצבים את החשונה, כי זה לו מעוה לא יוכל לתקון, [עי' הרומה להתעסק עם ההמון להעיר אותם אל העבודה ראוי שיגלים תחלה א"ע להיות נאמן ותמים עם ד', כוואמר (הלה"כ"ו) ואני בתומי אלך גו' רגלי עומדה במוסור אז במוקהלי' אבדך גו', כי לולא כן פן יקלקל לעצמו ויקלקל גם לאחרים], כי ויהי יועיל לנפשו אם הוא יעשה תשובה, אם חטאתו תעשה פרי באחרים, כמו שאמרו ז"ל (ברכות כ"ו א') צדק על אשה איש והוליד מומה מומה זה הוא מעוה לא יוכל לתקון, וזהו מאמר והי' מוחיך קדוש ולא יראה כך ערות דבר, ר"ל שלא יראה חברך החונה סביב לאוהליך ערות דבר מומך ויעשה גם הוא כמעשיך, עי' הזכר והשמר מחד והי' מוחיך קדוש, מדאגה פן בהחוגי' סביבותיך תחפשט רעתך, וזהו ענין שלתם שובי שובי השולמית בו' התדבקו בנו' וכאשר תהיו מעורבי' בתוכנו נלמוד גם אנחנו את מעשיכם הטובים ותגיעו לזכות הגדול המגיע אל המוצה את הרבים, ועי' השיבו כי לא כן הדבר, אנחנו לא נרויח על ידכם מואוניה, כי את הטוב לא תקבלו, רק רעתנו תקבלו, ובה תעכבו לנו את המוחילה, וזהו מה תחזו בשולמית, מה גדולה אתם נותנים לנו, ר"ל איזה ריוח והצלחה יגיע אלינו על ידכם, שמה כוואחלת המחנים, שמה יכולים אתם ליהן לנו כגדולה שעשה לנו האלקים במדבר שהיינו חוטאים והוא מוחל לנו, ועתה תעכבו זאת שע"כ הזהיר אהינו והי' מוחיך קדוש, וזהו תשובת מה תחזו בשולמית, את הטוב לא תחזו, בלתי ויהי שיקב"ה הי' מוחל לנו תסבנו אתם

איש על דגלו באותות. מדרש, הה"ד שובי שובי השולמית כו' ונחמה כך, שהם אומרי' התדבקו בנו, בואו אללנו, ואנו עושים אתכם שלטוני' הגמוני' דוכסי' כי ויהי תחזו בשולמית, ויהי גדולה אתם

ושפלות וואשר למטה מומנו, כמו היושב ראשונה חשיבותו נראית רק נגד היושבי' למטה מומנו, והוא המושפלי לראות (תהלים קי"ג) כן וכן היתה ענת יצחק ליעקב, גם אם צעיני הזולת תהי' חשוב כנכובים, צעיניך תהי' רק כחול, ואז הצרכה תתקיים אלך, לא כן אם הגדיל עצמך אז הצרכה יהי' סופה לקללה ח"ו להשפיל אותך, כי זה המושפט לאלקים ית' משפיל גאים ומגביה שפלים והבו צרכה שנתצרכנו אני ואברהם כאחד, כי ברך אצרכך צרכה לאז צרכה לכן כו' ככובדי השמים וכחול אשר על שפת הים, הורה צוה גם כי תהיה נחשב אלל הזולת ככובדי שמים עכ"ז צעיני עצמך תהי' רק כחול, והבו לפיכך הוא אומר והי' מספר צני ישראל כחול הים כו', והבו והי' המקום אשר יאמר להם לא עמנו אהם, ע"י שפלות זה עצמו יאמר להם צני אל חי :

ובסמוך. ד"א למה משלך כחול, מה חול אדם נוטל מומנו מלא קומונו ונותן לעיסה אז לתוך התבשיל אין צרי' יכול לטועמו, שהוא מקשה את שיניו, כך הם ישראל כל מי שהוא בזוזן או גוזלן בעולם הזה הוא מקשה את שיניו לע"ל, למה שהוא קודש, שנאמר קודש ישראל לך ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו רעה תבוא עליהם נאם ד'. באור זה ע"ד משל לרב אחד הי' לו בן משכיל ומאד, ונתקשר עמו כפרי אחד והי' לו לחתן, והי' עשיר מופלג וע"ה גדול, וכאשר בא הנער ההוא ל בית הכפרי וראה נעשה ההדיוטי' האלה והנהגותיהם הפחותות ויט גם הוא אליהם ויעשה כנעשיהם, ויודע הדבר לאזני הדניק, וישלח ויקח את צנו אללו והפרידו מהם ומהמונם, וימחר הכפרי וירץ אליו לאומר מדוע יעשה אדוני ככה להזוג להפריד זמ"ז, הים צדי עולה בדבר זה אשר הנער הולך בדרך חטאים, השיב הרב ואומר לו, ידוע מדע כי צני היקר הוא כנטועים מגדלים ומנעוריהם, שחול הוא על מי החכמה והמישרים, וכל הימים שהי' אללי הלא הי' מתמיד גדול טוב עם אלקי' ואנשי', ונעשה אבות ירשו צנים, אבל חנוסי עליך כי ידך היתה צו להוליכו בתורה

אתם לעבד זאת, משל לדאקטר הולך ויוצא השדה ללקוט עשבים, ועמו כפרני שיסא הנושא על כתפו, אשר הדאקטר עינו ולבו להביא העירה העשבים הנוסוגלים לרפואות, והכפרני מביא אל העיר הדרדרים המתחזקים בצגדיו, ונסבת העוקצים הדוקרנים שבהם, כן חזר רע לא יקבל הטוב כ"א הרע מעצמו יתדבק אליו, והבו מה תחזו בשולמות וכנ"ל :

ובסמוך. והי' מספר צני ישראל כו' עד אומר אברהם רבון העולמוי כל מה שהצטחת אותי מה הנאה יש לי בהם שאין לי צנים כו', אומר לו הקב"ה מן אותו הנוזל שאתה רואה שאין אתה מוליד אני מראה לך שאתה מוליד כו'. ונאמר זה כבר נתבאר יפה אף נעים בחלק הראשון (פ' לך ל"ג א')

ובסמוך. אברהם נתצרך ככובדים, שנא' הצט נא השמימיה וספור הכובדי' כו', ויצחק נתצרך כחול, שנאמר כי ברך אצרכך והרבה ארצה את זרעך כחול גו', ויעקב נתצרך בעפר הארץ כו' עד צרכו של יצחק שנתצרך כחול באתה זימי הושע, שנאמר והי' מספר צני ישראל כחול הים כו', והואיל דצינתק כתיב צי' צרכת החול הי' נצרך לומר והי' מספר צני יצחק ואינו אומר כן חלא והי' מספר צני ישראל, חלא בשעה שיצא יעקב אבינו לילך לפדן ארם ונסר לו יצחק את צרכת החול כנ"ש לו ויתן לך את צרכת אברהם וכו' אתה, ארי"ח צ"ח כך אומר לו צרכה שנתצרכנו אני ואברהם כאחד כי ברך אצרכך צרכה לאז צרכה לכן והרבה ארצה רבייה לאז רבייה לכן, וכחול אשר על שפת הים את הצרכה הזו ונסר יצחק ליעקב, לפיכך הוא אומר והי' מספר צני ישראל. באור הדברי', ע"ד שזכרנו בדבריהם ז"ל (ויקרא רבה א') ר' עקיבא אומר רחק ממוקומך צ' וג' מושבות ושב עד שיאמרו לך עלה כו', וכן הלל אומר השפלתו היא הגבהתי כו', והקב"ה יסבב להגביה את השפל, וצחיפך הגבהתי היא השפלתו, ולכניש ענה אל המוגביהי לשבת המושפילי לראות, היינו אם יגבה למעלה יראה ונסר

בהוהו לא דרך, ואשמו בראשך, כן לעתיד יספוט ית' אה עמוק ומואב על עונות ישראל, כי ע"י מעלם אשר מעלו בנו אין ידינו משגת להשלים את העבודה אשר עלינו לשרת בקודש, והם יאמרו מה לנו לעונות ישראל, ע"ז יענה ית' ויאמר הלא זכרתי לך חסד נעורייך ההגת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה והאמינו כי מנעוריה' כל עוד שהיו אנלי, הלא אז עצדו אותי באמת ובתמים, ומה גם כי הלא הם נומחזב קודש, מיעקב, והו קודש ישראל לך, ישראל סבא, ראשית תבואתה, ראש היחוס, ובחין ספק יש לזרעו להתדבק במדותיו, ומדוע נתקלקלו, ומדוע נשחתו, לכן כל אוכליו יאשמו על עונות שעשו הם, רעה תבוא עליהם נאם ד' :

שם בסמוך. ד"א והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם כו' א"ר יוחנן מה כתיב למעלה מן הענין (הושע א') לך קח לך אשה זנונים וילדי זנונים גו' קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי כו', אמר להם הושע להאומות מה אתם סבורי' בשביל שאמר להם הדברי' הללו שהוא כועס עליהם, ראו איך הוא אומר להם, ומה כתיב אחריו והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי, וכן ישע"י אומר (ישע"י א') שמועו שמים והאזינו ארץ גו' בנים גדלתי גו' מה כתיב אחריו לכו נא וגו' כשגג ילבינו כו'. ומה נואר רחוי להתבונן בדברי' האלה ולהשתיתקם בטעמים ומושם, והנראה בזה ע"ד אמרם ז"ל (פסחים פ"ז) אמר הקב"ה להושע חטאו ישראל, אמר לו התליפם באומה אחרת, אמר לו קח לך אשה זנונים כו', ואחר שלקחה והי' לו בנים מומנה אמר לו פטור אותה בנט, אמר יש לי בנים הימנה כו', ותכלית התבוכות זאת נראה כי חז"ל כבר נואצנו פלוגתתם (קידושין ל"ז) ח"א כשישראל עושי רצונו של מוקים נקראים בנים, וכשאין עושי רצונו של מוקים נקראים עבדים, וח"א בין כך ובין כך נקראים בנים, ונעשה דע כי ההבדל בין אשה ובין בנים כי אשה כגופו, אבל נעלה אחרת יש בבנים, כי מננים אי אפשר לפרוש, כי היחוס

והקשר אשר בין האבות לבנים עד עולם לא יפסק, לא כן אשה כי הלא אפשר לפרוש מומנה, כמאמר (מלאכי ב') כי שגא שלח, כן אנחנו עב"י אלנו ית', מתואר' בתואר אשה לענין הדקיקה, כמאמר (ואתחנן) ואתם הדבקים בד' הלקיכם כו', ויש להם גם המעלה השנית שהם מתואר' בתואר בנים, ואי אפשר שיפרוש א"ע מאתנו, וכל זה לדעה מיי שאמר בין כך ובין כך קרואים בנים, אבל לדברי האומר כשאין עושי רצונו קרויי' עבדי' ועבד ישנו בגירושין, גמר לה לה מאשה (קידושין כ"ג א') ואפשר לפרוש מהם, וזה הי' דעה הושע שאמר החליפם באומה אחרת, אכן הוא ית' סובר באמת בין כך ובין כך קרויי' בנים, וע"כ הראה לו שיקח אשה זונה והי' לו בנים ואח"כ יגרש אותה, והשיב יש לי בנים הימנה, ואי אפשר לפרוש, אמר לו ית' א"כ גם ישראל הלא המה בנים למקום ואיך אפשר א"ע מהם, והו מאמר ר' יוחנן אמר להם הושע כו' מה אתם סבורים ששביל שאמר להם הדברים הללו הוא כועס עליהם, שאמר להם כי אתם לא עמי כו', שאו עיניכם וראו מה כתיב אחריו והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, ר"ל אם לא הי' להם בחי' אחרת רק בחי' עם, שהוא בחי' עבדי' ודאי הי' אפשר לפרוש מהם ולומר לא עמי אתם, יאמר להם בני אל חי, ומננים אי אפשר לפרוש, והו וכן ישע"י אומר כו' בנים גדלתי גו' לכן לכו נא וגו' כשגג ילבינו, והבין :

ובסמוך. אמרו לו למה אין אתה מקבלנו, אמר להם שאתם חוטאים, אמרו לו ישראל אינם חוטאים, אמר להם הקב"ה כשם שהתינוק הזה כשהוא קטן אין אביו מתרעם על חטאתיו, כך הם ישראל כשהם חוטאים אין הקב"ה מעלה עליהם כו', ובמקום אחר נואצנו עוד מאמר קרוב לזה (שמות רבה מ"ג) כשעשו ישראל אותה מעשה בקש הקב"ה לביתם, אמר משה רבין העולם לא מוצרי' הוצאתם מוקים עובדי ע"ז, ועבשו נערים הם, שנאמר (הושע י"ח) כי נער ישראל ואוהבהו היתה; ועת להם ולך עמיהם ויעשו לפניך מעשים טובים

טובים, באור דברי ההתנזרות הזאת נראה שהוא ע"ד שאמרו ז"ל (מעשרות פרק א') החייב בשקדים המרים פטור במתוקים, החייב במתוקים פטור במרים, ובגמרא (חולין כ"ה ז') שקדים מתוקים גדולים חייבים במעשר קטנים פטורים, והמרים קטנים חייבי' והגדולי' פטורי', כי שקדי' המתוקי' מעוד שהם קטנים המה מרים, והשקדים המרים בקטנותם הם מתוקי', ולכאורה למה לאלה יקראו מתוקים ולא לה מרים, אחר אשר שניהם פעם מרים ופעם מתוקי', אבל כבר ידוע שהכל הולך אחר גמר הפרי, אשר אז יתודע תכונתה וסגולתה האמתית, ואם המרים בקטנותם מחוקים, זה הוא מסבת פחיתות גומר גדולם, כי עוד לא הגיעו לגמר ציפולן, ולכן לא באו אל צחי' הראוי' להם, והמופת על זה כאשר יצטרך אחד לשקדים המרים וישאל עליהם, יענה לו המוכר ויאמר אותם שהם בידי עוד ונתוקי' הם, צע"כ הוא מורה בדברי תשובתו כי המתיקות בהם מחמת חסרון הגידול והציפול כי עוד לא נגמרו ולא הגיעו אל טעם הראוי להם, והג"מ אם יקח אחד שקדים מן האילן ויקחם לתוך פיו ויטעום אותם והמה קטנים ומרים, וכי צעבור זה יואם את האילן, כי מעצמו יבין כי הנוריות הוא רק צעבור כי עוד לא נגמרו כל צרכן, וזה עצמו ההבדל בין יעקב ובין עשו, כי זרע יעקב צענם הוא טוב מאד, בתנאי אם יגיע לגמר תכליתו ע"י שקידות הלמוד החכמה והמוסר [שעל זאת יורה שמו יעקב כי לצסוף יבוא אל גמר שלמותו] ובהיפך עשו תכלית ענינו רק רע [והוא הי' נעשה ובגמרא צרוע תכונתו מלידה מוצן ע"כ קראו שמו עשו] וכאשר תראה את אחר ויש בו נתיקות מעט הוא אזה על פחיתותו שעוד לא הגיע לגמר טומאתו, ואומר תאמר עדיין הוא טוב, והוראת הדברים כי עוד לא הגיע לזחינתו הראוי לו, וזהו מאמר (משלי י"ד) וחסד לאומים חטאת, כלומר זה לו

אות וסימן כי עוד הוא חסר משלמותו, ובהיפך כאשר תראה בישראל אזה נוריות, זה לו אות כי עוד לא נגמר ולא הגיע עדיין לזחינתו הראויה אליו, וא"כ אין מהראוי למאם בו, כי ליומים עוד יבוא בטח אל גמר שלמותו ותכליתו, לא כן פלשת וזר שכבר המה רעים ומרים והגיעו לתכליתם, ומה הוחלת להמתין להם עוד, וזהו מה שהשיב הקב"ה כשם שהתינוק הזה כשהוא קטן והוא חוטא אין אביו מתרעם עליו, כך ישראל קטנים הם נערים הם שנאמר כי נער ישראל ואזהבה, ר"ל כי החוטא עוד לא הגיע אל תכליתו ותוחלתו, אבל ימים יבואו וילמוד חכמה ומוסר יבין ופרח ישראל, וזהו מאמר המתן מעט להם ולך עושה ויעשו לפניך מעשים טובים :

הוא שסי' המדרש תדע לך שהוא כן שכן ציוני הושע הכעיסו להקב"ה, התחיל הקב"ה וייראן כי בני זנונים גו' כי אתם לא עמיו, ועל שהוציא מפיו לשעה ולא עשה אלא בשביל להחזירן למוטב כו' עד שהי' צונקומו חזר בו ואמר והי' במקום אשר יאמר להם לא עמיו אתם יאמר להם בני אל חי, ומוזן כדברינו, אונסם לחצר הדברים אל דברי ר' יוחנן הכ"ל וזה אתם סבורים ששביל שאמר להם לא עמיו אתם הוא כועס עליהם, ראו איך הוא אומר להם, והי' במקום אשר יאמר להם לא עמיו אתם יאמר להם בני אל חי, וכן ישעי' אומר שנועו שמים והאזיני ארץ גו' לכו נא ונכחה גו' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילצינו, ומה נואר ראוי ונכון לקרב הדברים, כי הלא פשט המקראות מורה שכניכול הקב"ה כועס, עד שאמר אל הושע קח לך אשת זנונים גו' וקרא את שמו לא עמיו כי אתם לא עמיו ואנכי לא אהי' לכם, ואיך הסניף הכתוב ואמר והי' מספר בני ישראל כחול הים גו' והי' במקום אשר יאמר להם לא עמיו אתם גו' (*) אונס הנראה לדעתנו בזה כי הגה כבר התעוררו חז"ל על מאמר הכ"ל לכו נא ונכחה

(*) וכתב אורנו בזה ע"ד הלכות כי כל הכתובים האלה ענין אחד להם, ובקשר אחד נקשרו, כי חסד הנביא כחוס קדשו קלקול הדעות והפסק האמונה צהאש"י עד כי אינר ד' ית' אל הושע קח לך אשת זנונים וילדי

ונוכחה (שבת פ"ט ב') לכו נא בואו נא ה' לו לוור. [ויתכן כי רמז זזה כי השב והיחודה צריך להניפה וההרחקה וההחזודדו' והכנעה וזהו לכו נא ואח"כ ונוכחה] אונס דע כי כזר זיארנו זנוקוס אחר אשר העונש על העזירה יהי' כפי גודל מדריגה העובר, כמאמר (קהלת א') כי ברז חכמה רב בעם גו', וכמו שנתבאר בספר קול יעקב (זמקיומו), ופעמי' יהי' העונש לפי העת כמאמר חז"ל (שבת פ"ח ב') עליזה כלה מונח מתוך חופתה, ופעמי' יהי' חומר החטא לפי מדריגת העוקוס, כמו שיהי' בעוזה (שמואל ב' ו') ויכהו שם האלקי' על השל, ודע כי המדריגה היותר חשובה היא בהתקרב כבודו ית' אלינו לשכון כבוד בארצנו, והאח היתה בשלמות בשכון ישראל בזמנר, כמאמר ועשו לי מוקדש ושכנתי בתוכם, שהיתה השכינה שרוי' בין שני זדי ארון, ויותר מזה אכחנו מנפי' על הזמן העתיד, שנאמר (ירמ' ג') לא יאמרו עוד ארון זרית ד' גו', כ"א בקרבנו יהי' קדוש בלא אונעי כל מאומה, ואם יקשה צעינד למה מנע הקב"ה הסגולה הזאת מישראל והצפי' לישרי' חוסי' עד זמן העתיד, אכן דע כי גם זאת ענת אלקי' היא ונדוי גדיונה יען, כי הגה שורת הדין כך היא, כפי גודל התקרבות השכינה כן יהי' תוקף הדיני', לכן מנע הקב"ה זאת מישראל מדאגה פן ישו מן הדרך ויהי' עונש שלהם עד לאין מרפא, כמאמרו ית' אל משה בחירו (שמות ל"ג) ושלחתי לפניך מלאך גו' כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה פן אכלך בדרך, ולעתיד כאשר נהי' צטוחי' מפגיעת החטא הבטיח אותנו הנביא ע"ה (ישעיה ס') קומי אורי כי בא אורך גו' כי הגה החושך יכסה ארץ גו' ועליך ירח ד' וכבודו עליך

יראה, בלא מונוע כלל. — ועד"ז עמנו נראה צעיני דבר ד' אשר ה' אל הושע, לבאר אליו כי כל אשר יעשה לישראל לא יעשה מוסבת בעם ח"ו, כ"א בהיפך מרוב רחמיו וחסדיו הגדולים, מושל לאחד שהי' מופלג בהורה ובחכמה ושלם במעלות ומדות, והי' לו בן ולנער שהוא הי' ג"כ קנת מן המעלות, אבל לא כפי ערך הרחוי לפני זדיק כמוהו, עד כי הי' הבן נחשב לבעל חסרונות נגד המעלות החשובות אשר באציו, כמוזן בן יין, וזה עשה האב, נחן ענה אל בנו שיעתיק אהלו שיקבע לו דירתו צעיר אחרת, רחוק יהי' בניו ובין בני, העיר עיר קטנה והנש" פחותי' וגרועי' מאד, רעים ומעטים, ואז ששבתו בין הפחותים ההם יתנוצץ הודו והדרו, וכל דרכיו ומעלליו אשר בהיותו צדיק אציו היו נחשבי' לחסרונות, עתה יהיו כלם חשובים למעלות יקרות, כי כל רחיו יעריכו אותו נגד הע"ה שהוא יושב צנייהם שהמה רק עזרת בזוגד', ואז יהי' הוא כיתרון האור מן החושך, וזהו המשך המאמרים קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהי' לכם, ר"ל ארחיק אתכם ועל גבולי לא תהיו עוד מאוכלי שלחני בא"י, רק חלכו בגולה בין שארי העמי', כי אתם לא עמי ואנכי לא אהי' לכם, והאח התי' סבה והי' מוספר בני ישראל, המוספר המעט שיש בהם כאשר יהיו בגולה, הלא יעלו בחשיבות הרבה יותר ממה שהם נחשבים עתה, עד כי המוספר המעט הזה יהי' בחשיבות כחול הים אשר לא ימוד ולא יספר, וזהו מתורץ קושיית חז"ל (יומא כ"ב ב') כתיב והי' מוספר בני וכתוב כחול הים אשר לא ימוד ולא יספר, ולדברינו יתכן מאד שבאמת יש להם מוספר, וזה להם מוסבת החסרונות אשר יתראה

וילינו זנינים כי זזה תזנה ארץ ואלתרי ד' גו', ואלתר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי גו' והי' מוספר בני כחול הים גו' ר"ל כשימו צנתי' זאת המזכרת צלן מוסר ומונה ישרו וישרנו עד יגלה כחול הים אשר לא יספר מרוב, ועיר גם זאת יהי' כי יהי' דבר למה עונם שמה קדושי' וטעורים בני אלקי', וזהו יהי' זנוקוס אשר יאמר להם לא עמי אתם, כלימור חת המס האמתי הראוי אליהם אשר יאנוי קריתים לא עמי, כי כזר החסותי החעיני את דרכי אשר יאמר הים לא עמי אתם יאמר בני אל ה', כלומר בדרך הנלוז הוא דרך הקידם יקראי לה, וכל עינר עליה אנוי קודש יהיו צעיניהם, כאלו כוד חלקי' הופיע צאהליהם, והבן :

אשר לא ימד, ב' גם אם תקח מדה אחת ממה שהתחלת למדוד ותדעה למנות פרטי החול אחד אחד, זה ג"כ אי אפשר, מסבת דקותם ורזויותם והתערבותם יחד, וזהו ולא יספר, הנה שתי אלה אמר עלינו, והי' מספר בני ישראל כחול הים, ר"ל אם תאמר לספור את צ"י יגיע לך ב' מניעות, א' כחול הים אשר לא ימד, כי יהיו צדויו עם מואד, ועוד זאת ולא יספר, כי כל א' יהי שקול כמה אלפים כמאמר (ישעיה פ') הקטן יהי לחלף גו':

ובגמרא (יומא כ"ב ז') כתיב והי' מספר בני ישראל וכתיב כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, לא קשי' כאן צעושי' רזונו של מוקס, והאן באין עושי' בו, ונזכיר לזה מואמר ז"ל (דברי רבה סוף פ' עקב) אמר משה רבון העולמי' לכליתם אתה מצקס, עקור העליונים ותחתונים ואח"כ עקור אותם, מנין שנאמר (ישעי' כ"א) שאז לשמים עיניכם והביטו אל הארץ ותחת כי שמים כעשן נמלחו גו' ויושזיה כמו כן ימותו וישועתי לעולם תהי' ונדקתי לא תחת, וראוי לתת טעם למאמר עקור העליונים ותחתוני' ואח"כ תעקור אותם, איכבה זה חלוי צה, ונקדים מאמר (ישעי' כ"ד) כי ההרים ימושו והגזעות תמוטינה

וחסדי

יתראה צהם עתה צהיותם על מוכנס צמדריגה עליונה שהמה נקראים עמי, ומוסבת המקום שהמה יושבים על אדמת הקודש, סמוכי' על שלחן אביהם ית, וכאשר יחסר להם שני המעלות האלה ויהיו דומי' לכל העמים שאין אנו מייחד את שמי עליהם לקרוא אותם עמי, אז כל החסרונות אשר יתראה צהם פה יהיו נחשבים למעלות גדולות ויקרות, עד כי והי' מספר צ"י המספר המעט אשר להם יהי' נחשב כחול הים אשר לא ימד ולא יספר, והטעם והי' צמקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, כלומר כאשר ירחקו מעל שלחן אביהם ויהיו גולי' בין העמים, ואז המה צמקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, אז יהי' נראה חשיבותם, וכל החסרונות יהיו רק מעלות ויאמר להם בני אל חי, * וזהו מאמר ישעי' ע"ה לכו נח' כו' ולא אמר בואו נח' להורות כי כאשר הלכו מפה לגור בארצות אחרות אז ונוכחה, ואז אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

ובצפתה נבחר מאמר כחול הים אשר לא ימד ולא יספר מה ענין מואמר לא ימד ומה הוראת מאמר ולא יספר, אמנם דע כי ב' מניעות יש צמנין החול, כי אם תדעה למדוד כמה מדות יש בחול הים, ירבו המדות לאין תכלית, וזהו

* ויבא יקרו לי צהם דברי פי אחי חככם השלם ונ"ה שמה פלאהם נ"ה, שהעורר עוד ואמר כי תלמד שאין קשר לדברי הנביא ע"ה, כי הוא ותחיל צמנות ונסיים צמנת, עוד גם זאת קלך את דברי והחסיך יתכם צמלנות הנקרא, כי ראוי הי' לומר ואנכי לא אהי' לכם לחלקי, אבל דע כי הצן היושב על שלחן אצו ויבוא אחד וישלבו לאמה צן וני אתה העולם, הנה יענה ויאמר כי הוא זה היושב ונמולי, אכן אם צמחוב ישלבו לאמר הנידה נח' וני הוא אצו, אז ודאי לא צמקפ צגרו יאמרו צו להוליך אותו לציתו להכאות לו את אצו, רק יביד לו את שם אצו, הוא הדבר מונס אללנו צהיותנו יושב' על שלחן אצו ית' הי' הקצ"ה ונדבר שונו צלשון נוכח, צנים אתם, עמי אתם, ל"ל כן צמון החורצן, שנתקיים צנו ונאמר (ירמויט ט"ו) שלח ועל פני ייבתי, מונס כצן צמלה ועל שלחן אצו (צרכות ג') כי הוא ית' נשנית עלינו עתה רק מן החלונות, ונעלץ מן הכרבי, היינו עיי' מולית השמים, יבוצ ע"ז מלינת נאמר לא עמי אתם ואנכי לא אהי' לכם, הוראת ונאמר לא עמי צמית יתם שאליו, כלומר צמקום אצו וסמוכים על שלחני, וזהו ואנכי לא אהי' לכם, כלומר לא שנוותי יבנית עליכם, רק והי' צמקום אשר יאמר להם לא עמי אתם, מלת לא נראה כי היא נחלפת, והיא חדה ופירשת צל"ל על צמית דריס ג, והוא, ומוקס שהוא נאחר צענין, כמו אדם כי יקריצ וונס קרצן, ותקינו אדם וונס כי יקריצ, כל חשב עין, כל עין חשב, וגם פה נהראוי להחליף ולומר והי' צמקום אשר לא יאמר להם עמי אתם, כלומר גם צהיותכם צמלה ולא יהי' אפשר לדבר שונס צלשון נוכח, צהיותכם צלתי סמוכי' על שלחני, רחיקי' ועל צמולי, נאמר להם בני אל חי, כלומר גם כי לא יכנס שונו עליהם צלשון נוכח, יאמר להם בני אל חי צלשון נכמת, ודעו:

זכר, אז הקצ"ה מפרה ומרצה אותם עד אין מספר, ואז יתבטל מהם שם אומה, כי שם זה מורה שהם נחמ ונתחיי העולם שכל העולם נחלק לאומות, וזהו והי' זמקום אשר יאמר להם לא עשוי אתם יאמר להם בני אל חי, בזמן שהיו עשוי' רגונו של נוקם, וזאת היתה הפלת ורעיה אחר החטא, כלה שנים וארץ ואח"כ אתה וכלה אותם, ברוב חמלתו על ישראל אחז בזמניתו הדרך הפחות אשר צנו, לאמר אם אין ישראל כדאי להתקיי' מחפץ ד' צנו, כחפץ כללי שעשועי, עכ"פ יתקיימו ומסבת היותם כלי הכרח, שהם מקיימו' העולם, וזהו כלה שמים וארץ ואח"כ אתה וכלה אותם, וזהו שהבטיח ית' אותנו על העמיד כי ההרים ימוש' בו' וחסדי מאחך לא ימוש, כלומר שזכה להיות צנחי' כלי חפץ וכלי שעשועים, וא"כ גם אם ההרים ימוש' והגבעות תמוטינה ויגיע הדבר להחריב את כל העולם, עכ"ז יתקיימו ישראל, וזהו אמר מרחמך ד', ר"ל כי השארתנו וקיומנו יהי' ומסבת אהבתו ית' הנפלאה:

ולמה מתיק הדברים בזהר נבאר מאמר (דברים כ"ח) והותירך ד' לטובה צפרי בערך וצפרי בהמתך וצפרי אדמתך גו', וזמקום אמר מלאנו מאמר זה יותר רחב (שם למ"ד) והותירך ד' אלקיך בכל מעשה ידיך גו' לטובה כי ישו' ד' לשש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, דע כי יש ג' דרכי' מהחלפי' בעושה כל מלאכה, יש עושה ואוכל, היינו שהוא ונתפרנס ממלאכתו אשר הוא עושה, ויש עושה ואינו אוכל, כמאמר (קהלת ו') ולא ישליטנו האלקי' לאכל' ימינו, יש איכל ואינו עושה, היינו שמלאכתו נעשית ע"י אחרים, והנה בחלוקה הא' הוא ומלאכתו מתייחסות זל"ז, כי כמו שהוא צריך למלאכתו להפרנס ומנה, כן מלאכתו צריכה אליו לעבדה ולשמרה, לא כן הצ' החלוקות האחרות אינם כן, כי אם הוא עושה ואינו אוכל, הוא אך לזוהר, כי פעולתו אינה צעזעורו כ"א צעזעור מי שיתפרנס מוונה, ומה יתרון העושה באשר הוא עוול, ואם הוא אוכל ואינו עושה בודאי הוא אך לזוהר אלל המלאכה, כי המלאכה נעשית גם בלעדו

וחסדי מאחך לא ימוש אמר מרחמך ד', ועם דרכנו נשית לב לבאר מה ענין הכפרה שהיו ישראל צריכים לתת מוחית השקל צעת שהיו סופרים אותם, ונאמר כי הנה עם בני ישראל יש להם צ' מעלות אשר צעזעורם ראויי' הם להתקיים בעולם, א' כי הם יסוד ושורש אל הצדיקה בכללה, כמאמר (תהלים ח') מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ובחז"ל (במדבר רבה א') לולא ישראל לא הי' המטר יורד ולא השמש זורחת בו, צ' אם הם עושים רגונו של מקום בשלמות המה אהובים ונחמרים בעיני ד' עד מאד, כמאמר (ישעי' ס"ג) ולך יקרא חפצי צה, ומעחה דע כי יש צ' סוגי כלים, כלי הכרח וכלי חפץ, וההבדל ביניהם, כי כלי הכרח שאין חשיבותם כ"א בפעולתם, וזולת פעולתן אין להם שום חשיבות צעצם כמו כלי חרס לבשל בהם, וכלי שופכי' לרחוץ בהם, דרך הצעה צ' לתת לכל כלי מדה ושיעור לפי צורך תשמישו, היינו אם הוא במדה שהי' ראוי לעשות בו את הדברי' שהוא צריך, ואת המותר יחריס, כי מה לו להוסיף ולהעמיד צדדרי ביהו כלי שופכים וקדרות של חרס מה שאינו צריך, כי גם אותם הכלים שהוא צריך הוא מחזיק אותם צביתו רק מצד ההכרח, לא כן כלי חפץ ותכשיטין ככאלה לא יתנו הצעלים שיעור ומדה ומונין, כי בהם הרצוי משובח, וכל מה שהכלי גדול יותר ומדתו יותר הוא מעלה חן ביהו שאת בו, ולכן יש לחוש צעה המספר כי היספר נעלה חרון אף עליהם על היותם נעדרים החשיבות צעמומתם, כמאמר כלי אין חפץ בו; כ"א שמקיימו' אותו מצד ההכרח שאי אפשר אל העולם ובלעריהם, וא"כ בכלי הכרח המועט משובח, ולכן היו צריכי' לתת כופר נפש, וזהו כתיב והי' מספר וכתיב אשר לא ימור ולא יספר כאן בעושי' רגונו של נוקם בו, כי בזמן שאין עושי' רגונו של נוקם, וכל קיומם הוא רק ומסבת שאי אפשר אל העולם בלא הם לקיזה העולם, לכן הם רק כדי ספוק ולא יותר, ויש להם מספר, אבל כאשר עושי' רגונו של נוקם הם כלי חמודות ושעשועים כמאמר ולך יקרא חפצי

בלעדו, אמנם יתרון כזה הוא לטובה, וזהו והותירך ד' לטובה, כלומר שחיי' מיותר לטובה, היינו שחיי' מלאכתך נעשית ע"י אחרים: והנה החלוקות האלה שאמרנו להם זמנים מהחלפים, כי לע"ע צעוה"ז הלא עינינו רואות כי העולם גדלות הערך מאד, כי מציאות הדברים וצמיחתם וגדולם לא יהי' כ"א אחר היגיעה ורוב עבודה, כי כל דבר ודבר צריך עסק רב, כמו החרישה והזריעה והנטיעה וכל עבודה גדולה וזכרם, וא"כ האדם הוא נתח ונתחיו וחלק מחלקי הרבצתו, כי כמו שהאדם צריך אל העולם כן העולם צריך אליו לעבוד עבודתו, וצבא עבודתו כל שיה' השדה לא יהי' בארץ, לא יא' פרח ולא יציץ ציץ, ואם תשאל על האדם ועל עילת מציאותו צעולם, הלא תשיב אמרים ותענה אותה התשובה אשר אתה משיב על חלק מחלקי העולם, היינו שהעולם צריך אל האדם, וכן הנהמה אין לה מציאות רק מסבת האדם ועבודתו, כי הוא מתקן לה מאכלה, ויכין כל צרכה בזמן המצוי על זמן שאינו מצוי, אמנם לעתיד לא כן יהי', כי העולם יתצרך ויהי' בשלמות המציאות בלא יגיעת האדם ועבודתו, כאמנם ז"ל (שבת למ"ד) עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מלת, ולא יהי' מן הצורך אל כל ה"ט מלאכות אשר צעולם ע"י הטא אדם וחיה, ובאין ספק גם הנהמה יהי' פרנסתה מצלי עמל האדם ועבודתו, ויהי' האדם מיותר אל כל הרכוש אשר בארץ אחר אשר בלעדו ובלא יגיעתו ועבודתו יתגדלו ויכוננו כלם, וזהו שהצטיח והותירך ד' לטובה, היינו שלא תצטרך עוד להיות מושמשיהם, לא כן עתה הלא נאמר (ההלים ל"ו) אדם ובהמה תושיע ד', וצדק (ויקרא רבה כ"ז) אדם צנכות בהמה תושיע, כי אם בני אדם לא זכו אין טעם אל מציאות האדם כ"א ויה' שהבהמה לא התקיים צעולם כ"א אחר עסק האדם בחכמתו לעבוד אה האדמה, ולהקן כל הדברים הגריכים תיקון:

ובזה נכבד כזה נאמר (יונה ד') אתה חסת על הקיקיון אשר לא עמלת בו גו' ואני לא אחוס על נינה העיר הגדולה אשר יש בה גו' ובהמה רבה, והוא מוצא נואד עם הדברי' שאמרנו, כי בצואך אל בית עשיר תנואל שם ב' מיני כלים, א' כלי הכרח, היינו עילת מציאותם צבצור צורך תשמישם, ולולא הצורך לא הי' נוקיים אותם ולא הי' מיוחד להם מקום לשמור אותם, ב' כלי חפץ, היינו אשר עילת מציאותם להתנאות ולהתקשט בהם, וההבדל כבר אמרנו כי הכלי הכרח שמיאותו לצורך יש לו ערך וזמן מיוחד ומספר מוגבל כפי הצורך לתשמישו, כמו צנחיק בהמות לעבודתו, ודאי לא יחזיק כ"א כוּמספר הראוי לו, אחר שאין להם סבה אחרת אל מציאותם אל הצעה"ב, לא כן כלי כסף וזהו ותכשיתין לא יעריך אותם הקונה לתת להם שיעור ומספר ידוע, אחר אשר עילת מציאותם הן הדברי' צעיני הצעלים, כן מונש כל העולם הוא צמדה ובמשקל ובשיעור מוגבל, כמאמר (ישעיה מ"ו) מי מודד בשעלו מים ושמים צורת תכן וכל בשליש עפר הארץ ושקל כפלים הרים כו', והאדם יש לו ב' הצחינות, כי כאשר ב"א עושי' רצונו של מקום אז עילת מציאותם הן האנשים צעיניו ית', ואז אין להם מספר, לא כן בזמן שאין עושי' רצונו של מקום ואין עילה למוציאותם כ"א ויה' שהעולם צריך אל האדם אל עבודת האדמה וצאצאיה ואז המה צחי' כלי הכרח, ואז יש להם מספר, וזהו מאמר הקצ"ה ליונה שהי' מנטער על אצרת הקיקיון, שאין עילה אחרת אל חשיבות הקיקיון צעיניו רק צעבור היותו אצלו ככלי הכרח להגן עליו מפני השמש, יפה אמר לו אתה חסת על הקיקיון כו' כלומר מה תתפלל על הצלת נינה, והראה לו הצחי' השנית, כי יתנו מציאות אל כוה דברים נוסבת ההכרח והצורך אל הדברים שהמה מוסוגלים, ואיך לא אחוס על נינה העיר הגדולה כו' ובהמה רבה, והבן:

פ ר ש ת נ ש א

צו את בני ישראל וישלחו מן הווענה כל זרוע וכל זרע (פרשתנו ז') מכאן אמר ר' יהודה הלוי זרע שלום על י"א דברים הרעה בזה כו', ועל הווענה שם שמים זה גיחזי שרץ אחר נעמן ליטול מונו ממון, אלישע קידש שמו של הקב"ה שלא רצה ליטול ומנעונו כלום, וגיחזי רדף אחריו ונשבע לו לשקר כו' עד אמר לו הקב"ה לגיחזי רשע אתה אמרת (מלכ"ו ב' ה') חי ד' כי אם רצתי אחריו ולקחתי מואמו מואומו, נשבעת בשמי כדי לחללו, חיך מואומו אמרת ומומו אתה נוטל וזרעת נעמן מדבק כך כו'. ובהשקפה הראשונה אין הדבר מובן, חיך מואומו אמרת ומומו אתה נוטל, איך יהייתם מומו למואומו, אבל באור זה ע"ד דמיון לעבר ראה חלל לבני דברים נחמדים והיו של אחרים, והפציר הנער בלביו שיתן לו מואומו מן הדברים, ובראותו שאביו לא החזין לקול הפצרתו ואינו מוולא בקשתו, קפץ הנער ונשבע בחיי ראשו שיתן לו מואומו, כי יודע בנפשו אשר לביו לא יעבור על השבועה, הרים האב את ידו ויכהו מכה יד על הלחי, ויאמר לו הנה לך מואומו כאשר נשבעת, וכדבר הזה ממש הי' בגחזי, כי הוא נשבע ואמר חי ד' כי אם רצתי אחריו ולקחתי מואומו מואומו, אמר לו הקב"ה מואומו אמרת ייטו אתה נוטל, וזרעת נעמן מדבק כך. והבן: ובסמוך רבי יצחק אמר על עין רעה זרעת בזה, אדם זר עין ואינו משאיל כליו כליו, הקב"ה משלח זרעת בביתו, ומוציא כליו לחוץ והבריות אומרים פלוני לא הי' משאיל את כליו אמר שלא הי' כלים כו'. ובמקום אחר אמרו (ויקרא רבה ט"ז) בתיבה שעה קירא הקב"ה לגיונות שלו ואומר לא על חנם הכתי אוחו, אלא בעון נצטו קפפתי ואכהו (ישעי"ב ז'). דע כי הווענע ח"ע מן הדקה יהי' לאחד מנ"ב סבות, אם מואהבתו את כספו, או משנאתו את העני, ואין רצונו

להטיב עמו, זה ענף מן לא חנוכו, זה ענף מן לא חרלח, זה שאינו משאיל כליו ועינו רעה להטיב עם אחרים, גם אם יהי' זה נהנה זה לא חסר, היודע נסתרות מענין אוחו על זה בדרך עונש בנפשות, ונגעים באים עליו, ממש כמו שיזדמן שיענש המושרת בדרך העונש שוועניש' לבעה"ב, כי יודעים הם אשר צעליו צוה עליו להעיו, והעד, עזות מלחו וקשיות ערפו, כן האים הזה אשר מוסבת עין רעה הוא עושה זאת, ונגיע לו עונש לא כהעונשי בדברי' שמומן, רק כהעונשי' אשר בנפשות, והבן:

דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו וכל חטאת האדם לנעול ונעל זד' ואשמה הנפש הריא, והתודו את חטאתם אשר עשו גו'. והאוי להתעורר בהבנת מואור ואשמה הנפש הריא, גם מואור והתודו את חטאתם אשר עשו, וזה צא לנעט, וכי יזדמן שיתורה אדם על דבר שלא עשה, ונזכיר לזה מואור רבותינו ז"ל (נוד' פרשתינו ח') מכל חטאת האדם, ממה שבינו לבין חזירו, על הגניבות ועל הגזילות כו', גם מואור (ויקרא רבה ל"ג) והנה ד' נצב על חוונת אנך כו' (עמוס ז') לא אוסיף עוד עבור לו, בכל עונות כתיב נושא עון, וכאן כתיב לא אוסיף עוד עבור לו, ונצטע בראש כלם (עמוס ט') אמר ר' שמועון בר אבא ושמוי' דר' יוחנן ושל לסאה מלזה עונות וי מקטרג בה גזל (סנהדרין ו') בני אדם שיש בהן ע"ז ומגלי עריות וש"ד וגזל שקול כנגד הכל, עכ"ל המדרש, מוצא מדרגיהם כי לא זאת לבד שהיא חמורה מכל הענירות כ"א שהיא עלולה להוסיף הדין על האדם, וכמו שהביאו ז"ל שם מואור (יחזקאל כ"ב) והנה הכתי כפי אל נצטעך כו', ומואור זה אמר אחר שהציע חשבון ערוך ואמר התשפוט את עיר הדומים גו' עיר שופכה דם גו' ועשתה גלולים עליה לטמאה גו', והעטם

בזה נוכל לומר כי הגזל מחזירו בעל בחירה ובעל חיוב כמוהו, יוכל להיות שזה יהי סבה אל הגנזל לסבב לו כמה עבירות עי"ז, כדרך שאמרו (פרשתנו ט') הנואף והוליד ממזר יוכל להיות שיעבור על עשרת הדברות, לכן שוקלים העונש כפי הראוי לו וכפי פעולתו, כן גזל הגר או הדל קרוב הדבר מאלד שיסבב אל הגנזל שיחטא בכמה דברים, אם לשעה, ואם לעולם, וזה משפט המחטיא את חזירו אשר חטאי חזירו יהיו חלויי' בו, וכמה מורה על זה מאמר (ויקרא ה') וכחש בעמיתו צפקדון או בגזל גוי על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטוא בהנה, ר"ל כי הגזל הזה יהי סבה אל הגנזל לעשות אותו חוטא באתת מכל העבירות, ואל הכוונה הזאת רמז ג"כ במאמר שלפנינו איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל צד, ומלת האדם מוסב למעלה ולמטה, כלומר מכל חטאת האדם, והאדם ימעול מעל צד, לזה אמר ואשמה הנפש ההיא, כי הנפש ההיא של הגזל אשמה בה, כמשפט המחטיא את חזירו, חטאי חזירו חלויי' בו, אמנם כאשר יתן לבו לשב אל ד' ולהתודות, אז ידאוג ויאמר היבכה יהודה על עבירות אשר ביד חזירו, הלא חינו יודע על ונה להתודות, לזה אמר והתודו את חטאתם אשר עשו גוי, לא יותר, וכן נאמר ג"כ צפ' ויקרא וכחש בעמיתו צפקדון או בהשונות יד או בגזל גוי השלים ואמר וכפר עליו הכהן לפני ד' וגסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה, וכמו שנתבאר בחזרנו על מקומו, ע"ש :

מדרש (פרשתנו ח') כשראה דוד שהתחיל הרעב לבוא צימיו כו' אמר אין הדבר חלוי אלא צי, ויבקש דוד את פני ד' (שמואל ב' כ"א) ויאמר ד' א שאלו לו בית הדומים. ובגמרא פריך (יבמות ע"ה) קתבע לשאלו שהניית הגבועונים וקתבע ליקריה שלא נספד כהלכה, וינשי אין דכתיב (צפני ב') אשר משפטו פעלו, באשר משפטו סם פעלו. באור מאמר זה ונאיתי בספר עין דמועה להגאון מו"ה שלמה קלוגר שיחי, שובאר אותו ע"ד שכתב בס' מעון הנרכות צסס חכם אחד בצאור מאמר כי

ענה כמות אהבה קשה כשאלו קנאה, והחכם הזה הוא הדריק מו"ר המחבר נ"ע, הגאון בעל מעון הנרכות ז"ל שמוע זאת ונפיו הקדוש בהיותו בקעמפנא, ועתה כבר הוא בדפוס דרשותיו הנעיימות על שיר השירים בספר קול יעקב, הודעתוך היום קורא נעים כי פעמי' רבות תנאלא צספר מעון הנרכות שכתב דברים צסס חכם אחד והם מפי הדריק מודבנא נ"ע וסוי' עליהם ודפת"ח ובכלם כתב רק חכם אחד ואת שמו הטוב העלים, וד' יסלח לו, ועתה נעתיק בקצרה מ"ש צספר קול יעקב על מאמר כי עזה כמות אהבה, כי במדות צו"ד אין באפשר שיהי' לאדם על חזירו אהבה ושנאה גם יחד, רק או אם הי' אוהב את חזירו צעבור מעלות טובות שראה צו ואח"כ ראה צו מדות רעות וישנאהו, והשנאה תגבור על האהבה, או להיפך האהבה גוברת על השנאה, אבל מן הנמנע הוא אשר שניהם יתקצו בנושא אחד, וע"כ עשה יעשה משניהם מוג וממוצע היינו שלא יאהבהו בשלמות גם לא ישנאהו תכלית שנאה, כי הכחות מתערבים וכל אחד נכבד את חזירו, אבל מדותיו של הקב"ה אינם כן, כי אינם ע"ד כחות צ"א ואזלו ית' אפשר שיהיו צ' דברי' הפכיי' גם יחד, ואין אחד מכבד את חזירו, וזהו מאמר הנודרש (פי' שנות) ראה ראייתו את עני עוני, אמר הקב"ה לנשה אתה רואה ראי' אחת ואני רואה שתי ראיות, אתה רואה ישראל עונדין על הר סיני ומקבלים התורה, ואני רואה שיקבלו התורה ואח"כ יעשו את העגל, אשר צהשקפה הראשונה הדבר כמו זר, הלא מרע"ה לא ידע העתידות כ"א ונה שהקב"ה הראה לו והודיע אותו, א"כ למה לא הראה לו גם שניהם, גם קבלת התורה גם מעשה העגל, ומה זה שאמר הקב"ה אני רואה שתי ראיות, יגל את עיני נשה ויראה גם הוא את שתיהן, אבל אחר דברינו יתבאר מאלד, אתה רואה ראי' אחת, כלומר אתה אוהב את ישראל ונרד קבלתם את התורה, אבל אם תראה עוד מעשיהם צעגל אז תחלקלך האהבה ע"י השנאה, לא כן אנכי שאני אוהב ואותם אהבה

נתנו שנותיהם למלאך אחרי שקרבו יומיהם
 ושנותיהם ליאד, כמה דתימא (יחזקאל כ"ג)
 והקריני ימך והנחז עד שנותיך, כל זאת אירע
 להם לעשרת השבטים, שנא' (ויכח כ"ג) נגי עמי
 הגרסן מביח הענוניה מעל עולליה הקחו הדרי
 לעולם, לא הו' לו צעולם הדר אלא העוללים,
 שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, ואתם
 עשיתם אותם מוזרים, מה כתיב אחריו קימו
 ולכו כי לא זאת המנוחה צעור טמאה תחבל
 וחבל נמרץ, אמר להם הקב"ה על שגר עבירות
 הייתי מאריך חפי עונם, כיון שפשטם בניחוף
 קומו ולכו כו'. עוד מצינו מאמרים זל בניקים
 אחר (פרשתנו ויד) אמרה רוח הקודש ע"י שלמה
 (משלי כ"ג) כי שוחה עמוקה זיכה גו' אף היא
 כחהף תארוז, אף היא, שמיכה את האף על
 האדם, כחהף תארוז, שאין הקב"ה מאריך
 למנאפי' להפרע מהם כו', וזוגדים בדרם חוסיף
 שמוספה רשעים בישראל. הנה חז"ל פירשו ומאמר
 אף היא לשון חמה וכעס, ובהקפה ראשונה
 הוא דבר רחוק מאד, ובהנחה לקרב הדרג אל
 הפשט שהוא כמו גם, ועכ"ז יהי' הדרג מוכרח
 ומוזן מן הפשט, הוונס דע כי הנה ע"ד כלל
 למדנו מדברי חז"ל אשר לפנינו שאין הט"ה זה נשאר
 עבירות שהקב"ה מאריך חפי עליהם, ולא כן
 חטא הזניה, וכמו שהביאו שם מאמר הנביא בשה
 ד' (מלאכי ג') והייתי עד ממהר בזבזפי' וזמנאפי'
 גו', אולם טעם הדבר דע כי כל עבירות יש ביד
 האדם לשבט לוחר או לאחר זמן ולהקן את אשר
 השחית, או עכ"פ אם לא ישוב לבטלה, ולא יהי'
 שונה בזולתו, לא יזכר לו חטאיו, לא כן הנח
 על אשת איש והוליד מומר, הלא העלה והלא
 הביא רעה לעולם, כי היליד רשע ופועל רע,
 והוא מקלקל ימיו הראשונים והיומים העתידים
 לו עד הוונס, כי חטאיו לא תווסף, והנה הוא
 כמנוול את כל ימיו רעה והטאה, כמאמר הנז'
 וזוגדי' בדרם חוסיף, ר"ל כי הביא והמניא רשע
 ונלעיל ויהי' פועל רע צעורו, לכן אין הקב"ה
 מאריך אף על זה, כי הארכת האף היא מעה

שלשה עד זמן המנים הרבה, לאמר אולי ישוב
 בתשובה, וזה כבר יצאו וכבר נאדו ימיו ושנותיו
 צרע, וזהו פן התן לחחרים הודך ושנותיך לאחרי,
 כי כבר כל שנותיך משועבדים ומחלטים בידו ע"י
 הפועל רע אשר צרחת משחית לחבל, וזהו מנה
 דתימא והקריני ימך ותנחא עד שניתך, והדמיון
 צוה לרב ומורה שהי' מנהגו הטוב צדא אליו איש
 ואשהו בדברי ריבות ורצו להנהגה, לא הו' מניח
 הרב לעשות פירוד כל כך מהרה, פעם נשא אחד
 אשה ולימים אחדים אחר הגשויים הווי' דהו',
 באה אשהו אל הרב צעור חקח מוטו ג"פ, ורצה
 לנהוג כמנהגו להתעצל בדבר עד זמן רב, השיבה
 האשה ואמרה הלא כל עיקר טעם השקיות הוא
 לאמר אולי צומך זמן ידוע יעשו שלום ביניהם,
 אבל אנכי הלא צעלי כבר שיעבד נפשו לעולם להיות
 בין זרים, מעתה תוכל לדעת אשר גם לשנים
 רבות יהי' כמו שהוא עתה, או גרוע יותר, ומה
 לך להתעצל להתעבד להאדיב נפשי הנם, הנמשל
 כבר מוכן מדברי הקדמוים, וזהו קומו ולכו כי
 לא זאת המנוחה צעור טמאה תחבל וחבל נמרץ,
 פי' כי הונויא צעולם פועל רע בריא וחזק מאד
 שלא ישתנה, ומעתה נחבחר מאד ומאמר אף היא
 כחהף גו', להורות כי המדקד' מהתנצל לאמר מדוע
 נשתנה זו המדה הדיון שלא להאריך אף, וההשונה,
 אף היא כחהף תארוז, ר"ל צמדה שאדם מודד
 זה מודדיו לו, כי גם הוא צמעה קלה עשה את
 אשר עשה, כי חטף את כל ימיו ושנותיו אל כך
 האצרון, צעמותו לענמו פועל רע שיעשה צעורו,
 וזהו אף היא כחהף תארוז, ר"ל הלא גם העבירה
 חטפה כל יונוך צרע א', וא"כ אין צוה מוקם
 להאריך אף, ולכן יפה המלינו אף היא שמיא
 את האף על האדם, והדרג מוכן מהודך הפשט,
 כי צע"כ העינש מדה כנגד מדה:

וזהו אף היא כחהף תארוז וזוגדי' בדרם חוסיף,
 חמש ע"ד בעל מלאכה קבל על עצמו מלאכה
 והבטיח להשלים אותה אחר ירח ימים, והשלים
 אותה אחר צ' שבועות, והנע"כ מהפלא עליו
 מאד איך הו' אפשר בידו להשלים הונולאכה הזאת

ביומים מעטים, השיב ואמר מה זה תתפלא על הימים המעטים, הלא אנכי פועלים הרציתי, ואון לי מלאחי, ועי' מהרהי ועשיתי, הנמשל כי כל העבודות הקצ'ה מאריך אפו עליהם, כי יש להם זמן עד שתמלא סאתו אז הקצ'ה נפרע ממנו, ומש'כ הנוף והוליד מומזר, הלא הקדים למלאות הסאה כי הוסיף לעצמו פועלים לעשות במלאכה, ועי'כ מיד נתמלא סאתו, וזהו אף הוא כחהף החרוב, והטעם, וצנודים בלדס תוסוף, שהוסיף לעצמו פועלי' למחר על השלמות המלאכה: איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לר' גו', מה מאלד ראוי להתצונן באריכות הדברים ובכפלים כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר, כי באין ספק בלו הדברים בעצור כוונה עיווקה, ונשא עין על דברי רבותינו ז"ל במדרש אולי מהם נקח דעה להבין מאמר נפלא זה, וזה לשונו (פרשתנו עיר) כל ימי גדה נזרו, נדרו תלוי' בגזירותו ולא נזירותו תלוי' בנדרו, וגם מאמר זה צריך באור, כי בהקפה הראשונה הדברי' סתומים וחתומים: ובגמרא (נדרים ט' ב') אמר ר' שמעון הצדיק מינוי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא פעם אחת בל אדם נזיר מן הדרוס, ור' אחיתו שהוה יפה עינים וטוב רואי וקוולותיו סדורות לו הלחלי, אמרתי לו בני מה ראיית להשחית את שערך זה הנאה, אמר לי רועה הייתי לאבא צעורי, הלכתי למלאות מים מן הנועין וגסתלתי

בצבואה שלי ופתח יגרי עלי וביקש לטורדני מן העולם, אמרתי כי העבודה שאגלחך לשמים, מיד עמדתי ונסקתי על ראשו, ואמרתי לו בני כמורך ירבו נודרי נזירות בזרעאל, עליך אמר הכתוב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לר'. גם במאמר זה ראוי להתצונן מה ראה שמעון הצדיק בהגזיר הזה עד שאמר אליו עליך אמר הכתוב איש כי יפליא גו' ולא על נזיר אחר, הלא דבר הוא, ונזכיר לזה מאמרם ז"ל צמקום אחר (במדבר רבה כ"ב) אמר להם הקצ'ה לישראל לא תהיו סצורים שהותר לכם להשבע בשמי, אפילו באמה אין אתה רשאי להשבע בשמי אלא ח"כ יהי כך כל הנודות האלו, את ד' אלקיך תירא, שתהא באותן שנקראו יראי אלקים; אצרהם יוסף חיוב, הוי את ד' אלקיך תירא, ואותו תעבוד, אם אתה מפנה עצמך לתורה ולעסוק במצות ואין לך עבודה אחרת, לכך נאמר ואותו תעבוד ובו מדבק, וכי יכול אדם לידבק בשכינה והלא כבר נאמר ב' ד' אלקיך אש אוכלה הוא אלא לומר לך כל המשיא בתו לת"ה כו', אם יש כך כל המדות הללו אתה רשאי להשבע, ואם לא לא. והאיו להבין ענין הג' הנאים איכנה הוה מוכרחי' אל השבעה, וכבאר דבר דבר על אפניו. התנאי הראשון שיהי' הנשבע ירא אלקים, הוא כפשוטו שיהי' צטוח בעצמו שיקיים את נדרו ואת שבעתו, * כי כל עוד שאינו צטוח בעצמו שיש בפתו לעמוד נגד יצרו לקיים

*) **בפתחיה** נשאתי עי' ומשל נחמד לצי' סכנים עניים א' ה' מוטב עלים, והשני ה' נבז, וס' לזה צנות ולזה צנית, המוטב עליהם כאשר ראה צח הגיע פקקה, התחתן עמה, ועשה לה מחונה כחשפט הצנות בכל הדברים הנכונים, והנבז היו הצנות צניות צחולות זקנות ולצנות לא יוכל שלחן, פעם הפליר הגבז בשכיני שובצור לי הלא אתה איש עני ואציון כוונתי כוונת אחר ואיכנה אתה תחתן עם צמותך ואתה נתון להם מוטה ונתן כבוד, ויאמר לו כי מנכחו כן הוא ציום שולד לו ילד הוא עושה לעצמו מציב קנים, סגורה ציבור, ויום יום רני נתון לתוכה תורה את, ועד שיגיע האחד לפרקו כבר יש לי צעצורו כל נרכי הנשואין, בקה שאת לעצמי ותכבוה גם אתה כוונתי, ועשה לך חגזו קטן כגור צמקגר ותתן לחוכו יום יום, ויתקיים כך קוצץ על יד יצבה. הגבז שמוצי את הברוי שחק ואלד, לאמר הענה הזאת הוא ענה אך צעצורך, כי כאשר תתן המעצב לתוך הפרגז הקטני יס' עונם עד שיצוא הילד אל פקרו, ולא תפתח לסוליא מוננו גם אם תהי' דחוק יותר, אצל אנכי הלא נבז אני, ואני פתח ונקברות ועולות אשר בקרו אחרים, ומש'כ מסגר קטן זה אשר אעשה אני, וזה הוא לפני, הלא כאשר אהי' דחוק לעשות ודאי אפתח ואוליא, הנמשל הצדיק הנוכל תורה ושומר תורה, וכל הסגברות אשר בגבה התורה לפניו טעורים וחתומים אתו, הוא יגול לעשות לעצמו וסגבר קטן ללדור נדר, וישמור

לקיים המדר החליט הכתוב ואמר (קהלת ה') טוב
 אשר לא תדור משתדור גו', ולמה לו להכשל בעון
 נדרים, ושלא יתפלא האדם למה החמירה התורה
 כיצ בעון נדרים יותר מנשאר כל הנוצות שלא
 חששה נשים מזה פן לא יקיימנה כמו בנדרים,
 לזה הסמיך ואמר אל תחן את פיך לחטיא
 את בשרך גו' וכמו שכתבנו בצלור זה בקול יעקב
 במקומו ע"ש וינעם לך. התנאי השני שלא יהי'
 לך עסק אחר כ"א עבודה שמים, גם זה מוצא
 במד' (שם בסמוך) מעשה צינאי הולך שהי' לו שני
 חלפיי עיירות וכלם נחרצו על שבועת אמת, כינר
 אחד אמר לחבירו שבועה שאני הולך ואוכל שאני
 הולך ואשמה, והיו הולכין ומקיימין שבועתן;
 ונחרצו בו, יען כי איך כבודו של הקב"ה שיטא
 אדם את שמו על ענין פחות מזה, כ"א לדבר
 שבקדושה, כמאמר (תהלים קי"ט) נשבעתי ואקימה
 לשמור משפטי נדקך, ובגמרא (תמורה ג' ב')
 נשבעין לקיים את הנוצות, לכן הוא מהנאי הנודר
 שלא יהי' לו עסק אחר כ"א עבודה שמים:

אכן התנאי הג' ובו תדבק, כאשר יהי' לו צנות
 ישיאם לת"ח, דבר זה נראה רחוק מאד מדבר
 הגדר והשבועה, אבל אחר ההתחוננות גם התנאי
 הזה הוא ראוי ומחוייב מאד אל הנשבע, והוא
 בהקדים מהאמר (ישעי' מ"ח) שמעו זאת בית יעקב
 הנקראים בשם ישראל וומי יהודה ילאו הנשבעים
 בשם ד' ובחלקי ישראל תכירו לא צאמת ולא
 צדקה, הנה האריך הכתוב והרים קרן ישראל
 ויחוסם למעלה מאד בית יעקב הנקראים בשם
 ישראל, כי ויעיר הקודש נקראו גו', שהוראה
 אשר כל זה צריך הנביא להקדושה לדברי הוכחתו,
 ובחלקי ישראל יזכירו לא צאמת ולא צדקה, אבל
 דע כי הרמזים ז"ל כתב (ונוה ז' מוספר הנוצות)
 להשבע בשמו כנגטרך לקיים דבר מהנדרים או
 להבטיחו, כי צוה תהי' הגדולה והכבוד והעילוי,

היינו שהוא מופת על הנשבע שהוא אהב את ד'
 יותר מכל מחמדיו, כי כן טבע האדם שהי' על
 דל שפתיו ליטבע בדבר החביב לו ביותר, כמו מי
 שתלה בנו יתידו והוא צריך ליטבע לו, הלא ישבע
 לו כן יתרפא בני מהרה וכדומה מוקרי זוננות
 אשר יקרה לפניו הלא ישבע בהם, וא"כ העוזב
 את כל עסקיו ונשבע רק במאמר חי ד', בע"כ
 גדול כבוד אהבתו את ד' יה' בלבו יותר מכל חפצי
 העולם, והאהבה הזאת גוברת ועודפת על כל
 האהבות, וא"כ יקשה צעינינו איככה יודמן הנשבע
 בשם ד' וסקר ציימינו, הלא האיש הזה הנשבע על
 שקר ודאי רחוק הוא מאד מאהבת ד', וא"כ יפלא
 מי הביאו ליטבע בשם ד', אמנם התשובה גזה ממש
 ע"ד שאמרו ז"ל במדיר (רי"ה שה"ש) שחורה אני
 ונאווה, שחורה אני במעשי ונאווה אני במעשי
 אצותי, צלור זה ע"ד אחד יושב ציית חומה גבוה
 מהצני גזית, והחלונות סתומי כסמרטוטים, צא
 אורח אל העיר וראה זאת והתפלא לאמר איככה
 נודמנו צ' הפכיים בנושא אחד, הצית חומה הוא
 מורה על הצעלים שהוא עתיר נכסין, והחלונות
 מורים הסיפך, אמר לו חושב מאנשי העיר אני
 אניד לך פשר הדברים, כי הצית יש לו צירופה
 והוא נחלת אצותיו שהיו עשירים, רק הוא איש
 עני הוא, וכאשר נשבר תלון צביתו אין בידי צמה
 לתקן, וצא נח עמי ותרחה את האיש ההוא כי
 הוא מעוטר במלבושי כבוד כושפט העשירים,
 והוא חגור חגורה דלה מאד, והולך יחף, וזה
 הכל רק צעבור שאצותיו היו עשירים, והנגדים
 הם אשר הלבישו אציו צעת הנשואין, ועוד הם
 קיימים, וזהו ממש מהאמר שחורה אני במעשי,
 וזה שיש צי' הפכיים, ונעשים טובים מאד,
 ונעשים רעים מאד, והסבה גזה כי הטובים הם
 נעשי אצותי, אשר בידי צירופה, והמעשים רעים
 הם שלי, וזהו שחורה אני במעשי ונאווה אני במעשי
 אצותי

וישמור ולא ישבר את מקומו לא כן הרשע וזה לו נלמד
 הקדושה הוא סוֹך ונחרב לא ישבר את מקומו שלו אשר נעל צעלמו, לכן יפה אמרו בענין הנדרים שיזכיר רק
 לחיטן שנקראו יחלים, שמהם צעיניו הם סוֹך

אבותי, כן הנשבע בשם ד' לשקר, בע"כ הוא רשע בעלמו, רק אביו ה' לדיק והי' אוהב את ד' ית' מאד מאד, וקבל מאביו ליטבע בשם ד', ואביו נשבע על דבר אמת, והוא ישבע על שקר, וזהו שאמר שמעו זאת ביה יעקב הנקראים בשם ישראל וממי יהודה ילאו, ועי"ז נושא בידם תרתי דסתרי, שקבלו מהאבות הדיקי' ליטבע בשם ד' והם בעלמם הנשבעים בשם ד' לא באמת ולא בצדקה, ומעתה גם דברי התנאי הג' הם לזירך גדול אל הנשבע, גם כי שלמו לו הב' תנאים הראשונים, את ד' הלקיך תירא, ואותו מענו, ולא ישבע כ"ח לדבר שצדוקה, עוד יש לחוש על השנועה גם שהוא ישבע באמת פן ילא ממנו בן רשע, ויהי' למוד מן האב ליטבע בד', והוא ישבע לשקר, לזה בא התנאי הג' ובו מדבק, להתחתן רק עם בני ת"ח, ואז יהי' בטוח גם בצניו, כמאמר (ברכות יו"ד) אפשר דגרמה זכותא דידי ודידך והו' לי צנין דמעלי, שלא יכשלו בלשונם:

ומערה מה מאד יתבאר מאמר שהזכרנו, שיהי' נדרך תלוי בצניותך ולא שיהי' צניותך תלוי בצדריך, כי משפט הנודר כך הוא, כי בהזדמן לפניו ושהה היין וישת ויטכר עד כי ראשו ואזריו כבדים עליו, הוא מוחס את היין, ועולה בלבו כי טוב להיות צני, ויחפץ לנדור נדר לקבל עליו צניות, היינו שהוא חושק להיות נבדל מן היין וזון הסכר, ולבו אמונה להתרחק מנדבים כאלה, ועי' חפצו ותשיקתו אל הצניות לכן ידור נדר ומקבל על עצמו להיות צני, א"כ הצניות היא

סבת הנדר, חמס אח"כ כאשר יעצרו ימים מספר ויין לא בא אל תוך פיו, הוא מתמרמר והולך והומה ודעתו וחפצו נשתנו ממה שהיו בתחלה, כי כבר הוא משחוקק אל היין, רק עוד צניותו עליו מסבת הנדר אשר קבל על עצמו, כמאז כי מתחלה הי' נדרו תלוי בצניותו, כי עי' חפצו בצניות. קבל על עצמו הנדר, אבל אח"כ הוא מתחרט על הצניות, ויחפץ למלאות חלומו, ועכ"ז הוא צני, לא צרצץ כ"ח באונס, כי הנדר מצריחו, וא"כ הצניות תלוי בצדו, זה שאמרו רבותינו ז"ל הזהר שתי' תמיד חפץ בצניות כאשר בשעה ראשונה, שיהי' נדרך תלוי בצניותך, וצניותך יהי' תלוי בצדונך ושחוקך, לא להיפך עד שתי' מוכרח מסבת נדרך, כי אין חפץ לר' צני שהוא עושה בהכרח, ואולי התגבר עליו התאוה עד כי יפרוץ פרץ ויעבור הנדר, ואולי זהו שאמר הכתוב (משות) ככל היוצא מפיו יעשה, היינו כמו שהוצאה מפיו לנדור הי' מסבת חפצו ורצונו בצניות, כן יהי' תמיד כל משך ימי צניותו, וזה ג"כ מואמר (תנא) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרה לר' חלקיך נדבה גו', ר"ל כמו בעת שנדרת הי' הנדר ונודעת הלכך כן ראה שיהי' גם הקיום באותה צחי' עצמה, וזהו ועשית כאשר נדרת גו'. וצמקהלות המתקנו כל המשך המאמרי', כי הדור נדר לר' חלקיך לא תאחר לשלמו כי דרוש ידרשנו גו' והי' כך חטא, וכי תחדל לנדור לא יהי' כך חטא (* מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לר' חלקיך נדבה אשר נדרת צפיק, כי הנה

ההבדל

י' כח עמד רבני להתבונן צמאמר וכי תחדל לנדור שהנדר הכתוב להצנימו ולומר לו לא יהי' כך חטא, וכי הי' עולה על הישע שיתבונן ד' לו עון לאותו שאינו נדר, והנראה אשר אשר נחקור תחלה על דבר המטא חסר אל הנודר, להטיל אחד נדר שיתענה צה"ב, או כדומה והנהגות עוצות, ולא קיים כל ויה שגדר, רק נקמתו, היה נקרא חטא הרבה יותר ויהי' שלא קבל על עצמו ההנהגה טובה זאת, ולא עשה אותה גם פעם אחד, ויה עשה כמה פעמים וחדל מעשותו, הלא יכלא ליה ירע ויהי' שלא עשה כל מאומה, ויה קלקל בהנהגתו כמה פעמים ויה היה נבדל וקבלו על עצמו גם הם לא הקים את דברו הטוב, איננם דע כי כונו בצניות בני האדם מוצא תהינות וחולקות, יש אשר מוצו וטבעו עב, אשר כח לו להסתפק צמאכל עב וגם, ממוגד המטעמי' לא טעם וטעום, ועכ"ז הוא נדיח וזקק כל הימים, ויש אשר צמזגו הוא רך וענוג מאל, ולא יסבול כ"ח חכמת המטעמיים ויעדמים, ונלעדיהם צרעה יתמוגג, ימות ויחלש, כן וכן הנפשות עמולפות, שונות זניזי', כשם הנכחם ענה ועבורה, עד שאין לה דבר סק ומשפט ההנהגה, לא כן נפש בן נח היא לריבה אל טבע מלכות, ונלעדם

ע"ז אומר כי תדור נדר גס לר' אלקיך ולא לאדם כמוך, עכ"ז לא האחר לשלמו, כי זה חמור מעצירה אחרת, שאין עונש השוגג כעונש המזיד, אבל לא כן בנדר דרוש ידרשנו ב' דרישות, וה"ו כך חטא על כל הפנים, גם אם זשוגג, והטעם, מונח שפתיך תשמור, כי כבר ידענו לא יאונה לנדיק כל און, והנה לטהר מסייעים אהו, בלתי אם נדר בחיזה פנים, על דעת כן שלא ישלם, אז יודמנו לפניו עבובים ולא יקיים, שעיב אומר הכתוב (מטות) איש כי ידור נדר גו' לא יחל דברו, בשעת דבור, ואז ככל היונא מפיו יעשה, משאי"ב אם נדר בפניות היה נדנת הלכ, אבל אם מונח שפתיך תשמור להוסיף הנדר בלכ שלם ורוח נכון, אז חדע זטח ועשית כאשר נדרת שהנמור באין מעכב, ואז לר' אלקיך נדנת למפרע אשר נדרת צפיק, כי לא לאדם נדרת, ולהקב"ה העיקר הוה

ההבדל בין הטורד להמנדב לחזירו, ובין הנודר לתת ממוט לשמים, כי הנודר צעד חזירו אין לחזירו מזה דבורו מאומה, ויוכל עוד ח"ו למות ברעז בטרים יתן לו צפועל, ואכל הקב"ה הענין בהיפק, כי מדבר הנתינה אין לו ית' כל מאומה, רק מנדבת לבו, כמאמר (דברי הימים א' כ"ח) כי כל לצבות דורש ד', וזה כבר נעשה צעה שגדר בשפתיו, וכמאמר (שמות כ"ה) ויקחו לי הרוונה, כלומר אכלו ית' התרומה היא צעה יקחו אותה לידם מתוך כיסם, לא הנתינה, כי מזה כל איש אשר ידענו לבו הקחו את תרומתי, ועיקר התרומה היא נדנת לב המהנדב, כאמרים ז"ל (קידושין כ"ח ב') אמירתו לגובה כנוסירתו להדיוט, ואחר שהדבר כן יש מקום אל האדם לחשוב ולומר מה לו להקב"ה אם לא אקיים את הנדר צפועל, כבר ראה אלקים נדנת לני צעה אמירת הנדר,

וצלעם לא תקיים, יתור עליהם נפש אסרללי, שלא תקיים צלא גלות התורה כולה, יתור מזה נפשות פתוי ישראל ונתיניהם שהם מתווינים להתנהג בהקדיות, ולפאר העדות, ובכר נפילו סכרי' רעים אשר ציחרו בהגת הליש המעולה המתחדש עם קומו, ובכר זה גם נפשות עם ישראל חלוקות ומחולקות זמיו, כמאמר (קהל א') כי נרצ הפנה רב בעם, וכמים רבוי האין ונתינא יש צבארו על וסלי על וילאר (צבא ותינא סי' א') רנניה חביו לי' הני שקולו מתיא דחורא, שקל נתינייהו, אהו כו' חיל סג לסו כו', אהר לי' דינא הני אהר לי' אין למען חלק צורך טינים (ואסלי ב') חיל נגדק חיון כן, סווי אהתת נדוקים, עיש כי קרתי. ועוד זאת ידענו כי גם וני סניל צווצ עז וטנע נסה טינל לפחות עמנו צמאלים נקים, ואז מרגיל אינע ימים פנינו צמיו הענו, להעמע צמאלים קלים וערבים, הלא ההנדל נעשה טנע, וישתנה צמינו וצמנו שלא להסתפק עוד כ' צמאלים קנים, יאם צמקרה יאכל בעם אחד טמאלני סבי' לינל חתלה, כרם החנדל צמאלני הערבים, הלא יחלם ויהלם, וגופו לא יקבל עוד גם הטמאלני הערבים, עדיז אום ההננה צענין הנפשות, כי נפש הטוויני היא תקנה טלוית לענוה צום סהיל חיבת לתיא יני טוים, אכן אם יעלה צמאלית הענודל וירגיל נפשו לדקדק צמנות צמיות ורחיות מונגה תחסידי' וליננו מעסה, הנה תסיו העצירה סהיל לתיא חללי לענין חיונו, עד אשר אם יקרה חליו טיחם ום והענודה חולא, יחשוב ד' לו עין, וזאת היתה לו רק ע"י אשר קבל על עמו לי נהג את עמנו כום טעונו והסכנתו היתה להנניו נפשו צמריגה נגרה, אשר מעטס זה תחלפו חלינו לצדולי הטוויני זיל שלא היו להנניו עלום בהננה ועולם יתור ועדק נעטס, סווי סכנינו זיל (חילוק קיס א') אינר עיר עוקצא חיל להא ותינא חיל צר תורח סו, ועי ענע את עיר עוקצא ותינא חיל כן, אבל הוא הדני אשר חורנו, כי זה אי דרסם להעריך את עמוס ואת ודרינת נעטס ולא רני להנניו אינע צמיינים, כי חילנו טעס אהר יער את חקן וס' ציוו חטא, לכן ויטע סלל לקבל על נעטס ולא יתמינו צמנה זאת, וסו העדק הטמאלני כי תדור נדר לי' אלקיך לא תחלל לסלנו כי דרוס ידרשנו ד' אלקיך וענין וס' כך חטא, חיל איך כך וס' חטא, ולא צמרי' טעס סם אינע שוטי' כך ונעטס לא יס' חטא, וזל יקסם צענין לתיא חדופ יכניד עלי הקב"ה יתור וליחורם, לזא אינר כי גם אהר טוויך מתיס אהר כי תחלל לתיא לא יס' כך חטא, וסו אהר נתינת לענוך עול חמיו סו, וסו עניא סתחך תסויר, ס' חלם וסויר סתחור צמלה עלי נדר, ועשית כאשר נדרת, כאלו נדרת, וסו כאשר נדרת לי' אלקיך נדנת, סתחור סו ו לא סו עלי, וסו אשר נדרת נפיק, צמיוט עלי נדר. וסנן:

הוא נדבחה הלג, ואמירה לנבזה כו', והוא ג"כ ועשית כאשר נדרת, כלומר מיד צעת שנדרת, והכ"ף במלת- כאשר היא כ"ף הזמן, כמו (בראשית מ"ג) כאשר כלו לאכול את השנר, והוא ועשית כאשר נדרת כי המעשה אשר תעשה יחשוב אותה הקב"ה למפרע אל העת אשר נדרת כאלו עשית בפועל, כענין שמאננו ברו"ל (תענית ח') פעם היתה גזירה דלא ליתב צתעניתא, אמר ר' זירא נקבל עלן להתענות אח"כ, דכתוב (דניאל יו"ד) כי מן היום הראשון אשר נתת את לנך להצין ולהתענות נשמעו דבריך, וכל זה הוא אם נדר בלב שלם, והוא מונא שפתיך השמור אז ועשית מיד כאשר נדרת, כי לר' חלקיך נחשב לנדבה גם אשר נדרת- צפיק, כמ"ש בנצרהם ראינו ע"ה, יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשבת גו', כי מחשבתו העבודה נחשבת למעשה, והקב"ה עיכב עליו המעשה בפועל:

ומעתה מה יפה נהבחר מאמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא כו', כי הנה הנודר יש עליו ספק אם ירצה לקיים את נדרו או לא, וגם אם ירצה לקיימו יש עליו ספק אם יוכל לעמוד נגד יגרו, לכן ה"ו נמנע מלאכול אשם נזיר, אמנם הנה הנודרים יתחלקו לב' פנים, יש אדם הכל הרבה ושהה הרבה עד שהי' קץ במוטו, ויפתח את פיהו ויאמר שהוא מקבל עליו תענית על שלשה ימים רצופי', והנה הנודר הזה צעת אשר פנה את שפתיו ונדר את נדרו, לא הי' בו ההגזרות על יגרו כל מאומה, אחר שהוא כעת- שבע ודשן, ובנפש- שצעה הי' נקל עליו מאד דבורו וקבלתו על עצמו, אכן כאשר יעבור עליו יום או יומים והי' כי ירעב והתקנף, אז אין לחצו יודעי' מה יהי' בו, אם ישלים התענית עד שלשה ימים, כי אולי יפר נדרו ויאכל, אמנם כבר יודמן נודר אשר צעת דבורו וקבלתו ראינו בו ההגזרות על יגרו, כמו הנודר להתענות שלשה ימים רצופי', ויהי' היום השלישי כבוא השמש והוא כמתעלף עיף ויגע רעב ומואז עד מאד והגיע זמן

קר"ש של ערנית והתפלל מעריב והלך לביתו לאכול, ויהי הוא יושב על שלחנו והכוס בידו ומגדנות לפניו, עומד והתייבב בהתגזרות נמרץ ונתן את הכוס מידו ויתן אומר להתענות עוד ג' ימים להשלים התענית עד שבת, הנה אל האיש הנודר הזה קרוב מאד להאמין שהי' יכולת בידו להקים את נדרו, יען כי גם קבלת הנדר הי' ע"ד הפלאה וההגזרות גדולה, צעת אשר נפשו יודעת מאד צרת רעצונו ומרירות תעניתו, אז כנצור יחל לקראת יגרו וכאיש מלחמות נלחם מלחמות ד' עם תאוהו, וגמר אומר להתענות עוד שלשה ימים אחר שלשה ימים הראשונים, נכון הדבר בטוח כי ודאי יקים את נדרו, וזה ממש מאמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא, כי הי' חושש פן לא הי' עומד בנדרו גם בלא הטומאה אשר קרהו, והוא רק חולין בעורה, כי צעת אשר נדר את נדרו לא ראינו בו ענין הפלאה וההגזרות על התאוה, כי זה משפט כל הנודרים אשר קבלתם עליהם קלה מאד, ועיקר ההפלאה והגזרה היא צעת הקיום, וכל עוד שלא השלים הקיום יגדל עליו הספק פן לא יקיים, לא פן האיש הזה אשר בא מן הדרום, וראיתו שהוא יפה עינים וטוב רוחי וקוונותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה, אמר לי רועה הייתה לאבא צעירי, הלכתי למלחות מים מן הנועין, ונסתכלתי בצבואה שלי ופחו יגרי עלי וביקש לטורדני כו', וצעתו ובעונה הזאת אשר היגד הרע עמד כנגדו חגר עוז כנגדו ואומר העבודה שהגלחך לשמים, וגבר שכלו על יגרו, מיד עמדתי ונסקתי על ראשו, ואמרתי לו כמותך ירבו נודרי נזירות בישראל, עליך אומר הכתוב איש כי יפליא לנודר נדר נזיר, ר"ל אלנך היתה ההפלאה וההתגזרות צעת נדרת את הנדר, והענין נחמד ונעים:

מדרש (פרשתינו יו"ד) הרשעים קודמים לשם, ככל שמו, גלית שמו, שבע בן בכרי שמו, הצל הצדיק' שון קודמים, ושמו אלקנה, ושמו צועז

צועת, ושמו מרדכי בו, והדברי' סתומי' וחמוי'*)
 והקרבן אלני' ידוע אשר מעשיו של אדום והנהגותיו
 נקראו' שם, אם טוב ואם רע, כי מאמר שם הוא
 הפרסו', והפרסו' הוא לפי המעש', כמו (איוב י"ח)
 שם לו על פני חוץ, ומעתה נקח דמיון לאחד נסע
 ונביחו ונשהה כמה ימים בדרך, ויהי במלון וימצא
 איש מעירו אשר נסע היום מביחו, וישאל אותו
 לאמר הגד נא חדשות אש ידעת מה הי' בעירטו,
 ויען ויאמר שריפה הי' בלילה, ויחרד הסוחר
 מאד, ויאמר אולי גם בימי נשרף, ויאמר לא,
 רק חורפה פלוגית לבדה, וישאלהו עוד מה הי',
 השיב ואמר אחיך ביום פ' מאה אדומי' הרויח,
 ויאמר הסוחר פיך ענה נך כי סבל גדול אמה, כי
 הרגתני והחרדתני בשני ספוריך, בראשון הלך
 חרדתי פן נשרף ביתי, ובשני, כי בטרם שמעתי ופיך
 מלת הרויח, הייתי חושב כי אחי מאה אדומים
 הפסיד, ובשתיים הי' לך לומר בהיפך, חורפה
 פלוגית נשרפה, הרויח אחיך מאה אדומים,
 כי בן טוב וישר להקדים הטובה ולאחר הפורעניות,
 כן הנדיקים שום קודם להם, היינו המעשים
 טובים שהרויחו בשורה טובה היא מקדימי',
 ועי' בא הרמז ושמו מרדכי, בעל המע'ט מרדכי
 הוא, ולהיפך ברשע שהפסיד אחר נבל שמו,
 כלומר נבל הפסיד, והבן:
מדרש (שם) פרש הנזיר גרשת לקניה ולאחריה
 בו לאחריה גאמר כה תזכרו. אח בני
 ישראל, כשם שאין הנזיר טועם יין, אף אחסל
 חטעמו יין כשהיו מזכרי את ישראל, עי' באורו
 בחלק הראשון נ"ח ב' ע"ש וינעם לך:

זאת תורת הנזיר אשר ידור קרננו לך על מרו
 מלכד אשר תשיג ידו כפי גדרו אשר ידור כן
 יעשה על תורת נזרו, הנראה בהוראת המאמר
 הזה באריכות לשונו ובכפל הדברי' שרצונו הי' לרמוז
 על ענין נכבד, על דרך שאמר במקום אחר (ויקרא
 י"ח) ושמתם את משערתו לבלתי עשות מחקות
 התועבות גו, אשר לדעתי היתה כוונה במאמר
 לבלתי עשות גו' עיד שכתבנו בספר המדות
 (בראשון משער היראה) בצאור מאמר (שמות ב')
 ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו,
 הורה בצמצע דרכי היראה ומשפטיה, שלא תהי'
 היראה את ד' בעבור מורא העונש על החוטא,
 כי אז אין היראה מפני כבוד ד' ית' רק מפני
 פחד העונש, אבל ראוי לאדם להתבונן שמהי'
 מורא ד' עליו יראת המעלה, לסבת השגתו את
 הוד חלקותו וואך נעלה, מרומם על כל זכרה
 ותפלה, כי ד' חלקי' הוא עליון נורא הוד, יתכס
 בצעיף הצושה לבוא בנקרת העורים מפני הדר
 גאונו והוד כבודו, בדרך שאנחנו יראים מפני
 איש גדול בהורה ובחכמה הנודע לשם ולתפלה,
 יראים מפניו יחרדו מנשת אליו, והיא רק יראה
 המעלה, מפני רום המעלות היקרות אשר בו
 ותהלותיו העצומות, כמ"ש הרמב"ן ז"ל בצאור
 מאמר (שמות ט"ו) נורא תהלות, כלומר נורא
 הוא מסבת התהלות והמעלות אשר בו, וזה שאמר
 ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ר"ל
 גם אם לא תחטאו וגם אם אין לכם לדאוג מן
 העונש, עכ"ז ראוי אליכם שמהי יראתו על
 פניכם (***) כן נראה גם צוואור ושמתם את
 משערתו

*) יברצרה נובל לומר כי המע'ט של הנזיר יכיר ית' קודם נושא אל תשיבו, כאמ"ס ז"ל (בראשית רבה נ"ג)
 מנחתו דוד עבדו יזקן ונחשו צבדים, כי ליש נובל בשביל ב' ברידות טיבות בו, ונכס רביע
 ע"ש כאשר שאל בליה ונזר ואלו ישראל יאמרו לו ית' בהיפך את העם ומתרים תענדון בו, ויהי
 אלקים טען קודם להם, ר"ל יזכיר וישיבם הטובים נרם בלא אל הנחיות, אבל רשעים הם קודמי' לשם,
 כי מעשים טובים רק אחר עשייתם הנחיות, כמו שהבי' ית' אל המלאכים על שלחם וי' שחיד לטות את
 נזק מניח בו מבני ית' הוא נזק לו רשע, ואינו לו לדין, אשר להם אין אפי' כן את האדם ללא נשפתי,
 כאשר הוא עם (בראשית רבה נ"ג):
 י"י ידוא' הנותן נחמיה (תהלים נ"ו) חילי ונפשי כל הדרך אף תתן, חנן על חנני' ר"ל ראוי אליהם נחמיה
 מוכלה

משמרתו לבלתי עשות גו' כלומר הזכרו לעשות משמרת ומשמרת למשמרת מלבד כל הסייגו' אשר נדרו עליך תראה עוד להוסיף מן היתר, וזהו לבלתי עשות מחקוה החועבות ר"ל גם כי כבר אתה זריו בעמך שלא לעשות החועבות עכ"ז ראוי אליך להוסיף, וכאמרה ז"ל עשו משמרת למשמרת, כי לעשות סייג וגדר בעבור היתר, אין דרך כ"א לעשותו מדבר שאין היתר שולט עליו, כמו העושה לעצמו גדר להגין עליו מן האש, הלא בהכרח יראה לעשות הגדר מדבר שאין האש שולט עליו, כן אין דרך לגדור לפני היתר כ"א בדבר שאין שליטת היתר עליו, כמאמר קדש עמך צמות לך, היינו לפרוש מן ההיתר ולהוסיף על האסור, ולכן אחר שפרט הכתוב הדברי' אשר הנזיר יפרוש עצמו מהם מחרצני ועד זגים וענבי' לחים ויבשים, וכל אלה נכנסו תחת סוג האסור, מעתה אין צורך לעשות מהם גדר, לכן יראה הנודר להוסיף עליהם לעשות לעצמו גדר מן היתר, כי על היתר אין היתר קשה כ"כ כמו על האסור, וזהו זאת תורת הנזיר גו' כפי נדרו אשר ידור, ר"ל כמו שהנדר הי' אצלך לעשות איסור מן דבר המותר, כי טרם הוצאת מפיך הנדר הי' הדבר הזה מותר עליך, והי' דעתך והסכמתך לעשותו איסור, כן גם עתה יעשה על תורת נזרו, יראה להוסיף עוד מן היתר שהוא עתה חוץ לנדר, וזהו כן יעשה על תורת נזרו ויוראת מאמר על ע"ד שנאמנו בחז"ל (ויקרא רבה ב') בקלות לא נאמר ואלה יעמדו לקלל כמו שנאמר בצרכות אלה יעמדו לצדק את העם, אלא ואלה יעמדו על הקללה כו', כן אמר גם פה כן יעשה על תורת נזרו, כי הדברי' המפורשים בתורה הם אמנם התורה אשר החרצנים וזגים לגדר אל היין, עכ"ז אצל הנודר כבר הוא גוף האיסור, אחר שהוא נאמר בתורה, לכן אין ענה רק לעשות לעצמו גדר מדעת עצמו נוסף על מה

שהתורה אשרה עליו, וזהו הרמז ג"כ במאמר (מטוה) ככל היוצא מפיו יעשה, כלומר לא לבד היוצא מפיו, כ"א גם הדומה אל היוצא מפיו ג"כ יעשה בתורה נדבה, וזהו מאמר (תלח) מוצא שפתיך השמור, כלומר עשה גדר ומשמרת אל מוצא שפתיך, ועשי כאשר נדרת, לא לבד אשר נדרת, כ"א גם הדומה אל הנדר. תעשה בתורת נדבה: **גדר רש** (פרשתנו יו"ד) מייך ושכר זיר, הה"ד (ישעי ה') הוי גבורים לשמות יין כו' מזדיקי רשע עקב שוחד וזקת זדיקים יסירו ממנו, גבורה של תורה הוא באשרי, אצל גבורת יין היא באוי, הוי גבורים לשמות יין, והנשי חיל למסוך שכר, ומתוך כך משמים את התורה ומעוותי' את הדין, שכן כתוב אחריו מזדיקי רשע עקב שוחד גו' והומר (משלי ל"א) פן ישמה וישכח מחוקק וישנה דין כל בני עוני, הנראה בכונת המאמר עם ויה שראיתי באדרת אליהו מרבינו הקדוש הגאון רבינו אליהו מוילנא נ"ע (פ' שופטים) כתב בצבור כתוב זה מזדיקי רשע עקב שוחד וזקת זדיקי' יסירו ממנו, אשר לכאורה יפלא מה ענין זקת זדיקי' אל הרשע, ואיך יתכן לומר על הזדיק רשע עקב שוחד שהוא מסיר ממנו זקתו, והלא הוא רשע ברשעתו, ובאות הכוונה כך היא, כי הזדיק לרשע בעבור השוחד אשר קבל מינו, קלקל עתה וקלקל גם לאחרים אח"כ, כי כאשר יוצא עוד משפט לפניו על דרך זה כושפט הראשון, צע"כ הוא מוכרח לדנו בתורתו דין ושושפט אשר שפט עתה, כי לולא כן יעשו עמו ריב ומדון מדוע אחרת ילא פלוני זכאי צעסק כזה וא"כ אין נוספר אל הקלקולי' אשר עשה ואשר יעשה וכלם באו מנסבת השוחד הזה, אשר קבל מיד הרשע, וזהו מזדיקי רשע עקב שוחד יהי' זה סבה אח"כ וזקת זדיקים הרבה יסירו ויעוותו מנסבת השוחד הזה, וזהו וזקת זדיקי' יסירו ממנו, ר"ל מנסבת השוחד

יוראו ית' על פניכם גם אם הי' סדר העולם וממנו נשאל ינווט ושלא יספר דבר, ויהי' הכל קיים נקיים ונחמד, עכ"ז הי' לכם להתיירא מפני כבודו ופני הרב הבאין ויהי' תלמידי ז"ל:

השומר [ע"י] באדרת אליהו עם נפל טעות בדפוס, שכתב במלת ממנו כלומר מן הדין, ונ"ל מסבת השומר] ולרעתי יהי ענין מאמר שלפנינו לחבר צ"י הכתובי האלה למען יחדיו יהיו תמים אל כוונה אחת, כי מה לי המשנה דין בעבור שוחד או משנה דין מסבת היין, הלא אם שינה הדין מסבת היין יהי ג"כ מוכרח אח"כ לרין כל הבאי לפניו בעסקתו כמשפט הראשון, פן יפערו פיהם עליו כי היום אומר כך ולמחר כך, והוא ומתוך כך משכחים את התורה ומעוותי את הדין, ר"ל גם לאח"כ יעוותו, והוא שאמרו שכן כתוב אחריו מזריקי רשע עקב שוחד וזקת זריק"י יסירו ממוני, ר"ל ממש אותו הקלקול אשר יסבב השוחד אשר מסבת השוחד יקלקל גם לאחר כך להסיר זקת זריק"י, ולחייב את הזכאי, אותו הקלקול נעלמו יעשה גם היין והשכר, והוא שהביאו מאמר שהע"ה פן ישתה וישכח מחוקקו ושנה מסבת זה דין בלבני עוני, כן נראה לי הכונה, והכוונה אמיתית לדעתנו: דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תזכרו את בני ישראל אמור להם, יזכרך ד' גו', מה מאד ראוי להתעורר על שפת יתר אינה להם, מה הי' המקרה חסד אם יאמר כה תזכרו את בני ישראל יזכרך גו', ומה גם מדוע האל"ף במלת אמור נקודה קימן ולא בסגל, כמשפט אל הצוי, כמו אמור אל הכהני גו', ומלת אמור בקימן הוא מקור, כמו זכור שמור, ונדרך כלל ראוי להתעורר הלא מאמר יזכרך ד' גו' הוא ענין נקשה, ויחזיק אח"כ יעמדו הכהנים ופניהם אל העם, יותר ויהראוי הי' שיהי פניהם אל הקידש ולבקש: מאתו ית' בך את עמך ישראל האב פניך אליהם, מה זאת להם שיעמדו ופניהם אלינו, אבל נותק הדברי ע"פ משל לאחד כעם על צט על רוע מנהגיו עד שהסתיר פנים ממונו, וילך הנער ערום ויחף ויווד לו מאד וילך אל ביה השגן ויבקש מאתו... שיהדל... אלל אביו שיעשה לו מלבוש, וישמע אליו וילך אל אבי הנער ויבקש את פניו חוס נא וחמול על בנך וראה להלבוש אותו כי הימים ימי חורף וקרה, ויען אבי הנער ונעים:

ובגמרא (סוטה ל"ח א') כה תזכרו את בני ישראל בלשון הזה שלא ישנו, וראוי להבין מדוע ולמה הקפיד הכתוב על לשון הזה, והנראה לדעתי כי חז"ל אמרו (סוף עוקצין) לא מלא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום, שנאמר ד' עוז לעמו יתן ד' יזכך את עמו בשלום, וראוי לבאר מאמר מחזיק ברכה, ולא אמר משפיע או לשון אחר מורה על השפע, והנראה כי כבר נזכרתי אצטנו לאבות א"ש את רעהו וא"ש את אחיו, וי"ש כהנתנו את ענינו, כנאמר ואהבת לרעך כמוך, ורמז לזה מאמר והזרית התיכון מנרות בחוף הקרשים מן הקצה אל הקצה, כן אהבת בני ישראל זה לזה ונחמד אותם להיות

אחד

אחד, וזה כלל גדול שהקב"ה נותן שפע לישראל והנה הוא כמו שנותן משקה אל חנית, והוא כלי מורכבת ומחונרת מלוחות ונסרי הרבה, אשר אם הלוחות דבוקים ומחונרים זה לזה מחזקת המשקה בחוכה, לא כן אם יש פירוד ביניהם, אז תגא המשקה מבין הדבקים חונה, כך לא מגא הקב"ה כלי המחזיק ברכה לישראל ולא יגא חונה, אלא שלום, אם הם שלמים ודבוקים זה זה, נשאר השפע בידיהם ותחייים בהם, אשר ע"כ נאמר בהרשעים (ישעי' מ') הן רשעים כמר מדלי גו', כטיפי היוצאי מן הדלי, בעבור שהלוחות נפרדי זויז, ויותר שהם נפרדים יותר יוגא המשקה, וזאת להם לישראל שהם כלם נכפס אחת וכאיש אחד חברים בדבקות אהבה ואחיה, אז הבריה החיכוך מהצדס להיות אחד, לכן גוה הקב"ה כה תגדבו את בני ישראל אמור להם גם המה רבים, עכ"ז יאמרו הכהנים יברכך ד' בשון יחיד ואז יחזיקו הברכה בתוכם ולא תגא החונה :

עוד נוכל להעמיים בכוננת מאמר הנ"ל לא מגא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום, כי כבר נאמר (ראה) ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו גו', הנה עינינו רואות כי כלי חמדה זאת היינו התורה היא סנת הברכה, וא"כ מו שאין לו בית אי אפשר לו לעשות מזוזה, ומזות מעקה, וכדומה מזות הרבה, ולא מגא אופן לזה רק שלום ואחדות, שנאמר ד' עוז לעמו יתן לא אמר נתן רק יתן, לומר כאשר עלה בדעונו ית' לתת תורה לעמו, מיד היחה העלה ד' יברך את עמו בשלום, וזה שאמרו במדרש אתם נגזים היום כלכם למה נסמכה פ' נגזים- לקללות, לפי שכאשר שועו

ישראל ז"ח קללות שנמשנה תורה הוריקו פניהם, מיד בא משה לפייסן, ואמר להם אתם נגזים היום כלכם, ומשל לקנים כשהם הרבה באגודה אחת הם חזקים, כך אתם אם תהיו באגודה אחת תהיו נגזים לא נופלים, ממש כדברינו, כי פחדו ואמרו שהמה מעותדים יותר אל הקללה ממה שהם מעותדי אל הברכה, כי מן הנמנע הוא אל פרטי בני אדם לקיים התורה כלה, וע"ז השיב אם תהיו באגודה, אחד משלים את חזירו, כי כלל האומה היא כנפש אחת, כמאמר כל הנפש הגאה לבית יעקב גו', ממש כהמביא מאכל אל פיו, יתחלק המזון אל כל האבריו, כן המזוג אשר אדם אחד עושה מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות (קידושין מ' ב'), וכן שפע הברכה והטוב אשר הגדיק ומשיך, מתחלקת בין כלל האומה, כמאמר (ברכות י"ז) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וכמו המאכל שהאדם מניא לתוך פיו כל האבריו מקבלי כח מהמזון הזה, כן אם נחלה באבר מיוחד יקח רפואות אל תוך פיו כי מומנו תוצאות חיים ומרפא אל כל האברים, אמנם אם האבר הוא כבר נתלש ונחתך מן הגוף, אז הותר הקשר, ומה עוד האבר הזה אל בנין האדם והרכבתו, כן וכן כאשר העם גריך ח"ו לרפואה, אז את אשר יאהב ד' יוכיח למען אשר על ידו יתרפאו כלם, כמאמר (ישעי' נ"ג) ובחבורתו נרפא לנו, אבל אם הם שונאים זה את זה ונפרדים אלה מאלה, מה יועיל להם כי יפגע בהגדיק, אם אין להם עמו שום קשר, * ולכן יפה אמרו לא מגא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום, ממש ע"ד כלי מלא אגוזים או תפוחים, ונעשה זו נקב כמלא תפוח, ונפלו ונחפורו בלם אחד אחר אחד, אמנם יש חקקה לזה לחבר כל התפוחים

* ובוזה תנין מאמר (פניגס י"ד) י"ח קללות קלל ישעיה את ישראל ולא נתקברה דעתו עד שאמר יבשו הנער צוקן, והוא סלא וכי סוגה צוה ה"י ח"ו לישראל עד שלא נתקברה דעתו ז"ח קללות, אמנם לדברינו מוזן מאד, כי ישעיה ע"ה ה"י קשה בעיניו הלא תדעו ית' לעשות דין צדדיק נכסר על הכלל, ועל זאת לא נתקברה דעתו, עד שאמר יבשו הנער צוקן, ואמר שהמה נפרדים מן הגדיק איך יכפר עליהם, וא"כ הדין דין אחת :

התפוחי' יחד ע"י חוט לחרות אותם על חוט אחד, אז יהיו בטוחי' שלא יפול מאומה מהם חוזה, כן הננין הנגחר הזה בית ישראל בהזדמן נקב בהננין הזה כי יקוב אחד חור, היינו יעשה פגם מה בחטא ועון ח"ו, הוא מזיק גזה את כלם, כמאמר העובר ענינה אחת מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חוב, רק התקנה לזה אם שלום ביניהם, וחוט האחדות חורז את כלם, אז אחד באחד יגשו, וזכות הנדיק עליהם יהי' ויהי עליהם סתרה:

ובגמרא (חולין מ"ט א') כה תנרכו את בני ישראל למדנו זרכה לישראל מפי כהנים, כהנים עצמן לא למדנו כי' אמר רב נחמן בר יצחק מואזרכה מזרכיך, ומאי מסייע כהני, דמוקי לה לזרכת כהנים במקום זרכה דישראל, וראוי להתעורר גזה מה יתרון אל הכהנים אם הקב"ה מצדד לכהנים במקום זרכה דישראל, והנראה גזה בהקדים מאמר חז"ל (בראשית רבה נ"ט) וד' זרך את אזרכה בכל, כתיב מי יעלה בהר ד' ומי יקום במקום קדשו, זה אזרכה, נקי כפיס ובר לבנ זה אזרכה, ישא זרכה מואת ד' זה אזרכה, אזרכה הי' מצדד את הכל ומי מצדד את אזרכה הקב"ה, הוי וד' זרך את אזרכה בכל, כבר כתבנו בזאור מאמר זה דברים נמרזים בחלק הראשון על מקומו, קחם נח אליך ומזרכם, אבל לפי הענין נאמר עתה בהקדים עוד מאמרים ז"ל פ' לך (ז"ר מ'), ויהי רעב בארץ, ר' פנחס פתח אשרי הגבר אשר תיסרנו יו, ואם נא להקפיד מהורחק תלמודנו מה כתיב באזרכה ואזרכך ואגדלה שמך, וינא עליו רענון ולא קרא תגר בו, טרף נחן ליראיו, טירוף נחן ליראיו בעוה"ז. ומה מאד יפלא להוציא הכתוב מפשוטו, לפרש מלת טרף טירוף, אבל דע כי רז"ל אומר (ריש וישב) גשעה שהנדיקי' וישנים בשלום ומקצאים ליטב בשלום השטן נא ומוקטרג, אמר לא דיין שהם מוהיקני לעוה"ז אלא שמקצאים ליטב בשלום בעוה"ז, וראוי לנאר כפל הדברים וישנים בשלום ומקצאים ליטב בשלום, ומה גם כי הלא כבר ידענו

מכמה גדולי הנדיקי' כי ישנו בשלום זהו ועושר הרבה, והנראה באמת הענין שזכר הוא מואר במאמר מלא מפי החסיד ע"ה (ההלים מ"ה) שמעי בת וראי והטי אנך ושכחי עמך ובית אנך ויתאו המלך יפך, ובמד' (ז"ר ל"ט) ליפיתך בעולם, נא להורות גזה ז' דברים, א' כי אחד מתנאי הנדיק שיהי' שגא נגע, שהוראתו על הון ועושר, ולהיפך המחוסר שלמות הוא מחואר (קהלת ה') אוהב כסף לא ישבע כסף, וזה תמצא בהרבה מקומות כי מדת הנדיק שהוא מואם בעניני עוה"ז, כמו שמאלנו ברבינו הקדוש (כתובות ק"ד) שזקף עשר אלצעותיו למעלה ואמר גלוי וידוע לפניך שלא נהניתי מן העוה"ז אפילו באצבע קטנה, וכדומה הרבה נדיקי' אשר מאםו בעוה"ז וטובותיו המדומי', והמתנהג כן נקרא נדיק גמור, כמאמר (זרכות ז') זדיק וטוב לו זדיק גמור, וכי תאמר למה לו הטוב אחר שהוא מואם בכל מחמדי עוה"ז, דע כי חפצו ית' להיטיב בטובאל אחרים, כמאמר (משלי י"א) טוב זדיקים תעלץ קריה, וכמאמר (וישלת) ואתה אמרת היטב איטיב עמך, כלומר על ידך איטיב לאחרים, וכן אמרו ז"ל (ויקרא רבה כ"ז) זדקתך כהררי אל מה ההרים ראווי' להזרע ועושים פירות כך הנדיקים עושי' פירות מטיבי' לעצמם ומטיבים לאחרים. עוד זאת ידענו כי כל טוב העולם הזה לא יערב אל האדם בלתי אחר החפץ והתשיקה אליו, אשר נוסבת התאוה והתשוקה יערב לו עמלו ויגיעתו בעסק השגת חפצו, כאשר גינה שהע"ה בדרך כלל ואמר (קהלת ב') אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו, היינו כי בעבור תענוג מעט מן מעט מן אכילתו אם יערוך נגדו העמל והיגיעה שהוא מייגע א"ע נפשו וגופו עד שהוא משיג אותו, לא יספיק התענוג הזה נגד עמל יום אחד מיומיו, והסכל בבלי דעת יאכל וישתה והראה את נפשו טוב בעמלו, כי עמלו טוב לו וערב עליו בעבור השגת התאוה, ובסיפך המואם בחפצי העוה"ז ודמיונו, הלא ראינו בו כי פת נגו שהוא אוכל להשיב את נפשו גם ההכרחי

הזה הוא עליו למשא כבוד, כדרך שאמרו על ר' אליעזר כאלו כפאו שר, כש"כ אם יתן ד' אל הצדיק הוון ועושר וכבוד, כמאמר הגו' שמעי בת וראי והטי חונך ושכחי עמך וצית חניך, הוא מאמר כולל כל חפצי עולם הזה ימאס אותם ישכחם ויסירם מלבו, ויתאו המלך יפוך, ר"ל שהקב"ה יתן לך עושר וכבוד צע"כ שלא ברצונך, וזהו ליפוחך צעולם, כמאמר (משלי כ"ח) צעלון צדיקים רבה תפארת, והעד על זה גידול בנים, איך יערב אל האב גידולם טרח ומשא, והכל מגודל ההנהגה אותם, לא כן אם יגדל בנים זרים איך יהי' לזרף צאפו גם פסיעה קטנה ואין ביניהם כ"א האהבה והחפץ בהם, ועד"ז יסבו ילכו כל תלות העוה"ז וכל ההבנות הנודמות, ומעתה מאמר המדרש כך הוא, אשרי הגבר אשר תיסרנו יו, ואם יקשה צעניך הלא אנהנו רואים הרבה צדיקי' שהקב"ה מטיב עמיהם צעוק"ו, והכחוז מעיד ואמר טרף נתן ליראיו, לזה אמר טירוף נתן ליראיו, כי טירוף הוא אגלה, כמאמר שהע"ה (משלי ל"ד) ראש ועושר אל התן לו, הנה העריך כבוד שניהם על משקל אחד, וכמ"ש צאהל יעקב שמות (פ' צלחה) צבאור מאמר כל המהלה אשר שמתי צמצרים לא אשים עליך גו', עיי' שם ויתנשמו הדברי', וזה שאמרו נשעה שהצדיקי' יושבי' בשלום ומוקשים לישב בשלום השטן צא ומקטרג, כי אין לצדיקי' לבקש. ומעתה מה יפה אמרו חז"ל דמוקי לה לצרכת כהנים צמקום צרכה דישראל, אשר לכאורה מה הגי' אם הקב"ה יצרך את הכהנים צמקום צרכה דישראל, חמנה לפי דברינו יש ויש נפקותא גדולה, משל לסוחר נוסע צדרך וצא אל עיר ונהאכסן צאכסני' גדולה אשר שניה יסורו רק החשובי' והקנייני, ושניה יהנו אל האורה מהכלים טובים וערבים, ומשפט הצעוק"ב שהוא מוקדים להאכיל לבני ציהו צטרם יערוך השלחן לפני האורחי', מה עשה צנו שהי' לומר צבית רבו, לא צא אל הלחם כחמול שלום רק התעכב צבית רבו עוד שעה ושהי' למועד שמור אל האורה לערוך השלחן לפניו, אז צא גם הוא, וצבכרת

הי' גם הוא מייסב עמו ואכל צלחמו, הנמשל הקב"ה מצרך את הרחוקי' הרבה יותר מן הקרובי', כמה שידענו מפרנסת הנצראים שהיא יותר קלה מפרנסת המדברי', וכן הענינו יותר מעט צ"י הקרובי' אליו, והשגת הכהנים מועטת מהשגת הזרים, עד כי הנציא"ו הקרובי' והלאומנים בכל ציהו מרוחקים מן העוה"ז מכל, עד שהי' אליהו ז"ל לבוש אדרת שער ומאכלו לחם ומים, וא"כ אם הי' הקב"ה מצרך לכהנים צרכה צפני עלמון, הי' המדה"ד נוחן לצרכם צלחם ומים, מה עשה הקב"ה, מצרך לכהנים צמקום צרכה דישראל ממש כמשל הג"ל, ואחר שהם אובלי' על שלחן אחד צבכרת לחלק להם צאותה הצרכה אשר דישראל וצצרך, וזהו מאמר המדרש וד' צרך את הצרכם צכל, כלומר צכל טוב לא יצטר מוננו דבר, ומפרש המדרש מואין היתה זאת ואיך נחנה המדה"ד להצרות טובה כל כך, לזה אמר הצרכם הי' מצרך את הכל, ומי מצרך את הצרכם הקב"ה, הו"ו וד' צרך את הצרכם צכל, כלומר עם הכלל, ויחד עם כלם, ע"ד צרכת הכהנים צמקום צרכה דישראל, והצ"ן:

מדרש (פרשתנוי"א פסחים ק"ז צ"ב) כה תצרכו, הו"ו ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלקי הצרכם, צאור זה דע כי כאשר ישאלו אנשים על פלוני העשיר כמה יש לו, יאמרו עשרה אלפי' ולו עבד העובד עבודתו, וכאשר ישאלו על דוכס כמה רכשו, אותו אין לפארו כנ"ל, כי אין זה נחשב ואצלו לנאומה, רק יענו ויאמרו יש לו ב' וג' עיירות, וכמה אלפי' עבדים יושבי כפרים, והנה לספר עושר המלך הנה כל אלה כאין צעניו, רק אותו מהצריך לצבח כי יש לו כמה מדינות, כמאמר שבע ועשרים ומהה מדינה, וכאשר מוצחין לונך מלכי המלכי' הקב"ה, אשר נגד כבודו גם זה כאין, מהצורך לצבחו צעולמות, כמה רבוא עולמות לאין מספר, א"כ כאשר קורחי' אותו ית' אלקי הצרכם, שהוא רק עבד אחד, הנה מזה מהנקל לשער גדולת הצרכם וחשיבותו, עד שהוא כדאי אל כבודו ית' להקרא אלקי הצרכם, וזהו ואעשך

ואעפ"ך לגוי גדול זה שאומרים חלקי הצרעה, ומה תנין גדולת הצרעה ותשיבותו צעיניו ית' והבן:

יאר ד' פניו אליך ויהנך, יהן זכס דעת שתהיו חוננים זה את זה, ומרחמי' זה את זה, כענין שאמר ונתן לך רחמים כו'. באור הונאמר ע"ד מ"ש (ירמ"י ל"א) הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי זו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ד', באור זה ע"ד שונאנו (במד' רות) כתוב אחד אומר כי לא יטוש ד' את עמו בעבור שמו הגדול, וכתוב אחד אומר כי לא יטוש ד' עמו ונחלתו גו', אומר ד' אינו כשישראל זכאין בעבור עמו ונחלתו, וכשאין ישראל זכאין בעבור שמו הגדול, וההבדל ביניהם, כי הנותן מעין יפה ומאהבה, חפצו גדול ומנחמתו, ולפיכך נתינתו יותר ומחפצו, עוד תשוב תראה כי ב' מדות בהנהגתו, יש נדיב שיבוא אליו עני לבקש מוננו עזר, וניתן לו מעות, אמנם כאשר יבוא אליו בנו העני לבקש מוננו עזר, אליו לא יתן נדבה כדרך שהוא נותן לעניי' אחר', אבל יאזיל לו נדבה וסבה למעמד פרנסתו שיהפרנס מוננה כל ימי חייו, ולמדו מלאכה או יעשה לו חנות שיהפרנס מוננה בכבוד, וזהו ההבדל בין פרנסת הברואי' לפרנסת ישראל עם קרובו, כי אליו נתן אלונו שששמים ית"ש סבה מאין נהנך, היא התורה והמונות אשר נעסוק בהם, וזהו מאמר ראה אנכי נותן לפניכם היום נדבה, וזהו מאמר הווד' (פרשתנו י"א) והיה נדבה הברכות וסודות נידך, וזהו ג"כ (ויירא) כי נדך אהרןך, פי בנדבה אהרןך אותך, וכמו שאמרו במדרש (בראשית רבה לג) ט"ב ד' לכל ירחימו על כל מעשיו, טוב ד' לכל ומרחמי' הוא נותן לבריותיו, היינו כי הקב"ה חנן אהנו במדת רחמי' סנהי' רחמי' טבע, לחנוול איש על רעהו, כמאמר ונתן לך רחמים, ופירשו ז"ל (שנה קניא ב') יהן ד' לך ומרחמי'ו שיהי' מרחם על הבריות, וכל המרחם על הבריות מרחמי' עליו מן השמים, וזהו מאמר (תהלים קי"ז) הללו את

ד' גו' כי נבר עלינו חסדו, ר"ל כי נטע המדה הזאת בתוכנו, לכן ואמת ד' לעולם, הוא עוזר אותנו בישועה אמתית, וזהו בקשתנו (תהלים מ') אתה ד' לא תכלא רחמיך מוננו גו', היינו שאהי' תמיד ומרחם על הבריות, וכל המרחם על הבריות מרחמי' עליו מן השמים, וזהו הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי זו זכור אזכרנו עוד, כלומר לא לבד על אותה שעה שהוא נבקש, אבל זכור אזכרנו עוד כי הלא עוד ינטרך לאחר זמן, ע"כ המו מעי לו, ומה אני עושה רחם ארחמנו, כלומר אני נטע בו מדת הרחמי', יאחר שיש צידו הסבילה הזאת יהי' מרחם מן השמים לעד לעולם:

עוד נראה בבאור מאמר הבן יקיר לי אפרים גו', בהזכיר מאמר רבותינו ז"ל (שמות רבה ב') יודיע דרכיו למשה לבני ישראל ועלילותיו כבר ודס מדותיו ועלילותיו מעוותות הן, אבל מדותיו ועלילותיו של הקב"ה רחמי' הן, הוי רחום וחנון ד'. באור זה נראה ע"ד שכתבנו בפתיחה לספר שמות כי פועלי הרחמים עם רעים יתחלקו לב' סוגים, יש ירחם כי נדבה רוחו אותו להטיב עם אנשים, וחפץ חסד הוא לשקוד בטובת זולתו, ויש יתנבד רק ונדר רבות הטבע, כי לא יכול להתחפך לראות נצרת רעהו, וכמ"ש החסיד ז"ל בחו"ה - (בהקדמותו לשער הג') בכוננת החומל על העני שהוא מכיון זה לרחות הצער מעל עצמו, אשר מלאהו מענות נפשו למי שחמל עליו, והוא מושם כמי שמרפא כאב שונאהו, ע"כ, והנה ב' סוגי המרחמי' האלה יבחנו לאומתתם בהזדמן לפניהם איש ננוע ומוכה, אשר מהנודך לעסוק ברפואתו בדברים זרים, קשים ומרים, כמו לחתוך מוננו איזה אבר חיוכדומה מהיסורי', הנה אז תראה כי השני הזה לא יאבה ולא ישתדל לעסוק ברפואתו מאומה, יען כי כל מה שהוא עושה לפעמים טובה לבני אדם אינו מחמת היות חפצו להטיב, בלתי להסיר רעה חולה ועצמו, כי לבו עליו דוי בראותו רעהו בנקרה רעה, ולכן פה נהיות דרכי הרפואה עוד סנה להסוּף על האנון

העלילות תראה הסיפק, אבל מדותיו ועלילותיו של הקב"ה החמיניות הן, גם המדות גם העלילות, וזהו ואותן מדות הודיע הקב"ה למשה שנאמר וחתומי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, כלומר אני חונן את האדם. ניסורי' ודיני' אותו את אשר אחון אח"כ לכלל אותו טוב שפעתי ולהשגיעהו מטובתי, היינוכי יעסוק עמו בעלילות לסבב מהם הרחמים הגמוריי', וזהו הוי רחום וחנן ד':

וזה בעצמו מאמר הנן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, לקח משל מילד, אשר חביו סובל ממנו צער הרבה מועמל גידולו, והוא משחשעצו, הנהלה על הרעת כי מעשיו של עתה ערבים לאביו כל כך, רק האמת כי האב מתנחם בו כמה שעתיד להיות כאשר יגדל ויהי' לאיש, וזהו כי מדי דברי' בו זכור אזכרנו עור, כלומר כל שעשועי צרכי, כילימים עור, איך יפאר מעשיו והנהגותיו, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו, כלומר כל מה שאני מנדלהו וכל אשר אני עושה עמו עתה הוא רק סבה אשר ארחמנו אח"כ ואוכל להטיב עמו בגדלותו:

וישם לך שלום, מדרש (פרשתנו י"א) לומר שאין הצרכות מועילות כלום אלא אח"כ שלום עומה, הנראה בזה להמתיק וואמר (ישעי' כ"ו) ד' תשפית שלום לנו כי גם כל מעשיו פעלת לנו, ומה מאוד ראוי להתעורר על סדר לשון הכתוב, ד' תשפית שלום לנו, כי לפי סדר לשון הפלה ובקשה הי' ראוי לומר ד' שפית לנו שלום, אבל אמר ד' תשפית שלום לנו משם ע"ד עני המחזור על הפתחי' ב"א אל הבית מנבקש פרוסת לחם, רק שפתותיו נעות וקולו לא ישמע, וכאשר נתנו לו לחם הוא שואל ומבקש אולי יתנו לו צלל, ונתנו לו גם צלל, אח"כ הוא מגביה קולו ומעט ואומר איך מעט מלח, והאמת אחו, כי הלחם אשר שאל תחלה גם הצלל אשר נקש הי' כמבקש נדבה, והי' מהצורך אליו לבקש בעניה צנויכת רוח, אמנם אח"כ כאשר כבר בידו הלחם והצלל, הלא מניע לו ג"כ מעט מלח, כי איך יוכל צלל בלא מלח, ע"כ יאמר

דאבון נפשו כאשר יראה עניני' זרים כאלה, הלא ימנע אי"ע ממנו ויפנה אליו עורף, גם כי באמת הסיורי' האלה המה לטובה החולה, אבל המדה הזאת נעדרת אלנו, כי לא חפץ חסד הוא, לא כן הא' אשר כל מגמתו וחפצו להטיב בעבור אהבתו הצדקת ושקידתו. בטובתם, הוא הלא ירבה להשתדל ולהשתחף בצרתו, ולסבול במכאובו, יען כי זה הוא הדרך המציא אותו אל רפואתו ואל הצלתו, הוא שאמר הנוסרר ע"ה (מהלים כ"ה) טוב וישר ד' על כן יורה חטאים צדק, כלומר לא כמטיב בעבור רכות הטבע, רק טוב וישר ד', שהוא מטיב בעבור שהוא שוקל את טובותיו בפלס ישרו, לכן גם יורה חטאים צדק, ידרך ענוים במשפט, וייסרם ניסורי' בעת שחייב חמתו ית': כלל הדברים כי אם תחנן ותתבונן על מעשי בני אדם תראה בהם דבר והפכו, והם תמיד כסותריי' את עצמן, כי לפעמי' האדם מטיב עם רעהו, ולפעמיים צהיפק, ומכוון להזיק, לא כן מדה הקב"ה, כי כל עסקיו רק להטיב, רק הטוב כחלק כפי המקבל, ממש ע"ד העושה סעודה גדולה לפני בני אדם הרבה, והי' שם אנשים צריאי' במזנס והיו אוכלים וערב להם והטיבו לזם, והחלשים שהיו שם לא היו תאנים לאכול, מה עשה בעל הסעודה, הלך והציא להם סמים נורים להריק מעיהם ולזכך אותם, עד אשר התאוו תאוה לאכול, אז נתן להם המטעמי' אשר עשה, והנה בשני הכחות כל מעשיו רק חנינה וחמלה, רק אלה וזה אכלו תיכף, ואלה הלא הביא להם סמים למען יוכלו אח"כ לאכול, וזהו יודיע דרכיו למשה, והטיב עמו תיכף, כי הוא צריא היחזי יטול לקבל הטיב, ולגני ישראל עלילותיו, היינו האכילים תחלה לענה וראש להריק הרע מהם, שזכרו אח"כ לקבל הטוב, ולכן נקראו עליותו, אבל עכ"ז דרך אחד לכלם, כי הלא טונתו ית' בכלם רק להטיב, וזהו מאמר המדרש צו"ד מדותיו ועלילותיו מעוותות הן, כי העלילות אינם מתאחדים עם המדות, רק הם דבר והפכו, כי כאשר מדתו להטיב, הלא כאשר תניט על

יאמר מלח מלח לא כדרך המבקש, וזהו יומם
 מאמר ד' השפית שלום לנו, ככר מגיע אלינו
 שהשפיע אלינו שלום, יען כי כל מעשינו פעלה
 לנו, כל הטובות אשר בידיו רק מונך הם רק
 מידך הנדיבה, ואיכ' מגיע אלינו השפעת השלום,
 כי אם אין שלום אין כלום:

ובסמוך ה' ר' מאיר אומר גדול הוא השלום
 שנחנה לנדיקים כו' שנשעה שהנדיק
 נפטר מן העולם ג' כמות של מלאכי השרת מקדימיו
 אותו בשלום, אחת אומרת יבוא שלום כו' (שנת
 קני' ב') ונשמהו של רשעים מלאך אחד עומד
 בסוף עולם ומלאך אחד עומד בסוף העולם
 ומקלעין נשמתם זה לזה, שנאמר וזה נפש אויביך
 יקלענה בתוך כף הקלע, וראוי לתת טעם על
 ענין המשפט הזה מחין יבוא, הלא לא יבצר
 מהבות מכות גדולות במקום אחד ג'כ, והנראה
 כי ענין זה הוא דבר מבורך במאמר מלא מדברי
 החסיד ע"ה (ההלי"ח) אשרי האיש גו' כי אם
 בחורת ד' חפנו גו' והי' כען שחול על פלגי מים
 גו', לא כן הרשעים כי אם כמון אשר תדפנו
 רוח, אשר לדעתי היתה הוראתו בשני הנושלים
 האלה אל מה שנחננו פעמיו רבות (בספר קול
 יעקב) בשם הגאון מהר"י אבוהב בעל מנורת
 הנוחור ז"ל על מאמר בשעה שאמרו ישראל נעשה
 ונשמע ירדו סו"ך רבוא מלאכי השרת וקשרו לכל
 אחד מ'ישראל שני כתרים וכשחטאו ירדו קי"ך רבוא
 מלאכי חבלה ופרקו אותם מהם, ופירש הגאון
 ה"ל שכל המדות טובות אשר באדם הם ממש
 מלאכי, כי כל מלאך ממונה על דבר טוב, ולהיפך
 כל המדות רעות והמעשים הרעים הם מלאכי
 חבלה, כל אחד ממונה על מדה שלו, והמקובלים
 ז"ל רמזו זאת במאמר (ישעי' ס"ד) והמונגנו ביד
 עונינו:

ימינו העת לו לחסול על כל יצרי הלב, כאמרם
 ז"ל (במד' פ' נח) נדיקים לכם מסור בידם, למשל
 אם יבחר להיות עניו, או נדיב, לא יזח מטוב
 בחירתו והסכמתו גם אם יבואו עליו כמה סבות
 מתנגדות למדה זאת, ויפה נשא המסורר ע"ה
 עליו את משלו ויאמר והי' כען שחול על פלגי מים
 שלא יעזוב מקומו לעולם, ולא מעיינו ומקורו,
 לא כן הרשעים כי אם כמון אשר תדפט רוח,
 ר"ל כי אין אל דעתו ובחירתו עמידה מיוחדת,
 במאמר הרשעים הם צרשות לבם, ואל כל אשר
 יטנו רוח תאותו שם יהי', למשל בהתמלא תאותו,
 תמלא שמחה וגיל, וכרנע אם יחסר לו דבר,
 או יראה דבר שלא כרצונו, יהמלא חף ועצרה עד
 שפוך דם, וכן יתהפך משעה לשעה מרנע אל רנע,
 ממש כמון שאין לעצמו כח לעמיד, כ"א אל אשר
 יתדפטו הרוח:

ורע כי האדם בלאת נשמתו מגופו נעת מותו,
 אם נדיק הוא יהי' דבוק במלאכי" בחצו
 מדותיהם הטובות, הם מובילי" אותו למקום
 מנוחתו, והרשע אותן מלאכי חבלה שהי' אחו
 נודותיהם הם הם יאחזו בו ומתדנקי' בנפשו עד
 שאמרו עליו (ע"ז ה') קצורה בו ככלב, ואיכ' כמו
 שצוה"ז הי' מתהפך מרעה אל רעה מן הקצה
 אל הקצה, פעם הי' אחו צמיני שחוק והי' בקצה
 השמחה, לשעה נתמלא עצרה וזעם אשר הממונה
 על זה הוא שריו בקצה האחר, ולכן מודדי" לו
 כוונתו ומקלעים נשמתו זה לזה, כי כל אחד
 מרחיקו מעצמו לאמר לא היית אדוק בנודתי,
 וקילע נשמתו למוסור אותו לנוי שהי' אדוק בו,
 וגם הוא חחר ומשליכו אליו, זהו מלאך אחד
 עומד בסוף העולם כו', לא שהם מעמידו את
 עצמה עתה רחוק זמ"ז, כ"א שנאמת הם רחוקי'
 זה מזה מן הקצה עד הקצה כמשפט דבריו ההפכיו
 (קרוז לזה תמלא בדברי מהר"י אלנו ז"ל בלי"ג
 מרביעי ע"ש) והבן:

ורע כי ההגדל נין נדיק לרשע כי הנדיק מדנק
 נפשו במדות טובות, והרשע אל נודות רעות
 אל עוד הויה חלוקי' זמ"ז בענין אחר, כי הנדיק
 שהוא הולך תמים וחוהב מ'ישרים, ומדנק נפשו
 ורוחו בעניני' שכליי' בהבכל וידוע אותו ית', ועת

מסורה ישא ד' פניו אליך, ג' במסורה, ישא
 ד' פניו אליך, ישא ברכה מ"אח ד'
 (תהלים כ"ד), ישא ד' עליך גוי מרחוק מקצה
 הארץ

לחת לב לחקן את אשר שחת , וזה דומה ממש לחולה שהוא מקבל רפואות בלא רופא , איך יועילו לו הסמים שהוא מקבל , וזהו המשך המחמר , שאלה עם תשובה צדקה , הצרי אין בגלעד , הוא כמתפלל על היסוריו והעונות הגדולים אשר באו עלינו , ולא פעלו אללנו דבר , אף הוא השיב אמרו ואמר אם רופא אין עם , כלומר אם לא שבעבור כי רופא אין עם לכן לא עלתה ארוכה לנחם , היינו כי אין עוד נביא להגיד לנו ולהודיענו על מה ולמה באו היסורים :

ומה יפה אמר שהע"ה (משלי א') יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי ואין מקשיב , בהסקפה הראשונה נראה כי נכפלו הדברי במלות שונות , אבל באמת אין בדבריו כפל , רק בא לבאר לנו את הדברים שאמרנו , כי התוכחה אשר השגנו מאת הנביאים , ה' בהם תועלת נמרץ כי הודיעו אלינו כל עון וכל חטאת אשר שגא' ד' , והוכיחו רק צפיהם , לא בידם , משא"כ היסורים אשר השגנו בזמן החורבן מן הצוררים אוננו , ה' רק בידם ואין אומר ואין דברים ואין מקשיב ושומע למה ועל מה המכות האלה , ועי"כ אין ביד המוכה להחזור לעמוד על האמת לחקן הדבר בתשובה , וזהו יען קראתי (ע"י הנביאים) ותמאנו , ע"כ עתה נטיתי ידו (להכות בכס) ואין מקשיב ושומע דבר :

מדרש (פרשתנו י"א) גדול השלום שניתן לעושי צדקה , שנאמר (ישעי' ל"ב) והי' מעשה הצדקה שלום כו' , ובגמרא (בבא בתרא ט') גדול המעשה יותר מן העושה , שנאמר והי' מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ונחת עד עולם , וראוי לבאר הכ' חלוקות אשר בכתוב מה הם , מה הוא מעשה הצדקה , ומהו עבודת הצדקה , ומה ענין היתרון אשר לזה על זה , אבל דע כי כבר אמרו חז"ל (אבות א') על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח , וגמילות חסדים הוא מוצא לתורה ועבודה , כמו ישאכר רצה לעסוק בתורה ועבודה , ולא הי' יכול , כמאמר רחיים ציחורו ויעסוק בתורה , ועי' גמ"ח

הארץ ג' אשר לא השמע לשונו . הנראה בזה בהקדים מאמר (ירמיה ח') הצרי אין בגלעד אם רופא אין עם כי מדוע לא עלתה ארוכה בת עמי , גם מאמר (שם ד') אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים , באור זה כי הגה זה משפט האב עם בנו או רב עם תלמידו , כאשר הוא רואה בהנער שהוא מקבל מוסר ומאזין ומקשיב , אז לפעמים יכה אותו וייסרהו למשפט יורגו לזרזו אל שקידה עורפת , לא כן אם הוא רואה בו שאינו פועל בו מאומה , כמו פתן חרש יאטם אזנו משמוע בלמודי , אז גם שהוא לומד עמו עכ"ז את ידו לא ירים עליו להכותו , מדעתו שלא יפעול בזה דבר , כמאמר (משלי י"ט) יסר בנך כי יש תקוה , כלומר כאשר יש תקוה , עד"ז ממש התנהג הקב"ה עמנו , כי בימים הראשונים בהיות ישראל שרויים על אדמתם הי' לנו שופטים ושוטרים סנהדרי גדולה סנהדרי קטנה , והיו דנין גם דיני נפשות , ואחרי גלות ישראל מעל אדמתם פסקו מהם כל אלה , וזהו אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים , ומעתה מאמר היסורה כך הוא , כי בג' הנהגות נהג הקב"ה את ישראל , א' בזמן שהי' בית המקדש קיים והיינו סרים למשמעתו ומקיימים מצותיו וחקותיו , אז נאמר עלינו ישא צדקה מאת ד' , ב' כאשר העו את דרכם בארץ ישראל , הי' מייסר אותם ביסורים ועונשים , אם מן השמים או ע"י הסנהדרים והנביאים , והיו מודיעים אל כל אחד על מה בא אליו המוסר הזה , והיו היסורים סבה גדולה אל החוטא שיתן אל לבו לשוב מדרכיו הרעים , ונעשה שלום בינינו לבין אבינו שבשמים , ג' בזמן החורבן אשר האויבים הרגו בהם כמה אלפים ורבבות ואין עוד נביא ולא יודע עד מה על מה המכות האלה בין ידיהם , כי מי בהם יגיד זאת מה חרי האף הגדול הזה , וחליה נחקיים בגו מאמר (משלי כ"ז) אם הכתום את האויל במכתש גו' לא תסור מעליו אולתו , וזהו ישא ד' עליך גוי מרחוק אשר לא השמע לשונו , וכמאמר (ירמיה ה') לא הדע לשונו ולא תשנוע מיה ידבר , כלומר לא תבין מומנו מאומה מה רעתך שהוכל

ידבר שלום אל עמו גוי אך קרוב ליראיו ישעו
 לשכון כבוד בארצנו:
 ובסמוך מי אמר ווי המלאכים אמרו ווי אמרו
 עכשיו הקב"ה מניח אותנו ויורד ודר
 בארץ, אעפ"כ פייסם הקב"ה ואמר להם חייכם
 העיקר למעלה הוא, שכן כתוב כמה שמים הודו
 ואח"כ ותהלתי מלאה הארץ. אם רגוץ לעמוד
 על באור הדברים האלה ע"י למעלה סוף פ' הרומה
 וינעם לך, אך למלאות הדברים הנאמרים שם
 מזכיר עוד מ"אמר המדרש (ר"י תרומה) ויקחו ל'י
 תרומה, ה"ד (משלי ג') כי לקח טוב נתתי לכם
 חורתי אל תעזבו, אל תעזבו את המוקח שנתתי
 לכם, (*) גם מ"אמר ז"ל (שם בסמוך) תורה זוה
 לנו משה מורשה, אל התי קורא מורשה אלל
 מ"אורסה, מולמד שהתורה ארוסה היא לישראל,
 גם מ"אמר הנביא (הושע ב') וה"י זיוס ההוא נאם
 ד' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי, ובגמרא
 (פסחים פ"ז) ככלה צבית חויה ולא ככלה צבית
 ח"בי

אל זבולין שנתן לו זדקה ה"י ציד ישאבר למלאה את
 ידו זרכה צעק התורה והעבודה, א"כ זבולין
 נקרא מ"ע"י כי הוא גורם לישאבר שיה"י נקרא
 עושה, וידענו מפי חז"ל כי זבולין גדול מישאבר,
 כי לכך הקדימו הכתוב שמו זבולין גו', והטעם
 כי אל המחזיק ויגיע צ' מיני שבר, א' שבר הזדקה
 שנתן, צ' החלק בתורתו ועבודתו של המקבל,
 וישאבר אין לו רק מתורתו, והוא גדול המעשה
 הוא המחזיק יותר מן העושה, ש"אמר וה"י מעשה
 הזדקה שלום, שמוקבל שבר זדקתו שנתן, ועבודה
 הזדקה אשר עשה ישאבר ע"י הזדקה ג"כ נוטל
 המחזיק ע"י"י יש לו השקט וצטח עד עולם, א"כ
 יש לו יותר מאשר אל ישאבר העושה והעובד:
 ויהי זיוס בלות משה גו'. מדרש ה"ד אשמעה מה
 ידבר האל ד' כו' כיון שנעשה המשכן הלך
 משה והרכין אגרו משה תאמר שיש זבלו של
 הקב"ה על ישראל ה"ד אשמעה מה ידבר כו',
 אמר הקב"ה למשה שלום ביני וביני בני, ה"י כי

י"י ידענו להרכין מכל לומר ע"י צביעות או האמור כי כפר נתבאר אשר כל ענין המשכן ויקרו וישיבותיו לא
 נבנית המשכן עשוי ומוכז יבספ כי היה זה לפני ית', יבול כל השיבותו לנד יקר המאמרים, כי להבנת
 ידעת לבס יקדושתם וישרתם או ה"י צענם ויקרו הכרת הכבינה, מ"אמר (ירמ"ו ז') סוגל ד' הנה,
 יוה שנים ית' לנבית סייבני צמיעל, אעשה בני יום הדברים נבאיים, נוכל לומר כי הכנינו ז"ל חנוי יעם
 הדברים צמיעים (כדמנו י"ב שנית רב ל"ג) כל זה ספקים צרה למעלה צרה לנטיה, למעלה שמים עמאיים,
 לנטיה עלי שמים עומדים, באור זה כי ראה ית' את הדור הנכמר הזה דור דעם, דור ישנים יגורף, אשר שנים
 צמיעים יציר ה' עושה, וכל כל העם ה"י חוסי רוע חתם אל חזיקים שבמאיים, ה"י ויחסי ית' לנטיה ל"אסף
 הכותה הנכבדות האלה חסר צמיעים לנבית ולנטיה ויחן בוקן עמי עד, לטון צמיעים עמידה וקיים ויחמיד,
 חיינו יקרה יתם יצרות לנגון חסכן, יען כי נקרום ונביתים תרומה ל'ד' תרומה באה נדנת לבס ילהבתם
 יישר לנבית, כי כחשר נקי אים חסך וחסך יכדוים ה"י ויחן עם חסכן זהו חסכני אשר נלטי, אשר יחנת ד'
 יחיר נבילת מלני עמידה על חסכה חסכן, כי לילל כל לא ה"י ויחן את חסכן, ויחן שכתבו למעלה (ר"י תרומה)
 ייחבר על הכותה הכניויות האלה אל צמיעל, חיינו אל יעשה חסכן, ה"י זה יישראל ליר עולם, וית ויחיד
 וקצוץ, כי הכותה הכניויות צמיעל נכנסות רק צמח כאשר יחנו כן יקעו, ומה גם מה ית' אל הדור אשר
 חתריים, זה ששיערו אותנו חז"ל כי חנונו ית' היתה לכונן ולחמם כענין זה שלמעלה, כי למעלה יש שמים
 עומדים, חיינו עומדים צמכונה ויחודה וקיימה, מ"אמר (זכרי ג') והלכית בין פסולים האלה, כן פשה ית'
 לנטיה חסכים עמאיים, ויחודים אל (ויחם ע"י) שני שמים עמידים, שמיים לעולם, כי חסר יחבר אשר
 הערה נכס הנהגדו ה"י ישר עומד קצוץ לדור דורים, וזהו ויקחו ל'י תרומה שיה"י תרומתם נשאר אללי,
 יצודה ויחיר ויחל כל אים אשר ייבנו לנו תקתי את תרומתי, רק נדנת הלכ של המאמרים היא היא תרומתי, וזאת
 התרומה תה"י כאשר תקחו ויחם צמיעל וצ' ובספ כו' וזה ועשו לי ויקדש ויכנתי צמכום, זהו שכתבו ז"ל
 ויקחו ל'י תרומה, ה"ד, פ"י כדבר הזה עומם תעלה נכתוב חסר, והלה הוא דכתיב צמאיר כי לקח טוב נתתי
 לכם חורתי אל תעזבו, אל תעזבו את המוקח שנתתי לכם, ח"ל כי חנונו של הקב"ה שיה"י שמיים עומדים כל
 תעמד חסוך ונבילות, וזהו אל תעזבו את המוקח שנתתי לכם:

אזיה, והכלל זה הוא כי ההבדל בין ארוסה
 לגשואה, כי הארוסה איננה אצל הארוח רק
 לפרקים והיא נקשרת באמרי' על ג' היותר, וכן
 לא כל דבר אשר בסגור לבה הגיד לו, שאין מדרך
 המוסר אל הכלה לנלות מפנייה וסודותיה אל
 הארום, לא כן אחר הנשואים כי אז חשז ומשכון
 צלל בעלה בתמידות, וכן בדברה עמו תפרש לו
 כל דבר באר היטב, במראה ולא בחידות, וכן לא
 תעלים ממנו דבר, ומגד לו את כל לבה, כן ומוש
 חורתנו הקדושה היא אללנו עתה כארוסה זו בכל
 עניניה כי אין התגלותה עתה לכל אישי ההמון
 כיא ליחודי סגולה והשרידים צעם, וכן המושג
 ממה היא קטן ומעט נגד המושכלות הפנימיות
 אשר זה, כי היא קצרה ומעוטה במלותיה,
 וארוכה מארץ מדה בעניניה, ולעתיד בהגיע תור
 נשואינו, נאמר (ישעי' י"א) ומלאה הארץ דעה
 את ד' גו' ולא ילמרו עוד איש את רעהו לאמר
 דעו את ד' גו' (ירמי' ל"א) וזהו והי' זיוס ההוא
 נאם ד' תקראי אישי גו' ככלה צבית חמיה ולא
 ככלה צבית אזיה, כי התורה הקדושה יהי' קביעת
 דירתה אך צינינו, בעצם ולא צמקרה, וכי תאמר
 א"כ מה חידש לנו בהר סיני, לזה רענו חז"ל למה
 נקרא הר סיני שירדה שגאה אל עמון ומואב,
 כלומר שם הוחלט שלא תהי' התורה אל הזולת
 כיא אלינו היא מיועדת, והוא ממש כמשפט מי
 שגוהן בתו אל אחד שמהי' ארוסהו, הנה צואת
 אסרה על כל העולם, ועדיין אינה מיוחדת לבעלה
 רק שהוא צטוח כי ודאי תהי' שלו, וזהו כי לקח
 טוב נתתי לכם כלומר אני כבר נתתי לכם חלק
 ידוע אל ידכם אשר על ידי הלקח הזה שלקחתם
 חובלו לקחת אותה כולה בזמן הראוי לגשואין,
 וההבדל כי הנשואה לא תבגוד בבעלה ובעולם
 למחם זו, לא כן הארוסה כי בנקל משפטה למחם
 אותו, זה שהזכיר אותנו לאמר תדע כי עדיין לא
 נתקיים צדק והיו לבשר אחד, וזהו כי לקח טוב
 נתתי לכם, רק חלק אשר לקחתם ציד, אשר עי"ז
 תהיו עתידים לקחת כל זיוה והדרה, לכן אל
 תעזבו את היוקח שנתתי לכם, כלומר הזהירו שלא

תתגנו בעינייה, כי אז תעזוב אתכם כמשפט
 הארוסה שנקל היא מואסת בהארום ובורחת אל
 בית אביה. ומעתה גם כי הקב"ה נתן לנו התורה
 עכ"ז אינה שלולה מן העליונים, רק הוסיף אור
 קדושה מלמעלה עד למטה עד שגם התחתונים
 ונתלוננים בצלה, וזהו אשמעה מה ידבר גו' עד
 אך קרוב ליראיו ישעו לשכון כבוד בארצנו, כלומר
 לא שנעתקה מן העליונים, אך עיקר הפעולה
 הי' מה שנתקרה גם למטה לשכון כבוד בארצנו
 (והשלמות הדברים עי' סוף תרומה) ומאמר זה
 הוא גם בילקוט (תהלים פ"ה) על מואמר אשמעה
 מה ידבר גו', ונזיח שם עוד מאמר בשעה ששמעו
 עמון ומואב ונזות קרבנות נתכנסו אלל בעלם
 ואמרו לו מפני מה לישראל צוה הקב"ה נזות
 קרבנות ולנו לא צוה, אמר להם כי ידבר שלום
 אל עמו כו' הקרבנות אינן אלא שלום, ישראל
 שקבלו את התורה צריכים להקריב, אתם מתחלה
 פסלתם אותה ועבשיו אתם רוצים להקריב, ווי
 שקבלה הוא נקריב, שנאמר ד' עזו לעמו יתן ד'
 יצרך את עמו בשלום, והמאמר אומר הצינינו,
 אבל יתבאר יפה ע"ד עני שהי' לו במרחקים את
 עשיר גדול, והי' שולח לו בכל שנה סך ידוע,
 ויהיו ימים אשר העשיר הזה לא שלח, והעני חי
 חיי צער מאד, וכבר הי' צע"ח גדול, ולאחר איזה
 שנים בא העשיר עם סחורתו על היריד אשר
 בעיר הזאת אשר אחיו העני שמה, וצוואו הלך
 אל בית אחיו העני ויאמר לו עשה נא חשבון כוונה
 אתה צריך ואחן לך, ויערוך לפניו חשבון מה
 שהוא חייב בחגיות ושכר דירה ומה שהוא צריך
 לנשואי בתו, ויתן לו את הכל, אבל צוה עליו
 לאמר ראה אחי כי כל זה עשיתי קודם כל עסקי,
 כי למחר יתחיל היריד ואהי' טרוד במו"ו שלי,
 ע"כ חזקס אותך מאד שתתן לי מנותה בכל ימי
 משך היריד, ולא תבוא אלי להטריד אותי בעניני
 כאלה, והעני הזה כאשר השיג הסך הזה כרגע
 הי' לאפס, כדונג מפני האש, כי היו לו נושים
 הרבה, ולמחר כאשר התחיל היריד פתח העשיר
 את חנותו, וסחורתו הי' חתיכות חתיכות של כוונה

מיני נשי, אשר צ"ח צריכים אליהם מאד לתיקון
הבגדים היקרי, ותעזור אשה העני לפני החנות
של אחי בעלה, ורחתה שמה הרבה קונים,
ומשלמים במיטב כספם, ויהי היא צאה לביתה
והתחילה לפתוח את בעלה שילך אל אחיו, ויאמר
לה הלא השבע השביע אותי שלא אלך אליו ולא
אטרידנו בעסקים כאלה ואיך אלך ואיככה אשא
פני לגדו, והען האשה בחכמה ותאמר אליו
איערך איככה תוכל לגשת אליו לדבר עמו, אהה
תבוא אל החנות ותתחיל לדדוק בהסחורות ככל
הקונים העומדי' שמה, וכאשר תשאלנו על מקום
בחוף הדברים תאמר לו כי אהה צריך מעות,
ובהכרח עשה כדברי ענתה וילך אל החנות ויגש
אל הסחורות והוא מחפש הנה והנה, אכן גם
העשיר הבין הדברים ויאמר לו בערומה אחי מה
זה הצדוק והחפץ. לך נח אל ביתך והבא אלי
בגדיך של נשי ואראה מה חסר בזה ואני אתן לך
במה לתקנם, אכן הלא עני אהה ובגדי נשי אין לך,
וא"כ מה תחפש בחנם, ומה לך במטלות כאלה,
הגושל, כי מבוזר צמדרש (פרשתנו י"ב) להקים
את הנושכין, למה ה' העולם דומה בצוהה שעה
לטרסקל של שתי רגלים שאינו יכול לעמוד, והוא
רוהה, כיון שעשו לו רגל שלישי נתנם ועמוד, כך
משנצרה העולם עד שקבלו ישראל את התורה ה'
העולם עומד על גמילות חסדים, ואחר שקבלו
את התורה והיו שתי רגלים תורה וגמ' ה'
העולם רוהה, נעשה לו רגל שלישי, עבודה,
להקריב קרבנות, והיינו כי קודם מ' ה' די אל
העולם זכיה רגל אחד, גמילות חסדים, ואחר
שנתנה התורה ונעשו שתי רגלים התחיל העולה
רופף, כי מוזב כבר מדומנוי שעבר על מות התורה
וה' העולם רופף, ה' והצורך לעשות רגל שלישי
למען אשר ע"י עבודה הקרבנות יתקן את אשר
קלקל, וא"כ יפה העיר אותם בלעם, והורה להם
שעוהם, כי הם חשבו אשר הקרבנות הוא ענין
חשיבות בפ"ע, וה' קשה להם מפני מה לא צוה
אותם מות קרבנות, ע"ז אמר להם הלא
הקרבנות אינן אלא שלום, להשלים את אשר

אין

נחסר ולעשות תיקון אל אשר נתקלקל, ישראל
שקבלו את התורה צריכי' להקריב, אהם והחלה
פסלתם אותה ועשיוו אתם רגזים להקריב, מי
שקבלה הוא מקריב, והענין נכון:
ונשוב אל דברי המאמר אשר בפסח דברינו,
אשמעה מה ידבר כו' אמר ר' ברכיה
הכהן נשם ריב"ם אמר הקב"ה לנשה לשעבר היתה
איבה ביני לבין בני, שנאה ביני לבין בני כו', אבל
עכשיו שנעשה הנושכין אהבה ביני ובין בני שלום
ביני ובין בני הוי כי ידבר שלום אל עמו גו' לשכון
כבוד בארצנו, אמר רבי שמעון בן לקיש מה לי
ללמוד זה מספר תהלים דבר תורה הוא, ראה
מה כתיב וישם לך שלום, אינתי ויהי ביום כלות
נשה. בחר זה דע כי מאמר (תשא) וינחם ד'
על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, מורה על
חרטה ועיקרה, לאמר כי הקב"ה התחרט על
ההחלה הכעם, כי יש אחד כועם על חזירו,
וחזירו זה ופיים אותו שלא יעשה עמו רעה כפי
כעסו, זה מחל לו, זהו חרטה מכאן ולהבא, לא
כן אם הביא עדים וזיכר לפניו שאין זידו עולה,
רק הזידו לדבר עליו זעילות דברים, וזה שומע
והתחרט, התרטה הזאת היא חרטה למפרע, זה
הוא הוראת מאמר וינחם ד' על הרעה אשר דבר
לעשות לעמו, כלומר על שעלה על רוחו לכעוס
על ישראל, מלבד מה שמתל להם מהיום והלאה
שלא יעשה עוהם רעה, והעד, כי כן היתה
טענת מרע"ה למה ד' יחרה אפך בעמך, ראה כי
לא צא להשקיע ולהשזית הכעם מלעשות עמהם
רעה עתה, כ"א צא לטעון על עיקר ההחלת
הכעם למפרע למה ד' יחרה אפך, כי לא ה'
מקום לכעוס על ישראל, וכמו שביארנו בצאור
רחב ביוקונו, אונם הדברים האלה נכונים לומר
רק בצו"ד, אשר אללו מונח הרבה שינויי וחילופי'
פעם כועם פעם רוצה פעם רחוק פעם אזורי,
אבל הגורף ית' איך שייך בו שינוי רגזן ח"ו, כי
כבר נאמר (מלאכי ג') כי אני ד' לא שנית, וא"כ
איך נחלק בין ונחילה מהיום והלאה ובין חרטה
על מעיקרה, תלילה לאל להתחרט על העבר כי

אין העלם וטעות לפניו ח"ו, אכן דע כי המורה ז"ל כבר ביאר אשר כל התאורים האמורים אלל הצורה ית' גם כי בני אדם מורים כפשוטם אלל אללו ית' הם רק משל על הפעולה הנמשכת וין המדה הזאת, והכעם הוא רק משל המורה על הקלקול וההפסד אשר העובר עשה לעצמו, והניחוס מורה על קיום ושלום הדבר ומצבת תיקון הקלקול בחשוכה, והו' אין מקום אל הרע לשלוט, כי אין האים צנח' שהי' זה תחלה שכבר נשתנה ועשה השוכה ותיקן מה שקלקל, אלל גם היום הוא זכח לחטוא ולשוב לכסלה, ויחזור עליו אותו הכעם, הגה על זה אמר הכתוב וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעונו, היינו כי בחסדו ית' עשה עמם טובה לא זאת לבד מה שנוחל להם קלקולם עתה, כ"א עשה להם תקנה ויהיוס והלאה שלא יבוא לכלל כעם עוד, והמשיל הענין

באומר וינחם ד' על הרעה כו' ככועם שמתרצה ומהפיים כל כך עד שהוא מוחרט על שגל לכלל כעם וועיקרא, אלל הנמשל בזה כי חידש ית' ותיקן להם תוספת קדושה עד שלא יבוא עוד לידי כעם, וזהו אשועה ויה ידבר גו' אך קרוב ליראיו ישעו גו', ר"ל כי ד' דיבר טוב ושלום אל עמו ואל חסדיו ואל ישובו לכסלה, שלא יקלקלו עוד ולא ישעו כמו שעשו, וביאר ואמר אך קרוב ליראיו ישעו (*), כלומר לא אל ד'. כי אם הקב"ה הי' עושה גדר בציכול לעצמו שלא יכעום עוד מעתה היתה הישועה מתוארת קרובה אל ד', אלל הדבר לא כן הוא כ"א הקב"ה צעמותו גדר אל הכעם הו' בתוספת קדושה שהוסף לישראל ע"י המשכן לשכון בצוד בארצנו, וא"כ אך קרוב ליראיו ישעו בזה שנתוסף להם עתה יתר שאת ויתר עז שלא יתקלקלו עוד ולא יהיו ראויים לכלל כעם, ועל זה

זכ

(*) אמר הכותב עודי ודבר בזה נזכרה ויה שאמרתי אני בצבור ויחיה אשועה ויה ידבר האל ד' כי ידבר שלום אל עונו גו', אשר אין צבור אל כלל העונות ויה ידבר כי ידבר, והנראה לפי עותק הפשט כי נאמר זה נושך למה שאמר תחלה שיצנו אלקי ישענו והפסד כעסק עוננו הנעולם תחפץ בנו גו' הלא אלה תשוב תחיינו ועונך ישנמו בך גו' אשועה ויה ידבר גו', צבור זה ונחם ע"ד עמותתים ויתקוטטים ע"י קודם החופש והחד כעם על חסדו ויבזה אותו על נאחל, אינו לו חכם אחד ענור צדדים, ועשה זאת לכבודך, כי הלא עוד ונעט תלך ענוו בנחמול, ואיכבה יעריב לך לרקד ענוו אחר הנאמרות האלם אשר אלה ונחמנו בזה, וזה נאמר הנוליץ הנשגב ע"י שובנו אלקי ישענו והפסד כעסק עוננו, ויה זה הפרק איתנו, הלא אלה תשוב תחיינו ועונך ישנמו בך, כי הסידוך לא יתפרד בשום אופן, וא"כ יתגר נאות לכבודך שלא להקל בצנודתי וסלה לכעום עלינו כ"כ, והסובף ואמר הראנו ד' חכדך וישעך תתן לנו, וינחם ע"ד חדר הנ"ל לצנו ויתנה וין חדך, וצנחו סופרה לו אשתו כי הפה אותה ואינו הולך לבית הספר, אינו שונע לקול יגרו ואלומדו, וינחם הרצ על היתנה שהציא לו והסתיר אותה ונפניו ואמר לו חדע כי עיניך לא יראו חסך הסוד, ואמר איהם יחיים סבין הנער כי חותה האב שכבה, בא אל אצו וביקש וננוו הראני לא עב"ש את חסך ויחדע לכל הפחות ויה היא, ובתוך הדברים הוא ינחמך וינחם גם כן ויתנה אותו לי, וזהו וינחם וינחמו הראני ד' חכדך, והחסי ונחמך וינחם וישעך תתן לנו, והנוליץ ואמר אשועה ויה ידבר האל ד' כי ידבר שלום אל ענו ואל חסדיו גו', וכו' ע"ד בן תשא נגד אצו עד כי גירס אותו ונחמו, וסי' האב הולך בכל יום לבית המדרשות ללמד את פי' הוי"ו צניח' ויחיד אה לא ראו את צנו לומר אה הוא חומר את השיעורים אשר לו, ובהתורה הדבר אל הוצר הלך אלל אצו ויאמר לו גם היום אלה שואל עלי אה לומר אה אני שוויר את השיעורים אשר לי, למה לא שאלת אה אכלתי למת היום גם אם אכלתי אתנוול, ויאמר אל אצו אדרבא כל ישעי ונפני לשיעו וינחמו, הדבר עלי פלטר חדר תחלה עניו בשלום, ותקחתי ותחזירתי על שלמך, ותספיק לי כל וינחמני, חדרה חז' רנוני לנאנע ויה חדר עלי, הנמשל כי כהיום הקב"ה וידקק חסדיו ואמר הנסגווינו על ציטול חרה ונחמנו ינחמי, בא הנוליץ חסדיו ע"י ואמר אשועה ויה ידבר האל ד' כי ידבר שלום אל ענוו ואל חסדיו, ויה יתגר נחמך וינחמני לנאנע ויה ידבר ד' עלינו כאשר ידבר תחלה שלום אל ענוו ויחזיר אותנו אל שנתנו, להספיק לנו כל יחמי, כי ידעתי צניחור ואל ישובו לכסלה, כי עוד לא ישעו הונעשים הפחומים אשר עשו סגד, הנל אה אך קרוב ליראיו ישעו לשכון בצוד בארצנו, אז חסד ואות נשגבו גו', אך גם ד' יתן הטוב ונחמנו תתן יצולה שנתפרנס צדיות בלא דאגה אז לך לפניו יהלך גו', והבן:

לשוב בדרך הזה עוד, מומלא גם למעלה הוא
 צנחי זכרון, כלל הדברים כי הוא תלוי בצחירת
 האדם, ואם האדם שוכח ומסיר את הרע מלבו,
 גם למעלה היא נשכח ונעלם, והיא (תש"ה) יביום
 פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, לאמר אם לך
 תהי' זכורה להחטיאך גם אני אזכור להעניש
 אותך על העבר, וזה שאמרנו צמדרש (צ"ר י"ט)
 האשה אשר נתת עוודי היא נתנה לי מן העץ
 ואוכל, אכלתי ואוכל, פי' כי לולא שנתהווה ב'אדם
 האוה רעה לפחותו על העתיד לא הי' הקצ"ה
 זכר הדבר להענישו לעולם, רק צעזעור שנעשה
 בקרבו האוה צעתיד ויהי' הדבר צנחי זכרון נפיש
 האדם לחטוא צעתיד, א"כ גם למעלה יהי' צנחי
 זכרון, והוא שהתאונן ואמר אכלתי ואוכל, והוא
 ומאמר שמה לא השכח לי מעשה עגל, אומר לה
 גם אלה השכחנה, ר"ל לא שהקצ"ה ישכח מעשה
 העגל, רק אם גם אלה השכחנה, פי' אם השכחנה
 מלכך שלא תשוב לכסלה, אז גם מלמעלה יהי'
 הדבר נעלם, אבל ואנכי לא אשכחך כוונה צ"ד,
 וא"כ אין לך לראוה על מעשה סיני, כי אין ינוייר
 למעלה ענין השכחה, והבין:

וזהו אל תירחי כי לא תזוסי גו' כי צושת עליוניך
 תשנחי, היינו שתסיר הרע ונלכך ולא תחזור
 לשוב בדרך הזה עוד, ואיה איפוא ישיגך צושה על
 העבר, והיומי אל כמודך נוסח עון גו' ישו ירחמנו,
 וצושה, יכבוש עונותינו, היינו שיכבוש אותנו
 מחטוא לו, ומומלא ותשליך צונולות ים כל
 חטאתם, והוא תהן אונת ליעקב, היינו כי לא
 נצטרך אל מרת לפנים נוסורת הדין, כ"א צאמה
 וצדין חטיב עמונו לרוצ שלמותנו, והוא דיוק מלה
 אונת, ועי' חלק שני ע"ה צ':

ועם דברינו צנחור מאמר הנ"ל אך קרוצ לירחי
 ישעו גו' נראה להמתיק מאמר החכם ע"ה
 (משלי ט') לכו לחמו בלחמי ושחו ציין מוסכתי,
 אשר מלה מוסכתי נראה כשפת יתר, כי אין
 צבורות מלה זאת כ"א תיקון היין שיוכל לשחותו,
 ולוה לא אומר כן אלל הלחם לנו לחמו בלחם
 אפיתי, אלל לדברינו יתכן מואד, כי הגה התורה
 מחוחרת

זה יפה אומר ר' שמעון בן לקיש מה לי ללמוד זה
 נוספר תהלים דבר הורה הוא, ראה מה כתיב
 וישך לך שלום, איומתי, ויהי ציום כלות משה
 להקים את המשכן, כלומר לא שיצטרך הקצ"ה
 לעזור על מדותיו, היינו אתם תכעיסו אותו
 צוועשי ידוכס והוא ימחול לכם, כ"א כה תברנו
 גו' עד וישך לך שלום מיצר הרע שלא יתגרה צכס
 וצשלמו יהי' לכם שלום, כמאמר (סוכה נ"ב) וד'
 ישלם לך, ישלמונו לך:

ועם דרכנו נוכל להמתיק מאמר (מיוכה ז') מי
 אל כמודך נוסח עון ועוזר על פשע גו' ישו
 ירחמנו יכבוש עונותינו ותשליך צונולות ים כל
 חטאתם, תהן אונת ליעקב גו', גם מאמר (ישעי'
 נ"ד) אל תירחי כי לא תזוסי ואל תכלמוי כי לא
 תחפירי כי צושת עליוניך תשכחי וחרפה אלנונותיך
 לא תזכרי עוד, ונזכיר עוד ומאמר רבותינו ז"ל
 (צרכות ל"ב) אומר כני רפשיע שמה לא השכח
 לי מעשה עגל כו' שמה השכח לי ג"כ מעשה סיני
 אומר לה ואנכי לא אשכחך. והדבר פלאי, כי אין
 יעלה על הדעה שישכח ג"כ מעשה סיני, אבל דע
 כי ענין שכחה אללו ית' קשה לצייר צשכל, כי אין
 שכחה לפני כסא כבודו, כי השכחה מוצי' אך
 צנחי אדם לא אללו ית', אם לא שאמר כי הוא
 ע"ד גזירה מלפניו ית' שלא יזכר ולא יפקד הדבר
 עוד, ואם כן כבר אפשר כי ראוי ונכון להעלים
 גם הדברים הסמוכי למעשה עגל, כמו שמואלנו
 אלל עוולק. שמואל א' ט"ו) לך והבית את
 עוולק גו' מוחש עד אשה גו' משור ועד שם מוגול
 ועד. הוור, יען כי נאמר הווחה את זכר עוולק
 א"כ מהצורך להצדיר גם הצהמות וכל דבר אשר
 נקרא שמו עליו, כי יהי' סנה להזכירו כי יאמרו
 צהמה זו של עוולק, כן וווש אם להעלים מעשה
 העגל מהצורך להעלים כל מיה שהי' צוון ההוא,
 שלא יהי' סנה להזכיר את הסמוך לדבר זה,
 אונס דע כי ענין הזכרון והשכחה למעלה הוא
 צענין אחר, היינו כי דבר שנעשה כבר והאדם
 לא ישוב עוד לעשותו גם הקצ"ה לא יזכיר עוד
 דבר זה, ואם נשאר בלב האדם האוה לפחותו

שהם א' זהב, וא"כ כאשר יעלו והצבורי למספר מאה, אז יודע הוא כי יש לפניו מאה זהב, ואם אלף אלף, אמנם כבר ידומן אחד מונה מעות והוא עצמו אינו יודע כמה יש זהב, והיינו כי אינו מניח לצבורי של עשרה עשרה, רק עני הי' עומד אלנו ומבקש נדבה, ויאמר לו אתן לך עשירית מהסך הזה אשר לפני, והתחיל למנות ומונה לעצמו תשעה מטבעות, והעשירית אל העני, וחוזר ומונה לעצמו תשעה וא' אל העני, והוא מונה כן כל היום, הוא לא ידע כמה יש בצבור שלו, וכן לא ידע כמה יש בצבור אשר אל העני, רק זאת לבד ידע כי יש לו תשע ידות על של עני, והמספר לא ידע כי הט' אשר מנה הי' מניח על הט' הראשונה פעם אחר פעם וכלם בצבור אחד, והוא הביאו את כל המעשר אל בית האוצר, ותאסוף כל העשירות בצבור אחד, ואז ויהי טרף בביתו, היינו בהמעשר עצמו תהי' זרכה, אחר כי לא נודע כמה מדות יש בו, ובחגוני גא' אם לא אפתח לכם ג' כי גם לכם תהי' זרכה עד בלי די, משא"כ אם יהי' כל התשעה תשעה לבד, ועשירי עשירי לבד :

וקרוב לווד כי גם אינו יצחק ע"ה עשה כך, כי לקח תבואה משדה אחר, ותבואות אשר משדותיו, ונודד מדה אחת משדה זאת ומאה מדות משדותיו, וכן נודד עוד עוד הרבה פעמי', הכל על צבור אחד, ומאה מדות על מאה מדות הראשונות, והאחדיו"ג"כ לבד בצבור אחד, וכאשר נשלמה התבואה ראו כי כנגד כל מדה שמדדו משדה זאת הי' מאה מדות משדה יצחק, ועכ"ז לא נודע כמה יש, ונועתה מה יפה ביארו ז"ל מאה שערים מאה מניינים, ר"ל רק זאת לבד נודע להם כי יש בצבור זה מאה פעמי' על של שדה אחר, והבין :

מדרש' (פרשתנו י"ג) התחיל נחשון והקריב על סדר המלוכה כמה שהמליכו אביו על אחיו, כמה דתימא יאודה אתה יודך אחיך גור ארי' יאודה בו, והי' יסורת ביד כל שצט ושצט וין יעקב אינו כל מה שעתיד ליארע לו עד ויות השניח

מהוארת בכמה תוארים, בלחם וחלב ויין ושמן, והם לפי חלקיה הפרטי', שהם פרד"ס, ובמדרש (פרשתנו) אמרו כי יין הוא הסוד, ששווי במספרם, ואנחנו ידענו כי הסוד מלוכש בפנים הפשוטי', אשר כפי הנגלה הנה רק ספורי' מקורות הימים מהמוני' רבים מדתות שונות, ותוכס רנוף אהבה מפנימיות התורה והסודות הגנוזות באולרותיה, וזה הכה הנגלה והנסתר כמו יין חי שאי אפשר לשתותו, לכן מוזג' אותו במים, כן הסוד הוא יקר מאד לגלותו לעיני ההמוני, לכן מוזגו הקב"ה ועירב אותו עם הנגלה, למען ימנו ישתו כל אישי ההמוני, ויהי' אפשר אל התורה שתהקיים אלנו, וזהו לנו לחמו בלחמי, ושתו ביון מוסכתי, כי הנגלה אינו כ"א למוזג סוד התורה להעריכה לפנינו בפנים הפשוטים :

להקים את המשכן, מדרש (פרשתנו י"ב) שה"ד מי עלה שמים וירד בו' מה שמו, אברהם, ומה שם בנו, זה יצחק שנתן מעשר ונתנך, שנאמר וירע יצחק ג' וימלא בשנה ההיא מאה שערים (ז"ר ס"ד) מאה מניינים, מלמד שהאנידו אותה וטעמה מאה כוונה האמידו, והלא אין הזרכה שורה על דבר שהוא בנוסקל ובמדה ובמנין ומפני מה נודד אותה, מפני הנועשות. דע כי רבותינו ז"ל כוונו לבאר מאמר וימלא בשנה ההיא מאה שערים ויצרכו ד', שהוראה כי אחר המדידה נתנך ומלא מאה שערים, והלא אין הזרכה שורה על דבר שהוא בנוסקל ובמדה בו' אלא בדבר הסמוי וין העין, ע"כ אמרו ז"ל כי למעשרות הי', ובה נאמר עשר בשביל שהמעשר, והטעם אשר בנועשר תבוא הזרכה גם בדבר הנודד, עם מאמר הכתוב (ומלאי ג') הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתו ובחגוני נא בואת אמר ד' לצלות אם לא אפתח לכם את הרובות השמים והריקותי לכם זרכה עד בלי די, דע כי מונה מעות ומסדר מטבעות של ג' ג' פשוטי' ומניח אותם עשרה עשרה, אח"כ ברנותו לדעת מוספר הזבובי הוא מונה את הצבורי', כי בכלם מנה עשרה מטבעות

המשיח בו'. הנה בדבריהם אלו הורו לנו ענין גדול, כי הכתוב אומר (ויחי) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויצרך אותם איש אשר כבדוהו בדרך אותם, אשר לדעתי כיון בזה למה טעם מדוע האריך בדברי ברכותיו והבהנים המזכירי את העם אינם אומרי רק דברי קצרים, יברכך גו' יאר גו' ישא גו', וצאין ספק יש בזה ברכה כוללת כל העוב אל כל קהל ישראל, אבל לבוא אל הענין נזכיר עוד מאמר חז"ל (שמות רבה א') ואלה שמות בני ישראל הנאים גו' ויוסף הי' בנאמרים, וכי אין לנו יודעי יוסף הי' בנאמרי, אלא לומר לך אע"פ שזכה יוסף למלכות לא נתגאה על אחיו ובית אביו כשם שהי' קטן צעיריו ונתחלה שהי' עבד בנאמרים, כך הי' קטן צעיריו אחר שהי' מלך, דבר ד' צפיהם אמת כי היא היתה בנשיאי ישראל שלא לקחו גדולה לעצמם כחוט השערה, והגדולה והכבוד שהי' להם הי' רק למוש' עליהם, כמו שידענו משאול בחיר ד' שהי' נחבא אל הכלים (שמואל א' י"ד) והארץ נשעה שנושח בשמן המשחה אומר (הוריוה י"ב) אוי לי שמה מעלתי בשמן המשחה בו', וכן תנוא בכל גדולי ישראל שהי' להם היסוד גדול להנות מהעוה"ז ועשרו וגדולתו יותר מן הראוי לעבודתו ית', ודהע"ה כלל אותם ואמר (דברי הימים א' כ"ט) לך ד' הגדולה והגבורה והתפארת גו', הנה החליט כל אלה בלתי לד' לבדו, והבו מאמר (מקץ) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשיב לכל עם הארץ, להורות שלא היתה שליטתו כ"א ויה שהי' מפרנס ומשיב לכל עם הארץ, כי רק עבדות הי' עליו, כמה שנאמר (דברי י"ז) לבלתי רום לבדו ונאחיו ולבלתי סור מן המנוה גו', אבל עכ"ז היה חיפוח רומזו כל זה במאמר ויוסף הי' בנאמרי, אונם הענין כך הוא, כי הכתוב אומר (נצבים) אחם נצבים היום כלכם גו' מאמר כלכם נראה אך ליותר, אבל עיקר המאמר הוא ויה שאמר אח"כ ולא אחכם לבדכם ברת ד' את הנריה הזאת גו' כי את אשר ישנו פה גו' ואשר איננו פה גו', להורות כי כלם היו

במעמד ההוא, כי כל הדורות היו כלולי' בבת אבותיהם, ובתנאי אה אביו עמד על המעמד ההוא, לזה אמר ע"ד הקדמה אחם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם, כי אם הי' חסר א' או שנים מן המעמד לא הוכל לכלול את אשר איננו פה, כי אולי נשתלשל מן אותו שלא הי' שם, וכן בדבר הגאולה כבר הזכירו אותנו חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא בנאמרי, כי כן יסד המלך ראשית דבריו הקדושים (יתרו) אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, וענין זה ג"כ הלי"בנה שתחליט יתאמר כי כלם היו בנאמרי, כי אם הי' חסר א' ויהם יהי' בלכך ספק אולי השתלשלות שלך מן אותו שלא הי' בנאמרים, ובע"כ הצטרך להשלים השבועים נפש לחשוב גם את יוסף שהי' מן המושעבדי', והוא דבר זר מאד, לחשוב מלך כמותו בין המושעבדים, והכתוב מחשבו לאמר ויוסף הי' בנאמרי, לזה פירשו חז"ל שהי' בהווייתו כאלו הוא עבד מתחלתו ועד סופו, וזהו מאמר כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויצרך אותם איש אשר כבדוהו בדרך אותם, לומר כי ע"כ האריך כל כך בברכותיו לא בברכת הבהנים שמזכירי את העם ברכה אחת קצרה, יען כי הבהנים אינם מזכירים כ"א את הדור אשר לפניהם, אבל יעקב איננו ע"ה כלל בכל שבע כל המאורעות אשר יהי' אל הצנים ואל הצני צנים בכל הדורות שיעמדו, כמו שהראה כי נתנבא על שמשון התימני, על זמרי בן סלוא, וכלל איש ואיש כפי עבודתו ועסקו ובחירתו, הטובה אם רעה, וזה שאמר כל אלה שבטי ישראל, ולא אמר אלה שבטי ישראל, אבל מאמר כל אלה בא להורות כי באלה כלל הכל העבר והעתיד עד ימות המשיח, וע"כ וזאת אשר דבר גו' ויצרך אותם, כלומר שהאריך בברכותיו ודבר דברים הרבה, יען כי איש אשר כבדוהו בדרך אותם : מזרק אחד כסף, מדרש (פרשתנו י"ד) זה הי' יוסף שמרק מאביו לנאמרי, כסף ע"ש כסף נבחר לשון צדיק, שעל ידי חכמתו זכה למלכות, כמה דתימא (מקץ) אחרי הודיע אלקים אותך

הנמשל, פרעה אמר אל יוסף שיפתור לו חלומו, כמאמר שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתור אותו, ואתה עשיר בחכמה ודעת, בינה ומומה, ויען יוסף ויאמר בלעדי, רק חלקים יענה את שלום פרעה, ר"ל אין החכמה שלי, כי מהחלקי היא, ובעצמי אני עני בדעת, ואחר אשר שמע חכמת הפתרון אשר פתר לי, אמר אל יוסף גם אם כדבריך עכ"ל חכם גדול אתה, כי כבר מוחלט אין הקצ"ה נתן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר (דניאל ב') יהיב חכמתא לחכימין, וא"כ אחר אשר הודיע חלקי, אומך את כל זאת ולא הודיע לחיט אחר, בע"כ כי אין בן וחסם כמוך, והבן:

את כל זאת אין בן וחסם כמוך, הנראה כי הוכחה פרעה כך היתה, ע"ד אחד בא מעיר קטנה להתיישב בעיר גדולה, ועשה לו חנות רחבה ומסחרות רבות ויקרות, לימים נקשו הקהל לנצות מים, והעריכו אותו שיתן עשרים אדומי ויותר, ויצוא אליהם ויתאונן לאמר מה אני כי אתן נכסם גדול כ"כ, אמרו לו אתה עשיר וחנותך גדולה מכל החנויות אשר בעיר, השיב ואמר חי נפשי כי הסחרות אינם שלי, כי לקחתי כל זאת בהקפה, השיבו בחכמה ואמרו הלוא גם פיד ענה כך כי עשיר אתה, כי לולא בן מדוע יאמינו בך ומדוע יתנו לך סחורה הרבה כל כך ולא יתנו לאחרתי כי בהקפה, אם לא כי אתה עשיר באמת,

פרשת בהעלותך

ז"ל בזה עם מה שזאלנו דבריהם (במדרש קהלת ג') על מאמר ראיתי את הענין אשר נתן חלקים לבני אדם לענות בו, וז"ל אלו זכו ישראל ולא עשו את הענין לא היו קוראים אלא חמשה חומשי תורה, חנושה

בהעלותך את הנרות, מדרש, בהרבה מקומות זוה הקצ"ה על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית כו', עד זה שאמר הכתוב ד' חפץ למען זקנו יגדיל תורה ויאדיר.* הנראה בכוונתם

זו ובמדרש (סוף ויקרא) אמר ר' חנינא בן עקשי רבה הקצ"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומונה שנאמר ד' חפץ לנענן זקנו יגדיל תורה ויאדיר, הנראה בכוונת המצ"ע ע"ד ונאמר המד' (קבלת ג') אלו זכו ישראל ולא עשו את הענין לא היו קורין אלא חמשה חומשי תורה חמשה ספרים בלצד, וכלום ניתנו להם מצוות וכתובים אלא שהיו יגיעים בהם כי ואלו לוגד אדם תורה י"ל שבה ה"ו ויתעסק בתורה ז' וי' שנים יתמיד ויתעסק בהלכות וי"ל ה"ו ויגמול בה לעולם אלא ויתוך חלום ויגמול תורה ויגמול חמשה חומשי תורה ויגמול חמשה חומשי תורה, אם תזכרו החשיבות וההסתברות לנעלה על ונאמר (קדושים) אל תבנו אל האלילים, יתבאר ע"ל מונח המצ"ע רבה הקצ"ה לזכות את ישראל, כי בהתקפה הראשונה יפלא ואלו ובי מי לא ידע שכונת הקצ"ה ה"ו לנצות ישראל, אצל עם היה סתבנות שם י"ו ויעשה כוונה חכמה וי"ל הקצ"ה כי חפץ בן ואלו ע"כ היה איתנו ללמוד ולבנות בתורה ויוס וליה לנענן אשר ע"י הלמוד תדבק נפש הלומד בלמוד התורה והתורה העליונה, כי בן וידע הנפש שיתדבק בה כל הלמודים אשר חלום ללמוד אם יהיו טובים או רעים, ואם היו נשארם על המדרגה שהיו בעמדת הר סיני שאלו ז"ל (יצאות ק"ב) ישראל שגמרו על הר סיני פסקו זריכות, לא היו נכונים אל ללמוד ועסק התורה, וה"ו וספיק להם רק הידועים והם יודעים את הדברים הנחמשים לעשות, ונאמר חמשה חומשי תורה, אצל עתה אחר שהיו לזכותן, הם נכונים להצטרף בלמוד התורה לנכד נפשות וכן הרע, להצטרף במוט, יע"כ ה"ו הסתרה למונח שבה בעולם, כי אם לוגד אדם ולא שבה לא ה"ו עוסק בתורה כל ימיו, וכן ה"ו הסתרה לתת להם מצוות וכתובים לנענן י"ו לבניו ויקרא ויגמול חכמה ויגמול כי יאמרו הוי"ו על הדם בטרם יאסף בהם וידעו את כל טוב אדוניו אשר נתן לידו, ועם רוב הידועה בעול התורה ועם התעורר עליה יזכך נפש ויעשר איתה כנרתי בסף ויתדבק בטוב האותי אשר בתורה האלקית, וקח לך דמיון

חמשה ספרים בלבד, דע כי רצונו ית' הו' לתת תורה לישראל קצרה ומעוטה במלוהיה לפי קוצר דעתה, כמאמר המדרש (שמות רבה ה') קול ד' בנה בנחו של כל אחד ואחד, וכל אשר יהגדל האדם בהשגתו ההגדל כמו כן תורתו יראהו ודקדקו, כי הוא ראוי לגדולה מזו עתה, לכן מו' כהתכנס ית' נדיבות יען לתת תורה לישראל באופן אשר לפי פשוטה היא קצרה, אבל רמוז בה זכונה שנתוכה כל תורה שזע"פ, ע"י המדות שהתורה נדרשה בהן, וע"י החסרות ויתרות והדקדוקי סופרי', שזאלו רצויים ומיעוטים, כמו שעינינו רואות זה הים הגדול ים התלמוד, עד כי ליכא מידי דלא רמיז' באורייתא, וכל התורה שזע"פ היא רמוזה בתורה שבכתב, אבל אחר כי חטאו בעגל, הו' גלוי לפניו ית' כי עתה תכבד העבודה על האנשים, ולא על נקלה יעלו במעלות מומדריגה לומדריגה יום אחר יום, כמאמר הכתוב מו' יתן והו' לבדם זה כל הימים (ואתחנן) כאומר הלוואי שלא יגרעו מזה שהם עתה, לא שיוסיפו, וכמאמר ר' יונה (שמות רבה מ"ג) שני ימים היו ישראל עט הקב"ה, שאומר ואותי יום יום ידרושון, ומואז נמשך ההפכת לבאר כל דבר ודבר על אשניו לא לסמוך על הרמוז' לבד, כי אולי הקצר נפש האדם,

ויהי צוה עומק המושג עם קוצר המשיג, ואיככה יוציאו דבר מן הכתוב, כמאמר ר"י (גיטין ס') רוב ע"פ ומיעוט בכתב, אבל אם זכו ישראל ולא עשו את העגל הו' מספיק להם הקיצור, והאדם עם התגדלו בהשכלתו הו' מוסף בהשגתו, ממש ע"ד העושה נגד לבנו קטן להלבישו אח"כ גם כאשר יתגדל, מזה עשה, עשה בהנגד כפלים הרבה באורך הנגד וברחבו, וכל אשר הגדיל הנער פתח כפל א' וירוח לו, וכאשר הגדיל עוד פתח גם את השני גם את השלישי, כן התורה היקרה יש בכל מצוה כפלים הרבה, אבל כאשר נחקור ונתבונן הלא נפתח הכפל, ונמצא למוד חדש, וכאשר נתבונן עוד בינה אחר בינה, נשיג עוד יותר ממעוטי שפוני טמוני אלוותיה, מנעד לצמתה, וזהו רצה הקב"ה לזכות א"י כו' ד' חפץ למען ידקו יגדיל תורה, כל אשר יגדל האדם בדינתו יגדיל התורה ויאדיר אותה עם עמלו ויגיעתו, וזהו הרצה להם תורה כלומר שהם ירצו התורה ויוסיפו ביקר תפארהה בדיעותם והתבוננותם: ובגמרא (שבת פ"ז א') אשר שבת, אמר לו הקב"ה למושה יישר כהך ששבת, והדבר קשה מאד, איך ראוי עוד להחזיק טובה על שירת הלוחות. די מה שלא נענש על זאת, והגרה

ע"ז ונעל מלאכה עם כוונת העיסה עמו במלאכתו, הנעל מלאכה כל תעניתו וכוונתו לכסלים הכלו שהוא עושה, והפעל כל תעניתו לתלמוד, שיהי' עושה במלאכתו ואזון יד, והאופת על זה, כי האזון עושה כשאלות ונזופת לומר בהשגות הכלי לענין יעול שכרו צוהיה להתפרנס, לא כן הפועל, כי הוא יחפץ שיוזמן שיסתבר הכלי פעם ופעמים לענין יסבה ויטלה לעשות, ויחפץ כן יתלמד יותר במלאכה הכלי עד שישיג אזון לעשות מלאכה על האנשים, המובל אם הו' כוונת הקצרה בלמוד התורה רק לענין ידע האדם את אשר עליו לעשות, הו' יקרה התורה והו' ביתם רק הדברים לבד, והו' כולל איתם בתאמה חושי תורה, לענין שיושר האדם לעשותם, אבל הלא גם זאת מלא ד' לנאות מלאה בעל ידו לומר התורה תודק נפש האדם עד שתדקק גם הטעם הלאה אליו, אז כל עוד שירצה בלמודו תודק נפש יתד ויותר, כל זה תורה אליו ר' חנניה כן עקש"י צוה שאמר ר'ם הקצרה לכות את ישראל, כולל, למיך הינה להם תורה ועניות, שאמר דו' חפץ לענין ידקו, ר"ל לענין להנחות את בדינותו בדיקת תורתו, ולענין אשר נדקקי יטענו והו' מוסב אל נפש האדם ע"פ יגדיל תורה ויאדיר עד שהיא איתם לחפץ תורה, ומשעם זה אמרו ז"ל (ע"פ י"ט) נשולם לעתה איתם והדבר ליסבר ואשני' דלא ידע מלי קדאר, כי התורה היא ס' חיים, והספויים יעשילי' אל החיוב גם כי אינו יודע פעילותם ופגילותם, והכנ:

י' ודע כי צעיק הדם הזה אשר שבת, יישר כהך ששבת כבר נדקק הסגול' ז"ל רבו כמה כפויני נתיבה לטון אשר יאנים לטון אשר ויישר כה, יישר, יישר אשר הגליון תייה ענתם איתם הלוי ז"ל כי הנה כהוזמן שיעשה אחד ליתכנו אשר כנסתו יצר הכלתי' איתם הנה איתם בלאך תסוג האכנה ותתעורר עיניהם ע"ז ידירות

והגראה בזה עם מהשמאנו בדבריהם ז"ל (נדרים
 ק"ב ב') אמר הקב"ה אם לא נשתדלו הלוואות לא
 הייתי נוהן לישראל אלא חמשה חומשי תורה,
 עכשיו אני נוהן להם מקרא משנה הלכות ואגדות.
 הוראת הדברי' האלה ג"כ כי עוד נתוסף טובה
 לישראל ע"י שבירת הלוואות, וראוי לחפש ולנקר
 ילמציא עילה לזה, אמנם דע כי כבר כתבנו למעלה
 (פ' גח) על מאמר לא תעשו עול במשפט (קדושים)
 כי מלוא התורה הקדושה גם כי יש מהם אשר
 התורה עצמה כתבה טעם על המלוא, כמו ולא
 ירבה לו נשים ולא יכור לבנו, או שהתורה לא
 כתבה טעם רק הטעם מובן בשכל, עכ"ל לא
 יספיק הטעם הנגלה והמבואר רק בדרך כלל לא
 בדרך פרט, כי כאשר נביט על פרטי ההלכות
 אשר במוציא השכליית הלא תראה כי המה רק
 חקים בגזירת המלך ית', כאמנם ז"ל במדרש
 (ר' וזרח) אמר שלמה מה שהייתי מחכים על
 דברי תורה והייתי מראה לעמי שחני יודע דעת
 הבורה, אותה הניגה והותה הדעת של הוללות
 וסכלות היו, ובגמרא (שבת י"ג ב') ולא יקרא
 לאור הנר שמה גטה, אמר ר' ישמעאל בן אלישע
 אני אקרא ולא אטה פעם אחת קרא ובקש
 להטות, אמר כמה גדולי דברי חכמים שאמרו
 ולא יקרא לאור הנר, והרצון בדבריו כבר פירש
 רבינו הגאון מוילנא כ"ע כמה גדולי דברי חכמי'
 במשנה שלא אמרו שום טעם בדבר, כי סתמו
 הדברים ואמרו ולא יקרא לאור הנר, משא"כ
 הגר"י אמר שאמרה טעם הדבר הוא שמה יטה,
 ע"ז נבשלתי ואמרתני אני אקרא ולא אטה, ואח"כ
 קרא ובקש להטות, ועד"ז תמצא דברי הקב"ה

שאמר למשה (אחרי) איש איש מבית ישראל אשר
 ישחט שור או כשב או עז במחנה גו' ואל פתח
 אהל מועד לא הביאו גו' למען אשר יביאו בני
 ישראל את זבחיכם אשר הם זבחי' על פני השדה
 והביאום לד' גו' ולא יזבחו עוד את זבחיכם
 לשעירים גו', ואליהם תאמר איש איש מבית
 ישראל גו' ואל פתח אהל מועד לא יביאו גו',
 ככלו דברים נכתובי' האלה, כי מאמר ואליהם
 תאמר גו' כבר הוא כשפת יתר, אבל הצאור
 בזה כי הקב"ה אמר למשה מלוא זה עם טעם,
 למען אשר יביאו ב"י את זבחיכם גו' ולא יזבחו
 עוד לשעירי', אבל ואליהם תאמר איש איש מבית
 ישראל גו' ואל פתח אהל מועד לא יביאו ונכרת
 האיש ההוא מעמיו, אזכרה בלא טעם, וזהו
 שאמר ר' ישמעאל בן אלישע כמה גדולי דברי
 חכמים שלא אמרו טעם רק סתמו ואמרו ולא
 יקרא לאור הנר, וכמו שאמרו (ע"ז) ולא יקרא
 לאור הנר אמר רבה אפילו בזה שתי קיונות:
 ובמדרש (פ' נזרים) לא בשמים היא, אמר
 להם משה דעו שלא נשתיר ומנהג בשמי'
 כלום, וכתבה לכם התורה כלה היא וכלי אומנותה
 ענוותנותה וזקתה, פ"י כל הסדרות והפלפולי'
 אשר בהם אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, גם
 התוכחות אשר בהם יעירו ויעוררו הלצנות אל
 למוד התורה וקיום המצות, גם החומרות
 והגזירות אשר גזרו חז"ל וגדרו גדר להרחיק את
 האדם שלא יזאף לעבור על חסור דאורייתא, לא
 תאמר שאין להם מקום למעלה, לא כן הדברי'
 כי גם מה שהלמוד ותיק עתיד לחדש ג"כ כאמר
 למשה מסיני, כאמנם ז"ל (עירובין כ"א) בשעה
 שתיקן

ידידות במקום, זה משפטו שלא ישמע על פיו דבר המקרה אשר השיג נרעשו לא יזכירו, ולא יעללו על דל
 ששמו, כהאמר (ישעי' ח"ג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעך לזעני ומטחתיך לא אזכור, כי כאשר האובד יזכיר
 אם הפסח לבני אבותו יגיע לו מזה הכנעה וסכלות, כי כן טבע בני אדם שלא יערב להם לשמוע את השגנה
 אשר יבא עליהם ידם, ע"כ הכתיב הקב"ה אותנו אנכי אנכי הוא מוחה פשעך לזעני ועוד גם זאת ומטחתיך
 לא אזכור, וא"כ אם הי' להקב"ה תרעומות על משה בזה ששבר את הלוחות, איכפה אונן לו חס"כ וכחצתי על
 הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת, אם לא שצננת חס"כ רלונו ית' בזה ששבר את
 הלוחות ויישכ כסך שצננת, ודו"ק:

שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצאה זה קול ואמרה בני אם חכם לנך ישמח לבי גם אני, פי' אהה עשית מטעם דאגה מדאגה מדבר פן יבוא האדם לעבור על דאורייתא, אבל ישמח לבי גם אני, כי עוד יש לי טעמים גנזתי ונסתרות אשר לך' אלקיני, והוה שהמדרש פירט ואומר היא וכלי אוונותיה הוה הסדרות והפלפולי, עונותיה המה החוכחות המשפילי' את לב האדם והמעוררי' אותו אל התורה והעבודה, וזדקתה יסוב על הגדרי והגזירות שגזרו חכמים, וכבר אמרו חז"ל (במד' סיר) וחכך כיון הטוב, ונלמד שחזיני' דברי סופרי' בדברי תורה, כי כל ענין הגדרי' היא רק מסכת גדול יקר תפארה התורה צעיני החכמי', ונאמת יש להם מקום למועלה, והוא ע"ד שפירשו ז"ל מאמר צורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שצרא להחיות זהם נפש כל חי, כי יש צוה צ' שנחיס על צ' סגי, א' צורא נפשות רבו' וחסרון, היינו דברי' ההכרחי' למלאות מחסורי האדם, כמו לחם ומים ונגד אשר בלעדם לא יוכל הנוף להקיים, צ' על כל מה שצרא להחיות זהם יסוב על דברי' שהם לתעניג, לא להכרח, כן וכן התורה היקרה נחנה חלקי' אלינו צעבור היותה הכרחיית אל נפשותינו אשר בלעדה אין קיום אל הנפש, כמאמר כי היא חייך ואורך ימים, כי היא הלחם והמזון, וכאשר האדם יהגדל ויהקדש ציראתו וטהרתו ויוסיף גדרים וגזירות ופירשו' יהי' לעונג הנפש והפארתה, כמאמר (משלי א') שנוע בני מוסר חביך ואל הטוש תורת אמת, כי ליות חן הם לראשך, ובמדרש (רי' הלא) ליות חן הם לראשך לרשיותיך, והבאור צוה לדעתי כי מנסת רשיותיך ודלת ערכך הי' והצורך לעשות לך שמירה מעולה, בגדרי' וגזירות להרחיק את האדם מחסור דאורייתא, כמו שגזרו על פתן ומשום שמנן ועל שמנן מים יינם ועל יינם מים צניתיים פי', אשר על כאלה אמר כי ליות חן הם לראשך גו', והם כמו נועדני' אשר האדם נרצה צוה לענג א"ע כמאמר אהי שלך הטיב לך (עירובין נ"ד) ועל זאת אמר הגביא ע"ה (ישעי' כ"ט) כי בראותו ילדיו ויעשה ידי

בקרבו יקדישו שמי גו' כלומר מעלה נפשם, מדעתם, מוסיפי' פאר וכבוד צמנות התורה, והגם כי מה שמוסיפי' מוסיפי' לגדור גדר, אבל למעלה הדברי' עתיק, כלם נחמו למשה מסיני גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, וכמאמר (קהלת ז') כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו, היינו גם צטרם נמלך עם פמלי' של מעלה כבר עשהו הקצ"ה צעבור טעמי' נסתרי' אשר לך' אלקיני, ונעלמי' גם מן המלאכי', כשיכ' מצני אדם, וא"כ מה האדם שיבוא היום להרהר אחריהם, ולא תתפלא איכנה הי' אפשר ציד חכמינו ז"ל לכוון לדעת המקום צ"ה, הלא מקרא מלא הוא (משלי כ"א) פלגי מים לב מולך ציד ד' על כל אשר יחפון יטנו. וכי תשאלך נפשך אם הדבר כן למה לא צוה אותם הקצ"ה צבורהו, כמו שצוה כל המצוה, התצונן נא על תענוגי הנוף ומהם תאלף צינה על הנפש, כי הנה כל הדברי' אשר הם מענגי' הגופה, להוד ותפארת, עכ"ז שרש עשייתם ועיקר הכנתם הוא ע"י ההכרח, כי כאשר לא יצטרך לפעמי' לדבר מן הדברי' צעבור ההכרח גם לתפארת לא יהי', כמו שמאנו דברי חכמינו ז"ל (שנת ס"ג א') וכי מאחר דחכשיטי' הם לו מפני מה צטלים הם לימות המשיח כו' והקוי לנוי צעלמא, אמר חז"י מירי דהוה אשרגא צטיהרא, כי כאשר האדם יכניס אורחי' חשוני' לביתו, על סעודה הלילה, יעטר השלחן במגירות של כסף ושל זהב, וכל כוונתו לנוי ותפארת, כי לולא כן הי' מוליך בנר של עץ או של נחושת וברזל, ואינו משתנוש בשל כסף רק לכבוד ולהפארת, ועכ"ז אם הי' עושה כזאת צנהרי', צעה השמש צנצורתה, יהי' לו לבושה, יען כי אז אין שום הכרח לאור הנר ולא לזמורה, ויהי' נראה כאלו הוא וניח על השלחן חתיכות כסף וזהב ויהי' לזרה צעיני רוחיהם, והוה מאמר (הושע ח') אכתוב לו רוני תורתי כמו זר נחשבו, פי' אם הייתי אני מחייבו הדברי' אשר הוא מחמיר על עצמו מגדל יראתו אשר על זה יסוב מאמר רוני תורתי, כמו זר נחשבו

נחשנו, אחר שאין לזה ענין הכרח, וזאת היתה טענת מרע"ה עם המלאכי כי הם נקשו לקבל התורה להענוג זה, השיב והראה לפניכם כי אין הכרח אצליהם לשום מניח מן המונות, גניבה יש ציניכם, רציחה יש ציניכם, וא"כ אם אינם צעזעור ענין הכרחי גם לתפארת לא יהיו, ותהי' התורה אצליהם כשגרא צטיהרא, וזהו מאמר ויספה פליטת בית יהודה שורש לנטה ועשה פרי למעלה, כלומר שורש וראש הגדרי' אשר יעשו למטה יהי' מסבת ההכרח, לגדור גדר לעשות משמרת למשמרת התורה, וכאשר יהי' מן ההכרחי אז גם למעלה יהי' לפרי תפארת עם סודותי' כמו מנורה של זהב צלילה, וזהו ד' חפץ לזמן צדקו יגדיל תורה ויאדיר, פי' שהאדם לזמן צדקו ומחמת מוראו ופחדו יגדיל הוא התורה ויאדיר אותה (הוספות גזירות וגדרי' *) הוא מה שאמר מר עוקבא (חולין ק"ה א') אנה חלא בר חמרא לגבי אבה דאלו אבה כי הוה אכיל כשרא האידנא לא הוה אכיל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנה צהא סעודתא הוא דלא אכילנא כסעודתא אחריתי אכילנא, ולכאורה יפלא מי עזר צעדו שלא יתנהג גם הוא, אס' לא כי אביו היתה יראתו וקדושתו גדולה כל כך עד כי היראה הכריחה אותו שלא לאכול עד למחר עד השתא, ומר עוקבא לא הרגיש בנפשו הכרח שההי' היראה מכרחת אותו על כך, וא"כ אם יעשה זאת יהי' צעיניו כמו זר, כמאמר חמיניו ז"ל (יומא ע"ב ב') זכה ל' לא זכה ל', כי כאשר האדם מלובש בגדי כבוד ומיני נושי ורקמיה, והוא חגור עליהם חגורה של כסף, הוא לכבוד ולהפארת, לא כן מי שהוא לבוש

בגדי מטולאי' וצלויי הסחכות, והוא חוגר עליהם חגורה מחגורת השרי' והרומני', יהי' ללעג ולקלס, כן כאשר יאבה האדם להמדרר בתפארת המנהגי' אשר התנהגו הקדושי' אשר בארץ, כמו להתנהג במנהגי האר"י הקדוש ואחותו מרעיו יש לו לצדוק תחלה את מלבושיו אשר עליו, אס' לבשו זקקה כפי חקי התורה ככל נשפטיה ופרטי הלכותיה, וכאשר יתחיל לצדוק הלא יראו עיניו כי נפקד מומנו ארחות התורה אשר הורו המורי' נשפטים ציעקב ותורה בישראל, והוא מתוסר בגדי', וכאשר יעלה עליו על בגדיו המטולאי' על צלויי הסחכות חגור' של נושי הלא יהי' לזרה, והזכזה זר, לא זכה זר [ועי' עוד מזה בפתיחה לספר המדות]: ובמעשה יפה דרוש ז"ל אשר שברת יישר כחך שברת, נוש' לאורח צד אל עיר, ויש צוה כמה שבועות להתפאר בבגדיו הנחמדי', ובגדיו היו רבים עשויי' צדרכי' מתהלפי' כפי: ההחלפות העתים, מה שראוי ללבוש ביום קרה, ומה שראוי ללבוש ביום חם, וביום סגריר, וכלם מופלאי' כבודם והדרם ותפארתם, והי' שזושמח מאד כאשר הביט וראה השתנות האויר, כמו כאשר ירד הגשם, הי' עלו לאמר עתה הגיע השעה ללבוש הבגדי' אשר הכינותי לי ליום הגשם, וכן לשלג, וכן לקיר וחום, וכל זה לזמן יוכל להראות בגדיו היקרי' הראויי' ללבוש, הגושל, כי אם לא שבר נושה את הלהות והיו ישראל נשאר' עומדי' במדרגתם הראשונה שהיו בה קודם החטא, שלמי' ותמימי' טהורי' כעצם השמים, ודנאי לא היו ראויי' כ"א להורה שבכתב, לא לשום גדר וגזירה להוסיף מן ההיתר אל האסור, כי

גס

*) ולא תחבלו יחד אבשר סוהי' צועטת אחת ב' ביותות, כוונה שלמטה, וכוונה שלמעלה, שים נח לצד אל צעיני עובדי הלא תחזינה עיניך כי הם גם הם על דרך הזה, האכילה והשתיה ושאר עניני הגוף אשר האדם והבהמה שוים בהם, אינם מכוונים רק ללעום ולטעום צמח ערבות המאכל, והוא כמו רגע, ובקצה"ה הכלכל את כלם עם בניית עתידות, אל הדיק יתן עתידותיו לזמן יעמוד על עשירתו ועצירתו, ואל הרשע יתן סקידתו להאבדו באחריתו, ואלה קרי' צנינו צועדנים ותענינים כמאמר ויחלם לבואיו אל פניו להאבדו, וכמו כן נקום רשעי' על הסוין, ויעשו ויש שיעשו, הוא מכוונים לשלול ולבזו צו, ובקצה"ה יושב סתר וינפקד לצד מלמטה להחם פשע ולהסיר טחאת:

גם בלא גדר ג"כ לא יעברו הגבול אשר גבלה התורה, אבל עכשיו כאשר המה עלולי לחטא אחר הקב"ה אחן להם מקרא ומשנה הלכות והגדות כי כל אלה המה דברי המוכרחי להם, כי המה צריכי להם כפי ההתנגלות הזמני החולפי פעם לזה ופעם לזה, וזהו רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרצה להם תורה ומצוות, שהסירנו ביקר התורה והם יוסיפו בתפארתה, שנאמר ד' חפץ למען דקדו ונסבת יראהו יגדיל הוא התורה ויאדיר, וההתחלה התי' נוסבת ההכרח, יעשו שורש למטה ופרי למעלה, וכמו שנתבאר :

אל מול פני המנורה גו' עד כן עשה את המנורה, מדרש, כן עשה משה את המנורה אין כתיב באן אלא כן עשה סתם, ומי עשה הקב"ה עשה את המנורה. ובסמוך, את מוצא כל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו של לוי, ומי הו' נשיאו של לוי אהרן, וזהו לא הקריבו עם הנשיאים והו' אומר אזו לי כו', אומר לו הקב"ה למה לך אומר לו לאהרן אל תתיירא, לגדולה מזו אהה מהוקן, הקדגנות כל זמן שנית המקדש קיים הם נהגו', אבל הגרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, וכל הנרכות שנהתי לך לגדך את בני אינן צטלי' לעולם. והדבר פלאי מה תנחומי' הוא זה הלא בזמן שאין בהמ"ק קיים גם הגרות הם צטלים, גם מה ענין לגרף לזה זרבת כהנים, ולצוא אל הבאור נבין החלה ענין החינוך, ומה צורך למשכן אל החינוך, ולצוא אל הענין נזכיר בקצרה את אשר כתבנו בחלק הראשון במראה הסלם, כי ב' דרכים להקב"ה בהנהגה עולמו, א"ה הנהגה שהיא ע"פ המערכה כי המזלות והזורי שמיים נצדראו להשמישו של עולם להמשיך השפע מלמעלה אל המקבלים, ועיי הורדה את ההשפעה הם מהואריים ומזלות, כמו יזל מים מוליו, ב' הנהגה החוריית, והיא נקראת דרך הקירש, והדרך הנבחר הזה ישמש על ב' עניני' טובים, א' כי דרך זו יעלה ויצוא כל הפלה וכל תהנה כל מעשה העבודה והמוציה ומלמטה למעלה אל המוקים הראוי להם, ב' כי דרך ההוא עצמו יחזור הקב"ה ויוריד אלינו את

ההשפעה ומלמעלה למטה, ודרך אחד לשניהם, מעלה את זה ומוריד את זה, מה שהראה ית' ליעקב במראות הלילה והנה סלם מוצג גו' והנה מלאכי חלקי' עולים ויורדים בו, ובמדרש (בראשית רבה ס"ח) מעלים ומורידים בו, ממש כדצרינו, והטעם שקראו אל סגולה הזאת דרך, כי משפט דרך לה זכמה עניני', א' כמו אשר משפט הדרך שלא לנטות ממנו ימין ושמאל, אז יצוא צטח למחוז חפנו, משא"כ אם יטה מן הדרך ישט מעליו ויעבור, יגיע אל מקום לא חפץ בו, כמשפט התועה צתוהו לא דרך, ב' כי הדרך הוא סבה לסבב הטוב גם ההיפך, ויש בו עליו וירידה, היינו אם יעשה עבודתו בדרך החקיק לה, תעלה ותצוא עבודתו לפני ד' ית' עצמו, לה כן אם יטה מן הדרך יצוא עבודתו אל מקום זר, ויהי חלילה בכלל זוכה לאלהים ית'ם, וכן הורדה השפע אם תלך בדרך הראוי תצוא אל יד הראוי לקבלה, לא כן אם תלך בדרך עקלתון תצוא ע"ד שאמר הכתוב (ישעי' ס"ה) נדרשהי ללא שאלוני נמאחתי ללא בקצוני גו', אשר ע"כ תלה הכתוב זה צוה, ואמר (בראשית י"ז) ואחנה צריתי ציני וצינך, היינו אם העלה עבודתך בדרך הישר שהיישר לך למקום לנד, בדרך אשר צא, זה יצוב המוקום וישפיע אליך הצרכה והטוב, זה שאמר דהע"ה בסגולת המקדש וכל מעשה עבודתו, (דברי הימים א' כ"ט) לך ד' הגדולה והגבורה וההפארת וגו' ר"ל ע"י הדרך הנבחר הזה יעלה ויצוא אליך השמימיה מה אשר אנתנו שולחים אליך מלמטה למעלה, וכן יחזור ויצוא העישר והכבוד מלפניך מלמעלה לירינו למטה, ולכן יפה הקדי' ואמר ברוך אהה ד' חלקי ישראל חצינו מעולם ועד עולם, כי עתה העולמות משולבים ומתאחדו העולם העליון והעולם התחתון גם יחד, וזהו חצינו מעולם ועד עולם, לך ד' הגדולה והגבורה וההפארת וגו' וכמו שנתבאר, וא"כ כעה נתחדש בעולם ענין חדש, וזהו כי כל צמיים ובארץ, כי השמיים שמיים נד' אל אוצר הטוב ומעון הצרכות, והארץ למטה היא מוכן בעבודה והצחירה, ע"ז

אחר אשר על ידי הדרך ההוא נשלח העבודה מלמטה למעלה, ונוריד זרכה מלמעלה למטה, אי"כ לא יהי' נחסר דבר זשני המקומות, ויהי' הכל בשמים, גם זכרה גם עבודה, ויהי' הכל גם בארץ, עבודה וגם זרכה, וזהו כי כל בשמים ובארץ, לך ד' תהי' הגדולה והגבורה גו' והעושר והכבוד יבוא מלפניך אלינו, וזה שהשמים הנביא ע"ה על העתיד (ישעי' מ) קיל קורא במדבר פנו דרך ד' ישרו צערבה מסלה לאלקינו, מצטר ואומר כי ישו ד' ויחקן את הדרך הנבחר הזה בכל תיקוני' הראוי, והחסיד ע"ה בקש ואמר (ההלים כ"ה) זכר רחמיך ד' ותסדיך כי מעילס המה, ובמדרש (ב"ר כ"ב) לא מן דכדון אלא כי מעולם המה, פי' כי אהנו מבקשי' עבד"פ יושך הקב"ה אלינו שפעחו זדרך הטבע אם קלקלנו דרך הקודש, חכו זכור רחמיך לרמוז לדבר שנבחר אנו מבקשי' שיעירר עתה, כנאמר כי כן דרךך עושה חסד חנם גו', וזה מורה על דרך הטבע, וזהו לא מן דכדון, ר"ל לא ע"י הדרך שנבחר לנו המקום עתה כי הוא מקולקל בעוה"ר כנאמר דרכי זיון אצליות, אלא כי מעולם המה, פי' משנת ימי זראשית כן הי' :

ומעשה נכון לפנינו ענין חנוך הדרך הנבחר הזה, ונאמר כי הוא ממש כמו שאהנו רואים בשעושי' דרך חדש כל עוד שלא עבר עלי' איש מה מאד יקשה לעבור עליו וללכת על פניו, בלתי כאשר יעבור עליו תחלה סוחר גדול עם עגלה טעונה מאד לעיפה והמרכבה חזקה, אליו ראוי להת תודה ושבח כי תיקן הדרך והכשיר אותו לעבור עליו ונעמה על נק"ה, כן אף אחר אשר נעשה ונשלם הדרך אשר עשה ד' אשר דרך זו מעלה העבודה מלמטה למעלה ולהוריד ההשפעה מלמעלה למטה, עב"ז היו צריכי' אל עבודה הראשונה דיק גדול יעבוד עבודתו זבטה רקדושתו ובחמימות נדקהו, עד אשר יפנה הדרך לעבור אחריו נקל, אשר ע"כ נשחזו המקריבי' הראשוני' עד כי כל אחד עבר הדרך והבינו אותו יום יום איש יומו להקל ונעמה לעבור כל מי שירצה ויעלה

עבודתו זדרך ההוא, ולכן תארוהו חינוך כמו המרגיל א"ע במלאכה חדשה בכלי מלאכה חדשים שעדיין אינם חרוזי' לומר לעשות מלאכה זבה : **ומעשה** בקל נוכל להבין ההבדל בין כל העבודו' אשר נמשכן ובין הערכת הנרות אשר בהמנורה, כי הנה כל כלי שרת וכל כלי העבודה כלם היו מעשה ידי אדם, כי צלאל עשה אותם ואחזת מרעיו שהיו צעורחו, והם היו מעלים ומציאי' את עבודת המשכן מקדש של מטה הנעשה בידי אדם אל המשכן שלמעלה וכליו שהיו מעשי ד' בעצמו, כאמרס ז"ל (במדבר רבה י"ב) צנת שהוקם המשכן למטה הוקם המשכן למעלה, ומט"ט עומד ונוקריז בו, כשם שהכהן עומד ונוקריז למטה בו, אי"כ לא נשלמה העבודה כ"א אחרי עלותה מלמטה למעלה, וזה ע"י הדרך שעשה המקום ית', לא כן המנורה שאמרו עלי' נהקשה משה ולא עשה אותה בידי אדם, עד שעשה אותה הקב"ה בעצמו, אי"כ באותה הדלקה שהרליק אהרן למטה נשלמה העבודה למטה, כי הדליק במנירה אשר הקב"ה עשה אותה, אי"כ אין צורך עוד לעלות דרך עושר ושב, כמשפט כל מעשי סדר העושה בהקרנות הנעשים למטה בכלים מעשי זב"א אשר זבה אין העבודה נשלמת עד שתעלה למעלה אל הכלי. שעשה ד' ית', ולכן יפה ביאר לו הי' ית' לאהרן לאמר מה צורך לעבודתך אל חינוך, כי הלא בהעלותך את הנרות, הלא מיד אל מול פני המנורה פי' הידועה, יאירו שצנת הנרות, וזהו שסיים וזה מנעם המנירה ונקשה היא גו' כן עשה את המנורה, ובלשון המדרש עשה סתם, הקב"ה עשה את המנורה, אי"כ אין עבודתך צריכה אל עלי' מלמטה למעלה, ולא לחינוך, וזהו נאמר הקב"ה למשה לך אמור לו לאהרן אל תתיירא לגדולה מוה אתה מתחוק, הקרנות כל זמן שזיה המקדש קיים הם נוהגי', אצל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו, כי זה כלל גדול לעולם ד' זדרך נצב בשמים, כשם שהוא קיים לעולם כך מעשיו קיימי', וזהו שהמדרש מסיים ולפיכך כשחזר צנת הוקדש נגנוה המנורה,

בית לשמי גו' אשר בהעוותו כו', ימים שלמים אני מונה לך ולא ימים חסרים, חציני עלי זדקה ומשפט שאתה עושה יותר מן הקרבנות, שנאמר (משלי כ"ח) עשה זדקה ומשפט נצחר לד' מונח, וראוי להעוורר על מהות השמחה שאמר שמחתי באומרים לי בית ד' נלך, כי די הו' מה שלא הו' מוטער מדבריהם, גם מהות התמי' שאמר הקב"ה לדוד האתה הננה לי בית, אין את רואי' בזה מן הזרות, כי מודעלא יננה דוד את הצית המקדש, ואם צעור הטעם שאמר הכתוב כי לא ישנתי בבית למיום העלותי את בני ישראל מונורי' גו', איכ' הימתי שיננה תשאר הקובי' כי לא ישנתי בבית גו', והוראת הו' התימה במאמר האתה הננה לי בית, לאמר כי לא יתכן זאת אשר דוד יננה הבית, והדברי' קשים לאמרם, כי האף הונס אין ראוי לבנות הבית ע"י דוד, צעיכ' הוא מוסנת איזה טעם נסתר, וזה שלא ישיג שכל אנושי, אשר דוד לא יננה, ושלמה בנו יננהו, עוד מהצורך להחזונן כמה שהביאו ז"ל מאמר עשה משפט וזדקה נצחר לד' מונח, אשר מאמר נצחר מורה כי ב' אלו פועלי' פעולה אחת, והם בבחי' אחת, רק הקב"ה יותר יכשר לפניו לצחור באחת [משפט וזדקה] ומניח השנית [הצחח] כמו וינחר צורעם אחריהם בכה מכל העמים (דברים יו"ד), אונס דברים שהם בבחי' סונות צעניני' מתחלפי', רק המשיג אינו יכול לקחת את שניהם, והוא צריך לקחת את אחד מהם ולהניח השני, כמו השוקל צרעיוניו וזה לעשות עם מעט המעות שצידו, אם לעשות לעצמו מלבוש, או לקנות כלי נאה לביתו, ע"ז נופל מלת טוב, כמו טוב פת חרבה ושלום בנה גו', איכ' יותר טוב לקנות דבר שיסבב שלום לא דבר שיסבב מחלוקת, ועם דרכנו נעמוד ג"כ על המשך מאמרו ית' אל דוד כי ימלאו יוניך גו' והקיימותי את זרעך אחרוך גו' הוא יננה בית לשמי גו' אני אהי' לו לחב' גו' אשר בהעוותו והובחתיו גו', מה נוקים למאמר אשר בהעוותו כו' להזכירנו פה צק דברי ההצטחה, כי בזה הלא נחשך צורה רעה שעתיד בנו לחטוא, והוא ענין זר מאד במקום זה ועי'

חו' אי' ומחש' דברי' שנגזו, הארון והמנורה והאש ורוהיק והכרוזי', וכשיננה הבהמ"ק הוא מחזירן לייקומן כו', והדמיון בזה כי העושה מוינו בהקפה הלא עדיפ' הוא צריך לתת אל המוכר דבר מועט לקנות בו, לא כן מי שמשלך תיכף, לכן בכל עבודות המשכן הו' החינוך ההחלטה, לא כן הערכת הנרות, תיכף מידך היתה זאת להרליק מנורה של מועלה שהיא עומדת למטה, אבל במועה הקרבנות לא נשלמה העבודה למטה, אבל מהצורך הו' להעלותה ולשלחה למועלה להציאה בכלי טהור בית ד', והכנה הגדיל שלמועלה הוא הו' הנפאר והנותקן והנושלים העבודה שלמטה, אשר על זאת התפלה משה איש האלקים אחר כליותו להקים את המשכן, ויהי נועם ד' אלקינו עלינו ומועה ידינו כוננה עלינו (תהלי' ז') ר"ל הנועשי' אשר אנחנו עושי' לוטה כוננה עלינו להקנם ולפארם בכל עניני התיקון בבהמ"ק שלמעלה, וכמו שנתבאר, וזהו מאמר המדרש וגם כל הברכות שנתי לך לצורך את ישראל אינן בטלות לעולם, והוראתם בזה אל וזה שכתבו למועלה (במדבר רבה י"ח) אומר הקב"ה לישראל אעיפ' שאמרתו לכהנים שיצרכו את ישראל, עומה אני עומד ומצרך אתכם, ולכך הוא אומר משניה מן החלונות מצינ' כהפותיהם של כהנים, מצינ' מן החרבים, מצינ' הצעותיהם של כהנים, ואיכ' גם הנרות גם הברכות אינם צריכי' חינוך לחנך הדרך הקודש הגיל, כי צנטיהם נשלמה העבודה למטה, ואינם צריכי' השלמה מלמעלה, והבין:

ובגטרא (מכות יו"ד א' ירושלמי שקלים פרק ב') צעה שאמר הקב"ה לדוד (שמואל ב' ז') האתה הננה לי בית לשנתי, וזה היו פריני הדור עושין, היו הולכי' אל כל חלונותיו של דוד ואומרי' לו דוד הימתי יננה בית המקדש, הימתי בית ד' נלך, והי' דוד אומר אעיפ' שהם מתכווני' להכעיסני אני הייתי שמח בדבריהם, דכתיב צינחתי באומרים לי בית ד' נלך, והקב"ה אומר לו (שם שם) כי ימלאו יוניך גו' והקיימותי את זרעך גו' הוא יננה

[ועי' מה שכתבנו בזה בקול יעקב ר"י מגילת אסתר על מאמר על כסא מלכותו]:

אמנם הנראה בצאור ענין זה עם מה שכתבנו במקום אחר מחזורינו כי כל מוסדות יצר הטוב ויצר הרע אשר נפש רק על הצדק והיושר ועל החמס וגזל, וכדומה מן המעשי', אשר ע"כ דאג משה רבינו ע"ה ואמר (דברי' ו') והי' כי יביאך גו' ערים גדולות ועוזות אשר לא בנית ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת גו' השומר לך פן תשכח גו', ראה כי כל דאגתו היתה רק מזאת הסבה, גם כי משה שישיגו בזהיר ויגו, עכ"ז דומה הוא לגזל אוכל את שאינו שלו, כמו שחש הכתוב על יפת תואר, לאמר גם כי התורה התיירה, עכ"ז סופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, כמאמר (משלי י"א) רע ירוע גו', וזה שאמרו חז"ל (חולין ז' א') השתא בהמתן של לדיקי' אין הקב"ה מציא תקלה על ידן, וכתבו התוס' (שם ב' דר"ה הא' אהמור עלה) דמחנורא אנפשה בדבר אכילה, אשר ע"כ קראוהו תקלה, שהוא כמו אבן נגף וזור מכשול להכשל בחטא, והקב"ה הוא שומר נפשות חסידיו שלא יפלו' במאודת היצ"ר, זה שאמר שהע"ה (משלי כ"א) שומר פיו ולשונו שומר מנרות נפשו, הורה במאמר שומר פיו מואכלי' רעים וחטאים, ולשונו, מדבורים רעים, אז ישמור מנרות נפשו, ויהי' לבו נכון בטוח כי הקב"ה שומר נפשות אמוניו, ומעתה כוונת המאמר כך הוא, כי הנה כבר הי' נודע ביהודה ובישראל ע"י נחן הנביא אשר דוד לא יבנה הבית, רק הם חשבו הדבר לחק שאין טעונו מושג, לא כן הדברים כ"א השומר אמת לעולם ישמור עתיו

ורגעיו, כמו שהתורה נחנה לישראל בזמן הראוי להנחן, ולא נחנה אל האבות הקדושים, כי הם היו גבורי כח עושי דברו וקיימו כל התורה מעצמם, אשר עליהם אמר דהע"ה אשרי תמימי דרך הכולכי' בתורת ד' כמאמר המדרש (ויקרא רבה ב') ואח"כ כאשר נהמעטו הלצנות אז ראה ויספרה וגילה סודו זעליל לארץ והכניסם בצרית להגות בה תמיד ולקיים כל מצותיה, כן כל זמן שהי' לישראל מנהלים טובים ומדריכי' ישרים לנהלם בצדק ובנושפט, הי' גופם טהור וגזל ומכל הנאה משל אחרים, והיתה נפשם טהורה מכל סיג עון ואשמה, וזה שאמרו צמד' (צט' תבוא) ברוך אתה צעיר וברוך אתה צדקה, בשכר המצות שאתה עושה צדקה כו' תהי' ברוך צעיר ע"י צדקת הצדק, כמאמר (משלי יו"ד) צדקת ד' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה, שמהי' שמור מכל מקרה גופניית ונפשית, כמאמר הוודרש (צ"ר י"א) ולא יוסיף עצב עמה זה האבל, כמה דאת אמר (שמואל ב' י"ט) נעצב המלך על בנו, רמזו בזה דבר יקר לבלול מה שאמרו בני"א חרודי' הרשעים שמהפכי' מדת רחמנות למדת אכזריות, והכוונה בזה שהקב"ה מטיב לרשעים ונותן להם שלום, ומתוך כך הם חוטאי', ואח"כ הם מהפכי' מדת רחמנותו ית' שרצה להטיב להם לאכזריות, כי מזה יצא להם רעה גדולה לאדם מן העוה"ב,* וכאשר הקב"ה מטיב ללדיקי' מתקיים בזה מאמר (דברים לו"ד) כי ישוב ד' לשוש עליך לטוב כו', כשי"כ שלא יתהרט ח"ו, לא כן הרשעי' אשר מן הטובה תצא להם רעה כזכור הקב"ה ומתעצב על הטוב אשר נתן להם, זהו שאמר צדקת ד' היא

(*) ובה יפה רמז הכתוב על ענין זה בנאמר (נצבים) כהם נתתי לפניך היום את המים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, ואח"כ הזכיר הדברים האלה אבל צערבונאיא, ואמר, העדותי בכם היום גו' המים והמות נתתי לפניך הצרפה והקללה, להורות כי אם ישמור את דרכו כפי התורה והמנוח אז יהיו המים והטוב שפנים ולבו והגודים יסוד לצרפה, אבל כאשר יהי' נלזו בדרכיו אז יספך הסדק, וגם צרנות הטובה יהי' לו רעה גדולה, והמים והטוב יהיו לו לקללה, ויהי' בכלל נאמר וניתתן של רשעים הנאה להם והנאה לעולם, וזהו המים והמות נתתי לפניך הצרפה והקללה, ר"ל אשר על שניהם בייך לתארם גם בתואר צדקה גם בתואר קללה, כי צמיחת רשעים כבר נאמר (משלי י"א) ונאצור רשעים כהם:

וינאח רופא גדול צמדינה רחוקה, וגמר אומר עם הרופא שלא יצא כל זמן אשר המגריסן הזקן הוא בחיים, רק אחרי מות המגריסן אז ישלח ויביאהו אלנו, והיו עבדיו מצפי על מיתהו לאמר נתי ימות המגריסן הזקן הזה ויצוה הרופא החכם אלנו, ובשמועו אשר את דבריהם כעם עליהם נאד ואמר להם שוטים מיה אתם חושבי ובי חקה חקתי או גורה גזרתי שלא יצוה הרופא בחיי המגריסן, או תחשבו כי צר לי המוקס להחזיק את שניהם צייתי, ע"כ עיניכם נשאות ובלות וצפיות מיתת הזקן הזה, לא כן הדברי כ"א צטחתי בחכמות לב המשל הזקן הזה אשר כל הימיו סיהי הוא הונשל והמועריך לתם שלחתי לפני תמיד, לא יזיק אותי שום מאלל, ואני צטוח וכל חלי ומכל מחלה שלא תהי בקרב צייתי, וא"כ למה לי רופא, כ"א אחרי מות המגריסן אז אני דואג ולכן הבינתי לי את הרופא שיצוה לצייתי, וא"כ למה יכבד עלי אריכות ימיו של הזקן הזה, הלא טוב לי שלא אתלה משחלה והארפא ע"י רופא, כמאמר אוקיר לחסי עד לא תצטרך לי, ר"ל כי יש שמוע לרופא רק בעת מחלהו, אשר צהייתו על ערש דוי הוא שמוע אל הרופא ומקבל הסמים, אבל משפט החכם לא כן, כי הוא שמוע אל הרופא הנצוה אותו להתנהג צמנהג יפה עם מאלליו כדי שלא יחלה, והכו אוקיר לחסי עד לא תצטרך לי, ר"ל כדי שלא תצטרך לו, הוא הדבר צדהע"ה כי לפי דעת פריצי הדור הי' פגם ועצב לדוד שאין צהמ"ק צנה צימיו, וע"פ האמת לא הי' צורך לצהמ"ק צימיו, וא"כ יפה אמר שמתתי צהומרים לי גו', המה היו מתכוונים להקניטו ולהכעיסו והוא הי' עלז ושמת כי צנה ומפארת הוא לו, והכו והקצ"ה אחר לו כי יונלאו יוניך גו' והקימותי את זרעך גו' הוא יצנה בית לשוני, ומובן מעמנו כי צנו לא יהי שלם לפניו ית' כמיהו, והכו מ"ש אשר צהעומו והוכחתיו גו', ואז יהי צורך אל צהמ"ק, אבל אתה חציב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה יותר

היא תעסיר, אך ראה נא והזהר ולא יוסף עצב עמיה, וע"ז צאו רז"ל לבאר מיה הוא העצב, כמיה דלת אומר נעצב המלך על צנו, כלומר הקצ"ה מתעצב על צנו שהטיב עמו ונהפך לו לרעה, רק תהי הצרכה אלך כמאמר הנז' צרוך תהי צעיר ממה שאתה צרוך צדה, והמשך את דבריו ואמר יגוה ד' אהך את הצרכה צהסמ"ך גו' וצרכך צארך גו' ובכל זה יקימך ד' לו לעם קדוש גו', והכו מאמר (דברי כ"ה) ובאו עליך כל הצרכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ד' אלךך, ותהי הצרכה צנה והצלחה צחייית, כי הצרכות יהיו צנה להציא אותך ולהשיגך לשמוע בקול ד', ואז יקויים צך ומאמר (תהלי' קכ"ה) יגיע כפיך כי תאלל אשריך וטוב לך, אשריך צעוסי' וטוב לך לעוסי', וא"כ כל הימים אשר ישראל היו מתנהלי' צמשפט וצדקה, אשר צאלה נאמר עשה משפט וצדקה צחר לך' מוצח, לא הי' מן הצורך אל צהמ"ק, לא כדעת הסמון שהיו חושצין כי הוא רק חק מאתו ית' שאין דוד צונה הצית, וא"כ טוב לקצר ימיו כדי שיצנה צית המוקדש, וצחמת לא כן הדבר כי כל הימים אשר צן ישי חי הלא המשפט והצדקה אשר עשה בכל עת צחר לך' מוצח, וכמאמרו ית' לדוד (צנה לוו"ד ח') כי טוב יום צחצריך שאתה יושב ועוסק צתורה מאלף עולות שעתיד שלמה להקריב, לכן יפה אמר ית' לדוד האתה צנה לי צית גו', כלומר אתה אין מוצורך לך, אבל פריצי הדור היו חושבי' צדעתה כי מואמרו ית' האתה צנה לי צית גו' הוא אך ע"ד חק שלא צננות הצית כל הימים אשר דוד חי, היו הולכי' אלל תלונותיו ואומרי' לו דוד חיינתי יצנה צית המוקדש, חיינתי צית ד' נלך, והי' דוד אומר אע"פ שהם מתכווני' להכעיסני חגי הייתי שמת צדצריהם, דחציב שמתתי צהומרים לי צית ד' נלך, לאמר כי שמתה וצנה הוא לו, ממש ע"ד שר גדול הי' לו ונצריסן צייתו שהי' חיוון חכם לעשות צבשילי' על צד היותה טוב, ויהי כי זקן האיש החיוון הזה דרוש דרש אשר אחר רופא מומחה להחזיקו אלנו צייתו,

מין הקדמית, שגאומר עשה ונשפט ונדקה נבחר לד' ומזה, ועי' עוד ויה שכתבנו בצאור ויחמר (שבת למיד) כיון שאמר זכרה לחסדי דוד הצי נידענה (סיף ס' קיל יעקב):

ויעיש כן החרן גו' להגיד שזכו של החרן שלא שינה (ספרי) ולבוא אל הצאור* נזכיר מאמר המדרש (ר"י הקת) אמרתי החכמה והיא רחוקה ומוני, אמר שלמה הקדתי ופשפשתי על כל התורה ויולאתי בה טעם, כיון שהגעתי לפירוש האמונה אמרתי החכמה והיא רחוקה מונו, דע כי כבר נהבאר ופי סופרים וופי ספרים שאין לחקור ולבקש טעמים על מלות השם ית', רק להיות המים עם ד' חלקינו באמונה שלמה, במאמר (תהלים קי"ט) כל מזיוחך אמונה, ויחמר (שם קי"א) ראשית חכמה יראת ד'. ושה"ע אמר (משלי ג') אל תהי חכם בעיניך ירא את ד' וסיר ורע, ומה לך להתחכם ולבקש טעמים על המצוה, והוא מאמר (תהלים קי"ט) דרך אמונה בחרתי ומשפטיך שוייתי, היינו גם במשפטים שיש בבחי לחקור טעמים הני מוסיף את כל המצוה לדרך אחד, והוא דרך האמונה לבד, וטעם ענין זה ע"ד הנושאה אשר הסוחר שלא אותו ללייפסויג לקנות סחורה בעבורו, והנושילח הזה גשא ונתן על הדרך עם המועת הזה והריות, והח"כ קנה סחורה בעבור המושלה, יש צידו חון, כי הלא יקח

מואת המושלח שבר שליחותו, והסוחר ישלם לו במיטב כספי, ויהי זה לו לבקש עילוח להשתכר במעותיו, כן הם האדם מוקיים לה חגוב ולא הגזיל בעבור התועלת המושג לחברה בני אדם, הוא מושתכר בסחורות ד' ית', והלא הוא ית' ישלם לאדם שזכו בעוה"כ. הוא שהתגלל החסיד ע"ה ואמר (שם שם) טוב טעם ודעת למדני כי במזיוחך האמונתי, לאמר כי הני ראוי חכמי שחלמדני טוב טעם ודעת, והטעם, כי במזיוחך האמונתי, ושל לשלמה האשים חולים על מוחלה אחת, הביא חליהם הרופא סמים שוים, אחד לא חקר ומאונה ועשה ככל אשר זיה עליו הרופא ונתרפא, השני ה' קנת בקי צרפואית כנשים, ויחקור בשכלו בעניני הרפואה והדברים אשר לא הבין היה זורה אותם הלאה ומת ונחלו, השלישי ה' כונו השני הכל, הכל ה' יודע כי הרופא הוא יותר בקי וטוב אונן חכם ויחד, לכן גומר אומר בלבו גם כי חכמי לחקור ואתבונן ולא אבין כונו דברים, אני סומך עצמי על הרופא ועל חכמתו כי רבה היא, וא"כ לא הזיק א"ע כל מאונה בחקירתו, כן איש הממוני מוקיים המצוה בשלמות בלי חקירה כלל, אבל החכם החוקר בכל פרט נקל אליו לעבור על אשר לא ידע, אבל אם מוקדים לעצמו האמונה בגורל חלקותו וחכמתו ית' לאין חבלית, אינו נופל ע"י חקירתו, והוא אחלי יכונו דרכי לשומר תקיך מלות

יו יקיים לדרכי ירבה למזיוח ויחיה להגיד שזכו של החרן, ע"ל שמוע הכחוש בגנות העובדים והנעשים צפול, ויחיה (ושע"י וי') הנוסבין חרונה עץ לא ירקב יבחר, רוב לבא צוה ליאור כי גם האונם גם צנות ויחשבו יום הקב ללעזות כלים וסגולים להושיק קדושה וילועלה טוים, ושאר עניני חלקים, אבל ראש כל מה ויזכרים אמתו לעיין ולחקור על העל וילכה אשר נחקרבו על וילכת הכלים הסם, להחבונן בנדקחו ותמימותו וקדושתו, אשר ויחיה יתחלל אל וילכתו, מן הפועל אל פעולתו, כיון שגאמר (שמות ל"א) ראש קריתו שם צילל גי' יאונל איתו ריה חלקים גי', ויאור ואלא יורה כי חכמה היתה בלבו ונכר, ככלי אשר יש צי יין, רק זה בל ויאלל איתו על כל בדותו, כענין מלאה (היאל גי') יבט סכנתו לחייו, לא כן עשה חושב אין דרכם לחקור על שוים, יבוי מי סוה", גם ויבחרותם והטעמים רק שיבוי נעשה צבור נאם, והוא מלאה חסובין חרונה גי', אבל אלנו כל שגדל טיבת ותמימות הפועל ויחוק טיבת בעולתו, כחומר והקדשות ויביתם קדושים, והוא להגיד שזכו של החרן, לא שנה המעשה לבד, כי בעצות הקודם המייצים להביט גם על שנה העושה והטובל, על ימותיו הטובות והשורות, על קדושתו וטירתו כי רוב הוא, לכן יבט הסגול סכניו את דרכו ואמר ויעש כן החרן אל מול פני המורה העלם ברותיו גי' הוא שנה המעשה, וסור ואמר כמלה אשר האלה די את טעה כן עשה החרן, הוא שנה העושה:

להגיד שזכו של אהרן שלא שינה, ומוט ע"ד עשיר שהזמין איש עני אל המשחה, ויאלל העני וישחה ויפול לושבז. ויתפלא מאד לאמר אם פה חרובה שזה הוא ארוהתי ארוחת המיד לא יזיקני, ובשר שמן ומוטעמים יזיקני, אבל שקר צפוי, כי יותר יזיקי וישחיתו המאלכים היקרים השמיים, לא הדלים והרעים, אשר ע"כ הש"י והרוזני' יש להם רופאים קצועים, כן איש ההמוני מיה שאינו משנה, אין צוה חידוש, כי הלא אין זכחו לחקור, אנוס אהרן ה' לנו לז' חכם, והי' משכיל מאד, ועי'ז' ויה'ן בחקירה ולא שינה כל מאומה:

ובכר כהננו בספר קול יעקב על מאמר מקום הנדק שמה הרשע גו' מקום שהנדקתים יקראתים אלהים שמה הרשע, כי כבר נזכר בספר הכוזרי וזל"ע כי צועשה העגל לא ה' כוונתם למלאות האותם לעבוד ע"ז ח"ו, רק יען כי משה רבינו ע"ה הצטיה אותם שיריד להם מן השמים איזה דרך ישרה ונוסוגלת לכו'ן אליו העבודה הרטו'י צעיני ד', וכוונתו היתה עשיית הנשקן שהיא הנוישרת יראת האדם, כמאמר ומקדשי תיראו, כי שם הציון עוזו, ולכן כאשר בראש להם הכטן דמיות מוטחו וחשבו שנות, התחילו להתחבס בשיקול דעהם לעימוד על כוונת משה ועלה תוח בידם, כי צעה היתה לא ה' העולם מורגל כ"כ צנתים מקודשים לעבודה, לאמר צית ד' נלך, ויותר ה' המושכל וההרגל לעשיה איזה דמיות והצנייה אשר במרכזה העליונה, כמאמר המדרש שוטו אחד מוטטרמוולין שלי ועשו אותו אלהות, ותכלית עונס ה' צוה שעשו דבר שלא נצטוו, כמאמר אחרי לבצבס זו מיניה, וכמאמר (שמואל ה' ט"ו) כי חטאת קסם וורי ואון והרפים הפג'ר, ר"ל כמו שהמירי היינו ווי שעושה נגד רצונו יה' הוא עין גדול, כן המוסיקף על דבר

ד' ועושה דבר אשר לא נצטוה עליו הוא און ותרפים, וזהו מקום הנדק שמה הרשע, ר"ל כי כל מה שעשו עשו בחטות נדק, כי חשבו מעשיהם לנדקה גדולה ועבודה המה ונפלאה, וזאת רעתם כי מר, וזהו שמה הרשע, כי אין חפץ לר' בעבודות אשר האדם צודה מלבו, וכבר פנעה מזה ד' צניי אהרן הקדושים על דבר הנאמר בהם (שמוני) ויקריבו לפני ד' אש זרה אשר לא צוה הוהם, ומה נפלאו צוה דברי חכמוני ז"ל (שנה קלח ב') עתידה תורה שתשחכח מישראל שנאמר והפלא ד' את מוכוהך הפלאה זו אינו יודע מה הוא כו' הוי אמר הפלאה זו תורה, שנאמר (עמוט ח') הנה יומים צאים גו' והשלחתי רעב צאריך לא רעב ללחשולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ד', ונעו מים עד ים גו' וישוטו לבקש את דבר ד' ולא ימצאו (*). וראוי להתבונן מה קללה יש צוה שישוטו לבקש דברי ד'. וגם אם לא ימצאו עכ"ז. גם זו טובה גדולה שיהיו רעבים לבקש דבר ד', ויהיו בכלל הולך ואינו עושה ששכר הליכה בידו, ויהי גם כי גם צעינינו יפלא למה לא ימצאו, אבל אם תתן לבך על כמה הועים מדרכי התורה, משה שהזכיר הרשב"א ז"ל בתשובותיו, עיקר הצניחה היתה מסנת היותם להוטים אחר התורה להזות צנועם ד', ולבקר על מנפונים ועמקי סידותיה, ומשל לעשיר שהי' מנהגו להאכיל את צניו פטונוי, וזה לא אכלו משה רק מעט, והאז' ה' מלפער ע"ז מאד, פעם נסע עומסם לארץ רחוקה ויהעו מדרכס כמה יומים אל מקום מודבר שמה ושאים, ולא ה' להם מיה לאכול רק עשני השדה, אשר הם כחרצות לגיו, וכל נחונת האז' היתה כי צניו הלא הרבה לא יאכלו, רק מעט, וזה לא יזיק אותם, ויהי אחר יומים אחדים צא אחד מן הצנים אל הצני ואמר לו דע הצני כי צ"ה יש לי כח הרעבון

וחסק

יעקב לאותיק עזר מאמר יסוטנו לבקש את דבר ד' ולא ימצאו, כי הדורס והנעקם האמת הלא כונה צתי ספר לבניו, צתי ככניות וצתי ומדרכות והי' כל ונעקש ד' יצוא צאלהם של תורה, ושם אחנו תורה סבתם וסבתים וסבתן עורך לבניו, והועלה על רוחו לשוטט ולנעקש, הוא ודאי לא ימצא, כי מיה לך לשוטט ולחכם, אמת כי קרית חלקי הדבר יותר צני, וזהו נענו מים עד ים גו' וישוטו לבקש את דבר ד', ומה ימצאו לא ימצאו:

וחשק גדול וכבר הוא ניכר בלבו לאכול הרבה, ככה האב אל קול דבריו, ואמר הוי בני יקירי, דע כי מאד יבא לי על רעונך אשר לך פה, כי הלא לא תמצא במקום זה לאכול כח דברים רעיו המזיקים, ואני אמרתי זאת נחמתי בזה שלא הירגתם לאכול הרבה, ואיך עתה נהפכתם ואכלתם אכול וצמזע מהעשנים הארורים האלה, הנמשל כי ביומים הראשונים שלא הקציה אלינו את הנביאים הקדושי יום יום השכם ושלוה, והי דבר ד' להם לנשאה, ולא קבלו רק ונעט מן המעט, וכן בקראם בדברי התורה קראו רק שנים ושלש דלהיה ונעשו יגיעים ועייפי, כמאמר (ישעי מ"ג) כי יגעת בני ישראל, והקציה כמה הצטער ע"ז כניכול, עד כי גרם החטא וישראל גלו מעל ארנותם, ואין עוד נביא ולא אהנו יודע עד וזה, קמו ונתרבו המהנבאים הבזים מלגם דברי אשר לא ציה אותם, והם יבואו אל הנהנבאים האלה כאיש רעז אל הלחם והמזיד, וזהו והסלחתי רעז בחרץ לא רעז ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דבר ד', וביאר ואמר ונעו מים עד ים גוי יפוטטו לבקש את דבר ד', אבל ולא ימצאו, כי טועים הם בדבר הנסיעה, הוה יפוטטו לבקש דבר ד' האל המהתפש והמחניף את הארץ, כי הלא זה כמה נסתה החזק, ואין עוד נביא כו', וכמו שנתחדשו האלנו מנהג' חדשים מקרוב בזה, אשר לא ידענו ולא שמענו, כן נתחדשו ביומינו מקרים רעים לא שערום אבותינו, ורפואת העלה אין לנו, כי עוד הוכח וזכיהו את הסרידיים צעם לאמר אם גם אתם הסיו במונו הלא היתה הקימה לכל ישראל, וכבר אמרו חז"ל (שבת ק"ט א') אין צן דוד צא עד שיכלו שיפטים ושרידיים רעים מישראל שגאמר (ישעי א') הוי אגתם מנרי גוי ואשיבה ידי עליך גוי ואשיבה שיפטיך ככראשונה גוי אחיב ציון במושפט הפדה גוי, ואמר עוד, ושבר

פושעים וחטאים יחדיו, החזיון הזה הי על אלו העונות ארחתי יושר דרך סלולה שהלכו בה אבותינו ועולם והולכי דרכי בדבוי שאין להם שורש בתורה, ועוד הפוכי מדרכי התורה, רק מושקל דעתם, וכונה נשתבחו ריב"ז ור' אליעזר הלמירו אחריו שלא אמרו דבר שלא שמעו מפי רבן (סוכה כ"ח א') ומי הוא זה אשר מלאו לבו להרהר אחר דעותיו הקדושים אשר קצעו הלכה כפי הקבלה שהי להם עד מרעיה, לבוא היום לשנות דבר מדבריהם, אין לך פשיעה גדול מזה, ועכ"ז אחר שנשתבשו צה וסורגלו בדרכים האלה אין לך שינג גדול מזה, שהוא חושב כי הוא עושה בשלמות על דר הוהר טוב, איב הוא החלתי בפשיעה וסופו באונם, לכן קראו שבר פושעים וחטאים יחדיו, כי הם מוחללים צטני החוברים יחדיו, וזהו מאמר הגמרה (שבת ע"א) קרנן דחייבה רחמנא אמאי אשגגה התם הדא שגגה הבא טובא שגגות הוויין, פי" כי העושה בזדון חייב על המעשה אשר עשה, אבל העושה בשגגה אינו חייב על המעשה, כי לא ידע וזהעלם עשה, רק התורה חייבה אותו על ההעלמה, לאמר אם הי נותן הדברי על לבבו לא הי מהעלם, כמאמר (ירמיי י"ז) כבוד צניהם מזבחותם, וכמיש השליה הקדוש ז"ל צבאור מאמר צלעם אל המלאך (בלק) חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי, ואם לא ידע בזה חטא, אבל פי" הכתוב כך הוא זו היא חטאתי מה שלא ידעתי, כי היכולת ציד האדם לתקוע הדברים צלבו עד שלא יתעלמו מומו, וזהו קרנן דחייבה רחמנא אמאי אשגגה התם הדא שגגה והבא טובא שגגות הוויין, לכן חייב על כל העלמה והעלמה, כן הדברי צעניגנו, אם באמת הוא מוטעה, עכ"ז הוא פושע על טעותו (*), כמאמר אחרי לבבכם זו מונית, וכמה הזהיר שהעיה ואמר (משלי ב') כי הבוא חכמה

*) ובגמרא (שבת ק"ג א') אם ראיית תלמוד חכם נוקם ונושר חננהו על ונתנד, עם האין חסד אל חזיר בשכונתו, וראוי לתת עין ולב על מאמר כאלו זה, הלא הפעם והנביא המועניי מלא, ואחז את לי אם היה הוא, גם יום לי צעיה אחר שהוא חסיד, הלא ראוי לקרבו לא לחסדי, אבל שים לבך ואצניך שיווק

בלעך ודעת לנפשך יעם, מומה שמור עליך גו'
 להגילך מדרך רע ונאיש מודר תהפוכות, העוזני'
 ארחות יושר ללכת בדרכי חושך, השמחי' לעשות
 רע יגילו בתהפוכות רע, הנה ביהר כי זה דרך
 המדבר תהפוכות ועוזני' ארחות יושר כו' כי עוד
 ישמחו יעלנו לפני אלקים לעשות תהפוכות,
 ויהו השמחים לעשות רע, והכל לשם שמים,
 ויגילו בתהפוכות רע, אשר ארחותיהם עקשים
 כו', והבן:

עודי מדבר בזה אזכיר דברי פי חכם חן ה'יה
 הרב מו"ה אליהו שפירא ז"ל בצאור וואור
 (בראשית) וירא ד' כי רבה רעת האדם בארץ
 וכל יצר ונחשבות לבו רק רע כל היום, וינחם
 ד' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו, דע
 כי בבר כהז החכם (בשציעי מוספר המדות) כי
 האדם יחטא לאחד מנ' מצות, אם שיהי' שכל
 החוטא נכון ובריא רק כח התאווה יעור עיני
 החוטא, ואז לבו יודע וורת נפשו, יודע כי אין
 צידו, רק התאווה גברה עליו ותותיק בפיו רעה,
 ויעשה החטא ויגלי ענת השכל כלל, ה"ה הוא
 החוטא גם בשכלו שנפסד, וההמכר אל הרע,
 והחטאי' שהוא עושה יעשה ציד רמה, וההסדל
 כי הא' הלאחר עשיתו העוזמה יתחרטויתורור,

במאמר כי אחרי שובי נחמתי, לא כן השני,
 לבו צריא חולם, וזהו שאמר הכתוב וירא ד' כי
 רבה רעת האדם בארץ, ר"ל האדם צומה שהוא
 אדם וקייץ מנשי עפר זה העולם החמריי נמשך
 הוא נוטצנו אל דברי חמריי, אבל הלא גם זאת
 לו וכל יצר ונחשבות לבו רק רע, גם כל היום,
 גם אחר הנועשה, אין בלבו ציור אחר רק
 הצטיירות המרד והעוזמה, והחטא נעשה גם
 בשכל, הנה ע"ז אמר הכתוב וינחם ד' כי עשה
 את האדם בארץ, ר"ל על עשותו המעשה בפועל
 ה' אליו ית' כביכול הנחומי' להתנצל עליו, כי
 הלא האדם נעשה בארץ, לא בשמים, ולכן הוא
 נמשך בטצנו מרד כחומי החמריי, אשר זו בטצע
 הרבצתו, אל דברים חמריי, אבל ויתעצב אל
 לבו, ר"ל ע"ז התעצב כביכול איכבה נשחת לבו,
 ואיך נפסד שכלו, עד כי גם שכלו ונפשו לא יצייר
 עוד את הטוב ואת הישר, ואיכבה נתהפך גם
 הוא אל ציורי הנוף החמריי, והוא באור נכון וטוב:
 י"ב תבואו ונלחמה בארצכם על הגר הצורר
 אתכם והרעותם בחצרות ונזכרתם לפני
 ד' אלקיכם גו', וביום שמתתם וזנועדיכם גו'
 ותקעתם בחצרות גו' והיו לכם לזכרון לפני
 אלקיכם אני ד' אלקיכם, דע כי זה כלל גדול על

כל

עווק הדברים ע"ש ועל, לכומר ה"ו לו בן, יחבר יבט הקוחר לדרכו ה"ו הנער ההוא יוכח רוח לאונו,
 ותקש את צעלה שיקחיו עונו בדרך אשר ילך, וינקש את פני הנער שיבט עונו ולא היה, והצניע לו אצו כי
 בלייבניג יקנה לו זיגור טוב, וישמע לו, ויהי בדרך צנוני, ויבוא אלנו עני ויאמר לו הלא וילאתי זיגור בדרך,
 ולמי כולם למכור אותו, ויען הקוחר ויאמר הנבי לא תקנה אותו ויאמר העני אבל אנכור אותו צוול עאל,
 בחני סויו, ולא חנה, החול הנער לבנות, ויאמר אל אצו עתה הלא כי רעיתי, הבעת אותו לקנות לו
 זיגור, וזה ריגס רק חני סויו ולא רנית, ואיך תקנה בלייבסוק לבלם כל סויו, ויען אצו ויאמר אשכילך ואיך
 טפס הדבר, דע כי האם הזה הוא אים עני ואצוין, לא ה"ו לו זיגור ינוני, גם אלל אצו לא האם, ועתה
 כחבר עאל זיגור הוא היסב בלבו כי ידלו הוא בים אלקי ספק, וגם כי אצו לו שיוכיר אותו בחני סויו, הנה
 ריגס ואחרו ע"ס הריגס וילית ספק, לא בחות, ויבליית יעתי כי צוילי ללייבסוק אל האוין עונו האצו
 נוספר זה, ויכיר חניו לו בדר עברו סקלי, ואם יחנה לחרות הרבה יאמר לו ביה סקלי, לא יותר, הנוכל
 ע"ס ספיד, חני ויען ערך ענדתי ונחמתי, לכן הוא יכול להעריך את עניו שהוא צמחתי החרתם
 יינקת מו', ואם הוא עני יכיר חני דרוי וסנות, ואם הוא עני צויר יחסי ע"ז ספיד חני הצוק, והכל
 תכפת העדר הצנהו, לא כן התח גם אם הוא כותנאם ונעריך איש יותר וינה שהוא צמחתי, עכ"ז אין בו
 תעלה גדולה בים עפס, כי נכחו ידעת עאל כי טובה נפרסם אל החטאים כו', ואם החטאים פגנו אדם
 רעו כחמורים (בנת קייצ) רק יחשוב איש רק בערך בני גינו, איך אין צו כנחלות כ"כ כאשר צעיה חסיד, כי
 הוא צו למנוח אוחך עד אין סיעור, וסווק הדברים:

כל דברי החסונים, שפעולתם נשני עזריהם, באור הדברי, כי התורה חשיבה למוטה לעזרה ולשמירה ללמוד וללמד, וגי' חשיבה למועלה כי היא מנינה ומללי להוגיה ושומריה, אבל דע כי כפי חשיבותה למוטה בן יהו' חשיבות פעולתה למועלה, והסימן על זה כבר נזכר במאמר רז"ל (ברכות ס"ג א') כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום זרה, שנאמר (משלי כ"ד) התרפית ביום זרה זר כחך, ומאמר ביום זרה נמשך למועלה ולמוטה, כלומר כי אהו שהתורה חנינה עליו שלא יתטל מלעביק בה גם ביום זרה, ולא יעזרנו הגשם והסלג לא עוף ולא כושל בו כמ"ש (ברכות ס"ג) אדם כי ימות בזהל אין התורה מתקיימת אלא במו שנויית עצמו עליה, לכן גם למועלה מנינה עליו להנינו, וימים רעה ימלטו ד', לא בן אהו אשר אהבתו את התורה דלה ורזה והמרפה עצמו מדברי תורה ביום זרה, אז גם למועלה אין התורה מנינה עליו ביום זרה, והו התרפית ביום זרה, אז ביום זרה זר כחך, וכן אמרו חז"ל (אבות ו') הו להם לבריות ויעלבינה של הורה, וכן שנת פיעלה ב' פעולות, למוטה היא מקדשת את שומריה והכניס בלגם וראה וקדושה כנומאר ווסגילות השנה, וכן מלמועלה היא נתיבה ויזכרת לשיב את שומריה להשפיע להם ברכה ושמידה לאין שיעור, ועני' חשיבותה ופעולתה למועלה הלוי בחשיבותה אשר למוטה, כמאמר (אומר) הלה וועדו ד' אשר הקראו אהם וקראו קודש הלה הם מועדי, רז"ל הם הקראו אהם ולמוטה וקראו קידש והכנל בהם הורה ומוטה אז הלה הם מועדי, רז"ל השפיע עליכם מוקיר העליון מקדושת השנה, והו גי' (תש) אך את שנהותי השמירו כי אהו היא בני וניניכם לדורותיכם לדעה כי אני ד' מקדשכם, רז"ל כאשר השמירו את השנה למוטה זה יהי לכם לאה ולמופת כי אני ד' מקדשכם למועלה, וכן השופר וישם ב' פעילות, למועלה להחריד ולהנעיה השטן ונלחטטין, ולמוטה לנהל את היצ"ר שהוא גי' השטן, כמאמר ז"ל הוה השטן הוה היצ"ר

בו, והשוער למועלה כו' למוטה, היינו כי אם יתנהל האדם ויעמוד ונחטיא, גם למועלה יתנהל השטן ויעמוד ונעפי, ואם האדם היינו מתפעל מקול השופר המוקדף אהו כמאמר (עמוס ג') אם יתקע שופר צעיר ועם לא יחרדו, אבל היא עומד על עמדו ואינו נסיס את לבו לזה, גם למועלה יתחזק השטן להשטין ולקטרנו, ואינו חרד מהמוטה, ואין השופר נעידר רחמים כלל, והנה במלחמה לא הו' צא השופר להעיר לב העם אל התשובה, כי מלמד השופר יש להם התעוררות ביתר שאת מומרה הלוחמי' וחררת הצ"ו אהם, ולא הו' השופר רק לעידר למועלה רחמים וחסד, לכן יפה אמר ופי הנזאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אהכם והרעותה בחצונרות ונזכרתם לפני ד' חלקיכם, כי למוטה אין צורך לפעולה השופר להזכירם, אבל צריה מהצורך אל השופר שיפעול למוטה ולמועלה, והו וזיוס שמהתכם ונמועדיכם ובראשי הדשיכם והקעתם בחצונרות גו' והיו לכם לזכרון לתשובה, גם כי הימים ינוי שמהתכם ומועדיכם אשר אז האדם יושב שמח וטוב לב, ואולי יאכל וישבע וירוס לנבו, ולזאת פעולה השופר להזכירו שיהן אל לבו כי אינו רק אדם, והו והיו לכם לזכרון, והו אני ד' חלקיכם מלמועלה לרחם עליכם עיי' השופר, ומה גם לפי מה שכתבו במקום אחר מחזורינו כי הזכרון והשכחה הנאמר למועלה כמאמר הנמרה (ברכות ל"ב) שמה לא שכח לי נעשה עגל, גם הלה השכחה בו, הוא ענין קשה מאד לזיירו, כי אינו צריך אל המזכיר להזכירו, או איך תזייר בו ית' השכחה, הלא אין שכחה לפני כסא כבודו, אבל דע כי כל הנודות הנשמעות בינו ית' ונינינו אין לייחס אהם בפעולתם והשתנות מרחם בו ית' ח"ו, כי כבר ידענו ומאמר (תהלים מ') נפלאותיך ונחשבותיך אלינו אין ערוך אליך, כי כלם משכנם חלגנו, כמו האהבה והרחמים והחנולה והזכרון כלם מיוסדים על בחירתנו הטובה, כי כאשר אהנו נאהבו אהנו ית' יאהבו אהנו, והם נזכר אהנו יזכר אהנו, כאשר כלל דעה' ואמר

גו' אותו אהן לכם גו' עי' למעלה רי' פ' במדבר
 באור נכון:
 אל נא תעזבו אותנו כי על כן ידעת חנותנו
 במדבר והיית לנו לעינים, שמועת מפי הרב
 הגאון מהר"ם מאניז ז"ל שהבארור בזה ע"ד מאמר
 מה שמועה שמוע ונא קריעת ים סוף ומלחמת
 עמלק, היינו להודות במקום שנגעה הכם, והיו
 והיית לנו לעינים, כלומר הלא לא באת בלתי
 שיהי הנסים הנעשים אלינו נראים לעיניך, כי
 הראי' פועלת יותר מהשמועה, והוא וס' הטוב
 ההוא גו', כלומר עוד יהי' טוב וחסד ד' אלינו
 לעשות עמנו עוד נסים אחרים:

ויהי בנסוע הארון גו', ובגמרא (שבת ק"ז א')
 עתידה פרשה זו שתעקר מכאן ותכתב
 במקומה, ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין
 פורעניות ראשונה לפורעניות שני', פורעניות
 ראשונה מאי היא ויסעו ונהר ד' שסעו מאחרי ד'.
 באור זה בהקדים מאמר (אבות ג') כל המקבל
 עליו עול תורה כו', דע כי ההבדל בין המסתפק
 צנועט ובין המשתוקק אל המותרות, מנוחת הנפש
 ופזרונה, שהיא מתוארת עול, כי שם זה מורה
 על רוב דאגה ופיזור הנפש, רעיונותיו ומחשבותיו
 מבוהלים ודחופים איך להשיג מאווייו, כמאמר חז"ל
 (בירושלמי מוגח בעי' צ"מ פ' המקבל) ונתן עול
 ברזל על זאריך זה הרעיון, לזה אמרו כל המקבל
 עליו עול תורה, שנפשו מלאה תשוקה ואלצה
 ללמוד ולהנות בתורה כל היום תמיד עד אשר
 כל רעיונותיו ומזינותיו נושטטות כלות וזופות
 צפניני אמרי התורה וספניני טוונני אוזרותיה,
 וזה עליו כעול ברזל אז הקב"ה פורק מעליו עול
 ד"ח, יען כי הוא ומסתפק צנועט והמועט לא
 יחסר לו:

והנה

לשלמה בנו (ד"ה ח' כ"ח) דע את אלקי אביך
 ועבדהו בלב שלם גו' אם תדרשנו יונא לך ואם
 תעזבנו יזניחך לער, * ומאמר ועבדהו בלב שלם
 ובנפש חפזה כי כל לבנות דורש ד', ולא אמר את
 ד', כי כן משפט חסרון סימן הפעול להורות
 במאמר אחד שתי כוונות, דבר והפכו, כמו
 שתמצא במאמר ז"ל (צ"ר ס"ג) ורב יעבוד לעיר,
 וזה יעבוד, לא וזה יעבד, ורז"ל הוסיפו זאת
 מחסרון סימן הפעול, כי אם הי' אומר ורביעמוד
 את העיר, לא הי' נכח המאמר רק כוונה אחת,
 הגדול יעבוד את הקטן, אבל עתה שניהם
 צמוע, ורב יעבוד את העיר, ויש צמוע את
 הרב יעבוד העיר, לכן יפה ביארו ז"ל וזה
 יעבוד כו' (ועי' מזה למעלה רי' תזריע), כן מאמר
 כי כל לבנות דורש ד' מורה כי הדרישה והאהבה
 אשר אלנו לבוראנו ית' היא עצמה פועלת דוגמתה
 מבוראנו אלינו, ובזה יתבארו דברי חז"ל (שבת
 ק"ד א') מאי טעמא מנהדר אפי' דקויף ורי"ש,
 אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע, ולשון
 רש"י ז"ל מנהדר אפי' דקויף, לשנא מעלי' הוא
 שאחוריו של רי"ש לגבי הקויף שאין הקב"ה רוצה
 להסתכל בפני רשע, ועכ"ז דברי חז"ל אינם דברי
 גדאי ח"ו, רק מובנים הטוב כמו שאמרנו, כי
 השגחה אשר אל הרשע להקב"ה, היא בעצמה
 השגחה אשר להקב"ה אל הרשע, ומועתה הנה
 הפעולה אשר אנחנו עושים בתקיעת השופר, רק
 להזכיר אותנו, שלא נשכח את מלכנו ית', ואז
 גם הוא ית' לא ישכח אותנו, והיו ותקענהם
 בחצוצרות גו' והיו לכם לזכרון, להעיר אתכם איך
 לעמוד לפני אליהם, אז אני ד' אלקיכם, כאשר
 תעשו כן אעשה גם אני:

ויאמר משה לחובב גו' ניסעים אנחנו אל המקום

י' יבבר יעלמי חנוכה במקום אחר ורבינו בבאר מליך (ס"ר ז') אני לדודי ועלי תשוקתו, כי כזה אמר
 חכם ה"הכס סבת הנאכז לב סבת הלוהב, זה שאמר אונת כי אני לדודי, אבל ועלי תשוקתו,
 התשוקה אשר הקב"ה התשוקת לי היא עלי ועל ידי, כי כאשר אני מחזק את אהבתי אליו ית' בתשוקה גדולה,
 אז גם הקב"ה משתוקק לי, והוא ועלי תשוקתו, כי הלהב היא סבת הנאכז:

והנה זה משפט האדם הסולך בעל שאמרו עליו (כתובת נ"ט ב') הפעלה מביאה לירי שמוס, כי כן משפט הצלילים מומלחה ועסק לבדות להם דלמות זרות ונפשה נשוא לשון ודברי הכל, בעבור כי הכלים רקים, ומה גם במדבר שנעשו בני אורין מכל דהנה ועמל כי ארוחתם ארוחת תמיד הכל לפנייהם, וזאת הסנה לסגן להם להיות כמותהונני ומחפשים עלילות, הונם ההתגלות עלזה כדר מוצאך צנמרה (ברכות ל"ב) שלשה מקראות אלמלא לא נכתבו נתמוטטו כי ו' מהם והאשר הרעות, ו'א' עוד הם ראויי ללמד עליהם סגוריי, אבל אם נקרב ונחצר פרשה שלפני אל היותהונני, שגאמר זה ויסעו ויהר ר' שסעו ו'אחרי ד', בתת זזה אל יד המקטרג אין להם שום צד זכות, כגאמר (קידושין ל"ד ב') בראתי ו'א'ר בראתי תורה תבלין, כי אם היו מקבלי עליהם עול תורה לא היו להם וקיים להיות ומתאוננים, כי רעיונותיהם ומחשבותיהם נשואות על כנפי קדושת התורה, זה שאמרו כדי להפסיק בין פורעניות ראשונה כו' שלא לחייבם כל כך, והבן:

והאספסוף אשר בקרבו החלו תלויה וישיבו ויבנו גם בני ישראל ויהאורו וי יחילנו צער, זכרנו את הדגה גו' וישמע משה את העם זוכה למשפחותיו ויחר חף ד' נאד ובעיני משה רע, להבין ענין זה נקדים מאמרה ז"ל (ילקוט שלח) על מאמר שמעתי את תלונות בני ישראל, אומר הקב"ה גלוי לפני מיה שאמרו ומה שעתיד לומר, דבר אליהם לאומר בין הערצים תאכלו צער, אומר להם בין ב' דברים אתם עומדים, ששאלתם לחם כהוגן שאלתם, וששאלתם צער ונולח כרם שאלתם, תאור זה דע כי מאמר תלונה יסוב על דבר שהמתאונן מתלונן עליו בלבו ובמחשבתו, ואינו הוצע צפה, משל למורה אבל עשיר ונאביל אותו ונאכלים פחותי ואינו מוסב אותו על שלתנו שהוא חובל עם צ"ב, הגה גם כי המורה מוטער בלבו עכ"ז אין מן המורה שיתבעני בפיו כי אינו יכול לחייבו על זה דדין, ועכ"ז

תלונתו בלבו, ומשפט המורה הזה בלבו זמנו ובה לתבוע שברו וזאת העשיר, והוא לא השלים לו שברו כראוי, והמורה מתעצר עמו לאומר למה יגרע שברי הראוי לי, ובתוך הדברים נבליע ג"כ תלונותיו אשר בלבו וימלא את פיו ויאמר למה אתה מוגרע שברי, אפשר אתה מונסה לי בעד הצער והמטעמי' שהייתי חובל בכל יום על שלחך, וזה עיקר המורה הוא על הסתירות ומזוף רצוי דבריו נראה ונחודע כי יש בלבו תלונה ונסה, כדבר הזה ממש הו' בהפסקי' תוהמה במדבר, כי עיקר התביעה הו' כי הוצאתם אותנו אל המדבר הזה להמות את כל הקהל הזה צרעו, שזה מורה על בקשה לחם, ובתוך הדבריו היו מראי' שיש להם תלונה גם על צער, כי מרוע אמרו מן יתן מותנו ציר ד' בחרן ונאד' ששחטנו על סיר הצער, אם לא לרנונו על מיה שלבשם כי עתה אין צער צסיר, לכן אומר ית' שונעתי את תלונות בני ישראל דבר אליהם לאומר בין הערצים תאכלו צער גו', וזהו מאמר הילקוט אומר להם בין שני דברים אתם עומדים, כלומר הבקשה היה לחם, והתלונה בלב היה גם על הצער, והנה פה מועטה האספסוף הו' ענין אחר, כי פה הו' מאמר מוצאך מפרש יוצא מפיהם וי יחילנו צער, ותלונותם בלב הו' מנוניה צו"ד מאד, כאמרה ז"ל (יומא ע"ב) זוכה למשפחותיו, על עסקי עריות שגאמר להם, וראוי להתבונן מאין הוציאו חז"ל את הדרג הזה, כי פשישו של מאמר וישמע משה את העם זוכה למשפחותיו, מורה שהיו זוכי' משפחה משפחה לבד, והגדלה כי המאמר בעצמו מורה על זה, כי הנה הבני' תודמן על צ' אופניהם, לנשל עני זוכה על שהוא רעב או יחף, והוא דבר שאפשר לתקנו ע"י מתנדבי', ויש זוכה על אצוי שמה, והוא דבר שאין לו תרופה, והמופת עליהם לדעת ענין בכייהם מיה היא, כי אם הייתה משימע קולו בשוק, במקום רוחים ואסיפות בני אדם, ודאי הוא זוכה על דבר שיראו רבים ויחולו עליו יקומו וישיעו לו, לא כן אם הוא יושב וזוכה בחדר עשבו שאין רוחה אותו ודאי בכייהו על

דבר מעות לא יוכל לתקין, ע"ד שאמר הוא יה' (ירמיו' י"ג) והם לא השועים בנוסתרים הנכה נפשי גו', כי למה יצכה זמקום רואים, וכאמרו (שם יו"ד) אין נוטה עוד אהלי ומוקים יריעותי, וא"כ היה דאגה שאין לה הרופה, ולכן זמסתרים הנכה נפשי, כן הדבר בהשאלות האלה, כי שאלת הזמר, הוא דבר שיש לו תרופה, לכן שאלוהו בגלוי, אבל התלויה אשר זמסגור לכה אין לגלותה זעליל לארץ כי ודאי השאלה הזאת לא תהי' נשמעת, ולכן הסתירו זכייחס, ומעתה הוואומר נדרש על פשוטו, וישוע ושה את העם זוכה לזמפחותיו איש לפתח אהלו, * ודוע לא השמיעו קולם זמק, אם לא כי יש זלכס דבר שאינס יכולי' לפרוט זדבר שפתי, וזה על עסקי עריו' שנאמר להם, והיו זכשים וזלגלות זאת, וזהו ויחר אף ד' וואד, וזעיני ושה רע, כי הנגה פה זענין האספסוף הי' זכופן אחר וושה שכתוב פ' זשלה, כי שם הי' הנגלה שאלת לחם, והתלויה הי' על זמר, ופה הי' דבר השאלה זמר, והתלויה זלכ

עריות, ולכן קרא הכתוב דבר שלא נחפרש ע"ש תאוה, כי היא לא היחה זכחי' שאלה, רק שזארה התאוה זלכס, וזו שנתבאר זכערה: ומה מאד יתבאר זזה עומק דברי חז"ל (שבת קי"ו א') ויהי זכסוע הארון כו' עתידה פרשה זו שתעקר זוכאן וזכתז זמקוומה, ולמה כתבה כאן כדי להפסיק זין פורעניות ראשונה לפורעניות שני', היינו זין ויסעו ומה ד' שסעו וואחרי ד' וזין ויהי העם זנותאונני' ור"ל שלא יתגלה לעין כל הקורא פנימיות תאוהם, כ"א שאלתם הגלוי' לזד, היינו שאלת זמר ולא התלויה אשר זלכ, הרמז זמאמר התאו' תאוה:

וזוה שאמר הכתוב זמק ענין, למוקם ההוא קראו קזרות התאוה כי שם קזרו את העם הנותאויס, זא להשמיענו זזה דבר גדול, כי לכאורה יקשה וווי"ו אם הקז"ה שוגא את האוכל זמר, א"כ למה נהן להם זמר, ואם אינו שוגא את האוכל זמר למה חרה אפו עליהם עד מות, לזה זא דהע"ה וזיאר וואמר (תהלי' ע"ח) ויאכלו וישזעו

* וזמך גם כי זמר האמר (וושלי' ז') דאגה זלכ איש יכתבה וזכיאורס ז"ל (יווא ע"ה א') יסיתנה וזיעתו יסיתנה לחתרים, וזשפטו ללכת אל הזכנים ואל אחות וזיעתו להסיס דעמו או יזכר לפניהם לקחת ענה, ל" כן שם סיפר הכתוב וישוע ושה את העם זוכה לזמפחותיו איש לפתח אהלו, וזה זאת להזכרה זיזכה זכיתו וזכאנו, וידוע לא הלך אל זכניו וזכאנו להניע זכניהם דאגתו, אם לא שהי' זלכזו דבר שהי' זוש להעלותו על דל שפתי, וע"ד שדרכו חז"ל (זוודזר זכע ע"ז) ותרגמו זכזהליכס, תחתם גגות הארץ שזקב"ה קרא חתם ארץ זיזכה, כלייזר כי זדי דברים וזלכס ויה שלא היו יכולי' לומר לעין כל, וזה וזכרה ווואמר זכזהליכס, וזהו וישוע ושה את העם זוכה לזמפחותיו איש לפתח אהלו, ודוע לא הלך אל זכניו, אם לא כי זה הי' על עסקי עריות שזכבר להם, וושה זכינו ע"ה כאשר שוע קול הזכים זעם זא וזאלל אותם ויה זה זכזכו, ויענו וזאמרו כי הזנים זמר ואין להם, זה סיפר הכתוב והאספסוף ענינס פן הי' אשר זקרקנו התאו' תאוה, ר"ל זקרק זלכס הי' ענין תאוה וזכר וזגונה, וישזכו ויזכו על דבר זה גם זני יזכאל, אבל וזאמרו ווי יזכילנו זמר, ל"ל אבל זגלוי' לא אומר רק כי הם רזוי' לאכול זמר, וע"ז יפה סיפר הכתוב ויחר אף ד' וואד וזעיני ושה רע, וזושל התינוק זעת הזוקר זכינו וזכילנו וזשקרו ווואמרו לו זיך אל זית השמר, והכנר עוודר וזוכה, וזכברנו רחם ויה זככה וזאמר לי כי הוא זכפך זיחן לו זכזכיס, ורזוי' הי' לו וישע זכזכו' וזכן לו זכזכיס וזאמר לך אל זית השמר, וזוח עוודר וזוכה, לאמר אני זכפך וזעי' זמוקי', זמחמי', ויקח זכינו את הזנועה וזכה, וזגנס זכ זה וזחון זכבר זכזכ אינו היש זככה להזכיל על זמר, יזכזכו זכינו כי זולי זשנו זכזכזיס, זולי זכזכו זמזוקיס, אבל איש זככה זכין זאת, כי אינו רק הזמללות, אבל הזנות שאין זשנו ללכת אל זית השמר, כן ויש כי וזע"ה גם כי הי' קשה זעיניו ענין זכניה למה אחס זככים זמר, הלא יש לכה וזן הזכיל כל הזעיניס, ר"ל עכ"ז וזכר זכככזי זולי זכרה הזוידה וזם זכניהם זכבר, וזגנס הקב"ה זכזכזיס כליות וזכ, ראה את עונק וזשזכנה לאמר זכככס האמרו זמר אבל אני יודע את אשר זלכזכס, לכן יפה אומר וישר אף ד' וואד, וזעיני ושה רע, כזומר זעיני ושה רק לא הונוז שאלתם אבל הקב"ה הונוזין האמת חרה אפו וואד:

וישעו מאד ותאומם יציא להם, צאור זה ושל
 לתינוק שאינו רוצה ללכת לבית הספר, רק הוא
 בום מאביו ואלאמר האומה, הוא מעליל עליה
 לומר שהוא רוצה פרטת, וזה האב עושה, הוא
 נוחן לו פרטת, ואם עדיין אינו רוצה ללכת אל
 בית הספר, אז הוא מכה אותו מכה רבה, כך
 הם העלילו לאומר נשר, והקב"ה ירע האומה את
 אשר בלבם, לכן נתן להם נשר עד שנתולאה
 תאוהם, ואז נתקיים בהם ויאכלו וישעו מאד
 ותאוהם יציא להם, כלומר אז נתגלה עוונם
 ומחשבתם אשר בסתירו בלבם, ולכן להצדיק דין
 שמים קראו למקום ההוא קצרות התאוה, כי הם
 קצרו את העם המתאוים, כלומר נתחדר להם
 כי העונם הגדול הזה ה"ה רק על החלונה ועל
 התאוה אשר בלבם, לא על מה שאמרו צפיהם,
 [וע"י עוד למעלה פרשה הש"ה ע"ה ב' מה שכתבנו
 בצאור זה]:

בדרש נשעה שצאו ישראל לאותן הדברים ויהי
 העם כמתאוננים נשרפו הזקנים צאוה
 שעה, שאף הם הקלו ראשם בעלותם על הר
 סיני, כשראו את השכינה ויחזו את האלקים ויאכלו
 וישתו, וכי אכילה ושת"ה היתה שם, למה הדבר
 דומה לעבד שה"ה משמש את רבו ופרנסתו צידו
 וה"ה נושך מומנה, כך הקלו ראשם כאוכלי ושת"ה
 כ"ה והן נשרפו כשנתאוו אותה תאוה, שגאוה
 והאספסוף אשר נקצנו התאוו תאוה, וראוי
 לבאר מה ענין החטא בזה אחר כי אכילה ושת"ה
 לא היתה שם, ומה הוראת המשל לעבד שה"ה
 משמש את רבו ופרנסה צידו וה"ה נושך מומנה,
 ולבוא אל הצאור נקד"ה מאמרים ז"ל (שמות רבה
 מ"ג) שמיא שם כוזה פלוגות על מספר הימים
 שהיו ישראל שלמים עם הקב"ה אחר מעמד הר
 סיני ור' מאיר אומר אף לה יום אחד, אלא היו
 עומדי' צמיני ואומרים צפיהם נעשה ונשוע ולבם
 מכוון לע"ה, שגאוה (תהלים ע"ח) ויפתוהו צפיהם
 ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו
 בצדיקתו, ואם אמונם כל הדעות אשר הביאו חז"ל
 ה"ה אומר כ"ע יום, ואחד אומר י"ה יום, וא'

אומר יום אחד, כלם מופלאי' מחד צמינינו, הצל
 זו קשה וכלם לאמר על עם קדוש המהוללי'
 ומשוחבי' בכל פינות התורה שהקדומו נעשה לנשוע,
 עד שגאוה עליהם (ישעי' מ"ט) ישראל אשר כך
 אהפאר, ואחר השגה הגדול הזה איך נוכל לתת
 בהם דופי ופחיתות גדול כל כך לאומר שהכל ה"ה
 נשקר ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו כ"ה,
 והגראה לי בזה עם מה שידענו מפי חכמי אומה
 ע"ה אשר הפרישות מן העוה"ה היא ראש לכל
 המדריגות אל השגת הטוב וההצלחה הנצחית,
 כמו שהורה החסיד ע"ה ואומר (תהלים ל"ד) מי
 האיש החפץ חיים גו' עד סור מרע ועשה טוב,
 ולא שנחליט ונאמר מי שאינו סור מרע אינו ראוי
 לעשות הטוב, חלילה מלחשוב כן, כי צאוה הטוב
 הוא מקובל גם מן הפחות שגפחותי', והוא מלוכלך
 בכל רע, אם יכולת צידו להגיע ולנגוע בקצתו מן
 הטוב, יהי' לרצון ויקובל לטוב, ואולי להשיג גם
 עוה"ה אם יהי' ראוי לכך, ועכ"פ לא יגרע מומנו
 שצרו צעוה"ה, כמאמר (שבת ס"ג) לושמחילי' בה
 עושר וכבוד, וכבר רמז חלנינו הנצי"ה ע"ה על
 הדבר"ה האלה בגאוהו הנכבד (ישעי' נ"ז) כי מה
 אמר ד' לסריס"ה אשר ישמרו את שנותי גו' ונתתי
 להם צניתי יד וסם גו', ובגמרא (שבת ק"ד א')
 קו"ף קדוש ר"ה רשע, וואי עעמ"ה כרעי' דקיף
 תלוי', אמר הקב"ה אם הדר צ"ה ליעול, כלומר
 שאין צריך לחזור מראש ועד סוף, כ"ה גם צהיותו
 בכל רע אם ישוב מיד יקבלו, כמאמר (ישעי' נ"ה)
 וישוב אל ד' וירחמנו ואל חלקינו כי ירצה לסלות,
 רק הטוב המובחר הוא מי שהוא מתחלה סור
 מרע, כי הטוב הנעשה אחר סור מרע הוא מוחזק
 ציד העושה שלא יתקלקל, ולא יפיל מומדיגתו
 לעולם, וכבר המשילו זאת חכמי המוסר ע"ה לצבד
 מלוכלך שדוני' לצבוע אותו אם אמונם יקבל הצבע,
 עכ"ז לא לאורך יומי יהי', כי ברוב הימיו יתם
 הצבע מומנו ולא יאחר צו מאומה, לא כן אם יכנסו
 אותו תהלה עד שיהי' נקי מכל כתם אז תתענה
 צו הצבע ותעמוד ימיו רבים, כל הימים אשר
 יתקיים הנגד, אשר ע"כ הזכיר החסיד ע"ה ואמר

(ההל"ס ל"ז) אהבני ד' שגאו רע שומר נפשות חסידיו, אחד שיגאף את הרע ויהי נקי מווננו יחי' נשומר ובטוח לעתיד, וכמאמר (שם קכ"ה) כי לא ינחם שצט הרשע על גורל הצדיק"י גו', (* ובהנה החסרון הזה השיג את ההמון הקדוש הזה שעמדו על הר סיני, שיגאו מהפלה לאור גדול, אם אמנם העיר ד' את רוח קדשו עליהם להשיג מזה שהשיגו וון הטוב הצפון, עכ"ז שלט בהם הקלקול עד מהרה, וכבר מוזכר כי יסוד כל הקלקול"י ושלטיה הרע בישראל הי' מוסדת השגתה הטיב קידם הסוד מרע ובטרה נטהרו מווננו, אשר על זהו רמז הנביא ע"ה בהצטחה על העתיד (ישעי' נ"ב) כי לא בהפזון הגאו, ונהי' בטוחי' ובמניסה לא הלכון, וכל זהו ביהר לנו דהע"ה במאמר הנכבד ויפתחו צפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בצריתו, ונ"ש ובלשונם יכזבו לו לא חלילה שכוונתם הי' לשקר ולרמזי' רק עמם המעשה הי' ויזכר על כבוד, כמו צור אשר יכזבו מווננו, היינו דבר שאין קיומו נאמן, אבל עתיד לקבל ונקרי הקלקול וההפסד, הוה נקרה כז, וזהו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בצריתו, שאין ענינם בטוח שיהקיימו צרית אשר ברה ד' עומם, שלא יכלו מוודריגתם :

ואורי' זה הי' ג"כ חטא הסנהדרין, שלא היו רחויי' עדיין לוודריגה זאת, כמאמ' כי לא ירחנו האדם וחי, ובהו ג"כ מועם זה עצמו כי כל זמן שהאדם חי יש בו שום משהכלך הארני, ויעשה הונך המאמר כך הוה, והאספסוף אשר

בקרבו התאוו תאוה, מאמר בקרבו מורה שתאוה עוד היתה טמונה בקרדם, שלא נטהרו מווננו מכל וכל בשעה שראו בשכינה, צהר סיני, ואין לנו דרך אחר לפי המדרש אשר האספסוף הם הסנהדרין, הלא הכתוב מגלה לנו על מה נחתו עתה, בעבור שהיו כבר בזמן הג"ל צעלי תאוה, ובתוך בני ישראל הצוכים על צד נעשו גם הם, כמו רעי' חונרה ועיזו רהטין בו אבי דרה חושנא ועוד שאר המשלי' המוזכ'ים שם (שבת ל"ב ה') וזהו מאמר המדרש בשעה שגאו ישראל לאותן הדברי' ויהי העם כמותאוננים נשרפו הזקנים באותה שעה, שאף הם הקלו ראשם צלותם על הר' סיני כשראו את השכינה ויחזו את האלקי' ויחללו וישתו, וכי הוילה ושתי' היתה שם, למה הדבר דומה לעבד שהי' מושם את רבו ופרנסתו בידו והי' נושך מווננו, ונשתוק הענין ע"פ משל, לאחד שהיתה אשתו מושפחה צו"י ופחותה מזה ומועשים ומונהגיה כלם היו למורת רוח, ועכ"ז הי' אהב אהבה, לימים נחתו וקבל האיש על עצמו לקחת לו אשה יראה ד', ומלא את מוצקו אשה ומשכלה מאד, ומלאה חן צעיוני, לימים שומע מפיו בהציעו שצחה ויקרה וחצינותה עליו לאמר הלא הדעי לך רעייתו תומה כי בכל עת אשר אני רואה את זיוך והדרך דומה צעיוני כי אשתו הראשונה עומה מוקברה, ואשתו המשכלה כאשר שומע מפיו הדברי' האלה ותמורור מאד לאמר אם עוד אהה אהב את אשתך הראשונה המרשעת הלא בגדת היום כי אהבהך אותי אך שקר, כי הרשע והגדק

*) אמר הכתוב לא אהדול את נחתי ויה שכתתי אני בצבור ונאמר זה צמר טון המור, ד' יוכני להויליו לאר צדקים, למה לאות כי נבנו לללים שבטים, וראתו שיהו לריך עומם הוא יחי' שולח עליו את יחי' יחי' היינו רשעי' עזי נפש שיקח את שבו ונחת ידם, ובמאמר (תהלים ל"ב) צדקות רשעים כמו עשב, הי' יחי' כן שומעין חן, כלומר אז יזיון יחי' עליום בלי זעונו הבעלים האון לפענעם על ידם את הראוי לפענעם, רבן הדיק אינו לריך אליהם, כי הוא יעורר איש אל העבודה ונעלה נפשו ונדעתו, ואינו לריך להענין עזי שומעין חן ושי' שצט הרשע, וזהו כי לא ינחם שצט הרשע על גורל הצדיקים לפענעו צהם שלא יסלחו הצדיקים בעולתם ימים, וכל יכלו מוודריגתם, כי הם ודאי לא יכלו, ולדקתם שומרה נח, ואין וכלורך זכ"ל הי' מועם נחמת כוונה שם, רק השיגה ד' לטובים רק טוב כל הימים, אונם והאנשים עקלקלותם, הנה נחמי' נאל רל המועם ונחמת, וסקציה ונחלת ונדרין אותם ע"י כלי זעמו וזהו והאנשים עקלקלותם ויליבם הי' את שומעין חן, כלומר הוא נדחיקם ע"י התעוררות שומעין האון הצדקים שם :

והזרק היום צ' הפני', והם צלמות אהה חובב
 אחי צעזעז מנהגי הטובים, צריך אהה להפליג
 השגחה על הראשונה צעזעז מעשה הרעים שאחזה
 בהם, הנמשל ייה שצחור ייחזו את החלקים
 ויחבלו וישאו, היינו שהיו טועמיו טעם ערז ונעים
 צמחה האלקי' כאלו הם חובלים ושיחים, נמשל
 כי עדיין ערז להם המאכל והמשה, והי' עדיין
 הם מצחוק, והיך תוכל אהבה ד' ית' להקיים
 בהם, כחומר יעקב לעזו (בראשית רבה ע"ה)
 חין שני זמורים ישיגו על דף אחד:
 ובגמרא (שבת ק"ל א') כל מורה שקבלו ישראל
 עליהם צמחה כגון מילה עדיין עושים
 צמחה, וכל מורה שקבלו עליהם צמחה כגון
 עריות דתובז וישמע משה את העם צובה
 למושפתו על עסקי מושפתו עדיין עושי' צמחה
 דליכא כחובב דלא רמוז בה תיגרא, וראוי להצנן
 צדד העונש הזה מיה מדה כנגד מדה יש צמח
 כי העונש הזה הי' שיק חם הם לא היו רוצים
 לקחת אשה רק היו מוכרחי' צמחה התורה עד
 שהמורירו וכמו על זה, חז' הי' יפה העונש כי
 חק עולם יק' לשאת אשה צמחה, חבל צלמות
 לא כן הדבר כי הם היו צוכי' עלשהתורה ויעשה
 להם הנשואין, צמחה שאברהם עליהם עריות,
 והי' חין וקיים לעונש זה, גם מה ענין הקטטה
 צמחה הנשואין דוקא, עד דליכא כחובב כו',
 ומתלה נחקור מה ראו על ככה ומה הגיע
 אליה' לצעוט צמחה זאת יותר מועל כל החיבורי'
 צמחה, כי הלא לעינים הוא כי החורה אברהם
 יותר מהשר התורה, כמו צמחה טמאה והיות
 וכמה מיני טרפות והיבורי' כידוע, ועל כל אלה
 לא נשוע קול צוכים, רק וישמע משה את העם
 צובה רק למושפתו, על עסקי מושפתו, ומה
 יורה מהמור חים לפתח אהבו, ולא חומר כמו
 שצבר חבל המדרגים והרגנו צמחה, ולא
 הזכיר הפתח, והנראה צמיגי כי חומר צובה
 למושפתו הרבהו כך היא, כי הנפקתה צמחה
 שגברו העריות ושם היו וותרות, הוא
 שהמשפתו מתפרדות זו מנו, למשל הם הי' אחד
 צדצד לוחוק:

נושא אחותו היתה המשפחה נשאתה בשלימות חז
 אחד לכלם, וחף הם היו לצער אחד עכ"ז לא
 היתה האהבה מתקלקלת חלל הוא. מלהבז את
 המשפחה, לא כן באשר החים נושא אשה מושפתה
 אהרה והם מהדנקי' יחד לצער אחד, מוכרחי'
 צמי' להקטין אהבה המשפחה מהם מהשר הי'
 מוקדם למען אשר אהבה המשפחה לא חסג פירוד
 צמיגה, למשל זה יחוב את חביו כנפשו, ואשה
 לא כן עומה, כי האב חינו חז רק לו ולא לה,
 והתורה הזכירה והמורה על כן יעצוב חים את
 חביו ואת חמו ודנק באשהו, להקטין אהבה יולדיו
 כדי שיהי' אהבה אשה שלמה עמו, והיו וישמע
 משה את העם צובה למושפתו, האמתלה הי'
 על עסקי מושפתו, ומוקים ההתרעמות היתה על
 עסק הנשואי' היינו הנחוי' שהיא נהנת לו
 והכחובה שהוא כוהב לה, כי כל זה הוא צעזעז
 שרועים לקרב החתוקים, ולהצר הנפרדי' לעשות
 אותם לצער אחד, לא כן חם הי' את ואחות
 נושאים חז' לא היו צריכי' לכל חלם, נמשל
 שציקר מוקים ההתרעמות הי' צמחה שעוכקי' לזוג
 אחד חל' ח', ולא היו עושי' הדבר צמחה כי הי'
 דואגים על פירודם מושפתו, ולכן נגזר נשעתה
 שיהי' עסק הנשואין צמחה באשר היתה
 צמחה, וחולי כי זה נרמז צמחה חים לפתח
 חלבו, היינו שהיתה עת קצוע חל צמייתם ציזם
 הנשואין, שהיו כנוטלי' רשות מושפתה על
 הפרדס מהם, וכדברי הדרש חלבו זו אשה,
 וחזו לפתח חלבו, היינו צמחה יום הכניסה,
 והם חונם חין דרבי לרמוז רמזים, חבל לא כן
 ענין זה, כי כל הפרשה חונה ביה רמזים, כי מה
 שמוחר צה לה מוצארי' כיה טענת צער, וכבר
 ציארנו צמחה מהמור יתן ד' האשה הצאה חל ציחק
 צמחה. ובלאה אשר צנו גי' ומנחה כי חדרשני
 צמחה קיל יעקב צמחלת רות, ע"ש ויהי' צפיק
 צדצד לוחוק:

וישובו ויבנו גם בני ישראל ויאמרו מי יחילני
 צמחה, זכרנו את הדגה אשר נאכל
 צמחה חנם את הקשיאים ואת גי' הצללים ואת
 השימים

פרשת בהעלותך

יעקב

והשיג לכם דיש את ציור, כי הנה הצדיק נצלה מן הרשעים צד דברי, א' כי הצדיק זכות מעשים גדול ורע, והרשעים אם הקצ"ה יביט במעשים וישפיע להם כפי ערכם הראוי, וכמעשה ידיהם יתן להם, יגיע להם מן השפע מעט מן המעט, ב' כי מולא תאוהם הוא רע מאל, כי הוא כמות ולא ישנע, לאכול הרבה ולשתו הרבה ולהתענג בכל התענוג' הערבים, והצדיק ודמו הטוב להסתפק במעט ההכרחי כדי סיפוקו, כמאמר כך היא דרכה של תורה פת במלח כו', כמאל לפי מדת הצדיק אם יתן לו הקצ"ה די מחסורו אם יורק לזה מועט הסתפקותו ודאי ישאר לו מן הצרכה ונסבת קיוון סיפוקו, כי דרכו להסתפק במעט ההכרחי שלא להשביע יצרו, נמאל כי סבת מציאות המותר, שיהי נשאר מן החדש על הישן, אינו מנסת שנתן הקצ"ה יותר מדאי, כ"א מנסת התגברותו על חיותו, שלא לאכול כ"א די סיפוקו, וזהו המסך המאמר ונתנה הארץ יכולה, לא יותר, ועץ השדה יתן פריו, לא יותר מן הראוי, והשיג לכם דיש את ציור, ר"ל שלכם היא הסבה מה ששיג דיש את ציור, יען ואכלתם לחמום לשובע, לא למולא כרם, רק להשביע נפשכם, ואל"כ מנס יהי הסבה ששיג דיש את ציור, ומעתה גם מאמר זה הוא כפשוטו, ונתנה הארץ פריה באין עודף כל מאומה, ואח"כ ואכלת' לשובעו"כ וישבתם לבטח עליה, היינו אם תהיו צדיקים ושלמים השנו לבטח כי ודאי יהי לכם מותר על ידי הקיוון והצמחום להסתפק במעט, והו ודאי לא השאלו מה נאכל, אכל אם לא תתנהגו כך מניולא השאלו מה נאכל, ובהכרח אלוה את צרכתי, היינו אוסיף נשלי, כאשר לא יהי מותר משלכם, וזהו צרכתי גו' (*):

ומעתה

השומים ועתה נפשנו יצסה גו', צאור זה ע"פ משל לב' סוחרים נסעו צדק, ויצואו אל בית אכסני' ונחנו לפניהם ומאכלים יקרים צמר שומן ודגים מטוגנים ופרפראות הרבה ג"כ העלו על השלחן מה שדרך המעונג' לאכול אותם עם הצמר יחד, כמו שמעלי' צנון והזרת וצללים ערוכי' יפה בחוון דבש, למחר צאו אל אכסני' ולא מאלו שם מאומה לאכול, אמר אחד מהסוחר' היה יום ההמוול והיה האכסני' הופיאהר עם הצמר ועם הדגים, ויאמר לו הצירו מה לך לצור את הצמר והדגים היקרים אשר אכלנו שם, ומה הדבר מהם צתם, כי לא נשיג פה את זאת צמוס אופן, ספר אחי הפרפראות מי יתן והי' זה לפנינו עכ"פ להשיג נפשנו הרעבה, וכל מר יהי' ותיק, זהו ממש מאמר זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרי' זה ודאי הנם, כי זאת ודאי לא נשיג פה, אכל מי יתן עכ"פ ששיג את השומים ואת הצללי' כי עתה נפשנו יצסה אין כל :

עורר יתכן צזה צהקדים מאמר (צבר) ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשובע וישבתם לבטח עליה וכי תאמרו מה נאכל צנה השביעית הן לא נזרע גו' וצוית את צרכתי לכם גו', וכבר כתבנו בצאור זה דברי' נוראים צחלק השלישי על מוקומו ע"ש, ולפי הענין נאמר עתה צביאורו ע"ד מאמר (צחקותי) ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו, והשיג לכם דיש את ציור גו' ואכלתם לחמום לשובע גו', וראוי להתנוגן מדוע אוסיף הכתוב מלת לכם צמאמר והשיג לכם דיש את ציור, ולא אמר כן תהלה ונתנה הארץ לכם יכולה, ועץ השדה יתן לכם פריו, ואחשוב כי הכתוב צא לצאר לנו מאמר נכון שלא יקשה צעינינו למה לנו הצרכה הגדולה כ"כ לאין צורך, שזהו אך למותר, לזה אמר ונתנה הארץ יכולה גו'

(*) ובדברי"ש הוסיפו צזה ונאמר (ושלי' יו"ד) צרכתי ד' היא תעשיר ולא יוסף ענב עונה, ירנה צזה לצאר את א' יקשה צעיני האדם כי הרים יתלו פני צדיק ית' ולא אחד צהם צענה שיתמלא רגונו, והעצם ע"ד ונאמר (תהלים קו"ה) כותה את ידך ומשביע לכל חי רצון, וישל לנכבים אורח שבי' נדוי גדול ונפורסם ע"ד שכל הנכם רעב יא' שבע, שם צא אורח לציוו והזויוו על סלחנו לאכול עם שארי אורחים, ויענה ויאמר

ומשתוקק'גם לדבר' פחות' הרבה מערך דגים , כמו שומים וצללים , וזה הכל רק צבור כי עהה נפשו יצשה אין כל , והכן :

וכבר בארנו עד'ו (באהל יעקב שמות ט' א') ומאמר הנחמדים מוהב ומפז רב, ובמקום אחר (ר' פ' ויקרא) בארנו עוד ומאמר (ישעי' מ"ג) מאשר יקרת צעיני נכבדת , כי חציבות וחציבות דבר מן הדבר' הסי' לאחד מנ' פנים , ה' למה אונתייה , צ' למה כזיית , כמו הענני' וההלני' וכדומה מן הפירות היקרות , חציבותה מחמת עצמותה , כאשר הולין הכהוב והאמר (שופט' ט') ותאמר להם הגפן גו' הושמה חלקי' והגנים , ויש סי' צו חציבות לא צבור יקר עצמותו, כ"ה מוסבת מעוט מציאותו, וכאשר ירצה מציאותה יתועט חציבותה , כאשר כלל שהע"ה והאמר ע"ד כלל (משליכ"ז) נפש שצעה תבוס נופה ונפש רעבה כל נור מהוק [ע' הדבר' צמקומה ויהיו צפ"ך כדש וחלב] ככה משר' אשפות על דור המדבר שאמרו זכרנו את הדגה גו' פירוש כי הזכרון צדעיונו את הדגים שהי' לנו . צימים הראשונים הוא חנם , שאין הדגים ראוי' לכך , כי צונר' היו הדגים ונצו' מאד לרוב מציאותה , ולכך נתנו אותם לישראל , והראי' כי הלאגס את הקשואים ואת האצטיתים אשר פחיתותם נודע לכל , עכ"ז גם את אלה התאווה נפשו , אבל אין זה רק מוסבת כי עהה נפשו יצשה אין כל , וכמו שאמרנו :

ויקרא את שם המיקום ההוא קברות התאווה כי שם קברו את העם הנחמדים , ובהשקפה ראשונה

ומעשה נצוא אל הענין , ונאמר כי כוונה האספסוף שהתאוו תאוו קרוב הדבר לומר שכוונתם היה לנעלות התאוו ולהצביע יצרה באכילת הבשר לשבוע עד שלא יתאוו עוד אל הבשר , כי זה כל יקר וכל שלמות האדם לשבר התאווה שלא יהור אחר המותרות , רק להסתפק בהכרחי לבד , וזה ראוי לכל ירא' ללחוס עם יצרו ומחמת הנידויות , כהוראת ומאמר (ברכות ה' א') לעולם ירגוז אדם יצר טוב על יצר הרע , ויען כי העם הזה צהיותם צונדרר היו חסרים מכל האוכל אשר יאכל , ע"כ היתה התאווה בהפלגה רבה ועצומה , עד כי השתוקקו והתאוו גם לדבר' קלי חציבות הגלתי ראוי' שהחול עליהם החמדה , רק מחמת העדר מציאות' חמוד להם כמו כן , כי כן משפט כח התאוו להחגבר באדם צוחר אל דבר קוטי המציאות , עד כי חזיל המליצו על זה ואמרו (יונה ע"ה) אינודומה נוי שיש לו פה צסלו לנוי שאין לו פה צסלו , ולזאת ה' קשה עליהם כמשא כבד עול התאווה והחמדה צהיותם צריכו' לשבר תאווה גם לדבר' שאין ראוי' שהחול עליהם התאווה , רק התאווה באה מוסבת העדר מציאות הדברים , וזהו ויאמרו נוי יאכלנו בשר , כלומר נוי יהן שיאכלנו להשציע נפשו להשקט ולהרגיע הניית התאווה ושאוונה , לא כאשר אהנו עהה זכרנו את הדגה אשר נאכל צונדרים ומהאווי' אהנו היום אל הדגים שאכלנו שמה , וזה על חנם , כי אינם כדאי שיתאוו להם אדם , אבל אין זה כ"ה מוסבת העדר מציאותה , והנופת כי הלא אהנו חמודי'

כי לביע אינו הענ , בלתי הם חתן לי תהיה טוב ישי חילי זה יעיר לי תחית באכילת , ויחזר לי חילי לי יעשית וזה כי חילי אין ערתי רק להצביע את נוי הענ . לא להצביע את נוי הענ , וידך חתן לך כמה להצביע את נפשך שיבי' לך תאוו לאכול , וזה עומם נדחו ית' כותה את ידך ומשציע לכל מי לזון , ריל הם הסכספה תהי' קנה להצביעו , לא הם הסכספה תהי' קנה להצביעו , וכאשר יהי' לו ונה ינקש ונאח" , בלתי הם חילי תתאוו כ"ה הסכספה ובהצבו הפלו יודה לני' חסדו , וכפשו תשבע ולא ינקש עוד , וזהו צדקת ד' היא תשכיר , צמנאי שלא יוסף עלנ עונה , היינו אחר השינו הנרכה לא יתענז ולא ישתוקק ליותר מזה , כמלינת מאמר (הכלים כ"ה) תחית לנו נהה לו ותי יחבש סתתי על יונתה סלה . בכל יום יום יצתה ויתחית יותר ויותר , וכבר תמנא קת וזה סוף ספר נחשית תהנינו זכ :

ראשונה הדבר זר מואד כי צעזעור טעם זה שאמר כי שם קצרו את העם המתאווים הי' ראוי לקרוא את המקום קצרות המתאווים לא קצרת התאוה, אבל נתעורר תחלה על מואמר הכתובי והמן כזרע גד הוא גוי שטו העם ולקטו גוי, ובגמרה (יומא ע"ה) שהרשעי היצרי לשיטט למרחיק ללקטו, והנדיקי' היו מלקטין סביב לאהליהם, ויקשה ח"כ מדוע עירב הכתוב ב' עניני' אלה וכתבם יחד, כי במאמר והמן כזרע גד הוא זא להורות זדון לבס של הוולונטיים על המן כי בחנם דברו עליו גנות, כי הלא הי' מאלל משובח מואד כי הי' כזרע גד ועינו בעין הגדולה, אבל איך ינורף לזה מאמר שטו העם ולקטו, כי צוה הולי יצדקו המואסים זו, ומכיר לזה מואמר הנביא (ישעי' כ"ח) הכל היום יחרוש החרוש גוי', אשר לדעתי הוא תוכחה מגולה אל המוצלים כל ימיהם ושגותיהם רק בצקפה פרנסתם, וצעזעור זה יוצאי' מן העולם ריקם, בלא תורה ובלא מוצות, אשר הראשונים לא כן עשו, כמאמר (זכרות ל"ה ב') הראשונים עשו תורתם קצע ויולאכתם עראי זה וזה נתקיים צידם, כי כן יסד המלך ית' כי טוב לאדם תורה עם דרך ארץ, כמאמר ואספת דגנך, אבל נתן זמן על הדרך ארץ, כמו שאמר רבה לרבנן (שם שם) צנטותה מינייכו ציומי גיסן וציומי תשוי' לה תתחזו קמאי כו', והנהפרנסאי' ממלאכה ומוי"מ אין להם להתעסק יותר ממה שלא יספיק בלעדו והקב"ה יקיים זו וזכרתהך בכל אשר תעשה, כי אין ועצור לך להשיע צרב או מעט, וזאת הי'הם הרעומת הנביא ע"ה על המכזרי' עליהם עול דרך ארץ יותר וון הראוי, התפלה ומאד הכל היום יחרוש החרוש, כלומר וכי כך עשו אבותיכם צהיותם שרוי' על הדמותן וכי כל היום בשלמות היו עוסקים רק בצעזעור האדומה, בן אתם גם אתם הנהתפרנסאי' ומלאכי' ועסק מו"מ ראוי אליכם להתנהג בן, ולצטות צד' שיצוה אתכם את הצרכה גם צועט עסק, וראשית הוכחה ירמיי' ע"ה הי' על הענין הזה איך נעדר הצטחין כ"כ מיה שיהי' ציומי הראשי' והתפלה

ומאד (ירמיי' ב') כה אמר ד' זכרתי לך חסד בעורך גוי' לכתך אחרי במדבר גוי', כלומר ואנה פנה הודך וזיו הדרך לשעזר עמך להיו' כל היום תמיד כשור לעול וכמאמר למשא': ועילת. העדר הצטחין בלדס הוא מוסבת תאוות ליותר מכדי צרכו, ודרך החורה לא בן הוא, כמאמר (אבות ו') גך היא דרכה של תורה פת צולח תאלל כו', וכבר נאמר (ישעי' כ"ז) צרב דרכך יגעת לא אומרת נושא חית ירך מנחת על בן לא חלית, פי' מה שאנו עוזבי' התפלה מאלת ד' על הפרנסה מוסבת שיש צדינו כדי הסיפוק, ועינינו צופות רק על מותרות, ועל המותרות איך הגחנו צטוחים שמהי' נשמעת התפלה, ולכן הגחנו צותרים יותר צצבות, והקב"ה מניח פרנסתנו אל הצצות, עד כי גם די הסיפוק לא נוכל להשיג בלתי על ידי עמזון וגייעה רבה: והדבר הזה הי' נראה לעין אלל חובלי המן, הנדיקי' היו מוסתפקי' צעומר לגלגולת, וזאת היו מוצאי' פתח אהליהם, והבעלי תאוה צבר נאמר צהם ועיני כסיל צקפה הארץ, היו משוטטי' לצקש את אשר נווצל רחוק וון האהלים צנוקומות הפקר והיו מיגיעי' עמזן כדי להשיג יותר וון הסיפוק שוואלו פתח אהליהם, ומה הי' סופם, כי אחר אשר שיעצדו עמזם לשוטט למרחוק הוצרכו גם על הסיפוק, כמאמר צדרך שאלה רוצה לילך מוליכי' אותי, לכך סיפר הכתוב ומאמר שטו העם, להודיע גנות מיי שהוא רוצה להשיג יותר וון הסיפוק, בנתחלה הוא מוצלה הזמן להשיג יותר וכפי צרכו מוסבת גדול תאוותו, ולצסוף הוא מוצלה הזמן מוסבת צצדות השגה את הסכרהי' שלא יספיק לו בלעדיו, וינטרך לעמול צצעת חפו גם על כדי הסיפוק, וזאת היתה לחטאת אל העם, גם כי בלצסם הם חפצים לעמול צצורה וצמנות, כמאמר ר' אלכסנדרי גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, רק כל אחד מוצייה את נפשו לאמר לכשאפנה העשה רצון קווי, וזו הי' מן הג' צברי' המוציאי' את האדם מן העולם (אבות ד')

הוא הנליעל הנוריד הנשים מצנודם ורנודם וקנינם, וידעו ומהיום להנר נונך הרחק מהלד וישמרו את עצמם נונך כאשר ישמרו ח'ע מאש ומונים, ומהיום לא תזכה עוד להרע לאחד מהננו, כאשר לא ירע הנחש צענור כי כלם זהירי' להשמור נוננו, וח'כ קפחת את עצמך הרבה יותר ויותר, זהו מאמר ויקרה את שם הנקום ההוא קצרות התאום, התאום נקברה שם, כי שם קברו את העם המותאום, ותיכף לתאום עונש, ח'כ כמה הושפלה התאום, עד כי שחה לעפר ועד הצדון הורדה:

ויותר נוכל להמתיק מאמר זה, כי הנה נצר קבלנו (אבות ו') כך היא דרכה של תורה פת צמלח תאכל בו, ויש לומר על זה ב' טעמים, ח' צענור וננות הנפש שלא ידאוג על מותרות, אשר חז"ל אמרו ע"ז בירושלמי [הובא צעין יעקב ב"מ פ' המוקבל] ונתן עול צדול על נוהריך זה הרעיון, ב' כי התאום נוצר עצמה היא ענין פחות מאד, הנה מהבל יחד, וההנדל בין ב' הטעמים שזכרנו הוא באש האדם נושיג התענוגי' צדך גם, כמו שהשיגו דור המדבר, בלא יגיעה וטורח כל מאומה, לטעם הראשון יש לבחור בהם, כי האדם יוכל לנלא תאוותו עם המנוחה והמרגוע, ולכן התאו תאום לאמר נוי יאכילנו נשר, ובאמת היתה הכוונה לטעם הב' שזכרנו, כי התאום צענמה היא מנונה מאד, לכן נענשו הנשר עורנו בין שניהם גו', וזהו למוקום ההוא קראו קצרות התאום, כי נחצר להם שאין מנוש בה, והעד, כי שם קברו את העם המותאום, כלומר גם שם, צמקום שהשיגו הכל צדך גם:

ויאמר שמוע נא דברי אש יחי' נציאכם ד' צמרה הליו אתודע צמלום הצדננו, לא כן עצדי משה בכל ציתי נחמן הוא פה אל פה הצדננו ומהרה ולא צמידות גו', הנה הראשונ' ז"ל תתרו לבאר ההנדל בין מאמר ומהרה הנודר צמאר הנציאים ובין מאמר מהרה הנודר אל משה, כי תחלה אמר אש יחי' נציאכם ד' צמרה הליו אתודע, השפיל המרה, לאמר שהוא אך

וכי ישאלך לצדך לאמר איך ישגה האדם ב"כ ואיך לא ישים אל לב לאמר הלא שקר ציוניני, ואני רודף קדים כל היום והיא לא הנלח, כאשר לא הנלחו אבותינו עד הנה, והלכו מן העולם ריקם, דע כי זה נכר מנאר ומקרה ונלא הוא (קהלת ח'). אשר אין נעשה פהגם נעשה הרעה ממהרה על כן מנלא לב בני האדם. בהם לעשות רע, ר"ל כי אש הי' נעשה הרעה נזיק את עושהו כמו שם המנונית את אוכלו הוכף, ודאי היו יראי' ונורחי' נודבר עבירה כאשר יצח האיש נופני הנחש, אל לא כן הדברי', כי העבירה ערבה על האדם צתלחה, ואין נעשה פהגם נעשה הרעה ממהרה, רק סובב סובב הולך הרוח בהצעל תאום עד כי ירצו הימים ואז אפפוהו חצלימות ויגיעוהו עד שער שאלו והצדון, והרואה אחריתו ויומו המר לא ראה ראשיתו, ואין זכרון לראשונים לאמר נשל מי יאזה הרעה הזאת ומי סיבב לו כל זאת, הלא התאום הארורה היא היתה צענריו, היא פרשה רשה לרגלו לצוד נפשו צמרה, אל עתה היא נעלמה מעיני כל חי, כי מיה שהי' נצר הי' והכל נשח, לא כן ציוני דור המדבר אז הי' העונש נוסמך אל התאום, כמאמר הנשר עורנו בין שניהם גו' ואף ד' חרה צעם ויך ד' צעם מכה רבה מאד, אז ודאי התעוררו כלם למושך ידיהם מן התאום, כמושפט לצרות מאש דולק, והדמיון הזה לאיש רע ונליעל שואף על עפר ארץ להוריד צעלי' ננכסיה, להשצית קניניהם ונכסריהם, והי' ננלית ימים כפירי' נרשעהו, כי ליד צפיו, והי' צמחך נעשיו, אין רואה ואין יודע להשמר נופניו, פעם עשה נוריבה עם אחד ננני עירו, עד כי הצטיח לו שיראה צרעתו ועוד נעט יקח נוננו את נקמותו, וילך והלשין עליו עד כי הרע לו מאד, וכאשר עשה לו את אשר זמם וצנע אמרתו, פער פיו נגדו ואמר לו צרוך נעצדי, שזכיתי להרע לך רעה גדולה ומרה, השיב ואמר לו יוהר יש לי לשמוח על מפתחך הענומה, כי נעשה הלא נגלה נגליה צרוע נעשך, ומהיום ידעו כלם כי אתה

גדר שאר הנביאים זולת מרע"ה, ואח"כ השלים ואמר לא כן עשיתי ומה גוי ומראה גוי, הגדיל והרים הנוראה לעשות אותה גדר משה רבינו ארון הנביאי" ע"ה, ובה נגדר ונשאר הנביאים:*) אשר עוד בקשה נפשי ולא מצאתי טעם אל וולת נביאכם, הרמז"ן ז"ל (ע"י רש"י) פירש את יהי לכם נביאים מלת ד', ויחסר ח"כ כמה תיבות במקרא, והראב"ע ז"ל כתב את יהי נביאכם נביא ד', ויחסר הנסמך, ולהרשב"ם ז"ל נביאכם בנזקק שם הנוקרה נבואתכם, סוף דבר כי דברי הכתוב סגוריו וכתומיו אין חזיונם נפרץ, ומשתי את כל כלי מכתבו מו"ר הנוחזר זללה"ה ולא מצאתי ע"ז מלומה, ע"כ התעוררתי להעתיק פה מה שכתבתי אני בצאורי ענין עיווק זה בספר שו"ת המור, ד' יזכני להושיאו לאור עולם, והכתוב יתבאר ופה חף נעים ככל משפט הלשון וחקתו, באין דוחק כל מלומה, ואתה בטובך הסכת ושוע:

הנה כבר ידענו כי יש וולה עיוותת בנזקק שתי, כמו (תהלים ט') כי לא לנצח ישבח אביון תקות עניים האבד לעד, ותיקונו, לא האבד לעד, ודוגמתו (דברים ל"ג) יחי ראובן ואל ימות ואל יהי מהיו מספר (ע"י ראב"ע) וכמוהו

(תהלים מ"ד) אם שכחנו שם אלקינו ונפרוש כפינו לאל זר, הנה התנוי אשר נולת אם היא נמשכת על פני הכתוב כלו, (במדבר כ"ג) ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה, הנה התימה אשר דראש המקרא נמשך גם אל ודבר ולא יקימנה, ויהי עתה השתמשות מלת אם בנאמר אם יהי נביאכם ע"ד התימה, כמו אם שכחנו שם גוי, והתנויה תהי נמשכת גם על מלאך במראה אליו אתודע, ורזון הכתוב יהי לבאר לנו ההבדלים הענומים אשר בין מרע"ה לנביאים זולתו, הזכירם הרמז"ם ז"ל [כפ' ז' מהלכות יסודי התורה וצפ"ה המשנה ר"י פ' חלק] ה' כל הנביאים השיגו נבואתם אך ע"י מלאך ממוולע, אבל מרע"ה בו נאמר פה אל פה אדבר בו, ז' כל הנביאי השיגו מה שהשיגו רק בחלום, בנפול עליהם חרדומה, בענין שנחשטלו מהם כל הרגשות החושי, ומשה רבינו ע"ה נתנבא והוא ער ועומד, ג' בנבואת משה לא ה' משל ולא חידה, אבל ראה הדבר על צוריו, ושאר הנביאי קבלו הכל אך בהיודות ומשלי, כמו (יחזקאל י"ז) בן אדם חוד חידה ומשול ושל אל בית ישראל (שם כ"ד) ומשול אל בית המרי, ד' כל הנביאים היו יראי ונבהלים ומתמוגגי, כמעט שיצא רוחם מהם

*) הרב יצחק אלבז ז"ל וכתבתי עירשו ניכר שהוא בא לבאר הסגל אשר נקור עליו, אבל התחיל ולא השלים הצדור כל נרטי, והבאיר אל הנועין לעיין בדבריו הטהורים, וזה לשונו (בתשיעי ושלישי) כי כמו שצוהים שאלם הויא תנועתו צה אין התנועה הויא שאלם כווא צנראה כן צנוליות צה כמו שהוא כווא, כן התנועה הנראית לנביא ידע הנביא שליטת כן צנוליות, הש"ס שהיא נראית אליו כן, ואכשר שלטון צנראה אליו התנוע שזכר בספר יצונו על ענין הנראה שאמרנו, עש"ל, ולתעודיק על כוונתו, דע כי יש הבדל גדול בין ארחה צקוץ האלף [שנעדרה מה] השריט, ומהו הכתובה היא מהו הנקבה] ובין ארחה צקוול האלף [אשר הויא היא מהו השריט] כי ארחה צקוול הוא שם תואר זכר, לתאר וגוון עיני הדבר, כמו יפה ונראה (צרחשית י"ז א') איה ארחה (שויאל צ' כ"ב כ"ה) ימות ארחה (צרחשית ו"ח צ') הראיתי את יתהיך (שיר צ' י"ד) אכן ארחה צקוון חתוף, הוא שם תואר לנראה ונלעשת אשר תראה לורת הדבר העויד נגדה, ורצונו (שעות ל"ח ח') צנוליות הנביאית, ועל נר השאלם צנוליות הבריא ית' לנביאיו צנוליות, ואם הדבר כן כבר הורה לנו הרב הכ"ז הבדל גדול בין ירע"ה ובין שאר הנביאי, כי צנוליות זולתו אונר צנוליות אליו אתודע, כי הווא לורת דבר צנוליות ונלעשת חין התנועה הויא צנוליות כן, כ"ה הורה אשר תקבל הנראה אליה, כן התנועה הנראית לנביא ידע הנביא שליטת כן צנוליות, ורות צי"ת ונולת צנוליות היא היא צי"ת התוך, היינו בתוך הנראה, לא כן צנדי משה גוי ונראה גוי ברוח צעד זכוכית צבר העויד ונאחריו, סנה הוא רוח הדבר שהוא עלונו, ונאמר ונראה ויבס על ארחה צנוליות ית', וכבר יש וין פתחצ"ה שהצניו כן ונאמר ז"ל (יצמות ו"ע) כל הנביאים נפתלו שבתקלר"ה שהינה ארחה, היא הנראה ונלעשת שאמרנו, וירע"ה נפתל צבתקלר"ה הוואיה, כוואם צעד זכוכית הצלתי מוהצנת, שיכאה עלם הדבר העויד אסורי הזכוכית, ובסן:

מקם, כמו שנאמר בדניאל כאשר דבר עמו גבריהל אמר (דניאל י"ד ח') ולא נשאר בי כח והודו נהפך עלי למשחית, לא כן מרעיה נאמר ידבר איש אל רעהו, ומעתה ראה גם ראה כי ההבדל האלה צללם ודמותם כהיום תנואלו/זותם איך ד' ית' הניע אותם לפני אהרן ומרים, ויגיד כי לא כאשר יחשבו הם אחר שיש להם מדריגה נבואה ישו עם ערך משה, לא כן הדבר, אבל שמעו נא דברי, ראשית אני שאל האבס אם יהי נביאכם ד' ? כלומר האם הקב"ה בענינו הוא המדבר אליכם [מלת נביא היא מגזרת ניב שפתי, כמו ואהרן אחיך יהי נביאך, עי' אהרבהל יסעי יג] הלא אהם לא השיבו הנבואה כ"א ע"י מונוע, שנית אשאלכם אם במראה אלוי הודיע, הלייור האם אפשר להם כי הודיע אליהם במראה, נחלום זה הויה שאדבר בו, לא כן עבדי משה אשר בכל צייתי נאמן הוא, חושב עליו כל הד' מעלות אשר זכרנו, ה' פה אל פה הדבר בו, לא ע"י מונוע, ב' ומראה, כמשפט להמשחיתים בחשיו, והוא ער ועומד ורוחם, ג' ולא בחירות, כי נבואות משה לא ה"י משל ולא חידה, ד' ותמונת ד' יציט הוא סוד מראה אחריו, שרמזו חז"ל ואמרו (ברכות ז' א') בשכר שלשה זכה לשלשה, בשכר ויסתר זכה לקלסתר פנים, בשכר כי יראה וייראו מנשת אליו, בשכר מהביט ותמונת ד' יציט, והנה אם חכם לבך אך טוב וישר הוא להתבונן בהדברים הנפלאים ההם, מה ראו חז"ל לקחה סיניא תריפא ופסקיהו להאי קרא לג' חלקי, ואמרו בו בשכר שלשה כו', הלא המקרא מדבר רק מדבר אחד, כי משה הסתיר פניו מיראהו להביט, ומן התיימה ג"כ על צעל הטעמי' שהטעמי' מלת פניו צוקף קטן, ומאמר כי יראה צוקף קטן, שהוא המפסיק הגדול, הבוראה גם מונוע שהלך צטה הש"ס כי חלק וקרא זה לג' חלקים, והוא מן הזרות העצומות, ולהעמידך על ענין עמוק זה, נניע דברי מויר המחבר זלצ"ה צחלק הראשון על מאמר המדרש (בראשית רבה מ"ח) אמר הקב"ה לאברהם אתה אמרת יקח נא מעט מיס חייך

שאני פורע לבניך, אתה אמרת ורחצו רגליכם חייך שאני פורע לבניך, אתה אמרת והשענו תחת העץ כו', עי' במדרש כי הוא נענה והולך כל דבר פרטי שעשה אברהם עם הנולאכ"ו, ועל כלם אמר חייך כו' חייך כו', אשר על זאת ישתומם כל משכיל, מה ראו ז"ל לחלק המצוה הזאת לנחמים, ולמעשי' פרטי, הלא עם כל פרטי החלקי' אינה רק אחת, וזה אשר יקראו לה הכנסת אורח"י, והם ז"ל בקשו חשבונות רבים, מה שלא מלאנו כן בכל המצוות שבחורה לחשוב חשבונות מפרטי החוטי' אשר במצוות ציית, ופרטי הקשרי, ופרטי הבתיים אשר בתפלין, והרצועות והקשרי, כי המצוה אינה רק אחת, צינית, או תפלין, וכדומה, אפס עוד פעם אחת מלאנו חשבון כזה, וגם הוא באברהם אבינו ע"ה (בר' נ"ה) ויחבש את חמורו, הנהא חבשה של אברהם ותעמוד נגד חבשה של בלעם, ויבקע עני עולה, בקע יס ויעצירם, ויקח את האש כו' ע"ס, אשר גם פה נפלאים מעשיהם של חז"ל, כי נתחו מעשה העקידה לנחמים, וחלקיה לחלקים, ומה גם כי חז"ל החליטו קיים אברהם אבינו כל התורה כולה, ומדוע לא מלאנו כן צולת וון המצוה שהי' מנותחת לנחמי, ולאמר עליהם חייך שאני פורע לבניך, אבל הנה החכמי' האלקיים ז"ל במדרשם זה העירו אותנו על ענין עמוק ודק, נבון לב ישוח בו :

ד"ע כי יש בהעצמיים ב' סוגי, יש ע"ס פשוט, ויש ע"ס מורכב, הע"ס הפשוט אינ בו רק גשם אחד, כמו כף וקל, וכדומה, ויש ע"ס מורכב, כמו סכין ומורה שיש זה בונה חלקים, ויש מורכב מחלקים הרבה, כמו בית, שיש בו חלקים רבים מחד, יסודות הננין, והכותלים, והחלונות, דלתים וגריח כו', וכן מורה השעות, רבים הויה חלקיו אופניו וגלגליו כאשר יהי' האופן צהוך האופן, והנה לומי יפול עליהם שם הכללי, ומתי המהנקראי' בשמות הפרטיי, הלא מודעת זאת אשר כל עוד שלא נשלמה מעשה ההרכבה ישתמשו בשמות הפרטים, כמו הציית בהבנתו, בהסתחלה אם ישאלוהו על אודות מעשהו, ישיב אמרים הנה יריתי

יריתי אפן למוסדות הצנין, ומדת כותליו נסוין, נטיית עליהם קו, ואחר חיזה ימי' כאשר תשאל אותו ירחיב פיו ויאמר כבר יש לי כותלי' שלשה שלמות וכוהל הרביעי המחצה, ובגד מוזהר ג' פתח" וכו' חלונות, ובגד דרוס ג' חלונות כו', כלל הדברים כל עוד שאינו נגמר על שלמותו לא ישמש רק בשמות הפרטים, שמות החלקים וון הצנין, וכל מה שירצה בהחלקים כן ירצה לפרוט אותם בפיו ובשפתו, אונס אחר כלות מעשהו וכל וכל, אז שמות הפרטים יחליפם ויחלופו, אזל יהיו נקראים כלם על שם הכולל והמוקיף כל החלקים הפרטים, ויאמר דע כי יש לי בית, יש לי מורה השעות וכדומה, ומה לו עוד עתה לפרוט פרטי חלקיו גלגליו וחופניו, כי אחר שהגיע אל שלמות הרבנהו, אין עוד לפרוט שמות הפרטי' מאומה, כי הם כלולי' ועתה נשם הכולל כל הפרטים, הוא הדבר והוא הענין בכל מצות התורה שקיים הצדקם הבינו ע"ה, הניח תפלן, התעטף צנינית, שור את השנה, והזולת וון המצות, אחר שהשלים מעשה המצוה כהקנה, חל עליה מיד שם המצוה, צניית, הפלין, וכדומה, ואז לקח הקב"ה המצוה הזאת וגמזה בחומר העליון לעוה"ב, כמאמר היום לעשותה ולוותר לקבל שכר, אונס צנין שלפנינו הלא המלאכים באות לא היו רעבים ולא צואי', וא"כ לא באה נטיה זאת אל גמר השלמות להשיב נפש נעה, ואחר שלא הגיעה אל צנין השלמות הלא היא חזרת אל החלקים הפרטיי', לחשוב רק טוב לבנו של הצדקם אין התמיד לרוץ לקראתם, וניה ואמר יקח נח ויעט נים ורחצו גו', ואל הצקר רץ גו' :

וזה ענינו בדבר העקידה כי אם היו נשלים הדבר בגיור השלמות וכו' ונחק קרב על גבי המזבח, ה" הצדקם עושה מעשה שלמה וגמורת, אונס

הלא הוא ית' לא הניחו לגמור הצנין, כי כבר ראה אלהי' אומן לבו וטוהר כוונתו ועושה זריזותו כי נכון הדבר מעמו וממחר לעשותו, אמר לו ית' רב לך, אל תשלח ידך אל הנער, וא"כ צע"כ כאשר נחשוב ענין הצדקם מהצורך אלינו לעשות חשבון על פרטי הדברי' שעשה הצדקם, ומה עשה הצדקם, וישכם הצדקם בצוקר, ועוד, ויחשוב את חמורו, ועוד, ויבקע עני עולה גו', ויקח את המאכלת גו', ונתרצה צזה חשבון החלקים הפרטיים, והענין נכבד מאד אל המעיין שם צוקומו (אהל יעקב ח"א ל"ט) ועתה תשכיל ותבין איך נדקו חז"ל צמאמר הצנ', כי היו מוכרחי' לבתר מאמר ויסתר משה פניו גו' לבחריה, יען, כי אם הי' אפשר ציד האדם לראות את הקב"ה ומשה צענותותו לא הי' רוצה להביט באור פני מלך עולמים ית', הנה שלמה לו כוונת נדקתו וענותותו, כי הי' יכול עליו, ועכ"ז הי' נסוג אחור, ואז הי' המאמר מתיישב על נכון, ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלקי', היינו מוסבת יראהו לכן הסתיר פניו, ואין צזה רק מאמר אחד שלם, אזל אחר אשר באות הוא מהכוננות לראות את הקב"ה, כמאמר (שמות ל"ג) כי לא יראני האדם וחי, ובדרש (עי' רמב"ן) אף לא מלאכי השרת שהמה חיים משכילי' גם הם אין בכתם לראות את הקב"ה, הנה לא נשלמה לו כוונת נדקתו ואומן ענותותו צזה, ואיך נאמר עתה ויסתר משה פניו כי ירא מהביט גו', הלא גם אם לא הי' ירא לא הי' לו זיכולת להביט, וא"כ צע"כ הענין חוזר אל החלקים הפרטיים, מה עשה משה, ויסתר משה פניו, עוד מה הי' צו, כי ירא, ועוד מהביט אל החלקים, ויפה אמרו בשכר שלשה זכה לשלשה, והדברי' עתיקי' ועמוקים ללך וביין בחכמה :

פ ר ש ת ש ל ה

לעתיד הוֹמֵר הקב"ה אלו ואלו יעשו עטרה ויהנו
 בראשם של ישראל שנאמר וארשתוך לי לעולם
 וארשתוך לי צדק ונושפט וחסד ורחמים. באור
 זה, מה אשר אנהנו עזרנו בצריה לקיים התורה
 בכללה, ע"ז יסוב ונאמר צדק ונושפט, וההשפעה
 ע"ד כלל נקראת חסד ורחמים, ובימים האלה
 מקושר השגתנו נדמה לנו אשר החסד והרחמים
 אינם תלויים בצדק ונושפט, ולכן מלאו רוחב לבנו
 רק החפץ אל החסד ולבקש ולהסוב את הרחמים
 להשיג הטוב המושג צדקה, ועל אלה חשבו עינינו
 ולבקש ונלחפש הנה הצדק והנושפט, ולעתיד אז
 הפקחנה עיני עורים ויביטו לראות באור האמת
 אשר הצדק והנושפט הוא ונקור ונעין החסד
 והרחמים, כמו החרושה והזריעה והקצירה חוברת
 אחת אל אחת, ולא יהי זה בלא זה, כן הצדק
 והנושפט פרוי חסד ורחמים, ואז האדם יאהב
 את הצדק בשביל וימיה, כמו הנעל החוה אשר
 בשביל החוה יאהב את כל מציאותה וסנותיה
 הקרונים והרחוקים, וזהו וארשתוך לי לעולם
 בעצור כי וארשתוך לי צדק ונושפט וחסד
 ורחמים, כי אשכילך ואורך כי הם אחד, ואז
 תסקוד ותהפוך ותחזור צדק ונושפט כמו לחסד
 ורחמים, * וכנאמר (דברים ל"ד) ואל ד' אלקיך
 את לבבך גו' לאהבה את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל
 נפשך לנען חייך, כי אז תבין כי אך זה הוא
 ונקור החיים, מקור הטוב וסבת ההצלחה [ועי'
 ק"ל יעקב ד' יעילת שיה השירים שם הנאמר
 באופן מסיפק ונאמר הסמוך ואתה תשוב ושועה
 בו להביננו כי איך אחרי הניענו למודיעה מאת
 להשיג סוד כל מציאה ופעולהה וסגולתה שיעקרה
 הוא

שרה לך אנשים, וידעש, אמר לו הקב"ה אני
 יודע מה הם, הלא הם בקשה שלח לך
 לעצורך, וראוי להתבונן כי אין זה דרך הנושג
 תשובה אל השואל לחומר לו אני היני מציאה אותך
 אתה אם רגועך כך עשה כאשר ברצונך, הלא את
 הי' בלבו לעשות ברצונו לא הי' שואל מאלו,
 ונקדים לבאר מאמר (איוב ל"א) הם שנותי
 זהב כסלי ולכתם אמרתי ונושתי, את השמות
 כי רצ חילי וכי כבוד מלאה ידי, גם ונאמר
 (ישעיה ל"א) הוי היורדים מזרים לעזרה ועל
 סוסים ישענו ויבטחו על רכב כי רצ ועל פרשים
 כי עלמו מאד גו'. דע כי בני אדם מתחלקים
 לג' סוגים, יש בוטח על הונו ורוצ עשרו
 או בוטח בצדיקים ושם בשר זרועו, וישען ויבטח
 רק על הסנה, ויין ד' יסיר לבו, ולא זאת לבד
 שהיני מלאוין בעילת כל העילות מה אשר אנהנו
 משובחי בשבח זה מאלו היינו לגוי, כנאמר (ירמיה
 ב') זכרתי לך חסד נעורך הבהת כלולותיך לכתך
 אחרי במדבר גו', אבל אף גם זאת אשר העדר
 בטחוננו הוא מוסך ומדיל בינו ובין קונו ומפסידו
 עבודתו ויראתו, וכמו שיתבאר, הנה רבותינו
 זיל הוורו (דברים רבה ג') לנולך שגשא וטרונה,
 והכניסה לו שני אריסין, אף המלך זקף לה כנגדה
 שני אריסין, היגדה הוטרונה את שלה, אף
 המלך נטל את שלו, אחר יומים ונאמה את שלה,
 אף המלך הביא את שלו, אמר המלך אלו ואלו
 יעשו עטרה ויהנו בראשה של וטרונה, כך הברהם
 נתן לבנו שני אריסין, שנאמר לנען אשר יעוה
 את בנינו גו' לעשות צדקה ונושפט, אף הקב"ה
 זקף להם כנגדם שני אריסין, חסד ורחמים כו',

(*) ובמאמר (המלים ל"ז) גול על ד' דרך ונמה עלנו והוא יעשה, ר"ל אתה לא תמנעך לעשות ולעסוק בשבחי
 כל מציאות, רק הקב"ה בעלנו יעשה ויבטח ויבטח ויבטח, אך כנאמר וסגולת כבוד צדק ונושפט
 שיהי צדק צדק ונושפט, ואז תבין את חסד ורחמים:

וּנְשׁוּב לְדַבְרֵינוּ לְבַחַר חֲלוֹקַת הַאֲנָשִׁי לְגוֹ פְּנִים,
 יֵשׁ עוֹסֵק בְּסִמְתַּת הַטָּרֵף כִּכֵּל כְּחוֹ זְבֻחֹנוּ
 בְּהַסְבֹּת חֲזֵק עַד מֵאֵד, וּמִן ד' יוֹסֵר לָבוּ, ב' הַזְבוּחַ
 בַּד' בְּאֵמַת וּמֵאִמִּין אֲמוּנָה שְׁלוֹמָה אֲשֶׁר הוּא לְבָדוּ
 הַמַּחֲוִי חַיִּים צְטוּבוֹ וְזֵן אֲחֻסֵּם בְּחֶסֶדוֹ, עַד כִּי זָר
 צְעִינּוּ לַעֲשׂוֹת שׁוֹם סָבָה, כְּמֵאֵמֵר רַשְׁבַּי (בְּרִכּוֹת
 ל"ה ב') אֲפֶסֶר אֲדָם חֹרֵשׁ בְּשַׁעַת חֲרוּשָׁה וְזוֹרַע
 בְּשַׁעַת זְרִיעָה כו', הַשְּׁלִישִׁי הוּא הַמּוּנָע בֵּין שְׁנֵיהֶם
 כְּרַעַת ר' יִשְׁמְעֵאל שְׂאֵמֵר וְאֶסְפַּת דִּגְנָךְ הִנְהַג בְּהֶם
 מִנְהַג דְּרַךְ אֶרֶץ, וְהַבְּאִוֵּר זֶה לַעֲסוֹק בְּסָבָה רַק
 לָבוּ יִהְיֶה שֶׁלֶם עִם ד' לְהֵאֱמִין כִּי הוּא יְתִי עֵילַת כָּל
 הַעֵילוֹת וּבִמַת כָּל הַסְבֹּת וּמוֹנֵנוּ חֲזוֹף חֲשׂוֹעָהוּ,
 לֹא חֲלִילָה שִׁיחֵי צְטוּבוֹ בְּהַסְבָּה וּלְאֵמֵר כְּחֵי וְעוֹסֵם
 יְדֵי כו', כ"א שֶׁזֶה הוּא עֵינִן מוּנָע לְגַלְגַּל עַל יְדוֹ
 הַמּוֹשֶׁכֶת שְׁפַעְתּוֹ, וְיִהְיֶה טַעְמוֹ צְמִיָּה שְׁהוּא עוֹסֵק
 בְּסָבָה כִּכֵּל הַחֲקִים וְהַגְזִירוֹת אֲשֶׁר חֲקַק הַזְבוּרָה
 יְתִי, כֵּן גַּזַּר גַּם זֹאת שִׁיעֲסוֹק אֲדָם בְּסָבָה, וְזֶהוּ
 הִנְהַג בְּהֶם מִנְהַג דְּרַךְ אֶרֶץ וְתִיחֵי יִשְׁתַּחֲוֶה חֵק זֶה
 לְכָל שְׂאֵרֵי הַחֲקִים, הוּא הַדְּרַךְ הַיָּשָׁר שְׂנֵאֵמֵר עֲלוּ
 (הוֹשַׁע י"ד) דְּרִיקוּ יִלְכוּ בָם וּפּוֹשְׁעִים יִבְשְׁלוּ בָם,
 כִּי גַם שְׁנֵיהֶם עוֹסְקִים בְּסָבָה, הַטּוֹבִים לָבֹט
 לְשׁוּמִים, וְהַרְעִים לָבֹט אֶל הַסָּבָה, וְאֵם תֵּאֵמֵר מֵה
 הָאֲדָם וּמֵה כְּחוֹ לְבַחֵן אֲחֻסֵּם הֲלֹא הוּא דָבַר
 הַמְּסוּר אֶל הַלֵּב, וְהֵ"כ מֵהַקֵּל אֲלֵינוּ לְהַחֲנוּף אֶת
 הָאֶרֶץ, דַּע כִּי לֹא לְבַד הַרְוָה לְלָבֵב יוֹדַע הָאֲמוּנָה,
 אֲבָל גַּם הָאֲדָם הַרְוָה לְעֵינָיִם יֵשׁ לְפָנָיו דְּרַךְ וְגִתִּיב
 לְהַכִּיר הָאֲמוּנָה מִן הַשָּׂקֶר, לְמוֹשֵׁל שְׁנֵי אֲנָשִׁים עַמּוּדוֹ
 בְּשׁוֹק שׁוֹחִים וְטוֹבֵי לֵב, וְיִהְיֶה כַּעֲמִדֵם בֹּא הַמְּבַשֵּׁר
 אֲלֵיהֶם לְאֵמֵר כִּי עֲלֵה בְּגוֹרְלֶם יַחַד כֵּךְ וְכֵךְ אֲלֵפִי
 דְּנָרִי זֶה, אִם תִּרְאֶה אֶת אֶחָד שֶׁהוּא הַשִּׁיג שׁוֹחֵה
 גְּדוּלָה וּבְפָנָי הַשְּׁנִי לֹא תִרְאֶה שׁוֹם הַשְּׁתַּנּוּת, כִּכֵּר
 עֲלֵה בִידֶךָ מוֹפֵת נֶאֱמַן עַל צִחִי כָל אֶחָד וְדַעְתּוֹ
 וְאֲמוּנָתוֹ, כִּי הֵב הוּא מֵאֱמִין בַּד' וְשׁוֹמֵחַ בְּהַשְּׁגַחְתּוֹ,
 כְּמֵאֵמֵר יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו, ע"כ גַּם כִּי אֲמַר
 לוֹ כִּי נִפְלַ בְּגוֹרְלוֹ כֵּךְ וְכֵךְ אֲלֵפִי לֹא עָשׂוּ אֲנִלּוּ
 רוּשָׁם, כִּי הַקְּבָ"ה אֵינִן מַעְזוֹר לוֹ לַתַּת שְׁפַעְתּוֹ
 וְחַיִּיתוֹ בְּרַב אִוּ בְּמַעַט, מֵשֵׁל"כ הֵ"כ כָּל שְׂמַחְתּוֹ רַק

עם

הוּא לְטוֹבַתְנוּ וְלַחַיּוּתְנוּ, א"כ צְמִיָּה נַעֲבֹד אֶת ד'
 יְתִי, הֲלֹא הָאֲדָם יִרְוֹךְ אֶל הַמּוּנָה כְּמַרְוֹנַת אֲדָם
 אֶל בֵּית הַמִּשְׁתֶּה, וְצְמִיָּה יִזְכֶּה עַד אֶל אֲדוּנָיו,
 ע"ז סִיּוּם הַכְּתוּב וְאֵמֵר וְאֲחֵה הַשּׁוֹב וְשׁוֹעֵת בְּקוֹל
 ד' גו', כְּלוּמֵר גַּם אֲחֵר אֲשֶׁר תִּצְוֶה אֶל הַהִשְׁגָּה
 הַגְּדוּלָה הַזֹּאת לֹא תִהְיֶה הַשְּׁחַדְלוֹתְךָ בְּתוֹרָה וּבְמִנּוֹת
 לְמַעַן הַפְּקַת טוֹבְחֶךָ בְּלִתי לְשׁוֹמֵעַ בְּקוֹל ד', וְהִיא
 מוֹדִיגָה נִפְלָאָה מֵאֵד]. וְדַע כִּי לַעַת כֹּזֶאֶת גַּם כִּי
 אֲנַחְנוּ בְּחַסְכָּה מִתְהַלְכִים, ע"כ פֶּ"א אִם נָשִׁים לְבָבּוּ
 כִּי הַמּוּנָה הַעֲלוּן יְתִי אֲשֶׁר צְמִיָּה אֲחֻתּוֹ לְשׁוֹמֵר
 מְנוּחָתוֹ הוּא הַמְּשַׁפֵּיעַ אֲלֵינוּ הַחַיִּים וְהַבְּרַכָּה הַשְּׁלוֹם
 וְהַהַלְלָה כִּכֵּל מִשְׁלַח יְדֵינוּ, וְדִלִי הֵינּוּ מוֹחִיבֵי
 עַמּוּנָה לִירֹא מוֹכֵנוּ וְלְשׁוֹמֵר מְשַׁמְרָתוֹ לְמוֹעַן לֹא
 יִחַרֵּה אִפּוֹ בָנוּ, וְיִמְנַע מֵאֲחֻתּוֹ גַּשְׁמֵי נְדָבוֹת, וְעַד
 אֶת הַשְּׁמִיּוֹם וְלֹא יִהְיֶה מֵטֵר, וְאִז גַּם כִּי הֵינּוּ
 עוֹסְקִים בְּהַשְּׁגַת הַטָּרֵף הֲלֹא הַעֲסַק הִי מוֹבִיָּא
 אֲחֻתּוֹ אֶל הִירְאָה מְבַבֵּד גְּאֻנוֹ, שֶׁלֹּא יִשְׁלַח מֵאֲרֵה
 בְּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ, וְלִאֲחֻז אֲחֻתּוֹ וְלִשְׂחָתוֹ כֹּאֲשֶׁר יִרְכֶּה
 אֲלֵינוּ שְׁפַעְתּוֹ וְהַלְלָתוֹ, לֹא כֵן הַזְבוּחִי בְּהַסְבֹּת
 עַמּוּם, מוֹבְלַעְדֵי מוֹסָב, יִהְיֶה הַעֲסַק עֵילָה גְּדוּלָה
 לְהַקְשִׁיחַ לְבָבֵם מוֹכּוֹר אֶת צוֹרְאֵם, וְהַדְּמִיּוֹן זֶה
 לְאֶחָד שֶׁנִּשְׂאֵה אִשָּׁה וְהִי לוֹ בֵּן מֵאֲשֶׁתוֹ הַרְאֻשׁוֹנָה וְלֵה
 הִי בַת מֵאִישָׁה הַרְאֻשׁוֹן, וְהִי צִיְעִיָּה מְמוּיָד מִחֲלוֹקַת,
 כִּי הִיוּ חֲשׁוּדִים זֶה אֶלֶל זֶה, אֲחֵה תְּגַנּוּב צְעֹבֵר
 בְּנֶךְ אִוּ צְעֹבֵר בְּתֶךָ, אֲמַנֵּם אִם הַתְּקַשְׁרוֹ בִּינֵיהֶם
 וּבָנוּ נִשְׂאֵה אֶת בַּת אֲשֶׁתוֹ, הִנֵּה מֵאִז הֶם לְבַשֵּׁר אֶחָד
 וְאֵינִן שְׁטָן וְאֵינִן פְּגַע לְקַלְקֵל אֲהַבְתֶּם, וְעוֹד בְּהִיפֶךְ
 כּוֹכּוֹר בִּינֵיהֶם תַּחֲחוּק אֲהַבְתֶּם בִּינֵיהֶם, כֵּן בְּדַבַּר
 הַזֶּה אִם הִי אֲמוּנָתוֹ אֲמוּנַת אֲוִינִן לְהֵאֱמִין בּוֹ יְתִי
 אֲמוּנָה שְׁלוֹמָה כִּי הוּא הַמְּנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶדוֹ, הִי
 כָּל עֲסַק מַעֲסָקֵינוּ צְמִיָּה וְצַחְעוּגָיו וְצִרְכּוֹ מוֹחִזִּיק
 הִירְאָה וְהַהִסָּבָה בִּינֵינוּ לְבִין אֲלֵינוּ שְׂשִׁמּוּם, כְּמוֹ
 שֶׁהֵעִיר אֲחֻתּוֹ ע"ז הַחֲסִיד ע"ה בְּחַכְמָתוֹ הַעֲמוּקָה
 וְאֵמֵר (תְּהִלָּה ל"ז) גּוֹל עַל ד' דְּרַכְךָ וּבְטַח עֲלוּן וְהוּא
 יַעֲשֶׂה וְהוֹצִיא כְּאוֹר דְּרַכְךָ, כְּאוֹמֵר צַחַח בַּד' וְהַזְהַר
 מִלְּמוֹרוֹת עֵינֵי כְּבוֹדוֹ שֶׁלֹּא יִסְגּוֹר דְּלִתי שְׁפַעְתְּךָ
 וְהַלְלָתְךָ:

לד' להושיע ברב עסק או צנועט, והי' לו זמן לעסוק בחורה, כמאמר היו מועט בעסק ועסוק בחורה, אי"כ יפה אמרו אין החלת דינו של אדם חלל על דברי תורה, ולא אמרו החלת דינו של אדם על דברי תורה, כי לא כן הוא כי החלה שחללי אותו נשאת ונתת באמונה, לכן אמרו ע"ד דיוק אין החלת דינו של אדם חלל על ד"ה, כי מה שחללי אותו החלה ענין אחר עכ"ל הכוונה היא על שאלת עסק התורה, ואין המאמרי סותרו זח"ז:

עתה נוהיג מאמר (ברכות ל"ה ב) הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה צידם, דע כי שלמות הדיוק במעשה ובמחשבה והדעה הטובה אשר בנפש, ואם לעיני צד גרלות המעשה ביותר, אבל ד' רואה ללמד רואה הדעה הטובה ביותר, כמו אחד נוהג נדבה גדולה אל עני, הנה לעינינו מופלגת המעשה, אבל חלל הקב"ה מופלג ונראי הרחמנו והנדוינו, ומועתה הנה המעשה הנעשית מיד העושה הראשון הוא עד נאמן על שלמות נפשו צפרי הלולים המעידו על השורש, כי מועטו פרי זכות נפשו, אבל השני העושה כמעשה הראשון צדאותו שהצליח במעשיו הוא מתקנה בו ומכריח את נפשו לעשות ג"כ כמו שעשה הראשון, הנה הוא צענינו כאחד ראה את חצירו מתפאר בשלחן וכסא של עץ יקר ומועולה מואד הצלתי מנזי צמרינות האלה אשר מעטם תולדתו הוא נאה ונוהדר מואד, מה עשה הלך גם הוא ולקח מן הצנעו והגונוי הדומי למראה השלחן הנכבד הזה ולצע את שלחנו וכל כליו עד שהיו כמראה השלחנות אשר ראה אל חצירו, אבל כל רואיהם הכירו כי אין זה בתולדה, וכל רואיו ילעינו עליו, הנמשל רשב"י ע"ה הי' עושה זאת מעטם חולדות אמונתו ודקויותו צו ית', ויהי לחן ולהפארת, לא כן העושה ע"ד דמיון כרשב"י להחממות אליו לכן לא עלתה צידם:*

ובזה

עם יונו והלחחו, וע"כ צהכרה כל שהחוסף הלחחו החוסף שמחחו, זה שהעיד חיוב על ענינו ואמר אם שונתי זהב כסלי ולכתם אומתי מבטחי, והמופת, אם אשנית כי רב חילי וכי צביר מלאה ידי, ר"ל כאשר נודמן שנתרבה חילי ונתחוסף עשרי האם ראו כי שאשמה על הלחחה זאת, וא"כ זה הוא עד נאמן כי מועול לא הי' בטחוני על הכסף וההון, זה אשר הוכיחה הנביא ע"ה הוי היורדי מנרי לעזרה ועל סוסים ישענו, כלומר שהמה שמו בטחונם רק בהסבות, והעד ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי ענינו מואד, וכל יותר שיתרבו הסבות יגדל בטחונם יותר, אי"כ מזה יבחן שכל בטחונם רק על הסבות, וזהו מאמר (משלי כ"ח) איש אמונות רב צרכות ואץ להעשיר לא ינקה, כי אחר שהוא אץ להעשיר להרבות הסבות ולהגדילם צע"כ שכל בטחוני רק עליהם, ואמונתו רק בהם:

הוא שאמרו חז"ל (שבת ל"א א') שחולין לאדם נשאת ונתת באמונה קצעת עתים לתורה, אשר מהראוי הי' להקדי' שאלה זאת אם קצעת עתים לתורה, עי' תוס' (סנהדרין ז' א') על מאמר אין החלת דינו של אדם חלל על דברי תורה, הקשו והאדאמרינן שחולין לו תחלה נשאת ונתת באמונה ואח"כ קצעת עתים לתורה ע"ש, אבל לדרכנו יתכן מואד, כי מתחלה אם ישאלוהו על עסק התורה ישיב אמרים שלא נשאר לו שעה קלה מעסק מו"מ מה שהי' מוכרח לעסוק בסבה להביא פרנסתו, ועל הסבה אין להאשימו כי כן גזרה חכמתו ית' שיעסוק האדם בסבת הטרף, לכן נוקדימיו ושחללי אותו נשאת ונתת באמונה, אם היית מואמין בעילת כל העילות וסבת כל הסבות כי הוא יורה עליך את הברכה, ואז שואלים אותו קצעת עתים לתורה, כי אם הי' משאו ומתנו באמונה כבר האמין כי אין מעצור

* אצטר הכותב עודי ודבר בזה הענין רציתי לא לחולל את יעקב אשר עשהו על גליין הסוסים של רבינו חזקוני החסיד מרם אליו ויניחם ל"ב, יעתיק חללם לכן המורה יול רשב"י אומר איפה אדם מרם נשמת הרישה כו' וזה נשמת הרוח חורה ונה חלל עליה, אלא צמון שיחלל טושין לנונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י

ובזה אני מניין ומאמרים ז"ל (ברכות ס' א') משמועה רעה לא יירא גו' אמר רבא האי קרא מרישא לסיפא מידרש משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטוח גד' ומסיפא לרישא מידרש נכון לבו בטוח גד' משמועה רעה לא יירא, ובהסקפה הראשונה נראו ב' הדרשות צענין אחד לצד, אבל דע כי כבר מובאר במדרש (איכה ג') קרוב ד' לכל קוראיו יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באומה, ופנה איך הקב"ה וימלק את הרשעים, אם יקראוהו צע"כ יענם, ולא יעשה תורתו פלסמה, אכן דע כי באומה אם יקראוהו יענם, רק הקב"ה ממלק מהם הצטחון של יקראוהו, ולא יצטחו בו, וזהו שאמר (תהלי' יו"ד) תאות ענוים שועת ד' תכין לבם תקשיב אזינך, פ"י תחלה תכין לבם, ואח"כ תקשיב אזינך, וסוהייהאש מן הישועה רחוק הוא מן התשועה, כמו שאמרה רחב אל הנורגלים (ישועה ב') ידעתי כי נתן ד' לבם את הארץ, כבר היא שלכם, וזה מוכרח כי הלא וגשמע וימם לצבנו ולא קוים עוד רוח באים מפניכם, וזה שאמרו חז"ל (צילקוט תהלי' נו') קום קיימי ד' ויט אלי, אמר דוד מיהוך הקווי ויט אלי וישמע שועתי, באור זה, כי כמו שאמר ר' חנינא בן דוסא אם שגורה הפלתי צפי יודע אני שהוא ויקובל, בן הצטחון סימן לאדם, כי אם סומך לבו בטוח גד'

זה צביתו :
ומעשה נחבארו מאד דברי המדרש שלפנינו, אמר לו הקב"ה אני יודע מה הם, אלא אם בקשת שלה לך לעצמך, אשר אין מדרך המשיב להשיב אל השואל כדברי האלה, אבל לדברינו

ע"י אחרים, שחאיר ועמוד זרים ורעו להנכם, וצוין שאין ישראל עושין רצונו של ויקום ואלאכתן נעשית ע"י ענין, שחאיר ואספת דגך, ולא עוד אלא שאלכת אחרים נעשית על ידם, שחאיר ועגדת את אזינך, ע"י ויקום ביה בן צוין שבוטין רצונו כו' ואת הלא ויאיר ואספת דגך נודר צבוטין רצונו של ויקום, כי כן הוא תחלת הפרס ויהי אם שועת השועה אל וינתי, ויש לירקק עוד צחאיר ולא עוד אלא שאלכת אחרים כו' שזו ויחיה צדקתי תחלן, כי כבר עשה פשר בין הכתובים, כי ואלו ועמוד זרים כו' מדבר מעוטין רצונו של ויקום, ויאיר ואספת דגך נודר ויאיר שבוטין כו', אבל לכן ויסיים צחאיר ולא עוד לזעזן לא יקשה קושיית החיים דע כי ב' ויני שצודות הן, ה' שצוד צבצבו ונפשו, והצ' שצוד גם צחאירו, לכן פ' שועת שחאיר ליסוד הוסיפי שיעגיר צלשתם, אבל פ' והי' אם שועת שחאיר לרצום, וצדקים לא שחאיר הו', כיו"ש הרבה עשו כרצונו ולא פלחה צדקם, לכן לא חיר רק צבל לצבנס וצבל נפנסם, ולא חיר ואלד, לכן הוא וידע כנגד וידע, שהם צענוים נרופי' לעבוד עבודתם, שהם היו עובדי' גם צחאירם היו ואלאכתן נעשית ע"י אחריו, ואח"כ קשה ויהי סבר טיב איה על ויאיר ויהי' אם שועת שחאירו, ע"י חיר ולא עוד כו' פ"י כי הלא יש גרוע וזהו הרבה, שאלכת אחריו נעשה על ידו, והאדם הוא ענין הלא חאיר לו ואספת דגך שחאירך דגנו של עלמו ולא של חכמי, והדברי' ואלו ונאמרים :

לדברינו הענין מוזן מאד, כי הלא ידענו יהושע
 שלח שני מרגלים חרש גו', ולא הי' להם הטא
 שלח הספיק להם צלח שליחות מרגלי', וכן בגדעון
 בן יואש (שופטים ז') נזה הקב"ה אותו קום רד
 במחנה גו' ושמעת מוה ידברו ואחר תחזקנה ידיך,
 הסודרה מוה כי אין לו לאדם לנחת לנלחמה
 אם אין לבו שלם נכון וצטוח, והז מהצורך אליו
 לעשות פעולות אשר מוהם יחזק לבו, ולגדעון לא
 יחשוב ד' לו עון על שלא הי' חייץ לבו בצבורים,
 יען כי אינו דומה שמייעה לראי', וכן הדור של
 יהושע לא ראו צעיניה' המסות הגדול' והגוראות
 אשר עשה ד' צמזרי', רק שמעו מפי הצותיהם,
 ואין טצע השומע לחזק את לבבו כמו הרואה
 צעיניו, לא בן יוצאי מצרי' אשר עיניהם ראו כל
 הגדולות והנפלאות, חומר עליהם כי כל האנשי'
 הרואי' את כבודי והא אותותי אשר עשיתי צמזרי',
 אליהם ראו הצטחון צלח מרגלים, אבל עכ"פ
 אם אינם מהמיני' ויש פחד בלבם, הלא מוכרחי'
 הם לשלוח מרגלים, לחזק את לבבם, כמו בגדעון
 בן יואש, וזהו מאמר הני אינו מויה לך, כי כבר
 ראו ונחוייב הדור הזה לצטוח ולהאמין, אבל
 אם אינכם מהמינים ורצונכם צמרגלים מוכרחי'
 אתם לשלוח, להשלים הצטחון ולחזקי':

וכמו שכתבנו למעלה (פ' שמות) על מאמר לך
 ואספת את זקני ישראל, ואיכ ודאי היתה
 כוונתם לרעה, וראוי לבאר מה היתה כוונתם
 שרמזו עליה צמאמר וישיבו אותם דבר והא כל
 העדה:

ואמנם לבוא אל צמור הענין נגיע מאמר משה
 רבינו ע"ה בתוכחתו הנעימה (דברים ה')
 ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו
 ויחפרולנו את הארץ גו' וישיבו אותנו דבר ויאמרו
 טובה הארץ אשר ד' אלקינו נתן לנו, ולא הציהם
 לעלות גו', והוא דבר נפלא מאד איך לא הזכיר
 מאומה מן הרע שאמרו המרגלי', הלא הם דברו
 גנות על הארץ, ואיך אמר משה רבינו ע"ה וישיבו
 אותנו דבר ויאמרו טובה הארץ גו', והיה כל
 דצריהם הנאמרים צפרשה שלפנינו אפם כי עז
 העם גו' והערי' צצורות גדולות מאד גו' לא נוכל
 לעלות אל העם גו':

ואמנם דע כי האף אינכם מרע"ה השוה דעהו
 עומה ועשה צקתם צדבר שליחות
 המרגלים, אבל לא מנצבותיו מנצבותיהם, ולא
 דרכיו דרכיהם, כי כוונת מרע"ה היתה צוה
 שאמר ויטצו צעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר
 אנשים גו', על אותה כוונה עצמה אשר היתה
 ליהושע צשלחו מן השעים שנים אנשים מרגלים
 חרש גו', כדי לחזק את לב בני ישראל צבהודע
 אליהם כי ד' אלקיהם בקרבם, וכל יושבי הארץ
 נמוגו מפניהם, וכמו שאמרה רחב (יהושע ב')
 וגשוע ויום לבצנו ולא קויה עוד רוח צאיט
 מפניכם, וצחשוצה הזאת אשר השיגו כבר ונלאו
 כל משאלוהם, והשיגו כל מוה אשר צקשה נפשה
 לדעת ולחקור להודוע ולהגלות עיי המרגלים,
 עד שלא בקשו עוד דבר לדעת ווענין הארץ מוה
 טובה ומוה טצעה, כי זה משפט האיט הישראלי
 שלא לחקור רק לדעת אם חפץ צנו ד', ואחר אשר
 תתאמת אגלו הידיעה הזאת אין עוד להרהר על
 ההגלחה ועל טוב הארץ, כי נצה ישראל לא יסקר
 ח"ו, בן וכן היתה כוונת מרע"ה צשלחו המרגלים
 ג"כ אך לועזן יהודע להם על ידם כי נפלה אימתו'
 ופחדם

וצרה נעמו עתה דצרי הכחוצ וילכו ויצואו אל
 משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל גו'
 וישיבו אותם דבר והא כל העדה גו', אשר
 צהשקפה ראשונה לא ידענו מוה היתה כוונתם
 צמה שצאו אל משה ואהרן ואל כל עדת בני ישראל,
 כי צאין ספק הכחוצ צא לספר זדון לבם, היינו
 כי נכון וראוי הי' לתת השוצה אל משה שהוא
 מלך, והוא שלח אותם צענת הקב"ה שאמר לו
 שלח לך אנשים גו', ר"ל לא שיטהפפו ההמון
 עמך ג"כ צשליחות זה, כי זה משפט המלך שהוא
 עמנו מויה והומר על העיני' אשר לצורך העם
 כלו, והמרגלים לא בן עשו, כי אם התעכבו
 ונלהשמייע השונתם עד שהלכו תחלה צין המחנה
 אשר ישראל חונים והגידו להם שיחאספו כלם אל
 משה, כהוראות מואמר וילכו ויצואו אל משה,

ופחדם עליהם, כי אחרי ראותם כי נפל פחדם על כל הארץ ומתייחש' מיושעה זה סימן לבני ישראל כי יצאו שמה צטה, כי ד' ית' הולך לפני' להכניע כל הקו' עליהם, זאת היתה כוונת משה ובייעתו, הנג' הנשי המון רוח אחרת אתם, כי הם הסכימו צדעתם כי אך צחיל וצכה וגבר ח'ס, וא"כ מהצורך לשלוח מרגלים לחקור על תושבי הארץ שהיא על כהם וגבורתם, לאמר אולי איכל נכח צו או נחל, ולא צטחו צגואלם חזק ד' ית' הונגל ית'ם צהנהגה נסייה לא טבעיית: ובצ'ה'ה נהצונן צדצרי התשובה אשר השיבו המרגלים, כי יש זה פנים לבאן ולכאן, סינו כי צאזי משה והארץ היתה התשובה טובה מאד, אך למעלה מונגה, והלל המוני העם היתה רעה שאין רע מונגה, ושתיהן מוצאות צמאמר חפס כי עז העם נו' והערים צנורות גו', כי הנה מרע'ה אמר להם וראיתם את הארץ מה היא, וצמדרם, יש ארץ שנגדלת אוכלסין ויש מומעטה אוכלסין,*) ואת העם היושב עליה הצמחנים הם צומצרים, הם צמחנים הם שרוי' גצורים הם, צמחיהם על כהם, הם צמצרים חלשים הם ולצם רק, והם כאשר צאו לפני משה והארץ ויראום את פרי הארץ, ספרו ואמרו צאנו אל הארץ אשר שלחתנו גו' חפס כי עז העם היושב צארץ והערים צצירות גדולות מאד גו', לאמר ראו עינינו גצורי' גדולי' ועצומי' והעם יושבי' צערי צנורות, וזה סיבה את הסימן שומר להם מרע'ה, הם צמצצרי'

הם יושבי' חלשים הם, והוא כמו תרתי דסתרי, חפס כי עז העם, והערי' צנורות ולא יצינו מה זאת, אבל מרע'ה ידע האמת יונה הדבר הזה לעם הזה והגוי הזה, כי כבר השיג עי"כ הוכחה גדולה אין גדול הפחד על יושבי הארץ ואין ממוגו כלם מפחד ד' והדר גאווו, עד אשר גם גצורים כאלה צאו צנקרת הצורים, צחורי עפר וכפים, ולא קינה עוד רוח צח'ס, אבל צעיני המון אשר כל כוונתם צשליחות המרגלים היתה רק לחקור אם יוכלו להלחם עמהם, וא"כ עתה התשובה צעיניהם רעה כפולה ומכופלת, כי לא לצד שהם אצשים גצורי' מאד וצני ענק, ע'ד זאת להם שיוצצים צערי המוצר, וא"כ מי יוכל להלחם עמהם ולכבוש אותם, וזהו וישיבו אותם דבר ואת כל העדה, כלומר שאמרו אחת ושת' שמענו, כי אמרו מלהא דומשתוע לתרי אפי, וכל א' הצין כצחירתו, וזה שהשיבו יחושע וכלב ויאמרו אל כל עדה בני ישראל הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד, אם חפצן צנו ד' גו', דייק ואמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה להורות על ענש האדומה שעלי' הם הולכים ועוצרים להגל, ור"ל הלא גם לצדרי המרגלים טובה הארץ מאד שהיא נוגדלת גצורים, רק שזה חסרון מאד שהיא קשה לכבוש, אבל אם חפצן צנו ד' ויצנו לכבוש אותה, משה טוב ומה נעים יהי' גורלנו, כי היא נוגדלת גצורי', וגם היא ארץ צבת חלב ודבש:

ובגמרא

(*) דד' צמצצרי' וצמצצרי' כי ירע'ה לא היה להם רק לחקור על נוסות האדומה וטעמה, לא לחקור על ענין הודייה, וצמצצרי' עמרו וראיתם את הארץ ויש היא, וראיתם את האדומה ויש היא, וא"כ התשובה אשר אמרו חפס כי עז העם גו' היא טובה מאד צעיני ונשה, כי זה עדות על הארץ שהיא נוגדלת גצורים, ורעה ואל המוני. כי ראו שכל יוכלו להלחם כנגדם, וקשה לכבוש אותם, והוכיפו ואמרו וגם ילידי הענק ראינו שם, ולא אמרו כמו שמאמרו על כנען ועל עוולק, עוולק יושב צארץ הנגזב, והכנעני יושב על היס, רק הם צאו להכיל לצ' ישראלי' שייחבבו צארץ המדה, אשר עי"כ אמרו לצמניהם חפס כי עז העם גו', אבל המרגלי' מששו אולי המוני ירשו הצר לצובה וצמח להוכיח וזה שהארץ נוגדלת גצורים ככני ענק, לזה אמרו וגם צני ענק ראינו שם, וצני עז יודע אולי הארץ החוקה צאו לשם, כי אין חמתו ונעיד' רק כי שם ראינו אותם עתה, אבל עיר מוצרים לא ידענו. וצני עז להוכיח וזה טעם הארץ שנגדלת גצורי', ויותר קרוב לוותר צדיק שהארץ נוגדלת חלשים, ועתה כי הם ראינו לעיני' ונצטר, והגצורי' אשר ראינו מי יודע מליחם נקום צאו, וזהו וישיבו אותם דבר, ואת כל העדה, כי לנשה וכייעתו היתה התשובה טובה מאד, ואל כל העדה צדיק:

ובגמרא (סוטה ל"ה א') והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא מוננו, אר"ח צ"פ דבר גדול דברו הוורגלים באתה שעה, כי חזק הוא מוננו, אל הקרי מוננו אלא מוננו, כניכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו נפש, והדברי מפליאים כל רואיהם ושומעיהם, היאומן כי יוספר כדברי האלה על עש ד' שמועו דברי מפי הגבורה, ונוי כמוהו עם צינות, דור דעה, אבל לדעתי הנאור צזה כך הוא, כי ויכוח ה' להם עם כלב על הדברי אשר שמועו מפיו, כי הוא אמר להם עלה נעלה וירשנו אותה גו' אם חפץ בנו ד' והביא אותנו אל הארץ הזאת, ומה לכב לדאוג על כחם וגבורתם כי עו העם היושב עליה, הלא אם חפץ ד' לעזור את ישראל, הלא יושיענו גם מנפ ערערים האלה בהשיעה נסייה למועלה מן הטבע, כי השגחתו המיוחדת עלינו חופפת, וכל הגבורי כאין לפנינו, הנה מהבלי יחד, והמרגלים אמרו לא נוכל לעלות אל העם, פי' הקב"ה לא יושיענו בהשגחתו המיוחדת, לא כמו שאתה חושב שגבורתם היא טבעית, ואנחנו נשיג ישועה נסייה, לא כן הדברים, כי"א כי חזק הוא מוננו, אל הקרי מוננו אלא מוננו, פירוש אין הוי"ם של מוננו מ"ם היתרון, כמו ויאהב גם את רחל מלאה, והבהן הגדול מאחיו, שפירושו גדול יותר מאחיו, אבל הוי"ם הוא מ"ם הספה, כמו (תה"י י"ב) נוסד עניים ומאנקת אביונים, והכוונה במאמר כי חזק הוא מוננו כל חזקם וגבורתם אינה טבעית רק מוננו ית' ומסבתו בהשגחתו הפרטית חלק להם כח וגבורה למועלה מן הטבע, וא"כ בודאי חפץ בהם ית' ורוצה לחזקם ולאינשם להשיגם לנצח בארץ נושבותם, וזה שהולין רוח צ"פ אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו נפש, פי' אם הבעה"ב נתן כלים לאחד בזהנה, ואח"כ בא אחר ונבקש ואת פני הבעה"ב שיתנם לו, האם ראוי וכיין שיבזז הבעה"ב בהוקצל הראשון שיקח הכלים ויידו ויהן אותם לאיש אחר, כן ה' דעה המרגלי לאמר איך יבניעם הקב"ה לפנינו, אם כל חזקם

וגבורתם אינה טבעית, וא"כ איך יקח הקב"ה הגבורה והם אחר אשר בהשגחתו הנפלאה נתן אותה להם, וא"כ בודאי חפצו ורצונו להו' במועזם, ובהם הקב"ה חפץ, ולא כדברי יוסע וכלב אם חפץ בנו ד' גו', כי לא חפץ בנו, וא"כ לא כפרו ביכלתו ית' רק היירו אשר גבורתם היא מסנת השגחתו ית' המיוחדת למועלה מן הטבע, והענין נכון לדעתי:

במדבר, ר' אחא הגדול פתח יבש חזיר נבל צ"ן ודבר אלקינו יקום לעולם, למה הדבר דומה למלך שה' לו אוהב חזיר לו לך עמי ואני נותן לך מהנה, הלך עמו ונת, אמר המלך לבנו של אוהבו אע"פ שנת הציך הין חני חזיר מן המהנה שאמרתיו לו, בא וטול אתה, כך הקב"ה אמר לאברהם לך לך מהרץ, הבעיה לי שיתן לו מהנה כו', אמר לו הקב"ה למה אע"פ שהתנתי עם האבות ליתן להם את הארץ ויירו איני חוזר בי, אלא ודבר אלקינו יקום לעולם, הדברי כפשוטם הם רחוקים מאד, וימינה לקרוב שיהי' כוונת המאמר להורות על כל הפני העיה ז שהמה מהבלי יחד, וכמאמר הנו' (ישע"ה ה') קול אומר קרא ואמר ונה הקרא כל הבשר חזיר וכל חסדו כליץ השדה יבש חזיר נבל צ"ן גו' והין שיר רק החורה הזאת, שעליה יסוב מאמר ודבר אלקינו יקום לעולם, וממילה יהי' נמוע ומונן שהקב"ה קיים בהשגחתו:

ובקרים לבאר ומאמר ז"ל צמד' (ס"ף פ' נוטה) בני ראובן ובני גד עשו את העיקר טפל כו', שחבבו את מוננם יותר מן הנפשות, שהם אומרי' למה גדרוה צ"ן נגה לוקמיני, ואח"כ וערים לטפניו, אמר להם הקב"ה אתם היצנתם את נוקמיכם יותר מן הנפשות הייכם הין צו דרכה, עליהם באמר (משלי כ') נחלה מופלה ברחשינה ואחריהם לא תבורך, וכן היא הייור (שם כ"ג) אל היגע להעשיר וניצחך חבל, יחזקו עשיר השמח בחלקי שאמר יגיע כפיך כי תחבל אשריך וטיב לך, הנה מאמר נחלה מופלה ברחשינה דרשו ז"ל על בני ראובן ובני גד שייחדו את עצמם ובקשו

ובקשו חלקם קודם כיבוש ארץ ישראל, ולכן
 אחריתם לא תצורך כי גלו החלה קודם לעשרת
 השבטים, ועילת הדבר שבקשו חלקם בעצב הירדן
 רמוזו חז"ל (בראשית רבה ע"ג) וילך ראובן בימי
 קציר הטיס הס"ד (משלי כ"ג) חנוך לנער על פי
 דרכו גם כי יזקין לא יסור ממונה, שאח"כ אמרו
 בני ראובן יותן את הארץ הזאת לעבדיך גו',
 והבאור בזה, כי הנה על מאמר וינאף דוראים
 הביאו ז"ל שם כמה דעות ויהי הם הדוראי, ומסיים
 שם בין לדברי חלו בין לדברי חלו הכל מודים שלא
 הביא הל"א מן ההפקר, והרחיק עצמו מן הגזל,
 והנה המדה הזאת זרחה בבניו כי מיה שבקשו בניו
 נחלה זאת מועד לירדן, בעבור כי אין מוגדלין
 בהמה דקה בארץ ישראל (צ"ק ע"ט ז'), ואלויהם
 ה"י מוקנה רב, לכן אמרו הארץ אשר הכה ד' לפני
 עדת ישראל ארץ מוקנה היא, ומתרגם ארעא
 דכשר למוקנה, היינו שמוחר לגדל שניה מוקנה,
 וגם כי צימים האלה עוד לא גזרו אין מוגדלין
 בהמה דקה בא"י, עכ"ז הם גזרו על עצמם שלא
 לגדל בא"י, לכן יפה דרשו על ראובן מאמר חנוך
 לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממונה,
 שאח"כ אמרו בניו יותן את הארץ הזאת לעבדיך
 לחחוצה, ואם הדבר כן ראוי להשכיל ולדעת למה
 גינה אותם שהע"ה כ"כ שאמר עליהם נחלה
 מנוהלת בראשונה גו', הלא שבת גדול הוא להם
 כי חצבו איך להתרחק מן הגזל, אבל הגנות הוא
 על ההתחלה, כי החלק הזה נחרו להם ע"י
 המוקנה רב שה"י להם, ולמה נחרו שיהי בחלקם
 מוקנה הצאן כ"כ, כי הלא כבר נאמר שהיתה
 החלוקה ע"פ גדוליהם, כמאמר (וטות) ויקחו
 את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה
 ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן גו', הגיד הכתוב
 את שבתם שלא לקחו לעצמם כפי בחירתם כל
 מהחיים, ואח"כ נהאין ה"י לבני ראובן ובני גד מוקנה
 רב יותר מכלם, ובע"כ שהם עשו חליפיים עם כל
 העדה, ולא רצו לקחת מן הזהב וכסף לא חח
 ונזם ופארי תכשיטין ונחרו רק בצאן, לכן ה"י
 להם מוקנה רב כל כך, וכי תאמר גם בזה הורו

מעלתם הגדולה, כי מאסו צמותות ותמדות
 המדומיות ונחרו בדבר שחיי האדם תלוי בהם,
 כמאמר החכם ע"ה (משלי כ"ז) ידוע חרע פני
 לאיך שית לבך לעדרים גו', כצאים ללבושיך גו',
 וא"כ אין מותרו לגנות אותם על דבר המקנה,
 לזה אמר שלמה ע"ה אם ה"י אמת שהחליטו בלבבם
 למאום לעולם בכל החמודות, ושלא לבקש מותרות,
 להסתפק רק בדברי הכרחי, ודאי ראוי"ה הם
 לשבת גדול, אבל לא כן הדברי, כ"א זה ינא
 ראשונה, היינו כי תחלה ראו למלאות כליהם
 בדברים הכרחי, ובמלאות ספקם בדברי הכרחי
 יבקשו גם מותרות, זה שאמר שלמה ע"ה אמת
 כי נחרו בנחלת הסיפוק, אבל שמה' ראשונה,
 לא שימאסו צמותות לעולם, וזהו נחלה מנוהלת
 בראשונה, ר"ל נחלה זאת מיהרו את עצמם שמה'
 אנליהם ראשונה, ואח"כ יפנו את עצמם אל שארי
 נחלות, לכן ואחריתם לא תצורך :

וענין הג' פסוקי' שהביא הוודש על זה, נחלה
 מנוהלת בראשונה גו', אל תיגע להעשיר
 מצינתך חדל, יגיע כפיך כי תאכל גו', הנה לדעתי
 המאמרי' האלה באו ללמד לאדם דעת שיהי בכל
 דרכיו משכיל, ושלא יסלף דרכו לרדוף להשיג שלל
 החמודות המדומיות, ומאמר נחלה מנוהלת
 בראשונה בא להורות שכל הצבולות אשר האדם
 צהל ונחפו להשיג ושנחתו בדברי' שהשיג, כי
 החליט בלבו כי לולא יגיעתו לא ה"י משיגו, ולולא
 שקידתו ה"י הדבר נעדר מוטו, ושקר הוא, כי לא
 חידש מואומה כ"א לידד להקדימו בזמן, כי כבר
 נאמר (תהלים ס"ח) יום יום יענום לנו, כמו
 שראינו בענין היום, שה"י יורד יום יום, וזה לידד
 יגיעתו וזעת אפו להכניס לביתו פרנסת ימים
 כצירי' אין לו בזה כ"א ההקדמה בזמן, וזהו נחלה
 מנוהלת בראשונה לא יותר :

המאמר השני, אל תיגע להעשיר מצינתך חדל,
 באור זה ע"ד מאמר (משלי ז') בני אם
 תקח אמרי ומוטותי תגפון אתך גו' כי אם לבינה
 תקרא לתצונה תחן קולך, אם תבקשה כנסף
 גו' אז תצין יראת ד' גו', והיא תוכחת מנוהלת אל
 האדם

שנאמר בו הויכז כסף לא ישנע כסף, ולא חסוי כהגת בפונדקית, וזהו אם תנקטנה ככסף, ופה אמר על זרבי הנוף הלל ראוי שיהי' בהיפך, אל תיגע להעשיר את החרים, מצינהך חדל, כלומר מדוד גא' מדה צינהך כמה מן המעט יש כך, ואתה מסתפק גם בזה, ח"כ חין כך להודרו בצרבי גיפך יוהר מונה שאתה מזודרו בצרבי נפסך, ולמה תיגע להעשיר :

המאמר השלישי, יגיע כפיך כי תאכל גו', ר"ל אם רעונך להקים רעון צוראך תהי' מועט בעסק משהיום על ונחר כי אם דבר יום ציומו, ויהי' גיעך רק על צרכך לאכול עתה, וזהו יגיע כפיך כי תאכל, שיהי' לך למאכל שלחנך עתה, או אשריך וטוב לך, ועי' מה שכתבנו בחלק השני (בשלח) על ונאמר הגני מוטיר לכם לחם גו' דבר יום ציומו גו' :

אמנם כל הדברים האלה הנטיח אותנו הנביא ע"ה על העמיד, כי אז יפקח ד' עיני עורים, וזונו הרשים תפתחה, וצפיו מלא ואמר (ישעי' מ') קול קורא צמדבר פנו דרך ד' גו' ונגלה כבוד ד' וראו כל בשר יחדיו גו', המליץ על העולם הזה קול קורא צמדבר, שאינו מקום זריעה אל התורה והמנוחה, שנאמר בהם זרעו לכם לזרקה ואינה מקיבלת אל העוסקי' צעני' הגופות, כמו קרקע הונדבר שאינה מקבלת זרע, ועוד קול אומר קרא כל הבשר חזיר וכל חסדו כליץ השדה, ורצונו לבשר בשני הקילות האלה, שגח התורה ויקר תפארהה, שאמר עליה פנו דרך ד' גו' ונגלה כבוד ד' גו', ב' גנית העוה"ז, וייתד לזה ונאמר מיוחד כל הבשר חזיר גו' יבש חזיר נבל זין ודבר אלקיני יקיס לעלים, יועשה נקח דמיון על כל זה לאחד שירד מנכסיו ועקר מוקיוו וילך למרחקים ונשא נעצר לים מדינה אשר אנשיה כפרתי' צמדבר לא דעת ולא תבונה בהם להכין איש מחרשתו ולהציב דרבן לזרוע ולעשות פרי הנזאה להוציא לחם מן הארץ, וישא את עיניו וירא את הארץ כי היא מלאה אנשים טובות וורגליות, ואין עובין עליהם, וכל מחייתם היתה

האדם להוכיחו צמישור, כי הנה זאת תורה האדם כל הירה שהין עונה מולאכה בו, כי האדם צריך לעמול על צ' עניני', להשיג צרכי הנוף וצרכי הנפש, ושני אלה אפשר לאדם להתנהג בהם צה' מצי' חופני', אם לתת לשניהם רק די סיפוקם לבד, לצרכי הנוף יראה להכין לו רק לחם חקני ההכרחי לבד, ולנפש יראה גי' רק לחם חקה מה שלא יספיק לה בלעדו, כמו להתפלל שחרית וערבית, ובענין שאמרו חז"ל (מנחות ט"ט) הפילו לא קרא אדם הלל קריאת שווע שחרית וערבית קיים לא ימוש ספר התורה גו', או למלאות משאלות שניהם צדיות, לכלכל הנוף בכל הדברי' הערצני', וגם הנפש לא תמלא מהרצות בהונה של תורה, גם צדיני' הנלתי נוהגי' עתה כמו כל תורה בהנים ודיני' טומאה ועברה ושאריו מנזות המלויות בארץ, על כלם ישחדל להשיגם בחפני' מדעו, הונס הלל יש ויש אשר אל צרכי הנפש הוא מוסהבך מוועט, רק להתפלל שחרית וערבית, כי זה לו דבר הכרחי, אבל לדעת הלכה הלל כאשר תודמן חגלו שאלה יוכל לשלוח אל הרב המורה, והוא יגיד לו ההלכה, אבל בצרכי גופו נהפוך הוא, כי הוא שוקד ומתחמץ שיהי' לו כל סוגי מותרות ושיהי' כל טוב הארץ בידו, וכאשר תשאלהו לאמר למה תייגע עצמך להרבות הון כ"כ, די לך צמועט ההכרחי, אחרי כי העיר מלאה עשירי' גם מבלעדך, והם יכלכלו אותך כל די מחסורך, הלל יענה ויאמר הלל יותר טוב לפני שאהי' אני העשיר והכלכל מחסור זולתי, ונשאהי' אני עני והלפה אל העשירי' לחון אותי ושלחנם, ובצרכי הנפש הוא מותנה בהיפך, כי צעמו הוא עני בתורה, וכאשר יצטרך להורות שאלה ידרוש מן המורים אשר צעיר, זה שאמר שלום ע"ה בני אם הקח אמרי ומנזתי תצפון אתך להקשיב לחכמה חונך גו' כי אם לבינה הקרא, ר"ל שיהפלה חמיד על התבונה ועל הדעת ולא יסתפק בוועט הדעת אשר יש לו, והמליך ואמר אם הנקשה ככסף, ר"ל ראה והשחדל לעמול על צרכי הנפש באותו עיול אשר אתה מייגע עצמך על צרכי הנוף,

ע"י עוזרי' ושפי' הנאים שמה ומציא' להם תצואות ופירות, ומחליפי' עמיהם על אבני חפץ ועל הזהב והכסף אשר ראו אלניהם, ומה עשה האורח הזה לקח לעצמו שדה גדולה מאד וזרע ונטע ועשה וקצץ תצואות ופירות הרבה, והיו מחליפי' עמו על זהב ופז רב, ויהי כאשר קרצו ומיו למית אומר אל בניו דעו בני כי יש לי צן ומאשתי הראשונה אשר נשאתי בצריתת אשכנז, ועתה שלחו נא והורידו את אחיכם לפה ותחלקו עמו. בירושלם אשר אנכי מנחיל אתכם תצואות ופירות והבז ואבני חפץ, ותהנו לו הצרירה שיצחור לעצמו החלק שירצה, כי הוא לי צן יקר, חכם ואיש דעה, ואלם צועלות ומדות, ויעשו הבנים לו כן וישלחו ויציאו את אחיהם והראו לפניו את אשר הוריש להם הנאים מן התצואות ופירות ואבני חפץ, ונהנו לו הצרירה שיצחור לעצמו מה שירצה, ויצחר לעצמו האבנים הטובות ומרגליות, והם יקחו את התצואות, והי' לשחוק צעיניהם, כי התצואה היחה צעיניהם חלק היקר והמשובח, והאבני' הי' צעיניהם כעפר, ויהפלאו מאד על הנאים שאמר להם כי הוא חכם ונבון דעת, היה חזמהו והיה עתה תנומתו, כי מאם טבוב ובחר צבליים, והאים הזה הלך לציית מולא את אמתחתו זהב ואבני חפץ לרוב, לימים בא אליהם מלך חכם ולמד דעה את העם, והראה להם איך עושי' כלי מחרישה, עד כי תרשו וזרעו וכל תושבי הוודינה התחילו לעסוק בצעודה האדומה, ותעז הארץ צר ולחם ומזון הרבה מאד, והיו מוליכי' הנאים טובות למדינות אחרות וזכרו ציוקר, כראוי לכל אכן ואכן, עד כי הצואות ופירות הי' אללם צול מאד, והאבני' והמרגליות ציוקר גדול, אז אונרו היום הזה ראינו כי גדקו דנדי אבינו שאמר על אחינו שהוא חכם ומשכיל מאד, ואנחנו חשבונו לאויל ומשוגע, הלא עהה עיינו רואות כי את כל יקר ראתה עינו, ואלינו השאיר החלק הפחות והזול:

הנמשל כבר ידענו כי חשיבות ארץ ישראל אל ומעלתה הי' לגופות גם לנפשות, אל

הגוף כי היא ארץ זבת חלב ודבש, אבניה צרול ונחושת, לא תחסר כל צה, והחלק הזה הוא רב הכמות ומעט האיכות, ואל הנפש מיקר קדושת הארץ, כי היא משובלת לתורה ולחכמה לקדושה ועשרה לצואה להשראת שכינה, כמאמר (ישעי' צ') כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים, והחלק הזה הוא מעט הכמות אלל המזון ורב האיכות אל החכם ומציון עד אין שיעור, והנה כל הימים אשר בני אדם חומדי' תענוגי' זונניים והעולם נתון בלכס, וזה הוא החלק הטוב והמשובח, ודאי כי מעלות הרוחניות והנפשיות הנה כאין נגדם, ומה גם נגד השלום וההצלח' שהיתה צימו שהע"ה, וע"כ יאמרו ללכס כי אצרהם לא טעם כלום מן הארץ הטובה אשר הנחילו ד', כי מה מן הטוב השיג כי הי' ומחורר צה, והכנעני אז בארץ, וא"כ יפלא על הקצ"ה איך לא הקים הצטחתו שהבטיח לו, אלל לעתיד אשר אז האמות יופיע אורו לעיני השמש אשר כל חפצי העוה"ז מאפס ותוהו נחשבו, ואין שויר כ"ל החורה וענפיה ופארותיה, אז יתצרר למפרע כי אצרהם ע"ה לקח החלק הטוב והמשובח די והותר; ושם אדם לא זכה לנחול קדושה וחכמה וצואה כמוהו, וועתה הנואמר פשוט להצוות חפצי העוה"ז צעיניהם, אשר כל הצער חציר וכל חסדו כניץ השדה, וא"כ אין דבר צעולם ושובח רק התורה ציוקר קדושה ותפארת ומעלתה, ודבר אלקיני הוא יקיס לעולם, כי לא ימוש ספר התורה ופינו כל הימים עד צלתי שמים:

עוד יתכן צזה עם מואמר יהושע וכלל אל כל העדה, אך צד' אל המורדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמונו הם סר צלם מעליהם גו', דע כי הנצראים אשר צעוה"ז אה אונכה הם הווים ונפסדים, ונפסקים ונהוי' להפסד, עכ"ז ההשפעה השופעת מאלת הצורא ית' היא שופעת בתמידות, אם הנוקבל כלה, אלל הנותן נותן, והנציא ע"ה הסציר הענין במשל צח במאמרו הנז', כל הצער חציר גו' יש חציר נבל ניץ כי רוח ד' נצפה צו גו', כי הנה החציר

החזיר יש לו זמן לקבלת שפע נמיחתו, בהיותו לח ורטוב לפני שמש, אז הברכה שופעת עליו, ובהגיע זמן הפסדו יבש חזיר וההשפעה תלך אל החיי הובלי החזיר, יזון החי תלך ההשפעה אל המדבר, וזון המדבר אל המדבר היותר מעולה כמאמר יבין ודיק ילבש, וזהו יבש חזיר נבל ציץ כי רוח ד' נשבה בו, ר"ל רוח הציונה וכן שפעתו שהי' בו עד הנה עתה רוח ד' נשבה בו כבשר, אבל דע והבן כי אלל הבשר לא העמוד השפע על מוצ נכון כיהד צוקים נאמן, כי גם זון המדבר תלך ההשפעה ממדרגה למדרגה היותר מעולה, וזהו חזן חזיר העם, כי גם העם רק בצחינה חזיר אלל האיש המעולה, וזהו שהקדים התלה כל הבשר חזיר חין להם רק מדרגה חזיר לפני הצדיק, לכן השלים וחומר יבש חזיר נבל ציץ ודבר אלקינו יקום לעולם, כי אלל הצדיק העמוד ההשפעה בחין הפסק לעולם, וימעה יפה השיבו יהושע וכלב אל המרגלים שאמרו כי חזק הוא מומנו, וכמו שנהבאר למעלה אל הקרי מומנו אלל מומנו, כלומר שאין גבורתם טבעיית מלידה מוטן, רק השנחית למעלה זון הטבע, לזה אמרו יהושע וכלב אל חשימו לבבכם אל הפלגה ההשפעה אשר היתה להם עד הנה, כי היתה למוענכם, כמו ההשפעה אל הציונה שהי' זוזן אל החי והמדבר, וזהו כי לחמונו הם, אינם נגדנו רק בצחי' לחם, כי סר ויהם כח השפע, וזהו סר כלם וועליהם, וד' אהנו, כלומר ההשפעה עברה ויהם ואלינו נאה, והם הם דברי הושל של ר' אחא הגדול אע"פ שמה חזיך חין אפי חזר זון המהנה שאורתו לו בח וטול אהה, כך הקב"ה אור להצרתם שימן לו מהנה, ואע"פ שמהו האבה אינו חזר בו אלאודבר אלקינו יקום לעולם, לומר אם המקבל לא קיבל אלל הנוהן ניהן, והשפיע אל כנען כדרך השפע השיפעה אל החזיר להיות למואל להת לטוב לפני אלקים:

ויבפרו לו ויהאורו בחנו אל הארץ אשר שלחנו וגם זאת חלב ודבש היא גו' אפס כי עז העם גו', ויהם כלב את העם אל ושה ויאמר

עלה נעלה גו', והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם גו', ואחר ההמוכחות והנעת דברי' אשר ציניסם, ההחיל ענין חדש, ויוציאו דעת הארץ גו' הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא גו', אשר יפלה מאד הלא זהו חסרון היותר גדול מכל, ולמה לא אמרו אותו החלה, הלא מהחלה לא גיע את הארץ לפני ענוה, רק אמרו אפס כי עז העם היושב עליה, וכמאמר (דברי' א') אחינו המסו את לבבנו לאמור עם גדול ורם וממנו ערים גדולות וצבורות נשמים, ואולי ענין הויכוח כך הי', כי המרגלים אמרו בחנו אל הארץ אשר שלחנו, לא אמרו הלכנו אל הארץ כו', להורות כי בחו שמה בטח בשאנן והשקט כבעה"ב הבא אל ביהו, חין מחירד לו דבר, וזהו קצת סימן כי נחוא שמה כבעה"ב, וגם זאת חלב ודבש היא, גם זה סימן לטוב לנו, אפס כי עז העם גו' והערים צנורות, כי משה ע"ה נהן להם סימן אם צפורים יושבי' גבורים הם סימני' א"ע על גבורה', ואם צמזמרי' הוה חלשים, לזה אמרו לפניו שהמה גבורי' כבני ענק וגם והערים צנורות, ע"ז השיב להם כלב ואמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה, ר"ל אם אנחנו לא היינו רק י"ב אנשים ועב"ז ועלינו, כש"כ נעלה כל העדה ביחד, וזהו שהכפיל אחר אשר עלה, נעלה, וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה, וע"ד שאמרו אח"כ יהושע וכלב אם חפץ צנו ד', היינו צי"ב אנשי', אם הקב"ה עשה לנו גם כזה שלא השניחו עלינו, ודאי יביאונו אל הארץ ונתנה לנו, ועל זאת השיבו המרגלים לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא מומנו, ולא התפלאו עלינו ח"ך עברנו אנחנו ציניסם ולא עשו עמונו מאומה זון הרע, גם זה אינו נדרך גם מה שלא השניחו עלינו, רק לנעזר כי הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא, והיו טרודים בקבורת המהים ולא הי' להם פנאי להשגיח עלינו, וגם אם יאמרו שזה הי' ענין נוקרה, ואין לקחת מזה חות וסימן רע על היות הארץ ארץ אוכלת ומשכלת, כי לא התעבנו שם

חמסם הצאור צוה כך הוא, כי הגה משפט וסדר הצריאה להיות קטנים עם הגדולים בכל סוגי הצדקאי. כמו אם תבוא אל היער הלא תראה צו כל מיני גידולין, יש ציער חילנות גבוהי רומים עבים וחזקים, ויש צו ג"כ קנים רכים ודקים, המנוווי' בין סבכי החילנות, וכאשר תבוא אל יער ולא תראה צו רק חרזים וחילנות ישנים, ולא תנוגח צו גידולי' רכים, צע"כ תדע כי זה ימים לא כבירים הי' צו סער מתחולל ויעקור וישרש את הגידולי' הרכי' נרר אותם כנפיו, ולא נשאר צו כ"א החרזים החזקים אשר הזקין בארץ גזעם, הם נצבו כמו נד, כן וכן כאשר תבוא אל עיר הלא תמוגח צו כמה סוגי אנשים, עשירים ועניים, צריאים וחלשים, וכאשר תראה עיר שאין בה רק עשירים, צע"כ המחוי' והסוגאה גדולה וכבדה, ואשר לא השיגה ידו למנוח צו מחייתו חלף הלך לו נשם, וכן כאשר תראה באיזה מקום רק אנשים צריאים וחזקים, זהו אות על רוע המקום, אשר אותו שאינו צריא כ"כ על גד השלמות הוא אין צכחו לסבול חויר' וקום זה ויחלוף והנה חינו, ולא נשאר שניה רק האנשים החזקים גבורי כח אשר כח חלשים כחם, והכו ארץ אוכלת וושביה היא, והעד, וכל העם אשר ראינו בתוכה רק אנשי מדות, ולרוצ חזקם נשארם הם צחיים: ורשע כל העדה וימנו את קולם, מדרש, זה שאמר הכתוב ותרגנו צאהליכם, תרתם גנות הארץ שקראה הקב"ה ארץ טובה, וראוי לבאר מה ראו ישראל לגנות את מה שקב"ה משבח, ואיך מלאו לבם על כך, הלא כלם אנשים, דור דעה, דור ישרים יבורך, * ומה ביאר לנו המדרש על המבואר צוקראות שלפנינו, ומה חידש במאמר תרתם גנות הארץ שקראה הקב"ה ארץ טובה

רק ארצעים יום, וא"כ מה זה אוח, הלא פעמי' חף העשיר נראה עני, והגבור יהי' חלוש צוקרה, ופעמי' צהיפך גם העני נראה עשיר, כי לוח מואחרים מלבושים וכלים, חנוג דע אם אחד עשה שידוך עם צנו ונסע לראות את הכלה, ושלח שליח מיוחד להגיד את צואו על יום ידוע, והשיבו לו שיצוא צעה, וצא לבית המחוחן וראה כי הוא עני, כל צ"כ ערומי' ויחפים, הלא ודאי כי צחמת הוא עני, כי הלא ידע שיצוא המחוחן ומדוע לא הכין את עצמו, ואי אפשר לוור מוקרה היא, כי הי' לו להשיב עתה אי אפשר לגמור השידוך, כן אחר כי הוא ית' חונר שלח לך אנשים גוי' ויהי' צרשות הקציה, חונרו הנורגלים הארץ אשר עברנו צו לתור אותה ארץ אוכלת יושביה היא, ואי אפשר לוור מוקרה היא כי הי' לו ית' לעשות שלח יהי' זאת, כי הלא צוה צעמנו ללכת, ועל זאת צאו יחושע וכלב ויחונרו הארץ אשר עברנו צו לתור אותה, כלומר את אשר יקצה צעיניכם על הארץ [אשר ע"כ העמים צעל הטעמים מלת הארץ צעעם ופסיק] הסצה צזאת לאשר עברנו חנחנו צו לתור אותה, וצכוונה עשה הקב"ה כן שלח יתנו לצ עלינו, חצל טובה הארץ וואד מאד, והנורגלי' צעמנו הבינו הדבר' כי כן האונה, לכן לא הקדומו להשויע לפנייהם חסרון זה, חצל הקדומו דבר' חמתיים שאין מי יכחיש אותם, כי עו העם, והערים צבורות, חנוג איש חכם יצין גם את זה, איך נפלה חיונתנו עליהם ואיך ננווגו מופינו אשר גם גבורי' כאלה צקשו סתר לנו צנוצרי' ולא צטחו על גבורתם לצבת צערי' הפרזים, וכמו שנתבאר למעלה:

ארץ אוכלת יושביה היא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות, הדבר' סותרים זא"ז,

* אמר הכתוב כי הקב"ה חלני צדעה דור העדער כי ידעו את הארץ אשר הם צחים שנה לרשתה שחונר עלי' (דבר' ית') לא כהרץ ונורים היא אשר יבאם ונשם אשר חורע את ורעך והשקות צרגלך כגן הירק והארץ אשר חכם עובדי' שנה לרשתה גוי' לומר השומים תחתיה וים ארץ אשר ד' חלקין דורש אותה גוי', והנה חסכו ופחרו לנפשם אם יהיו נחומים תחת הסכהנה העליונה הנסיית, כי צוה כאמר אל חונר צו כי לא ישר לנפשכם, כמי שהסויוך הכתוב ואייר השעיר לנשם פן יתנה לנצכם גוי' ועבר את השומים ולא יהי' ויער, אשר

היום צרכה וקללה, מיום שנאמר פסוק זה צסינו
 חין טובה צלה מן השמים ולא רעה צלה ון
 השמים הלה הטובה צלה מחליה אל עושה הטוב,
 ורעה צלה מחליה אל עושה הרעה, והכ"ו כי
 עתה חין אל העוצר להצטיח את עצמו כי השופט
 ימחול לו, כמו שאין צטחון אל האוכל סם המוה
 אשר אותו לא יזיק הסם ההוא, והכו מאמר
 (קבלת ט') כי חין מעשה וחשזון ודעת וחכמה
 צשאל אשר אהה הולך שמה, ר"ל שאין מחשבת
 המעשים מונוע צין המעשה וצין העונש, כי המעשה
 עצוה היא סבת העינש, כמשפט דבר המוזיק
 צצבע (וכבר כתבנו צזה דצרי' נצדרי' הלא הם
 כהצוי' על ספר אהל יעקב חלק ח' פ' צראשי')
 והכו טוב וישר ד', למה הוא טוב מפני שהוא ישר,
 וה"כ הטוב הוא פרי היושר, ולמה הוא ישר מפני
 שהוא טוב, וחפצו להצדיק צרויותיו ולהטיב להם
 מוטובו, לכן הודיע אותם כל הרחית יושר וטור
 תהנה יאכל פרי', על כן יורה חטאים צדרך,
 ואינו מוותר להם מאוומה כמאמר ר' אלעזר הכ"ל
 הרעה צלה מומילא אל עושה הרעה, כמו שאין
 ענין הוותרנות צאוכל סם המוות, וכי ישאלך לצנך
 על ענין ההשובה, מוה פעולתה ותועלתה, אחר
 שכבר עבר העצירה והיא מוקת צצבע צדרך סם
 המזיק, על זה סיים ואמר לענין שוק ד' וסלחת
 לעוני ג' וכמו שציאורנו צספר הצ' :

ולענינינו נראה עוד צכוונת זה המאמר ע"ד
 שדרשו ז"ל צנוד' (רי" שיר השירי')
 משכני אחריו נרוצה, מוומה שהכנסתנו אל ארץ
 טובה ורחבה אחריו נרוצה, צהור זה, כי צה
 המאמר ללמדנו דעת להצין האומה ולהרחיק השקר
 מלצננו לאומר אל ישאלך יצרך לאומר אחר אשר
 אהה רוחה שהקב"ה הצהיר אותנו מכוה צצרי',
 והם נראה לעין עצמים ונעימים מוהוק' לחין
 מחד, והם כל החיות המדומיות, ועוד העמים
 עלינו עשות צצרים הרבה מוה שאין מוטעם אלינו
 מוהם צצרי, והם כל המצות עשה, שאין הרגש
 אלינו מילייה ון הערביות והנעים, רק אשר היושר
 מחייב קצתה, והטעם עי"ז לאומר שהקב"ה שוגא

את הטוב והערב והנעים, לזה אמר המסורר
 החסיד ע"ה טוב וישר ד', כמזכיר ואומר חלילה
 להעלות על הלב צצרים האלה, כ"א שורש אחד
 להם, כי חין טוב וערב כ"א האמת והיושר, כמאמר
 חז"ל חין טוב אלה תורה, מוה שאינם מורגשים
 לנו עתה, מאחד' היתה זאת שהיא נפלאה צעינינו,
 כמזכיר צצרי המדרש (שמות רבה למ"ד) על
 מאמר עשיתי משפט וצדק כ', והכו מאמר למה
 הוא טוב מפני שהוא ישר ולמה הוא ישר מפני
 שהוא טוב, פ"י כי היושר הוא הטוב והערב, רק
 לע"ע חין האדם מרגיש זאת כמאמר (תהלי' ל"א)
 מוה רב טובך, אשר נפנת ג' :

והעוד הנאמון על זה כי הלא הקב"ה נתן לנו
 ארץ ישראל, אשר מלצד הטעמו' המזכירי'
 לקדש אותנו צמוצות התלויות צארץ וכל עבודות
 המוקדש וכל שארי המעלות הרותניות כמאמר
 (ישעי' צ') כי מציין תלא תורה וצצרי ד' מירושלים,
 הלא אל כל אלה עוד הארץ ארץ צבה חלב ודבש,
 טובה וערבה מחד מחד, וכמו כן תראה צכמה
 צדיקי' וצדקניות אשר עיקר חיבתם לפני המוקס
 היתה צצבור טובה נפשם ונעימות ההגתם,
 ועכ"ז היו ג"כ רשומים צציו ניגה היופי והחן והוד
 והדר לצשו, כמו הצרבה ושרה רחל וזולתם, וצוה
 תראה שאין הקב"ה שוגא את הטוב והערב, רק
 כי האומה והיושר והטוב והנעים האותי הכל
 אחד, ח"כ זאת עדות נאומת על התורה והמצות
 ג"כ, אשר מלצד ישרם ואומתתם מוה טובים
 וערבים ג"כ, לא שהקב"ה ירחיק אותנו מן הטוב,
 והכו מאמר המדרש משכני אחריו נרוצה, מוומה
 שהכנסתנו אל ארץ טובה ורחבה, פ"י כי חשוקת
 צנ"י לגלות לנו ערבות אור התורה ונוגה האומה
 והצדק ואז אחריו נרוצה, וציאורו ז"ל מאין אנתנו
 יודעי' זאת אשר האומה הוא ג"כ ערב ונעים,
 ע"ז אמרו מוומה שהכנסתנו אל ארץ טובה ורחבה,
 מוה נדע כי האומה הוא הטוב והטוב הוא האומה,
 והכו למה הוא ישר מפני שהוא טוב ולמה כ',
 ולכן אחריו נרוצה כי אז נשתוקק אל התורה
 צנפנו וננפשו :

אמנם כל הדברים האלה נהאמתו לישראל אחרי
 צואם אל הארץ וראו כי היא נלחה ברכת
 ד' ממגד שמים ועל כו', אז ראו יד ד' כי טובה
 היא להם, אבל טרם צאו שמה היתה רוח אחרת
 מצעתם לאומר הלא הקב"ה שונא את הטוב והערב
 והנחמד, כמאמר (אבות ו') כך היא דרכה של
 הורה פה במלח כו' ותוי צער תחיו כו', והדמיון
 הזה לחסיד גדול שהי' פרוש ונזיר מכל עניני
 העולם שהי' צריך לעשות שידוך עם בנו הבחור,
 ובאשר בא השדכן והציע לפניו ענין, השיב ואמר
 הלא בני בן יחיד הוא לי, לא נקל בעיני להסתחן
 עם מי ער אשר אראה בעצמי את האיש ואת
 ביתו ואצחק את מנהגו, ואני צריך לנסוע בעצמי
 אל העיר הזאת אשר אומרת, ויקח מרכבה ויסעו
 שניהם, ובאשר צאו אל בית העשיר אזי הכלה
 וייטב הדבר בעיניו למאד, וגמר עמו ועשה
 התקשרות ויסע לביתה, ויעש נשמה ושנחה לכל
 קרוביו ואוהביו, ויהי במושגם על השלחן וישאלו
 יהיו להגיד להם מה משפט הנוחיתן ומונהגו,
 והוא מספר לפניהם כל אשר ראו עיניו ומונהגו
 הטובי מדקותיו ומודותיו, ושאלו אותו גם על
 אשת הנוחיתו, והוא מספר לפניהם מודותיה
 הטובות והנכוחות, אח"כ שאלו אותו על העיקר,
 מה ענין הקרן, ואשת החסיד כאשר שמעה ואלה
 המסובי' כי דבר צפיהם מענין הכלה, והקרב גם
 היא לגשת אל השלחן לשמוע מה ידבר ומה ישיב,
 ויבן החסיד ויאמר דעו כי להגיד לכם שנת הכלה
 אין מלה בלשוני אבל בקצרה אודיע אתכם כי עוד
 עיני לא ראו צריחה כזאת, רחוק מפנינים ונכרה,
 ויהי כאשר שמע החתן את דברי אביו איך הוא
 מפליג כיב בשנת הכלה, וישא את קולו ויבך
 הרבה בכו, ותאמר לו אמו בני נוחיתו מה לך כי
 תנכה, שווע נא את דברי אינך משנת הכלה
 ותהלכה ותפארתה, ויענה ויאמר הלא לא נעלה
 נווך כי אזי הוא חסיד ופרוש גדול, והקשתי
 ואשמע נפיו כי הוא משנת ואומר כי הכלה אין
 כוונה בעולם, וידעתי גם ידעתי כי אם הי' רואה
 זה מעלות אשר דרך בני אדם לחשוב אותם

ומעלות ודאי הי' סופט עלי' כי היא צלת חסרונית,
 כי מה לו ציית ויפת מראה, או מלומדה צמיונו,
 כי הוא שונא את כל אלה, אם לא כי היא מעולה
 שאין כמות ותנכה ולא האכל כל היום, איב הדבר
 בהיפך, אם לא הי' מפליג בשנחה כיב עיני הייתי
 יותנחם אולי השידוך הוא טוב, ומא"כ ענה אשר
 אין ערך אל השנח והסתלה אשר הוא מפליג,
 ודאי היא צרה שלא הצוא, הנמשל, כי ידעו
 מודותיו של הקב"ה רק הפרושות והנזירות,
 כמאמר הגו' כך היא דרכה של הורה כו', וא"כ
 אחר אשר הקב"ה מפליג כל כך בשנח הארץ הזאת,
 ודאי כי הארץ מסיגלת רק לפרושות וסניפי', כי
 את הטוב ואת הערב הלא הקב"ה שונא היותו,
 וזהו ותרגנו באהליכם, הרהסגות הארץ שהקב"ה
 קורא אותה ארץ טובה, והקב"ה הלא לא ישנח
 את הנאה ואת הערב, וזהו ותרגנו באהליכם,
 לומר כי אין דנתה רעה מסבת עדות המרגלים,
 רק גם מוקדם עלה על רוחם בדבריו האלה,
 ומסבת שהקב"ה קרא אותה ארץ ציפה, והענין יקרא:
 ולהמתיק הדברים עוד יותר נבאר מאמרים זל
 במד' (פ' עקב) צעוה"ז היו הכל
 ונתחווין ליכנס לארץ ישראל, ועיי' ענינה גליהם
 מומנה, אבל לעתיד לבוא שאין לכם לא חטא ולא
 עון אטע אתכם בחוכה נטיעת שלום וניין שנאמר
 ונטעתים על אדמתה גו', דע כי רבותינו זל
 אמרו (במד' פ' עקב) משל לומר שזימן לפני
 אשה נאה ועשירה ונת טיבים אומר לו הבן אלך
 ואראה אותה, אומר לו האב בשביל שלא האמת
 כי קינס שאתה רואה אותה בציחך הלא לבך
 אזי נוחתה, כך הקב"ה אומר לישראל טיבה הארץ,
 והם אמרו נלחמה אנשים לפנינו גו', נאמר זה,
 כי הנה הדבר יחלקי לבי סניעים, והם ערב
 ונושיל, כמה דברו שיש בהם מן המתקוה
 והערות, הלא אינו נושיל, ויחייב עיניו,
 כמאמר (משלי כ"ב) אבול דגם הרותה בל שו',
 ויש דבריו יסיון הנושיל, כל מיני הפחיתות,
 אין בהם ערבות, וסני אשר יכלול כי הנושיל
 יחד, הוא הקרחה טוב, כי טוב היא לעיני ועיני

יהוא אל התכלית, אשר ע"כ אמרו אין טוב אלא חורה, כי היא כלולה מ' המעלות, וכאשר תתבונן במעשי אורנו יתברך שמו, הגה כל מעשיו עמנו כלולות צ' סוגי השלמות, ראשונה נתבונן בגאולה ונצרים, שנאמר זה (שמות ו') לכן אמור לבי אני ד' והוא אמי אתכם ונתת סבלות ונצרים והצלתי אתכם מעבודתם ג' ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ד' אלקיכם המוציא אתכם מהחמת סבלות ונצרי, ומה מאד ראוי להתבונן מה ראה הכתוב להצטיח לאומר וידעתם ג', הלא כל מקבל טובה יודע מהות הטובה שהשיג מיד הנותן, ובגמרא (ברכות ל"ח א') רבנן צברי המוציא דחפיק משמע, ומה שנאמר וידעתם כי אני ד' אלקיכם המוציא אתכם מהחמת סבלות ונצרים, הכי קאמר קוב"ה לישראל כד מפיקנא לכו עזיננא לכו ונתת לנו ונתת לנו כי היכי דידעיתו דאנא הוא דחפיקת יתכן מונצרי, באור זה דע כי מונצרי היו ישראל ועוניהם צנוק ובנפש, כי כמו שמררו את תייהם בעבודה קשה, כן הרעו אל נפשותם כמאמר וירעו אותנו המונצרי ויענונו, והוראת הכפל לומר וירעו אותנו קלקלו אותנו הוא פגם הנפש, ויענונו הוא עוני הגוף, והקב"ה צאין ספק שקידתו בטובת הנפש והצלחת היתה עודפת הרבה יתר מאד על השקידה על הצלת הגוף, וישראל צדיפך, כל ימי היותם מונצרי לא נאמר בהם רק ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, אבל ההפסד הוור אשר לנפשותם וני הרגיש זאת לבקש רחמי שמים עליה, הבט יעוין וראה מאמר ואל (נחמ"ה) ויאמר נחמיה ג' לכל העם היום קדוש הוא לד' אלקיכם אל תתאבלו ואל תבנו כי צדיקים כל העם כשומע את דברי התורה, ומה ענין הבני צעת שומעו את דברי התורה, דע כי האדם מורכב מגוף ונפש, ושניהם צריכים עיון, ועיון הגוף הוא מורע הארץ, והנפש להיותה הצולה מושמים, הגה לחמיה ג"כ לחם שמים, הורה ומונית קדושה יראה, והגה כל ימי היוהנו בארץ ישראל היו שניהם מהפרנס' ושלחן גבוה, הגוף באכלו ועבור הארץ, והנפש גם היא

מלחם אביה תאכל, התורה והמונות הרבות אשר נתקיימו בטרם בא המאכל אל פי, בא לחרוש שדכו קיים לא תחרוש צפור ובחמור יחדיו, לזרוע, שדך לא תזרע כלאים, לקצור, הפאה התרוונה והמועשר והחלה, ובדוניה הרבה מנות התלויות בארץ, עד שנתקיים בני מאמר לבי ובשרי ירגנו אל אל חי, כלומר הגוף והנפש שניהם ירגנו חלקם, אמנם כאשר גלו לצבל הגה חסרו כל אלה, אין עוד אל הגוף מונו, עוללים שאלו לחם ואין, והנפש גם היא הלך קדורנית, על ידי בטול תורה ומונות, אה צחונם ובהכרח מגודל התלחית אשר על הגוף, גם הלחם אשר נאכל להשיב נפשנו לחם מנוחל הוא, כי בטרם נשיגנו כמעט לא יחדל פגע, כמאמר (יחזקאל ד') ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טווא גווי, כי פרנסת האדם אינה מושגת עתה כ"א אחר יגיעות רבות ובטרם יסגל האדם טרף לציחו מוכרח לעבור על כמה עבירות שבין אדם לחבירו, כמאמר (הושע ד') אלה וכחש ורעות וגנוב ג' ודמים דממים נגעו, אמנם ההצלד בין דלות הגוף ובין דלות הנפש כי דלות הגוף עכ"פ הוא ענין מורגש לעצמו ומורגש הוא גם לאחרים הרואים אותו והמוצעים בפניו, כמאמר (רות א') הזאת נעמי, כי הוא דבר הנראה לעין וגיכר בפנים, לא כן דלות הנפש שאין האדם מרגיש הקלקול וההפסד הנעשה בנפשו, ואצלו ידמין כי פניו יאירו ויטיב גהה ונפשו עליו תאכל, וכש"כ בני אדם אחרים ודאי אינם מרגישים כמאמר (ירמיה י"ז) עקוב הלצ מכל ואנוס הוא וני ידענו, אני ד' חוקר לב ג', וא"כ כל הימים שהיו ישראל מונצרים ובצבל לא נשמע ונפיהם קול שאון שאון צרעם רק על מחסורי הגוף והשעבוד הקשה שעליהם, כמאמר ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, אבל על הפסד כחות הנפש וירידתה וני הוא המורגש וני החשורר לבקש רחמים על זה, והרואה ללצז והדורש הצלחת הנפשות, יתברך שמו ודאי כל שקידתו בהצלח ישראל היתה לטובת הנפשות האצילות והיכל קדשו, הוא סוג המושעיל, אבל הם צענמם לא

ידעו ולא הבינו דבר רק היו מייחלים לחסדו ית' בעבור סוג הערב, ולא נודע להם יד ד' הטובה עליהם וכמה גבר עליהם חסדו עד אשר הבינו ישועתם והנלחם, ושבו לאדמתם, ממש ע"ד צעל מלאכה יקרה נתגלגל עליו שהי' מוכרח להיות צורח, וילך וימלט על נפשו, וסבל בדרך יסורי הרבה מטלטלו הוור, אבל גם כליו היקרים שהי' לו צביתו גם עליהם שלטו ידו זרים, מהם נשחתו, מהם נגנבו ומהם נתקלקלו, כי עשו בהם מלאכות זרות, אולם ההגדל ביניהם כי העמל והעוני אשר סבל הוא הי' מורגש אך צעת היותו גולה ויטולטל, וכאשר השיג ישועתו ונח לציתו בהכרח. סרה חלפה אמתו, לא כן הפסד כליו אם אונס גם צעת היותו גולה הבין כי השאיר כלים יקרים בחין שומר ועלולים להפסד, עכ"ז לא הי' הדבר מורגש ומותח אצלו, אחר כי הי' צעל מומלאכה ולא הי' משהמוש בהם ומאווה, אונס צעת נעשה חפשי ונח בשמחה גדולה אל בני ביתו וינחם אותם וידבר על לבם לאמר הלא ועתה אבלכל אחכם בכבוד ואשלים כל החובות אשר עשיתם כי אשוב לעשות ומלאכתי עם כלי היקרים, ויהי כאשר הקריב לגשת אל המלאכה והתחיל לעסוק בה, אז התחיל לבכות במר לבו, לאמר עתה ידעתי את אשר לא ידעתי, עד היום הזה לא הייתי מהעלז רק על מר טלטולי, כי אמרתי אם רק אשוב לביתי ואהי' על וכוני הראשון, הנני הנני הנעי"מ כמשפט הראשון, עתה אני רואה כי הדבר לא כן הוא, כי בכל עת אשר לקח איזה כלי למלאכתו ראה כי משחתם בהם מוש גם, והרגיש לאט לאט בכל פעם שהוצרך להפוך ידו מכלי אל כלי ראה הפסדו ודלותו יותר ויותר, הנמשל כי הקב"ה בטע נחובנו כחיות יקרות אשר צפן בציף כלי לנעשהו, לקיים התורה והמוצות אשר נתן אלינו בחסדו, אל מוצות והלצה את ד' אלקיד היתה ההלצה נטועה במוג נפשו, וכן היראה והקדושה והנדיבות כלם מוושעי כחות הנפש אשר נטע בחובנו הנורה ית', אונס צעת טלטולם שהיו מזוקעים שם ימים רבים ללא תורה היו הולכים

ודלים יום יום, ולא היו מרגישים הפנס הגדול אשר נעשה בנפש, והחסרון שלא יוכלו למלאות לא ידעו ממנו מאווה, בלתי כאשר זכו ליסועה ושבו בנים לנצולם, ועלו ומצלו לירושלים לייסד הבית הי' נדמה צעיניהם כי הם הם אשר היו התלה טרם גלו מירושלים, בחין מחסור כל דבר, אכן כאשר קצץ ואסף אותם עזרא אל תוך העזרה למעניתחילו לעסוק במלאכת הקודש במעשי התורה והמוצות, ויפתח הספר לעיני העם, ויקראו בספר בתורת האלקים מפורש ושום שכל ובינו במקרא, כאותו שנתצונן ומציט במראה מלוטשת ורואה איך חשך משחור הווארו, נפר עורו על עיניו, אז אמר להם נחמתי היום קדוש הוא לר' אלקים, כי אותו יום ראש השנה הי', אל תחאצלו ואל תבזו, וביאר ואמר מפני מה זכו העם, כי צרכים כל העם כשועם את דברי התורה, כי צעת שמעו את דברי התורה הנה אז נחפשו קלקולי הנפש והי' לה בקורת על כל משחת, והי' מורגש כל טוואה הגדבק בהם, כי כאשר קרא לפניהם ענין המודבר מיראת ד' הסתכלו כי אין עוד היראה בנפשו, וכאשר שמוע ענין הלצה ד' או קדושה ונדיבות ושאר עינים הי' להם גם להחניטם להבחין ולהבין הפסד הכחות והשחתת הנפש אשר בהם: כן וכן צעת היו ישראל צומרים, מקילקלים ונשחתים הרבה מאד, עד שאמר עליהם גוי וקרב גוי, והטיבה היקרה אשר נלפנה לנפשותם אשר ראה אלקים להבין אותה ולסעדה, לא הי' באפשר לשלוח על זאת מנשר לבשר נדקי ית' נקבל רב, כי מה יועיל להם או מה ינחם אותם בצשורה זאת שיאמר להם שיהיו כמלאכי השרת כהני ד' הקראו משרתי אלקינו, אם אין להם השגה כל ומאווה להבין ענין האלקית, ויקר המשרתי את פני המולך הכבוד, כמשפט הכפרי שאין לו השגה בכבוד המולכי והגספכים, וכאשר יבשרו אותו שיעשו אותו נסיד וסנן, הוא לא יקבל ומאווה מצשורה זאת, הוא לא יתענג רק אם האומר לו והבטיח אותו כי ונהיים יהי' חפשי מעבודתו, שלא יעבד עוד עבודת עבד, זה טוב לו, ואח"כ לימים

אתכם ומתחת סבלות מזרים, ר"ל אחר אשר תכנסו לחופת קדושתו והיו סמוכים על שלחני, והיו לי לעם ואני אהי' לכם לאלקי, אז וידעתם גו', ר"ל אז תדעו ותבינו אמתת פעולת הגאולה כי הוא תועלת נפשית, לא בעבור הגוף לבד, זה שאמרו הכי קאוור קוב"ה לישראל כד מפיקנא לכו עבדנא לכו מלתא כי היכי דידעיתו דלנא הוא דאפקית יתכון מוזרים, והבן:

והנה ענין ונתן תורה כולל ג"כ. ה' בחינות הנ"ל ערצ ומועיל, כי מלכד אשר התורה והמזות מועילות לנפש, כמאמ' וחיי עולם נטע בחוכנו, יש זה ג"כ מועלת הערב, * וכן ירושת ארץ ישראל כוללת ג"כ 'ב' המועלות, ערצ ומועיל כי אל הגופות היחה ערבה יואד כי היא ארץ זאת חלב ודבש, ואל הנפשות בעבור צחי' המועיל, צטוהר

עוד כאשר יתעלה צמדריגות זו אחר זו ויהי' לו יד ושם בין חורי הארץ אז לבנו יבין וירגיש גם כבוד הנסיכה, כן ממש אם הי' הקב"ה משלח את משה לבשר את ישראל עם התכלית האחרון אשר זכוונתו ית' שיהיו צנים לר' אלקיכם, ודאי לא הטו אליו חזן, כי לא היו מרגישי' צנה וואומה, לכן יפה סידר הכתוב ואמר לכן אמור לבני ישראל הני ד' והולאתי אתכם מתחת סבלות מזרים, שורה כזאת ודאי יבינו, והללתי אתכם מעבודתם גו', זאת ג"כ ידעו ויבינו מה היא, אבל לגלות להם התכלית האחרון והכוונה העיקרית אשר אל הקב"ה בגאולת מזרי', זאת אי אפשר להגיד להם עתה, אם לא יבינו וימנה דבר, בלתי כאשר יומים יבואו ולקחתי אתכם לי לעם, והייתי לכם לאלקים, אז, וידעתם כי אני ד' אלקיכם המוציא

* ובבר' מלתי אמורה בספר שמן המור צבאור דברי המכס ע"פ (קהלת ג' ט') מה יתרון העושה כאשר הוא עובד, אשר המצארים נחנקו על וולת צבאר, ודעתם כי הי' ליל ויאשר, ונתחלפה הא"ס צב', כמו (תהלים כ"ח) ונשיבתי אהרתי, הם תבואת סו"ס צוקוס צ', והנותר צבאר ובלתם (ויקרא ח' ל"ב) שפי' וכן הצבאר יתן בלתי, ע"י החיצו, ואם וועט נבאר צנים (שם פיה ל"ב) ותקור נסבו צעול ישראל (שופטים י"ד ט"ז) [יע"ו ויורה צבאים צו"ל ויראשון] ובלתי צבאם הכ' תחת מ"ס, ובבר' יש וירי שכתב בן צבאור ואלויר (צבר) וכי תאמרו מה נאכל צנה הצביעות, תקונו וכי תאמרו מה נאכל וצנה הצביעות, כי הלאה לא תתקן על השנה הצביעות, כי התצוה של שפית נאכלת הצביעות, אבל השאלה היא על הסוגיות אם לא יזרעו הצביעות, וא"כ השנה הצביעות לא ישי' בלום על השנה האחרת, אונס הסבת וטועט כי לדעתי ואלויר ויה יתרון העושה כאשר הוא עובד א"ן צו הלוקף כולל, אבל ירנה צנה ע"ד וליגית ואלויר טוב קמרה וכל קמורה, והלוי להנותיק האשל וכל קמורה, הלא כבר בלויר יקרה היא ופגניוס, וקמורה גם דבר' פתות' הרבה וערך פגני' נקראו קמורה, וא"כ מה ענין האשל הזה, אבל דע כי הנקבע לזרעתי' להציל קמורתו, הלא צבל הדק אשר יעבור צבכרת יציא היתרות גדולות, ועול ובעט ענינו, לא יתח ולא יתקוע כמה ימים, ובצואו אל ויקום האוסר הנה שנים ישנה הפזיור היותר עתים אשר צבאו, וישט לביתו והכל צבואות גדולות ופזיור הכנס, ובדרך נסיעתו יזדמן עוד ויקום חור ועצמיט והוא גלגל עגלתו, הנה צבכרה ילתי ידו יקחתי יסאבו, על כתף ופבלו, ונתי יקום אל נחת רוח וילת וקמרתו, ונתי וטח וועננו ונרגזי, אם לא אחר שיצא לביתו ויצאו אליו כעניי ארץ ויריות על ים אז ישיג ויה שיטי צבאר יתוע, לא כן אדם העובד צורה ונחמיה המאורה ונלכד חומלתו הנכבד כי יתקן ליים אחרון צבואו על סברו צעולם הנכבדות, הנה עוד הציעה ענינו והעול צבכרה יערד לי ונורשת לוף יכל טעם, זהו עליית ואלויר כי טוב קמרה וכל קמורה, היינו האוסר והעבך צה עלויה יש צו טוב נשגב, הוא ויה שארש טעה ה השיג לא צן אדם העובד צבנלי העושה"ז ויה יתרון העושה כאשר הוא עובד, לאלויר כמה טובל העול הזה ועול קמורה והכמה, כי צעול העושה ז' הישי' יתרון אל העושה צנת עולו, אבל האדם שעולו צבכרה הלא יגיענו יתרון עו"ס גם וועלמות העול, ע"ד שכתב ונכ"ל אלנו ז"ל צבאור מאונר (תהלים ו') ישיבו ויטארו בך כל ונבקיך, גם ואלויר (שם ק"ה) יטאח לב ונבקי' ל', כלוור גם צעודנו ונבקש, גם אז יגיענו ערצית וסורת הכנס [וע"ו עקרים צביר ובלתי ונבין] וזהו ג"כ (שם ק"ט) צדק עדותך ששתי גו', כלוור צדק בליבי ונשיעתי ונכנתי אל עדותך ג"כ ששתי כעל כל הון צנת הסברו, אשמת אני מתחלתו, והענין ככין:

בטוהר קדושה ומועלתה במוצות ההלויות בארץ, וכמאמר (ישעי' ב') כי מציון הנח הורה ודבר ד' מירושלים, ולכוננה זו יפה המשילו ז"ל ושל למלך שזימן לבנו אשה נאה ועשירה ובה טובים להירית על בליבת ב' המועלות גם יחד גם ערב גם מועיל, ומועלה הנה צדקן שדכן שיבוא להציע שידוך צעבור בחור, ויאמר לאביו יש לי שידוך צעבור בך עם בחולה בת פלוני אלמוני והוא בן גדולים וטובים אנשי השם המפורסמים, והוא עשיר וסוחר גדול, והנערה טובה חן ושכל, והנער שומע ומטיב מהצורך לנסוע ולראות, התזינן נא בדבר ההשגחה שהוא מטיב, הלא השדכן הוצע לפניו וועלות וממה סוגי, גם מבחי הערב גם מבחי המועיל, והא רצון הנער לבדוק אם אמת הדבר בדבר וועלת המועיל, אי"כ ויה זה שהשיב מהצורך לנסוע ולראות, הלא אם רצינו לחקור על משפחתו, זאת יוכל לדעת מפי זקנים ומפי גדולי הת"ח, כי באין ספק הת"ח יודעי' זמ"ז, וכן אם רצינו לדעת את רכושו, על זאת יוכל לדרוש ולשאול את פי הסוחריו, כי הסוחרים בקיאים צממנו חזריהם, ואי"כ על כל הדברי האלה אין מהצורך לעשות הוצאה ולנסוע לשם, אם לא כי הנער לא נתן לב אל מועלת המועיל אשר צפי השדכן, אבל עינו ולבו רק על מועלת הערב, וצעבור מועלת הערב מוכרח הוא לנסוע צעמנו לשם לראות אם היא טובה חן, כי זאת לא יוכל לדרוש מפי הלוומים והזקנים, וגם לא מפי הסוחריו, כי ווי הו' שמה, ווי ראה או ווי ידע, זהו עומק דבריהם ז"ל, ושל למלך שזימן לבנו אשה נאה ועשירה ובה טובים, עם כל המועלות ערב ומועיל, אמר לו הבן אלך ואראה אימה, הנה בזה גילה את נבלתו כי נתן עיניו רק צנחי' הערב, ע"כ כעם עליו האב ואומר לו קינס שאתה רוחה אימה בציחק, כך הקב"ה אמר לישראל טובה הארץ והס' אמרו נשלחה אנשים לפנינו גו', ומאמר מנבואה אמרו יהושע וכלב טובה הארץ מאד מאד, הכפיל ואמר מאד מאד, להורות על ב' המועלות בהפגנה, גם על

ערב גם על מועיל, והס' אמרו נשלחה אנשי, בע"כ כי עינם ולבם רק למלכות האותם צמעלה הערב: ובמדרש (פ' מטות) לנ חכם ליימנו זה משה ולב כסיל לשמאלו חלו בני גר ובני ראובן שעשו את העיקר חפל והחפל עיקר שחיבתו את ומונס יותר מן הנפשות שאמרו גדרו' אין נבנה למקנינו פה וערים לטפינו, ומשה אמר להס' גו' אתם חיבתם את ונקיכם יותר מן הנפשות וחייכם אין זו צרכה, ועליהם נאמר נחלה מצוהלת בראשינה ואחריתה לא תצורך, וכבר בארנו ומאמר זה למעלה, גם בספר קול יעקב במגילה קהלת, ולפי הענין נאמר עהה צבאורו ע"ד שכתבנו צבאור ומאמר (ישעי' נ"ה) למה השקלו כסף בלא לחם, ואלה בלוא נכתב בוא"ו ובא"י, כי הנה השגת הכסף הוא בלמות דבר הבולל ב' המועלות, גם ערב גם מועיל, כי ע"ז יוכל להפרנס בכבוד ויהי אפשר בידו ללמוד תורה בהרצנה הרעה, ולעשות מונות ומע"ט, וכאשר תשאל את מי על מיה ולמה אתה מונקש להרצות הון, יתנצל ויאמר כי בזה תמנתו עומדה לו, כי נפשו יודעת מאד כוונת גדול זו כח המועיל, שזה יועילנו להרצות יגיעתו בחורה, והאות חינו כן, כי רוב אנשי' הרודפי' אחר השגת ההון חיינם משיינים את ההון סנה אל מועלת המועיל, והעד, ווי שהוא זקן ובכיר ימים, והוא עשיר גדול, ואם יחי' עוד שנים הרבה יספיק לו הונן לאכול ולשתות ולכלכל שיבתו בכבוד, ועכ"ז עינינו רואות גודל תאוהו להרצות עוד הון ועושר, כאלו אין לו מאומה, וזהו למה השקלו כסף בלא לחם, ר"ל בלא כוונת לחם שאתה צריך לקנייה, והעד בלו לחם, כי יש לו לחם די מהסורו בהרצנה ועב"ז הוא רודף אחר הכסף לא יסקיט ולא ינוח, בע"כ כי אין כוונתו למעלת המועיל, כ"א להשגת הערב [ע"י קול יעקב קהלת על מאמר נרצות הטובה רבו אובליה] עתה ראה גם ראה כי המאסף וקיבץ על יד לכוונת התכלית, ודאי יאהב את התכלית יותר מן הסנה, כמו האובב את הכסף להיותו

להיותו סגה להטיב עם בניו, או להטיב לעמו
 לאכול ולשתות, האכילה והשתיה מציבה עליו יותר
 מן הכסף, ואם תראה מוטל תאווה צעזעור
 המומן, אין זה כ"א תאוה בלי טעם ובלי צקשה
 תכלית, או תראה אותו שיאהב המומן יותר
 מבניו, איך הניב אצלו המומן מנד עמו לא מנד
 התכלית, והוא מאמר ר' יוסי (שבת קי"ח) מימי
 לא קראתי לאשתי אשה ולשורי שורי, אלא לאשתי
 ביתי ולשורי שדי, היינו כי לא הניט רק אל
 תכלית הדבר, והאיך אותם שאמרו גדרות און
 נבנה למוקנינו ואח"כ ערים לטפינו, זה לעד

שאין הרכוש צעזעור אהבת התכלית, כי הלא
 יזכרו ויאזכרו את הסגה יותר מן התכלית
 המסובב:

ולבוא אל צאור מאמר הג"ל צעוה"ז היו הכל
 מתאווין ליכנס לארץ ישראל כי נקדים
 לצאר מאמר הכתוב (הצוא) והי' כי תצוא אל
 הארץ גו' ובאת אל הכהן אשר יהי' צימים ההם
 ואמרת אליו הגדתי היום לך' אלקיך כי באתי
 אל הארץ, ומה מאד ראוי להתעורר על מאמר
 הגדתי היום, ומה הוראחו וכי יורה היום ולא
 אהמול,*) אצל הדברים נמשכים יפה אל מה
 שאמרו

י' והיון לדרבנו נוכל להחזיק תאמר זה ע"ד שכתבנו לעולם [פ' נשא על תאמר וכל חרונה לכל קדשי צ"י
 אשר יקריבו לכהן גו'] צבאר ונאמר הנני צמס די' (ונלכתי ג') הביאו את כל הועשר אל צות האוצר
 ויהי טרף צביתו וצחונתו נא צבאת אחר די' צבאת אם לא אפתח לכם את ארצות השמים והריוקותי לכם צבכה
 עד צלי די' אשר אין טעם אל הסלמה האחת לאין אורך, ורצותינו ז"ל עוד צבאו ואמרו (שבת ל"ב) מאי עד
 צלי די' עד שיצלו שפתותיכם ונלומר די', וזה ודאי לריך טעם, כי אחר שאוהבים צענוס ט"ס די' אחי להיות
 די', ולמה לו יתר לתת יותר עד שיצלו שפתותיהם כו', איננו דע כי כפי היראה צעניו צבר אשר ישראל מרוב
 ונכסיהם, והלק ונחלה נחלו ישראל ולא הכהנים, שהם מיונים רק מן התנות שנקצלו מן הישראלי, איך
 ישראלי עיקר והכסאים שפלו, אצל היותו אינו כן, כי הצותינו ז"ל איננו צודקת (צנדצר ה') עיני די' אל
 יראי, זה שבני של גוי, והוא (תהלים קי"א) טרף נתן ליראיו יזכור לעולם צרותו, ה"ל כאשר יזכור אל כלל
 העולם צרותי שלא יבית כל צבר היא יושפע טונו וצרכו על הלוי, ויהיה יתפרנסו כל צדאי עולם, והנה
 רצון הקב"ה לתת לכל אדם איך לפי אכלו, כדי שיפוקו ולא יותר, כמו שהי' צונן שאכלו ישראל צודצר, כי
 האוהר לא יועיל, רק לנולאת רעון צבר ודס וחשוקתו להצניע עיניו צמפע גדולה ורצה אע"פ שאינו הגון ואינו
 קדאי, ואיכנס יספי' הודעה לתת לו עוד יותר ודי, היינו יותר ונדדי לרבו וכיפוקו, הנה נדדי נדיוות יעץ,
 לו ענה ותוסיס, לתת אל הישראל יותר ודי, ועכ"ז לא יחשב לעולם צלתי כדי שיפוק, היינו כי לא לפניו יצוא
 רק צדין עינדי השם ונשרתו התיוונים, הלא הנה כהני די' ונשרתי אלקינו, כי כחוייס הם לכך שהי' פרנסתם
 וספתתם וציונות ונכונת לפניהם לוען יסו פנוי" אל עזות הקודש אשר עליהם, וזה אי אפשר כ"א ע"י אחרים,
 היינו להשפיע לישראל השפע גדולה ויתירה יותר ונדדי שיפוק, לוען יראו ונחנות לתת לכהן וללוי, איך כבר
 זכה ישראל להסגי יותר ודי, וזהו הביאו את כל הועשר אל בית האוצר ויהי טרף צביתו, פי' ושלחתי יסו"
 טרף, כי איני און לכהני, ולהט לא ינא ונכל הצרכה כ"א טרף, די' ונמקודס, ואלכיס אשפיע יותר ודי לוען
 הטרף הוא אשר ישנו הכסני, וזהו וצחונתו נא צבאת אם לא אפתח לכם את ארצות השמים והריוקותי לכם
 צבכה עד צלי די', והכיוון שלא צעזעורכם צאה השפע, כי הלא אפתח תאוותי די' ועכ"ז איני און עוד, ממש ע"ד
 הנוק בל איני ונבקש שתן לו לאכול, ואינו ראה צעה החלון כי אינו הולך וין השוק ויבקש ג"כ לאכול,
 ותקד ותער הקדרה עם תיאלכ הצמס אל הקערה, והתינוק רואה ונועק די' די', ואינו איננו שונעת לקול דצדיו
 וחוסף ע"ד תיאלכ, עד התינה לו שיטס ופי צעזעור איני ניתן כל התיאלכ הוא, כהם נא כי איך הולך ונא,
 וצעזעורו איני יתינה לתת כל כך, וזהו ונחם ונאמר עד שיצלו שפתותיכם ונלומר די', כי הטיקו הוא הכסן והכלו
 וצעזעורם איני יושפע שטתו, ואיך גם כי הישראל אינר די', און הככרת לתת לו כל כך עד אשר התרוונה
 והועשר אשר יכרוס יסו" די' שיפוקם של כהני, כי איננו העיקר וריתנו נוסה אן ונפתתם, ויהיה הטעם עלונו לזה
 יסו צונות כנוריס, ובאת אל הכסן אשר יסו" צימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לך' אלקיך צמ"ף היום אל הכסן,
 שהיא אלקיך ויושפע עליו, כפי' הרינון ז"ל אשר הם אלקים נותן על הכספיה, היינו כי ראוי לישראל לתת חודה לך'
 על טוג צרכתי ונשפתו, שאיננו צונות ענינו רק צונות הכסן העווד לשרת, והוא הגדתי היום לך' אלקיך כי באתי אל הארץ:

הטעורה, אז תאורגה עיניו ונפקחו, שערי צינה ודעה לפניו נפתחו, זאת ראה הלקי' וזכח ויהאמר אל האדם ובלת אל הכהן אשר יהי ציונים ההם ואמרת אליו הנדתי היום לך: הלקיך כי באתי אל הארץ, כלומר אך היום הזה אני יודע כי באתי אל הארץ כאשר זכית והחייני ויקיימי לזמן הזה לקיי' המצות, אך עתה נשלמה תחלתי:

וזרו הנדתי היום לך' הלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ד' לאבותינו גו', היינו שנתן הקב"ה חיי אל האבות, והלא הם לא השיגו מומה מאומה, כי היו זה רק גרים, אבל הם נועלה ארץ ישראל היא מה שהיא מובגלת לעבודת ד' ורוח הקודש ח"כ הם קבלו טובתה יותר ויותר כי הלא הצליחו ציראתם וצדקתם והשגתם יותר מכל הדורות:

ומעתה דברי המדרש מובנים מאד בעוב"ז היו הכל מהאזין ליכנס לא"י וע"ז עונות גליחת מומה גו', והוא ע"פ משל לז' שבנים לא ה"י להם צנים, והיו הולכי' לתור את הארץ אולי יונאו חים נבון וחכם וצדיק שיצרך אותם למען יפקדו, ונזמין להם כי באו אל אל האדם גדול צמם ותפארה, ואמר להם כי יולידו צנים בשנה זאת, והקראו אותם בשמות פ' ופ', והזהירם ואמר להם כאשר יהיו הצנים צנו צ' וגו' שנים הציאו את הילדים הצלי, כי הם צריכי' לצרבתו, ויהי להם צן, ויהי כאשר הגיעו הצנים לכלל שנים שאמר החכם, ויקחו מרצנה כבודו ויסעו ויצאו לפניו והצנים על זרועותיהם, וישמח עמם מאד, ויהי קודם נסיעתם הציאו לו את הילדים והציגו אותם לפניו, פתח את פיו ויאמר על האחד הנער הזה יהי צדיק מואם ברע וצוחר בטוב, ועל השני עקס שפתיו ואמר הנער הזה יהי' בעל האה, לא יחפץ כסיל צמזמה, וישמע אביו וימר לו מאד, והאנשים נסעו וצאו אל ביתם, ויגדלו הנערים ויקחו להם מלמד ומורה, גם רבי דרדקי [בעהעלפער], ולזמן ראו כי הדבר צהיפך, כי הראשון ה"י צורה בכל יום מנית הספר, והשני ה"י רץ לנית הספר צמדו ושימחה

שאמרנו, כי ארץ ישראל היא ארץ טובה עס שתי היעולות גם יחד, ערב ומועיל, ערב ומזד הבואתה ופירותיה ושמנה ודבשה, ומועיל ומזד קדושתה צונות החלויות בארץ, ולהיותה מוכשרת לעבודה ד' ולהשראת שכינה וכנ"ל, אבל ההרגשה היקרה הזאת חיס צער לא ידע ולא יצין סגולתה, בלתי הנדיקי' התמימי' והישרים, אהבני ד', המנפים ומחכים למותיו לעבודתו ומשורתו, כמה שידענו מומה עבד ד' כמה העתיר לאלקי' שיכנס לארץ, וכי לאכול מפרי' האהיה ח"ו, וא"כ בכלל הקמון ודחי' ה"י כוונות חלוקות ומהחלפות, יש ה"י משתוקק לבוא לא"י לאכול מפרי', ולהתענג מטוב טעמה, ויש שהיתה כוונתו טהורה לבוא לשם לקיים המצות החלויות בה, והחלית אשר אל צ' סוגי האנשים האלה לא ה"י מושג להם צמון אחד, מושג ע"ד אחד נשא אשה ולא ילדה לו כמה שנים, ויהי כאשר הקיפו עליו ימים רבים והקר ותלד לו צן יקר, הנה כאשר יאלו חיתו על זמן הנצוא' והוא לא כוון בהנצוא' רק להוליד צנים, הלא לא יחשוב זמן הנצוא' בלתי מואתו עת שזכה להעמיד צן, כי אצלו הימים הראשונים יפלו, כי כל הימים שלא ילדה באלו לא נשאה, ועתה צעת לדתה ישמה בה ובתולדתה, לא קן אס היתה כוונתו לנולאה האותו, קן מושג מי שכונתו היתה לבוא לא"י לאכול מפרי', הוא הלא השיג משאלותיו תיבך כאשר עבד הגבול וצא לא"י כנר יש צידו מה שלצו חפץ, לא קן אותו אשר כל ישעו וחפצו ה"י לבוא לקיים המצות הוא לא השיג מאומה צעת צואו, כי עברו עליו זמן ומיני' שצע שכבשו וצע שחילקו שלא היו האומות נוקמות רק אחר ירושה ושיצבה (קידושין ל"ז א') וא"כ כל הזמן הזה ארבע עשרה שנה ה"י צעיניו באלו לא צא, וה"י כל היום עומד ומנפה ועיניו נשאות ונזופות ומתי יגיע החור הנכבד עת לעשות לך, וכאשר זכה לראו' ראשית פרי האדמה כי נתבכרו, לקח הנבזרים בשמחה גדולה ורצה וצא ועמד לפני הבהן צהיכל ד', וזרחה עליו שמש צדקת עבודה ד' והריתו ציראתו

לחס ביומי הנמשכים שבאו לידי עונות היותר
 ערבי עד שגלו ממנה, אבל לע"ל שיעקור הקצ"ה
 את היצה"ר וילבצנו ולא יהי לנו לא חטא ולא
 עון, לא יתאוו עוד אל מעלת הערב, וכל חשוקתנו
 יהי לדקוותו ית' ולקיום מצותיו, אז יתקיים
 מאמר ונטעתיים על ארמתי ולא ינחשו עוד מעל
 אדומתם, והענין נחמד ונעים :

אך צד' אל תמרודו ואתם אל תיראו את עם
 הארץ, ראוי להתעורר הלא אך צל למעט,
 ומה הוא אשר צל למעט, אבל צאור הואמר כך
 הוא, להורו' אל האדם לאמר הן אמת כי הקצ"ה
 נומנו לא יפלא כל דבר, כי כל יכול הוא, וכבר
 נאמר (תהלים כ"ג) גם כי אלך בגי' גלוות לא
 אירא רע כי אתה עמדי, ע"ז הלא כונה זכויות
 צריך האדם לזה, עד שיהי' ד' אלקינו עמנו
 לעשות עמנו להפליא, כי אין לנו צטוחים
 צמעשינו צהיות עמידתנו דלים ורקים ואיך נזכה
 שיעשה הקצ"ה אלינו נסי' גדולים, להתייבץ לפני
 בני ענק, לזה אמר הכתוב כי לא כן הדברי, כי
 אין אתם צריכי' רק שלא למרוד צהקצ"ה, וזהו
 אך צד' אל תמרודו, ואז ואתם אל תיראו את עם
 הארץ, וכמאמר (שנלח) זה אלהי ואנבו, כי
 ישראל אמרו זאת נגד הערב רב, שהיו מתפללי'
 מאד על הכסי' ועל הגבורות אשר ראו אבל ישראל,
 והיו הע"ר ונתמיה" על החפץ לאמר לא קלמהרה
 יעשה כזאת, לזה אמרו ישראל לא כן הדבר,
 כ"א כן דרכי אלקינו מאז ומקדם, וזהו זה אלהי
 גו', כלומר אין זה דבר חדש, אבל גם אלקי
 בני גו', כי כן דרכו עם אבותינו ועמנו כמאמר
 על נסיד ונפלאותיך שבכל עת כו' :

מסורה לחינו' ד' צמסורה, כי לחינו' הם, זה
 לחינו' הם הצטידנו אותו ונצתינו ציום
 צאחנו (יהושע ט') בצפצנו צביא לחינו' (איכה ה')
 לחינו' נאכל שמתנו ללצ' רק יקרא שמך עלינו
 (ישעי' ד'). צאור הדברי, דע כי ביומי הראשוני'
 עת נגע אלינו השוד והסצר, ונפלה העטרה מעל
 ראשנו, ונשרף בית מקדשנו, ואנחנו נתפזרנו
 בין העמים, אז הי' דוה לבנו, רח' צעצמותינו,
 והיינו

ושמחה ולמד והצין, ויהי כאשר ראה בני הער
 הראשון את צרתו, נתייעץ עם אנשי' ואמרו לו
 כי הוא מוכרח לנסוע שנית אל החכם הנ"ל
 ולשאול את פיו, כי לחשוב עליו תוהו אי אפשר,
 כי הצטיה אותו על צן זכר והי' לו, הצטיה את
 שבו והי' לו, ויסע ויצא אל האיש והגער עמו,
 וכצוהו אל בית האיש נתן לו שלום, ויאמר אליו
 הלא אתה בני הנעה הוקר והנחמד אשר צעיר
 פלוני, ומכאז לב ומשגר רוח הוא עונה ואומר
 הנני הנני בני העלוב הזה, נכל ולא חכם,
 ויהפלא האיש על דבריו ויאמר לא יאמנו דברייך
 הנני, הלא הדברי' האלה אמרתי על הילד השני
 של סנך שהי' עומך, אבל על בנך יחידך אמרתי
 והצטחתי טובות נשגבות, והוא צוכה ואומר הלא
 העלם לפניך צחנהו ונסהו אם יודע גם א"צ,
 והוא מספר לפניך איך לקח הוא ושכנו מלמד אחד,
 והר"ד הולך וצא אל הנער אשר אל השכן ומציא
 לו תפוחי' או אגוזי', הוא מקבל מידו התפוחי'
 והולך עמו אל בית הספר, והנער העלוב הזה
 הוא משליך אל פניו התפוחי' גם האגוזי' ואינו
 הולך אל בית הספר, ויאמר אליו האיש עתה
 ראה כי מאד נאמנו כל דברי, ולא התעללתי בך,
 כי זאת תדע כי בלתי אפשר שיהי' לתינוק חשק
 אל הלמוד, כי עוד לא הגיעו לו ימים שידע מעלת
 הלמוד וסגולתו, כ"א מפתין אותו צאגוזי' ודברי
 שחוק, ומי שתקפה עליו תאוחו מלידה מצטן,
 אותו אפשר לפתות שילך אל בית הספר כי יתנו
 לו משה שהוא מתאוה, אבל כאשר יגדל ויהי' לאיש
 ודאי אותה התאוה אשר הביאה אותו אל בית
 הספר היא ענינה תצריחהו ונזית הספר להורות
 לפניו היות אחרות היותר גדולות, כי התאוות
 הראשונות עוד לא יערבו אל חכו, לא כן מי
 שגולר בלא תאוה ובלא חנודה, איך יתפתה ללכת
 אל בית הספר, אבל אחר אשר יקנה לב וידע
 סגולת הלמוד, מי יוציאונו מנזית הספר, אחר
 שאין תאוותו גדולה להביאו כש"כ להוציאו, וזהו
 מאמר הוודע, צעו"ז היו הכל מתאווין ליכנס
 להי', ונסבת מעלת הערב, והמדה הזאת גרמה

והיינו מתמרמרי מאד על ההפסד הגדול שהפסדנו, כחומר (יחזקאל ב') וזכרתם שם את דרכיכם ואת כל עלילותיכם ג' ונקיטותם צפניכם בכל רשתיכם אשר עשיתם, וכחומר (ירמי' ט"ו) כי מי יחמול עליך ירושלי' ומי יניד לך, ושתים רעות שהיינו מתחונני עליה, א' הועלה הגדולה אשר ירדנו ועליה, ב' פחד הגלות והפזור בין זרים, כחומר (תהלי' כ"ב) הצילה מחרב נפשי ג', אבל עמה בעוה"ר הלא יש צינינו אנשים מסובי שהיו בשלשה ימי אפלה, שאוהבי הפזר, לאמר כי רק על ידם תבוא אליהם מחייתם וכל פרנסת ביתם, ורק על ידם יחיו, ומה להם עוד אל נחלת ד' ארץ הקדושה, מה להם עוד אל ציון וירושלי', אבל ע"ז נשיב להם אמרים, נושל לבן מלך עשה נאצות צעיני אביו עד כי שלחו וועל פניו ויגרשוו מביהו, והי' הגער נע וגד עד כי עמד לשרת אבל כפרי אחד בעד אגורת כסף ופתותי לכם, והי' עובד אותו באמונה, וגם הכפרי נהן לו לחם חקו דבר יום ביומו, לימי' נהגנל על הכפרי הזה עלילות דברי' והעלוהו לגרום לידון, נהעורר הגער הזה ויאמר אני אלך להשתדל בעד הצלתו, וילך אל אביו הוילך לבקש על הכפרי ולהפך בזכותו, הואב בראותו את פני בנו ככה צורת נפש מואר ואמר בני בני מה ראתה על ככה להשתדל בעד כפרי זה, השיב ואמר כי כל נחיתתי אך מידו היא, מפתו אוכל וכוסי אשתה, ויאמר לו אביו איך בני יקירי, וכי אתה גם אתה יש לך לדאוג דאגת פרנסה, זכור נא השלחן אשר הגלית מונו, הלא כל עריכת שלחך הי' וילא דשן, כל מיני מעדני' וכל פרי ויגדי', כלום חסר בבית הילך, ואתה את החן לנך להעבי דרכך ותשוב, הלא אלי תשוב, ולמי כל חמדת אביך הלא לך הוא שמור, הנמשל, כי אנחנו מתפללי' על ברכה ושפע הצלחה שהתברכה בעולם, לזמן אשר יגיע אלינו התמונת עמי', מעט מן מעט, וע"ז בא המואמר שלפנינו להעיר אותנו לאמר ואתם אל היראו את עה הארץ ולא יעלה על לבכם לאמר כי לחמונו הם, הלא יותר

ראוי לכם להשתדל לבקש רחמים על צנין בית הנוקדש, כי שם צוה ד' את הנרצה וחיים, שם כל צינורי השפע ולחם שמים, וזהו זה לחמונו חם הצטידנו אותו מוצנינו, מוסב על לחם הפנים שהי' חם ביום הלקחו מעל השלחן הטבור, ומה גם כאשר יתנון האדם נסנת פרנסתו, הלא עיניו יראו כי כלו עברה וזעם, ויאכל רק לחם מגואל, ע"י הסנת גבול, וע"י גול, ושבעות שקר, ומאזני וזרוע, כחומר (יחזקאל ד') ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא צנוי' גוי', וזהו בנפשו נביא לחמונו, ולכן ראוי אלינו עם ד' לייחד כל תפלותינו לבוא לחסות צלל כנפי אבינו מעולם יח' שמו, וזהו לחמונו נאכל וטיולחנו נלבש רק יקרא שמך עלינו, והוא מוסר השכל:

ובמקהלות נשאתי ע"ז נושל אחר, יתומים הי' להם נחלה גדולה, חדרי' הרצה, תחתיו' שניי' שלישי', והי' דר זה אחד בושכנתא, והנה היו מחגוררי' בית איש זר, לימי' נפלה דליקה בעיר, התחילו להתחמץ בהגלת הבית שהיו מחגוררי' בו, אמר להם חכם אחד מה לכם לעמול על נחלת איש זר, איככה תעזבו כבודכם, איככה תשכחו כי עליכם לעמול בהגלת נחלת אבותיכם, כי נחלת עולם היא לכם, הנמשל, כי טוב טוב לנו לשפוך דמעותינו לבקש רחמים על אחוזתנו, איך לזרים נהפכה נחלתנו: עורדי' ודבר צוה נמתיק מואמר (איכה א) ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוי' באו מקדשה אשר צוית לא יבואו בקהל לך, נושל לגנב שהי' שחוס העין, ועשה גניבות גדולות, וישאלוהו לאמר הגד נא איככה תשלח ידך לקחת דבר, הלא עליך לפחוד ולדאוג אולי תבוא במקום רואים, והרואי' כאשר יראו כי תשלח ידך לקחת הלא יפגעו את מוחך, ויען ויאמר דעו כי אני גנב מפורסם, וכל בני העיר יודעי' שמי וזכרי', גם עולל ויונק, ובצואי אל הבית, כלם עוני' אחרי הנה הגנב הסגי נהור, הנה הגנב, ובהכרח אלא צמר נפש ולא אוכל לעשות דבר, אכן בצואי אל בית, ואין קול ואין קשב, באין ספק אין איש מחנשי

מאנשי הצבא שם צבית; ואז ידו רב לי לקחת כאשר חובל שאת, הנמשל, כי לכאורה יפלא על טיטוס והחזות מרעיו איכבה מלאו לצד לשלוח יד בכלי צבית הנוקדש, איך לא פחדו מפחד השם האזן צבית הזה, כי באש ד' נשפט, אכן כבר הוכיח צמופת ומה שהי' יכולת זידו לגשה ולכנוס אל היכל ד', אשר האזהרה היתה צהפלגה כ"כ על המחועבי' צעיני ד' שלא יבואו צקהל ד', והוא הלא נכנס ובא אל היכל ד' צענמו, והיו ידו פרש צר על כל מתמדו', ואיך לא הי' ונתפחד ואיך לקח דבר ולא ירא לנפשו פן יפגעו צדבר ובכל וכה, ע"ז משיב ואמר, יען כי ראתה גוי' באו מקדשה, מזה הי' לא הוכחה כי איך האיש צביתו, כי אם הי' האיש ית' צביתו, איכבה גוי' באו ונקדשה, ואיכבה הי' ויכלי' ליכנס, הלא האזהרה היתה גדולה כל כך עד כי צוית לא יבואו צקהל לך, ומכש"כ לבוא לצהנו"ק, ועתה גם לצהנו"ק באו, א"כ מזה יצחן כי איך האיש צביתו, ולכן מלאו לצדס לקחת וידו פרש צר על כל מחמודיה: ויאמר משה אל ד' ושועו מצרים כי העלית צכחך את העם הזה ונקרצו, ואמרו אל יושב הארץ הזאת גו' אשר עין צעין נראה אתה ד' גו'. * ונדרש, והו עין צעין, אמר ריש לקיש המאזני' מועיין, אתה אומר אכנו צדבר, ואני אומר סלח נא, נראה של וני עומד, שנאמר ויאמר

יבנה חסד האמת וירעייה היו רק על זמנתי' שיאגרו ונצלתו ולא דאג כל כך על עמים אחרים, יפה חזק הנאמן כי ישראל סגולה שיהי' כי על עמים אחרים לא הי' חושש, כי ודאי יאגרו ויה אשר אלוקים הוליים ויוגרים, באין ספק דאס צדס מעשים טובים, ומה שעשה עמםס להנתיח צמדבר באין ספק העור' את דרכם ונדרו בולנס, אכן הונגרי' הם יודעים האמת כי גם אז לא היו ישראל נוטרים לצד צעיני האלקים, מאמר הלל' עובדי עז והללו עובדי ע"ז, רק הקצ"ס צר צעו וחסדו הוליים ויוגרים, ולא פנה אל ועשיהם הרעים, כמאמר אל הצדי' אין ציעק, לוא אמר ושועו זמנתי' כי העלית צכחך את העם הזה ונקרצו, ר"ל כי צביהל צבתי הדודל עשה עמםס ויה שעשה כי העלה גוי ונקרצ גוי, וכמאמר ז"ל [בילקוט ואתקן] כעובדי הנכסתי ונדרס אינו, א"כ ייה זאת שעשה עמםס עתה אשר שחטס צמדבר, לכן יאגרו ונצלתו יכולת לגמור דבר הצעחחו ושהעס צמדבר, לכן יעשה יגדל נא כח ד'. — ודע כי מה שאמר ומה ועתה יגדל נא כח ד' כאשר צדחת לאמר, הורה צמאמר ועשה, לאמר כי עתה נתחדשה לי עוד ויליכ ותורה על ישראל, ועעס ערפת, כי אז צועשה העגל לא הי' לי יעשה רק לגונ' יאמר ונלה' לאונר צרעס הוליים ויה העשה לשונך הגדול, וכעת אתר כי תהיידע לי ונפך הקדוש ענין י"ג וידות, וצבית כרותה שאינן חוזקות ריקס, ודאי לאוי לצבור על הודה וליחיל לסס, וזהו ועתה יגדל נא כח ד' כאשר צדחת לי לאמר צעת צרה השלס עשרה וידות ד' ארך אפי' גו':

המוגבל בכתבי התנאים, וזה משיב לו כי ציוס המוגבל הזה יהי יריד גדול בעיר פ' והוא מוכרח לכסוע על היריד, וזה חופש בו ללכת עמו לז'ר, לאמר הלא ציוס פ' הוא זמן החתונה אשר יעדנו, וינא הדיון כי מהצורך לראות אחי מצ' עניני' אלה אפשר לדחות על יום אחר, לאמר כי החתונה התי' חתונה צעת יתוועדו הצדדי', מה לי ציוס זה או ציוס אחר, משא"כ היריד, הלא הכפרי' יצואו בו ציוס, ואין צידו' לדחותו על זמן אירעה הוא, כן אמר משה להקצ"ה חתה אומר חכנו בדבר ואני אומר ושמעו מצרים גו' סלח נא גו' ואם תחבה לקיים רק דצריך, יתצטלו דברי מכל וכל, ותיכף יהי היריד, ושמעו מצרי' גו', לא כן אם עתה יתקיימו דברי מה שאני אומר סלח נא גו', יתקיימו גם דצריך שאמרת להעניש אותם, כי החתונה כזאת אפשר לדחות על זמן אחר, משא"כ היריד יהי תיכף, וזה מאמר מרע"ה נראה דברי מי עומדי', כלומר דברי מי יש להעמיד ולעבדו לזמן אחר, וכן עשה ית' והצטיח לו סלחתי בדצריך ואולם חי אני גו' אם יראה איש צאנשי' האלה את הארץ, והבן:

ה' ארץ אפים גו', ונמנח (בבא קמח מ"ט ב') אמר רבי שמואל בר נחמני מ"ד ארץ אפים, * ולא כתיב ארץ חף ארץ אפים ארץ אפי' לרשעים וארץ אפים לצדיקי'. הנראה בצאור זה ע"ד עשיר ה' לו שפחה מרשעת ולא נתנה לצ' להטות אחז אל דברי הצבחה, ומתקב מלת בעלה לאמר

מרע"ה, כי צמעשה העגל אמר הקצ"ה ועתה הניחה לי ויחר אפי צהם ואכלם, והם ראוי' לכך, ומשה צא וטען למה ד' יחרה אפך בעמך, הלא עשו דבר שאין בו ממש כלום מתקנא אלא חכם בחכם כו', א"כ מרע"ה הוא כסותר דברי ד', שאינם ראוי' לחרות אפו צהם, ולמה ד' יחרה גו', אבל לא כן דבריו צמעשה מרגלי', שהקצ"ה אמר חכנו בדבר ואוריפנו, ומשה צא ואמר ושמעו מצרי' גו' מצלתי יכולת גו', ומה חעשה לשמך הגדול, כי יהי ח"ו תלול השם בדבר הזה, הנה מרע"ה לא סחר ונאומה את דברי הקצ"ה, כי הודה ואמר אשר לפי רוע ענינם ראוי' הם לעונש זה שאמר הקצ"ה, אבל דאג על ושמעו מצרים וראוי א"כ לסתור העונש מצד אחר, זה שאמר ר' לקיש המאזנים מעויין, צ' הכפות עומדות צסוה, כי צ' טענות אלו אינם מכחישי' זא"ז, דבר ד' בפיהו אמת שהמה חייבי' וראוי' לעונש, וגם זאת אמת ושמעו מצרי' גו', וא"כ כאשר הטענות מכחישי' זא"ז, מהצורך להעריך ולחקור את מי האמת, ואז דוחי' טענת השני, אבל אם טענת שניהם אמת אז לא נדע את אשר לקרב ואת אשר לרחק, צעי"כ מוכרחי' לבקש ולהמציא אופן ממוצע לקיים דברי שניהם, זאת ראה איש האלקי' ויוכח לאמר, חתה אומר חכנו בדבר ואני אומר סלח נא נראה דברי מי עומדין, צאור זה ע"ד אחד צא אל מחותנו לגמור עסקיו בדבר ההתקשרות ולהבין ולזרו את אני החתן לבוא על החתונה ליום

י' הגדה ה' ע"י הכותב ז"ל (במחברותיו פ"ב צ"ה) ארץ אפים שפני צ' הנינים, ואלו יתכן צבאלי' עליה ארץ אפי' ע"ד עשיר ונחמני גדול טעם לכל מהותו לו סלח ה"ו צביוו בין האזנים, ולאשר רמקם את אשכתי ולקחה אפרת אחר לניהם, ובאשר כל הכסוי' וכן הרך אחר כמות טענות, אז צא לבניו עשרתו ויבך ויתרן לו שיחזירנו אלנו, ויתקבו ימים ליום יתחייב למוצק, וסללו אחיו ופי הרך צדק, הלא ירשנו טעם נבך כי זה דתק מועיל להטיב לכל דורש טיבתך, ילום לא טענת אל העלום הזה, סביב ואמר, אם אינך להטיב טעו מוכרה אנו להטיב רעם אל האשרת הדמם ליום בלאט טעון, ואין דרבי להטיב לום ונלגלל רעם לאיש אחר, לכן אחרתו מודם לריום ויניב טק טעון ייבט כלנו אל עוקים אחר, כן הקצ"ה להחיות טעם לכל יום גם אל הצנים טעו, ועתה הם ליתקי' ויחום צענים, וטענים כי אם ילמם כצדו לפניו טעני' מוכרה להטיב כל ימים ויבא בדרך טעון, כי עוד לא תעללם פתח, וינא גם סכח עזריך טף לרעים, זה נודם ליתור טעונ לטיבים, אילו ינו מונח טעני' זל צ' לרעים, וינא עמאר הכיטין דדקן אלקי' לאחריק ארץ לרעים, ויה סבה לאחריק גם ואל הכונים, והיא צעלמה תהלתך, כמאמר כן פן נצרכותיו כו' :

לאמר גרש האמה הזאת, ויען ויאמר לה נאזה לפני לעשות כן לשלח אמה באמצע הזמן, ויהי היום והגברת היתה בחנות, ובנה הילד על יד המשרתת, והקול נשמע כי המשרתת הכתה אותו הכה ופגוע עד שפך דם עליו, ותבוא הגברת ותרא כל אשר עשתה המרשעת, ותבך ותתחנן לפני זעלה לאמר גרש האמה היום הזה, וימאן, ויאמר ההכרת אתי להמותיך עד כלות הזמן, ומעסה הנה העשיר הזה ברוחו הנדיבה הוא מאריך שני כעסים, אחד כי ה' לו לכעוס על האמה מזד עזמה, כי היא מרשעת, ב' ה' לו לכעוס על כל הרעה אשר עשתה לבנו מחמדו, כן ממש הוא ית' יש לו לכעוס על הרשעים לב' סבות, א' מזד עזמה, כי הם רעים וחטאים לד' מאד, ב' על כל הרעה אשר עושים אל הדיוקי' [עצירות בין אדם לחבירו] וזהו ארך אפי', לרשעים, היינו מזד עזמה שהמה רעים זעיני ד', ב' ארך אפים לדיוקים, היינו על הרע שעושים אל הדיוקים: **בושא** עון ופשע גו', בגמרא (ראש השנה י"ז א') מעביר ראשון ראשון כו'. באור זה נראה לדעתי ע"ד מאמר המושג [פ' יו"ד דשיעית] רי"ח ראשון ראשון משמט, פי' אם לקח פעם אחד באמנה וחתור ולקח פעם שני באמנה, הראשונה נעשה מלוא כו' וכן לעולם האחרונה אין שביעית משמטתה, וזהו מאמר (ישעי' כ"ז) כי לא לעולם אריב גו', כלומר על עבר רחוק ודאי לא אריב, והדברים האלה תמצא בגמרא (שמות רבה ל"א) אם כסף תלוה גו', אין צרי' שאינה חייבת להק"ה אלא שפוח חנון ורחום נוהל על כל הראשונים, שנאמר אל תזכר לנו עונות ראשונים, מושל כו' כך הדביות חוטאין לפניו ואין עושין תשובה, והוא מניח להם ראשון ראשון, וכשהם עושים תשובה באים להזכיר החוב שעשו בראשונה, והוא אומר להם אל תזכרו ראשונות כו', ועי' עוד מה שכתבנו בזה בקול יעקב קהלת על מאמר ברב חכמה רב כעס:

מה שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ גם כי עשו תשובה כי אמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ד' כי חטאנו, גם ד' ית' העביר חטאתם ואמר סלחתי, איננו דע כי כבר כתבנו (בקול יעקב כ"א א') על מאמר כי נטשת עמך בית יעקב גו' (ישעי' ב') כי הוא ית' עמד וינוודד והעריך ערך האומה נגד ארצה המסוגלת להם כפי תכונת אישיותם, האומה האובדת כשפי' הושיבה במצרי' המסוגלת לזה, האובדת זהב הושיבה במקום אשר עפרות זהב למו, עי' שם באורך, וישראל מזד מוגס וטבעם הוה עם זינות, והמה מסוגלים אל החכמה ודעת קדושים, ואין מקום מוכשר לענין זה בארץ ישראל המסוגלת להחכים ולטהר יושיבה, ומעסה נותיק הדברי' ע"פ משל לאדם פחות הערך אשר עלה בזעלה ההצלחה ונתעשר מאד, וסי' לו זה, ויבואו השרכנים והציעו לפניו ב' עניני', א' עם בן עשיר גדול רע ומעללים ככל וחסר לב, הב' עם בן הרב הגאון, רק הרב לא יתן מאומה, ויבחר לעצמו את הענין הב', ויאמר אל השדכן טוב חתי אותה אל בן הרב, אך לכל הפחות את זאת יעשה הרב, להלביש את בנו בגדי חמונה כמשפט אב לבנים, ואל הכלה יתן כזוים ולא יותר, ויאמר הרב לא אתן מאומה, ואם רצונו להתקשר עם בני יתקשר באין מוהר ומחן כל מאומה, השיב העשיר אם הדבר כן טוב לי להתקשר עם פלוני העשיר, והוא ירבה לי מאד מוהר ומחן, ואובדניו ואחוזת נורעיו בשמעה את דבריו פערו פיהם עליו וידברו על לבו עד כי נתעשת ויבוא אל הרב ויאמר הנני אדוני, אעשה כאשר אדוני דובר, ונעשה ההתקשרות למו"ט, אז אמר הרב נחמתי כי דברתי עמך מענין זה, לא אוכל להתקשר עיך, כי תחלה חשבתי כי רוחך הטובה העירה אותך שלא להתקשר רק עם בן גדולים וטובים, ואתה מוקיר רבנן, אבל אחר אשר הקצבתי ואשנוע כי צעזעור זוג כזוים שמת את לבך לשדך עם פלוני אלמוני, רשע ובוגד, אם תשקול עתה כעפר כסף לא אעשה הדבר הזה אחר כי אינך מוכיר חין ערכו של ה"ח, ולא

ציקר ג'אונ' ותפרתו, איכ' ויה' לי ולך, הוא הדבר
 בהמורגלי' כי אחר אשר הוציאו דודו ודברו הסרונות
 על ארץ ישראל עד כי הסכימו כלם. ואמרו הלא
 טוב לנו שוב מצרימה, וסקלו מצרים נגד ארץ
 ישראל וארץ מצרים משוכחת יותר הצליהם, איכ'
 כנר נשלל. ונעדר מהם ההרגשה. ציקר קדושה
 הארץ וימלתה, ולא יצינו מנוגה אור החכמה
 והקדושה אשר יהל שמה, והם מה שרצו ליכנס
 בה היתה מוגמה רק לאכול מפרי', איכ' לזה
 מוסוגלי' גם שאר ארצות:

ובמה נאוו בזה דבריהם ז"ל אשר זכרנו למעלה,
 משל למלך שזיען לבנו אשה גאה ועשירה
 וצמ טובים, אמר הבן אלך והרואה אותה כו' כך
 הקב"ה אמר לישראל טובה הארץ, ולא האמינו
 ואמרו נשלחה אנשים כו', אמר הקב"ה אם נעכז
 אני עליהם כו', הלא יראו אותה וצטועה אם
 אהם נכנסו לחוכה, אשר ע"ז יחמוץ לבב אנוש
 איך נשבע הקב"ה על זה, הלא האדם הוא צעל
 צחירה, ואולי יצחרו צטוב ולא יוציאו דנה רק
 יספרו צטנחה, אבל דע כי הנותן מהנה צהין
 ספק הוא נוהן כפי כחו, כי העשיר אם יתן מהנה
 לאוהבו שיה כסף אחד הלא ישחק לו, וכן הגבור
 כאשר נמית צטוב, מה זה לאיש כנוהו, וד' ית'
 צתתו ומהנה חלינו עם קרובו איי, אם הי' צחוכה
 עם חלש כנשים והגבים אין זה גבורה, לכן היו
 בה גבורי כח אשר מועולם וילידי הענק, והערים
 צנורות, דלתיו וצריח, ומועהה אחר אשר אמרו
 נשלחה אנשים, נשבע הקב"ה שלא יכניס אותם
 לחוכה, מוש ע"ד חולה צנועיו קרח אל ביתו
 רופא חכם מפורסם מאד, ויצאו ויתצונן צנחלהו
 ויאמר חליו אל תירא יודי כנר נקרחתי לפלוגי
 חלונני שהי' חולה כנוך, ועל ידי שב לחיהנו,
 רק אהן לך כום המשכר לנען הפול הרדויה עליך
 השכב וערבה שנהך, והז' יהי'. לחל ידי לעשות
 ולסדר רפואתך, וישאלהו החולה לאמר מה זאת
 העשה לי אחיכ', ויען ויאמר מה לך לדעת זאת,
 ויאמר איכ' הלך הלא החולה אשר אמרת יהיה
 יספר לי אשר עשית עמו, אמר לו הרופא אם

אין אהה מאמין צי כי ממכותיך ארפאך נשבע
 אני כי הנחה ונחולי זה, וילך ממנו צחרי חף,
 וישאלוהו אנשי' איך נשבעת לו כי ימות עיי' שאלהו
 את פלוגי, השיב ואמר דעו כי פלוגי החולה אחר
 אשר נתתי לו המושקה וירדם, צקעתי צטט
 והפכתי וסדרתי כל האצרים הפנינוני' אל מקומם
 הנכון, לכן זה השיב אחר אשר ראו מאמין צי,
 וכל חפטו לדעה חחלה, הלא כאשר ידע ודחי
 ימאן צהרפואה, כי יפחד וירעד ממועהה הרפואה,
 הנמשל ארץ ישראל היו שמה גבורים וענקים אשר
 לא ראו כאלה, ומן הנמוע הי' אל כל עם
 ולשון להלחם עמהם, רק אם ד' ית' ילחם צעדנו
 צכחו הצלתי צעיה, וזאת הי' ראויה להם להאמין
 אחר רוב הנסי' והגבורות אשר ראו ציציאת מצרי'
 ואשר עשה עמהם צמדבר לכלכלם צלחם שמים,
 ואחר שהצטיח אותם להציאם אל ארץ טובה
 התחילו מוהפקי' ואמרו נשלחה אנשים גו', ולא
 העלו על לבם יכלתו ית', אבל חשבו לכנוס את
 הארץ צדרכי' טעניי', כנולחמת צוד', אז נשבע
 ד' שלא יכנסו בה, כי ודאי אחר אשר יראו צעיניה'
 הבח והחזק אשר בהעמום והענקים ירפו ידיהם
 וכינוו שהי' לבסוף, שאמרו אפס כי עז העם גו',
 והוא שאמרו רז"ל (סועה ל"ה א'). אמר הקב"ה
 אחם צכיהם צכו' של חנם לפני, אני אקבע לכם
 צכי' לדורות, ומאזוהה שעה נגזר על בית המקדש
 שיחרצו ויגלו ישראל ועל אדונתן, אשר על דעתי
 עשה ית' את זאת לטוב לנו, כמאמר (תהלי' ג"ח)
 לב נשבר ונדכה חלקים לא חצוה, ומלת ונדכה
 צריכה צאור, אבל דע כי צי צכיות יש, אחת
 חכונה ואחת שנואה, כי העני שאין לו גם לחם
 רעובו ואין כסות צקרה, צא ומהפלל לעת ערב
 יעתר אל חלקיו וירצבו ויענהו, ויש עשיר רואה
 צחצירו שהרויח יותר מווננו, וכעסותו צרמוקנאמו,
 והוא צא וסופך נפשו לפני ד'. על רכשו כי מנער
 הוא, הנה הנכי' הזאת היא מנוגה מאד, וזו
 לב נשבר ונדכה, היינו כאשר צלומת הוא נדכה
 ועייב צוכה, אז חלקי' לא חצוה, לא כן צכיות
 העשיר המקנא, איכ' ישראל אשר צכו צמדבר
 נעשרם

עליו תמיד, בהכרח יהיו הנשים יותר ראויים מאבותיהם :

אל תעלו כי אין ד' בקרבכם גו', מלת בקרבכם אין לה מקום במאמר זה, כי מהלוקק היא שיאמר כי אין ד' עמכם, אבל ויאמר בקרבכם יש לו הוראה אחרת, כמו (תהלים ס"ד) וקרב איש ולב עמוק, אשר ע"כ דרשו חז"ל (בילקוט והחנן) גוי מקרב גוי, באדם שהוא שומט את העובר ממעי בהמה, אבל הבאור הגלוי בזה ע"ד שנואלנו במדרש (פי"ו) אמר הקב"ה לנשה אמור אליהם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבם, הם אמרו אנה אנחנו עולים אחינו המסו את לבבנו גו', פי' כי כבר ידענו אשר ישועת ד' היא רק אל הנוטחים בו, ולכך נכון עמו נאמנו מאד, כוונתו ארבעה דברים: חיזוק זה' מהם בטחון, וזה מנאר בנביאי' הרבה פעמי', ולכן אמרו אל משה אנה אנחנו עולים אם אחינו המסו את לבבנו, וא"כ אין אנחנו ראויי' עוד אל הישועה [וכבר דברנו מזה הרבה רי' פרשתנו ע"ג] והו שהכפיל הכתוב ואמר (דברים א') והומר אלונם לא תערונו ולא תיראונו מהם, הכפיל האזהרה לאמר לא תערונו עתה, ומה שאדם דואגים כי בקרבכם אל המלחמה, והגבר עליכם הפחד ואז לא תליתו, לזה הצטית אותם כי צוואה שמה תחזקנה ידיהם כי לעינים יראו אין גווננו כל יושבי הארץ מפניהם, ולכך מלא פחד ורעד, והם כאשר אמרו אחינו המסו את לבבנו הוכיחם מרע"ה ואמר (דברים א') ותזידו ותעלו ההרה פי' שהחגברו על עצמם לעלות ההרה והפחד עוד הוא בקרבם, רק הכריתו את עצמן לעלות, והיא לא חללה, והו שאמר הקב"ה למשה אמור אליהם לא תעלו ולא תלחמו יען כי אמרו אחינו המסו את לבבנו, וא"כ בהעדר הבטחון אין הם יכולי' ללכת, והו אל העל' כי אין ד' בקרבכם, פי' בקרב מושבתכם :

אני ד' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת במדבר הזה יתנו גו', באור זה בהקד"מ מאמר (ירמיה' ה') העל אלה לא אפקוד נאם

בעשרם וגדולתם היא כבי' של חנם, ר"ל שלא יקבלו שכר על כבייתם, אבל אקבע להם כבי' לדורות שיחרב המקדש ולא תהי' הכבי' בחנם, אבל יקבלו עליה שכר גדול, כמשפט אל הצובה ומתאל על חורבנו, וזה דומה לעשיר יש לו בן יחיד ואינו רוצה לעסוק לא בתורה ולא בדרך ארץ אבל הולך ומטייל מנגן נגונים כל היום, אמר לו האב א"כ אתן אותך אל החזן, ותהי' אלמו משורר, ומבוא לתכלית טוב מנגינותיך, משא"כ עתה אתה מנגן בחנם, והו אתה זכיתם כבי' של חנם כו' :

אמור אליהם הו אני נאם ד' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם, במדבר הזה יפלו פגריכם גו' וטפכם אשר אמרתם לזו יהי' והבאתי אותם גו' ופגריכ' אתם יפלו במדבר הזה, ונתיכם יהיו רועים במדבר ארבעי' שנה ונשארו את זנותיכם גו', ה' כתובים האלו כבר נראו' כשפת יתר, הלא הם כתובים תחלה, במדבר הזה יפלו פגריכם גו' וטפכם גו', ולמה חזר וכתב אותם לאין צורך, אבל לדעתי בא הכתוב להורות שלא יקשה לאמר מי יודע אם הנשים יהיו טובים מאבותיהם, עד שיש להחליט עליהם שהם יצואו שויה וחס יירשוה, ואם כדי לקיים השבועה אשר אל האבות הקדושי', א"כ עתה יגדל בא כח ד' להביא את הדור הזה אל הארץ, לזה חזר הכתוב ואמר ופגריכם אתם יפלו במדבר ונתיכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה ונשארו את זנותיכם גו', והבאור בזה ע"ד שכתבנו בספר קול יעקב על מאמר (אסתר א') ומלכותה יתן העולך לרעותה הטובה מונה, ר"ל כי באין ספק באשר יקח האשורוש אשה אחרת ודאי תהי' אשה טובה, יען כי נערה יעלה על ראשה פן כושפט וסתי יעשה גם לה, וזה לרעותה הטובה מונה, כלומר מסבתה, כי האחרת תקבל מוסר מונה, וכענין הזה אמר הכתוב פה, כי נתיכם באיזה כחי' שיהיו צע"כ יהיו ראויים לבוא לארץ ישראל, ונסנת שיהיו רועים במדבר ארבעים שנה ונשארו את זנותיכם, כלומר יהיו נושאים על פיהם העונש אשר הגיע אליכם, ויחזרו

ונועתה כל עלמו שהי' וקושש זה מחוייב סקילה רק בעבור שהיו ישראל שרויין במדבר, והיתה חטובה רשות הרבים, לכן יפה הקדי' הכהוב ואמר ויהיו בני ישראל במדבר וימלאו וקושש, לכן נחתייב כדון ועביר ד' אמות בריב :

למיצן הזכרו ועשיהם את כל מילתי, ודרש, משל לאחד מושלך לחוק היום, הוביט הקדנטי את החבל ואמר לו תפיש החבל זה בידך והל הניחתי, שאם הניחתי חין לך היום, כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל כל זמן שהם מרוקני במצות והם הדנקי' צד' חלקים חיים כלכם היום גו' אמר הקב"ה לישראל צעירי עיי יסיר' אתם פירשי' מן הנוטה, ולעתיד לצוא אתי עוקרו מכם, שנאמר ואת רוחי הן בקרבכם, דע כי הקב"ה צוה אותנו על התורה ועל העבודה, העבודה היא עשיית המצות בזמנם ובמקומם הראוי להם, וזהוורה היא ללמוד וללמד ולהנהיג בה יומם ולילה, ע"מ לשמור ולעשות, כנאמר (ברכות י"ז א') מרגלא בפומי דר' מתייר גומר בכל לבבך ובכל נפשך לדעת את דרכי ולסקוד על דלתי תורתך לציר תורתך בלבך ונגד עיניך תהי' יראתי לציר פיד מכל הטח טו', צלור הכפל, לסקוד על דלתי תורתך ונציר תורתך כו', לאמר כי העבודה ומעשה המצות מחייבת אותנו בהנהגה ללמוד לדעת המעשה אשר נעשה, והיו והיך וכמה, אבל בעבור נעשה העבודה לצד ה"י די לקדם ללמוד דבר צערו, הלכות פסח נפסח, וכדומה מן המצות ללמוד הלכותיהם בהגיע הור מעשיהם, ומה גם כי ה"י די להגשים בהתמנות מורה דרק בכל עיר, אשר בהגיע זמן מליה מן המצות ואמר להם זיורה לפניכם המעשה אשר יעשו, ייחי דירש צדיק ג' הלכות זמינים ביימיהם, ונאמרת לא בן הדברים, כי זאת היא מצוה צפני עמנה לסקוד על דלתי התורה יום ולילה, והנהני מחוייב ללמוד גם אם הלמוד הוא דינים והלכות הכלתי נהגים עמה, כל ספר תורה כהנים ועבודה המקדש, עומתה וטהרה שחין עתה צירט ענינים כאלם לקיימם עד עמוד הכתן לשרת

נאם ד' ואם צנוי אשר כזם לא התנקס נפשי, דע כי כבר אמרו חז"ל (ע"ז ד' א') על מאמר רק אחכם ידעתם וכל ונשפתו' האדמה על כן חפוד עליכם את כל עינוהיכם (עמוס ג') ושל לנושה בשני בני אדם אחד אוהבו ואחד שונאו מוהבו נפרע וועט וועט משונאו נפרע צנה אחת, ומאהבה הקב"ה את בני ע"כ ופקוד עליהם גו', ובגלון ראשי ז"ל שם פקודה משמע וועט מעט כארם שפיקד את חבירו לפרקו, וזהו ממש מאמר העל חלה לא חפיד צם, וכי גם פקודה נועט מעט לא חעשה להם, הלא אם הי' מזדמן מעט' כחלה צנוי אחר אשר כזה הלא התנקס נפשי נקוס נקוים כמשפט הראוי, וא"כ הרבה נדקה וחסד חעשה עמכם כי אהי' נפרע מהם וועט וועט, וזהו ג"כ מאמר אני ד' דברתי גו', ומאמר זה הוא ענין התגללות למשה שהעביר צעד העם ומה הועיל בהפלתו עליהם, ע"ז אמר לו הקב"ה כי הם ראויי' לעונש גדול מאד כאשר אמר החלה אבני מדבר גו', ובעונש כזה לא היו יכולי' לעמוד, והרבה החסד עמכם עתה כי הרחיב להם זמן ארבע' שנה, ע"ד מאמר הנ"ל מוהבו נפרע וועט מעט, וזהו אני ד' דברתי, פי' חסד ורחמי' אני עושה עמכם להעניש אותם אחד מאלף מניה שהם חייבי', וכי תאמר הלא הם נענשים כלם, וליה חסד ורחמי', לזה ביאר ואמר לו אם לא זאת חעשה לכל העדה כוונתי' ואומר וכי גם עונש כזה לצנות מהם מעט מעט ג"כ לא חעשה: וירדו בני ישראל במדבר וימלאו וקושש עליהם חיים השנה, הנה ומאמר ויהיו בני ישראל במדבר נראה אך לנוהר, כי לא היו במקום אחר כל משך זמן ארבעים שנה, ולא נאמר מאמר זה במקום אחר רק פה במעשה וקושש, והנראה כי כבר מוזכר ברז"ל (שבת ג' ב') וקושש ועביר ארבע אמות ברישות הרבים הי', ובגמרא מלאנו רומי' ד' ברייתא, זאת הוורה כי הוודע חטובה רשות הרבי', וזאת הוורה חין דינה ברישות הרבי', אמר חז"ל לא קאי' (ש"ג ב') כאן צומן שישראל שרויין במדבר, כאן צומן הזה,

נקודט

צוה"ק כמי שטובע בנהר והקצרניט מושיט לוהת החבל, ודאי מחוייב זה האיש להחזיק החבל בידו לא ירף ממונו רגע, כך מחוייבנו' הנחנו להיות דבוקי' בתורה כמאמי' (משלי ד') החזק במוסר אל מרף נצרה כי היא חייך, וזה לא יתקיים ביד האדם בלתי אחר השקידה ולזכור אותה ולשמור לעשותה צמונים הראויי' במהרה צימינו, חסו שפיים המדרש צוה"ק עיי' יתה"ר אחס פורשי' מן המוצת, כי לא יערנו לכם בהיות סגולתה נעלמת, אבל לעתיד חני עוקרו מוכס אז תפקחנה עיניכם לדעת טוב סגולתה ויקר תועלתה:

בני ישראל מומצרי', ובמדרש בליזה זכות; כי מרעיה ראה אותם ערום ועריה, השיב ית' ואמר בהוליאך את העם מומצרי' תעבדון את האלקי' על ההר הזה, הנה נחסדו הגדול ית' העלה בזכרונו מה שיבי' אח"כ, ובעבור זאת גאל אותנו, לאמר כי סופם לעבודת ד', וזהו תעבדון גו', כך מחוייבנו' הנחנו, על השקידה והזכרון, וזהו מאמר חני ד' אלקיכם אשר הוגלתי אתכם מן ארץ מצרי', בעבור העתיד להיות לכם לאלקים, כך תתנהגו עמי, וזה טעם נכבד על מאמר למען תזכרו גו', והמדרש בל בלאר החועלת הנמשך מזה, ואמר כי הנחנו

פ ר ש ת ק ר ח

אשר מפאת דלות השגתם הלא נחשב הוא לחכם, לזה אמר ולציון יאמר איש ואיש יולד זה, כי כל אחד השוב מפאת עצמו, לא עיי' דלות כלל ההמון, זה שאמר בשבח האנשי' האלה נשיאי' עדה קריאי' מועד, וגם בעת היותם בבית הוועד, וזה הם נבדלים מן ההמון, גם אז היו אנשי' שם, ואיכ' יורה כי חשיבותם מפאת יקר עצמותם:

וידבר אל קרת ואל כל עדתו לאמר בוקר ויודע ד' את אשר לו גו', מדרש, אמר להם משה גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם לערבו יום ולילה, כבר נאמר ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל אלקי' בין האור ובין החושך, בשגיל תשמישו של עולם, כך ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, אם יכולים אתם לערב אותם הבדלה שהגדיל בין האור ובין החושך אתם יכולים לבטל את זו. ומה מחד ראוי להתבונן בזה מה היתה כוונת מרעיה במאמר בוקר, כי אם הכוונה היתה להמשיך בהונת

ויקח קרח גו' ואנשים ונבני ישראל גו' קריאי' מועד אנשי' שם, באור זה ע"ד מאמר (תהלים פ"ז) ולציון יאמר איש ואיש יולד זה, דע כי לפעמי' יזדמן מן הצבועים נוסע וזא למרחקי' ולבגש אדרה שער למען כחש, שיחזיקו אותו לחכם חרשים וגבין לחש, אבל כאשר נשאל את פי אנשי' עירו המכירי' אותו וילדה מנצן, אם יאמרו האמת ויתברר השקר, וכבר יש מי שהולין על ויאמרו (אבות ב') אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, היינו שתשאל את פי אנשי' עירו, אז חדע דבר אמת, זה שסיפר בשבח האנשים המצויינים לשם ולחפארת אשר בציון, לאמר ולציון יאמר איש ואיש יולד זה, כלומר הלא נולד עמו פה, והנחנו מכירים אותו היטיב מיום שנולד ביקר שמו וההלתו, והבפיל ואמר איש ואיש, לאמר כי חשיבות החכם במקומות אחרות, אינה עצומיית כ"א בהטרפו' דלת ערך ההמון (*).

י' ית' שאמר ביד' עליה לנשים, כל עליון לא היו אלא מן הארץ, באור זה כי כלל בני האדם הם בחיבורי' גיבורים אדם גדול יחסו, אם יעלה לאדם נחשב לחיבור, אבל מרעיה עולה נשואים, גם בין העליונים היו חשיב וילד, עד אשר הם צמרים בבית בני, גיבורי' אשר הביעוהו נאמנות לא היו יתה' דלות הסתומי' ממונו; וזהו כל עליון לא היו אלא מן הארץ:

ההנהגה אהרן אל דבר חזק שלא יוכל להתבטל, יש
 ויש כונה דברי חזקי' כראוי מוסיקים, והכתובי'
 משתמש' בהם, כמו כי עזה כמות אהבה, קשה
 כשאלו קנאה, וכדוונת הרבה, ובע"כ כוונת חז"ל
 אל כוונה עמוקה בזה שצדק מרע"ה במואמר
 בוקר, אבל הסכת ושמוע:

הנהגה רבותינו ז"ל דרשו (במד' בראשית) ויקרא
 חלקים לאור יום: אלו מועסיהם של זדיקי',
 ולחוסך קרא לילה: אלו מועסיהם של רשעים [ולא
 תדרוש מונוי עתה: לצדק הנאמר הזה כי הלא
 תדרוש ובאת שמה בזה: יעקב פי בראשית ע"ש
 וינעם לך] ודע כי הדרג הזה איננו רחוק מן
 הפשט, כי האדם נוף ונשמה, וכמו אשר הגוף יש
 לו עיני צמר רואי' ומחשיני' בדברי' גשמי', כן
 השכל עיני הנפש לראות להבחין בין טוב לרע,
 וכמו אשר אל עיני הגוף נבדל האור, כן יש אל
 הנפש אורה הניחוד אליה לפי דקות עיניה, לכן
 נאמר ויהי אור רומז על שניהם, א' על האור
 הנראה צעיני צמר; ב' על אור השכל להבחין בין
 מועסיה' של זדיקי' למועסיהם של רשעים, וועתה
 המאמר יתבאר יפה אף נעים, והוא ע"פ ושל
 לאחד בל אל חנית סוחר גדול לקנות אללו על
 וילבוש, וזה בל אליו צאיסן לילה ואפילה, ויונהר
 הסוחר והדליק נרות בתנותו, למוען לראות את
 אשר יבחר לעצמו, והסוחר שאל אותו איזה
 סחירה בדעתך לקנות, וכן הפשוטי' או מן החשובי',
 השיב ואמר לדעתי אין הבדל בין סחורה לסחורה
 בין נין ונין כי הכל אחד ואיזה אשר אהפוך אקח,
 ונחיר אחד לכל הסחורות, כשמוע הסוחר את
 דברי הגבל הזה הלך וכזה את הנרות אשר
 בתנותו, והוסיפו בחושך, וזה מתפלל ואומר לו
 מה אתה עושה, ויען הסוחר ויאמר אם כדברך
 שאין חילוק והבדל בין טוב לרע, ונחיר אחד לכל
 הסחורות, איך הנר למה, הלא הוא כדי להבחין
 בין טוב לרע, בין סחורה פחותה לסחורה יקרה,
 ולדברך אשר דברת, הנר אך לנותר, רק כל
 סחורה שהעלם בידך קח לך, הנמשל, כי הקב"ה
 יוצר אור השכל ומורק אל אור היום שידעו אנשי'

להכיר בין איש לאיש ולהבחין בחכמה ושכל טוב
 יתרוקא' על חניו, להעריך כל אחד לפי מדרגתו,
 וקרח בא ואמר כי כל העדה כלם קדושים, וזהכל
 במדרגה אחת, אין הבדל צניעהם בקטן ובגדול,
 איך האור והשכל וההבחנה אך לנותר, וזהו
 שאמר להם ושה גבולות חלק הקב"ה בעולמו,
 ומתוק האור להשכיל לדעת בין איש לאיש, והאדם
 הלא יכולים אדם לערצ יום וליילה ולכנות את
 אור היום, כי לרעתיכם אין צורך אל הנרות,
 אם כל הסחורות שוות, ובע"כ אדם רואים שאין
 זה ביכולה ציד מי לערצ יום וליילה, כי יש צורך
 גדול להבדיל צניעהם, כי יתרון לאור מן החושך,
 צביל תשימושו של עולם, כך ויבדל אהרן להקדישו
 קודש קדשים, והענין נחמד:

מדרש אמר ושה אל קרח אלו אהרן אחי
 נטל לעצמו את הכהונה יפה עשיתם
 שנתרעוהם עליו, הקב"ה נתן לו שהגדולה
 והגבורה והעלכות שלו, כל מי שעומד על אהרן
 לא על הקב"ה הוא עומד, לכך כתוב ואהרן מה
 הוא כי תלינו עליו, הוא וראה חסידותו של אהרן
 הצדיק בשעה שהציק ושה שמן המשחה על ראשו
 כדעזע אהרן ונבעת, אמר למושה אחי שמה
 וועלתי צמון המשחה בו, והכתוב מועיד עליו מה
 טוב ומה נעים שנת אחים גם יחד. מה ושה לא
 מעל אף אתה לא וועלת (עי' הוריות י"ב) לפיכך
 הנועדים על ד'. זראו להעורר במואמר זה א'
 על מואמר וכי אהרן אחי נטל לעצמו בו' הי' צריך
 לומר בעצמו, ב' מה שאמר לכך כתוב ואהרן מה
 הוא כי תלינו עליו, אין לזה צורך, ג' סמיכות
 נאמר בא וראה חסידותו של אהרן מה ענינו ומה
 הוראתו, ד' מה שמוסיים ואומר לפיכך הנועדים
 על ד', הוא מואמר סתום, איננו דע כי כבר
 כתבנו לועלה (פי' שלה) ווענין ההבדל אשר בין
 ערב ובין מועיל, ובארנו שם כונה מואמר' בדרך
 נפלא מואד, ולפי הענין נאמר עתה בקולך דברי',
 כי יש דברי' מוכוני' צמם ערב, כמו כל תענוגי
 העויה', ויש מוכונים צמם מועיל, היינו שאין
 בהם ערבות כלל כ"א הכלית טוב, ולפעמים יונאו
 דברי'

במצוה זאת יש בה גם שניהם גם ערב גם מועיל, עכ"ל אהה אל תירא, כי אהוך רחיתי המים עם ד' ועשיה מליתי בשמחה, וא"כ מה נכך אם מצוה זאת היא נבחי' הערב ג"כ, וזהו מה טוב (מוסב על סוג המועיל) ומה נעים (הוא סוג הערב) וד"ל למה יגרע כח המועיל אשר במצוה זאת ע"י היות בה גם ערבות, וא"כ שנה אחים גם יחד מה משה לא מועל אף אהה לא מעלת, כי קדוש ד' כמורה שלל מלבד כל ערבות וכל עונג ולבו החלוני כבר ה"ל חלל בקרבנו, ולבנו לא ה"ל הרגשה החרה כ"א שמחת הקיומו מלית בוראו ית', וע"י השלמה הדבר"ל למעלה פ' תנוה על מאמר ועשיה בגדי קודש לאהרן אחיך כו' :

ובברר הזהיר הכתוב ואמר (שופטים) לבלתי רוס לבנו ומאחינו ג', היינו שלא יהנה ממה שחבריו יראו מוננו ומכבדו איתו, וכאשר התנהג כן עלתה מלית זאת בידו כמו תפלין ולינית, לא כן אם כוונתו לעלמו, והדמיון גזה אחד חוטב עצים אלל חצירו ואינו מושלם לו שכרו, ודאי האמר עליו כי הוא עסק שכר שכיר, אמנם אם יקחהו להיות ממונה ומשגיח על סעודה גדולה שעשה מכותה מיני מואבלי' ומשקים ערבים ויקרים ועל פיהו יסק כל העם המוסובי', וזה לא יתן לו שכרו, איתו הל"ל לא תחשיב לעוסק שכר שכיר, כי הלא הרבה נהנה בעת התמונתו, ודאי אלל חלקו בראש, ובשר הנריאה אלל, וכוסו רוי', אמנם אם ציום אשר עשה זה את הסעודה ה"ל אלל זה יום ההענית, אז השוב עזרתו זאת בעסק הסעודה להיות כחוטב עצים, אחר שאין לו הנאה מהעסק, וזהו לבלתי רוס לבנו ג' ולבלתי סור וון המלית ימין ושואל, שחתי' מצוה זאת כאשר המלית שאינם ערבות מורגש בהם אל הגוף :

ולסבה זאת מואנו ראינו כל גדולי הצדיקים ברחו ומה, כאמורם ז"ל על משה רבינו ע"ה (ייקרא רות ה') צים עמד לי מן הצד, ובימי עמוד לו מן הצד באלל מועד עמד לו מן הצד, אמר לו הקב"ה עד מתי אהה משפיל עמך כו', ובשאלו בחיר

דבר"ל פרט"ו שהרוויחו איתנייהו זהו יחד, וכמו כן המנח מצוה התוה"ק, אשר קנחם בלתי ערבי' על עושיהם, ועוד כושא כדד יכדו מוננו, כמו מצוה העם ציוה"כ, והלדקה וכדומה מהעניני' המהגדרי' אל טבע האנושי, ויש סיבה בהם בחינת שניהם, ערב ומועיל, ערב מוסבה מהיקותם, ומועיל בצבור היותם מצוה השם צ"ה, כמו מלית עונג שנה, עונג יו"ט, יש מקיימי' אותם וחתום חקקה ההענוג, אלל החסיד' והנשי מעשה אינם עושי' כ"ה להקים מצוה ד' ית' אשר צ"ה, לא לכונת שום הענוג, וכבר ידוע כי המצוה אשר עשייתה מהגדלת אל יצרי לבו כמו מצוה הצ"ה, וכדומה, הנה לבצבור אשר המעשה כדדה עליו לעשותה א"כ ודאי שהוא עושה אותה למען קיים מצוה השם, לא כן להתענג על ד' ציום השנה בצבור שהמעשה קלה מאלד כי בעסקו בה גם שני הינרי' כאחד נפגשו, א"כ היה חיפוח יתכן עונג זה לשם נ"י הוא, אם לענג את השבת, וכל ערבות המואבלי' מורגש לו מפאת יצרו הטוב המונתיק אותם צפוי, או שכונתו לענג את עלמו, במטעמים אשר הסב, וע"כ זה הוא הגדול שצנסינות אשר טוב ההענוג לא יפסיד כוונה המלית, והנה אהרן נשעה שמוסח בשמן המשחה, הלא במצוה זאת שניהם כאחד נפגשו, ערב ומועיל, כי המשחה ערבה וחשובה מאלד מועלתה שיזכה לגדולה ולהפארת שאין למעלה מוונה, וגם מועילה מאלד, כי הוא יה"ל הנבחר לשרת בקודש, כאשר תפליג עליו המושרר ע"ה (ההלוי' ס"ה) אשרי הנבחר והקרב ישכון חצריך, וע"כ דהג הצדיק הזה פן התערב זר בשמחתו בהיות המשיחה דבר הערב להתהדר ולהתפאר בה, ואמר אוי לי שמוא מועלתי בשמן המשחה כי זה משפט הצדיקי' השלמים שאינם מואמינים בעצמם, ולכן כאשר הרגיש שמחה בלבו דהג לאמר אולי השמחה הזאת מוערבת עם שמחת היצר ה"ו היינו שמחת הערב והעונג, לא שמחת המועיל והטוב אשר בה, על זאת יאלתה בת קול והמורה מה טוב ומה נעים, כלומר מה לך נכך אשר

ועיקר נושא המאמר הם הב' מלות על ד', וא"כ
 ראוי לדעת מהו העון הנכלל במאמר על ד',
 והנראה לדעתי בבאורו ע"ד שאמרו חז"ל (בראשית
 רבה פ"ט) ופרעה חולם והנה עומד על היאור,
 א"ר יוחנן הרשעים מתקיימין על אלהיהם, והנה
 עומד על היאור, אבל הצדיקים אלהיהם מתקיים
 עליהם, והנה ד' נצב עליו, וכבר נלתי אנורה
 בחלק הא' (במקומו) כי הרשע אינם משיינים
 לב לעשות ממות אלקי ית', וכל עסקיהם ומעשיהם
 רק להשביע את עמם מטובו ית' והשפעתו
 הצדיקה, לכן הולין ואמר הם מתקיימים על
 אלהיהם, לא כן הצדיקים כמו אליהו זכור לטוב
 וכדומה שלא בקשו ליהנות מטוב שפעתו כ"א לחם
 חקס ופת צמס, והיו משעבדו נפשם לעסוק כל
 יומיהם בעבודתו ית', ונתנו נפשם עליו, והקב"ה
 מנהג עולמו ע"י זכות מעשיהם, א"כ הקב"ה
 וכבוד מלכותו מתקיים עליהם, והוא שאמרו שם
 אומר פרעה נוי מתקיים על נוי, אני על אלהי
 או אלהי עלי, פי' שהי' ברצונו לדעת תחלה ע"ד
 כלל מהו הוראת החלום ורמיזתו, אם אני על
 אלהי, פי' שאני טובה מוטו, או צדיק אלהי
 עלי, היינו שהוא נבקש מומי מאומה והוא עלי
 לנשא (ועי' הדברי' פ' נוקן בהמתקת משל נח
 וינעמו לך). — ומעתה המאמר שלפנינו מובאר
 מחד, כי משה רצינו ע"ה אומר אלהים המעט מכם
 כי הדיל גו' להקריב אתכם אליו גו' ובקשתם גם
 כהונה, לכן אתה וכל עדתך הנועדים על ד',
 וראוי להבין מדוע אומר המעט מכם, ולא אומר
 הנועט לכם, אבל כל זה יתבאר ע"פ משל לשר
 גדול הי' לו שדות הרבה, והטיל העבודה על עבדיו
 הכפריי, עובדי אדומה, שיעבדו בכל עבודה צדה
 עד שיאספו מעשיהם אל הגורן, והי' בתבואות
 והמה באו צעגלות מלאות עומר והשלינו כל
 התבואות אל יד השר לא השאירו בידם מאומה,
 ולא יחצו האנשי העוש' בעבודתו כי האמין להם
 שלא יגנבו לעצמם, והי' משפט השר להטיל עליהם
 עבודת האדומה לאיש איש כפי כחו, לזה רק שדה
 אחת, ולזה שתי, ולזה עוד יותר, ולמיני' בא אחד
 לפני

צחיר ד' נאמר (שמואל א' י"ד) הנה הוא נחבא
 אל הכלים, וכל זה צעור כי אין עבודה קשה
 מזהה שהוא נסיון גדול אל האדם לגרש מלצבו
 סוג הערב ולכוין רק כוונת המועיל, [ובאמת לולא
 זרע הקב"ה בקשת הכבוד והפאר והגדולה, לא
 הי' צעולם נוי אשר יאבה להיות מושל באדם,
 והי' העולם הרום, והכבוד יענה את הכל] עד
 כי אהרן הצדיק גודעזע, נרתע ונפל לאחוריו
 ואמר הוי לי שמי מעלתי בשמן המשחה, כי הי'
 ירא ודוהג על עצמו מפני הסכנה הגדולה פן
 יפגענו היצר בצחי' הערב, וקרח ועדתו אחר
 שהם מתקנאי' בו ומבקשי' התנוונות הכהונה ודאי
 כוונתם צעור צחי' הערב, כי לולא כן היו צורחי'
 להנצל כצני מיד, והוא מאמר משה אל קרח, אלו
 אהרן אחי נטל לעצמו את הכהונה, ר"ל לענג
 את עצמו בחלק הערב אשר צה, יפה עשיתם
 שנחרעמתם עליו, הלא הקב"ה נתן לו שהגדולה
 והגבורה והיולכות שלו, כלומר הלא אהרן לא יתן
 גדולה לעצמו מזה כל מאומה, אבל הגדולה
 והתפארת את הכל יחזור לבעליו, וכל מעשיו לשם
 שמים, ואינו משהמש בהתנוונותו רק לעבוד עבודה
 אשר ד' ית' ציה אותו, וא"כ כל נוי שעומד על
 אהרן לא על הקב"ה הוא עומר, והוא לכך כתיב
 ואהרן מה הוא כי תלינו עליו, כלומר הלא ראו
 נא אותו והתנונו בו מה הוא, אם הוא חושב
 א"ע למציאות נכד, עד שיבקש מכם כבוד ותפארת,
 וא"כ למה תלינו עליו, והוכיח ואמר צא וראה
 חסידותו של אהרן הצדיק בשעה שהניק משה שמן
 הושחה בו נבעת, נרתע ונפל לאחוריו כו' עד
 לפיכך הנועדי' על ד', ר"ל ואתם כאשר בכל
 לבכם הנקשו ותרדפו אחר זאת ודאי אין בלבכם
 רק השגת הערב, כהמבקש גדולה לעצמו, וכמו
 שיתבאר, כי מאמר לכן אתה וכל עדתך הנועדים
 על ד' יש להתבונן בו מה הוראת אות הה' ביולת
 הנועדים, כי אם הי' אומר נועדים על ד', בלא
 הה', היחה ההוראה כפשיטה, אבל עתה באומר
 הנועדי' ההוראה כוסמין ורומז על דבר, כלומר
 אתה וכל עדתך, היינו הנועדי', הנה על ד',

קרח שהי' קתלוקים [פי' מונוגה על האזרות]
 לביטו של פרעה, והי' בידו מפתחות כל האזרות,
 חומר לו הקב"ה ויה הנאה יש לך חין אתה שולט
 עליהם שאומר בתים לא ישבו לנו אשר התעתדו
 לגלים, למוי הן ויעיתרו למוי שהם גולי', לישראל
 כו'. ומה מאד ראוי לתת לב אל כוונת המדרש
 כי לא דבר ריק. הוא להוציא החומר ופשוטו
 שהוא מוסב על דור המבול, והנראה כי זה נשפט
 הכני לב לחקור לדעת דבר על שרשו, כונו אדם
 כי ימות ותשאל למה מות, והם ישיבו יאמרו לך
 כי חלה כוונה שבעוונות ומת, חולי זה יספיק לך
 לטעם; אבל איש החכם יחקור עוד מה הי' שבת
 מחלה, עד כי יאמרו לו כי אבל חכילה גסה או
 דבר המזיק, כן מוי שאומע מועסה אחר ונתחלהו
 עד סופו, יתפלא מאד הלא לא אדם חסר לב הי',
 כי ר' מאיר לומר תורה מופתית דאחר, ומאחזה
 סבה נוחו לו כל חלה, לזה ספרו לנו רז"ל זמר
 יונוי הי' מוזמר, ע"ש, וכן פה בענין קרח עומד
 לחקור על ארש הנוצחון לחטוא, ואמרן עליו שהי'
 מצעט מוסבת רוב עושרו, במחור וישמן ויצעט,
 אבל גם זה חינו. מוספיק כי יש כוונה עשירי' שלא
 סרו מדרך הטובה ולא הטו את לבם, ובע"כ
 מוכרת הנה לומר שהי' ונאסף העושר בחטא,
 במחור עושה עושר ולא צדק (ירמיה' י"ז) מסיי' עליו
 ובאחריתו יהי' נבל, לזה התעוררו חז"ל לחקור
 על קרח הלא הוא לא אסף העושר כי אם מפרעה
 וביהו, ומה פצעו ומה חטאתו, ואם הטעה אהו
 עכ"ז חין צוה עון אשר חטא, לזה חומר וישבון
 ערים נכחדות כו', והוא ע"פ ושל, לנעל מחי'
 מוכר ונשקת החאספ-אל ביתו ביום השוק שיכורו'
 הרבה ויאמרו לתת לפניכם ונשקה, צא גגב אחר
 לגטב המועות מותר חונתחיתים, עומד עליו
 המונג ויתאבק עמו להוציאו מביהו, וזה מפיציר צו
 לאמר חלילה לי מעשות זאת אליך, חין אני כאשר
 הגנבתי מעולם לא גנבתי מישראל אפילו פרוטה
 אחת, השיב לו הנעל הבית שוטה כל אשר תימצא
 ירך לגטב מוסס חללי אהה גונב, כי ודאי לא ילכו
 מביתי עד אשר ישחו ישכרו בעד כל-מומוגס, ולא
 יאשר

לפני השר וחומר מדוע לא ונאחי חן בעיניך כי
 לא נהה לי רק חלקה אחת, ולחברי נתת צ' שדוה
 וג', וכשמוע השר את דבריו צוה וחומר לקחת וידו
 גם השדה הזאת, צא לפניו ויחומר לו לא די שלא
 הוספת לי עשית עומדי גם זאת ולקחת מידי את
 אשר הי' לי, השיב השר וחומר כי מתוך בקשהך
 והפצרתך צי חני מביין כי גגב אהה, לכן תבקש
 שדות הרבה שהוכל לגטב הרבה, כי אם היית
 איש נאמן, וכל מחשבתך לעבוד בחוונה, הי'כ למה
 לך לבקש עול עבודה רבה על עמוך ויה שלא
 הטלתי עליך, אם לא בי גגב אהה ולטובת עמוך
 אתה דורש, לכן גם מוסס שהי' לך אקח מידך,
 הנמשך כי מורע"ס חומר להם אם הייתם תמימים
 עם ד' לעזרו בחמת כושפט הצדיקי' שאלקיהם
 ונתקיים עליהם, לא הי' לכם לבקש עול עבודה
 יותר מהמוטל עליכם, חין זאת כ"א כי נחשב לכם
 עבודתכם כהנחה מן הגיון, ולכן באתם לבקש
 עוד יותר, כושפט מחומר (קסלת הי') אהב כסף
 לא ישבע כסף, ולכן חומר המועט מכם, כלומר גם
 זה המועט אהה צידכם ראוי לקחת מכם, יעני כי
 הבדיל חלקי ישראל חתכם גני' להקריב חתכם חליו
 לעבוד אתה עבודה מושך ד', ולעומד לפני העדה
 לשרתם, האריך הכתוב והציע לפניכם העבודה
 אשר עליהם, כאומר ראו והתבוננו מאד כי יש
 ויש צידכם צוה להתעסק אים צדונכם לעשות כ"ר
 לפניו יהי' הנה טוב העבודה צידכם הוא, ובקשתם
 גם כהונה, השתדלו לחפש ולבקש עוד עבודה
 נוספה, לכן אתה וכל עדתך הניעדים והנאים
 לבקש, בחין ספק הוא על ד', כי מי שכוונתו להנחת
 ענינו הוא מהקיים על ד' כנזכר, לא ד' עליכם,
 ולכן יפה העיר הים ביהמורו הנכבד המועט
 מכם, כונוי שאומר עוד חין לי תקוה להשיג מכם
 רק מועט, כענין הגגב שביקש שדות הרבה, ודאי
 כוונתו לעשות גניצה גדולה ויהי' ישר חללי, כי
 הלא ראו נח סדר העבודה אשר עליכם, ומדוע
 בקשתם גם כהונה, והכן:

מדרש וישבון ערים נכחדות בהים לא ישבו לנו
 אשר התעתדו לגלים (חיונ ט"ו), זה הי'

ואשר צידם ונאומם, הנמשל מנזאר במאמר שלפנינו, ויטבון ערים נכחדות כו', כלומר אמות הדבר שלא יאשר העושר ציד פרעה ונזארי, כי הם צחים לא יצנו למו, אבל ויה הטאוי של קרח,

אמר אברהם בערוש המלקט והמסדר יען כי בין כתבי לקטי טור זללהה לא מצאתי יותר שיהי שייך לפרשה זאת. רק אלה הלקוטי אשר הצנתי לפניך. לכן אמרתי להוסיף עליהם מעט טתוך חבורי הקרובים לך ויהי חבור אשר חנני די:

בגמרא (סוטה י"ג) אמר ר' לוי ברב ציטר ברב צרוהו, ברב ציטר רב לכס בני לוי, ברב צרוהו רב לך אל הוסף דבר אלי עוד דבר הזה, וכבר התעוררו רבים במאמר נפלא זה כי הוא מרעיש הרץ ומרעיש לב ראשי התעורה, כי חלילה לנו לחקור חטאים חדשי על נושא רצינו ע"ה ולומר שחטא נגד עדה קרח, כי נושא ע"ה כבר נאמר בו שנות ע"י מי מורבים, ויה גם אם מרע"ה חטא נגדם א"כ קרח ועדתו דיקו"ה היו ברבים עמו, ומודוע פחה הארץ את פיה והצלעם כשאלו חיים, והנפרטי ז"ל גם כ"י משה נתעוררו במאמר נפלא זה, עוד לא התעוררו על המלה, ציטר, צרוהו, מה ענין צורה טובה זה, ע"כ הלכו בדרך למרחוק ויה שאין המאמר סובלי, אבל דע והבן כי האלקי הזה ר' לוי ע"ה צא להעיר אותנו על ענין חדש, ומשואות חן חן לו במליצתו הזכה ונכבדותו ודובר זה להציגנו, כמה נאומים פנעי אהב נאמן כמותו וכמות גענוים דברי הוכחתו על חזון שונע אמורים הטוריים, הנה עדה קרח, גם כי הורו את רוחו בהמות על ד', ע"כ שפתי דיוק ידעון רעון, לא יואו צריב, ולעומת מרתו הטובה והגענויה נזדר גס לו בחפזרה, בהוכחתו ית' אליו, והוא, כי לפי חשפט הראוי אל המוכיח לאחד שחטא חטאה גדולה, כמעשה קרח ועדתו, לצוא עליו בחרופי ונדופי ונאצות גדולה לאמר הוי חטא ככל, פושע ומורד, וכדומה מן החרופי הענומי, אבל זה נושא רועה הנאמן בהצנתי ובחולתו לא כהה צם

כ"כ, אבל שיכל דברי הוכחתו בהסיף, וצא ואמר אליהם זכרו נא ונעלתכם וכבוד ונשפחתכם, זכרו נא מי אחס, יקר ומחצבתכם, כלם אנשים, האשים, הפרחים וניחוסים, ע"ד ומאמר משלי (כ"ד נ"א) ירא את ד' בני, ונלך, כלומר הלא אתה בני, וגם נלך, וזהו ומאמרו הנכבד, רב לכס בני לוי, כאומר חוסו נא על כבוד מעלה תפארתכם ויקר ומחצבתכם, שימו ושימו לב מי אחס ומי אביבם, ורב לכס בני לוי, בני ציון היקרי אביבם וחללו נזר תפארתם להקבל בעצרת צוגדים, ולשלוח נודים בין אחים, ולענות זה אלק"ה חשב לטוב בעת אשר הוא גם הוא הרעיו צנפסו עז ומלא את לבבו אחר שנשע ד' ית' ואמר לכן לא תציאו את הקהל הזה גו', הנה הרבה והפניר בהפלה כמינין והתחנן, דוקא, דוקא, ואעפ"כ הקב"ה לא שחט צו ח"ץ להשתקו בדברי חינוה, אבל אמר לו בדברי חן ותפארת רב לך, כאומר אל איש רב המעולה כנוך לא יאות להרבות דברי כ"כ, וגם בהוכחתו זאת הראה לו ית' אהבה וסותרת ועוז ידידות להציע לפניו ומכרת מעלתו וחין ערכו ויה שלא יאות אל מעלתו כי רבה היא להוסיף עוד לדבר בדבר הזה, זה שכוננו ז"ל במאמר ברב ציטר, ברב צרוהו, והענין יקר לכנון רוח:

ויאמר נושא אל קרח אתה וכל עדתך הוי לפני ד' אתה וחס ואהרן ונחר, נכפלו הדברי לאין צורך, כי למה לו לומר עוד הפעם אתה וחס, הלא כבר אמר אתה וכל עדתך, והנראה בצאור זה כי כוונת נושא הימה בענין המוחות אותו

אל קרח אחה וכל עדתך היו לפני ד', ודייק עוד
 והגיע לפניו סדר המעמד, אחה (החלף) והם,
 ואח"כ אהרן, שיעמוד אהרן אחר בלם, והוא
 יתנדר לפניך כי אין הקב"ה גומר רק באהרן,
 והנן, ע"כ:

בספר הזוהר ברע"ו ויהימנא (קרח קע"ט) מעולם
 לא זזה שכינה מ"שראל בשנהות וימים
 טובים ואפילו בשנהות של חיל, והנור לי הנאון
 מו"ם ברוך מרדכי נ"י בשם הג"ו הרב מו"ם יעקב
 זלל"ס דבר נכון, כי טעיה נפל בדפים, וה"ו
 כתוב בשנהות של חוץ לאהרן, רק ה"ו כתוב בר"ת
 ח"ל, ובש"ש ונעשה מזה ח"ל, וכו"ף ע"כ מ"ם
 שאמרו בגמרא (כהנזות ק"י) כל הדר בחו"ל דרומה
 כמי שאין לו אלקי, ע"ז אמרו מעולם לא זזה
 שכינה מ"שראל בשנהות וימ" טובים אפילו בשנהות
 של חוץ לאהרן שאין שם מוקים השכינה, דרומה
 כמי שאין לו אלקי, ע"כ בשנהות יש השראת
 השכינה בישראל גם בחו"ל:

ואתו ענין עלמו אשר הנור במופת המטות, כי
 במופת המטות נאמר ומטה אהרן צהרך מטותה,
 שפ"ז"ל בהנצח המטות למען יהיו כל שארי המטות
 קרובי אל הויר קדושה אהל מועד ומטה אהרן
 יהי נחמא ונסהר בהנצח, כי אם מטה אהרן
 יהי יותר קרוב אל הויר הקדושה ומטהו יפרה,
 עוד יהי להם מוקים להלגונן ולומר כי ע"כ פרח
 מטה אהרן שבו קרוב אל האויר ואם ה"ו שלי
 קרוב ה"ו שלי הפירח, לכן הרחיק אותו יותר מכל
 המטות וע"כ פרח, זה להם לאות הויה כי הקב"ה
 נחר רק באהרן, וזה הדבר עלמו הנור להם עליהם
 נמופת המנחתות שיקחו ה"ם ונחתו ולהם עליהם
 קטורת והקדפתם לפני ד', ה"ו משה חושש עוד
 אם יעמוד אהרן החלה לפני ד' סו"ך לאהל מועד,
 ואח"כ אחות מרעיו וקרח יעמוד אחר בלם, עוד
 ישאר לו מוקים להלגונן ולומר כי על כן נחר
 הקב"ה באהרן בעמוד שמו"ך לושכנו, ומה
 לו ית' לחפש, ואם הייתי אני עומד בקרוב מוקים
 ודאי נבחרתי אני, לכן נשמר מרע"ה מזה, והנור

פרשת חקת

להעריך את הגנב והגנלן, ולהעריך גם את
 הגנב והגנול, אם עשיר גנב הלל עני ולא השאיר
 לו מאומה עד כי יוונה ברע"ו ה"ו ראוי לרובי ומשפט
 מות, ועני גנב אלל עשיר לקנות זה הרוחה
 אחת, והעשיר נשאר בעשרו הראשון לא ה"ו לרובי
 דדון גנב, וכפי החורה דין פרוטה בדין מו"ם,
 ומשפט אחד לבלם, וכן רניחה בנר קלנוי המועצי'
 עיניו נחת כאלו שופך דמים, וכפי השכל ה"ו
 ראוי להעריך את הנרנח, אם הוא יצול ימים
 ולו חשה ונני' אשר חייבם הלוי"ו בו, ואם
 הוא ה"ם זקן מוטל על ערש דוי זה כו"ם
 שנים אשר חלה את חליו אשר יוונה זה
 ח"ה מעשים עיניו החורה חייבה יחיו כמשפט
 הראשון, נע"כ האמר כי הנבחרות לר' אלקינו
 נ"כ

זאת חקת החורה אשר צוה ד' לאמר, באור זה
 בהקדים מ"ם שכתבנו על מ"אמר דהע"ה
 תכל"ו קי"ט) אחה צוית פקודיך לשומר מו"ם,
 אחלי יכנו דרכי לשומר הקיך, כי הגם בהסקפה
 הראשונה יאמר האדם כי העויה יתחלקו לב' ס"ג,
 מ"ם שכליות, ומ"ם חקיות, כי גניבה גזילה
 ובדומה יש טעם מושג ומוסכם אל שכל האדם כי
 ראוי ונכון אליו להרחק מ"ם, ויש חקים נעלמי
 הטעם, רק אלקים הבין דרכם ופעולתם וסגולת'
 ובחיה לח כן הדגיר כי באשר חיים לג להנצונן
 נפרטי הדגירי' אשר נמוות השכליות או חשבל
 והראת כי גם השכליות הויה חקיות, לא לחיקין
 עולם בלגד, כי מ"ם גזירה השכל על הזכרה
 הגניבה והגזילה ה"ו ראוי להיות משפט" ונחתלפי'

זכה האדם להשיג נפלאות צהורה ד', כזר הוֹצֵחַ לוֹ (משלי"ב) אז תזין יראת ד' ודעת חלקי תמלא, וכמואמר (חזות ו') ומגילן לו רזי תורה כו', אז יזין סודות כל החקים, אזל עיניו כאלה חין האדם מורשה לאומר לאחרים, וזכו זאת חקת התורה אשר ליה ד' לאומר, לא חלק ההורה אשר הוא בחי' ההגנה לבד אל הוֹצֵיג מודעה:

מדרש זאת חקת התורה, הוֹרֵג הקב"ה חקה חקקתי גזירה גזרתי הוֹרֵג הוֹרֵג רשאי לעבור על גזרתי, רחיתי וון הוֹצֵיג שיהתעללו על כפל לשון הוֹדֵרש חקה חקקתי גזירה גזרתי (*), והענין חלקי גם אני, כי הנה כבר ידענו כי יסוד העולם

גם צמות השכליו, רק הנגלות לנו שהמה מושגי' שכל לחיקון העולם, וזכו אתה לוי' פקודיך לשמור מאד, כלומר הרבה יותר מאשר יגזור השכל, לכן יפה החליט ואמר אחלי יכונן דרכי לשמור חקיך, כלל את כל הוֹצֵיג שש חקים [ועי' למעלה פ' נח הארכנו שם בדברי' גוֹרֵגים] ודע כי ההגדל זין המשפטי' והחקים, כי אל המשפטי' יש טעם צמחור פי הנשאל, כי כאשר ישאלו אחד וזה טעם להזכרת הנגיזה או מוֹצֵיג טעם דמחוי, יש לו רשות להשיג צמחור פיו, לא כן דברים נסתרים שגאור זהם (משלי כ"ז) כששים ללבושיך (שיר ד') דגש וחלז החת לשוכך, כאשר

י' ורויין ללרכנו נראה עוד צמחור זה המאמר ע"ד ונאמר ז"ל (צ"ר א') לא נפלאה היא ויויך, ואם נפלאה, מאיך היא נפלאה, וגם דברי' האלה לריכי' צמור, אונס הטענו אשר דרכנו צמקס הולדות [בייז משער הדעת שדיורי המדות] כי ע"ד כלל ראוי להצטונן צמקס הענין ודוע תכלול התורה וולות רבות אשר איתנו יודעי' ויוצגים טעום ויסרם, ויש זה כוונה ולות נעלמים צמקס ופעולתם ופגולתם, אזל הכפת וסוע את אשר נראה לדעי' צום, הנה כבר כתבנו למעלה (צמחית ט"ו) כי הוֹצֵיג צמלם לינס כ"ה לטוֹצֵיגו, כוֹלֵיגו (דברי' ל"ב) כי לא דבר ריק הוא ומס כי הוא מיינס גו', והזכרות התורה הם ויוש טעו הזכרת הוֹצֵיג טעום, כוֹלֵיגו (תכלים ק"ט) גם עדותיך טעטועי' אשגי עלתי, הנה קרה החסיד את כל התרי"ג וולות אשגי עלתי, תרי"ג יוענים, ויף אשר צדק פרט לא נדע קצתם ועילתם וכפולתם, אם הוֹיג צמח' ויוון ויומי' אל הנפש, או שהם צמחי' לצושים ועטפות, או שנינס אינת, עכ"ז ע"ד כלל ידענו אשר עיקרם רק לטוֹצֵיגו, כוֹלֵיגו (איוצ ט"ב) החפץ לשגי כי תגדק ואם צמג כי תתם לרכיך, וועתה הנה הדבר יותר קשה, כי אם הוֹצֵיג הם חלינו ליוון יוחי' וכדוונה כש"כ שהיו ראוין להיות גלויות ומיוודעות לנו וערצי' נחכנו, ככל הוֹצֵיג אשר האדם יחי' צום, הנה ערצי' ונחמד' חלינו, וכל חיד ישעום האוכל אשר יאכל, אזל אם נשים עין ולב על ענין אחד תאורכה עיינו לומר צמור האינה נאית החקים והדברים הנעלמי' ואתנו, כי הדברי' שאורנו צמגולת הוֹצֵיג טעום רק לטוֹצֵיגו ולחיותנו ה' עינים וובן ויוטעם כל עוד שחי' עינין האדם על וזגו החלשון, וחי' צמור חולם, תם יבלם, אינס אם יבין אדם צמור צנו ונאכלים דנים מכוונה מיונים טונים, ווולצושים עשויו' כוונתו כראוי לו, וכו' עודנו קטן ורך, וצמרות היונים הגדיל הנער וחי' לזיש גנה הקוונה, הלא צעת הזאת לא יכונן צמיוו הוֹצֵיגים אשר הכין לו אצו צלווורו, לא יעלו עליו, ואם יעלו לא יגיעו גם עד טעורו, וכן הוֹצֵיגים הרבים אשר הכין לו כוונה וחס יסיו גורא צמור, כי עתה הוא וטעום טעצו ויוונו צוולתו טעצו גני צמיו, כן הדבר צוונות התורה כי כבר ידענו אשר קודם החטא ה' העולם ויוולו צוורה אחרת וצדק אחר, כש"כ האדם שחי' קודם החטא צמו' אחרת וגורה אחרת, ודעה אחרת, וכפי הווייתו וקדס כן נלטייכו הוֹצֵיגים כלם ליוולות הווייתו וקיוויו וטעונו, וחי' כלם ערצים ומתוקי' לנפשו ועיוו וצויו ולזרתו ודענו, והוולות הלא נשאר על לזרתם צוונן הנק, לכן אחר החטא הנה ציום אשונתו נחטב ונדרו טעיוו ולזרתו ודענו, והוולות הלא נשאר על לזרתם החלשונה כי חקת עולם היא, ואי' חיד יתקרב זה אל זה כל הילכה, כל עוד אשר העולם עוונד על קלקולו, וטעום צוולתו, וזוה נשאלים עוונד' על חכונתם כונו שהיו צעלם וראשונם, דק דעתנו חלנו והטענתו אינו על וזגו החלשון, יח"כ חין החסרון ונדר האולות ח"ו, כ"ה כוֹלֵיגו (היינו א' כ"ה) עוונותיכם הטו אלה ומעלתיכם טענו הטוב ונכס, עי' השתנות הוֹצֵיג אשר נתחדש צנו אחר החטא עוונה שהיינו וקודם, לכן יש כוונה וולות החקיקי' ודעתנו והטענתו, וזוה טעורו לא נפלאה היא ויויך, ואם נפלאה היא נפלאה, ר"ל אתה נפלאה ונכס, לא אתה ויויך, כי הוֹיג עוונד על לזרתם החלשונה, וזוה אינה קב"ה טקס חקיקתי, היינו טקס טעורם לזרתם ווונותי', הוא חק עולם צמין השתנות כל הוֹצֵיג, ואח"כ גזירה גזרתי, היינו הטעורם טעונת את כל האלף

העולם בכלל התורה והמונות, אשר נלעדה לא יתקיים העולם גם שעה אחת, שנאמר (ירמיה' ל"ג) אם לא נריתו יונם ולילה חקות שמים וארץ לא שונתי, כי היא הנוחנת חיים לכל צבאות הצבאות בכלל, ונוהג נצח ונאמר חז"ל (בילקוט יתרו) ויחד יהרו על כל הטובה, ר"ח זה העין שהי' בו כל הטעמים שבעולם, וח"ח זה הגאר שהי' בו כל הטעמים שבעולם והיו טעמים בו טעם יין חדש ויין יסן, וח"ח זו התורה כו', באור זה דע כי ויה שהקב"ה ניהן לבני אדם ניתן להם הפירות הגדלים בהוצר שלמעלה, אבל לישראל עמו הוא ניתן האוצר עמו והעשין הנובע נהרי נחלי הברכה והטוב הוא העין, הוא הלחם שלמעלה, שמונו ונא"ל כל הטעמים ומזון כל חי, והבאר ג"כ יסוד כל הנושקין, לכן הי' מותחלם לכל הטעמים, זה שנסתנחו אבותינו הקדושים שנתברכו בכל מכל כל, כי הנושין נקרא כל ע"ד כלל, לכן כאשר אמר עשו אל יעקב יש לי רב (וישלח) הוור לו יעקב עב"ז יש לי ויהר, כי יש לי כל, ואין קילורין שלי הסר כלום, כמשפט מעין הנובע, וזהו ויחד יהרו על כל הטובה זה העין והבאר, וכן התורה היא אוצר הכל, כאמרם ז"ל במדרש (ר"י תרומה) יש לך אדם קונה כסף חין בו זהב כו', אבל התורה יש בה כסף ויש בה זהב כו' :

ומציאותם וקיומם רק בדרך חק, ואינם מושגים בשכל, כמו קיום הולד ט' חרשים צרחם אנו, אשר רבותינו ז"ל (צמוד הוריע) קראו על זה ונאמר חיים וחדש עשה עשוי ופקודתך שורה רוחי, ובע"כ כל סוג מהקיים מסוגו, היינו חקי העולם קיומם ע"י חקי התורה, והשכלי"י מוחלק נוצר השכליות, וכמו אשר קיום המונות החקיות קאים על המוקבל, כן חקי העולם יותר קאים להקיים ומבלעדי גם, ומועתה יפה אמר המדרש חקה חקקתי, הוראתו על חקי העולם, שהם מנהיגרי" חקים, כמו (ירמיה' ה') אשר שונתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו, גזירה גזרתי, נורה על המונות שהם חק וגזירת העולך ית"ש עלינו לקבל אותם בדרך חק, לא שנטרתי שכלנו לחקיר עליהם להבינם ע"פ שכל, וגם כי ישאלך מי לאמר וזה המונות הזאת ומה טעם יש בה, חף אהם אמור לו חק הקב"ה הוא עלינו, ומה לנו לחקיר, וזהו זאת חקת התורה אשר צוה ד' לאמר, היינו להשיב כן אל השואל :

אמנם הנראה לדעתי כי במאמר זה עצמו צא הקב"ה להפיים את דעתנו על הסתירו פנים פני התורה וזיו הפארתה הודן והדרן של מונות מעיני שיחריה דורשים, והוא ע"ד שמשאנו במדרש (ר"י פרשהנו) לך אני מנגלה טעמה ולאחרים חקה, כי זה כלל גדול כל דבר המורק ונכלי אל כלי אי אפשר שלא יתמעט מוונתי וועט, והמוקבל לא ישיג וזה שהי' ציד הניהן, וכאשר חזר המוקבל הזה ונהן אותו לאחד, בהכרת אל השלישי יחסר עוד מונות שהי' אלל השני, והנה משה רבינו ע"ה קבל התורה מאלהו ית', נאמר עליו (תהלי' ח') והחסרתו וועט מאלקיים, ונפי מרע"ה הגיעו הדברי' אלינו, בהכרת כי יגרע אלינו נטפיונים העיויקין' והנחנו חסרים בהשגתנו מונות

וביצורה עמוד והתנוון נפלאות, כי כמו אשר במונות התורה יש חקיות ושכליות, כן בצבאות הצבאות הרחב ג"כ צ' סוגי' אלו, כי רובי הדברי' מושגי' בחכמה ושכל, כי מי אשר חנק' אותו בחכמה ויבין איך הלחם והמזון מושגיע את האדם ואיך המונות התן מרגוע אל האדם ואיך הקיר והחוס מניק את האדם, ורוב אכילה ושתי' ומחליש את האדם ובלם הולכי' מיהלך החכמה, אבל יש ויש מונות פרטי' בצבאות הצבאות אשר

אלהן הכל ויובנה, עיי"כ נעשו הקדושים מחוקין' ואיך חין לך כמות להכיר אחרים. אבל על זמן הפתור נאמר (ישעי' מ"ב) והולכתי עורים בדרך לא ידעו מי כי יהנו ד' ויגלה עפר הארץ ועל לבני, ויאיר עינינו, והיכלה לנו חוכ התורה והמונות בטעמים ומאורותיהם יתנו עינים יחוקין' נמשנו, ולנחם שונות חיינו ומי חסרנו כמשפטן הכלשון, אז יהיו המונות מכוונות למדתנו, ונחנות לחסנו, בניהם במונתי :

וַיִּזְכֹּר יְהוָה אֶת מִצְוֵי רִבְעִי, וְהוּא לֶךְ אֲנִי וְגַלְגָּלִי
 טַעֲמוֹהֶם וְלֹאֲחֵרִים חֻקָּה, וְיָמָּה נַעֲמִי בְּזֶה דְבַרִּי
 הַכְּתוּב (וְהַחֲתוּן) רָחֵם לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֻקִּים
 וּמִשְׁפָּטִים כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ד' אֲלֵכֶימוּ וְשִׁמְרַתֶּם וְעִשִׂיתֶם
 כִּי הִיא חֲכָמַתְכֶם וְזִכְרֹתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר
 יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה גו', הִנֵּה אֲלֵל
 הָעַמִּים הַזֵּכִיר אֵת כָּל הַמִּצְוֹת רַק צֶמֶס חֻקִּים, כִּי
 כִּמוֹ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר קִבְּלָנוּ מִיְּהוָה בְּהִכָּרַח נִגְרַע
 עֵרֶךְ הַשְּׁמִתָנוּ מִהַשְּׁמִתָנוּ מִשֶּׁה, וְנִתְחַקֵּי הַדְּבָרִי מִן
 הַמַּעֲשִׂים הַרְאִיִּים עַד כִּי נִתְחַלְקִי לִשְׁנֵי סוּגִי, מִשְׁפָּטִי
 וְחֻקִּים, כִּן מִחֲתוּבֵנו וְהַלֵּלָה יִשְׁתַּחֲוֶה אֲלֵיהֶם בְּהִכָּרַח
 עַד כִּי כֻלָּם נַעֲשׂוּ חֻקִּים, וְכָל זֶה סִבְבֵּנו אֲנַחְנוּ
 בְּנוֹה שְׂאִמְרָנוּ אֵל מִשֶּׁה דִּבֶּר אֲתָה עֵינֵינוּ וְנִשְׁמַעֵה
 וְאֵל יִדְבֵר עֵינֵינוּ אֲלֵכֶם, וְהוּא מֵאֲמֹר זֹאת חֻקַּת
 הַתּוֹרָה הִיא צֶעֱבֹר אֲשֶׁר צִוִּיתִי ד' לְאֲמֹר, עֵי
 מִמּוֹלַע, זֶה מִשֶּׁה, וְלֹא שׁוֹמְעֵנו כָּל הַמִּצְוֹת מִפְּנֵי
 יָתִי, כִּי אִם הֵינּוּ שׁוֹמְעֵי מִפִּי הַקְּבָ"ה אֵת כָּל
 הַתּוֹרָה הֵינּוּ גַם אֲנַחְנוּ וְצִוִּיתִי כִּמוֹ שֶׁהֵבִין מִשֶּׁה,
 שְׂנֵאמֹר לוֹ לֶךְ אֲנִי וְגַלְגָּלִי טַעֲמוֹהֶם כו', וְהֵבִין:

עוֹד יִתְּכֵן בְּזֶה בְּהַזְכִּיר מֵאֲמֹרם ז"ל (שְׁמַת פ"ח)
 בְּשֶׁה שְׁעָלָה מִשֶּׁה לְמַדְרוֹם אֲמָרוּ מִלֵּאזִי
 הִסְרָת כו' מִה אֲנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרוּנוּ גו' תּוֹרָה שְׂאֵתָה
 נוֹתֵן לִי מִה כְּהִיב בָּה כו' לְמִצְוֵי יִרְדַּתָּם לְפָרַעַה
 הַשְּׁתַּעֲבָדְתָם כו', וְהַפְּלִיאָה נִשְׁבַּח וְכִי הַמִּלֵּאזִי
 לֹא יִדְעוּ וְלֹא יִזְכְּרוּ מִעֲשֵׂי אֵת כָּל הַדְּבָרִי אֲשֶׁר
 דִּבֶּר מִשֶּׁה אֵלֵיהֶם, עַד כִּי אַחַר דְּבַרִּי מִרַע"ה
 חֲזַרוּ וְקִדְדוּ וְאֲמָרוּ ד' אֲדוֹנָנוּ מִה אֲדִיר שִׁיךְ בְּכָל
 הָאָרֶץ, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד נַעֲשֶׂה לוֹ אִוֵּב וְיִסְרְוּ לוֹ
 מִתְּנִית, אֲנוֹשׁ דַּע כִּי יִדְעֵנוּ כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה
 הַרְבִּיבָה מֵאֲרֶךְ יוֹדֵה גו' וְהִיא כִּמוֹ מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם
 גְּבוּל, וְאִ"כ אִם אֶחָד עוֹמֵד צָדַד זֶה מִן הַמַּיִם זֶה
 עוֹמֵד צָדַד הַשְּׁנִי אֵין צָאֲפָר לָהֶם שׁוֹכְלוּ לְרֵאוֹת
 זֶה אֵת זֶה, וְגַם כִּי לְעֵינֵינוּ יֵשׁ לָהּ גְּבוּל, וְהוֹרָה
 הַתּוֹרָה בְּדִינֵנוּ וְנִרְאֵיתָ עַד לְעֵינֵינוּ כָּל יִשְׂרָאֵל וְכֵה
 תְּרִי"ג מִצְוֹת וְלֹא יוֹתֵר, כִּמוֹאֲמֵר חז"ל (שְׁמַת ק"ד
 א') שֶׁאֵין נִצְיָא רִשְׁזִי לְחַדֵּשׁ דְּבַר מִעֲשֵׂה, עַכ"ז אֵין
 לָהּ גְּבוּל יִיגַד שֶׁאִיא נִדְרַשְׁתָּ בְּכִוְנָה פְּנִים, וְכָל מֵאֲמֹר
 יֵשׁ בּוֹ פֶּשַׁע רַחוּם דְּרוֹשׁ סוּד, וְכִזָּה יֵשׁ אֵל הַתּוֹרָה

ב' קְצוֹת, הֵינּוּ הַפֶּשַׁע הִיא קָצָה אֲשֶׁר אֲלָלָנוּ,
 וְהַסוּד קָצָה הַאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר צִד הַמִּלֵּאזִים, וְכִמוֹ
 שְׂאֲנַחְנוּ הָעוֹמְדִי מִזֶּד זֶה וְצִדֵינוּ הַקָּצָה אֲשֶׁר
 אֲלָלָנוּ הֵינּוּ הַפֶּשַׁע, אֵין אֲנוּ רֹאשֵׁי הַקָּצָה הַאֲחֵרוֹן
 אֲשֶׁר צִד הַמִּלֵּאזִי, וְאִם יִסְפְּרוּ לָנוּ אֲשֶׁר מֵאֲמֹר
 לֹא הִגְנוּב לֹא תִגְזוֹל הוּא לְמַעַלָּה עוֹלָם מִלֵּא עַד
 אֵין עֵרֶךְ לֹא יִצְוִיר אֲלָלָנוּ הַדְּבַר בְּשָׂכָל וְיָהִי קָצָה
 לְהַאֲמִין זֹאת, כִּךְ הַעֲלוּנוֹם לֹא יוֹכְלוּ לְצִייר
 וְלְהַאֲמִין אֵל אֲשֶׁר יֵאמֹר אֵלֵיהֶם לְאֲמֹר זֶה הָעוֹלָם
 מִלֵּא וְרַחֲצֵ יָדִים אֲשֶׁר אֲתָה רֹאשִׁים צִעִינוּ צִעִינוּ
 הוּא לְמַטָּה בְּאֶרֶץ פְּרָשָׁה קִטְנָה, כִּמוֹ לֹא הִגְנוּב
 וְכְדוּמָה, כִּי זֶה מִשְׁפַּט שִׁים הָעוֹמְדִי אֲלֵל הַקְּצוֹת,
 וְשִׁטַּח בְּלִתִּי תְּכֵלִית מִפְּסִיק צִעִינוּ, הֵינּוּ כִי
 אֲנַחְנוּ עוֹמְדִי צָדַד זֶה מִן הַתּוֹרָה, אֵין אֲנַחְנוּ
 רֹאשֵׁי הַקָּצָה אֲשֶׁר צִד הַמִּלֵּאזִי, כִּן הַמִּלֵּאזִי אֵינִים
 רֹאשֵׁי הַקָּצָה שְׂבִידֵינוּ, עַד שֶׁהוֹצֵר מִשֶּׁה רִבְעִי
 ע"ה לְהַעִיר אֹתָם וְלִמְדֵי תּוֹרָה שְׂאֵתָה נוֹתֵן לִי
 מִה כְּהִיב בָּה לֹא תִגְזוּב כו', וְיִוֹעֵהָ כִּמוֹ שְׂאֲנַחְנוּ
 הַמִּהִי עַל הַסוּד עַד שְׂאֲנַחְנוּ קוֹרְאֵי אֹתוֹ חֵק,
 כִּי עֵינֵינוּ נַעֲלָם עַד שְׂנֵאמֹר צוֹ הַנִּסְתָּרוֹ לְדִ אֲלֵכֶימוּ,
 כִּן הַמִּלֵּאזִי תּוֹמֵה עַל הַקָּצָה שְׁלָנוּ, כִּי לֹא עֵלְתָה
 עַל לָבַם וְאִי אֲפָשָׁר לָהֶם לְצִייר זֹאת בְּשָׂכָל שִׁהִי
 הַסוּד וְהַאֲדוּר הִגְנוּב דְּבַר ד' אֲשֶׁר אֵלֵיהֶם בְּמַחֲזָה
 וְהַתּוֹרָה הַגְּדוּל הַנִּרְאָה אֵלֵיהֶם לְמַעַלָּה יִשְׁתַּחֲוֶה
 לְמַטָּה לְנוֹנוֹת מִעֲשִׂיֹת, לְקִטּוֹת צַעַד ב' גְּדוּלֵי צִעִית
 לְתוֹלוֹת אֹתָם עַל אֲרֻבַּע כַּנְּפוֹת הַכְּסוּת, וְכְדוּמָה
 מִן הַמִּצְוֹת מִעֲשִׂיֹת, עַד כִּי הֵאָף אֲנוֹשׁ שִׂאֲמִינוּ
 בְּהִכָּרַח, עַכ"ז לְמַעַלָּה אֲלָלָם הַדְּבַר לְחַק, כִּי הוּא
 לְמַעַלָּה מִהַבְּנָתָם, וְהוּא מֵאֲמֹר הַקְּבָ"ה לְמַשֶּׁה
 שִׂאֲמֹר לָנוּ אֵל תְּהוֹכֵה עַל הַחֲפֶזָּה כִּי כִּמוֹ אֲשֶׁר
 אֲלֵיכֶם הַסוּד הוּא חֵק וְדָבַר נַעֲלָם, כִּךְ לְמַעַלָּה
 הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתִי לְאֲמֹר אֵלֵיכֶם הוּא אֲלֵיכֶם
 חֵק וְדָבַר נַעֲלָם, וְהוּא זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
 צִוִּיתִי לְאֲמֹר:

עוֹד נִרְאָה לְהַתּוֹחֵק הַמֵּאֲמֹר ע"פ וְשָׁל לְאִישׁ פְּחוֹת
 הַמַּעַלָּה מֵאֲד הַבְּלִיתוֹ מִעֲשִׂוֹ וְהַגִּיעַ לְהוֹן
 וְעוֹשֵׁר, עַד כִּי עֵלָה עַל לָבוֹ לְהַתְּקַשֵּׁר עִם בְּהוֹ עִם
 בִּן הַרֵב הַמְּעוֹרָה, וְיִשְׁלַח לְקַרְוֹ אֵת הַשֶּׁדֶן לְבִיתוֹ
 וְהַבְּטִיחַ

אנוש עם אל עד שיזכה לחה בידו חמדה גנוזה כזאת :

עורך יתכן בזה עם מה שכתבנו במקום אחר חלק ראשון וזה הספר (פ' בראשית) צבאיר מהאורם ז"ל (שמות רבה ט"ו) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם הן יראה ד' חכמה וסיר מרע צינה (איוב כ"ח) אז ראה ויספרה צביני, הכינה צאהל מועד כו', והמורם מודרניו שם (בהגדל השמיני) כי ע"כ לא נתן הקד"ה את התורה אל האבות הקדושים, כי צאמות התורה מחייבה אל האדם ואל הסכמה, כמו אשר הגוף משיג ומגין מאד מה שטיב לו ומה שמוזיקו, כן וכן צרי הלב וטהורי הנפש, היודעי ענין הנפש ובחינתה מזהותה ומעלתה יודעי כמו כן מה שטוב לנפש ומה שמוזיק אותה, לכן האבות והשצטים ע"ה אשר חכמת חלקי' היתה בקרבם, וידעו סוד הנפש ובחינתה, ידעו מעצמם מה הם חיקויי הנפש וכל הצורך אליה, וידעו כי כל מצות התורה מחייביו מאד לא יספיק בלעדס, קיימו וקבלו כל התורה בלה עד שלא נהנה, רק אח"כ נתמעטו הלבנות ונתרוקנו מן החכמה, ונשאלו מצות התורה לב' מחלקיה, היינו קצת מהם השיגו ומעצמם, כמו גניבה גזילה וכדומה, והרבה שלא התעוררו עליהם מודעת עצמם מאומה, כמו צינית הפלין מזוהה לולב וכדומה, לכן אז ראה ית' כי הגיע הזמן להעיר אותם ולחת לפתאים ערומה, ונתן להם התורה, כמאמר (חבלי ק"ט) פתח דברך יאיר וצין פתים, וכאשר התורה אל האדם צגיורת הולך ית' היא מחייבת אל המשיגי' ואל הכלתי משיגי', והבו אז ראה ויספרה צביני, הכינה וגם חקרה, ויאמר לאדם הן יראה ד' היא חכמה, כלומר אדם מוקבל' תורתי מפני המורא הגדול, כי כפה עליהם ההר כגיגית, אבל צאמות הלא יראה ד' היא חכמה, כי החכמה עצומה מחייבת היראה, והיראה מחייבת התורה, וזהו וסור מרע צינה :

ובזה יובאר מאמר (ואתחנן) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבנך,

והנטיח לתה לו שכרו ככל אשר יצוה עליו, וינקש אוחו לאומר לך נא אל בית הרב ותדבר עמו אל אודות בני, וילך השדכן, וגם כי הדבר הי' ראוי רחוק מאד צעיני הרב, כי מעודו לא דיבר מלאומה עם איש פתוה זה, וגם כל יקירי העיר אינם מודברי' עמו, מפני פחיתותו, אבל השדכן בחלק שפתיו הטם את לב הרב עד כי התקשר עמו, ויהי אחר החתונה ראה האיש הזה כי הרב אינו מדבר עמו כל מלאומה, ויתפלא מאד, לאומר איש ידעון כזאת אשר נוחהניס יהיו נוהגכרי' זה לזה, עד שהאחד לא יאזה לדבר עם חברו, והגייעו הדברי' אל אוזן הרב, ויאמר להשיב לו, כי הוא שונה בדעתו, הוא יספוט כי השידוך וההתקשרות עם בן הרב הוא ראוי ונכון מצי' הצדדי', וא"כ אחר כי השידוך הוא ראוי יקשה צעיניו למה אין אני מודבר עמו, ולמה אין אני משהטעע עמו, ובאמות לא-כן הדברים, אבל צהיפך, מה שאין אני מודבר עמו הוא נכון וראוי מאד, כי מה לי עם הפתוה הזה, ומה מהדברי' אשר אדבר עמו, וגם כי התקשרתי עמו, זאת יקשה צעיניו, זאת היא קישי' שאין עלי' תשובה, הנמשל, הקצ"ה התקשר עם צרי' פתוהה, עם צטר ודס, ונתן לו תורה חנודה, ויהי קרואו איש יהודי בתורת האלקי' ומוצי' זה דברי' נעלמי', הוא ויתפלא מאד, מודוע לא יבאר לו ד' ית' את כל דבריו צווראה ולא בחידות, להסביר לו כל מהאמר עד שיצין היטיב, ע"ז צאה התשובה מהתו ית', כי האדם טועה בעצמו, הוא חושב כי השידוך וההתקשרות אשר הקצ"ה התקשר עמו הי' ראוי ונכון מצי' הצדדים, וא"כ יש לו קישי' מודוע אין הקצ"ה יוראה לו פנים עד שידע ויצין את הכל, ובאמות לא כן הדברי', רק צהיפך כבוד חלקי' הסתר דבר, וגם כי התקשרתי עמו, זאת חסי' אצלו לחק ודבר נעלם, וזהו זאת חקת התורה אשר ציה ד' לאומר, וא"כ אין לו לאדם להרהיב עוז בצפשו לחקור ולשאול ולדרוש ולנקש טעמי', אבל יחליט בלבו כי זאת היא חקה התורה ודבר נשגב ונעלם ויה שצוה ד' אל צטר ודס, מה יצק

עד שמאזנו צדק (ויקרא רבה ב') בקלות לא
 נאמר ואלה יעמדו לקבל את העם כמו שנאמר
 בצרכות אלה יעמדו לדרך את העם, אלא ואלה
 יעמדו על הקללה, ר"ל כי מודריגה ישראל למעלה
 מן הקללות, לכן נאמר ואלה יעמדו על הקללה,
 וזהו והקבצת את ד' אלקיך בכל לבבך גו', גם כי
 הקבצת לפי כבוד אלקותו ראוי אל אהבה עודפת
 מאד על השגתך, עכ"ל אין הקבצת דורש מן האדם
 ויה שאין צרכו השגתו, כי האהבה לא תקום ולא
 תהי' בלתי בלב הנושג, והקבצת היא כפי השגתו,
 לכן יפה אמר והקבצת גו' בכל לבבך, אבל אמר לו
 וסיו הדברי' האלה אשר אנכי מנך היוסעל לבבך,
 כלומר חדעו ותצינו כי צאמת הו' ונחוייב לאהוב
 את הקבצת הרבה יותר וכפי השגת לב אנוש :
 סוף דבר, כי עיקר נתינת התורה בדרך גזירת
 הנוך שיקיימו אותה הוא וסבת חוסר
 ההכנה וקיצר המשיג, שאינם משיגו' בשכל, וע"י
 הקבלה וההכרח ישמעו ויעשו אזכרת המזהיר,
 א"כ עיקר נתינת התורה מוואמר למואמר אינו
 כ"א וסבת החקים, הכלתי נושגים בשכל, וזהו
 מואמרו ית' למשה זאת חקת התורה אשר צוה ד'
 לאמר, רק בעבור החקים הו' ההכרח לאמר
 אליהם ולהזהיר אותם על התורה, כי לולא החקים
 היו מעוררי' את עמוס ונדר השגתם על מנזות
 אשר השכל מעורר עליהם :

זהם מואמר ובתורתו יהגה יומם וליילה, והג'
 הפחותה נאמר, אותם שאינם חפזים רק למלאות
 חפץ התאווגי, ולבם נפון משכל, כפראים במדבר,
 ולהם אין כ"מ בין דברי' הנושגו' והכלתי מושגו',
 ובשאל נפש יפנו עורף אל השכליות כמו אל
 החקיות, זה שהכתיב קובל ומומר (תהלי' נו"ן)
 ולרשע אמר אלקים ויה לך לספר חקי גו' ואתה
 שנאת מוסר גו', כלומר ויה לך לבקש התנוללות
 על החקים לומר שעיב לא קיימת אותם בעבור
 שהם רק חק בלא טעם, הלא ואתה שנאת מוסר
 גו' אם ראית גנב גו', וגם שזהו מן השכליות עכ"ל
 חלקך עמם (וע"י בספר המדות ב"ב משער
 העזרה ציורי המדות), ואמר עוד, פיך שלחת
 צרעה ולשונך תזמיר ורמיה טעם באחיד תדבר גו'
 אלה עשית והחרשתי דמית היות אהי' כנוך
 אוכיחך ואערכה לעיניך, באור זה כי משפט
 הרשעים שאינם רואי' חוב לעמוס, ועושי' כל רע,
 ועכ"ל כאשר הם רואי' הרע מואמרי' העושי', אז
 מנתינים הם ונורגישו' צגנת המעשים ההם,
 כוואמר (ירמיו' ד') חכמים המה להרע, כלומר
 מנתינים הם ומנתינים את הרע שהוא רע, היינו
 כאשר רואי' מעשים פחותי' בהזולת, ולהטיב
 בעמוס לא ידעו, ומעתה הנושך הנואמר כך הוא,
 פיך שלחת צרעה גו' טעם באחיד תדבר גו' אלה
 עשית גו', באור זה כי הקבצת לא ידון רוחו באדם
 רק לפי שכלו והשגתו, וא"כ כבר אפשר להיות
 שנים עוצרי' עזירה אחת ואין משפטם שיה, ועכ"ל
 משפטי ד' אמות צדקו יחדיו, כי אין החיוב רק
 נוד השכל, כוואמר (קהלת א') ויוסיף דעת ויוסיף
 מכאוב, כי לולא השכל הו' נידון האדם רק כבהמה
 וא"כ כבר אפשר אל הרשע להבטיח את עמוס
 ולהשען על שכלותו, כוואמר אין אדם עובר עזירה
 אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, וכוואמר (משלי
 כ"ח) אנשי רע לא יבינו משפט, *) כלומר גם
 דבר

* ואלה יבא איתו ז"ל בדוכ המצול לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, כי שארי עבירות יש להם התנוללות
 בלא ידעו שהוא רע, אבל גזל, הלא איתנו גזלו אכלו, והרגים ואלו צרעת עינינו, וא"כ איך תגזול
 היום את אחים :

ואומר חנני חני ניסע ניסע נסיעה רחוקה מואר, והתזנון נא בתשובה זה האיש גם כי הוא משיב ואומר חני ניסע נסיעה רחוקה צע"כ כוונתו כי עוד היא רחוקה, כי עוד רב הדרך לפניו ויש לו עוד לנסיע הרבה, אבל עכ"פ הלא הוא קרוב עתה למוחו חפצו ממה שהי' טרם התחיל לנסוע, כי הלא כבר חלף עבר ר' פרסאות או ש' פרסאות, ח"כ ודאי כוונתו כי עוד היא רחוקה, הוא הדבר בשלמה המולך ע"ה, כי חפצו הי' לנסוע ולפוא עד חבלית ענין פרה הדומה, ובהה אל הגבול לח נא, ולא השלי' עד גמר הנסיעה, לזה הוור המרתי אהבמה וכיא רחיקה מונני, וביאר והמר לח כי עוד רחוק הדרך לפני, אבל ר' פרסאות כבר נסע, לח כן הדברים, כיא רחוק מיה שהי', כלומר אותו המרחק שהי' לפניו תהלה טרם התחיל לחקור, אותו המרחק יש לפניו גם עתה, נוסע וניסע ומנוקטו לח מש, והבן:

והשרים ואמר ועמוק עמוק מי ימלאנו, באור זה ע"פ משל לאחד נסע למרחקים ונח אל עיר גדולה וראה בית חכמי גדולה ויפה עד מאד, ויהי כתוב על העמוד אשר לפני הבית, בבית הזה ימלא כל אחר את מנוקטו, כי חני חסר מואמה וכל המלאכי וינסי, והסוחר הזה בא אל הבית ויאמר לה לו פעקיל פלייש וכדומה, ויאמר לו הנבע"כ חין בביתו מאלל זה, ויהפלא מאד לאמר הלא ראה הרה"ה שכתוב על העמוד, כי בידך לנלאות חפץ כל שאל, ויאמר לו חיות הדברים, אבל דע כי זה יניח לא כבירים יבא הפקידה לבלי לעשות מלאכי האלה, ושלה לדרוש ולבקש אותם, ח"כ צבור מיי אעשה אותם, הם לא יודמן לפני אחר שיבאל עליהם, הנמשל, כי חז"ל אמרו (בנו"ד פרשתנו) ויהן חלקים חכמה לשלמה ג' כחול אשר על שפת הים (מלבי"ם ח"ד) ויהו כחול, רבנן אמרי נתן לו חכמה כנגד כל ישראל שנאמר בהם כחול אשר על שפת הים, ר"ל כי הקב"ה נתן לו חכמה כל כך עד שיוכל להשיב אל כל שאל, וגם כי יבין ישראל רבים כיב כמו שהנטיח הנביא על העתיד (הושע ב')

והי'

דבר המושג בשכל, גם זהה לא יבינו, [וינוקטי ד' יבינו כל, לא יפלא ויהם דבר] אבל כל זה הי' התנלות אם לא הי' נוחין ולא הי' מרגיש מואמה מיה ט"ב ומה רע, ויהי דן גם אחריו לכף זכות, אבל אתה הלא פיך שלחת צרעה, ואתה מנגה אחר"י העושי מוע"פ פחותי, ח"כ הלא לך לב חכם להנחין זין טוב לרע, ומעתה סדר המחור כך הוא, אם רחיה נגד וחרץ עויו ג', היינו שוטה צעמו מוע"פ רעים וחטאים, ועוד שניה פיך שלחה צרעה ג' השג בחתיך הדבר ג', היינו שוטה סונה את אחר"י העושי כמעטין, והמשיך דבריו והמר חלה עשית והחרשה, כלומר חלה הדברי אשר הצעתי לפניך תהלה אם רחיה נגב ג' ועם מנאפי ג', חלה המוע"פ עשית והחרשה, אבל אחיך וכן אמך אשר התן דופי בהם הם יחייבו אותך, וזהו דמיה ביות, כלומר אתה חשבה כי רחוי להיות שהי' כנוך, כלומר לעשות עליו כביכול כדואה חין ולה יתזנון, אבל לח כן הדבר כי הוכיחך והערכה לעיניך, כלומר כמו שאתה רואה צעיניך, כי הלא בראותך מוע"פ בחלה זיד אחרים הלא הדע ותזין להבדוע אותם לכף חוב:

בדרש. כל זה נסיהו בחכמה אמרתי אהבמה ויהי רחיקה מונני רחוק מיה שהי' ג' (קהלה ז') אמר שלים הקרתי ופספסתי על כל החורה ומנאחי בה טעם כיון שהנעתי לפרשת פרה הדומה הוור אמרתי אהבמה ויהי רחיקה מונני, רחוק מיה שהי' ועמוק עמוק מי ימלאנו, ורחוי לבאר מאמר רחוק מיה שהי', שהמאמר שהם מואר בהנהו, והנראה להבינו ע"ד אחד הי' מתחום ואומר כי רצינו לנסוע עד סוף העולם, ועשה את מיה שבידו לעשה, התקין לו מרכבה מרקדה וכוס' ומזייגים ומשרת עונו ויסעו, ויהי כי הרחיקו מואר ולעת ערב באו לבית מלון, ובהם שם אורח, וישב גם הוא עונו כושפט האורחתי להשתעשע יחד נספורי קירוח מבעיהם למונאיהם, וישאלו זה לזה על דרך נסיעהו אם הוא נוסע נסיעה קרובה או רחוקה, והוא משיב

והי' מספר צ"ו כחול גו', הי' אפשר ציד שסע"ה להמציא השובה אל כל שאל, חונם כל החכמה הנפלאה הזאת נתן הקב"ה לשלמה בכל מניח התורה, כי חולי ידעון אחד יבוא בשאלה זאת וזה באחרת הי' מהצורך למלאות את שלמה חכמה והבונה הרבה מחד לטובה כלל ישראל למען יבוא כל אחד את מנוקשו, לא כן ענין פרה הדומה הלא יבאה הפקידה על כל העם זאת חקת התורה אשר צ"ה ד' לאמר, היינו שמוכרחים אנחנו לקבל הדבר בדרך חק, ושלא לבקש טעמים עליה, וא"כ אחר אשר באה האזהרה שלא יבוא אדם לדרוש ולשאל, באין שאלה אין צורך לתשובה, ע"כ גם לשלמה לא נודע טעם פרה הדומה, וזהו המרתי החכמה והיא החיקה מונני רחוק מה שבי' ועמיק עמיק מו יבואנו, כלומר אחר שאין מו ישיב' רשאי לעמוד על טעמה, א"כ הלא לא יבוא לשאל, ע"כ גם לשלמה אין מהצורך לגלות, והבן :

מדרש אמר רבי יבואע דסיבנין בשם ר' לוי על כל דבר ודבר שהי' הקב"ה אומר לנשה, אמר לו שומאיתו וטברתו, כיון שהגיע לפרשת אמור אל הכהנים אמר לו משה רש"ע הם צטמא זה צמא תבי' טברתו, ולא השיבו, באותה שעה נתכרכמו פניו של משה, כיון שהגיע לפ' פרה הדומה, אמר לו הקב"ה בשעה שאמרתי לך אמור אל הכהנים ואמרת לי הם צטמא צמא תבי' טברתו ולא הסתיד, זו היא טברתו, ולקחו לטמא ויעפר שריפת החטאת. והדבר פלאי, נודע לא אמר הקב"ה לנשה צמא תבי' טברתו בפרשת אמור אל הכהנים, ונודע"ה שאל והקב"ה לא השיבו, הלא דבר הוא, והנראה צמא ע"ד עשיר ראה את פני שכני העני היך הוא ומהפנים נואח על כתפו משהות גדולות ועכ"ז יטוב גבה, ולבו טוב עליו, ושאל אותו העשיר צמא פניו הדומים ומשון צמרו עליו, והוא איכל למעדנים והוא ככה דל וצמרו כחם משון, א"כ הגידה לי משה מאכל שלחך, ויאמר לו לחם זר ומים לחך, ויעש העשיר כן ויהעלף ונפל לנמה, ויקרא את העני

הנ"ל לציתו ושאל אותו להציגו עילת הדבר, ויאמר לו העני דע כי ציתי ריקס, בצוקר בקומי מוטתי אין לי כל מאומה, רק אחר חזות היום אני משהכר על ככר לחם, ואשתי ובני רעבני גם צמאי' מנקשים אוכל למו להשיב נפסם, ובצואי לציתי לעת ערב וככר לחם צידי, תבענה שפתינו תכלה רנה ונהלה, ומגודל השמחה הנחנו אוכלי' אותו וטועמים בו משה שלא הטעום אתה צמא הנריחה אשר תאכל, ולכך מראה פנינו טוב עלינו, הנמשל, פרה הדומה הוא דבר חק ומלי טעם, והקב"ה רנה שהאדם יקבלו בשמחה, לכך בשאמר החלה לנפש לא ישמא לא אמר לו הקנה, והיו דואגי' מחד, לאמר אם נטמא אדם צמא תבי' טברתו, והיו האצים ומפיי' לשנוע חיות הקנה אל הדבר, אם ענין המושג בשכל או לא מושג, רק מו יתן ישיב' לז' הקנה דיניו, והבן :

זאת התורה אדם כי ימות באהל, ובגמרא (ברכות ס"ג) אין התורה מתקיימת אלא צווי שמוות עניו עליה, ובגמרא (יחזקאל י"ח) כי לא אחפץ צוות המת. נאם ד' הלקים והשיבו וחיו, גם מ'אמר (הכלים ל"ז) ציפה רשע לזדיק ומבקש להמיתו ד' לא יעזבנו צידו גו', ור'אוי להעירר צמאמר זה מה הי' הנקרא חסר אם יאמר ציפה רשע לזדיק להמיתו, אצל באור הדברים אחר שנתעורר על מ'אמר (אבות ו') כך היא דרכה של תורה פת צולח האכל ומים צמאורה חממה, הנה פרט המאמר כל דבר צפני עניו, אח"כ חור ואמר בדרך כלל וחיו צער חתי, משה צא להירות צמא משה שאין צפרטים הקודמים, ומשה לעשית עוד יותר, והנראה שהכוונה צמא אל משה שאמר צמאמר (ברכות ה') לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר, פי' כי הנחנו מוחייבי' להנצח על היצה"ר ולכבוש אותו, לא לבר שלא לשמוע לו כ"א להרגיזו לכבושו, כמו אם יעלה על הוח איש להסתבג צפריותו שלא לאכול מעדנים, אפשר שזרחיקס מוגד עניו עד אשר לא יראה אותם לנען לא יתאוה להם, חונם האיש המעולה גם זאת יעשה כי יעמידם לנגד עיניו ויביר ומתיק אותם

אותם צפוי, ולא ישמע לדברי היצר ולא יאכל אותם, זה הוא הנקרא כובש את יצרו, כלוחם עם איש ריבו, לא שהוא נגרשו כ"א כובשו עד שיהי נקלה ועבד לו, כדאיתו שאמר (עז י"א ה') ניזול אפתחא דני זונות ונכייפי ליצרא ונקבל אגרא טפי (*). וזה הוראה מאמר לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר, וההבדל, כי הא' אשר זה ודהו להעלי עיניו מן התאוה עד שלא יראה דבר האהוב, איך פעולתו כ"א זה עתה, אבל בעבור זאת אינו בטוח בעצמו אולי יפגענו דבר תאוה אולי לא יוכל להלחם בו, לא כן הנגז לריב, והוא חוגר עוז במחניו באומן לבו וטוהר שכלו והוא מחוק טענותיו ואמתלאותיו להתגבר על התאוה בעוד רשע לנגדו, יחליט ויעקור התאוה וילכו לעד לעולם עד כי לא תקום ולא תהי, כונו שאמר דהע"ה (תהלי' ק"ט) ולכי חלל בקרבי, כי מניאות היצה"ר בדם או שיהרוג או שיהרג, וזהו שאמר צופה רשע לנדיק, ר"ל היצה"ר צופה ואורז אל הנדיק, ועכ"ז ומבקש להמיתו, ר"ל השוקתו האמתית שיקום הנדיק עליו ויומיתו, ועל צחי' זאת כוונת ז"ל במה שאמר דדיק' במיתתה קרואי' חיים, ר"ל במה שמומית' את עצמו בכל יום וכובשי' את יצרו, קרואי' חיים, כי זאת באונה החיים האנושיים בשני העולמים, ולהיפך הרשעי' הם ונחיים את עצמם בהתעללות כל חפץ לבדם, ובאמת זאת היא מיתתה בשני העולמים:

העולם נאמר בהם ותשאק ליום אחרון, לא כן הרשעי' צעת מותם, כי הלא גם קודם מיתתם היו כוונת, לכן יפה אמר הכהוב כי לא אחפין צמות הוות, ר"ל אשר צעה הסתלקותו אז יהי' מות, כ"א שמוית א"ע צעודו צחיים חייתו, וזהו והשיבו וחיו, וזהו איך התורה מוקיימת הלא צמי שמוית עצמו עליה והו' הוא חי חיים אנושיים צעוה"ז וצעוה"ב:

ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן נחרב אהל לקראתך, מדרש, הה"ד הני שלום וכי אדבר הויה לנלחמה, באור זה ע"ד מו' שיש לו אשה ואין לו בנים ומונה, אשר משפטה לשמור את כתובתה מאד, כי היא דואגת תמיד אולי יעלה בלב בעלה לגרשה, וה"כ גם צעה שלומה והתחברותם לא תאמין בעצמה והיא נופחתה מן הגט, לא כן מו' שיש לו בנים עם אשה, אז לא יעלה על לבו פחד הגט לעולם, כן הדבר אלגנו עם זולתנו כי יסוד המעמד של אנשי ירושלי' שיהיו שגאי' ומרוחקים מיושבי הארץ, כמאמר צוה ד' ליעקב סביבו צרו, וצויהר אדום שגאמר עליו ראשית גוי' עונק, לכן גם צעה שלום והשקט חש ואמר פן נחרב אהל לקראתך, וזהו הני שלום וכי אדבר הויה לנלחמה, וכמו שאמר תהלה רבת שגנה לה נפשי עם שגאי' שלום:

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון חזנה ותכונן עיר סיחון, מדרש, על כן יאמרו המושלים זה בלעם והציו שזכרן סיחון לקלל את משה והם אמרו חזנה ותכונן עיר סיחון, הנראה כי המאמר בא להשמיענו ע"ד שדרשו ז"ל (חולין ס' ב') כי חשבון

המורם מודכרנו כי הנדיקים טועמים טעם מיתה בכל יום, כאשר הורו במאמר הכללי והוי צער החי, ע"כ צעת יסתלקו מן

(*) יצחק יקרו לי צוה דברי פי רבך הנאמן ויחיה ישראל סגנונו נ"י בנאיה האמר (עירובין י"ג) שתי סנים ומחנה נחלקו ב"ם ובה הללו חיונה"י נוח לידם שלא נברא יותר ומסנדרא והללו חיונה"י נוח לידם סגנרא יותר השלא נברא, כי ב"ם וצ"ה סלגיו בהסיו סלגיה דסלגיו ר"י סניגא ור"י יונתן כי מטי לצי סניגלי' דה אפתחא דע"ז ומד אפתחא דני זונות, מה אינו ניזול אפתחא דע"ז דנכייפי ליצרא וע"ז, איך דעתי כי טיב להביא ענינו לידו בסיון, ומה אינו ניזול אפתחא דני זונות ונכייפי ליצרא ונקבל אגרא טפי, איך דעתי כי טיב להביא ענינו לידו בסיון, זה ענינו סלגיה דני יציה, כי אם נוח לידם שלא נברא יותר ומסנדרא, אז לא הו' צל לידו בסיון, וטיב יותר לפני אהים שלא להביא ענינו לידו בסיון, יס"א נוח לידם סגנרא סתנבסא נסמינתיא העולם, איך חיי' לחדם להביא ענינו לידו בסיון:

השגון עיר סיחון, לפי שאמר הקב"ה לישראל אל תצר את מואב אמר הקב"ה וליתי סיחון וליפקיה ממוואב וליתי ישראל וליפקי מסיחון, והיינו דאמר רב פפא עמון ומוואב טהרו בסיחון, אמנס הדבר גזל יפלא לכאורה כי אינו יוסר גומר למשל ראובן גזל שדה משמעון, והלך ראובן ומכר אותה ללוי, הלא יהי' לשמעון הרעומת על לוי, לאמר טוב לי יותר אם היתה השדה ביד הגזלן כי אולי תחזק ידי עליו ואולי את שלי מתחת ידו, כמאמר חז"ל (בבא קמא ק"ח ב') גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רעה מזה גובה בו כל כמה דלא נתייאשו הבעלים בראשית דמרי קאי, אם לא כי ההכרח לומר כי מואב כבר התייאש והחליט השגון ביד סיחון, רק מאין נדע זאת, לזה אמרו כי סיחון שהחריבה לא רעה לנצותה ולכונן אותה על תלה לאמר אולי יתגבר מואב ויטלנה מידו, עד כי שאל את פי בלעם ואביו שהם היו הסבה הראשונה אל סיחון שיכבוש אותה בקללם את מואב, והם החליטו ואמרו אל סיחון אל תדאוג והל תפחדו מלנצות אותה, כי אם בואו השגון הצנה והכונן עיר סיחון, וה"ל בזה נעברה לישראל, ומעתה יסוד המאמר בנוי על מאמר המושלים בלעם ואביו וכינו שאמרנו, והבן:

ובגמרא (בבא בתרא פ"ח) על קני יאמרו המושלי' ביצרים בואו ונחשבו השגונו של עולם בו, וכבר נזכרו קמאי איך היתה כזאת לדרוש במאמר ע"כ יאמרו המושלי' בואו השגון ע"כ יאמרו המושלי' ביצרים בו, כי זה דבר רחוק מאד, אבל קירא נעים הסבת ושווע כי דברי חכמינו ז"ל באמרו באמת יוסר, כלם נכוחים למצין, כי זה כלל גדול וידוע לפני אדם כלם מאמר דהע"ה לשלמים בני (דברי הימים ה' כ"ח) כי כל לבבות דורש ד' וכל יצר מושגות מצין, וידע"ג כי הוא ית' ונלכותו בכל נשלה, ולא לפניו חנף יבוא, ומאין מלא לב בני אדם לעשות רע, אבל גם זאת ציאר הכתוב ואמר (הסלי' ל"ו) נאם פגע לרשע בקרב לבי אין פחד חלקים לנגד עיניו, ר"ל כי הפחד אינו קרוב לו, כי היצר צא אליו צערונו

לאמר לימים רבים ולעתים רחוקות יהי' מזה סיבה, ואל תדאוג דאגת מחר שהוא לאחר זמן, והוא מאמין לדברי היצר צעזעור כי לע"ע הוא מואב את עצמו בריא וחזק באין מחסור כל דבר, ורואה ח"ע נער ורך, רענן בכוה, עצמותיו מלאו עלומיו, כמאמר איוב כ"ח עטיניו מלאו חלב ומוח עצמותיו יסוקה, ומצורף לזה מה שידענו בדרך כלל כי אין הקב"ה חפץ בשינוי הטבע, וכפי הטבע הוא רואה ח"ע בריא וחזק בגופו ומאודו כי הוה עשיר היא קרית עמוז, ואימר בלבו כל אנוש גו' (הסלי' יו"ד) אבל התבונן נא בהדברים אשר הנביא אומר (ישעי' ל"א) הוי היורדי מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי עמנו מאלד גו' וגם הוא חכם ויבא רע ואת דבריו לא הסיר, ומה זה השבח שאמר על הצורא ית' וגם הוא חכם, ומה השבח במאמר ויבא רע גו', אמנס המאמר צ"ל להעיר אותנו לאמר הן אמת כי לא מהרה כ"כ יגזור ית' על שינוי הטבע, אבל הוא ית' הוא גורא עליהם ולו' נאוו עליהו כי יבוא רע על האדם ולא ישנה גזת חק הטבע כל מאומה, כאשר עשה ציני מרדכי ואסתר שלז נשנה שום דבר שיצ"א מהטבע, רק הנהיגו בחכמתו הנפלאה והפליא לעשות כל סדרי ההשלטת פרטי דבריו עד כי נעשתה השועה בישראל, וצדיק מורה נחלץ ויבוא רשע תחתיו, וזהו הוי היורדי מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו גו' וגם הוא חכם ויבא רע ואת דבריו לא הסיר, כלומר את הרע הביא וע"כ לא הסיר מאומה בח הטבע לשנותו ולהפכו, כי לא גזר על המצרי' שיחלשו ולא על הסוסי' והרכב שיתמעטו כי אם הראה להם צים נזרות נפחים וחשבו כי הם המצריים הצותיהם שנטענו צים ואמרו אין ראוי אלינו לעזור את איובינו [ע"י מוד' איכה ד' על מאמר עודינה תכלינה עינינו כו' בפיתוינו צפינו אל גוי לא יושעי]:

והנהה הצטחון הוא שאין הקב"ה חפץ בשינוי הטבע הי' למוואב ביתר שאת ויותר עז, כי שיעו כי באה אזכרה מואהו ית' (דברי' ז') אל הצר את מואב גו', ואין עוד צטחון יותר חזק מזה

זוה, כי הקב"ה חלילה לו ומעשה כדבר הזה מה שהוא נגד התורה, הלא מה שהוא נגד הטבע ג"כ אין חפלו לעשות, וכבש"ב מה שאמר בעצמו אל תצר את מואב גו', והיתה סבה כי צא סיחון מלך אמורי וכבש את ארץ מואב, כמאמר רב פפאי (חולין ס'): עמוון ומואב טהרו בסיחון, ומעתה הדבר הזה ידון רב לו להכביל ולהפחיד לב' הגוים לכל ינטחו על עיניהם כל מואוניה, כי אין עוד צטחון יותר חזק ממצחוני של מואב, אבל הוא ית' הלא הוא נורא עליהם, וגלגליו וסבותיו לא ידע אנוש, והוא מאמר על כן יאמרו המושלי' צוהו חשבון חכמה ותכונן עיר סיחון, בעבור כי עתה העיר נקראת ע"ש סיחון יבליה ישראל לקחת אותה, ע"כ קחו מוסר ויאמרו המושלים צירס צוהו ונחשו חשבונם של עולם, כי אין אדם בטוח בעצמו כל מואוניה, והענין נכבד למצין: ובגמרא (שבת קי"ח ב') אמר ר' יוסי מינוי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי אלא לאשתי ביתי ולשורי שרי, דע כי כבר בארנו מאמר המדרש (ר"י ויחי) ככל ימינו עלי ארץ ואין עוקה (דברי הימים א' ב"ט) אין מי שיקוה שלא ימות, הכל יודעי' כי איומתי בשעה שנטה לנוה, באור זה כי כבר באמר (הושע י"ד) כי ישרים דרכי ד' צדקי' ילכו בס' גו', זה הוא כלל גדול על חיי האדם בכלל וצפרט, כי האם אנוס כלם אובדני חיים כנדיק כרשע, אבל ההבדל כי רשעי' רוצים בחיים להכלית תוהו ולהעניג בדשן נפשם, אבל הצדיקי' חפלים בחיים רק למלאות צדק על ארץ בעבודה ד' ונהורתו ולהשביע נפשם בצדקתיה אשר בה, כמאמר (הה"ל ס"ה): נשבעה בטוב ביהך קדוש היכלך, וכמאמר (שם כ"ז) אחת שלתי מלאה ד' אותה חבקש שתי צדיה ד' גו', והנופת על זה אמר הכהנז (ישעי' כ"ז) יצא שלום יגורו על ונשכחותם גו', כי הרשעי' אינם שבעים מתיבתה אשר חיו, וציוה מיתהם דוניה צעניהם כי היום יגולו וצלו לכלל חיים והם מוכרחי' למוה, והמה נווט' כונו' שלועם דבר מואב כפיו

ופולטו מיד, גם כי ילעום בן כל היום לא יוכל להשביע נפשו, לא בן הצדיקי' עליהם באמר ע"כ יאמרו המושלי' צירס צוהו ונחשו חשבונם של עולם, ופי' כמו הסותר שבושה חשבון על סותרו אש עולם מחירה כפי המעשה אשר הוציא עליה, כך הצדיק יעשה חשבון על תורתו ומעשיו אם עולים כפי הזמן אשר עבר עליו בחיים, וכמו אשר הסותר העושה מסחרו בנדרתקי' כאשר יגמור ויסלים מו"מ שלו, ותחיה וינפה לצוה לצינה מהרה, בן הצדיקי' בכלות זמן עבודתם והמה רואים שכבר השלימו חפץ העבודה הראוי להם, הם שוחים בצדקתם, כמ"ש בצדיקי' ויסודי העולם זקן ושבע ימים. בשעה טובה, כי הצדיק זקן לפני יהלך, ונפשו השבע וין הטוב אשר פעל ועשה בימי חלדו, וזהו יצוה שלום, ר"ל בשמחה, לכן יגורו על משכנותם, וזהו שאמר המדרש ואין עוקה, אין מי שיקוה שלא ימות, כי לא יתאוה להכלל מינוי, רק הן הוא משום דרכו, רק אם הוא בזונו הראוי לו, וזהו איומתי בשעה שנטה לנוה, שכבר נשלמה עבודתו ונפשו השבע ופרי ידיו בהנדיקות ווע"ט שע"ש בחייו. — וכמו בן ההבדל צפרטי חפלי העוה"ז, כי גם הצדיקי' מנקה' שלמות הדבר' המוחזקי' אותם והמאשרים חיותם אבל רק לזמן פעילותם הטובה, והנופת כי ישמחו בחלקם ההדרתי ולא יצקשו יותר, לא בן מי שרוצה לאביל לא לזמן שישיע דעצמו כ"א לזולתות האיתו עליו באמר (קהלת ו') היום אשר יהן לו האלקי' עושר וכבש"ב וכבד ואיננו חסר לנפשו וכל אשר יתאוה, פי' שאינו שבע ומתאוהו ולא חסרה תאוותי מ'איונה יומה שהיתה קידם השינוי העושר וכמו שצארנו בספר קול יעקב (במקומו):

עוד הראה ההבדל בין צעל האיה וצין החכם השוקד רק להשלי' זמנו צהורה ועבודה, אחר אשר נצון מאמר (תהוה) ושונתה ככל הטוב אשר נתן לך ד' האלקיך ולציתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך, כי הנה יש מן הכלי' שהם כלי הכרת, והם ג"כ כלי חפץ, שהם נחמדי' מוד ענוה

ענוה

תהי' שמחתם בעצור התכלית אפשר שתהי' שמחת שניהם שזה :

וההבדל השלישי בין נפש תלויה ובין חכם השמח בחלקו ונזר פעולתו, כי זה משפט הצעל תלוה כאשר ישיג תאוותו ותהמלא ונשאלתו אח"כ הקטן הנלחו ושמחתו, כמאמר חז"ל (סוכה מ"ז) מרת צמר ודם כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, כי זה משפט השוקק אשר מליחוה רק אחר ההעדר, כי כל מחמדו ותענוגי העוה"ז לא יערצו אל נפש האדם בלתי טרם השיגו הדבר שהוא נכסף אליו, אבל בהשיגו הדבר יופג מונו ערבותו ומתיקותו, כמאמר נפש שבעה חבוס נופת ונפש רעבה כל מור ונתוק (משלי כ"ז) וא"כ כל מה שירצה הונו ויגדל עשרו תתועט הנלחו ושמחתו, לא כן נוי שאין שמחתו כ"א ונזר הפעולה לא יגרע משנתו דבר, ועוד בהיפך ושמח בכל פעם יותר, כי כל יותר שיתעלה בפעולת הכליות יתקיים בו מאמר מרת הקב"ה מלא מחזיק ריקן אינו מחזיק, והוה מ"ש ושמחת בכל הטוב גו', כלומר שלא יופגם ולא יתועט הטוב ההוא אלאך מניעמו וטובו הראשין [וכמו ש צאורך בספר קול יעקב על מאמר זכרה ירושלי ימי עניה גו'], והוה מאמר המסורה ע"ה (תהלים ס"ג) צמאה לך נפשי כוה לך צמאי גו' כי טוב חסדך גם מכל חיותי ויה הגעתי וזכיתי עד אשר שפתי ישצחיקך, כן אצרכך בחיי על העבר על שזכיתי לך, בצורך אשא כפי לבקש על העתיד, וגם אם כמו חלב ודשן תשבע נפשי עכ"ז ושפתי רננות יהלל פי, ר"ל שלא תתועט שונחתי, כמשפט השמחים אלי גיל טובות העוה"ז אשר בהכרח תתועט שמחתם אחר השיגה תאוותם, ואנכי לא כן עמדי, כמשפט מי שמחתו ונזר פעולת הכלית, אשר ע"כ אומר ר' יוסי מיימי לא קראתי לאשתי אשתי ולשורי שורי, אלא לאשתי ביתי ולשורי שדי, כי כל חפצי באשתי לבנות את ביתי בנין עדי עד, וכן לשורי לא הייתי ומתאוה רק לעבודת השדה; להגיע אל פעולת התכלית :

עצמם, גם אם לא ונזר פעולתם, והנה כאשר תראה את אחד שהוה קונה לנייתו את הכלי הזאת, כמו מורה השעות, ורצונך לדעת את כוונתו אם בעצור תכלית פעולתו ואם בעצור תאוותו, דע כי אפשר לברר זאת אם אתה רואה אצל שכני מורה השעות, ומשמיע מספר השעות כפי הראוי למחנה לשליש ולרביע, וכל השכנים שומעי' כי הוה מכה בקול גדול, וא"כ בעצור פעולת התכלית אין מהצורך אליו לקנות מורה השעות, כי ישיג התכלית ע"י שכני הקרוב אליו כאלו מורה השעות עומד צנייתו, וכאשר הוה הולך וקונה אותו ודאי הוה בעצור תאוותו, ולזאת לא לבד שלא תשבע נפשו מוה שיש לשכני מורה השעות, כ"א עוד יוסיף קנאה והגדל תאוותו, הנמשל, הקב"ה משפיע ברכה לישראל, והלוי יקח מונו המיעט וההרועה הלקי הראוי לו, ובזאת תבחין את שניהם, אם הם מתאוים להון ועושר כמשפט הצעל תלוה שהוא חפץ בגדולה ולפרוץ לרוב, אז תראה הצדל גדול צנייהם, כי הישראל יעלו ויריגו מטיב לב על הברכה אשר ברכו ד', ושמח וישיש כי הגיע אל מה שלבו חפץ, והלוי ישבע קלין וחרפה מדאצון נפשו כי מנעו ד' מוכבוד וגדולה זאת, וגם מקנאתו אשר יקנא את הישראל א"ך הגיע הוה אל הנלחה גדולה הזאת, לא כן אם בכל מאוויים הם ונפתי רק על הפעולה להשגיע נפשם לעצור עבודת הקידש שעליהם, אז הלא שניהם שיים בברכה ד', ויחדיו ישמחו ויעלחו [ואולי עוד תקטן שמחת הישראלי משמחת הלוי] כי הישראלי לא ישמח רק בפעולת הברכה אם יזכה, לא ככסילי החושני כי לעולם חוסן, והלוי גם הוה ישמח כוהו, כי מה מונו יהלך אם אין הברכה תחת ידו הלא יתקיים בו ברנות הטוב רצו הכוליה, כי יאכל את חלקו כל חלב דגן תירוש ויבאר, זה שהסיר הכתוב ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד' חלקיך ולציהך אחיה והלוי והגר אשר בקרבך, היינו שתיים שמחתם שיה ונזר הפעולה, לא ונזר התאוה, כי כאשר

פרשת בלק

וירא בלק בן צפיר את כל אשר עשה ישראל לאמורי ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל, מה מאד ראוי להתעורר על החלפות התוארים, אשר עשה ישראל, מפני העם, ואח"כ חזר ואמר מפני בני ישראל, ובמדרש, וירא בלק, ראה מה שעשו בסיוחן ועיג בו והיו אמורי לא אומר הקב"ה כי לא אתן לך מואבני ירושה הרי ארצנו לפניכם, לכך היו מתייראי, וגם מואב זה מהצורך להחזיק בו, כי בלין ספק אחר שה' בלק מן חמני העמים כמו בלעם, לא יפלא ממנו ההתנלות כי עימון ומואב טהרו בסיוחן, ומה נפחד אשר פחד, חונם דע כי כבר הורו אותנו חזיל (במד' הגז') אשר תואר עם מוסב על הערב רב, אשר עליה' אחר בלעם הנה עם יבא מואב' כי עלו ונבלעו צווי ד' ית', כמו שאמר לידע לך רד כי שחת עמך גו', ע"ש, ומעתה נוכל לומר אשר גם בלק ידע וזה כי עימון ומואב טהרו בסיוחן, אבל זאת נתן אל לבו אחר אשר מואב לא הזר את מואב אינו לתק אשר לא תופר ע"י שום היתר, כי הלא ע"י סיוחן הותרה הרצועה ומוהר להם לקחה, א"כ שערי ההיתר לא ננעלו, ועוד ימצאו פתח להתיר, והקרוב וכל ההיתרי' הוא כי ישלחו את הערב רב, כי הם לא נטשו ע"ז, ואינם בכלל הצווי, וזהו וירא בלק בן צפיר את כל אשר עשה ישראל לאמורי, ועימון ומואב טהרו בסיוחן, א"כ ויגר מואב מפני העם (הערב רב) מואב, כי כאשר יש היתר ע"י סיוחן יהי ג"כ היתר ע"י העריר, ולכן ויקץ מואב מפני בני ישראל כי איבכה יהיו נאמרים מהם מעתה:

וברה יפה אמרו ז"ל בסוויך, ויגר מואב לטין גר, ראה א"ע כגר בעולם, באור זה ע"ד עשיר גדול מכסף ומואב צא גנב ונתן עיניו בו לגנוב את

כל הון ביתו, וכאשר הרגיש העשיר כי זה האיש גנב מביתו צ' וג' כלים הי' נועל הדלת בפניו ולא נתן איתו עוד לעבור על מפתח ביתו, מה עשה הגנב הלך ופיתה כל השכנים שיאילו להם כלי כסף מאת העשיר, והוא הלך וגנב אלל השכנים, אז אמר העשיר ועתה חין הני יודע עוד ממני לשמור את עצמי, ובעד ווי אסגיר הדלת, הנמשל כל העמים פחדו מפני בני ישראל, כנאמר רחב (יהושע צ') ונשמע ויוסם לבבנו גו', מלמד מואב שהיו נטוים גם מ"ישראל, ועתה כאשר ראו כי הקב"ה מלא היתר ע"י סיוחן, א"כ ראה א"ע כגר בדרך, לאמר ע"י מי יווסר אותי הקב"ה ליד ישראל:

כי ירט הדרך לגנדי, גמרא (שבת ק"ה) יראה ראמה נטתה, באור הדברים ע"ד שוואנו במדרש (בראשית רבה ע') חונה מלאך ד' סביב ליראיו, לסובבים את יראיו, כי נטת יתרו ז' היו ונקשו הרועי' להדווג לכן, כרם רחל אחת היתה ולא נגע בה ברי', כענין מואב וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו מו"ך, וזהו מואב (נח) ומואבכם ותחכם יהי' על כל חית הארץ, גם כי אין חכמה ואין חכונה נצט"ח להבין מותר האדם מן הבהמה, וא"כ איבכה תקבל הבהמה מורא האדם עליה, אין זאת כ"א נטיעה טבעית אשר נטע הבורא ית' נצט"ח שיהיו יראי' מן האדם, אבל אם הדבר כן יפלא מאד כי הי' מואביו שיהיו כלם שוים במורא זו כנדיק כרשע, ורצין הבורא ית' לא כן הוא, כי הגדיל בין נדיק לרשע, כי כוה פעמ"י הם מוזיקי' את האדם, ובע"כ שזאמת לא נתן הקב"ה מורא אל הנצט"ח בפני עצמם, רק המורא אשר תהי' באדם מפני בוראו ויתחנללו כל חדרי לבו ויראת ד', ההי' היראה ההיא שופעת וזורחת חין ומונו ותפיץ קרני

קרני הודה על כל מי שיצוא בשכנתו, וזהו צאור מאמר ויראו ממך כלומר ויראהך העודפת שתזרח גם עליהם:

ממש כמו נראה ציד האדם להאיר לו לעצמו, ואור הנר הלא יפיץ אורו גם אל הזולת הקרוב אליו, וזהו חונק מלאך ד' סביב ליראיו לסובבי את יראיו, וזהו מאמר כי נפל פחד מרדכי עליהם, וזהו ומורחם וחתכם יהי על כל היהאריך [עיי' ק"י ר"י מוגילת רות] וזהו ויהי שמים עליכם, ר"ל שיהי' שפע היראה מושפע אל הכלל על ידכם, עד שיהקיים בכם ויראו ממך, ודעה"ה כבד נחר במלינה זאת ואמר (תהלי' קי"ט) נה לרגלי דכריך גוי, ולכן הזהיר הכתוב ואמר (עקב) לא תערון מפניהם כי ד' אלוקיך בקרנך אל גדול וטורא, כלומר כי מקור היראה יהי' בקרנך, לכן אין מהרהווי לך לירא משום דבר שלא יהיו ליגרות היראה נלוצים במעלותיהם על ירך:

ומעתה הנה חז"ל העירו אותנו על ענין היוהר נפלא, כי אחר אשר היראה אל הירא נגר ציד המחזיק, התבונן גא' כי הלא כבר אפשר אשר הזילת העומד אלנו יראה תחלה טרם יראה הוא עצמו, היינו כי המחזיק הנר הי' סוגר את עיניו ועיני הנר פועל את פעולתו, ולכן אתנו של בלעם ראתה העורא הגדול אשר שלטה בו חף כי הוא עצמו לא ראה עור, וזהו ורעה ראתה נטתה, והכן בדברי ודע כי היראה בצע"ח אינו ענין מוסכל בנפשו, בלתי כי הוא אור מושפע אל האדם, ומשאתו יפחדו, כמאמר הנז' נה לרגלי דכריך גוי, וכנ"ל:

האמנם לא אוכל כדרך, מדרש, נהנבא שסופו לבאח מומנו בקלון, ובחשקה הראשונה הדבר רהיק מאד מן הפשט, אבל באור הדבר ע"פ משל לרופא שח' אל החולה וקצן עמו שיהן לו כד וכך, והרופא לא רצה להתחיל ברפואתו עד שיהן לו החולה כל השכירות מתחלה, עמד ע"ש חכם אחד ויאמר אל הרופא אתה מוציאת את החולה, אומר לו בונה, ויאמר לו כי בזה יש אל

החולה הוראה עמומה שאתה מייחש אותו, לכן אתה מוזהר לקבל השכירות צעודו צחיים, כי אח"כ לא תקבל מאומה, וזה עצמו מאמר בלק, מה זה מהרת אחר הכבוד טרם זואך אלי, וכי לא אוכל כדרך אח"כ, אם לא כי חשש אולי לא יהי' ראוי אח"כ לכבדו:

וישא משלו ויאמר מן אדם יכתיב בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב גוי, באור זה ע"ד דרשן ומוכיח מעיר צווי' מאד וצא אל עיר גדולה של חכמי' וסופרי', ויעמוד על הבימה לדרוש, ויהי' משמיע' תוכחות גדולות על העושי' כל תועבה ויהי' מקלל ומאחר אותם, ונתאמפו חכמי' העיר ורוחניה להקם ועמו, והוא מתנצל ואומר הכי נעלם ונכס מאמר התורה הקדושה הוכח תוכיח גוי, ויאמרו לו כן הדברים, אבל הלא ידענו כי צבני עירך היום אגשי' גרועי' ופחותי' מאד עושים כל תועבה, ואתה מניח את עוקמיך ואתה צא להוכיח ולקלל אותנו, וזהו שהתפלא והמר מן אדם יכתיב בלק גוי מהררי קדם אשר שונה כל ערלי לב. כפראים במדרש, והוא קורא אותי מוצגדים באלה לאמר לכה ארה לי יעקב ולכה זעומה ישראל, והייתי כמושיג:

כי מראש צורים אראנו ומצעות אשורנו, מדרש מראש צורים אלו הצנות, ומצעות אשורנו אלו האמונות, כבר כתבנו בזה דברים נעימים בפתחת הספר, ע"ש:

לא איש אל ויכז וכן אדם ויהנתם, והוא אומר ולא יעשה ודבר ולא יקומנו, ומה מאד ראוי להעורר כי השנח הזה לא ישיג צו גס צו"ד, כי השנח לא יזכה"כ"א בדבר"ה אשה אין בהעדרם חסרון, כי יוכל שבהעדרו חסרון אין במציאותו מעלה, וכל שבהעדרו אין חסרון אז יש מעלה במציאותו, כי האדם לא יפוצח בזה שיש לו צ"ע עינים וצ"ידי, כי איך יתעלה במציאותם אם העדרם הוא חסרון, וכמו שכתבנו בחזרנו על ההגדה ע"ש, וא"כ איך יתחלל האדם בזה שאינו סקרן, אם בהיותו סקרן הוא לו חסרון, וא"כ איככה יפוצח העורא ית' בזה לאמר לא איש אל ויכז

צעת אשר דבר, זה שיאמר המדרש לא כהדין דאמורין ולא עדדין, ר"ל אשר צעת ההצטחה רק הואמר יאמרו ועושים אינם עושים וזוהי צעת הואמר, חלף חזי ד' דברתי ועשיתי, הכל צעת האמירה:

ויאמר חזרהם צערום המסדר, הדגרי"ה חלף כנר כחצתי אותם על ספר חלף יעקב דראשית (פ' וירא) חולס עתה הניפיתי ידי עליהם עוד הפעם מפני היות הערות אשר הוספתי עליהם צעור החיוב לאדם דעת, וגדול כבוד הבאור הזה האחרון מן הראשון:

לא הביט און ציעקב ולא ראה עמל. צישראל גוי חל מוציאים מוציאים גוי כעה יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, הנראה בהמשך הכתובי' בהקדים וואמרם ז"ל צמד' בא (ש"ר ט"ז) ודת הקצ"ה אינה כמות צו"ד, ודת צו"ד שנים עומדי' לפני השופט, אחד וילמד קטגורי' שלו, ואחד סניגטורי' שלו, חלף הקצ"ה אינו כן הוא וילמד סניגטורי' הוא וילמד קטגורי', הוא שאמר הוי גוי חושף הוא שאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק גוי; עוד וואמרם ז"ל (פ' יתרו כ"ח) בא וראה שאין ודת הקצ"ה כמות צו"ד, צו"ד אינו יכול להיות עושה מלחמה ולכיות סופר ומלמד הינוקיה, והקצ"ה אינו כן אהמול צים כעושה מלחמה, שגומר ד' איש מלחמה, והיום צמתן תורה ירד ללמוד תורה לצניו, וכן הוא אומר (חיוב ל"ו) הן אל יסגיז כחכו ווי כווסו מורה, הורו צזה, כי צו"ד ויה שאחכנו רוחים צו מעשים שינים וענינים מהחלפ", הנה כל ההשגות וההתחלפות מהגלגלות תחת ווסבות וקריות, חס יהי' לבו טוב עליו יטיב ועשהו, ובהזדמן שיבוא לכלל כעם יעשה מעשהו זר ועשהו, וח' כ' הוקבל פעילת הרע ומונו הוא לא יתייבך על ידו ללמוד מונו שלא לעשות ויה שעשה, כי יאמר רוח רעה עצרה עליו וכעס עליו, אמנם הוא ית', הוא נעלה ונשא מכל השינויי, כי כל השינויי הנראי' כלם מנד הוקבל, כואמר (ירמ' צ') היסרך רעהך גוי, אי' הוקבל העונש וכן הרוחה העינש בהענש

ויבז גוי, עוד מהצורך להתעורר כי מאמר הכוא אמר ולא יעשה גוי' הוי ראוי לנקד אותה' כולה הכוא צחטף פחה, כמשפט חל' ה' התיימה, וחינה נקודה רק כנקודה ה' הרעה, ציוס הכוא, ומוכיר לזה ודרשה ז"ל פ' (וירא) וד' פקד חת שרה כאשר אמר לא כהדין דאמורין ולא עדדין חלף חזי ד' דברתי ועשיתי, וגם זה מן הדגרי' הורי' מחד, ומה ההפארותו ית' כי אינו כאותם שאומרי' וחינם עושי', וכי זה כל הפארתו ית' נגר הכלתי עומדי' בדבורם, חלף הסכה ושוע, כי צחמת און כיונת הואמר להשמיענו שהקצ"ה אינו מוכז, כי אין זה שצח לחלקותו ית', ולא יאות לאומרו, חלף כוונתו חל ענין ככבד מאד ראוי לאמרו ולהשמיע הבלתו, לאמר כי חללו ית' מן הננועט הוא שיהי' מציאות חל השקר, כי הנה השקר אשר ננולף צבני חדס גס בהנשים נאמינו רוח, הוא ווסבת היות הדבור והמעשה שני עניני' נפרדי', היום דיבר צפיו והבטיח לחצירו לבנות לו בית לעשות לו ווחי', ומהר נזדמן לפניו ווקרה לא טובה עד כי הפסיד כל הונו ואין צידו להקיס דבר הצטחהו, ונמולף זה הוחלתו ככזה, חנוס הקצ"ה חלף דבורו וועשהו צחיס כאחד, כי הוא אמר ויחי, אי' און מציאות חל השקר, זה שאמר הכחוצ לא איש חל ויכז, וכן חדס ויהנחס, הורה על צ' עניני' או שיכז מיד צעת ההצטחה שיהי' צלצו הסיפק, או שצעת ההצטחה יהי' דבר ההצטחה גם צלצו, רק אח"כ יתנחס ויהחרט, כל חלף אינם צו ית', והטעם, הכוא, כלומר החלק' קדושים הכוא, אמר ולא יעשה, כלומר אחר שאמר אין עוד מהצריך חליו אח"כ לעשות, שכבר נעשה ונגמור עם הדבור לצד, כואמר דבר ד' שנים נעשי, ודבר ולא יקיימה, כי כבר נהקייס עם הדבור גס יחד, וזה עליו מאמר וד' פקד חת שרה כאשר אמר, והכ"ף צולת כאשר היא כ"ף הוון, כמו (בראשית ל"ז) כאשר צח יוסף חל חתו (סס מ"ג) כאשר בלי לחיל חת השגר, כן מאמר וד' פקד חת שרה כאשר אמר ר"ל צעת שאמר חז נפקדה, ויעש ד' לשרה כאשר דבר, חז

ודאי ראוי אליהם לקחת מוסר לבל ישובו לכבדה ולא יידון עוד, למען לא ינוח שנט הרשע עליהם, וזהו מאמר צו"ד אינו יכול להיות עושה מלחמה ומלמד חינוקות כי איכבה יהלמד לקבל ממנו דבר ולהתייבך על ידו, והקצ"ה אינו כן אחרת צים כעושה מלחמה, והיום צמתן הורה ירד ללמוד תורה לבניו, וכן הוא אומר הן אל ישגיב צכחו, פ"י כי הוא ית' עושה כל צכחו המיוחד, ורצונו צעצמותו, לא מסכה אחרת ח"ו, ואם צהטיבו לטובים ואם צהוכיחו לאדם הלא כוונתו רק אל הטוב ללמדו דעת ולהעיר אותו גם את אחרים הרואי' המוסר הרע אשר צל לעיזב אורח, הלא גם הם יקבלו מוסר להטיב מעשיהם מעתה, וזהו שאמרו אחרת צים כאיש מלחמה, והיום צמתן תורה מלמד חינוקות, כי כל השינויים הנראי' אצלו ית' כלם הם נווד המקבל, הבה את מוראי' צער מכות צעבור זרון לבס וחטאתם כי צבדה מאד, וח"כ עשה ית' כמו שנאמר (משלי י"ט) לך תכה ופתי יערים, וזהו הן אל ישגיב צכחו העצמי האחד, ולכן מי כמוהו וורה, כלומר ציחד, כי יכה הלך וצהו ופתי יערים, ואולי כוונתו עוד ווי כמוהו ווי שהוא דומה צמעשו אל הנענש הזה והוא כמוהו, מורה לו הקצ"ה לאמר ראה מה

שהגיע לזה, וכבר מלתי אמורה צספר קיל יעקב על מאמר וימלא המן חמה וצמדרש (רי' משפטי') אמר הקצ"ה ישראל שלי והחמה שלי ואתם מהמלאי' משלי על שלי, כי הגה זה משפט הרב עם תלמידיו, אשר התלמיד היותר משכיל והיותר חביב צעיניו ייבחרו יותר, כי רבו יודע חין ערכו שאם יתן לבו הלא יוסיף דעת, כן הקצ"ה עם ישראל כי אף שהריקני' צבדה מלאים מצות כרוון עכ"ז הקצ"ה כועס עליהם ומייסרם לפי שיודע ויעלתם וחין ערכם, כי יש ויש ציכלתם לעלות מעלה להשכיל צאמתו ית' ולהשיג נפלאות מתורתו, כמאמר (שיר ו') יפה את רעייתי כתרצה, וצמדרש (צמדצר רצה צ) יפה את כשאת רונה, וזהו מאמר ישראל שלי והחמה שלי, ר"ל מוסרת היותר מוכיר צנחיתתם וועלתם כי רצה היא, לכן אני מוגדיל ג"כ החמה עליהם, וכמאמר (קהלת א') כי צרב צכמה רב כעם, וזהו מאמר וודת צו"ד שנים עומדי' לפני השופט אחד מלמד קטגורי' שלו ואחד סניגורי' שלו אצל הקצ"ה הוא מולמד סניגורי' הוא מולמד קטגורי', הוא שאמר גוי קדוש הוא שאמר גוי חוטא, כלומר הוא יודע ומכיר וועלתם הנפלאה ע"כ הוא יכול לגנות אותם על שאינם שומרי' מהכונתם הראוי להם,*) וכן דרשו חז"ל על מאמר הושע

(*) וצ"ה יפה יתבאר צזה מאמר ז"ל (צרכות ל"ב צ) ותאמר ליון עזבני ד' וד' שכתני, היינו עזובה היינו צכמה, אמר ריש לקיש אמרה כני' לפני הקצ"ה רצש"ע אדם נושא אשה על אשתו זוכר מעשה הראשונה, ואם עזבתני וצכתני, אמר לה הקצ"ה התשכח אשה עולה וירחם צן צנינה כלום אשכח עולות חילים ופטרי רחמים צהקצרת לפני צמדצר, וסריון צזה, כי הנה אם ייחאם אדם צדצר עוב שטי' אצלו מפני קלת חסרון שטי' צו ג"כ, ואח"כ יצוא צנקונו חפץ אחר שהוא רק הע, ודאי יזכור את החפץ הראשון, גם שיש צו חסרון אצל הלא צמה מעלות עונות יש צו, אכן אם ותחלטה טי' צידו חפץ טוב ויקר צלא טוב חסרון, ואח"כ צל לידו זה שיש צו וועלות גם חקרנות, אז לא יתצברו לחיובם, כי זכרנו צל לפניו לאמר חין צו כמותו שטי' לי ציהים הראשונים, וזהו ותאמר ליון עזבני ד' וד' שכתני, הלא אם יזדמן נושא אשה על אשתו, והשני יותר צמתה וין הראשונה, ודאי הוא זוכר ונעשה הראשונה, כי עכ"פ היא טובה צעבר השני, וא"כ יפלא צעיניו מדוע עזב אשתו ית' וצפת אשתו הלא עכ"פ טובי' אשתו מותרת אשר צלו צתקונו צלרץ ירושתנו, ע"ז משיב ית' השכח אשה עולה גוי' כלום אשכח עולות חילים ופטרי רחמים צהקצרת לפני צמדצר טו', כלומר הלא יזכור מעשדו הראשון, שהיוו חטובי' ואהובי' מאד, עד שנאמר עלינו כלך יפה רעייתי ונוס חין צך, ועתה חין אשתו הסלמות והועלות אשר ציני' נקדם, אונסם הנשכר ע"ה פלל לחלקיו ואמר (תהלים ע"ד) זכור עדתך קמת קדם גוי', והוא ונש ע"ד ווי שנתקשר עם צהו צצן עני ואציון, וקצנו זמן החתונה אחר י"ב חודש, וצחקן צך נהעבר העני עד שהגיע אל כרוס רב, ואמר אל ונחתנו כי הוא גם הוא יתן נקן אל הווג, אחר כי השיגה ידו, ויהי קודם החתונה ותהולרך להשלים את הנדן סזר צו האיש הזה ויונאן לתת, והנחתו חמינו לדני,

(הושע ב') והי' במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי (במדבר רבה ב') משל למלך שנטל אשה הי' אומר אין נאה היונה אין משונחת היונה כו' ע"ש, והכוונה כי הכעס הוא מתוך שזכה, לאמר כי אם היו רוצי' הי' מעלתם לאין ערך, ולכן התרשלותם מזה לגנות יחשב, וזהו במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם והוא רוצה לגנות אותם מוכרח החלה להזכיר שזכח לאמר כי הלא המה בני אל חי, שאין ערוך לגדולתם ותפלתם: ברל' הדברי' כי אין מקום לגנות החכם על חטא קטן אם לא כאשר יקדימו לספר בשבחם ויזיעו מעלותיו, לאמר הלא אתה צחיר העם הפארתה האנשי' איה איפוא התי' תפארתך עליהם אם כבודך צקלון חמיר, כי לגדול מעלתך גם דבר קטן, קטנה שבקטנות, לעון גדול יחשב, כענין מאמר (ההלים ע"ג) שחו בשמים פיהם ולשונם ההלך בארץ, כלומר זה דרכם ברעותם לספר בגנות אנשי' שחו בשמים פיהם, הם מרוממי' אותו החלה עד שמים, ואח"כ ולשונם ההלך בארץ משפילי' אותו עד עפר, וזהו מאמר (שם ס"ב) אך משאתו יעזו להדית, שאין כוונה ההתנשאות שהם מונשאי' אותו רק להדיחו ולהשפילו, ירצו כזו צפיו יברכו כו', וזהו מאמר (שם ג"ה) בלע אדוני פלג לשונם, ר"ל השבח תקבל, והגנאי אל הקבל, וזוהו יתבארו דברי חז"ל (סנהדרין ק"ה ב') ומזכותיו של אותו רשע ניכר ויהי' בלבו, ולפי דרכו נבחר ג"כ מאין זכו ישראל שיהפוך ד' להם את הקללה לברכה, די להם שלא יקבל אותם, גם מאמרם ז"ל (שם שם) ויש ד' דבר צפי בלעם, שיטב מלאך צגרונו, וזילקוט (פרשהנו) צק לברכה מניחו צק לקללן בזלמו ולא מניחו, ואיכבה הי' צא לקללן ואיך רצה לעבור את פי ד', הלא בעצמו אמר לא אוכל לעבור את פי ד' גו' אותו אשמוור

לדבר, אמנם דעת בלעם כך היתה, כי רצונו הי' לעורר מדה הדין על ישראל, והיתה עתה לפתוח בספור מעלתם, ואח"כ כפי מעלתם יספר גנותם, לזה צנה שצעה ומזכות שצעה פרים ושצעה חילים להזכיר גדול מעלת אבותינו הקדושי', ולאבות כאלה הלא ראוי שיהיו לאנשיהם צאונה מודריגה הנפלאה שהיו הם, ואם נגרעו מערכם הראוי הלא ראויי' הם לקבלות ונאנות, והקב"ה הקדים ושלא מלאך צגרונו לחלק דבורו, אם רצה לברכה, פי' לספר בשבחם, כנאמר ואזכרה ומזכיר, ר"ל אצרך משבחך, זאת הניחו המלאך, רצה לקללם, פי' לגנותם, סתם פיו, ומעתה הדבר מוזן מאד איך נהפכו הקללות לברכות, כי בלעם התחיל לשבחם מאד לעונן אשר מגדול שזכח יבוא לידו גנותם, ואם הי' גומר כל דבריו הי' צא לידו קללות, עתה שלא הניחו ית' לגמור, נשאר ישראל משונחי', וע"י השבח הזה הלא הנחנו ראויי' לברכה, ומעתה יפה אמרו מזכותיו של אותו רשע אתה למד מה הי' בלבו, כי אלו הדברי' בעצמם התחיל לפני הקב"ה כדי לסיים בגנותם, ואח"כ מהנקל להבין מה הוא הגנות אשר הבין לו לקטרג על ישראל באין ספק הוא דבר השייך אל אותו השבח, וזהו ויש ד' דבר צפי בלעם ויאמר שוב אל בלק וכה הדבר, כלומר הדברים האלה אשר דברה לפני, לשבח ולהלל את ישראל כה תדבר לפני בלק, לא הביט און ציעקב, ר"ל אין רצונו של הקב"ה להביט בנו מלמעלה למטה, מרום המעלות אל פחיתות השפלות, כאמרם ז"ל (בראשית רבה י"ד) אין הגשה הלא מלמעלה למטה, ועוד צהיפך כי ד' אלקיו עמו גו' אל מוניאם מונגרים כהועפות ראש לו, ר"ל בחסדו ית' ראה להמוניאם להם זכות ולהגדיל מעלתם לאמר כי אין להאשים אותם על שהם לים מזכות

רקים

וישן ויאמר החבלי מלך על מחותני איכבה הוא צא עלי ליעים חיות, ופי עשה סידוך עם עשיר, הלא עשה ההתקשרות עם עמי, וגם כי עתה אנו עשיר, וזה הוסיף עשה עשרה דברים וזכיר עתה קניית קדם, ופי צעח שתתקשר הקב"ה עווננו הינו עשירי', הלא היינו לדים ורקים, ענדים לפתחה צמלני', לדים מזכות קמים תספרן, וגם כי אחרי וזכיר אל עשירי', חבל הקב"ה ופי תספיד צוח חיו, וזכיר עתה קניית קדם :

רקים משרון, כי הלא לקחתי אותם מונגרי' מקום משוקן ומגואל, כאמרם ז"ל בבאור טענת מרע"ה (שמות רבה מ"ג) אמר משה רבון העולמים מסיבן הילאת יהיה מונגרי' שהיו כלם עובדי' טלחי, ובמאמר (הושע י"א) כי נער ישראל והיהצבו ומונגרים קראתי לבני, וזהו ג"כ (ש"ט) כעננים בנדבר מלאחי ישראל, ר"ל חציבות הפרי בעבור מיעוט מליחותה במקומות כאלה, וכמו שזכרו ז"ל (במד' פ"ח) אמר בלעם רבון העולם לא נאה לך שמה' נעבד ונשבעים אומות ולא נואמה אהת, הסיב ית' טוב ארוחת ירק, טוב לי הסעודה- שעשו ישראל בונגרי' והכלו מזות ומורורים מפרים שאתה מקריב, * ר"ל כי בחסדו ית' זכר הלינו מעלות נשגות כי היינו חבוסים בונגרים זמן רב, ולשעה קלה הרטבנו מזות ומעשים טובים, כמ"ס בספר קיל יעקב על מאמר (שיר ז') הני חבלת השרון גו' ע"ש, ממש היפך דברי המקטרג, שהו' מחשב החסרון נגד המעלות, והקב"ה בחסדו חושב המעלות נגד החסרונות

הראויי אליהם לפי דלות מעמדם, ממש כמאמר הנזכר כעננים במדבר מלאחי ישראל: אבל עוד נראה בהמשך הכחוזי' החלה בהזכיר מאמי' (ישעי"ד) בקדוח אל המסיס מים הנעה אל גו', וראוי להתבונן בהוראת המשל הזה וענינו, ונבאר תחלה מאמר (חבליה נ"ג) הבה דע מטוב גו' גם אל- יתוך לנחך יחתך ויסחף מאהל ושרשך מארץ חיים סלה, הנה מאמר ושרשך גם כי שורש משועו נטיעה, עכ"ז הונגרי' ז"ל הפכו בארון עקירה, וזה מוכרח ממואמר הסמוך לו מארץ גו', שר"ל לעקור אותו מארץ חיים, עכ"ז ראוי לבאר איך יהי' במאמר ושרשך הוראה על עקירה, והנראה ע"פ משל לגנב ראה נער אחד נושא שקיס מלאים מעות מבית עשיר אל חנות סוחר ידוע, וראה אותו הולך ושב ונושא מעות כל היום, ויחפש הגנב וימלט ודעת איך לגנוב מידו השקיס עם המעות, וראה בתוך הרחוב אשר המשרת הזה הולך ושב, שמה חנות מוכרת בגדים יקרים, ויקס וילך אל החנות

ו יבטח ויחזיק בראשו העומד הזה בדרך נספיק מאל, ע"ד המאמר ז"ל בנאום חסד (פסמי ק"ח ז') ללוחי ילי יבטיע ישי"ם שחני לזה מן המעות לי נאה להביע, והטעם הזה נראה לדעתי ע"ד שביארונו ספר המאמר ז"ל (ביבס י"ח) מרת צו"ד כלי ריקן נחזיק, נלה אינו נחזיק, אבל מרת הקב"ה כו', כי הנה כל טובות ותענוגי עוה"ז אינם ערכי' אל המשיגם ונאקלם כ"א אשר היוותו נעדר ונחם וחי' לךך ודמקו אליהם מל, כמו החבילה אשר הרעצין, השתי' אשר הנחזין, לא כן כמות רוח הטובה האלה על נפש שבעה מאלה הסוגי', לא יעברו לו כל האוונת, כאשר כלל שבע"ה ואומר (משלי כ"ז) נפש שבעה תצוק נופת ונפש רעבה כל נר נחזק, וזוהו הטעם היורן חז"ל (ברכות ה') שלשם ויתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכלם ע"י יסודי', ויעשה אותיק הענין ע"פ משל, לשר גדול איש ונאזות וידוע חולי' ונעטריו, איך צו נחום, שנוע כי בנחמקי' יש רופא גדול ויעוהה אל כל סוגי חליים, ויכתוב חליו שיתן לו סכרו כך וכך לשם שיטע אהו עונו באחזת נהלתו, ויולח סכרתו ויבוא חילו, ויטהר החול' הי' לו סכן שהי' ג"כ שר גדול ועשיר ויפגנו והיו סוהלים זל"ז עמד, ויה עשה כתב חגרת אל הרופא ויסתרו שיעונו את נקונו ויבואו חליו, ויבול יתן לו נולא ביתו כסף וזהב, ויולח הרופא, ויחלי אותו וידוע ועל זה ל"ה תענה היורים אל הסר הזה אצל הרופא יבא, ויפן הרופא ויחזיר הוא לא יכדני, אללו לא אחי' ונכוד, כי ועודו לא חלה את ראשו, ולא שום אצד נאזריו ית' כן ריך יערה לו ההתחברות עונו אם אינו לריך לו ולא ישיג ויתחברותי תועלת כל ויחווים, הלא טוב לי פה אלל החוש הזה, שאין לו רגע צלל פגע, פעם באצד זה, פעם בעצד זה, והוא לריך לטובתי, והוא נאחזין כי וינבטיח נכסו על טוב השגחתי עליו ועל חולתי העלוונה להחיס ונפלי לו, הוא יכדני סלה, הנמשל, כי חזינו ויחסינו ויטהר, סעב והצירה כו' סולחיר (חבלי' כ') הרחית עונך קסם גו', ויחמנו לריכי' תמיד לכחמי סוים, כמאמר חל תחרם וינני כן תחסה וינני ונאכלתי עם יורדי צור, ועי"כ חמנו ונצקינו וננבכים טוב השגחתי ית' עלינו ויחמנו ויחמנו סכר ונכוד לבנו, לא כן אותם אשר ועולם לא חלה ראשם, וזהו לע"פ שחני לזה מן המעות לי נאה להביע, וזהו שהסיב ית' לנלעם על סאלתו טוב לך לחיות נעבד ונשבעי' ליונות לא האוונת אמת, אשר לו ית' טוב ארומת יקב גו', והכנ:

החנות, ויאמר אל הסיחר דע ידירי כי קצין אחד
 וועיר פ' שלח אותו אליך לקניה בחניהך בגדים
 צעזרו, ויאמר לקניהם גם דמים יקרים,
 ובהנאי סהיו כמדו, לא עורפי ולא פחותי
 מהראוי לאיש כנוהי, אמר לו הסיחר והיכנה
 נדע ודחה אם הוא איננו פה אהנו, הציג והאמר
 נחנו נעמוד שנינו על ויפיק החנות, מיקים מעבר
 הרבה בני הדם, הולי ידמוין וילך איש אשר הוא
 כוודו, ויהי צעודם והגער עובר ונושא המעות
 על כהפו, ויהמר אל הסיחר דע ידירי כי הנער
 הזה העובר לפנינו הוא ממש כמדוני, כדמותו
 וזלמו, ויקרא אותו החטני ויאמר אליו גשה נא
 אליופסאט בגדיך אשר עליך ולבוש המחלצות האלה
 עד אשר תראה אם הם כוודוהך, והצי אהן את
 סכך, וישמע אליו הנער ויפרוק משאו מעל
 שכו ויפשיט בגדיו עד כלה, וילבוש המחלצות
 היקרות, ויפן בה ובה להראות יופי זהרם על
 גופו, והגנג הטף המעות וינרח, ויהאמץ המשרת
 לרדיף חרתיו להשיע, ויהפיש אהי החטני
 צנגדיו לאמר פשיט נא החלה הצגדים אז חלך
 לדרכך, ובהכרת ההעכז והתהומה עד אשר
 פשט הצגדים האלה ועד אשר לגש את שלו, וזין
 כך וזין כך הגיע הגנג אל מחרתו ואל מחצוליו
 ונהעלם מן העין, הנמשל, האדם גופו מלמטה,
 ונשמחו הצולה מלמעלה, קשורה בגוף בשלהבת
 נגר, ועיניה כלות וניפות עד כלות הגוף אז
 הנרח אל ויקוניה, כמו השלהבת בכלות הנר,
 ובראות השטן נשמה מואיש רשע ורוצה להצדילה
 משרשה צמיעוני שקקים שלא העלה למעלה לעולם,
 מה הוא עושה ילך וילגיש אותה תאות יחמודה
 העויה עד כי ההקשר בהם קשר חזק ואונוך,
 שלא תווש ויהם לעולם, וצנח עה פרידתה מן
 הגוף והרצה לעלות למעלה, אז השרים המונוני
 על התאות מחזיקי זה לאמר פשיט הצגדים
 הצניחים אשר לבשת ואח"כ העלה ופיה, וא"כ
 צמה אשר הרשע נשרש למטה, צנה עלמו הוא
 נעקר מלמעלה, וזהו אהבת רע מוטוב, כלומר
 מושה שחומדת טוב העויה השנת רע מסנתו,

כי אהה צרת שקר מצינו צדק כלה, יבגל
 צעזר סיסונצ לך ע"י איהו רוח מהגלי העילם
 והמדיו, ואמר ע"ז גם אל יהנך לננח יתהך
 ויסחך מאלה ושרך מדרך הייס סלה, ויפה אמרו
 המדקקי' שהיא מלה מהפנת הפעולה, כי
 הוראה הוולה צעזר וראשונה לעשות שורש למוטה,
 ופה הוראהה לעקור מן השורש, ולמה עשה
 הכתוב כן לכתוב מלה מהפנת הפעולה, אין זה
 כ"א כי מלת ד' היא כי הוא מפליא לעשות
 להשרים את הרשע צעויה ליען לעקרו ע"כ
 מהעויה"צ, וועמה מואמר ושרך כפשוטו שירש
 אוהך צעויה לעקור אותך מדרך הייס סלה
 [ויהורגם, עד וועט דך היין ווארללען און הויס
 ווארללען] וועמה הנה הנביא ע"ה צחר לזה
 משל היוהר קרוצ צמאמר הנו, כקדוח הא הוסי'
 מים הצעה אש גו', כי הקדרה אשר אלל האש
 גם אם הוים צה וועטים, עכ"ז הקדרה תהי'
 מלאה על כל גדותיה, כי האש מצעצ המים,
 וכאשר השקע האש המים גופלי למוטה ולא נראו
 צה המים כל מאומה, כן הקצ"ה מצעצ הרשע
 ומגדיל אוהו עד לשמים, ועכ"ז אח"כ לא ישאר
 מונו מואומה, וזהו כקדוח אש גו' מים הצעה אש
 גו', צעוהך ניראות לא נקים גו', כי הכה
 המעשים והפעולות אשר אנחנו רואים מאתו ית'
 והם נאות' אלינו ראויי לפי מודותינו מדת צו"ד,
 לא יפלא צעינינו כ"כ, אבל נודה את שמו ית'
 עליהם כמאמר (ההלים כ"ח) ומשירי אהורנו,
 לא כן מה שהקצ"ה עושה נגר מודותיו, שעי' יסיו
 מאמר צעוהך ניראות לא נקים, כמו מה שהוא
 ית' מעריך מדה"ד כווחאבזר עלינו כדי להטיב לנו
 באחריתנו, כי זה הוא נגר טוב מדרו, כמאמר
 (צקוק א') טהור עינים וראות רע והטט אל
 עומל לא הוכל, ועכ"ז נהן הקצ"ה אל הרשע כח
 ועיו להשמיע צנגש קילו לחלל מוקדשו ולטמאי,
 וזהו מאמר (ההלים ק"א) חסד ומשפט אשירה,
 ר"ל כיוהר פליאה דעה מונוי איבה היתה צו"ה
 מאתו ית' לעשות נגר רחמונהו ית', ולכבול רעיה
 ולרות העוזרות עלינו, כמאמר (שמות רבה ב')

ולא אשיבנה* (והמשיך את דבריו ואמר לא הביט און זיעקב ולא ראה עמל בישראל, הזכיר ז' סוגי חטאים לפי ז' מדריגו' העושי', כי הפחותי' לא יחשוב ד' להם עון כ"א זהיות בהם דבר אשר חטא, והמעולי' והחשובי' עמהם ראוי לדקדק יותר, כפי מעלתם וזחינתם הרמה, לזה חלק המאמר לשתי', באלה לא הביט און זיעקב, וזאלה ולא ראה עמל בישראל, כי ד' אלקיו עמו גו', והמופת לזה ידעתי כי הלא אל מוטיאם ממצרי' כהעופות ראם לו, וביד חזקה וזורוע נטויו' עשה דבר נגד מדה הדין ונגד הגזירה אשר נגזר עליהם, וא"כ כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כלומר איך לישראל להסתכל ולחקור על העבר, רק לראות כעת עתה כי כעת יאמר ליעקב גו', וכמאמר (ירמיו' ג'). הלא מעתה קראת לי אבי גו' הינטור לעולם גו':

עוד יתכן במאמר לא הביט און זיעקב גו', ע"ד שאמר הנביא ע"ה (ישעי' ס"ג) ככל צרתם לו צר ונולחך פניו הושיעם צאהבתו וצחמלתו הוא גאלם וינטלם וינשאם כל ימי עולם, ר"ל כי האף אמנם שגרמו העונות וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה, עכ"ז ישלח לנו ע"י מלאך פניו כל זרכנו ומחייטנו צדך נסתר, ואין הבדל רק כי בזמן החורבן מלאך פניו הושיעם, וצאהבתו וצחמלתו הוא (בעצמו) גאלם, וזין כך וזין כך וינטלם וינשאם כל ימי עולם, הן בזמן הבית והן בזמן חורבנו, וא"כ ככל צרתם לו צר, זער היותר גדול הוא רק לו ית', מושש ע"ד אחד כעם על צנווהוטיאיו ונביתו, וילך ויהגורר בצעיר אחרת, ומכאז

* והבבילי' ואמר הם צדך לקחתי וצדך, כי הנה הכונס ז"ל כתב [צחקדמותו לפרק זרעים] איננו חז"ל (צרכות ז') כל דבר שיצא ונבי הקב"ה לצדקה אפילו על תנאי אינו חוזר, והנה נולדנו כי יעקב ע"ה שהצטיינו הקב"ה בצבורות טובות והי' מפחד, כאונס ז"ל (סס ד') פן יגרום המצא, יש לדעת שטענון זה אינו אלא זין הקב"ה וזין הנביא, אבל שיאמר הקב"ה דבר הכתובה לבני אדם ע"י נביא, זה מוכרח להתקיי', שלא יתעורר על הנביא שהוא נביא שקר, עכ"ל, ונעשה כנס יפה אומר בלעם הנה צדך לקחתי, וא"כ כבר היה ע"י נביא, ויחזר טובה כזאת ודאי אי אפשר שיחזור הקב"ה, אבל דע כי גם וצדך, ע"י ענינו ולא ע"י נביא, ג"כ ולא אשיבנה, כי גם אם יזדמן שיחזור הקב"ה, הנה הוא צענונו יחזור כי גרם חטא הכתובה, אבל אינו ולא אשיבנה, כי וני אנו לפינא דבר לפני האלקי', והסוף ואמר כי גם חטא זה פן יגרום המצא הוא דבר רחוק מאלד, כי לא הביט און זיעקב גו' והסן:

כי ידעתי את מכאזביו, אני מרגיש צנערן של ישראל כמו שהם מרגישים:
 ובכלל זה מאמר שלפנינו, לא איש אל ויכזב גו' ההוא אומר ולא יעשה, אומר להביא עליהם רעות והוא מנטלם, גם כי נצח ישראל לא יסקר ולא איש אל ויכזב עכ"ז יעשה נגד מדתו ויהנחם על הרעה אשר דבר לעשות, שזה הוא וון הפלאים היותר גדולים נגד המימותו ית', וזאת הראנו ד' אלקינו בשלחו ית' את מרע"ה לקוטיא את עמו ישראל מונגרים, והגזירה היתה ועצדו וענו אוהם ארבע מאות שנה, וצמודרש (סוף פ' שמות) למה הרעות לעם הזה גו' אומר משה רבש"ע ה' שנה אומרת ועדיין לא שלמו, ועכ"ז צרחמיו המרובי' הפך את הגזירה, ונולד יש לנו לדעת כי אנו און לנו אלא להטיב דרכנו מעתה, ושלא לדאוג פן גזירה כבר נגזרה, כי מה לנו לדעה מה שהי' ומה שעבר, און אלינו רק לכונן דרכנו מעתה, כמליצתם ז"ל (צראשית רבה כ"א) און ועתה אלא תשובה, כי הוא מסוגלתגם עתה, ואין לנו רק להסתדל מהיום הזה והלאה שיהיו מעשינו רצויו', ומה שעבר אין, כי אין גזירה עומדת צפני התשובה, כמאמר (יחזקאל י"ח) וצבורשע עמרשעמו גו' הוא את נפשו יחיה, והמופת ע"ז הוא יציאת מצרים, וזהו המושך המאמר לא איש אל ויכזב וזן אדם ויתנחם, ועכ"ז ההוא כלומר האל ההוא, אומר ולא יעשה, ובלשון המודרש אומר להביא עליהם רעות ולא יעשה ודבר ולא יקימנה, ולא כן צרכה כי על הכרכה אינו חוזר, וזהו הנה צדך לקחתי וצדך

ומכאן לב האב כי נעצז על בנו שלח הגרת אל העיר ההיא ליד גואלו וקירצו אשר שמה כי ישיב עינו ולבו עליו לנהלהו בלחם ולהספיק לו כל מחסריו, והוא ישלם את הכל, ובזאת חין להנער ההוא צער גדול כי, כי גם עתה הלא השגחת אביו עליו, רק הצער הוא אל האב שאינו רואה את בנו על שלחנו, כן אנחנו הלא גם עתה הקב"ה מכלכל אותנו ע"י כמה סבות, אבל הקב"ה אומר (ברכות ג') אשרי המלך שיקלסון אותו בביתו כך ומה לו לאב שהגלה את בנו, * וזהו מ"ש לא הביט און ציעקב ולא ראה עמל בישראל, ר"ל גם צעת שאינם זכאים כי עב"ז לא יאצה ד' לקלס ולא יביט על האון אשר ציעקב, והטעם, ד' הלקיו עמו, כמאמר (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה, אל מושיאם מוצרים כהועפות ראש לו, כלומר הגידיה אותם מעלה מעלה בחזקת היר אל קדושה התורה והמנוחות לפרסם עמהם כח אלקותו יכלתו וקדושתו, וכי תאמר א"כ מדוע הגלה אותם למצרים אחר כי אליו נוגע הדבר, וכן יעלה על לב מי כי וצרים בכה שלהם וצרו כשפיהם שלטו בישראל, לזה אומר כי לא נחש ציעקב גו' רק צעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ר"ל צעת עתה אחר כי עלול למדריגת' הגבוה יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל בדבר הגלות, כמאמר רשב"י ע"ה (ברכות ה')

שלשה מיתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכלם לא נהנו אלא ע"י יסוריו, וכענין מ"ש צמדת דברי רזה (סוף פ' ואלחנן) אמרו ישראל רבש"ע הנפש הזאת שהיא מקלסת אותך עד מתי התי' נהונה צעפר, כי שחה לעפר נפשנו, אמר להם הקב"ה חייכם יגיע הקץ ונפשותיכם שנחות, ומה זו תשובה לשאלת עד מתי, אבל למה זה דומה לאב ששלח אחר רופא מומחה לרפאות את בנו מחליו, ויבוא הרופא ויתן חליו רפואות מרות כלענה, וחזק את בשרו, והוא מנעק. אבי אבי, איש חמלתך איש החבדך, והאב עומד ורואה והדמעות מהגלגלין מעל עיניו ואומר לו בני בני האמין לי כי לימים אחרים תראה כי תהי' על איתנך הראשון ויתברר לך כי מרוב אהבתי אותך עשיתי כל אלה לך, כן הוא ית' מנחם אותנו עם הנאנחים והנאנקים על שאלת הנפש הזאת שהיא מקלסת אותך עד מתי התי' נתונה צעפר, והוא ית' משיב חייכם יגיע הקץ ונפשותיכם שנחות, ר"ל למפרע, כי צעת הנאולה יאמר ליעקב ולישראל ומה פעל אל, כמאמר המשורר ע"ה (תהלים קכ"ו) שבזב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים, באור זה, כי הנה איש החולם חלוש על משכבו חלוש רע מואד, ונדמה לו כי זה רודפו וזה מכהו ומפילו, והוא מנעטר מאד ואם ינוויר שיאמר לו תבירו צעת

י' ויהי מאמר המפורסם ע"ה (תהלים ג') לדי' הסינים על עוון צדקתם בלם, יתנה כי עיקר הסינים לדי' הוא, נענין האב עם בנו הנז', בצדקתו גילה ואלו הלא נער האב עובדת הרבה על לכת הנער, וכן צדיקו אל שלחן אביו טוחת סמך גדולה הרבה על שירת הנער, ומהו לדי' הסינים, כי על עוון צדקתם בלם, והוא וכלכל איתם תעור צדקן וחסדו, ויש להאריך בזה ויאמר (שם ע"ו) וסוים השאעת דין חזק יחלם יעקב, בקום למשפט אלקים להשיע כל ענין חזק בלם, היינו כי כשאנו יחי' אשמים דין, ונפשות חתונות, איתנו יחלים אלה, אבל ע"י דבר חסד, והקטנה, ומה הוא בקום למשפט חלקים, כי גם הוא יחי' כפיוול נשפט עמי, כמאמר (שמות חב"ב) כי יישתי את נפשויו הקדוה וינחם צדקתן של ישראל יתקן ומה שם וינחמום, וא"כ חין יחלם חלל יעקב, יען כי צדקתו בקום למשפט אלקים ודאי יפוצה להשיע כל ענין חזק בלם, וינחמו צדקת (ברכות ל"ב ג') וישיב סמך צדקת אלקים נעשיו כל השערים חזק ונשפטו, איש כל הנקבות שלטו בחכמה וסוים חק על צדק צדקת אלקים חל חכמות צדקת ישראל, ומה שכתבו וכלונו החכמה יחי' חזק שיפנה צדקת אלקים ומהו חלקו צדקתו, ומה ששם ל' צדקת חלום, איננו צדקה שיפנה צדקת אלקים חזק למנוח כי עתה נעשיו חכמי חכמה שאלו גם כי חזק ואשיע שחם חכמו, ואלו כל השערים יחי' נחמתי, וצדקת וכן חלקו צדקת גם היא עובדת ישי' אחר חכמה, כי חזק איתנו (שם ס"ב) המעורר חכמתו על לדי' אלב נב, ואלו הקטנה יעבור חכמה, וישי' וישיעו חכמה צדקת וכן חלקו צדקתך, וכן:

צעת הריא אל הירא כי אינו רק חלום, הלא יחק לו, כי יהמר אליו פקה נח עיניך ורהה רבים קמים עלי ומייסרי אותי, ומהי יהדרר לו זאת שאינו רק חלום, רק צהקינו משנתו, ויקים מונתו אז ידע האמת שזה הכל הי' רק חלום, כן הדבר אם יצוא אחד הלינו זיימינו הלה ננחם אותנו על צרת החורצן להמר שאינו רק חלום הלא לא נקבל דבריו, כי הלא לעינים הוא נראה צפועל, אכן צהסייע ד' את עמו ויקצן נפזרים ויכוון ציון וירושלים, אז נבין האמת כי לא הי' רק חלום, וזהו צשזש ד' את שיבת ציון היינו כחולמים:

עוד נראה צכוונת מאמר לא הביט און ציעקב גו' ד' אלקיו עמו ותרועת מלך צו, ע"ד מאמר (ירמי' ל"ח) הצן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי צו זכור אזכרנו עוד ע"כ המו מעי לו גו', וצמרדש (ויקרא רבה צ') כי מדי דברי צו, ודאי דבורי צו, גם מאמר (הושע י"ד) ארפא משוכתם אוהבם נדבה כי שז אפי מוננו, גם מאמר (ישעי' ס"ב) לא יהמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יהמר עוד שמונה כי לך יקרא חפצי צה גו', דע כי יש צ' סוגי אהבה, אהבה שכליית, ואהבה חקיית, השכליית היא אהבה אשר סבתה וטעמה מושג צשכל, כמו אהבה התלוי' צדבר, כאהבת האדון אל עבדו, כי צראותו שעבודתו נוולחת יאהבהו מאד, הצי' אהבה חקיית, כאהבת האב לצנו, וסהבדל כי האהבה השכליית התלוי' צדבר, הוכל להתחלף מווקים למקום, כי האדון כאשר ימא' משרת היותר מוכשר למלאכתו הלא יבחר את השני ויעזוב את הראשון, ויתקיים צו צטל דבר צטלה אהבה, לא כן אהבת אב לצנו, היא כיתד צמוקים נאמן, לא יזה מוננו לעולם, כי האב את צנו לא יחליפנו ולא ימירנו ולא יעצנו לאהוב צן אחר צמוקומו, כמאמר (ישעי' מ"ט)

השגח אשה עולה מרחם צן צטנה, כן הדבר וכן הענין צאהבת ד' את ישראל, כי כל עוד אשר האהבה היא ע"ד משפט ומושג צשכל, כמאמר הצור המים פעלו כי כל דרכיו משפט, יוכל להיות שיאלט צנו קטרוג המקטרגי' לאמר אינם כדאי לאהבה זאת, אז מיה נשהנו אלו ויהלו, כמה שידענו מזמן קריעת ים סוף, ולכן הצטיח הקב"ה אותנו על העהיד ארפא משוכתם, ויהיו שלמים ותמימים, ועכ"ז, אוהבם נדבה, ע"ד חק, ואהבה כזאת אינה צטלה לעולם, כמשפט אהבה שאינה תלוי' צדבר, כי אוהבם נדבה, וזהו הצן יקיר לי אפרים, ר"ל שתהי' אהבתו ית' אותנו כאהבת האב אל הצן, וזהו כי מדי דברי צו, ודאי דבורי צו, כלומר ודאי תהי' האהבה שמורה לצנח ולא יהי' מקום אל המקטרג לומר מה נשהנו אלו מאלו כמו שלא השאל את האב על אהבתו את צנו ולא צן אחר, וגם אם יחטא הצן עכ"ז אין הקשר נפסק, האב הוה' אב אל צנו, ע"כ המו מעי לו רחם ארחמונו גו', זהו מושג מאמר לא הביט און ציעקב גו', ד' אלקיו עמו גו', לאמר הלא אני רואה שלא יפעול המקטרג עליהם כל מאומה, ואין מוקם כלל להקציב דבריו, כי הלא המקטרג יזכור מעשים רעים צבהם אשר על ידיהם ראויים הם לקללה, והקב"ה הלא הוא שוכן צתוכם, ויודע את הכל וירא און ולא יתבזון, ולא הביט און ציעקב, ולא ראה עמול צישראל, הלא ד' אלקיו עמו גו', א"כ כבר יבחר כי אהבתו את ישראל היא אהבה חקיית ואינה צטלה לעולם, כמאמר (תהלים צ') אספרה אל חק ד' אומר אלי צני אתה גו':

אל מוציאם מונצרים כחועפית ראם לו, הנראה צזה ע"ד מאמר שהע"ה (מלכים א' ח') צנה צניתי צית צצול לך מוכן לצחצח עולמים, * וכבר כתבנו צזה צבאר רחב (רי' פ' צראשית) כי הצי' הצי'

י' וראוי להעמק ע"ז וכי לא ידע שהע"ה שעתיד ליחבב, ואיך אונן נסבך עולמים, ולשנמה מה צז טיבה, אונס דע כי הצונה צית צצבר ולימים ונעשים ככל הצי', אונספי כן הוא, אם הנפילה היתה נפצת הצונה שלא צנה אונן כראוי, אינו ראוי לשכר, אבל אם הוא צנה הצנן כראוי, והנפילה היתה נפצת היתה

הזה היו רק הכנה לציה המוקדש. העתיד, כי כן חייבה הכוונה ית' אשר הביה הזה וכו' עליון רק אשר הייתי בני יהוד בני, זה שאמר שליח על הביה הזה אשר צנה עתה צנה צניתי ציה צנול לך, וגם כי הוא עתיד ליהרב עכו' רהוי לשמוח בו כי הוא מוכן לשבחך עולמים, וזהו מאמר (ההלים קכ"ז) אם ד לא יבנה ציה שיה עיניו צוניו בו, ר"ל הלא מומני רהו והתמינו להצטחה צנין העתיד, כי לולא שכוונתי רק עליו ואם ד' לא יבנה ציה. העתיד הלא שיה עמלו צוניו בו ולריק יגעתי ח"ו, ולנעבור כי באונה את אל רוחי כי הביה הזה אשר צניתי הוא מוכן לשבתו עולמים, אל מוקדש ד' אשר יבוננו ד' ית' בעמנו, ע"כ שמהי ושימחה :

כן וכן רהוי הלינו לדעה ולהאמין אשר כל האמות והמופתים והיד החזקה אשר השק ד' זרוע קדשו צנפי וציה מנרים, אשר עתה נשארנו מכל הלה ככלי ריק, גם הם לא נאדו מנהיך הקהל ח"ו, הכל הם שמורים ועומדי אל הגאולה העתודה צמרה, וגאולה מנרים לא היתה רק הכנה אליה, וכמאמר (ויכח ז') כימי צהיך מתוך מנרי' ארצנו נפלאות [וכמו שהארכנו ציה צפ' בשלה ע"ש] וזהו שאמר צלעם אל בלק ידוע הדע כי אל מוציאם מנרים כהועפות ראם לו, כלומר הקצ"ה צדבר הגאולה הזאת עיניו לירחיק יצטי להצין השיעה עולמים צחילה העתודה צאחרות הימים, כי לא נחש ציעקב לאמר כי הלה הדע ההדל צין מועשה הקצ"ה וצין מועשה המוכסף, כי מועשה הקצ"ה הלא הם קיימי' ועומדי' לעד ולננה, צהין וחסור כל דבר, ולא כן דגרי' הנעשים ע"י נשפ"י הוה הסרים צהחלתם וצטלי' צאחרותם, כידוע, וא"כ יציה מנרים אשר נהפרסמה האמונה צזה צכל גבולה העומים אשר אל מוציאם מנרים, וכמאמר

אני הוא ולא אחר, כי לא נחש ציעקב ולא קסם בישראל, וכי האמר הלא גאולה מנרי' נחצנה, ומה נשאר מוננה, לא האמר כן, כי כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כלומר לעתיד יהצבר ויהגלה למפרע אך כל סדרי ההשתלשלות שהנהגת ישראל כלם מכוונות מאת הבורא ית': כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, צאור המאמר נראה ע"פ משל לשר אחד שמע כי יש צמרחקים אים אשר המניה לעשות הם אשר כגולתו אל האים שמוסח את גופו צסם זה לא יזיקו כל חץ מכל היורה זיקים ודרומה, וכאשר שמע זאת גמר אומר לנסוע שמה, ויעשה הוצאות גדולות עד כי צא אל האים האומן הזה, ויהן לו שצרו ככל חפץ לבבו, וימשהו עם הסם הזה, וגם עלצוא לציה, ויהי צדרך צעברו הרגשו בו רוצחי' וירו המורו' אליו ולא התטילו המטרה, והוא נשאר צחיים, וכאשר ראו הרוצחי' כי הוא חי ויתחילו לצרות, קרא להם צדברי חן שיצואו אליו, ויגשו אל מרכבתו ויהן להם משקה מאשר נמצא אהו, ויתפלאו מאד ואמרו אל השר הלא הגיד לנו מה המועשה הזה אשר עשית עמנו, אהה גמלתנו טובות, והנחנו קלא עשינו עמך רק רעה, ויאמר אליהם השר, דעו כי אני הוצאתי הוצאות הרבה מאד על הנסועה הזאת למשוח עמי צסומי' המסוגלי' לדחות מומני כל חץ וכל אצני הקלע, ונתתי אל האים מוהר ומתן הרבה מואד צשכרו, ואני כאשר פניתי לנסוע לציה היו לצי חולה עלי עד מות, לאמר מה עשיתי כי אצדתי והפסדתי הון יקר ולא ידעתי על מה, ולנסות את הסגולה אשר אמר האומן הלא יראתי, פן יורה המורה וימיהני, לכן ישבתי על המרכבה צעצון לב מואד, ועתה כאשר אתם צאתם עלי להמיתני וכבר פגעה צי החץ ולא פעלה, עתה נפשי יודעה מאד הצלחתי הגדולה, שכבר אני צטוח

הנה מוקדש השר טעם צהצון, צמתי כל יקרה ציה, כי הוא שמה מלחמי צממות, זה פתגם סתמי יצוי צנה צניתי ציה צנול לך מוכן לשבחך עולמים, כלומר יחד הסכנה אשר המיתני אליי צניתי ציה צמית ציה עולמים, אם לא כי יפגענו אים מוקדש לצחתם העם, לכל אני עשיתי מלחמי צממות :

צטוח בעמני ואוכל להחייב לקראת נשק, ולא
 יפגעני רע, וא"כ טובה גדולה עשיתם עמדי, כי
 על ידכם נתברר לי כי לא על דבר ריק הוצאתי
 רכוש גדול כזה, הנמשל, כי ישראל היו יודעי'
 מכזר כי יש מורשה לקבלת יעקב משה אציהם
 הזקן ע"ה כי לא נחש ציעקב, כי יעקב ה"י צבית
 לכן וה"י אורב לו וקם עליו בקסמיו ולא יכול לו
 [וכמו שהמזל הדברים האלה באורך למועלה פ'
 לך] וישראל היו יודעי' כי יש להם סגולה זאת
 אבל לא נתברר אליהם אמתה, ולנסות הדבר
 מי זה יאצה להכניס עמו בסכנה, וכאשר בלק
 שלח להביא את בלעם בקסמיו ולא עשה עמם
 דבר, אמר אל בלק עתה ראה מה עשית, כי
 לא זאת שלא עשית עמם רעה, אבל עוד טוב
 נשגב השיגו על ירך, כי עתה נתברר להם תקפס
 וגזרתם ונתברר להם אמתת הסגולה כי אני
 יריתי חן בחטאת קסם, ולא פגעתי בהם, וזהו
 כי לא נחש ציעקב ולא קסם בישראל, זאת שמעו
 מימים כצורים, אבל כעת ר"ל הלא עתה, יאמר
 ליעקב ולישראל מה פעל אל, והבן, כי אמת
 וישר הוא:

עוד נוכל להמליץ בזה ע"ד ב' בחורים למדו בחדר
 אחד, וע"י מחלוקת עשה אחד מלשינות על
 הב' שהכה התרנגולת של צעה"ב, והלך אל אביו
 וישלם מחירה, לנותר הלשין עליו שהרג צ' אוזא,
 אח"כ שהרג אוזא, והאב צהכרה שילם את הכל,
 ויאמר הרב אליו מה צנע אליך צוה שהצקס
 עלילות עליו, הלא הוחו אין אתה מופסיד דבר,
 רק את אביו, ואין אתה שוגא את אביו רק אותו
 לצדו, השיב הנער ואמר באין ספק יגיע אל
 השוטה הזה שיעשה היוק צבית האב עמו, ואז
 יזכר לו גם את התרנגולת גם את האווזא אשר
 לקחו מלבושו ועליו והוא ה"י צריך לפדות אותם
 להפסיד ממונו בשביל מועשיו, הנמשל מבוחר
 במאמר (ויכח ו') עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך
 מואב ג', וזהו שאמר אל בלק אמת הדבר שלא
 פעלתי לך דבר, כי לא נחש ציעקב ולא קסם
 בישראל, אבל עכ"ז רבות פעלתי, כי הלא אלקיהם

יפקוד אותם ויזכור ויזכירם צעתיים הצאים זכר
 נא מה יעץ בלק ג' ומה ענה אותו בלעם ג',
 ובלשון הגמרא (ברכות ז') כוונה לדקות עשיתי
 עמכם ג', וזהו הלא כעת יאמר ליעקב ולישראל
 [זכור נא] מה פעל אל:

ובגמרא (גדרים ל"ב א') כל המנחה לו נחש,
 שנאמר כי לא נחש ציעקב, ופריך ומי
 כתיב לו לא כתיב באל"ף, הלא מדה כנגד מדה
 כו', והפליאה נשגבה מעיקרא מאי קניחא לי,
 אבל דע כי עיקר הלמוד ממה שאמר ציעקב, כי
 ראוי ה"י לומר כי לא נחש ליעקב, אבל צא להורות
 הטעם למה לא ישלט בהם הניחוש, יען כי אין
 נחש ציעקב, ר"ל שאינם מאמינים בזה ע"כ לא
 ישלט בהם, ולכן כל המנחה לו נחש, שנאמר כי
 לא נחש ציעקב, ר"ל שאין מן הראוי שיהי' ציעקב
 אמונה במעשי כשפי', רק המוקשה לא הבין והקשה
 ומי כתיב כו', אח"כ ביאר לו אלא כו', והבן:
 בילקוט (פרשתנו רמז שס"ז) מדרך רעהו
 צקול גדול כו' קללה תחשב לו, בלעם
 הרשע מועירו לא צא אלא לקלל את ישראל, כיון
 שלא צאה לידו התחיל נושא קולו וה"י מברכס צקול
 גדול כדי שישמעו האומות ויכניסו בהם עין רעה,
 אמר לו הקב"ה אני אמרתי לאצרהם ואצרכה
 מצרכיך ומקללך אאור, אותה קללה תחשב לאותו
 האיש. הנראה כי רז"ל כוונו אל מאמרם ז"ל
 (צילקוט פרשתנו) בלעם אמר מצרכיך צרוך
 ואורריך ארור, ולהלן הוא אומר אורריך ארור
 ומצרכיך צרוך, הלא בלעם ע"י שהי' שוגא את
 ישראל פתח בצרכה וסיים בקללה, וינחק שהי'
 אהבם פתח בקללה וסיים בצרכה, כי הכל הולך
 אחר החיתום, וא"כ למה אמר הקב"ה לאצרהם
 תהלה ואצרכה מצרכיך, ואח"כ ומקללך אאור,
 אם לא כי סדר מאמר זה צא להורו' גם אם יאמר
 אחד לצרך אשר הצרכה עמוה חסב קללה מה
 יהי' צדינו, ופירוש המאמר כך הוא, ואצרכה
 מצרכיך ומקללך, להורות על המצרך אשר הצרכה
 מהוך הקללה, כדרך שמלאנו (מועד קטן ט') תזרע
 ולא תחזר כו' ליחרוב ביתך וליחב אושפיך כו',
 וכלס

וכלם ברכות הן, וכן ומרכיך ומקלך אזור, להורות על הקללה אשר היא נוספת הברכה, בענין שדרשו ז"ל על מאמר זה כספך לא תהן לו כנשך ובמרבית לא תהן חבלך (ב"מ ס"א א') את כספך לא תהן לו כנשך ובמרבית, כנשך ובמרבית לא תהן חבלך, וכן דרשו (פסחים כ"א ב') על מאמר לגר אשר בשעריך המננה וחבלה או מזרז גו' (דברים י"ד) ומעתה מאמר ומרכיך ומקלך אזור רומז על ברכה אשר חשב בלעם, כי חשב לברכה בקיל להושיך מזה קללה, כדי שישיעו האומות ויכניסו בהם עין רעה, אמר לו הקב"ה אני אמרתי לאברהם והצרכה ומרכיך ומקלך אזור, אותה קללה החשב לאותו האיש, והבן, וחילי זהו מ"ש לו בלק גם קיב לא הקבני, פי' אתה הברכה וצחוק הברכה יהי' גם קללה גם מזה הנח ידיך:

הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף גו', ר"ל להורות בזה איך עבודתנו את ד' ית' היא בשמחה הנפש וחמדתה הנפלאה, והעד ע"ז כי הלא אנתנו משכימים ומעריבי', והיבך בקומו מוטתו לא יפנה דרך כרמיו ושארי עסקי' רק יקבל עליו תחלה עול מלכות שמים ועול מצוה, ויחד שמו הגדול באהבה, ב' בנאתו לפעלו ולעבודתו עדי ערב, והוא בא לביתו עיף ויגע מזיעה אפו כל היום, ועכ"ז לא יתן מנוחה לנפשו ולא ישכב עד יאכל טרף, ויקרא קריש על מטתו:

הן עם לצדד ישכון ובגוים לא יתחשב, הנראה ככוונת המאמר כי הוא בא כמחפלא ומהמיה על הננין הכנז אשר בנה והאשר נטע ד' ית', כי

ד' חלקינו דורש מעמנו לשמור תקיו עדותו ומשפטיו תמיד לא יחזו המזכירי' את ד' כל היום וכל הלילה, ואלא להסיח דעת מיראתו ואהבתו ועסק הירתי, ואל כל אלה חייב אותנו להגדל ולהגזר מכל עם ולשון, וזו קצה מכלל, כמוצא בדרש כל יועצי בראשית תריבי' זה לזה, והאמרו (שמות רבה ל"א) בא וראה כל בריותיו של הקב"ה ליוים זה מזה ועושים שלום זה עם זה בו', הלגנה לוח מן הכובצי' והכובצי' מן הלגנה כו' התורה מן המצות והמצות מן התורה כו', כש"כ בעולם השכל הזה איך אפשר לפני אדם שלא יקבלו עור וסעד זה מזה, כש"כ חנר, כש"כ עיר, כש"כ מדינה, לא יסתפק להם שלא יקבלי' טובה אלה מאלה, ואותו הגדיל ד' מכלל, הגדל גמור ומחלט, לבלי להעריז עומה מאומה, וכבר אמרו במדרש (במקומו) וסני גוים כצטק שניאי גוי', אשר על זאת התפלל מרע"ה ואמר ד' צדד ינחנו, כי זהו מן הגמנועות שהתקיים אומה אחת בין שבטים אומות, אם לא או שגהי' לראש לכל האומות, לקיים מ"ש ועל בנותיהו הדרוך, או ח"ו להיבך שגהי' באסקיפה הגדרסת לכלל, וזהו מאמר התורה ונתתך ד' לראש ולא לנגב, וזאת עדות נאמנה כי אנתנו אין לנו דרך מונוצי, כ"א א' ע"ב הקצוות, וזהו שהתפלל ואמר מי כמוהו בעמי' שיוכל להתקיים כן, הן עם לגדד ישכון ובגוים לא יתחשב, אין זאת כ"א ורחמים יבנה ועל מנזעי חסדו ינהלם, וד' צדד ינחנו (*):

נאם בלעם בנז צעור וכאם הגבר שמים העין נאם שומע אמרי אל אשר מחזה שדי יחזה גו', ראוי להבין למה עוד התפאר ואמר שהוא סחוס

י' יערי יקרו לי כזה דברי פי הרב עי"ש אליהו ספוא ז"ל במאמר (שור ח') שינוי פתחם על לנך כיתום ע"י זרועת כי ע"ש כיתום אהבה קשה כמיל ק"ל רמזים רמזי אם טלמתי ים, בלתי זה, כי הוא ית' כפתר לבני יחזי לא אז מרגע איתנו, כמאמר (במקומו) וקץ גם זאת כיתום בלתי אימיים לא יאמיים גו', רק כי הגולה לבין חינו עתה כמו ציונים החסונים, כי אז נתקיים בני מאמר (תניא) ואלו כל עמי ארץ כי הם ד' מלא עליו גו', ועתה צוה"ל נתקיים מאמר (ויקרא) ואלו הכתר אשתד פני גו', כמאמר (תהלים ל"ב) אתה סתר לי, כי צופתו ים חסדים נמלים לא תסירם עין רגלי, כמאמר אין אתה אל ומסתור חלקי יסודי מוסיע, וזהו בקשה האומה שינוי פתחם על לנך כיתום כפתר חלל, שפיר רק פתחם אהבה וחסד, כן ית' המותם

סתום העין, וכי בעבור שהוא מוכה בסגורים יחי' איש מכובד, ונזכיר לזה עוד מאמר נפלא (צמד' ריש עקב) ושומר ד' הלקיך לך את הצרית גו' אשר נשבע לאבותיך, כל ויהי שיראהל אוכלין צעורה ונכתב ברכותיו של אותו רשע, הכלל הצרכות שברכו אותם האבות הקדושי' ונשמרים הן לעתיד לצוא, שנאמר ושומר גו', והדבר פלאי, אשר אחר צרכות הצוחנינו נצטרך להתפרנס מצרכות בלעם הרשע, ועם דרכנו יתבאר ג"כ מאמר (הנ"ל) לא יצוא עמוני ומואבי צקהל ד' גו' ואשר שבר עליך את בלעם בן צעור ולא אבה ד' הלקיך לשמוע אל בלעם גו', אשר מאמר ולא אבה הוא אך למוהר, כי הכתוב לא בא רק לתת טעם על שהזכיר לא יצוא עמוני ומואבי צקהל ד', הלא יספיק מאמר ואשר שבר עליך את בלעם גו', אמנם דע כי הנצוהה אם שלא ידענו מהותה עכ"ז אחר שהכתוב קירא אותו רואה (שמואל א' ט') לנו וכלכה עד הרואה גו' יקרא לפנים הרואה, צע"כ הוא ענין דומה אל ראי', כי רואה צעיניו דברים שאין אחרים רואים אותם, וצע"כ הדבר הלוי נכח עיני הרואה, וכמו שחלקו ז"ל צין רואה באבפקלרי' המאירה וצין אבפקלי' שאינה מאירה, ומעשה הדבר מוכן מאד, כי הנה כאשר יצאו צ' סוחרים על יום השוק, א' סחורתו משובחת מאד, והשני יש צה חסרונות, תראה ההבדל ציניהם כי ה' הוא שש ושמה צצוא אליו איש מציין וחכם, יודע צטיב הסחורות, כי איש מציין לא יתעסק עמו הרבה ובודאי יקנה מוטו ויחמן לו מוחירה ככל הראוי לסחורה יקרה כזאת, לא

כן השני אשר יש צכירתו מעלות גם חסרונות, הוא לא יאבה להגיש איש מציין אל חנותו, כי המציין ירגיש החסרונות, אבל כל מנמתו וחפצו שיצואו אליו קונים הצלתי צקיא'י, ואינם מציני', וצוהר שיצוא אליו קינה שיהיו עיניו כהות, או צין השמושה, אז יגיל וישמח צו, כן הדבר צענין שלפנינו, כי הקצ"ה לפניו הי' גלוי כל הדורות והתחלפות מדריגותיה', והדורות היקרות אשר אין צהם שום דופי הראה אל האצות הקדושים, ודומיהם, כי המה הסוחר' המצינים אשר אל כל הכלית הם חוקרים, וצראותם סחורה יקרה ומשובחת כזאת ודאי יצרכו אותנו משוב לב, לא כן הדורות שגליות אשר יש צהם מעלות גם חסרונות, לא רנה הקצ"ה להראות אל המצינים ההם, כי עיניהם להם לראות באבפקלרי' המאירה ויהגלה לעיניהם החסרון, ולא יחמו לצם לצרכם נראוי, לזאת צחר הקצ"ה צצביא אחר, היינו בלעם, שהוא עיניו כהות, ואם יראה לא יראה כ"א כאותו שרואה צעינים כהות, עד אשר יראה רק המרא' והגונו', היינו רק המעלות, ולא ירגיש החסרונות, ויצרכם בלב שלם, וזהו שהי' מתנצל לפני בלק למה הוא מצרך אותם, ולמה לו להקצ"ה צרכותיו, לזה אמר נאה בלעם צנו צעיר ונאה הגבר שתום העין גו' אשר מוחזה שדי יחזה, ר"ל שאינו רואה כ"א מה שמראי' לו, ולכן יפה אמרו כל ויהי שיראהל אוכלין צעורה"ז הוא רק מכת צרכותיו של אותו רשע: ולהמחיק הדבר יותר קח לך משלמאת המותק וקוצב לעצדיו מתייתם ממה שהשיגה

הריתם על זרועך, צחתגלי', וציאר ואמר טעם לדבר הנקטה הזאת, כי עצה כוונת אהבה, כי האהבה אשר אהמנו ליחצ"ה יחזק היא עצה כוונת, צונסקל אחד, ולכן אין אהמנו דואגי' על פחד הוות פן יפגענו צחרצ, כי ידענו צטח כי צעמוד צנכסין זה, כי האהבה היא עצה כוונת הוות, וא"כ ילא זה כנגד זה, אבל קשה כשאל קנאה, ויה שטתם ונקיאת' אותנו, למה יאמרו איש הלהיבם, ענין זה יבאצי לצצנו עוד יותר, ויה קשה כשאל, עינייים צכטיי', ואין זה צכח הגוכות לצצול פה צעורה"ז, כי דלגת הויתת היא רק על הגוף, והגוף כצד מוכן ימוכס לצמוד צנכסין, וזהו רשפי' השפי' אש שלהבת יה, כלומר כי יסורי' הנפש הוות וענין השורף צביכול כלפי מעלה צחירוף וגוף וא"כ ראוי לך לחום ולנער ישועתנו, וזהו מים רבים לא יוכלו לצכות את האהבה, לא רוב כחות, וגם לא רוב שיצות, אם יתן איש את כל הון ציתו צאבה ג"כ צוז יצורו לו, כי יש לאל ידיו לעמוד צנכסין צכטי הקוונת, גם צקלה רכע גם צקלה הטוב:

ידו צנו"מ ויגיעה, זה יקר צעיניו, וכסף ישקיל
 צפ"ם ויואזני דעתו למוי יהן הרצה, ולמוי יקמץ,
 לא כן אה נודמנה לפניו ויזיאה, הדבר אלנו
 צול, ואינו מודקדק למוי רחוי יותר, כן מוש
 הצרכות היקרות אשר מפי האזות הקדושי,
 הקצ"ה מודקדק מאד לתת אותם אך אל יד הרחוי
 להם, אבל צרכיתיו של אהו רשע שהוה אך
 כמציאה, אין הקצ"ה מודקדק בהם:

ומה גם כי אלינו ראויים הצרכי כי הסנתהפכו
 מן הקללות, אשר צ"חן ספק לא עלה על
 לבו שיוכל לקבל צלתי את הפחותי, כמיס אולי
 אוכל נכה זו, היינו לפחות ולגרוע מוספרם
 הרב, ואחר שנתהפכו לצרכות לא זו ממקומם:
 אמנם עיקר הדבר קשה מאד למה לא רצה
 הקצ"ה שילך בלעם, גם אה בדעתו לקבל
 אחר כי הקצ"ה ידע מה יהי בסופם, שיהפכו
 לצרכות, אבל לרצנו מוזן מאד, כי הקצ"ה לא
 רצה שנהי' צמדרינה פחותה כ"כ עד שצטרך
 להפגנם מן הקללות, כמאמר המדרש (רי'
 צראשית) ודרך רשעים תאבד, הפליגן מכנגד
 פניו, כאומר הלווי שלא יצטרכו ישראל אליו,
 וייעשה המשך הבתוני כך הוא, לא יבוא עמוני
 ומואבי בקהל ד' גו' ואשר שבר עליך את בלעם גו'
 ולא אזה ד' אלקיך לשמוע אל בלעם גו' כלומר
 גם על הנאי שיהפכו לצרכה, כי גם צזה לא
 אזה ד' לשמוע, רק אחר אשר צצחירתו הרעה
 הלך, אז צהכרת ויהפוך ד' אלקיך לך את הקללה
 לצרכה, רק אחר אשר נתגלגל לידך והשגת
 צרכה על ידו, יעלה על לבך לאמר א"כ הוא
 ראוי להחזיק לו טובה, כענין מאמר יוסף אל
 אחיו שהנדיק אותם ואמר אליהם ואתם חשבתם
 עלי רעה אלקים חשבה לטובה, אה השלים ואמר
 לא הדרוש שלומם וטובתם כל יומך לעולם, כאומר
 הלווי שלא הצטרכו לטובתם, כי למה תהיו
 צמדרינה פחותה עד שהצטרכו לצרכותיו הלא טוב
 לישראל שנהי' טובי' ונשבע לחם מטל השמים גו'
 ברכת אבותינו הקדושים:

עוד נראה צהמהקת הבתונים ע"ד מוש לשני
 אחים אחד עשיר ואחד עני, והעני הי' איש
 רע עין, גם כי העשיר נתן לו די מחסירו הי'
 מתאזה יותר, עד כי צעבור קנאיתו נתן לבו לקחת
 אה ולשרוף את ביתו ואת כל רכושו, רק נודמן
 כי הרגישו זאת והצילו את הציה ולא צטרף כל
 מאומה, והעני צרח מפני הצושה, וכאשר ארכו
 לו הימים והוא מתגורר צמרת נפש מאד שלה
 אגרת אל אחיו העשיר כי רצונו צוה לציתו,
 והעשיר לא השיב לו דבר, ולסוף צה מעצמו, שלה
 אליו העשיר לאמר לא הוציא על מפקן ביתי, ולא
 תוסיף ראות פני, והעני עשה כל התאונות
 שיניחנו לבנום אלנו וימאן, ויאמר העשיר הלא
 הוא השתדל לשרוף כל הון ביתי ולאצד את כל
 רכושו, וא"כ הלא רצונו שיהי' גם אחיו עני, ואה
 הקצ"ה עשה לי גם, הלא עשה לי ולא לי:

הגבשאל, הם שברו את בלעם שילך ויקלל את
 ישראל, ובלעם רצה לעקור אומה
 שלמה, כמאמר (סנהדרין ק"ה ב') מצרכותיו של
 אהו רשע ניכר מה הי' בלבו לקללה, אך הוא
 ית' עשה גם לישראל, הלא עשה לישראל לא להם,
 והו ויהפוך ד' אלקיך לך את הקללה (לך ולא לו)
 לצרכה כי אהנך ד' אלקיך, אבל המה לא תדרוש
 שלומם וטובתם כל יומך לעולם:

ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אונד (ילק"ט
 סוף צלח) אמר לו הקצ"ה רשע אני
 יצתיך לאחר שצעים לשונות, ועכשו תהי' ראש
 לכל יורדי גיהנם, שנאמר ראשית גווי עמלק,
 ואומר כי ממה אומחה זכר עמלק, צבור זה דע
 כי מאמר ראשית הוראתו על השורש פורה ונוליד,
 כמו האב הוא ראשון לבנו הנוול ונכחו ונסחעף
 מוגעו, אשר צולת הראשון יעדר השני, וזאה
 היא מעלת התורה הצמודה (משלי ח') ד' קצני
 ראשית דרכו, כי יוספתה נסתעפו כל מעיב,
 ומאמר ראשית גוים עמלק ג"כ צעבור היות עמלק
 ראש וראשון להם, כי צשעה שצברו ישראל את
 הים נאמר שמועו עמוס ירגזן גו' הפיל עליהם

חינוכה ופחד, ועמד עומק נגד ישראל ונלחם עמהם, ומוני לידו שארי העמי' לעמוד נגדם, ולילא הוא שיגף ראשינה לא הי' מי שירסיז בנפשו עוז להרים את ידו להלחם בישראל, ולכן נקרא ראשית גויס עומק, ומעשה נמשיל משל לאחר עשה ומשה בעבור כוונה קדוה' ויהן אל המשרת ונחנז אשר צו רשיוני' שנות האנשי' הקדוה' לסעידתו, וזה משפט הרשימה להיות קידם בחשיבות ובמעלה להיות נרשם קידם, כי הוא עולה במחשבה תחלה, ואח"כ את שהוא אחריו במעלה, וכן כלם, ובחובם הי' אחד פחות הערך מאד והי' נרשם אחרון לכלם, וכאשר הלך המשרת להזמין את הקדוה', הנה איש הפחית והגרוע הזה נודאגה פן לא יקראו אותו נשא את רגליו וקדרי' איש וזה ראשון לכלם, ויאמר לו חזירו היום אלזו הלא אלזי הי' המשרת עם הרשימה

אשר צידו וראיתי אותך צרשימת הקדוה' אחרון, ומה זאת ומה לך פה להיות ראשון, וישמע חכם אחד ויאמר לו אל תהווה כי גם אחרון יהי', ויאמר איך יהקיים סיבה' אחרון אם כבר הוא יושב פה, אמר לו החכם הלא זה שנתו הנית צזה יהי' אחרון, כי הוא ישב עד אשר כל המסובי' ילכו, והוא יהי' נשאר פה למכה ולחרפה, ויהי' ראשון לביאתו ואחרון לביאתו, הנמשל עומק נצרא לאחר שצעים לשינות, וראוי לו להיות אחרון, ועשה נעשה ראשון לכל יורדי גיהנם, וגם הוא ית' את דבריו לא הסיר, כי הוא מחוייב להיות אחרון, לזאת נא הכתוב וככרעו שיהקיימו שניהם ויאמר ראשית גוי' עומק, כי הוא הוא הראשון ליורדי גיהנם, ועכ"ז יהקיים צו שגם אחרון יהי', כי כל יורדי גיהנם צולאת ספקס יעלו מן הגיהנם, והוא ישאר ואחריתו עדי אובד:

פ ר ש ת פ י נ ח ס

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חנותי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בחובם ולא בליתי את בני ישראל בקנאתי, לכן אמר הנני נוהן לו את בריתי שלום, וראוי להתבונן מפני מה זכה פנחס אל מה שלא זכה משה ולא אחיו אהרן, שנאמר צו (תהלים ק"ו) לולא משה בחירו עמד צפרץ לפניו להשיב חנותו מהשחית, ולא פעם אחד עשה כמו שעשה פינחס רק פעמים רבות הציל את ישראל והשיב חנותו ית' מעליהם, צעגל ובמרגל' בו ולא הובטח צברית שלום, ודעה"ה היסיף דברים צזה ואמר (שם שם) ויעמוד פינחס ויפלא ותעזר המגפה ותחשב לו לנדקה

לדור ודור עד עולם, אמנם דע כי יסוד מוסד משנת יוני הצריחה אשר המדה"ד ושליחי הדין ממונים ועומדי' לדון כל עושי רעה, כנאמר (חזקוני א') ד' לנשפט שנותו וזור להוכיח יסדתו, וגם כי כבר הי' בעולם כמה צדיקי' גדולים שעמדו נגד המדה"ד להרוס הדיני' ולצטלם ע"י התעוררות הרחמי' והחנולה, עכ"ז הלא לא פעלו רק טוב לישראל, אבל הרסו את הדיני' שלמעלה מלעשות את אשר עליהם לעשות, לא כן פינחס כי יצא ידי חובתו גם לנעלה גם לנטה, אשר ע"ז יורה ויאמר המדרש (רי' פרשתנו) אמר הקצ"ה צדין הוא שיטול שכרו (*), והמאמר סמוס וחמוס, אבל

י' והיוו לדרבני נרשם עוד צבאור ויאמר זה ע"ד נער אחד נעשה משרת אלל עשיר רק צעד אכנות שלחנו, ויבדתו בכל כמו ייוס רבים, טעם עסק העשיר בצעודת שורים, ויאכלו וישחו והעניו לנס, ויצוא סוחר גדול ויצקם ויתנו לזכור לי כוונה וייני סמורות אשר בנותו, וידתהו העשיר ויאמר לו לך ושוב ונחם אתן לך, כי עתה עת ומשה וסמחה, והנער קם ומעל השלמן ויאמר אל העשיר אני אלך ואציא אליו את הסמכות אשר

נתמלא המלך עליהם חמה, בא אחד מזנייהם ונתן משפט לאותו שקלל את המלך, וייד שככה חמתו של מלך, כך נוי גרם להקב"ה שהשוכח חמתו ולא יכלה את ישראל, זה פנחס שנאמר ואיש חכם יכפרנה, היינו כי נראהו שאחרי' הוצעו' את כבודו כש"כ אם אחד נזין המורד' עומד וניקם נקמת המלך הלא יספיק גם מעט ויין המצע, ושא"כ אם המלך נעצמו ה" הוצע את עלבונו, ודאי לא ה" משכך חמתו נלתי אחר עשותו נקמה כיד המלך, אי"כ הוא ממש כמו שאמרנו שסילק את החיוב ואין מעתה על הלוח כלום, וכאמור חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה, והיו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתו מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בחוכם, פעל למעלה כי ראה שסולק החוב, ב' פעל למטה ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, ולכן בדין הוא שיטול שכרו, והיו שסיים חמת אשר קנא לאלקיו הוא הא' למעלה, ב' ויכפר למטה על בני ישראל, ראוי למרוד לו כמעשהו, לכן אמור הנני ניתן לו את זרייתו שלום, שיהי' שלומו למעלה ולמטה כמו שיחבאר לפנינו, ומעתה ההבדל בין ב' סוגי הנופייסי' האלה הוא מה אשר חז"ל זכרוהו (ראש השנה י"ז) ועין עצמו אינו נחמק (בבא קמח נ"ו) מאריך רוחו וגבה דליו, וכן ה" בגלות ונזרים, שדחו הגלות לבבל לעילם בו, וכן בעגל וביום פקדי גו', ואי"כ גם אם היא טובה להם עכ"ז הלא רעות

דע כי כבר חזמן אחד שהיו עליו נזיסי הרנה ובכל עת אשר באו הנזיסי' ליגוש אותו ה" לו בעלי ריב אשר יעמדו למשפט בעבורו והיו מונויאי' טענות וזכויות עד אשר דחו אותם מעליו, ואחר איזה ימים חזרו הבעלי חובות ויעמדו כמו גד, והגושה בא לקחת, וימר לי מאד, ובא אחד מאוהביו וההפסד עם כל הבע"ח וישלם להם עשרה למאה או יותר עד כי לקח מידם כל השטרי חוב שה" להם עליו, וקרע אותם ושרפם, ופטרו מהם לשלום, הנה האוהב יזהר הלא עשה עמו הרנה יותר מאשר עשו הראשונים, כי הראשוני' היו דוחי' החוב מוזמן לזמן אחר, אבל החוב נשאר חוב, לא כן האוהב הזה לא דחה אותו לזמן אחר רק שילם מדיסו ויקרע השטרי חוב עד שלא ישמע עוד קול יגוש מעתה, הנמשל, במעשה העגל בא המדה"ד ליגוש אותם, ובא מרע"ה ודחה אותה, ומה נאמר שם וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו, היינו כי מנע נגישת החוב מעליהם אבל נאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם גו', ונדחה החוב לזמן אחר, וכן במרגלי' נאמר סלחתי כדבריד ונדחה החוב לזמן אחר, כי נאמר ואולם חי אני גו' אם יראה איש בגשמים האלה גו', לא כן פנחס כי סילק את החוב מכל וכל, כנבואר במדרש (סוף פ' בלק) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה, ושל למלך שהי' עובר וסיעה של נזרים עומדים, וקלל אחד וזה את המלך,

אשר הוא נקם, וכן לי האופחתות וכן החנות, אשר לו העשיר ולמה חשבית לך בעידתך, ויבאר ויסי' מה הדון, והנער רץ ובגיל ספורות וינכיבו לו זכריות הרנה, למחר שאל אחיו העשיר הגיה לו מה אכפתוך, הלא עבדתני זה ימים רבים, ויבאר הנער הלא לא קנאת לי ספורות, ויבאר העשיר דע כי אהבתי חשבתי עליך כי אכילתך חביב עליך כפי עת כי אהבתך הוא אכפתוך, ועתה הלא עשית ראות כי אין אהבת חשבתי יקר צעיתך כפי, כי השלכת סעודה יקרה יערכה לחרי גיוך, לכן ראוי לך יעשה כי אקניב שכרך על אכילתך יענודתך, הטוטל, כי כבר ויבאר שאין צבת האדם להשיב גמול להקב"ה ולכלם לו גם צעד החיים נכד, כי סוג החיים אין טובה יותר גדולה מזו, יצריך לעמוד כל ימיו צעד טיבה זאת, ואספר ויבארו טיבות צעיהו וצערותיו הלא אינם רק נדבה וחמד לבנים ומורת הדון, טיבה החובסת יוצר נבואר ודע שאין ספק של ידיוקים בו, ולא אחר ספק של ידיוקים, כי אי אספר לחאר אחיו בשם ספר, רק ניתן ספר, כי הוא רק לבנים ומסרה, אבל פנחס אשר אמר נכסתי וחייתי בעבור קדישת שווי יתי ותרף נכסתי לזנות, כי לזבל הנכסים שטעמו לו ה" מאד חייתי, יצולת גולל דעתו אשר חייו לא נחמס צעיתו לנאליהם, אי"כ תיך לספר אחר, יצדון הוא שיטול שכרו, והלצר נחמד ונעים:

רעות במגורה בקרבה להרע לנביהם אחריהם, לא כן הטובה אשר עשה פנחס ששילם את הכל, וקרע את השט"ח ועשה למדה"ר כראוי, לא השאיר אחריו מאומה, וזהו ויעמוד פינחס ויפלא ותעזר המגפה ותחשב לו לזדקק לדור ודור עד עולם, והבן:

עוד נראה בהצגת דברי המדרש צדין הוא שיטול שכרו, בהתעורר תחלה על מאמר לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, אשר רבותינו פירשו שזה הוא הצטחה שנתן לו חיי עולם, כאמור ז"ל (רי' פרשתנו) שעדיין הוא קיים, וכן הוא אמור (מלאכי ב') בריתי היתה אמו החיים והשלום, ומאמר שלום אללנו אינו כ"א הצלה מן המקרי' שזדמנו, כמו מלחמה וכדומה מן המקרי' המתרגשי', אבל הנראה לדעתי בצאור זה ע"ד מאמר (חיוז ג') קטן וגדול שם הוא ועד חפשי מאדוננו, נושג להצרת סוחרי' היו נוסעים עם סחורתם ועזרו יומים ונהרות והדרך ה' משונש גם בגייסות, ועשיר אחד התעזר עם הקטן מומנו, וזה לא ה' כוונתם אבל התקוטט עם העשיר, ויאמר אליו העשיר לא דומיתי עליך שתי' עו פנים כזה, שלא תקבל מרות ונאת הגדול מונך, ויענה ויאמר כל היומי' אשר אכתנו בדרך, בלב יומים, מה שיש לך אינו שלך, כי כרע אפשר שזדמון מה שזדמן, או שודדי' יצאו ויקחו את הכל, בלתי בצואינו לשלום לבתינו עם הסחורות ועם הרכוש או אז נדע מי הוא הגדול ומי הוא הקטן, הנמשל כי כל הימים אשר האדם נעוה"ז הוא מומש בנאותה סכנה אשר האני' בלב יום, כמאמר הוילין (בחינות עולם פ' ה') העולם יום זועף כו', וידענו מכל גדולי ישראל אשר בכל יומי חייכם היו בחיל ורהת בפחד ורעד כמאמר (אבות ב') והל האנוני' בעמך עד יום מותך, ומי לנו גדול מיעקב אבינו ודהע"ה והיו דואגי' וחרדי' כל היומי', כי כל עוד אשר האדם פה אינו נעוה בעצמו שלא ילכד ח"ו במכמורי היצר, המהגבר עליו בכל יום ומתחרש עליו ולוחם עמו בכל יום, וא"כ אם הקב"ה יתן מתנה אל פנחס שיחי' לעולם עוד אין זו מתנה, כי יארכו

לו יומי הסכנה, וירצו יומי הפחד, כמאמר הנז' קטן וגדול אך שם הוא, שיה נודע האמת מי הוא הגדול ומי הוא הקטן, לא בעודו בדרך במקום סכנה, לכן הקדים הקב"ה והודיע אותה כי מהיום הוא מושיא אותו מן הסכנה, והנני נותן לו את בריתי שלום, מכל ונקרים המתרגשי' ולא הקים ולא תהי' עליו ונלחמה מכל זר ומכל זר, ומעתה יערצו לו החיים, וכאמר ז"ל (בראשית רבה ט') מפני מה נגזרה מיתה על הצדיקי', אלא כל זמן שהם חיים הם נלחמים עם יצ"ר, כיון שהם נחתים הם נחים, שנאמר וסם ינחמו יגיעי כח, לכן אחר אשר פנחס נעשה חפשי מכל פנעי העוה"ז ומכל מייני האחריות וסכנת הדרך למה לו מות, עליו לא נאמר ונאמר וסם ינחמו גו', כי הוא ימות גם פה, לכן צדין הוא שיטול שכרו, וזהו לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ומיילא נשמע שיחי' חיי עולם, כי למה ימות, וזהו בריתי היתה אמו החיים והשלום:

עוד נראה בזה בהקדים ונאמר (אבות ב') והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, ויש להתעורר בזה כי הלא אחר שאינו יודע ונתן שכרן ודאי לא יצחור החמורה מן הקלה, והנראה ע"ד ונאמר ר' חייא (שבת ק"ט) שאמר אל הצעה"ב שהביא שלחן של זהב לפניו בשבת אשריך שוכית לכן וברוך העוקם שזיכך לכה, וכבר ביארנו במאמר במקום אחר כי ר"ל כי הקב"ה התנהג עמו כמנהגו עם כל הצדיקי' אשר בשכר העבודה שהם עובדים אותו יה' הוא נותן להם תוספת עבודה, כמו שעשה אל המילדות, שנאמר והחיינה את הילדי', והי' שכרן ויעש להם בתים, בתי כהונה בתי לוי', וזהו נתן שכרן של מצות, כלומר שהוא מוזהב איתם במצוה, ומנגלג להם עבודה נוספת לעבדו ביתר שאת ביתר עו, וכן ציירה משה נאמר תביאנו והטעמו גו' מוכן לשבתך פעלת ד', ואמרו בית המקדש של מטה מכוון כנגד בהמ"ק של מעלה, ומה השמיעו אותנו חז"ל בזה, רק שלא יקשה עלינו לאמר מה יחרון אלינו בארץ ישראל ובעבודת בית המקדש, לזה אמרו

אמרו

האמר בזה"ק של מטה מכיון נגד בזה"ק של מעלה, וא"כ מיה השאל על שבר, האבר ומילת יבוא, כי הוא משועבד אל העובד ע"פ הדין, וזהו מהאמר מכון לשבתך כי בזה"ק של מעלה מוריד הטוב ומשפיע הברכה אל העובד בזה"ק של מטה, והוא ממש דבר ההצטחה אשר לפינחס ויהיה לו ולרעו אחריו נרית כהונת עולם, והם אמנם לע"ע העבודה היא שברו, שברו הטוב ומילת יבוא, כי מדה הקב"ה אינה כמדה צו"ד, כי צו"ד כל עוד שלא השיג שברו עוד אינו בטוח בגמולו, לא כן אלל הקב"ה כי עיקר ברכתו הוא להשיג עבודה ניספת, והשבר מועצמו יהי' נמשך, וזהו דין הוא שיטול שברו, כאומר הלא מומילא יטול שברו פרי עבודתו, כי נוצר האלה הלא יאכל פרי':

ושם א"ס ישראל המוכה גו' זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמועוני, מדרש, כשם שהקב"ה מהעסק בשבתן של צדיקים לפרסמן בעולם, פינחס בן אלעזר, בן אהרן, כך הקב"ה מהעסק בנגותן של רשעים לפרסמן בעולם, פינחס פירסם לשבת, זמרי בן סלוא לגנאי, עליהם נאמר זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, ולנאח הדברים האלה נזכיר מהאמר (הצ"ח) זכור את אשר עשה לך עמלק גו' והי' בהניח גו' המחה את זכר עמלק ומהתה השמים לא השבח, ורחוי לנאח ענין הכפל הזה, תחלה הזכיר זכור גו' והח"כ הזכיר ג"כ על השבחה, לא השבח, הלא דבר הוא, דע כי כבר בארנו מהאמר (משלי ט"ז) כל פעל ד' למוענה וגם רשע ליום רעה, אשר לכאורה אין קשר אל ב' עניני' אלה בנקרה אחד, אלל החכם ע"ה רצה להעיר את לבבנו לאומר כי האמונם הצדיקי' אשר בעולם פעולתם ידוע וגלוי לכלל האדם וטובם והתיקנים בעליל לארץ, אלל הרשעים מה פעולתם בנתיחיהם בעולם, הלא מואפם והוכו נחשבו, הי' ע"ז בא החכם הנבחר הזה ע"ה ואומר כי לא כן הדברים, כי יש ויש פעולה טובה ונפלאה גם בעוול הרשעים, גם כי כפי הגררה יהנו מנרעת במוכסם לד', וינגנו דיים ויסכוס מועסי עבודתו יה' והעלה יעלימו והי' בנחשך מועסיהם ועוסי' כל

רע בעיני ד' יה', עכ"ז אין נגרע מהעבודה דבר על ידם, אלל עוד יוספו זה כח בעבודת הי"ת ציהר שאת ויהר עו, ממש בנוסה גנב כי ימלא, כי בכלבד רשע אחד צמורו הרשה, בממורו המשפט, הלא ינהם כנפיר ושאה לו כלציה יפה דנת יפה חייבה [ע"י מדרש ר"י וארח] וישנע לד' צאנות עד דור העשירי להזכר עוד מועסי' בהם, ויפיל בקרב מחנהו אימה ופחד על האנשים כלם, ויהי מורא שמים עליהם, כמהאמר (ישעי' כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ נרק למדו יושבי הצל, ומעשה יפה אומר שהע"ה, כל פעל ד' למוענה, וגם רשע ליום רעה גם זה פעל למוענה, כי מיום רעה אשר אל הרשע, יסובב ג"כ פעולה טובה לכבוד חלקי' יה' ולכבוד הורתו, [ואם רצונך לעיין למעלה פ' וארח כתבנו שמה באור נחמד על מהאמר לא כן הרשעי' כי אם כמוך גו' ע"ש וינעם לך] כלל הדברי' כי הקב"ה כתב בתורתו הקדושה אשר עיקרה הוא ספר המצות, ויש בכפר זה כמה ספורי', ספור הכללת הברכה לזינו אלל פרעה, והכללת יצחק והכללת יוסף וכדומה מן המעשיות, וכן כתבה התורה מנעשה קרת ועדתו, מנעשה זמרי בן סלוא, ומה לדברי' כאלה הוך ספר המצות, אלל הוא הדבר שדברנו, כי במועשה הצדיקים היהת כוונת הקב"ה להציע לפנינו לאומר הלא ראו גמול הטוב אשר אל המימי דרך לבו גם אתם בדרך זו הלכו אזותיכם למוען הזכו גם אתם אל הגדולה והכבוד אשר זכו הם, וכן כתבה התורה מנעשה האנשים הרשעים ואחריתם המר, לאמר ראו נח מה הגיע אל העווצ אורת, והולך אחר תאותו, מה הי' אחריתו, ותלא פעולה טובה מזה להשקיט הוויית התאוה ולהסגיר ח"ע צנרית ארמון שלא לעשות כמו שעשה פלוגי שלא יגיענו העונש אשר הגיע לפלוגי, כמהאמר (קרת) זכרון לבני ישראל גו' ולא יהי' בקרת ובעדתו גו', וזהו מהאמר המד' כשם שהקב"ה מהעסק לספר בשבתן של צדיקי' לפרסמן בעולם כדי שעל ידיהם ינחרו הדורות במועסי הצדיקים האלה, שיעשו גם הם במועסיהם, כך הקב"ה מהעסק לספר בנגותן של רשעים

הנמשל. הקב"ה הכין לדרך אל בני ישראל כמה מיני מטעמים וכמה מיני מוגדנות, היינו ההצלחה שהי' לאברהם ויחזק אל פרעה והאל הביימלך ההצלחה שהי' ליוסף בנזרתי, לנוען אשר נחמוד גם אהנו ללכת בדרךי' ההם להשיג ג"כ הצלחות כאלה, וכן הכין לפנינו כמה מיני סמים לאמר חליה פן יקרה את אחד ח"ו מקרה חולי, שיתהוה לעשות את אשר עשה קרח, ואת אשר עשה זמרי בן כולא, יש לפנינו להניט ולהתבונן בעונש המר אשר הגיע על העושה הרעה הגדולה הזאת, ועי"ז ידע להזהר עוד, וזהו כשם שהקב"ה מהעסק לספר בשבחן של צדיקים לפרסמן בעולם, כך הקב"ה מהעסק לספר בגנותן של רשעים לפרסמן בעולם, אבל ההבדל ביניהם ביאר ואמר, ועליהם נאמר, זכר צדיק לצרכה, פי' צינוקס שהוא מזכיר את הצדיק הלא הוא חפץ בצרכה לאמר אכול בני דגש כי מוחק ויערב לך יבושם לך, עשה גם אתה כמעשה שעשה הוא והזכה ג"כ להצלחה זאת, אבל וסם רשעים יותר טוב שירקב, כי למה תהי' חולה והצטרך לקבל רפואותיו, הלא יותר טוב שהי' בריא וחזק ולא הצטרך להתרפאות מןקרי רשעי' ופורענותיהם, [ובזה תקנו ז"ל דקדוק גדול. צוקרא זה כי ראוי הי' לכתוב דבר ובהפכו זכר צדיק לצרכה וסם רשעים לקללה, ודו"ק] ולא הצטרך להם ואל פעולתם וזכרונם:

זהו ממש זכור את אשר עשה לך עמלק גו', והי' צהניח ד' הלקיך לך מכל אויביך ממצב תנוחה את זכר עמלק גו', כלומר תהי' בריא אולם צעודת הי"ת ער שלא הצטרך להעלות אותו על זכרוןך, מה קרה אותו צעוד רוע מעשיו ונודותיו המגונות אשר רמו הכתוב עליהם אשר קרך בדרך ויזנב צד גו' [עי' ילקוט סוף בשלח] כי יותר טוב לך שהי' נקי מכל הרעור רע ולא הצטרך להתרפאות על ידו, שלא יהי' על מה להעלות זכרונו, אבל עי"ז לא תשכח, ממש כדברי אנו של הנער הנז' על צלוחית הסמים אשר בהגיע זה לידה הקרא את בנה ותאמר לו ראה בני הצלוחית הזה צינוקס

רשעים לפרסמן בעולם, כי על ידיהם יהרחק האדם מן העצירות אשר עשו הם, כי יראה הרעה אשר נוצרה אוהם, ועי"כ יהי' זריז להמלט על נפשו להגזר מן מועזים כהם, אבל ההבדל בין שני סוגי הספורי' האלה סיים המדרש ואמר ועליהם נאמר זכר צדיק לצרכה וסם רשעים ירקב, ואתה הסכת ושמע, משל לסוחר זקן אשר גמר אומר שלא לנסוע עוד למרחקי' להניח בחורותיו, רק ישלח את בנו הרך לחנך אותו בנזכרתי' צעודו חי, ואמו עשתה לו הכנה גדולה כמה מיני מלבושי' לפי ההחלפות האויר, וכמה מיני מטעמי' לדרך כמה מיני מוגדנות, ובהוך כך צא על זכרונה כי הנער הזה יש לו מחלה ר"ל המהעוררת בו לפרקי', רק כזר יודעים את רפואתו, והרץ אל הציה העלה לעשות את הסמוי' האלה, ויהי טרם נסיעתו והקרא אליו אמו לאמר ראה נא בני היקר איך הנחתו המטעמי' חוך הארגז מלד זה, וצדד השני המוגדנות, והיין צזוויות זה, והיא מצרכה אותו צעת הטונתה המאכלי' ההם לאמר בני היקר אל הקימץ בהם, אכול בני יערב לך יבושם לך, ובחוך כך צא לידה הצלוחית עם הסמוי', והיא גונחת ומכאז לב ואומרת לו בני בני זכור נא כי מלד זה אני נוהג הצלוחית עם הסמוי' הלוואי שלא הצטרך לזה ורעה אליך לא תאונה, והלילה פן הצטרך זכור כי צינוקס זה אני מעמיד אותם. והנה בכל המאכלי' וכל המטעמי' והמשקי' אשר הטמינה לפניו היתה וצרכת אותו פעם ושתים שיערב לו ויבושם לו, ומודע לא צרכה אותו כן צאחזה צידה הצלוחית עם הסמים, לאמר לו יערב לך כו', יען כי המטעמי' הכינה לו אמו שיאכל אותם צהיותו בריא, עי"כ בכל חפץ לבנה צרכה אותו שיערצו לו כל הלה ושלא יקמץ בהם, ושא"כ הצלוחית עם סמים נורים כלענה הלא לא הכינה לו זאת רק ונדאגה פן יקרה לו ח"ו מקרהו ויצטרך, עי"כ ההכנה לו לקחת אותם, אבל למה לו להיות חולה ושיצטרך לקבל רפואות הלא יותר טוב שהי' בריא וחזק ולא יצטרך אליהם ולפעולתם:

זה אני מניחו, והלואי שלא תטריך לה לסווי' ולא לרפואות מוטב תבוא לביהך בשלום ואני אשפוך אותם החוצה, ואחר כל הדברים האלה הסיים והאמר עכ"ז בני היקר אל השבח את הסומים פן ח"ו תטריך להם, ותוכל להגיל נשפך על ידם מן המוח, זהו מושג מאמר תנוחה את זכר עוולק גו', ועכ"ז אל תשכח, מדאגה פן גו' :

יפקוד ד' חלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, מדרש, אם ראה הרבה אוכלסין של בני אדם אומר צרוך חכם הרזים, (צרכות ג"ח א') כשם שאין פרזופיסון שוות זו לזו כך אין דעתם שוות זו לזו, הלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו, צדקה מונך ונה עליהם מנהיג שיהי' סובלם כל אחד ואחד לפי דעתו, (*) דע כי כבר נתבאר מפי חכמי אמת ז"ל שהחורה בכללותיה ופרטיה בשלמותה היא צריכה לששים רבוא לכל הפחות, יען כי הוראתה ויפעתה ונגה קרני אורה וקיומה לא יכלם מזלעדי ידיעות כל החכמות והיא נושא של ששים רבוא, כל אחד נושא חלקו, אם מעט ואם הרבה, כי אין מניאות אל הרבוי כ"א בהצטרפות המעטים, כאמרם ז"ל חלק יולאים למקרא מאה מהם למושגה כו' וכן היו צריכי' תמיד אל שבעים זקנים אשר בהם ה"ו כל החכמות, וכל אחד ה"ו לו מהם כפי וכלתו, והקצ"ה הוא המושגיר

אל כל דור ומחלק ונותן לכל איש דעת וחפץ ורצון לעסוק בחלקו עד אשר בין כלם יהי' מניאות אל החכמות כלם, כאמרם ז"ל על מאמר הוא עשך ויפונך כרכא דכולא צ"י, והצרכה היא הוראה אל השם ית' שנתן לכל אחד וא' חלקי הפרטי כפי כחו הראוי לו, והל תאמר כי צדק מוקרה היתה זאת להם מה שכל אחד נושא חלקי' המיוחד אל השלמות התורה, לא כן הדברים כ"א בהשגחה נפלאה ומאת ד' היתה זאת, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה ט"ו) לעשות לרוח משקל, יש זוכה למקרא, יש למושגה, ויש לתלמוד, ויש להגדה ויש זוכה לכולן, כאמרם ז"ל על שהע"ה (צמוד' חקת) ויתן חלקים חכמה לשלמה כחול אשר על שפת הים, נהן לו חכמה נגר כל ישראל שהם כחול אשר על שפת הים, והמופת ע"ז שכל החלקים צאו אל יד המוקבל" רק בהשגחה ולא צדק מוקרה, הלא על זה יש עדות נאמנה השתנות הפרזופי', אשר לזה פנים ציגונות, ולזה פנים מסבירות, ולזה פנים שחקות, ועוד שאר להם מן השינויי' כמבואר בחכמת הפרזופים, וזה לעד ולראי' כי הקירא הדורות ראה והבין הנפשות האלה לקבל חלק מיוחד כל א' לפי כחו, וכן נד צורה מתייחסת אל כל אחד ואחד לפי הגאות אל הכח אשר בצפשו, וע"כ ראוי לצדק צרוך חכם הרזים, כי ודאי בהשגחה

הדמיון הדברים האלה נאמרת מן שיהי' אסורה למנוע יתנו דבר נפלא אחד, כי אמרו ויתחיל הפרשה צעוק נהם צדון הוא שיטול סכרי, ויפאוך לום אלא יקרא גו' איש על העדה בני שיהי' סובלם כל אחד ואחד לפי דעתו, ואחר הוא הוצר למושגה ואורי כי סליח, יתן סדר כלל אל הדברים האלה בני שים כתיבם נאמרת, ויפס אמר יתנוי סרז פנדול ויהי' חליטו בני אוק דהם, כי האדרת אל לתת טעם על ענין גדול אשר יש להעמיר עליו, כי הלא נהם עשה דבר גדול אשר חין לעשר כי החיוב צעמו בית ישראל פנס, כאמור יאל סליחו תה בני ישראל בקשתו, ויהי' יסלם תלל ה"ו רחמי לכפר חרתי בעצור זה סליח הוא המושג את ישראל, לום הפונך הנהי' ודרש וקרא זה חלקי הרוחות לכל בשר שיהי' סובל את כל אחד ואחד בני, וזאת לא תנוגה צננתם, ויטו"ם האלשיך ז"ל על מאמר (וילאכי ג') ויחלק הצדתי אשר חתם ספנים גו' ויהי' סובל את יום צומו גו', כי הולאך סוז ככר צל וכבר ה"ו חללנו וראינו כי הוא כמש מלקך גו', וזה ה"ו ציוני חתם יולך ישראל בחינה (וילאכי ח') יטו קר קראתי ל"ו חלקי נצרות גו' ויהי' ככר ע"ז חרז בעל עקבה ז"ל כי ה' ית' אשר לו לא ועודת ככר גו' ורוח גדולה ורוק גו' לא צרות ד' ואחר סרוח העש לא צרעם ד', ואחר האש הול הענה רקם גו', זה ה"ו ושל ככר לחיכות ונצרה למנוי כי נה זה סוז חרדך חסר חפץ ד', כי סוז יכיר נטיח רק צבובם ובעיה רבתי, ואמר ח"ו גו' חס ית' הטעם האלה על ויעשר גו', לזאת תחם למנוי סוז גדולה ורוק, ולא צרות ד', ולא צרעם ד', רק נקול דמעה דקס, וזאת הוראה נכונת כי המושג הוא צרוך שיהי' סובל דעות החונגי' צמעה קך ולסבול כל אחד ואחד לפי דעתו, לא צרות ולא צרע :

השגחה השפיע המשיע העליון ית' את החכמות האלה לכל אחד, והער ע"ז הפרזופין, כשה שאין פרזופיהן שווה כו', והבן :

ביום השמיני עזרת הסי' לכם, מורש (ישעי' כ"ו) יספת לגוי ד' יספת לגוי נכזרת אמרו ישראל לפני הקב"ה עליך ליהן לנו את המועדים ועלינו להיות מקריבי' לפניך ומכבדי' אותך, באור זה ע"ד אז נותן מתנות לבניו, אחד מקבלס וגונו איתם להיות לו למשמרת, ואחד קבל המתנות ניד אצו והולך ומשחק בקוצי' והפסיד המתנות שנחן לו אצו, ודאי אין משהראוי אל האז שיחן לו מתנות אחרות תחתיהן, אחר אשר לא לו יהיו, כי דרבו לילך ולהזיק ולהפסיד, והמשחק בקוצי' עם הנער הזה הלא הוא אין לו קורבה עם אצו שמשאר טובתו אללו, ועוד גם זאת כי הבן אשר טיבת אצו צדו שמורה וערוכה הוא יעורר כל חפצי לבבו להחזיק טובה לאצו על שהטיב עמו וכן לו מתנות יקרות כאלה, אבל הכלל הזה על ייה ולמה יבוא להחזיק טובה לאצו, אם הטובות צד אצודי' מומנו, כן אמתו כאשר יוסיף הקב"ה מהנה טובה אלינו, כמו מועדי ד' ומקראי קידש, אמתו שמוחם מחד, צעודה היום הנכבד, והטובה היא נשאת שמוחה וערוכה צדינו, ואין אל אחרים מונה כל מאומה, לא כן הזולת כי הוא נרצה לא לו, היינו ישתה וישכר ויעלה שכר לאחרים, והוא ישתכר צו הרבה יותר מונה שהכנים אל הוך פיו, וזהו שהכפיל ואמר יספת לגוי ד' [ציהוהך מוסיף מוסיף טובה אל אחד, יספת לגוי אחר, והוא ירויה ואללו תשאר הכרכה

אלל אללנו] כאשר חוסיף צרכה וטוב אל הגוי הקדוש הזה, וזהו יספת לגוי ד' יספת לגוי כלומר לו לעצמו, ולכן נכזרת, כי ראוי אלינו להודות לך על טובותיך ולברך את שייך על הכרכה אשר השגנו, אבל רחקה כל קצוי ארץ :

והקרבנותם עולה גו' פר צן צקר אחד חיל אחד, גורח (סוכה נ"ה צ') משל למוך שאמר לעצמו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה מונך כו', * ועילת הדבר, מפני מה פיתה הכתוב קרבן יום השמיני מכל יומי החג, אשר לכאורה הוא כמו גנות לישראל שאין ערבות בקרבנותיה' כמו בקרבנות הזולת, אבל הדבר מובן מחד ע"פ משל לעשר כסע לדרך רחוקה, ובניו גם בני אשהו [אשר ילדה מנעלה הראשון] כלם נמחי' את יום זואו, וכאשר צא וין הדרך הביא אל בני אשהו מתנות גדולות, ולבניו מתנות קטנות, ושאלו אוהו וכי בני אשתך חציבי' אלך יותר מנכיד, אמר ח"ו, רק רצוני שיאמחו כלם ביום זואי לביתי, וח"כ הבנים זרים אין להם שמוחה כ"א צהמתנות אשר תמלא ידם, לכן ראיתי נכון להרבות להם להרבות שמוחתם, לא כן פרי בטני הלא לקלון ותרפה היתה זאת אם יהערב בשמוחתם שמוחה המתנות, כי הנה שמים ושמוחה שמוחה שלונה צראותם פני אציהם, וגם אני אשמה בהם, הנמשל כי כל העוני' אין הקב"ה שומח בהם, ולכן ויהצורך להם קרבנות הרבה סיבה לריח נחוח ובגלל זה יערב זכרונם, לא כן ישראל שהם צענים ערבי' ואחד לפני אציהם שצמנו ולונה לנו להרבות צדינו צמנו

* ובמדרש קבלת (צוקיונו) הן חלק לשבעה, אלו שבעה ימי סוכה, וגם לשמונה, שמיני עזרת, והביא שם ויטסה כי יצי' טח וחצו אשתו כל ר' רביעזר צדי' שבעין שנתה לו, טלחה לו ויעלין צקודט ולא מורידה, ינס לבוניה ביום השמיני עזרת, ע"י יו"ט חצו כי הוא ימות הדפוס, אונס טוניה דברי ידדי' הרב גדול מו"ס אליהו מ"ל דפס נ"י, כי הלא ונזאר צמאמה שלענינו טכל פני החג היו שצעי' נגד ע"י אמות, ואח"כ ציים השמיני פ"י אחד כ"י עשה לי סעודה קטנה כו', וח"כ היו רחוי' להקדים החג הנכבד הזה קודם ז' ימי הסוכה, להקדי' ציקר ישראל ותפאחתם, וע"ז הביא הנודע נועטה דמעלין צקודט ולא מורידה, ומשעם זה ענינו גם צבדר הקרבנות ה"ן, שהצעים פדים היו קדושים לקרבן' יטכלל צמיוני עזרת, כי מעלין צקודט ולא מורידה, והוא האמת :

באמצעי, וזהו מ"ש עשה לי סעודה קטנה כרו
 שאהנה מונך, ר"ל כל שעשועי יהי רק עמך :
 ובגמרא (ברכות כ"ח א') נוני ממועד אספתי
 מונך היו (לפני ג') ומהרגס ר"י תורה
 על סיניאין ד' ישראל על ד' אחרי זמני מועדי
 דירושלים, דע כי זמון סה"י היה הוקדש קיים
 ה' מוקדש יחיד לישראל לקבוע שנתה שנה,
 כמאמר (דברי י"ב) ושנתה לפני ד' הלקיים,
 וכמאמר (תהלים מ"ח) יפה ניף מושם כל הארץ
 גו', ועל זמן ההירבן אמר (ירמיה ז') והשפתי מערי
 יהודה ומחילות ירושלים קול שפן וקול שמה, כי
 מאזוהו זמן אין עוד מוקדש קבוע אל השמחה אחר
 אשר שנתהנו תלוי ביד הזולת, כמאמר (תהלים ד')
 נחת שמחה בלבי מועת דגנס ותרופם רבו, וזהו
 מאמר (שם קל"ז) איך נשיר את שיר ד' על הדומה
 נבר, ואיך הנשי ארץ ישראל קודמי' מוקרה זה,
 הלא היום יושני' נזקים שיספו הנותני מועולם
 נזקים הקידש, אולם הכוונה לכלול כמאמר זה
 את הדברים שאמרנו, כי מזה טוב ומה נעים ה'
 בעת אשר צוה ד' את הצרבה באחזתנו ובנחלתנו
 ואדומתנו, לא כן עתה כי שנתהנו היא כאשר
 תצוה השפע לאדמת נבר, וזהו איך נשיר את שיר
 ד' על הדומה נבר, על הטוב אשר השפיע ליד
 זרים, אשר נרצות הטובה כאכל גם הנחנו :
 ור"ע כי גם בזמן השמחה ה' ראוי שלא נשחת,
 לולא שהכתוב אומר אלינו (תהלים קי"ח)
 אכן מאסו הצוני' היתה לראש פנה מ"ח ד' היתה
 היתה זאת גו' זה היום עשה ד' נגילה ושמחה
 זו, ירצה כי היתה אשר הם עיקר ויסוד אל
 העולם מאסו הצוני' היתה, לאמר כי עיקר
 השפע זה רק בעצמה, כי לדעתה אין זכרון
 לישראל אצל היתהם ששמים, לכן היום והיום

זה היום עשה ד' נגילה ושמחה זו, ובמדרש
 (ר"י שיר השירים) זו בהקב"ה, והדמיון צוה לעשיר
 נסע למרחקים ונתעכז בדרך ימים רבים, ולו
 בן יחיד, יקר ונחמד, והוא מאשתו הראשונה,
 ועתה השה אחרת לקח וגם לה בן ובעלה
 הראשון, ויהי כאשר זה לביתו ה' ירה ודואג
 לתת ונתנת לבנו יחידו שלא תקטעו אשתו,
 ולמנון לחתום את פיה ויפתה את שקו וסיניא
 תהלה ונתנת לבן אשתו, אבל עכ"ז בנו ונחמדו
 שנת הצרבה יותר ממונו כי הוא כל שאנו ה' עם
 הציו לבד, וכמאמר הביאני הולך חדריו נגילה
 ושמחה נך, כי הנחנו שמים בהקרבנות הציו
 יה"ש עמנו יחד, וזהו התנלו' הקב"ה נגי ממועד
 אספתי מונך היו, ומהרגס ר"י תורה על סיניאין
 ד' ישראל דמאחרי זמני מועדי, והוא ממש הענין
 המדובר, לאמר כי מזה שאין עתה השמחה שלמה
 והלוי' בזמן מועד הקבוע לשמחה, כי אין לנו
 עתה שדה וברם, לשמות באסיפת מועדינו ון
 השדה, אבל עכ"ז הלא ההפסד הזה מונך ה',
 כלומר רק ידינו עשו אלה לנו ואנחנו היינו נמנעל
 הזה, ועינינו צופות וכלות כל היום שיחזיר הקב"ה
 אלינו השמחה כיומים מוקדם, בנתו אלינו נחלת
 שדה וברם, לא כאשר הגחנו שמים עתה צהנלחת
 הזולה, שאין לשמחה זאת לא זמן ולא מוקדש
 קבוע, כ"ח כמאמר (ישעי' ל"ה) ופרווי ד' ישובן
 ונאלו זיון ברנה ושנתה עולם על ראשה שפן
 ושמחה ישיגו גו', ר"ל כי עם ציון ישפ דירושלים,
 יבאו לציון ברנה, היינו לקבוע שמה ומוקדש השמחה,
 והטעם, ושנתה עולם על ראשה שפן ושמחה
 ישיגו ונסו יגון ואנחה, לא כאשר עתה השמחה
 היא מעורבת ציון ואנחה, כאמור ז"ל (שבת
 קו"ה) אין לך כל רגל שלה זה בולשת לציפורי :

פ ר ש ת מ ט ו ת

וכנלה גדולה למעול מעל גד', ודאי ראוי להשיב רעתם אל חיקם לקחת נקמתם מידם, אכן בדבר העונש המחוייב אליהם עוד יש להסתפק ולחקור בו אם שהוא מחוייב אליהם על החטואם את ישראל וכצד עליהם למרות פני עליון להביא עליהם עונשי רעים, כמאמר (יהושע כ"ג) המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו מונו עד היום הזה, ולכן צעבור ישראל צריכי' לסבול עונש על ידיהם ראוי כמו כן לנקום נקמתיהם, או לחשוב צד דרך אחרת, שישראל עצמם פטורי' מעונש עוד, כי הלא כח אחר הי' מעורב בהם, אבל יענשו המדינים מטעם אחר, על שהיו סבה כי חטאו ישראל על ידיהם וגם עברו ברית אלקיהם, ראוי לקחת מהם נקמת שמו הגדול ונקמת תורתו הקדושה, וקבלת ד' צבאות תעשה זאת, לא זולת, והדמיון צד לאחד צד אל חנות מוכרת יין יקר ואמר לתת לו כוונה כלים ידועי' או מדות ידועות, וילך האיש אל הורחף והעלה יין כמספר שאמר, ויניגהו על השלחן, וצעודו מודד עמו וילך צבית אחת הכה ואחת הכה והנה שם שיכור אחד יחוג ויגוע כנוע השריגים ברוח זלעפות, ויגש אל השלחן והדפו ונפל היין וגשדרו כליו ושהת ארצה, וימחר המוזג ויקח צבתי אף מקל חזבלים ויך צשיכור הכה ופגוע ירך אף קרקד, לאמר ראה נבל מה עשית, כוונה יין שפכת, כוונה סלעים אבדת, והנה הקונה הזה עומד ורואה את מכות השיכור ההוא והוא משתאה, מחריש ומחפיק, וכל חפצו לעמוד על עוונק לצ המוזג הזה, מה דעתו בהמכות האלה צין ידיו, אם שהוא מכה צו עצור הפסד עצמו, כי השיכור עשה לו היזק עצום, ומן הקונה העלוב הזה לא יתצע ויחווה, או אפטר עולה דעתו כי אני אשלה לו צעד כל היין, והוא מכה את השיכור רק צעבור הרעה אשר עשה עמדי, והוא כמהנקס רק צעבורי

איש כי יודר נדר גו' לא יחל דצרו גו', כתצנו צד דצרי' נמרצים למעלה פ' נשא, ע"ש: וידבר ד' אל משה לאמר נקום נקמת בני ישראל מאלת המדינים אחר תאסף אל עמך, וידבר משה אל העם לאמר ההלצו מאחכם אנשים לצבאוייהו על מדין להתנקמת ד' צמדן, וההרגש מוצא כי מרע"ה לא אמר אל ישראל כדצרי הקצ"ה אליו, כי הקצ"ה אמר למשה נקום נקמת בני ישראל, ומשה רבינו ע"ה אמר אל העם ההלצו מאחכם גו' להתנקמת ד' צמדן, לא נקמת ישראל, והנה חכמינו ז"ל צמדש נחשורו על זה ואמרו, הקצ"ה אמר נקמת בני ישראל ומשה אמר להתנקמת ד' צמדן אמר הקצ"ה למשה היזק שלכם הוא שגרמו לי להעניש אחכם, אמר משה רבון העולמים אם היינו ערלים או כופרי צמעות לא היו שונאי' אותנו, הלא אין רודפי' אחרינו הלא צביל התורה וצביל הנונית שנהת לנו, הלבך הנקמה שלך, הוי להתנקמת ד' צמדן. והצדרי' צריכי' באור, מה ענין הפלוגמא הזאת, מדוע יאזה משה להחזיק דוקא נאמר נקמת ד', והקצ"ה הקפיד עליו על שלא אמר נקמת ישראל, עד שהשיב משה וצא צטענה אם היינו ערלי' כו' לא היו המדיני' שונאי' אותנו, הלא דבר הוא, מה זה ועל מה זה התווכחו, אם כנר מקובל אלנו אורייתא וקצ"ה וישראל חד הוא, מה לנו נקמת ד' או נקמת ישראל:

אבנב דע כי כמו שעשה ד' ית' שפטים בצרעה והמוני על אשר הסבו את לצ צני ישראל ונאחרי ד', כמו שנאמר (נחמי' ט') ותחן אותה ויופתים בצרעה וכל עבדיו גו' כי ידעת כי הידו עליהם, ר"ל החטיאו והזירו אותם לעשות כחועבותם, ע"כ הרבה ד' והפלא את מכותם, כן הי' מדין ראוי לקבל עונש על אשר הזירו להחטיא את ישראל ועשו עמהם רעה

וגעמוד עתה על התשובה שהשיג משה ואמר
 אם היינו ערלים או כופרי' זמנות לא
 היו הוודיני' שונאים אותנו, כלום הם שונאים
 אותנו הלא צנציל החורה וצנציל המצות הלכך
 הנקווה שלך, היו להת נקמת ד' צמדן, ולכאורה
 הדבר סמום צויה הכריע משה לחזק את דעתו,
 אשר הנקווה מוכרחת להיות רק למען שמו ית',
 לא נקמת בני ישראל, אבל נחזור על דברי המשל
 הנ"ל, כי המונג הווא צביומו מייסר את השיכור
 ביקש הקווה את פני הנער שיסאל מאת אביו
 סבת הדבר, ויענה האב ויאמר לו מיה זה תחפלא
 הצטנא וראה מה עשה השיכור הצליעל אל האיש
 הקווה הזה, כמה הפסיד אוהו, הנה צשמעו
 הדברים האלה מפיו כנר נתברר לו כי רצונו
 וחפצו להחליט הדבר שהקווה יסבול ההיזק
 וישלם לו צעד כל היין, אכן אחרי כל דבריו אלה
 צלין ספק לא כל כך מהרה ישלה ידו להושיט לו
 הכסף שאמר, עוד יהי' לו עונו דון ודברים הרבה
 לאמר תן לי יין ואהנה לך כסף מחירו, זה
 יאמר הלא נתתי לך, ובהגרת ולבו אל הצ"ד ואל
 השופט, ומעתה נחקור אנתו צהזדמן ענין מה
 אל הצ"ד מה צריכו' הם לרון צו, והנה השכל
 יגיד אשר צבוא הצעלי דוני' לצ"ד צדבר הטענית
 האלה על דבר השיכור, מהצורך אל הצ"ד לחקור
 תחלה אל אודות השיכור הווא מיה מעשהו שויה
 צצית המונג צשעה הוואת, אם שהליקח צציה
 אותו עונו מן הזיק אל צית המוכר, והווא מאנשו
 של הקווה ומושרהו, ודאי על הקווה לסבול
 ההיזק, כי שיכיר שלי הווא, ועל מי ישליך היזקו,
 אכן אם השיכור הזה הווא רק מאנשו המוכר,
 ודבר היין לו עם הקווה, אז מה לו אל המוכר
 להשליך ההיזק על הקווה, הלא היין הווא שלו,
 והשיכור ג"כ שלו הווא, מווי יתבע ההיזק, זה
 שהשיג מרע"ה אל הקצ"ה לאמר אתה רוצה
 להטיל עלינו הנזק, שנשלם אנתו ההפסד אשר
 הפסידו השיכורים, הלא השיכור איננו משלנו,
 כי אם היינו ערלים או כופרי' נחורה וזמנות לא
 היו הוודיני' שונאי' אותנו, כלום הם שונאים
 אותנו

צעזורי, עודו מודבר אל לבו צדברי הספק הזה
 והנה שם נער קטן וידבר אליו לך נא בני שאל
 את אביך ויאמר לך מדוע הווא מכה כ"כ את
 השיכור, הנה צזה יעמוד על לבו היקף, אם
 יענה ויאמר אליו בני מיה זה תשאל על הנוכות
 האלה האם לא ראית מיה עשה לי השיכור הזה,
 לא צחנת הפסדי העווס, אז יחודע אליו כי
 יכהו רק צעבור עצמו ומידו לא יקש מאוהו,
 אכן אם כך יענה ויאמר בני אתה לא ידעת
 מדוע הייכר את הנצל הזה, מדוע לא תשפוט על
 ההפסד הגדול אשר עשה לאיש הקווה הזה,
 כויה רעה עשה עמו, הנה אז יתברר אליו כי
 רעהו שישלם לו את הכל, והנוכות שהווא עישה
 צהשיכור הם רק צעבורו להפסיד את דעתו, הווא
 שאמרנו צענין אשר לפנינו, כי משה הי' יודע כי
 המדיני' צריכו' מכות ועונשי', אבל הי' מוסתפק
 צעניינס, אם שהם יענשו על שהחטיאו את
 ישראל וגרמו לישראל להענש, ועל ידי שגרמו
 עונש לישראל יענשו הם, אז שישראל פטורים ויין
 העונש כי רק יד אחרים היתה צעוכרם, אבל
 תחת מה צגרמו להפסיד ויין החורה הקדושה
 וחללו יפעתה יחוייב לנקום נקמת ד' ונקמת
 תורהו להכות צהוודינים מכת חרב והרג, ועודו
 מתהלך צגן הספיקות, והנה דבר ד' אליו וידבר
 ד' אל משה לאמר נקום נקמת בני ישראל מאת
 הוודינים, מיה שורה אשר בני ישראל צריכו'
 לשלם את הכל, צלהי כי מהצורך לקחת נקמתה
 מיד הוודיני' שגרמו להם היזק גדול כ"כ, ומשה
 ע"ה צשמעו זאת הלך אל ישראל ואמר להם אל
 תיראו ואל הפחדו, החלצו מאתכם אנשים לצצה
 ויהיו על מדין להת נקמת ד' צמדן, כלומר כי
 נשפך יינו של הקצ"ה צביכול ומהצורך איב להצוע
 צבורו, צבור שונו וצבוד תורהו, לנקום נקמת
 ד' צמדן, ועל זה צה מדרש ז"ל אמר הקצ"ה
 לושה משה היזק שלכם הווא שגרמו לי להעניש
 אתכם, פי' הלא אתם תסגלו העונש על החטיא
 והיזק שלכם הווא כי עליכם לשלם את כלו, ומדוע
 חאוור נקמת ד', ונהצאר יפה שאלת הקצ"ה:

אזתנו אלא בשביל התורה ובשביל המצוות והחקים, הלכך הנקמה שלך, כלומר כי אין אנו הגורמים אל ההפסד והנקמה רק שלך, הוי להת נקמת ד' במדין, והענין נחמד ונעים:

והדברים נמשכים יפה אל מה שאמרו בסמוך, זה שאמר הכתוב לא יגרע ויזיק עיניו אין הקב"ה מונע מן הצדיק מה שרצה לראות בעיניו, ללמדך שהי' נוסח מלאות נקמות מדין קודם שימות, והי' מבקש מאלת הקב"ה שיראה בעיניו, על נושא נאמר ישמח צדיק כי חזה נקם נקמת מדין, וזאת ספק שנתת מרע"ה הי' צוה שהי' מנפה לראות נקמת מדין, כי כל השיקוהו יהיה לדעת אם ימחול להם הקב"ה עון פעור, אשר יבוע ע"ה הכיחם ואמר הנועט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו מוננו גו', לכן הי' חפץ לדעת אם ימחול להם הקב"ה ויתלה הסרחון בהמדיני' שגרמו אזהם לחטוא, ואחר שאמרנו כי גם אם יעשו ישראל עב"ז ינקים ד' ית' ויהם על שגרמו עונם לישראל, והם הנקמה תהי' על זה האופן לא ישמח נושא בנפלת מדין, אחר שלא ירויחו ישראל בזה ואלוהים, ולכן אמר ישמח צדיק כי חזה נקם כלומר צדקותו איכות הנקמה ידע על איזה פנים הוא, אם על גרם העונם לישראל ראוי שימותו במגפה כאשר צ"ו ונתו, והם על החטיאם את ישראל תהי' הנקמה על כל הגורמי':

ובאשר נעניין בכוונת דבריהם ז"ל הלא עינינו תחזינה כפלי' לחוסי', ויה שהי' מרע"ה מנפה לראות נקמת מדין קודם שימות, שכן אמר לו ית' נקום נקמת צ"ו מאלת המדינים אחר תאסף גו', ועל נושא נאמר ישמח צדיק כי חזה נקם גו', ונדוע לא מנאנו כדברים האלה על מנפת מנרי' ועמלק וכדומה, הלא דבר הוא, אך נבאר תהלה מלאמר פעמינו ירחץ בדם הרשע, ונקדים לזה מלאמר (שופטים) כי ימלא בקרבך צאחד שערך גו' והוגד לך ושמעה גו' והנה אוננו נכון הדבר נעשה התועבה הזאת בישראל גו' וד העדים תהי' בו צראשונה להמיתו ויד כל העם

באחרונה וצרת הרע ונקרבך, צאור זה הצורך מה שנהבנו בקול יעקב במגילת אסתר על מלאמר המדרש בנימין גרם לשבטים שיקרעו שולתם, לפיכך נענש מרדכי שהי' ובנימין כו' עד וילבש שק ואפר, אמר הקב"ה לבנימין אתה גרמת לאחייך שיקרעו שולתם, חייך שכן נכך עומד וקירע שולתו, אשר נושא אנוהו רוחי' עד היכן עונם המשהתף אל עשה רע, גם אלינו יודע מן הרע ואלוהים, כי מו ידע מן המעשה אשר צוה יוסף לעשה בצדק הגביע, ועב"ז נחשב לו עון, ומעשה אם תראה אחד נחמד צעיר צ"ו אנשים ולמד לעשות רע ימים רבים, עד כי נהגלגל לו שהוציאוהו לסקלו בצבנים, ודאי מן הנמנע הוא שלא יהיו אנשים שהי' להם חלק ברעוהו, אם נודעת ואם שלא נודעת, למושל, שראה את אחד לבוש בגדים יקרים ונתקנא בו ויאל עי"כ לעשות מה שעשה, וכבר נאמר גם בלא דעת נפש לא טוב, זה שרמו עליו הכתוב במלאמר נעשתה התועבה הזאת בישראל, כי ודאי נדבק חלק מה מהתועבה הזאת באחרים, והמציא להם הכתוב תקנה קלה, והוא, שיסתתפו כלם בהריגהו, ואי אפשר שלא יצטרך הזורק עליו לכן להמיתו כי ישראל בני רחמיים, ובהסתתפות הריגהו ובסבל צער מיתתו יצטרך ונקרבו שוין הרע אשר קבל מוננו, והו ויד כל העם באחרונה, ובזה וצרת הרע ונקרבך, וזה ממש ענין מלאמר פעמינו ירחץ בדם הרשע, דהע"ה הנשיל את הקלקולי' המזדוני' את האדם בלא ידיעתו, אל הכלוך המגיע אל האדם בעקב רגלו מדי עברו, ולכן אמר פעמינו ירחץ בדם הרשע, כלומר ויהשגתלכלך מן מעשיו ירחץ בניו מיתהו בהשתתפותו בהריגהו:

ומעשה דע כי ויה שהזכיר הכתוב למעלה (פנחס) צאור את המדינים גו' כי צורדים הם לכם בצבליהם גו', הוא נושא אחרת נוספה על מלאמר נקום נקמת בני ישראל, כי במלאמר צאור את המדיני' הורה כי ראוי אלינו שהי' אנלנו נטירה בלב על שהחטיאו אזתנו והכניסו

והבנין בלבו תאות הזנות אשר עד הגה היו
 ישראל נקיים מזה, כי היו כלם קדושים, כוונתו
 (יבמות ק"ג) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה
 זכותה, גם בניצור העידה התורה על כל
 הילודים לבית ישראל שלם היו טהורי, כוונתו
 גן געול אחותי כלל כו', והקצ"ה הלא חפץ לטהר
 את בית ישראל אשר המעשה הרעה הזאת, וזה
 להעניש את המהט"ו מלבד העונש אשר געשה
 צוורי בן סלוא, ואיכנס יתברר טהרתם וזה
 ואמר צדור את המדינים שיהיו נטורי להם שגאה
 והיזה על שהט"ו הוה, וה"כ אותו אשר
 בלתי טהור הוא מתאות הזנות לא יעלה בלבו
 לשנות את המהט"ו, כ"כ אותו אשר לו לב טהור
 מניקה מאל רע והוא שיגא את הזימה
 כשגאהו את הנפש, האיש הזה ינור לו מאל דבר
 המקרה אשר קרה אותו ע"י מדין, ויראה עונותיו
 רב הוא, כוונתו (יחזקאל ד') ונקיטתם בפניכם
 בכל רעותיכם אשר עשיתם, הוא הלא יהי
 הנוקם והניטר באותה, בכל לב ונפש, וה"כ מאלו
 צדור את המדינים בל לאות ולמופת בישראל על
 טהרת לבנם מן העבר ומתאוונם על הרע אשר
 פגעים עד אשר ע"י הפלגה השגאה יעיר קנאה
 לחגור עוז צוהגיו לקחת את נקמתו מהם, אבל
 כל זה שייך אלל הקצ"ה הרואה ללב, ובוחן
 בליות ולופה נסתרות הוא ידע מי שהוא שגאה
 את מדין וחפץ במלחון, אבל מרע"ה הי' מוצק
 והומר הראה נקמתם אז אדע את אשר צווענוקי
 לב ישראל, ולזהה הי' מרע"ה מתאוה לראות
 נקמת מדין, ועליו אמר הכתוב ישמח צדיק כי
 חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע, והוא ע"פ
 משל, לעשיר אשר צנו הי' חומר ומתאוה לשהות
 יין והי' עוסק בשכרות כל היום המיד, וינור
 לאציו מאל, לזמן בה חכם אל העיר והתעסק עמו
 חולי ימיה לו הרופה לזה, והצטיה אותו כי הוא
 יפעל צנו פעולה גדולה כל כך עד אשר ישגא
 כל משקה כיו שגוה"י השקן והעכזר, והחכם
 הזה עשה לו מה שעשה, ואמר אל הציו עתהקה
 נא את הנער אל ציהך כגר הוא שיגא את היין

וכל המושקי, והנה האב עם כל ההנחות שהבטיח
 אותו האיש הזה עכ"ז גם הוא עשה את של, ולא
 הכנים אל ציהו לא יין ולא שארי משקי, והנער
 לא אמר אל הציו חיה יין, כדרכו מעולם, אך
 לצעור נסיה הדגר יותר אמר אל הנער קח נא
 כלי והולך מזהה אל בית היין שימלא לך כלי זה
 יין חמר, וילך הנער אל המזג והמזג הלך אל
 המרחק להעלות לו יין והנער נשאר עומד בחנות
 אלל השלחן אשר עליו הגלוחיות ושאריו כלים
 שמשמשים בהם יין, וריח הכלים הי' מריח
 באפיו מאל ויקח חנן והתחיל לשגר הכלי שהם
 סדורי ועומדי שם, והמזג עלה מן המרחק
 וראה מה שעשה לו הקטן הזה, וירן בחנות אפו
 אל הציו לאמר בה נא אללי וראה מה עשה לי
 בנך, והוא מספר לפניו כוה הזיקת, והאב
 בשועו זאת מילא את פיו שחוק ושמה מאל, ואלו
 חל המזג אתה אל הירא, חגי אלל לך
 כל ההיזק, ועכ"ז חגי ראוי לי לשמוח בזה, כי
 עתה נתברר לי עד כמה הגיעה השגאה אשר צני
 היקר שגא את היין, עד כי התעורר לקחת חנן
 לשגר כלי שהי' בהם רק ריח יין, רואה חגי כי
 דברי החכם הנוצטי הי' אמת, וכני נקי מכל
 תאות השכרות, הנמשל מוזן מעצמו, כי מה
 שהתאוה מרע"ה לראות נקמת מדין, זאת הימה
 רק לזען שיחברר לו אם הם שגוה"י באותה את
 הנגלה הזאת, כי אם יש בלבם חלק מה מן
 התאוה והחמדה, אז הלוחם גם כי אל המלחמה
 ילך, אבל עכ"ז הלא יעמוד שוה צרפיון ידים,
 כי לבו יהי' דוי חך שצדרי כלי זה עם יין,
 ובאשר יראה צעיגיו את האוריות הלוחמי וככעם
 וחמה יעשו מה שיעשו זה יהי' לו לאות ולמופת
 עד כמה נדרה שגאתם לנתן ולשגר כל כלי אשר
 ראוי לקבל בו יין, צע"כ כי נטהרו מכל תאוה
 ומכל חמדה, וזהו עליו הכתוב אומר ישמח צדיק
 כי חזה נקם, והענין יקר למדין:

ערה נשז אל דברי המאמר אשר נטושה דרושנו,
 נקום נקמת צני ישראל, אומר הקצ"ה
 למושה היזק שלכם הוא כו', אשר מאל יפלא מה
 ראה

ראה רק פה לייחס הנקמה לישראל, אמנם דע כי הכתוב באמרו צרור את המדיני גו' כי צוררים הם לכם בנבליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, באין ספק לא על חנם דייק הכתוב ואמר על דבר פעור, כי אלינו מה הכ"ו בזה מה היתה ואיזה ע"ז היתה, אבל בכוונה הזכיר הכתוב כי הע"ז היא דבר פעור לזאת ולחזק התחלת דבריו, כי צוררים הם לכם, והוא ע"פ משל, לכן יחיד אלל אביו נטפלו אליו בני עלי שם והיו מפת' אוחו אל השכרות, עד שהורגל בכך, ואין מעשה שניהם שוים, אחד היא ימסיתו בכל פעם שיקנה לעצמו יין וישתה וישתכר, והשני היא קונה לו משלו ומופתה אוחו שישתה עמו, ובהתודע הדבר אל אביו הנער, אמר זה שהוא מנקה מצני שיקנה לו יין עוד יש לו זכות כי הוא לא כוון לקלקל את בני רק כוונתו היתה לנולא את תאוותו, לא כן השני שה' מפזר מעות על בני לקנות לו יין, והוציא עליו עוד הוצאות אין זה כ"א רוע לב, ובזדון לבו עשה מה שעשה רק לקלקל את בני, הנמשל כי הנופתה את אחד אל הזולת מהגלולים אשר עזודתם בדרך כבוד, ויכל להיות שכונת הנופתה לכבוד הע"ז כי תהי' נעזדה מאל עובד השוב, ובעזדה השובה, אבל פעור אשר עזודתה דרך בזיון, ומה יתרון לה בזיה שיבוא זה ויבזה אותה על פניה, א"כ ודאי כוונת הנופתה ודאי רק לקלקל את הנופותה להסיר אוחו מדרך החיים אל עמקי שאול, וזהו שאמר כי צוררים הם לכם, ר"ל כל כוונתם לא היתה אל דבר רק להחטיא אתכם, והער, בנבליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, כי בע"ז אחרת היא אפשר לדונם שאין כוונתם לקלקל אתכם, רק כוונתם שתהי' יראתם נעזדה, משא"כ בעזודת פעור, ומועתה יפה אמר הכתוב נקום נקמת בני ישראל, כי אם היא כוונת הע"ז לכבוד עצמה, ראוי לייחס הנקמה אליו ית', אבל אחר שכונתם היתה גם לנזות אותה גם זאת כדאי להם לבעזר יסובג וזהו קלקול לישראל לכן אמר נקום נקמת בני ישראל, ובלשון המדרש היוק שלכם הוא כו' :

לא

ולכן קיים משה דבריהם שיעזרו הלוצים לפני ישראל, ואומר ואם לא תעשו כן, ר"ל גם אם תקיימו גוף הענין ותלכו ותעזרו את הירדן, רק לא תעשו כן היינו לעזור חלוצים, הגה חטאתם, ואמר הגה חטאתם לד', לאמר גם כי אהל ישראל תהיו נחשד' בחנם, אהל הלא על כל פנים יסיבג נוה עון אשר חטא, וכמו שכתבנו, והבן:

ובמדרש (פרשהנו) לב חכם לימינו זה משה, ולב כסיל לשמאלו אלו בני גד ובני ראובן שעשו את העיקר טפל והטפל עיקר, שחצו את ממונם יותר מן הנפשות, שאמרו גדוה לאן נבנה למוקנינו פה ועדים לטפינו, ומשה אומר להם בני לכם עדים לטפכם, ואח"כ וגדרות לנפאכם כו', עיי' מה שכתבנו בצדור דבריהם אלו בחבורנו קול יעקב במגילת קהלה, ובחבורנו זה פ' שלח:

לא יוכל לתקון, כי השומע דבריהם יאמר וראי מהיירא' הם ללכת למלחמה, ובזאת יניחו לבב כל ישראל, אבל באמת לא עלה על לבב בני גד ובני ראובן לדבר כן מסבת מורא המלחמה, רק בהם לבבם: דברו כן, כי לבבם ה' שלם עם ד' ובטוחו' עליו באמת, כי ד' ילחם להם, ולא חשבו טורח המלחמה למאומה, אבל צעיניהם ה' מה שלא נכבש עדיין ואשר נכבש שוים כאחד, הכל נכון לפניהם, ולכן ונלחו את לבבם לנקש מאת פני מרע"ה אל העבירנו את הירדן, ואחר אשר כעם עליהם מרע"ה השיבו אותו דבר לעיני כל ישראל ככל אשר ה' עם לבבם הנאמן, היינו שאינם דואג' מפחד המלחמה כל מאומה, וזה לך האות נחנו נעבור חלוצ' לפני גו', בע"כ יבחן שאין אצלנו שמך דבר מפחד ומורא המלחמה, הגה בתשובתם. זאת תקנו את אשר עוותו ומתחלה,

פרשת מסעי

והעתקתיהם ה' שבאו לארץ ישראל, ואגב פעלו טובה גם לדורות, במוציאהם ובמקריהם אשר אירע להם, אבל אחר כי לא באו לארץ ישראל, א"כ לא פעלו נבסיעותיהם כ"א פעולות המקרים אשר נתגלגלו במקום זולת מוקום, לגדור פרצות בדורות הבאים, וא"כ מסעיהם טפל למוציאהם, ויפה סיפר הכתוב ויכתוב משה את מוציאהם למסעיהם, בכל מסע ומסע ה' כותב המקרים אשר נודמו שם, והשלים ואמר ואלה מסעיהם למוציאהם, כי המסעות היו מכוונות בצבור פעולות המוצאות, והבן:

עוד נראה בזה ע"ד מאמר (בלק) אל מוציאהם מוצרים כהועפות ראש לו, כי לא נחש ביעקב גו' כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, ולבוא אל הבאור נזכיר דברי החסיד ע"ה (תהלי' ק"ו) אבותינו במוצרים לא השכילו נפלאותיך גו' אשר בהשקפה הראשונה לא ידענו מה זאת למשיח

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לנצחותם גו' ויכתוב משה את מוציאהם למסעיהם על פי ד' ואלה מסעיהם למוציאהם, ומה מואד ראוי להתבונן בסדר. כהוב זה בשמותו את טעמו, החלה אמר מוציאהם למסעיהם, ואח"כ הפך הדבר' ואלה מסעיהם למוציאהם, אמנם דע כי מאמר מוציאהם מורה על המקרים והנסיונות אשר קרה אותם במדבר, וזה כלל גדול כי כל המקרים גם שהיו רעות בזונום, עכ"ז טובה גדולה עשו לדורות, כמעשה קרח ועדתו, גם שה' רע להם כי נאדדו הם וכל אשר להם, עכ"ז גדר גדול גדרו לדורות, כמאמר ולא יהי בקרח ובעדתו גו', וכן כל הנסיונות אשר קרה אותם בהיותם במדבר הלא היו לאות לבני מרי שלא לעשות עוד דבר כזה מעתה ועד עולם, ומעתה אם ישראל היו גומרים ומגליח' נסיעתם והיו באים לארץ ישראל, הגה עיקר נבסיעותיהם

למשיח ד' להזכיר גנות ישראל כי לא השכילו נפלאות השם ית' ולא זכרו חסדיו הרבים, וחלילה לרוד מלך ישראל מלדבר דברים כאלה, אבל הסכת ושמע כי דהע"ה דבר בקדשו התנלות על ישראל וחפץ בהדקס, הכל נהיפך ממה שנראה בהקפה הראשונה, והוא כאשר נתעורר על אמרו לא השכילו אשר מהראוי לומר לא הביטו או לא ראו וכדומה מהלשונות, אבל במאמר לא השכילו נפלאותיך ודאי הורה על ענין נכבד, וכמו שנבאר: כי הגה באמת יש להתפלא על יוצאי מצרים שהי' מורך בלגסם ופחדו פחד בראותם מצרים רודפים אחריהם שלא הי' זאת ראוי להם אחרי ראותם המוסות הגדולות האותות והמופתים אשר עשה ד' פרעה ובכל מצרים, כי מאז הי' ראוי להם לבטוח ולהאמין בצור משגסם כי לא יפלא ממנו דבר, וכדברי הנביא (ישעי' מ"ג) כי תעבור במים אהך אני גו' ולהנה לא תצער צד, והן על זאת בא המשורר ע"ה בהתנלות ואמר אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך גו' לאמר שלא היו מוציאים בהנפלאות למה הם באים, כי היו דברים מיותרים צעיניהם, היינו שיהפך לב פרעה לרדוף אחריהם ולעשות להם אח"כ נסים נוראים להגילם מידו, הלא טוב טוב הי' להם שלא ירדוף אחריהם ולא יצטרכו לישועה, וכמו כן כל הנסי' שעשה ית' עמהם אח"כ בלכתם במדבר, לא נוקס זרע וגפן גו', ובלכל אותם שמה צמון ובאר והוביש מי ים סוף מפיניהם, הגה כל אלה היו אך למותר, כי היו יכולי' להתקיים מבלעדו כל הנסים האלו, כי הי' לפניהם דרך קצרה סלולה וישרה דרך ארץ פלשתים, והי' אפשר להם להתפרנס בדרכי הטבע, ולכן הי' הדבר הצליהם נגד השכל המקובל לנעט צניחא עדיף, והוא אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך, לא הבינו על מה ולמה הם באים, ע"כ ולא זכרו את רוב חסדיך, כי היו מרובי' יותר מן הצורך, וע"כ וימרו על ים צים סוף, כי הי' קשה צעיניהם למה יציאם ית' אל הוך מים רבי' שיצטרכו לנסים, וזאת היתה עולה להקטין אמונתם, וימרו על ים צים סוף:

אמנם המשורר ע"ה צרות קדשו בא וביאר אלינו חלית כל הנסים ההם שהם נעשו בהכרח לעיקר גדול באחרית הימים, והוא (שם מ"ה) אלקים באזינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלת צימיהם צימו קדם, אשר מלות צימו קדם נראות כשפה יתר, אבל באור הדבר הוא ממש בדמיון עשיר גדול הי' לו צ' צנים, ובהגיעו לנו הזכור אל תור הנשואי', נחקר עמו בשידוך הגון וחלק לו מוהר ומתן ובגדים כמשפט, ואמר בלבו הלא עוד לי בן אחר להשיאו, ומי יודע מה יולד יום, לא מי שהוא עשיר היום עשיר למחר, ויגמר אומר לחלק מיד גם לבנו השני במכסת הכסף אשר נתן לבנו הראשון, והכין ונתן ליד שליט הדרך שלו והכין גם בגדים ותכשיטי' וכדומה מהדברי' הצריכי' אל הנשואי' כמשפט הקצינים והרוזנים, וזאת עשה הכל מדאגה פן לא יהי' בידו אח"כ להספיק לו צרכי נשואיו לזמן ההוא, ע"כ החריד עליהם להכניס קודם, צימיהם שהיכולת בידו, כן הדבר צנים הראשונים שעשה ית', כי כבר אמר שהע"ה (קהלת ב') ידעתי כי כל מה שיעשה האלקים הוא יהי' לעולם, ר"ל כל דבר נסוי' הלא לכלל הווי' ואל המציאות תהמוד סגולתו לעולם, אשר ע"כ תיאר הנביא ע"ה ישועת ד' ע"ש מעין, כמאמר (ישעי' י"ב) ושאתם מים צשון מועיני הישועה [וכמו שכתבנו בחלק הא' ל"א א' ע"ש צאורך] ולהיותו ית' קורא הדורות מראש וראה כי עתידו ישראל להשתעבד עוד צנליות אחרות, ובאחרית הימים יהיו דלים מוצות רקים מכשרון ויצטרכו לנסים גדולים להתחסד עמהם ולא יהיו ראויי' אליהם, ומי כאלקינו החושב בתשועת צניו כי הבין מראש כל הנסי' והנפלאות שיצטרכו ישראל בגאולה הנוקווה בהיות העה יהיה עת רצון ומוכשרה לחדש להם עניני' נסוי', אשר ע"כ התגולל וסבב עוד עליהם כמה סבות לנען יצטרכו לבקש רחמים על נסים וישועות, והכל להכין ישועה אל דור האחרון, והוא עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע לצנייהם אחריהם גו', והוא אלקים באזינו שמענו אבותינו

אזותינו כפרו לנו פועל פעלה זימיהם זימיקדם, ר"ל מה שהי' הצורך לפעול בזמן העתיד פעלת זימיהם [חכו הוראת הכפל פיעל פעלת] וחכו זימי קדם, כלומר הישועות כבר מוכנות ושמורו זימי קדם, ונמשלו צעולם קודם עת הצורך להם, והכל צעבור הטעם שאמרו, כי אז הי' עת רצון חמן שמחה, ומושה רבינו הי' עמיהם וההקד ומרי' ושאריו הצדיק' הגדולי', שהמה ראויי' לחדש להם נס', ואחר שיהחדשו הנס' ויאלו מן הכח אל הפועל יהי' נקל אל הדור האחרון להשיגם, חכו מאמר בלעם, אל מוציאה מוצרי' כתועפות ראש לר', ר"ל הוציאה מוצרים נכסי' רבים עודפי' על הצורך, אבל כעת יאמר ליעקב ולישראל גו' ר"ל עם הזמן שיבוא החי' יתברר להם פעילה כל גם ותכליתו, ומלת כעת תתפרש כמו צבוא העת, כלומר גם כי אז הי' ענין הנס' ללא צורך, אולם יבוא עת אשר יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל מה פעולת כל הנס' האלה, והנה הפליאה הראשונה. היתה אצליהם מה שראו כי שרד ית' בוצרי' מערכת הכשפי' שלא תשלוט בישראל, והוא בנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוני, ובמדרש (פ' בשלח) עשו מוצרי' כלבים של זהב ככשפים שיהיו נובחי' וקולן הולך בכל ארץ מצרי', ושהקן מושה, שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוני, ובאמות לא הוצרכו כלל לכם זה בצאתם, כי לא צרכו מוצרים כעצד הצורח ונאה אדוניו, כי יאלו ציב רמה, ובאמר ותחזק מוצרים על העם למוהר לשלחם מן הארץ, אם לא כי הקציה חידש הגם ההוא אך צעבור הוהו מוכרת בזמן הבא, כי בזמן בלעם הי' הגם ההוא מוצרך מאד, כי הוא רצה לעשו' בלה צעמו עיי' הקסוני' שבידו, והקורא הדורות מראש סינב מתחלה צעת שהי' מוכשר לחדש להם נסים הוסיף וחידש גם צעבור ימי בלעם הקוסם עדאגה פן לא יהי' הדור ההוא ראוי לחדש להם גם חדש, והרשע הזה הודה צעמו ואמר מה אקוב לא קבה אל גו' והוסיף ואמר אל מוציאה מוצרים כתועפות ראש לו, כלומר הלא כבר הרבה להם נס' גדולי'

ותקיים כתועפות ראש צעת צאתם מוצרים, ומאותו הזמן כבר נעשה ונמנר גם הנס הזה כי לא יפעול עוד נחש ביעקב ולא קסא בישראל, חכו כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כבר עתה הם ונינייהם לנפרע מה פעל אל עמיהם זימים הראשונים, וכמו כן הארון הי' מושה לפנייהם כל הר וגזעה ונהגלה להם פעולת הצלחתו צעת שהטמינו עמיהם האמוריו' כמחבר ברז"ל, וכן את אשר הוצי' ד' את מוי ים סוף מפניהם, גם כי אז הי' כל ענין הנס ללא צורך, אולם הלא הקציה ידע כי עוד לו נן להשיאו, עוד יומים יבואו וינטרכו לעבור יומים ונהרות זימי המלך המשיח צמרה ויהי' מהצורך לקבץ נחיים מירכתי ארץ, וכל הארץ מלאה נחלים ונהרות וימים ואיך יעצרו גאולים כל כך מהרה, אם לא בהצטחה הנביא עיה (ישעי' י"ח) והחרים ד' את לשון ים מוצרים והניף ידו על הנהר צעים רוחו גו' והדרוך בנעלים, והיתה מסלה לשאר עמו גו', ומתי הי' התחדשות הגם הזה הלא עתה צעת צאת ישראל מוצרים אז הי' נעשה ונמנר כל החתונה אשר תהי' איה זימים הנאים עלינו לטובה הכל נמנר צעת גאולת' מוצרי', כי מאז כבר הדבר בטוח כי תעבור במצ' אתך אני גו', וכמאמר (מייכה ז') כימי צאתך מארץ מוצרים אראנו נפלאות, כלומר כי לעתיד לא יחדש ית' גם חדש, רק אותם הנסים אשר נעשו לפנינו בגאולת מצרי' ישיב ית' לעשות אותם אלינו, חכו אראנו נפלאות, כלומר אז יתגלה אלינו פעולת הנס' הראשונים, מה שלא הי' מונן עד היום [ובמ"ש באורך צפ' לך ובפ' בשלח על מאמר משה אל העם אל חיראו התינובו וראו גו'] ומעתה הנה ווי אשר ראה את ישראל צמדנר, איך לתם ואין מים, והקציה האכילם לתם שמים, והסקה אותם מים מן הסלע, הלא אמרתי זה הי' נוספת ההכרח, לדוחק רעונם ונמאונם, אמנם בהניט אל תחלת הנסיעה, הלא על דעת כן הסיעם ית' אל המדבר הגירא הזה למוען ינטרכו לנסי' רבים, וכמאמר ברז"ל (ילקוט בשלח) ויבא אלקיים את העם

העם דרך המדבר, מפני מה ויסב, אלא כדי לעשות להם נסים וגזרות, היינו צעת שהי' הדור ראוי לכך להמציא להם נפלאות חדשות למען יבינו הדרך לפני בני צניהם בגאולה העתידה במהרה, כמאמר (ישעי' מ') קול קורא במדבר פנו דרך ד' ישרו צערה מסלה לאלקיני, ומאמר קול קורא במדבר, כמו (משלי א') חכמות בחוץ תרונה, כן צהיות ישראל במדבר הי' הקול קורא ואומר כל הנס' אשר נעשו שמה צעת שהיא אינם מכווני' לשעתם רק להבין וליישר דרך אל הגאולה העתידה, ומעתה יפה אמר הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם גו' ואלה מסעיהם למוצאיהם, ונמתיק הדברים ע"פ משל, לעשיר הי' לו צ' צנים, וכאשר נתקשר עם בני הבכור ונתן הנדן ליד השליש הי' הנער בני השני עומד ורואה כי אביו מפזר מעות הרבה לאחיו, ויאמר אל אביו מדוע לא נתן גם לי סך כזה, למה יגרע חלקי מוחלק אחי לא נופל אנכי ממנו, ויאמר לו אביו הלא אחי כבר הגיע עתו עת דודים ואת הכסף אשר אתה רואה אני נוהן לו נדוני' אל הנשואי', ואתה עודך נער ורך, אבל ראה ותספור ותמנה כמה אני נוהן לאחייך והכתוב המספר הזה רשום בכתב אמת עלפנקסך ואני אבוא ג"כ בחתימת ידי לאשר ולקיים לתת גם לך כיוספר הזה כאשר אתקשר עמך, ויעש הנער כן, ויספור הסלעים וישקול השקלים והעלה הסך הכולל וירשום כל זה על הלוח אשר בחיקו, אח"כ ראה הנער כי הביאו מן החנות כמה מיני סחורות יקרות יפות המראה, וישמח מאד, עוד מעט צא חייט עם קו המדה והחייט מומד ומתעסק רק עם אחיו החתן, ועמו לא יעשה דבר, ויהי את קולו ויבך ויאמר אל אביו מכל הסחורות האלה יעשה החייט מלבושי' רק צעזור אחי וצעזורו לא יעשה מואמה, ויאמר לו אביו הלא כבר הגדתי לך כי אחיך הוא חתן, ומהצורך לעשות לו צגדי חתונה, רק אתה תרשום כל יוספר הצגדים אשר עשיתי לאחייך, וכיוספר הזה ודאי אעשה גם לך לעת חתונתך, והנער לא

זו ידו מן החייט כל הימים האלה והעלה על הכתב כל הצגדי גדולי וקטנים, וגם תכשיטין אשר ראה שהכינו אל הכלה את הכל העלה על הלוח, ויהי כאשר כלו הצעלי' מלאכות את מלאכתם צהכנת כל הצגדי' והתכשיטי' ויקח אותם אביו החתן ויתן אותם אל תוך הארגז למען יהיו שמורי' לו על החתונה, ויהי צבוקר והארגז אינו, וימר לו מאד, ויום החתונה קרוב לבוא, וזהכרת הלך מהרה אל החנות והביא סחורות אחרות ויקרא את החייט, ויהי כראותו את החייט ממדרווחתך המלבושי' זה צא ועומד על ימיני עם הלוח אשר בידו ורשום כל צגד וכל מעטה וכל לבוש, ויהי כאשר נשלמה המלאכה קרב יום החופה ויעשו חתונה, ויהי צטוב לבם והחתן עם אחיו הקטן ועם המוחזן הולכי' לטייל על דרך הכרמי', והחתן מציב ומספר טוב לב אביו, וכמה פיזר צעזורו כמה מלבושי' עשה לו, וכמה מעטפות עשה לו, וגם צגדי חול גם צגדי שבת וצגדי יו"ט וכלם כפולים, ולא פעם אחת כפולים כ"א ג' וד' פעמי' כפולי', כי כאשר נגמרו הצגדי' הראשונים נגנזו או שאבדו וזהכרת עשה אחרים תחתיהם, וגם הם נגנזו וחזר ועשה אחרים, ואחיו הקטן שומע את דבריו ואומר לו אחייקירי לא תדברנה שפתותיך מישרים, ויאמר אליו החתן מדוע, וכי אתה לא ידעתו, כי לבעזור שהראשונים נגנזו הי' אביו מוכרה לעשות אחרים, וכן דברתי צמו פי, ויאמר הנער אחי לא תדבר כן, רק כה תדבר למען שיעשה לי אביו מלבושי' אחרים לכן נגנזו הראשונים, כי אנכי בחכמתי הסיבותי את כל זאת והייתי מסית אל גנבי' שיגנזו למען יהי' אביו מוכרה לעשות עוד הפעם מלבושי' למען רבות מספר גדול על הלוח אשר אחי צבית, כי כן הצטיח לי כל יוספר הצגדי' שיעשה לבני הראשון יעשה ג"כ אל בני השני, א"כ אין הדבר כמו שאתה חושב כי מעשה הצגדי' האחריו הי' מסנת שנגנזו הראשונים, רק צהיפך כי לכן נגנזו הראשונים כדי שיעשה אחרים :

הנמשל משה רבינו ע"ה לקח עט סופרי והעלה על הספר כל המקרי' אשר קרה אותם דרך כדברי המשל אשר צפוי רבותיו ז"ל ביודרש כשחזרו ההחיל אצו מונה כל המסעות, כאן ישנו כו' כאן חששת את ראשך, כן העלה משה רבינו ע"ה בכתב כל מוציאים וכל מקריהם אשר קרה אותם בכל פרטי מקומות מסעיהם מהרעב והצמאון והמלחמות ושאר עניני אשר קרה אותם, וזהו יוכיחו משה את מוציאים למסעיהם, ר"ל כתב את זכרון המקרים אשר קרה אותם צפוי מסעיהם, ולמען שלא יחזבו האדם כי הזמנות המקרים היו מסבת מסעיהם גאלו המקומות, לכן חזר והפך את הדברי ואמר ואלה מסעיהם למוציאים, כי בזמנה הסיעה הקב"ה בהמסעות האלה צעור לסבב מוציאים, למען יזמנו המקרים שיצטרכו לחדש להם נסים הרבה, להכין השועת עולמי אל הגאולה העתידה בנזרה, והענין יקר:

ראש השנה פרק א' אמר ר' סימון כתוב רבות עשית גו' לשעבר רבות עשית, ומאן ויליך נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, ומזואר כדדרינו, וכבר וולתי אמורה על מאמר (חזקוני ג') ד' פעלך נקרב שנים חייהו גו' דרוגו רחם הזכור, שפירשו זו הפשטנים ג"כ שיעורר ויחי' חסדיו ונפלאותיו הקדומי' שעשה לאבותינו בימים מקדם, ולפי דברינו יצדק מאד אמרו דרוגו רחם הזכור ולא אמר רחם הפעל או רחם עלינו, אבל הכוונה כי אם בשלף קלף הסתיר פנים מאלתו ואין צמעינו כדאי לעשות עמונו רחמי' וחסדי' חדשים, עכ"פ רחם הזכור כלומר שזכור רחמיך הראשונים אשר פעלה לאבותינו בימי קדם ומהם נושע, וכבר כתבנו בקול יעקב (במגלת איכה) על מאמר המדרש השביעי במד'ים בלילי פסח הרוגי לענה בליל ט' באב, כי הגה ההורה אותה לנו לזכור יציאת מצרים בכל יום, והעולה על דעתנו הוא שהקב"ה חפץ שלא נשכח כל גמוליו אשר הפליא עמונו למען נצטרחו ונפאלרנו תמיד בקול רנה וחודה, (*) אשר לא כן הוא מות הנדיב, כי דרבו

אמת כי אל המקבל טעם ראוי שיתייב איש לזכור טעם של לזכור כפיו מונה, וכמו שהגלה ברכיה שואר איש ואמר (תהלים ק"ב) גרתי כספי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו, אשר ביד אשר כהתפלל (ס' קל"ז) איך נטור את שיר ד' על אדמת נבר, כי ענין הסירה לעשות נחת רוח אל המטיב, כי זה משפט אומיב אל אחרים שיקבל נחת בראותו שהוקבל טיבתו הוא עליו ומהטעם צמטוב הסוד, פאלאיה (שניה ל') ויטוב לוקים לזילחות וירב העם ויעשונו ולי, פי' שהי' נחשב להם לעונה ולנכרה ואלת ד' ויה שנירף ועטו ירום ויחזרו הילתי ויגדלו, וזה סימן טיב להם אשר כל יטעם וכל תסום הי' להטיב לנית ידאל, כספי הנורא ית' כי כפן הסד הוא כל היום, וינכח עילוי ברחמים רבים, ודאי תחוייב' אלתו התרגלו חסדיו וישיבתי לציב לפניו בתורה וקול זמרה לזמרת יתהלל ולומר קולנו טיבתיך ולחמנו שתיים צמס אלד, וצדו ימי אל היתן ויאמטיע הפליון ית' ית' כי עלתה ברחמי טיבו ונעשינו, אבל כל זה בתיבתו על אדמתו אז היותו טמים ושמחים טיבו העבר וינכח' על התורה, כאלאיה (תהלים ס"ג) כן בקודם חיוך גו' כן אצדק נתי על העבר, נסוק אשא כפי על העתיד, לא כן עתה טמילתי חזיל (ברכות ג' ל') מה לי לאב טמילת את נטוי, כי הנה העבר סקרה על ארוננו ויגמס איתו ימי' נע ונד, ודאי ימי' ויחזק שיעור על ענדו העב וימאן ויקר' היום עב אשר יתייביר ויכיר צמנות רבו, לא כן כן שטיט על אצו יתלך ועל כפיו מה יקום אצו, וכו' וישת אצו כפיו נטו, אכן נם צמיב לי גיב לא ישות, כי העבר לא יתן לנו לטוב אצו עיר, וזכו מה לי לאב, כלומר לזכות איתן וישת אצו אי ויה יקום, אם לא שחזררה בלב גנו אצת אצו שחזקת לנולד להסתופק נתי אצו ולתשטעט עמו טמים כמיום, וזה יצדו לי ויקר ויכל התעטעים, פאלאיה (שם ל') וישקי וינטיקוית מתי כי טיבו ויחזק חיון, וזכו מה לי לאב טמילת את נטוי, פאלאיה מה לי לאב, כי נם צמית דרבו נלמה און ית' לפני ית', כאלאיה (ברכות ל"ח) ית' בלשר סם ד' עליבם לזיבוב אלתם גו' כן יקום טו', אשר טיבו בלשר בלי וים עב וסם אל המעורר ואלתר (היטב ל') וירכס את עמיתיה ואל חסדי איתם ויקבטתם ואל תגאלו ואלתם

דרבו תמיד להטיב עם הזכרות ואינו דורש מהם הלל ותודה, כי כל החסד אשר הוא עושה עם הזקנול הוא מצער צעיינו, כמאמר (אבות א') יפי ציהך פתוח לרוחה ויהיו ענייך בני ביתך, ר"ל שלא יגדל אלנך החסד אשר אתה עושה עם העניי' יותר ממה שאתה מפרנס. את בני ביתך, וא"כ רחוק מאד לטפוט טעם הזכירה שיחפון הקב"ה להחפאח ח"ו צמה שגזכור את אשר גמול עלינו, ויפה אמרנו צם' הכו' כי מזה שזוה ית' על הזכרון הוא ממש ע"ד אס יהי' איש חייב לרעהו איזה סך וישלם לו מקצת מונו והמותר יאשר חייב לו אז הענין צריך זכירה או רשימה בפנקס, לא כן מי שפורע לחבירו חובו ולא נשאר חייב לו כלום, אין כאן מקום לזכירה, כי כבר עבר הענין מכל וכל, וא"כ כל מקום שנאמר זכירה בע"כ עדיין הענין לא נגמר, וגאולה מוצרי' עוד לא נגמרה עד לעהיד כמאמר הגז' כימי צאתך מארץ מצרים אחרנו נפלאות (עי' שם השלמת הדברי'): ועם דברינו אלה יתבאר לנו מאמר נפלא (מלאכי ג') אז נדברו יראי ד' איש אל רעהו ויקשצ ד' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ד' ולחושבי

שמו, ולבאר ענין הזכרון הזה ראו להצבונ תחלה במאמר אז נדברו מה מורה צולה אז, ומדוע לא אמר אז דברו יראי ד', לא נדברו גם מאמר ויקשצ מורה על שמיעה בעתיד, כמ"ס רש"י ז"ל על מאמר (ברכות ו' א') לו הקשצת המתנת, והכרח כי המאמר הזה צא להורות על דבר נכבד אשר חז"ל רמזו עליו (סוכה כ"א צ') ועלקו לא יבול אפילו שיחתן של תלמידי חכמים צריכין חלמוד, וראוי להשכיל לדעת אס השיחה היא שיחה שאינה של תורה ועכ"ז היא נחשצת כדבר תורה לא ידענו דרך לזה, אבל ענין הדבר כך הוא, למשל אחד צא לבית עשיר ונותנים לפניו לאכול, והוא שואל על הלחם המונה על השלחן אס הוא צריך לטול ידיו, ולברך עליו המוניא, וזה משיב לו כך טול ידיך והברך המוניא, הנה המאמר הזה מראה האומר נחשצ לתורה, כי הורה הלכה אל השואל איך יתנהג עם הלחם אשר לפניו, אכן אס צא אדם צבית ונמצא שם אנשי רבי' מוסבי' על השלחן אובלי' צסעודת צעה"ב, ואמר הצעה"ב אל האורח הבא מהר כך טול ידיך ותשצ עם המוסבי' וברך צרכת המוניא, הדברים האלה

אלה ואשוצה אל אישי הראשון כי טוב לי אז ועתה, כלומר גם אס נשיג טוב גם צנוקס זה עכ"ז משחקקי' אהנו רק אל שלחן אינו ית', כצן שיש לו נעגועים אל צביו, וזה ענין ונאמר ז"ל (ברכות ז') טובה מרדות אה צלבו של אדם יותר מהאה ונלקיות, היינו כאשר לבו עליו דוי על הנעגועי' שיש לו על צביו, זה טוב לו הרבה יותר מהאה ונלקיות, גם כי גם הנלקיות טוב' לו להעיר את לבבו לאמר אלה ואשוצה גוי' כי טוב לי אז ועתה, והתי יתן אל לבו לאמר הלא מלאונו כל הרעות האלה רק ונסצת כי גלשוני היום ונספתח צנחלת אזי הוכצ שמים צעורי, עכ"ז הלא יותר טוב לפניו ונרדות אהת הג"ל. — והצבונ כי ונאמר כי טוב לי אז ועתה מורה יש על הדבר שאמרנו, לאמר כי גם אס יהי' לי פה הרבה וניניו הניצודת והנעגועי' עכ"ז אני ונחין ונחיר הסנדל, ממש ע"ד עשיר ונעיר גדולה של סומרי' עשירי' נפע צדק וצא אל עיר קטנה ונכנס אל בית האכסני' וראה כי הנה דלים ורקים, אין צבית ונאונס לא לאכול ולא לשתות הנה צעור זאת עוד לא יצחין פחיתות העיר ולנותה, כי אס יתלה הדבר צרוע ונלו של צעל האכסני' הזאת כי דל הוא, אכן כאשר ידורש תחלה וישאל איזה אכסני' טובה, ונאמר לו אס רנוך אכסני' טובה קורה נא אל בית איש כלוני, כי הוא הנגיד והעשיר צעיר הזאת, ויבר שזיה וראה איך הוא ונשתמש צכל" פחותי' וצווי', אז יצחין הסנדל אשר צין עיר קטנה לעיר גדולה, כי גם העשיר של עיר קטנה עוד לא הניע אל פחותי' הרך אשר צעיר הגדולה, הנושל כאשר אהנו ונכלים וניניו צערום וחוקר כל קצע כי ונדה"ד הוא ונחתי ית', אבל אין הדבר תלוי צפחיתות הנוקס, לא כן אס נשיג טיבה וסצע גם פה, ועצ"ז יהי' לפי הנוקס, נדע ונצחין היטב עיה צין חו"ל גם אס אהנו צצו צצין צצין טונצ חרץ ישראל, וזהו ורדפה את ונאבנים גוי' אלה ואשוצה אל אישי הראשון כי טוב לי אז ועתה, ר"ל ונשיגות אשר אהנו ונשיג עתה, וזהו איך נעיר את שיר ד' על אדוות נכר גוי' תדבק לצונו גוי' אס לא עלטה את ירושלים על ראש שונחתי, והבן:

רב אחא בר אבהו אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפילו שיחת חולין של ת"ח גריבה למוד שנאמר ועלהו לא יבול :

עוד נראה להנתיק מאמר ויכתוב משה את מונחיהם למוסעיהם על פי ד' ואלה מוסעיהם למונחיהם, ע"ד דמיון, אחד נשא אשה אחרת והי' לו נער קטן מאשתו הראשונה, והי' מר לו מאלף, והיו עיניו כלות ומייחלות לאומר מהי יגדל הנער ויגיע עתה עת דודים לתתו אל בית חיהגו, ויהי כי ארכו היומי והנער הגיע לפרקו, והוא נסע דרך צענור ומסחריו, וירא שם בת איש מבני בני הארץ והתקשר עה אביה וכתבו בהגוי כגון נהקשרתי עימך מעיר פ', ולא הסבול עוד מורדותי מאשת אביך דלתי חם כמשלש חדשים, עד זמן החתונה, והנער יספור וימנה מספר הימים מהי יעברו וימי הנער, עד כי הגיע היום והלך שבר עגלות לנסוע אל מקום החתונה, ובשמחה גדולה ונפלאה עלה הנער על המרכבה ויסעו מציבה, הם ילאו את העיר והרחיקו ויאמר הנער אל הצעל עגלה יודי הנידה נא לי כמה פרסאות נסעתי מציבתי, ויאמר לו הצעל עגלה כבר נסענו ב' פרסאות ויותר, לומר הוא חוזר ושואל את הצע"ג כמה פרסאות הגני רחוק עתה מציבתי, וזה אומר לו ח' פרסאות או עשרה, והינה נוסעתי עוד הלאה וישאל אבי התהן את הצע"ג כמה פרסאות יש לכנינו עוד לנסוע על הההונה, והצע"ג נשיב לו, וישמע הנער ויאמר אל אביו הניינו נח ובורני מדוע אין שאלת שנינו דמוות זל"ז, אני בשאלתי את פי הצע"ג אני שואל אותו על מספר הפרסאות אשר נהאחרי, ואתה שואל אותו וצחרה לשאל כמה פרסאות יש עוד לפנינו לנסוע, ויען אביו ויאמר לו, אתה הטבת בשאלתך ואני בשאלתי, אתה הלא לא היית משולם צעיר פ', ואין אתה מכיר את מעלת המוחותן חסני ויקרו, ולא אתה בנה הכלה, אין אתה יודע כל מאומה מהללחתך אשר קרא ד' עליך שמה, רק זאת ידעה כי אתה צורח ומבני אשת אביך, לכן

האלה אינם הורה, כי ווי שאל אליו שאלה צדיני צרכות ונטיי, אין כהן לא שואל דין ולא משיב הלכה, כי כוונת צע"ג לא היה להוראה כלל, רק הזמיניהו לסעודתו, וצמודמן מעשה כזאת ודבור כזה אלל יראי ד' שהוליהו מפיהם דבר דדרך שיחה צטלה, כמו שנאמנו בחז"ל (ריס פ' ב' דסוכה) אמר ר' שמעון מעשה צטני עצדו של ר' גמליאל שהי' יסן התה המטה והאמר להם רבן גמליאל לזקנים רחיהם טבי עצדי שהוה הלומיד חכם ויודע עצדני פטורים מן הסוכה לכיפק יסן הוא התה המטה, ולפי דרכנו למדנו שהיסן התה המטה לא ינא ידי חובתו והע"פ שלא אמר זאת הלא לשיחת חולין בעלמא שהי' משהצח צענור, עכ"ל למדנו ממוני הלכה שהיסן התה המטה לא ינא ידי חובתו, הגה ליעינינו הוא כי המאמר הזה לא נאמר מפי רבן גמליאל להוראה כי הזקנים שהיו עמו כלם היו יודעי' ההלכה, ובעל המאמר לא כוון רק לשיחה בעלמא, ויה עשה הקב"ה אשר לפניו גלוי וידוע אשר צדורות הצא"ו יהיו מסופקי' דבר זה, והמתין הקב"ה מלקבל תיכף הדבור למעלה מפי רבן גמליאל, כי לע"ע הדבור הוא רק שיחת חולין, רק הדבור הי' שומר צדקתו עד יגיע עת אשר ישאלו שאלה ע"ד זה, וזהו הו דברו פי' זה כמה שנים אשר נדברו יראי ד' איש אל רעהו, ולכן לא אמר אז דברו כי זה הי' עורה שהיו מדברי' בצוונת מוכוון, לכן אמר נדברו, כי נדמון כך להם צלח שום כוונה, כ"ה מוספת המסכה הדברי' וההגלגלותם, ויה עשה הקב"ה ויקצב ד' וחתיב וישוע, וצחק וישך הזמן ויכתב ספר זכרון לפניו כמשפט לדבר שעדיין לא נגמר, והענין נכד :

ובגמרא (שם) מובא הדרש הזה של ועלהו לא יבול כו' על אהיה מעשה שסיפר ר' שמעון, ומעשה צטני עצדו, הניח אמר ר' שמעון משיחתו של רבן גמליאל למדנו שני דברים, למדנו שעצדים פטורים מן הסוכה, ולמדנו שהיסן התה המטה לא ינא ידע, ולמנו מדבריו של ר' גמליאל, מלחא אנן אחרתי קא משמע לן, כי ה' דאמר

לכן אתה שואל כמה פרסאות אתה רחוק וממה, לא כן אני אשר נפשי יודעת מאד להיכן אני מוליד אותך לכן אני מנקה לדעת מספר המסעות אשר לפני, מה לי להפרסאות אשר לאחר, הנמשל מובן מאד, כי ישראל הלא אין להם שום ידיעה בארץ ישראל ומעלתה וחשיבותה, המה אינם יודעים יותר רק מה שהם ניסעים ובורחים ומתרחקים מארץ מצרים, לא כן מרע"ה אשר נפשו יודעת מאד להיכן הוא מוליכם לכן הוא מונה המסעות אל אשר לפניו, וזהו ויכתוב משה את מונחיהם למסעיהם, ר"ל הוא עשה חשבון וונה לפניו, אל המקום אשר הם ניסעים, והמה צהיפק, כי הנה לא עשו החשבון רק על ההרחקה מן המקום אשר יאזו משה, וזהו ואלה ניסעיהם למונחיהם, והבן:

זאת הארץ אשר תפול לכם נחלה ארץ כנען לגבולותיה, מדרש, מלמד שהראה הקב"ה לנושה כל מה שהי' ועתיד להיות, דור דור ודורסיו כו' שנאמר ויאמר ד' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה, אך אמר להם לאבות שבעה ששבעתי להם כו'. הנראה צבאור זה ע"ד מאמר דהע"ה (ההלים ק"ה) אשר כרת את אברהם ושבעתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחק לישראל צרית עולם, לאמר לך אחן ארץ כנען גו', אשר לדעתי רמז דהע"ה צמאמרו זה אל מאמר הקב"ה ליעקב צמראה הסולם (ויצא) כי לא אעזבך עד אשר אס עשיתי את אשר דברתי לך, והכוונה בזה כי יש הולך למרחקים ועושה שמה אלל צעה"צ אחד ימים רבים, לסוף נתן לו שכרו והלך לביתו, ויהי הוא הולך בדרך ובטרם צא לביתו ונאחד נידו כל הסך אשר נתן לו בעליו, והאף אמנם כי על הצעה"צ לא יהי בלבו חלונה, כי הלא הוא נתן לו שכרו בשלמות באין מן הסור כל מאומה, עכ"ל הלא הוא בעצמו אין לו הנאה משכר זה כלום, ויבוא ריקם לביתו כאלו לא לקח ניד בעליו מאומה, אכן אם הצעה"צ אוהב אותו כי נאל חן בעיניו, וכל חפני ותאוקחו בחקנת העלוב הזה שיבוא לביתו עם

המעות שיכול לפרנס אשתו וצניו, הוא מנתיחו ואומר לו הנה נתתי הסך הזה בידך, וכן יקרה לך אסון ופגע בדרך ותפסד כל מה שבידך, אני ערז לך בעד כל הסך, ותשוב אלני וצוא אלני שנית ואחן לך עוד הפעם, הכוונל, הקב"ה הצטיח לאברהם וכתה עמו הצרית לתת לזרעו ארץ כנען, עכ"ל שאל ואמר צמה ארע כי אירשנה, מסכת מורדאו שמה יגרום החטא, ומקיא הארץ אותם, וה"כ הקב"ה הקים הצטתחו ואחננו אין צידנו מאומה, לזה הכפיל הקב"ה את הצטתחו ליעקב ואמר לו כי לא אעזבך עד אשר אס עשיתי את אשר דברתי לך, כלומר גם אם כזר נתתי לזרעך והם יפסדו אותה, אכני אערצנו, ואחזור ואתן, וזהו כי לא אעזבך עד אשר גו' כהמצטיח כנז' שאמר לאהבנו דע כי לא אשקוט עד כי בהכרח יגיע הסך הזה ליד בני ביתך, ועל החסד הגדול הזה אחננו אומרים בלילי פסח ברוך שומר הצטתחו לישראל, והוא שבה נפלא מאד כי על שלמות הנתניה המליך צמאמר שמירה ברוך שומר כו' כי משפט השומר שלא יאבד דבר הנשמר, והמחזיר ונותן דבר הנאבד אין עוד שמירה גדולה מזו, וזהו ויעמידה ליעקב לחק לישראל צרית עולם לאמר לך אחן ארץ כנען, כלומר לא כחותו שמצטיח וכוחו למצירו כך וכך אחן לך, וכאשר הגיע הזמן וקיים הצטתחו הוא מוחק מלת אחן וכוחו צמקימו כזר נתתי, לא כן הקב"ה כי גם אחר הנתניה הצטתחה נשאתה לאמר לך אחן, להורות כי גם אם יאבדו יחזור ויתן:

ובסמוך, זה שאמר הכתוב כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, אמר להם הקב"ה לישראל יכול הייתי לבראות לכם ארץ חדשה אלא נצטיל לבראות לכם את כחי אני הורג שונאיכם מופניכם ונותן לכם את ארצם, לקיים מה שנאמר כח מעשיו הגיד לעמו כו', לצוא אל צאור הדברים נקדי' מאמר משה רבינו ע"ה אל ישראל (עקב) אל תאמר בלבבך בקדוק ד' אלקיך אותם מפניך לאמר בצדקתי הביאני ד' לרשת את הארץ הזאת גו' לא בצדקתך גו' כי

ברשעת הגוים האלה ד' אלקיך מורישם מפניך, דע כי כבר נתבאר כי לישראל יש שני בחינות צערך מעלתם, הא' צערך עצמן, הב' צערך הזוגי, וכמאמר לכה דודי נלא השדה נלינה צכפרים צכופרים צ' אח"כ נשכימה לכרמי, וצערבם הלא יהי אלינו השואות חן חן עד מאד, וזהו מאמר (מלאכי א') אהבתי אתכם חומר ד' ואמרתם בונה אהבחנו הלא אח עשו ליעקב גוי ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, והכוונה בזה כי ישראל מתפללי' עצמם על אהבנו ית' אהנו, ואומרים בונה אהבחנו, כאומר ויה נדקוהינו ומה הסדנו ובונה אהבנו ראויי שתאכזב אותנו, ע"ז נשיב ית' הלא אח עשו ליעקב, כלומר גם אם אין אתם ראויי אל אהבה עצמיית, הלא אתם ראויי אל אהבה צהטרפות כאשר אערוך אתכם נגד עשו, וזהו הלא אח עשו ליעקב, ולא שתחשבו כי אתם גדולי' וטובי' עד היותכם ראויי אל אהבה צערך עצמיכם, לא כן כ"א נוחמת הצטרפות את רשעת עשו, וזהו ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, והנופת על זה ואשים את הריו שומה גוי, וכמו שנבאר: ונקר' עוד מאמר שמשון התיימני (שופטים י"ד) אחרת נא לכם חידה אם הגד תגירו אותה לי גוי ונתתי לכם שלשים סדינים גוי' והם לא תוכלו להגיד לי ונתתם אתם לי גוי, לסוף בזה דלילה ותנך עליו להגיד לה ואח"כ הלכה והגידה לבני עמה, ונאו אל שמשון ואמרו לו מה מהוק מדבש ומה עז ווארי, והנלה עליו רוח ד' וירד אשקלון ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצותם ויתן החליפות לנגידי החידה, ומה ראש שמשון לעשות כן, וכי הושפט כך הוא, למה לא נתן להם מניסם את אשר הנטיח להם, אכן אם הם היו מגידים החידה מענת נפשם מדעתם ורוח מניעתם ודאי הי' שמשון חייב לתת להם מניסו, לא כן עתה, כי הלא צמורה צאו והגירו החידה, אבל צמורה לא ידעו ולא הבינו, רק עשו מרמה ע"י אשה, ויין היישר לא הי' חייב לתת להם כל מאומה, רק לנאת ידי הפלשת' השומע' את הדבר הזה ואינם יודעי' האמה וחושבי' על שמשון

כי יודאי הוא חייב לתת להם, הוכרח לתת להם לקיים את דבריו, לכן הרג מהם שלשים איש ולקה חליצותם ונתן להם, כמאמר (פסחים כ"ד) מדול ידי' משתלים, כושפט הזה מושם נהג הקציה עם ישראל כי אם היו נדיקי' ושלמים לפני ד' והיו טובי' וחשובי' צערך עצמן, הי' צורא להם ארץ ישראל חדשה, לא שיקח ונאה כנען לתת להם, אבל אחר אשר אין לישראל חשיבות צערך עצמן כ"א צהטרפות רוע מעשי כנען כי המה רעים וחטאי' עד מאד, וצערך הרשעים האלה יעלו חן לפני ית' וראויי להנחילם נחלה, עכ"ז הקצ"ה אינו עושה רק כמדת אהבנו את ישראל, כמו שכל אהבנו ית' את ישראל נמחה וורשעת כנען, כן הנחלה להנחילם חלף נדקתם ג"כ נחלת כנען, וזהו מאמר הווד' אמר הקצ"ה יכול הייתי לבראות לכם ארץ חדשה אלא בשביל להראות לכם את כחי אני הורג שונאיכם מפניכם ונתן לכם את ארצם, לקיים מה שנאמר כח מעשיו הגיד לעמו גוי', מאמר כח ימולך על מעשיהם הטובי' של ישראל ע"ז אמרו בישראל כאשר הם עושי' רצונו של מוקים הם מוסיפי' בה צבורה של מעלה, ובהיפך כאמר צור ילך השי, מושם כטענת הטוען בפני הנ"ד אשר טענה הצודקת התן עוז אל הדיין ותוסיף בה צידו לצות אותו, ולהיפך מהיש כח הדיין, וידוי נרפים הם מלהפוך צרכו, וזהו בשביל להראות לכם את כחי כו', למען תדעו בונה כחכם גדול ותבחנו את עצמכם להשכיל לדעת באיזה מעמד אתם, כי אם הייתם באמת צנתי' גבוה' שעלי' נאמר תנו עוז לחלקי' הי' צורא לכם ארץ ישראל חדשה, אבל עתה כח מעשיו, היינו הכח אשר אתם עתה צו אינו רק לתת להם ארצות גוי', וזהו מאמר אל האמר בלבנך צהדוק ד' אלקיך אותם מפניך לאמר נדקתי הביאני ד' גוי', כי אם הי' כן הי' צורא לכם ארץ ישראל חדשה, כי אם ברשעת גוי' ד' אלקיך מורישם מפניך, ואין למעשיכם חשיבות רק צהטרפות רשעות העמים, וזהו ואת עשו שנאתי, והעד, ואשים תחלה את

הריו

ורע' כי לעתיד יטהרנו ית' עד שנהיה לדיקים
 גמורים ויהי לישראל חשיבות בערך עצמן,
 לא חשיבות ע"י הצטרפות הזולת, ואז יצרח
 אלינו הקב"ה ארץ ישראל חדשה, כמאמר (ישעי'
 נ"ד) הרחיב מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו
 אל תחשוכי גו' כי ימין ושמאל תפרוצי גו', היינו
 שתתפשט א"י תחת יושביה ויהי היא ארץ ישראל
 חדשה, וע"ז רמז הכתוב במאמר (וינא)
 ופרגת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו כך כל
 משפחות האדמה, וכאמרם ז"ל עתידה ירושלים
 להיות בא"י וא"י ככל העולם וזהו נחלה בלא
 מזרים, היינו לא כאשר עד הנה שאם רצו ישראל
 להרחיב את גבולם היו לוחמים עם השכנים
 ומגרשים אותם להרחיב את גבולם, לא כן
 לעתיד כי תהי' הרוחה מארץ ישראל עצמה, לא
 שתהוסף מגבולות הארץ סביב, וזהו ופרגת ימה
 וקדמה, ועכ"ז ונברכו כך כל משפחות האדמה,
 כי לא תצור ל"הם עם ההרחבה אשר תשיג אתה:

הריושמונה, וקדמה רעה שלהם לפני בוא הטובה
 לכם, וזהו (ירמ' ל"ב) כי על אפי ועל חמתי
 היתה לי העיר הזאת כלומר כל אהבתי שאני
 אוהב אתכם זה רק נוספת האף והחמה אשר
 נתכה חמתי עליהם, וזהו מאמר (ישעי' ס"ו)
 אמרו אחיכם שונאיכם מגדוכם למען שמי יכבד ד'
 ונראה בשמחתכם גו', כלומר כי הרשעי' חושבי'
 בלבם שגם הם ישיגו מן הטוב הצפון ללדיקי', כי
 לולא הרשעי' לא הי' הקב"ה מתכבד במעשי
 הדיקי', וזהו למען שמי יכבד ד', ולכן ונראה
 בשמחתכם, כי לולא רשעתם לא היו הדיקי'
 זוכי' אל הטוב ההוא, ע"ז אמר כי לא כן הוא רק
 והם יבשו, וכמאמר (שם ה') וחרכות מחים
 גרים יאכלו, א"כ עוד הדבר בהיפך, לא זאת לבד
 שלא ישיגו מטובם של הדיקי', אבל עוד זאת ג"כ
 כי כל טובם וסגולתם של הרשעים יבוא ליד
 הדיקי', לכן והם יבשו כמשפט המקוה לטוב.
 ויבוא רע:

חתימת הספר

אמרו רבותינו ז"ל (עירובין כ"א ב') מאי דכתיב עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעות בשר, בני הזמר בדברי סופרים כדברי תורה, ושמו האמר אם יש צורך בהם מפני מה לא נכתבו עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעות בשר, אמר רב פפא בר"י דרב אחא משמי' דרבה בר עולא כל הלועג על דברי חכמים נידון ביגיעת בשר, אמר לי רבא מי כתיב ולעג ולהג כתיב הלא אמר רבא שכל ההוגה בה טועם טעם בשר. והאמר סתום וחתום, מה מהחשובה יש בדברי רב פפא כל הלועג בו על שאלת הגמרא אם יש צורך בהם מפני מה לא נכתבו, ורבא גם הוא לא היה קשה לו רק זאת מי כתיב ולעג ולהג כתיב, הלא אם היה כתיב ולעג לא היה קשה עוד מאומה, והוא פלאי, אמנם נזכיר לזה מאמר החכם מכל אדם ע"ה (משלי י"ג) נדיק אוכל לשבע נפשו ונטן רשעים החסר, ויש על מאמר זה צדורים שונים אבל אין פוהר אותו כפי הכוונה הנאותה אל חכם לבב כמוהו, אשר כל דבריו מלא אותם בחכמה לבהבונה זכה דקמן הדקה, וכפי ההשקפה הראשונה מה שמגיע אותו החכם במאמר זה ובמה הכדיל את הנדיק מלת הרשע, שהנדיק אוכל לשבע נפשו, וכי הרשע אינו אוכל לשבע נפשו, הלא יאכל הרבה יותר מן הנדיק, אבל הסבה ושמע, כי דבר יקר שמגיע אותו החכם ע"ה במאמר זה:

רבותינו ז"ל אמרו (סוכה מ"ז) שלא כמדת צד"ק מדה הקב"ה, מדה צד"ק כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, אבל מדה הקב"ה מלא מחזיק, ריקן אינו מחזיק, שנאמר והי' אם שמע השמעו, אם שמעת השמע ואם לאו לא שמע, וכבר ילתי אמרה בצחור דברים אלו

(צ"ה ישמות ט' ב') כי כל מחמדי ותענוגי העוה"ז לא יערבו אל נפש האדם בלתי טרם השיגו הדבר שהוא נכסף אליו, אבל בהשיגו אותו ויהי' בידו זמן ידוע יופג ממנו ערבותו, ולא ירגיש מאומה ממתיקותו, כי כן משפט החשוקה כי התנוסס באדם רק אחר ההעדר לא אחר המציאות, כי אחר אשר ישביע עצמו ממנו יהי' לזרז באפו, במאמר (משלי כ"ז) נפש שבעה תבוס נופת, או אם יאכל תמיד מאכל אחד יקון בו, וכן בהיות אצלו כלי חמדה זמן כביר הלא כל אשר ירבו הימים יחמעט חשיבותה, לכן יערז האוכל רק אחר הרענון, השחי' אחר הצמחון, העושר אחר העוני והדלות, לא כן החורה החמודה כי כל מה שתחוסף במציאות עוד יותר תחוסף החשוקה אליה, וכל מה שירבה מציאותה יתרבה חשיבותה, כי דדיה ירדו נפש האדם דשן בכל עת, וכבר הול"ך הנאון בעל ספר הפלאה זקוק' על מאמר כלם ישבעו ויתענגו מטובך, כי מלך הטבע לא יהי' עונג בכל תענוגי העולם בלתי אחר ההעדר, לא אחר המציאות, במאמר נפש שבעה תבוס נופת, לא כן התורה כי גם אחר השביעה ימלא עונג רב וזהו כלם ישבעו ועב"ז ויתענגו מטובך: דו"א מה שאמרו ז"ל מדה צד"ק כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, לא כן מדה הקב"ה מלא מחזיק, היינו החורה והמציאות שהם נועדתי הנפש בהם לא תגעל הנפש לעולם, אבל עוד בהיפך, כל עוד יותר שישיעו עצמם מוונה עוד יותר יתענגו, וכמו שהמלינו חז"ל (בראשית רבה ל"ז) וידנו לרוב בקרב הארץ מה דגים הללו גדלים במים ובין שורדת טפה אחת מלמעלה ונקבלין אותה בצמחון, כך ישראל גדלים בחורה ובין שהם שומע"י דבר חדש מן החורה ונקבלי' אותו

חתימות הספר

במאמר, וזהו המאמר דהע"ה (תהלי' כ"ז) אחת
שאלתי מאת ד' אותה חזקת שצתי צבתי ד' כל ימי
חיי גו', כי כאשר ישאל אחד מחבריו מאכל טוב
וערב הוא שואל קודם שיתן לו, אבל אחר אשר
האכילו לשזבע נפשו לא ישאל עוד, כמשפט מדת
צו"ד כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק, אמנם
התשוקה לתורה ומצות הנה אחר הלמוד תהי'
התשוקה עוד עודפת על אשר הי' משתוקק מוחלל,
וגם כי ילמוד כל היום לא ישבע ויזקק וישאל
עוד יותר, וזהו אחת שאלתי מאת ד' אשר אותה
חזקת המיד בלא שציעה, ומה היא שצתי צבתי

ד' כל ימי חיי, זה אשר השמיע אותנו החכם
הנבחר במאמרו הגו', לדיק אוכל לשזבע נפשו,
ר"ל הוא ישקוד אחר דבר המענג אותו גם אחרי
שצעו, ובטן רשעי' תזקק לה עונג רק כאשר
תחסר, כמשפט מדת צו"ד אשר כלי ריקן מחזיק,
מלא אינו מחזיק, ומלת אוכל עומדת במקום
שנים, כמשך עצמו ואחר עמו, והמשך המאמר
כך הוא, לדיק אוכל גם לשזבע נפשו, כמשפט
ומדת הקצ"ה מלא מחזיק, ובטן רשעים תזקק
אוכל רק כאשר תחסר, ריקן מחזיק מלא אינו
מחזיק, ושומר הדברי' — ועילת הדבר, כי כבר
קבלנו

י' יבנה"א (י"ל צ') ורכלתם אוכל ושזבע ורכלתם את שם ד' חלקים אשר עשה עונכם להפליא ולא יצושו
עמיו לעולם, הוראת ונאמר אוכל ושזבע וורה יפה על הכוונה הגו', שתעבוק בחורה ונזות, שזהו
צחי' אוכל ושזבע, היינו שאוכלי' אחוה גם צעת השציעה, והללתם את שם ד' חלקים אשר עשה עונכם להפליא,
וישחיתו המאמר בשלמותו נליע ונאמר (כוכה כ"צ) לעתיד ונצח הקצ"ה ילך הרע ושומרו כו' יללו צוכים והללו
צוכים, ורף הקצ"ה חנה עונכם, שנאמר והי' כי יפלא צעיני שארית העם הזה גם צעיני יפלא, וכבר כתבנו
בצדור זה בלח"י שנות צפוף הספר [שזר רחמי עמה שכבר זכה הר"ף ז"ל צוה] כי צעיני הלדיק"ן תהי' ונסת
ראותם גדול הבר ישפטו דעתם כי לא צפכם כנשו אותו, רק משונים השיגו עזרה, כנאמר ז"ל (שם) ילרו
של אדם ותתגבר עליו בכל יום וחלונא הקצ"ה עוזרו לא הי' יכול לו, לכן כאשר יתברר אליהם זאת וצעיניהם
יחלו רב כמו וגזירתו של הי"ה"ר יצבו לאור הלח עתה. לא נשאר להם ונאווה וין הזכות, ולנוען השקיע אותם
ונצייניהם יעשה הקצ"ה א"ע כנחשלה שנאמר והי' כי יפלא צעיני שארית העם הזה גם צעיני יפלא, היינו כי
נרצו חסדו ית' יעשה את עצמו כאלו אינו יודע וזה, לנוען לא ירגישו הם כי נאחו ית' היתה זאת להם,
יידברו על לבם כי הם צענוים ידיהם עשו להם חושים [ע"י לנעלה סוף מקודי ותמלא ע"ז ושל מנרן] זהו
שאר ורכלתם אוכל ושזבע, וכמו שביארנו שזה צחי' לדיק אוכל לשזבע נפשו, כ"ל כי יימדו ועשיתם ועסקיהם
אל הדברים הלל"י, אשר הנפש תתענג בהם גם אחר השציעה, אבל הי' נוקם לוור כי יש להודות אליו ית'
על טובותיו עונגו רק צעיני עוה"ז, ולא על חורה ונזות, שהוא דבר תלוי צנחית האדם, אוננם הלח צאמת
גם הורה והזונם לולא הקצ"ה עוזרו לא הי' יכול לו, לכן יפה אור והללתם את שם ד' חלקים, והאף אוננם
כי נאמר גם צעיני יפלא, שההוראה וזה שהדבר תלוי כפת האדם, כי לולא כן ויה נוקם להשתלא, לזה אור
אשר עשה עונכם להפליא, היינו כי צנוונה הוא עושה א"ע כנחשלה עונכם לנוען אשר ולא יצושו עמיו לעולם,
ויסן. — עידי וידעו צוה נבחר ג"כ ונאמר לדיק"ן נדוה להם כהר רשעים נדוה להם כהוט השערה, אשר
תקפו רצום על ונאיות ענין זהו שני הפכים צנושא אחד, אבל נבחר תהלה ונאמר (ישעיה ה') הוי ונשכי העון
תצלי סביב וקבעת העגלה העלה, ענין האוכל אשר צהר להנשיל העונות אל העגלה והמחלים, דע כי היתה
הכיינה צוה לענין גדול ויקר, כי יש צעל עגלה אשר צרונתו לחפור הסובי' צעגלה, יתן על הפוס אוכל גדולה
וכמה, ויודענימם סוכים אשר צעת יצוא אליהם העגלון לחפרם ויציבה להכניס ראש הפוס צדור הנוכח לזה,
ויצוי הסוכי' את ויעשה העגלון אשר יעשה לנו, וע"י נתינת האוכל וכצורת האוכל ונד עלמו ונאסו ע"י"ו ונכניס ראשם
צו, כי ירצו צוה הרפת, והוצל סוף ופני עול, אבל יש ונעלי עגלות אשר יאקרו הסוכי' ע"ד אחר, בלא אוכל
יפלא וירדעת, אבל יצונו על הפוס חבלים וייתרים דקים וינולאים צנחשת קלל, עד כי ישים לקראת ונחג
יפסן ע"י, ויתן צו כצורת על גופו כל ונאווה, ונאין או חיפוש ידע הפוס וירגיש אשר צלל הסני וין החבלים
ויחיתים סוכים בהם עגלה עושה אצנים ועבר ונשא לעיפה, הוא הדבר צנחשת"א כי יש חוטי"א עושים נאיות
ועילת בלג חורש ונחשצות און הגנוב רזוח כו', ויש אשר ירגישו צגנות הנושעים הרעים האלה, ולא יאזה
להם להחזיק אל עניני' סחוחים אלה, אבל הי"ה"ר יזקק אליהם ערונה אחרת, יסיר ועליהם וונגד עיניהם

האוכף

חתימת הספר

ובהקדמה לפי המשנה [סדר זרעים] ז"ל ואם תביט אותו על פשוטו תראה בו ענינים רחוקים מן השכל כו', אבל עשו דבר זה לעינים כפלאים, א' ללבוש רעיוני החלמידים, וללבוש לבושים כו', ב' כדי לעזור עיני הבסילי' כו' במאמר (משלי כ"ג) באזני כסיל אל תדבר פן יבזו לשכל מליך, אף אתה אמור כי הטעם הא' הלא הוא נזכר במאמר רבא, שכל ההוגה בה טועם טעם צמר, והטעם הב' של הרמב"ם ז"ל נכלל במאמר רב פפא, והענין נכבד למצין :

ואחר הדברי' והאמת האלה יתבאר לנו מאמרם ז"ל בחתימות ספר במדבר, אמר הקב"ה בעולם הזה ע"י עונות גלו ונתפזרו בשערי החרץ, אבל לעתיד לבוא אם יהי' נדחך בקצה השמים גו' וכן ישע"י אמור ופדויו ד' ישונן וצאו ציון ברנה ושמת עולם על ראשם שזון ושמתה ישיגו וגסו יגין והנחה. ועם דרכנו יתבאר גם כן מאמר (תהלים ז'), שבענו בצוקר חסדך וברכנה וגשמתה בכל ימינו, שמתנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה יראה אל עבדיך פעליך והדרך על בניסם, באור זה כי כבר נתבאר אשר ארץ ישראל טובה לגוף ולנפש, לגוף כי הלא היא ארץ זבת חלב ודבש, ולנפש מנח היא ארץ קדושה, אשר בה משכן החכמה והקדושה והנצחא ורוח הקודש, ובמאמר (ישע"י ז') כי מניין תנח תורה ודבר ד' מירושלים, ומעתה התבונן נא כי ישיבת ישראל בארץ ישראל לא היתה צבחי' אחת אל כלם, כי אותם אשר כל מנחתם להשיג תאוהם, וכל חפצם הי' בתענוגי העוה"ז, הנה הם השיגו תענוגיהם לכל חפניהם צנת. צואם אל ארץ ישראל, כי כאשר טעמו נוטב הארץ את ערבות ומתיקות פירותיה ושאר תענוגי הגוף אשר בה בהפלגת ערך מכל ארצות זולתה יאזרו עיניהם, וישמחו כי ישתוקו לאכול לשבעה ולמלא כריסם מתלב הארץ, חוננם ברבות הימים ובסגות הזונים אשר אשר חכלו וישבעו מנח, הנה שבו התענוגי' האלה והיו כאין בעיניהם, כמשפט לתענוגי הגוף שאין ערבות במתיאוחם כ"א אחר העדרם, בעוד שהאדם

יתן וישפיע תמיד אל כל השוקד אחרים, ומפיו יגיע אליהם דעת וחכמה, יצפון לישראל חסיה, כלומר הצפין ית' והסתיר חכמת התורה לבלי תתגלה כ"כ על נקלה רק אל אותו שיעמול בה ויבקש רחמים על השגתה, וביאר הטעם, כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם, כלומר אם רק אחר מרצית העמל והיגיעה תבוא החכמה בלבך אז ודעת לנפשך ינעם, כלומר ינעם ויערב לו כל דבר בעת ישיגו מחדש לא כן אם הי' נכתב בתורה מוצא כל הדברי' סופרי' וכל עמקי שפוני טמוני חזרותיה מה שעתיד להתחדש בה, כבר הי' קרה אותה כמקרה כל דבר ישן, והיו בני אדם מלעיגי' על דברי תורה כמו שולעיגי' על המאכל שמורגלי' בו, במאמר (הושע ח') אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו, כלומר אם הי' הכל מוצא עד שלא יסאך אל הלומד לחקור במצפוניו ולהעמיק במאמריה להתחדש לו חדשים לבקרים כבר היתה לזרא בעיניו, (עי' שמות רבה כ"ז) לא כן עתה נאמר עליה (משלי ה') דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד, ובמאמר ז"ל (עירובין ג"ד ז') מה הדד הזה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם, אף דברי תורה כו', לכן באהבה תשגה תמיד, גם בכל יום ימיים הבאים תהי' צעיניך כחדשה, ונפני החדשו' והנצרות אשר יהגלו לעיניך בתמידות, ומעתה התבונן נא כי רב פפא ורבא לא פליגי בפירוש הכתוב, בלתי כי רב פפא מפרש שהכתוב אומר קצה החסרון, שע"כ לא נכתבו כי אם הי' הכל מוצא כבר היתה כדוונגמא ישנה הנלתי חשובה למאומה, והיו מלעיגי' עליה, במאמר הושע הנו', אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו, רק רבא פריך ל' ווי כתיב ולעג ולהג כתיב, ע"כ צידד לבאר כי הכתוב מדבר מנעין המעלה, לא מענין החסרון אם הי' הכל מוצא, ואמר כי הלא עתה יש מעלה שכל ההוגה בה טועם טעם צמר, והיא חציבה אלל לומדיה כשעשה ראשונה :

ואתה קורא נעים שא נא עיניך וראה מה שכתב הרמב"ם ז"ל במורה נבוכים [בע"א מראשון]

ז"ל (כטב מ"ט א') מיוס שחרז צית המקדש אין
 לך יוס שאין קללתו מרובה מחצירו, ומכ"ש מדה
 טובה מרובה בו, ראוי שיהי' השמחה ג"כ בדרך
 זה שתהוסף והתחדש עלינו השמחה יוס אחר יוס,
 וזהו יראה אל עזריך פעליך, וגם והדרך על
 צניכה, כי דור לדור ישנח מעשיך על הוספת
 הוד והדר אשר ישפיע אליהם לאין תכלית [ועי'
 מ"ש למעלה פ' שלח בצאור דברי המדרש בראשונה
 היו הכל מתאווים ליכנס לארץ כו'], וזהו מאמר
 המדרש שלפנינו, אמר הקב"ה צוה"ז ע"י עונות
 גלו ונהפזרו כו', כי ע"י שהיו להוסי' אחר התורה,
 הנה צדקות הימ"י נתמעט חשיבות ח"י צענייהם
 וע"י עונות גלו ונהפזרו, אבל לעיל כו' ופרווי ד'
 ישבון וצאו ליון צדנה ושמחה עולם על ראשם,
 כלומר לא שמחה תלוניה, שיש לה קץ ותכלה
 אחר ההרגל, כי אם שמחה עולם תהי' על ראשם,
 היינו שמחה על שלמות רוחני ונפשי, וזהו שאין
 ושמחה ישגו, ההבדל בין שאין ושמחה ואלהי
 בצאורי הגר"ח מוויילנא ג"ע בספר דבר אליהו
 (חיוב ג') השמחים ח"י גיל ישישו גו', הנה מאמר
 שאין יתכן צדקות הדבר עומד על גמר טובו ושלמות
 פעולתו, כמאמר שמחים בצאתם וששים בצואם,
 ר"ל ישמחו בצאתם להאיר על הארץ ולחדש אורם,
 כי מאמר שמחה הוא צעת שנתחדש הדבר, וששים
 בצואם, היינו צדקות השמש כבר בנערכ אז ישישו
 שגמרו פעולתם הטוב כו' ע"ש, כענין שביאר החכם
 מהר"י אלבו ז"ל מאמר (תהלים ע') ישישו וישמחו
 כך כל מבקשיך, גם אחר המשוש עוד ישישו שמחה
 יוס אחר יוס, וביאר הסנה אל התחדשות השמחה
 ואמר ויאמרו תמיד יגדל אלקי, ר"ל כי יוס אחר
 יוס תהוסף השגתם יותר צהגת אלקותו ית',
 ויאמרו תמיד יגדל אלקים מעל לגבול אשר השגנו
 לתמול, וזהו שאין ושמחה ישגו, וכמאמר הגו'
 מדת הקב"ה מלא מחזיק, ואתה ד' האר עינינו
 בתורתך, וזה עלינו ברכותיך, ונגילה ושמחה
 נישועתך, אמן :

שהאדם ריק מהם ומתאוה להם, לא כן אחר
 שהשניע נפשו והורגל בהם יהיו לו לזרה, והגעל
 נפשו בהם, כמאמר הגו', נפש שצעה הצום
 נופת, וא"כ אליהם היתה ארץ ישראל צנח"י בלי
 ריקן מחזיק, מלא חינו מחזיק, חונם אותם אשר
 כל ישעם וכל חפצם הי' לשצוע נעימות, עיו
 ותענומות, לחזות צנועם ד' ולהתעון ציו הרוחני
 אשר יצו ויופיע מקרני אור קדושה, הלא
 אליהם הענין בהיפך, מלא מחזיק ריקן חינו מחזיק,
 וכל אשר ירבו הימים ויארבו, עוד יותר יוסיפו תה
 כחם בשלמות נפשם וירגשו יותר צנועם ציו הארץ:
 ואולי זה הוא מאמר אדוננו מרע"ה (עקב) ארץ
 אשר לא צמסנתת האכל בה לחם, כלומר
 לא שיערב לך אכילתך בצעור תשיגנו אחר ההעדר
 ואחר הרעבון ועצבון גדול, לא כן כ"א לא החסר
 כל צה גו' ואכלה ושנעת וברכת את ד' אלקיך על
 הארץ הטובה אשר נתן לך, וגם השביעה לא
 הקלקל התענוג, כי גם אחר השביעה ימלא פיך
 תודה וקול זמרה לנרך על הארץ הטובה, וכמאמר
 הגו' כלם ישבעו, ועכ"ז ויהענגו מטובך, וזה
 מאמר (הצוא) הגדתי היום לד' אלקיך כי באתי
 אל הארץ, כלומר כי הנני צנח"י מלא מחזיק,
 ויערב עלי נועם הארץ בכל פעם יותר, ובכל שעה
 אני אומר עתה באתי אל הארץ, כי הוא רואה
 ומרגיש צה כהרואה פנים חדשות, וזהו הגדתי
 היום גו' כי היא ערבה עלי כאלו עתה באתי,
 וזהו ענין בקשהנו שבענו בבוקר חסוך, והחסר
 לא יופג טעמו בהושך הימים, אבל ונרגנה
 וגשמחה בכל ימינו, כמ"ש בצאורי רבינו הגאון
 מוויילנא ג"ע (משלי כ"ג) ויולד חכם ישמח בו,
 שמחה הוא בדבר שנתחדש, וכאשר יוליד חכם
 המחשך חידושי תמיד בתורה, ישמח בו האב
 שמחה חדשה בכל פעם, וזהו ונרגנה וגשמחה
 בכל ימינו, יוס אחר יוס נשמח שמחה חדשה,
 וזהו שמחנו כימות עניתנו גו', ר"ל כמו אשר בימי
 אכלנו הי' היגון נתוסף יוס אחר יוס, כמאמר

בידך הנותן לעיף בח. ולאין אונים עצמה ירבה.

אזהרה

ידעו בית ישראל כלם, כי מוזהרים אנחנו בלי להסיג גבול עולם, שלא לשלוח יד בעולתה, לבז ולמשיסה, ולוזה זה יתחונקון, המזיק בידיים או גם הגורם בניזקין, כי נזדמנו מרימי יד פרצו גדר גדרה תורתני הקדושה, אשר אררס ד' ית' ארור משיג גבול רעהו, ומי התיר זאת אל המודפיסים לשזב להדפים ספר אהל יעקב בראשית וספר שנות, ושחים רעות עשו, א' כמיה שעשו זאת בלא רשותי, שנית כי אה היו מודיעים אותי הייתי נותן על ידם ההגהות והתיקונים לתקן השגיאות אשר נפלו בראשונים, והם הוסיפו שגיאות על שגיאות, עד כי הפרוץ מרובה כו', לכן אחי ועמי זכרו נא זכרו תורת משה קהלת יעקב, ושאו עיניכם וראו כי כמיה גאוני עולם מחזיקים בי לאסור איסר על כל המודפיסים, וגם אנכי אולא פי ואומר שאין אני מרשה לשום אדם להשיב להעלות ספר אהל יעקב על מכש הדפוס, לא ונקתם, ולא כלם, גם לא אחד מהם, בלתי אותו שיה' לו רשות מידי, או מיד ב"ב, מיוס דלמטה והלאה, לא מיוס דלמטה ולפניו, ואני אוסר מהיום על כל המודפיסים בין במדינה זאת בין במדינה אחרת, והעובר על דברי לטרק' חיוי' דרבנן דלית לי' אסותא, ולהשומע ינעם

יום ד' א' דר"ס אייב טריי"ץ פ"ק, מעזריטש.

אברהם בערוש מ"ו פ"ק הנ"ל.

20

F

18

3 1761 07293431 8

